

בשורה גדולה ללומדי הדף היומני

“הדף היומני”

עם “אוצרות יהודים”
הפרוש החדש, הבהיר והמדויק
בשפה ברורה ובלשון קצרה.

תורה, נביאים, כתובים,
משנה, שולחן ערוך,
עמוד היומני משנה ברורה
זוהר עם תרגום לשון הזוהר,
תהילים,
כתבי ברסלב.

פרויקט “תורה בשנה”
מהדורה מיוחדת
באותיות מאירות עיניים
מתאים ללימוד גם בסינעה.

ארגעזות יהודים

בתוספת “הזבל הנעז”, דבר יום ביומו מרביה”ק זיע”א

“אוצרות יהודים”

הביאור המיוחד שכבש בסערה
את לומדי הדף היומני

יד ושם לעבד ה', הר"ר נחמן בן שמואל ליאני, מנמתי בדרך מצורה
י”א כסלו תשס”ח

חוברות תתכ”א - שכת פרשת בהעלתך, ח’ סיון - י”ד סיון תשפ”ז

אוצרות יהודים

גוטמבר 5 בני ברק 5138948
טל 03-6186699 ☎ 03-6186699X@gmail.com

ניתן להשיג באדי”ב:

להצטרפות - ☎ 03-6186699
ובעמדות “נדרים פלוס”

Route 17M #515 Harriman, NY 10926
P: 845.476.8899 E: oitzreyehidim@gmail.com

תוכן העינים

לחץ על התוכן הרצוי

פרשת השבוע

הדף היומי

משנה

נביאים וכתובים

משנה ברורה

שולחן ערוך

תהלים

זוהר

ליקוטי הלכות

ליקוטי מוהר"ן

שמות
הצדיקים

ספר
המידות

ספרי רבינו על פי הסדר

תיקון הכללי

ליקוטי תפילות

**אוצרות
יהודים**

השלמות

אוצרות יהודים

המטרה: הנגשת כל מכמני התורה לכל יהודי ויהודי, בכל רגע נתון, בנסיעה, בבית, בעבודה ובכל מקום.

ההספק והידיעה מעניקים סיפוק, שמחה ויכולת להמשיך להתמיד ולסיים!

נביאים כתובים - עם פירוש רש"י, מצודות דוד ומצודות ציון.

סיום בארבע שנים. בכל חוברת שבעה דפים, רק דף אחד לכל יום, וכך במשך התקופה יכול הלומד לסיים מחזור לימוד שלם מתחילה ועד הסוף, ולשוב ולהתחיל מחזור לימוד חדש.

ששה סדרי משנה - עם פירוש רבינו עובדיה מברסגורא.

סיום בשנתיים וחצי. בכל חוברת שבעה עמודים, רק עמוד אחד לכל יום, וכך גם במשנה כמו בשאר הספרים במשך התקופה יכול הלומד לסיים מחזור לימוד שלם מתחילה ועד הסוף, ולשוב ולהתחיל מחזור לימוד חדש.

שולחן ערוך - שולחן ערוך, רמ"א ובאר הגולה.

שולחן ערוך הלכות שחיבר הרב הגאון מו"ה יוסף קארו זצ"ל, עם תוספת הלכות מהרמ"א - הגאון מו"ה משה איסרליס זצ"ל, וגם המקורות באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקה זצ"ל.

באר הגולה, הינו ציון המקורות ולמרות שכן, הקפדנו שיופיעו בצורה ברורה, כדי לאפשר ללומדים להרחיב את הידיעות, ולקיים מנהג קדום בישראל להזכיר המקורות, בחינת "שפתיים דובבות", זכותם תגן בעדינו.

סיום בשלש וחצי שנים. מידי שבוע יופיעו שבעה עמודים, עמוד אחד לכל יום.

שולחן ערוך, באר הגולה בהוצאת הרה"ג רבי נפתלי הירץ מנדלוביץ שליט"א, ראש החולל טורקא, בשיתוף הוצאת ספרים מלכות דוד הרה"ר פנחס ראובן.

זוהר עם תרגום לשון הזוהר. ספר הזוהר, ותרגום לשון הזוהר, מהוצאת ישיבת "נהר שלום", בראשות המקובל הרה"ג בניהו שמואלי שליט"א, תרגום לשון הזוהר נכתב ע"מ לסייע לקורא להבין את לשון הזוהר.

סיום בשלש שנים. מידי שבוע יופיעו שבעה דפים.

תהילים סיום בחודש על פי החלוקה הנהוגה.

כתבי ברסלב. סיום במחזור שנתי.

חבר יקר, היום, אחרי ארבע שנים של שלשת אלפים מגויים, ומאות סיפורים על חיים חדשים של הספק וניצול זמן. אנחנו מזמינים גם אותך להצטרף אלינו לחברת "אוצרות יהודים". שהספיקו - ללמוד ולדעת - כאלף וחמש מאות דפי גמרא, לסיים ששה סדרי משנה, תורה, נביאים, כתובים, שולחן ערוך, זוהר ועוד..

"אוצרות יהודים" - הזדמנות מיוחדת להתחיל ולהתמיד בהספק תורני, יהודי, שבוועי הצליח להקיף חלקי תורה בצורה יסודית ובפרקי זמן לא ארוכים.

מבוא

מידי חודש נשלחות לבתי החברים ארבעה חוברות. אחת לכל שבוע. החוברת הינה שבועית כוללת בתוכה 7 ספרים יסודיים, ומאפשרת ללומד לקבוע סדר שבמסגרתו יסיים את הלימוד במסלולי זמן קצובים.

"אוצרות יהודים" כשמו כן הוא. שמה של החוברת כשם הפרוש החדש, המדויק והבהיר בשפה ברורה וקצרה, שנכתב במיוחד כדי להקל על הלומדים גמרא. ביאור מיוחד שכשב בסערה את לומדי הדף היומי!

"הדף היומי" עם "אוצרות יהודים".

בכל חוברת שבעה דפי גמרא על פי הסדר הנלמד במסגרת הדף היומי, כאשר לצד כל עמוד גמרא מופיע עמוד ביאור בלשון השווה לכל נפש, הביאור נכתב על ידי תלמידי חכמים שעמלו להציג בפני הלומד ביאור בהיר וקצר, תוך שימת דגש להענקת קניין מוחשי לציבור הלומדים.

הדף הראשון שבששת העמודים הינו הדף הנלמד ביום א', ועל זה הסדר עד הדף הנלמד בשבת קודש.

עמודי הגמרא, הינם של הש"ס המוגה והמפואר שבהוצאת וגשל שבמהדורת נהרדעא החדש.

תורה - פרשת השבוע עם תרגום אונקלוס, פירוש רש"י, בצרוף ההפטרות.

קריאה ללא מאמץ

גם בנסיעה בתחבורה הציבורית.

הרבות תורה בישראל, הינה מטרה חשובה שבמטרות לשמן רואה חוברת זו אור. אשר על כן, שמונו דגש מיוחד לעצב את הספרים באופן שיאפשר ללומדים להיות מקריאה קלה גם כאשר אינם בסביבת לימודים רגילה. כל טקסט אפשרי שבחוברת נערך בהנחיתם של אנשי מקצוע בתחום הטיפוגרפיה והעיצוב, ונבחר להדפסה על פי תוצאות מבחנים מעשיים בכדי להגיע לטוב ביותר בכדי לאפשר קריאה ללא מאמץ גם כאשר מדובר בנסיעה בתחבורה הציבורית.

מחיר השווה לכל נפש.

החוברת מופצת לחברים במחיר מיוחד: למנויים במשלוח הביתה רק 26 ש"ח, עבור 4 חוברות כולל דמי משלוח. למנויים המרוכזים בקבוצה, בישיבות או בבתי מדרש 20 ש"ח.

הארות והערות התקבלנה בברכה,

בפקס: 03-5701596.

להצטרפות: 03-6186699.

הזדמנות שאסור להחמיץ. עכשיו הזמן להחליט, לנצח את הזמן, ללמוד ולדעת! להצטרף לאלפי הלומדים, שביחד מאירים את העולם באור גדול!

כ"ד ע"א ומשינין: אמר קרא בפרה אדומה יושחט"ו וכמו כן נאמר בה "חוקה", שנאמר "זאת חוקת התורה". וכל מקום שנאמר "חוקה" אינו אלא לעכב, לאמר לך, בשחיטה. אין. בערופה, לא!

ומקשינין: וכי כל היכא דכתיב ביה "חוקה" לא דרשינן קל וחומר לרבות דינים נוספים על אלו הכתובים בענין, ולא אומרים שה"חוקה" נאמרה לגבי ענינים אחרים לומר שהם מעכבים, ולא לסתור את הקל וחומר?!

והא גבי יום הכפורים, דכתיב ביה "חוקה", ובכל זאת מצינו שהיה מקום לדרוש קל וחומר, לולי שהתורה מיעטה בפירוש שלא לדרוש את אותו הקל וחומר.

דתניא, כתיב (ויקרא טו) "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה'", ולאחר מכן כתיב "והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה', ועשהו חטאת", ודרשינן מיעושהו חטאת, שדוקא הגורל הוא שעשהו חטאת, ואינו קריאת השם עושה חטאת! שאם לא הטיל עליהם גורלות אלא שקרא לשעירים שם, שאמר על האחד שהוא יהיה לה' ועל השני אמר שיהיה לעזאזל, אין השעירין נקבעים בכך אלא עושה עליהם גורל, ואם הגורל יהיה שונה מקריאת השם, הולכים אחר הגורל.

שוכל, אם לא היה כתוב "ועשאו חטאת", הייתי יכול לומר מקל וחומר שגם קריאת השם קובעת, שהלא דין הוא: ומה במקום שלא קדש הגורל, כגון בקרבנות הזבה והיולדת, שמביאים שני עופות, אחד לחטאת ואחד לעולה, ואם לקח שני גורלות שהיה כתוב על אחד מהן "חטאת" ועל השני "עולה" ושם אותם על העופות, לא נקבעו העופות בכך, אלא יכול לשנות אותם, בכל זאת קדש השם, מאחר שקרא להם שם ואמר שזה יהיה חטאת וזה עולה אינו יכול לשנות את יעדם, מקום שקדש הגורל, בשעירי יום הכפורים, אינו דין שקדש השם? תלמוד לומר "ועשהו חטאת", ללמדך שרק הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת!

ומסיקין לקושיא: טעמא דכתב רחמנא "ועשהו חטאת", שממנו אנו לומדים שהתורה מיעטה בפירוש שהשם אינו עושה חטאת. הא לאו הכי, היה דרשינן קל וחומר לרבות שהשם עושה חטאת, הרי שאפילו במקום שכתוב "חוקה" דרשינן קל וחומר. ואם כן למה לא נדרוש מקל וחומר לרבות ערופה בפרה אדומה?

ומתרצינן: אלא, מכאן אנו לומדים שערופה אינה כשרה בפרה אדומה, כי מיעט רחמנא גבי עגלה ערופה, שכתוב בה "העגלה הערופה", ומיתור האות היא ד"הערופה" דרשינן: רק עגלה זאת כשרה בערופה, ואין אחרת כשרה בערופה! ודנה הגמרא: ותהא גולה ערופה כשרה בשחיטה, מקל וחומר: ומה עגלה אדומה, שלא הוכשרה בערופה, כשרה בשחיטה. עגלה ערופה,

שכשרה בערופה אינו דין שהוכשרה בשחיטה? ומשינין: אמר קרא "וערפו העגלה". ומכך שחזר ושנה הכתוב, שהרי כבר כתוב "העגלה הערופה", למדנו שהערופה היא לעיכובא. דהיינו, בערופה, אין. בשחיטה לא!

מתניתין:

הכהנים כשרים לעבוד במקדש במשך כל ימי חייהם, ואינם נפטלים בגלל גילם. כהנים בעלי מום פסולים לעבודה. הלויים דינם הוא להיפך: המום אינו פוסל בהם לעבודה, ומאיך הם אינם כשרים לעבודה כל ימיהם (במשפן), אלא מגיל שלשים ועד גיל חמשים שנה בלבד.

נמצא, שהכשר בכהנים - פסול בלויים. והכשר בלויים - פסול בכהנים.

גמרא:

תנו רבנן: כהנים - במומין פסולים. והיינו, שאם יש בהם מום הם נפטלין לעבודה, אבל בשנים - כשרים. שכל ימיהם כשרים הם לעבודה. לויים - במומין כשרים. שהמום לא פוסל בהם, בשנים - פסולים! שאם הם פחות מבני שלשים או יותר מחמשים שנה הם פסולים לעבודה.

נמצא, שהכשר בכהנים פסול בלויים, והכשר בלויים פסול בכהנים

ודנה הגמרא: מנא הני מילי ששנים בכהנים ומומין בלויים אינם פסולים?

דתנו רבנן: כתיב בפרשה שנאמר בה שהלויים נפטלין בשנים (במדבר ח) "זאת אשר ללויים" - מה תלמוד לומר? כלומר, מה בא "זאת" למעט? לפי שנאמר "ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה, ולא יעבור עו" - למדנו מכאן ללויים שהשנים פוסלין בהם.

יכול יהיו גם מומין פוסלין בהם? ודין הוא, מקל וחומר יש לנו לתלמוד שהמומין יפטלו בהם: ומה כהנים, שאין השנים פוסלין בהם, מומין פוסלין בהם. לויים, החמורים מהכהנים, בכך שהשנים פוסלין בהם, אינו דין שיהו מומין פוסלין בהם?!

תלמוד לומר - "זאת אשר ללויים". ודרשינן מ"זאת", דמשמע שבא למעט - זאת ללויים, ואין אחרת ללויים. שמלבד הפסול של שנים האמור בפרשה, אין דבר אחר פוסל בהם.

יכול יהו הכהנים פוסלין בשנים? והלא דין הוא: ומה לויים, שאין מומין פוסלין בהם, שנים פוסלין בהם. כהנים, החמורים מהם, שהמומין פוסלין בהם, אינו דין שיהו שנים פוסלין בהם?!

תלמוד לומר - "אשר ללויים". דמשמע, ולא אשר לכהנים! שפסול השנים נאמר רק בלויים, ולא בכהנים. ויכול אף בשולה, ובית עולמים, במקדש

שביירושלים, יהא כן, שהשנים יפטלו שם בלויים? תלמוד לומר "מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה". כל הבא לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא."

לא אמרתי חמשים פוסלים בלויים אלא בזמן שהעבודה בכהן, דהיינו במשכן, שנשאו הלויים את המשכן והיה צריך כח לנשיאתו, ולפיכך לא היו כשרים אלא כשנתמלא כחם, דהיינו מבן שלשים ועד בן חמשים. אבל, בשולה ובמקדש, שעבודת הלויים הייתה רק להיות שוערים ולשורר, ולא הייתה בהם עבודת משא, לא היו פוסלין בהם השנים.

והשתא הוינן במקראות האמורים בפרשת גיל הלויים:

כתוב אחד אומר בעבודת הלויים "מבן חמש ועשרים שנה ומעלה". ואילו מאידך, כתוב אחד אומר "מבן שלשים שנה".

אי אפשר לומר שלשים, שכבר נאמר כ"ה, ואי אפשר לומר כ"ה, שכבר נאמר שלשים?!

הא כיצד יתישבו שני המקראות הללו? תשובתך: מבן כ"ה שנה יבא הלוי ללמוד הלכות עבודה, ומבן שלשים יכנס לעבודה!

מכאן יש ללמוד, לתלמוד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים, שלומד ושוכח, ששוב אינו רואה סימן ברכה. שהרי הלויים לא עסקו בלימודם אלא חמש שנים.

רבי יוסי אומר: שלש שנים הוא פרק הזמן שאם לא ראה בו התלמיד סימן יפה ללימודו שוב אינו רואה. שנאמר "ולגדלם - שנים שלש, וללמדם - ספר ולשון כש דים". ואידך, תנא קמא, אינו לומד מהפסוק הזה, משום דשאני לשון כשרים, דקליל, ולפיכך זמן לימודו אינו יותר משלש שנים, אך אין מכאן הוכחה לגבי לימוד התורה שהוא קשה שגם אם לא הצליח בשלש שנים עדיין יתכן שיראה סימן יפה במשנתו לאחר מכן, עד שיעברו חמש שנים.

ואידך, רבי יוסי, שאינו לומד מהלויים, משום דשאני הלכות עבודה במשכן - דתקיפון. רבים הם שיש להם ללמוד את סדר פירוק המשכן, והעמדת הקרשים והקרסים, והשירה על הקרבן בכלי ובפה, ולפיכך זמן הלימוד שלהם הוא חמש שנים. אבל בלימוד התורה אפשר להוכיח בשלש שנים בלבד, שאם לא ראה בהם סימן יפה - שוב אינו רואה!

תנו רבנן: כהן - משיבאי שתי שערות, שאו הוא נהיה ל"איש", ועד שיוקצו ולא יהיה בו כח, הרי הוא כשר לעבודה, ומומין פוסלין בו.

ואילו כן לוי - מבן שלשים ועד בן חמשים הרי הוא כשר לעבודה, ושנים פוסלין בו.

במה דברים אמורים שהשנים פוסלין בלויים, באהל מועד שבמדבר. אבל בשולה ובבית עולמים אין הלויים נפטלין אלא בקול, משתתקלקל הקול שלהם ואינם שרים כראוי. אמר רבי יוסי: מאי קרא שנפטלים בקול?

מסורת הש"ס

(א) יומה מן מה... (ב) כריכות... (ג) רביה שיש... (ד) וסופת... (ה) גמלי... (ו) גמלי... (ז) גמלי... (ח) גמלי... (ט) גמלי... (י) גמלי...

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

כד.

עין משפט רב מצוה

קא א מיי מיי מיי... ענין משפט רב מצוה... קא א מיי מיי מיי... ענין משפט רב מצוה...

אמר קרא ושחט וחוקה. ואמר רבינו מס דמשמע צפק שני דבזכיה (דף טו). דחוקה לא היה עיבוד משמענו אלף מגורה...

מעמא דכתב הרמא ועשוהו הא

קא א מיי מיי מיי... מעמא דכתב הרמא ועשוהו הא... קא א מיי מיי מיי... מעמא דכתב הרמא ועשוהו הא...

מוקף רש"י

הברזל נעשה חטא... מוקף רש"י... הברזל נעשה חטא... מוקף רש"י...

ושחט וזוקק. ושחט אותה לפניו (במדבר יט) וכבשי זאת מוקף המורה: וכל היסא דכביש חוקה לעיובא וזכיה לרביי מנחה לחרימא כק"ו...

אמר קרא ושחט וחוקה בשחיטה אין בהריפה ואין בה חייבא דכתיב ביה חוקה לא דרשינן ק"ו והא גבי יום הכפורים דכתיב ביה חוקה...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

תורה אור השלם

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם במקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשוהו חטא הגורל עושה חטא...

השם עושה חטא מעמא דכתב הרמא ועשוהו חטא הגורל לאו הכי דרשינן ק"ו מיעוט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה הוכשרה בעריפה אינו דין...

קא א מיי מיי מיי... ענין משפט רב מצוה... קא א מיי מיי מיי... ענין משפט רב מצוה...

קא א מיי מיי מיי... ענין משפט רב מצוה... קא א מיי מיי מיי... ענין משפט רב מצוה...

כ"ד ע"ב שנאמר (דברי הימים ב ה') ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד, דמשמע שצריכים להיות להנעים את קולם, שיהיו נשמעים כולם כקול אחד.

שניו בברייתא: כהן עד שיוקן הרי הוא כשר לעבודה. ודנה הגמרא: עד כמה, ממותי נחשב הכהן "זוקן" שיפסל לעבודה?

ומשנינן: אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא: עד שורתת. שיהיו ידיו ורגליו רועדים מאין כח.

תנן התם [מקואות ה ח]: בעל קרי שטבל, ולא הטיל מים [מי רגלים] קודם שטבל - לכשיטול מי רגלים, אחר טבילתו, יהיה טמא. כי שמא נשאר בפי האמה מעט מהקרי, ויצא עכשיו עם מי הרגלים, ועל ידי כן הוא נטמא.

רבי יוסי אומר: רק בחולה או בזקן הרי הוא טמא כשלא הטיל מי רגלים לפני שטבל, אבל בילד, בצעיר שהוא בריא, הרי הוא טהור אפילו לא הטיל מי רגלים לפני הטבילה. לפי שמתחילה יצא כל הורע, ולא נשאר כלום בפי האמה. ודנה הגמרא: "ולד" עד כמה, עד מתי הוא נחשב כילד?

ומשנינן: אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא: כל שנוגע על רגלו אחת, וחולץ מנעלו, ונוגע מנעלו ברגל השניה התלויה באויר - עדיין נחשב הוא לילד לגבי הדין הוזה.

אמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה, והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונוגע מנעלו. אמר רבי חנינא: חמין ושמן שסכתני אמו בילדותי הן שעמדו לי בעת זקנותי שיהיה לי כח כצעיר.

תנו רבנן: נתמלא זקנו נשל כל אדם מישראל, ולא דוק כהן - ראוי הוא ליעשות שליח ציבור, ולעשות עבור הצבור את כל צרכיהם. כגון: לתקוע עבורם בשופר, להלקות ולנרות את העבדיינים, ולימנות פרנס עליהם, ולוידר לפני התיבה בתפילה, וכמו כן, משנתמלא זקנו ראוי הוא לישא את כפיו אם הוא כהן.

מאימתי כשר הכהן לעבודה? משיביא שתי שערות.

רבי אומר: אומר אני שאינו כשר לעבודה עד שיהא בן עשרים.

אמר רב חסדא: מאי טעמא דרבי? דכתיב "ויעמידו את הלויים מבין עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'".

ואיך, תנא קמא שאינו לומד מהפסוק הוזה סבר לנצח שאנו. שמדובר שם בעבודות כבודות

שצריכות ניצוח, ולפיכך לא העמידו עליהם אלא כהנים מבני עשרים ומעלה.

ומקשינן: והא האי קרא בלויים הוא דכתיב? שהרי כתוב "ויעמידו את הלויים", והלויים מלב כשרים [בבית עלמים] גם כשהם פחות מלבי עשרים, ולמה כתוב שהעמידו רק מבני עשרים?

ומתצינן: הלויים האמורים בפסוק זה כהנים הם, וכדברי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: בעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים "לויים", שהרי גם הכהנים משבט לוי הם. ומקרא זה הוא אחד מהן שנאמר "והכהנים הלויים בני צדוק", הרי שאף על פי שצדוק כהן היה בכל זאת נקראו בניו "לויים".

תנו רבנן: כתיב בפרשת פסול מומי הכהנים "איש מזרעך לדורותם". מכאן אמר רבי אלעזר: דוקא כהן שהוא "איש", דהיינו שהוא גדול בשנים, אינו פסול אלא אם יש בו מום, אבל כהן קטן הרי הוא פסול לעבודה ואפילו הוא תם! מאימתי מאיזה גיל כשר הכהן לעבודה? משיביא שתי שערות שאו הוא נחשב ל"איש". אבל עדיין אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד - עד שיהא בן עשרים!

ומסיפא דברייתא משמע שרק לכתחילה אין מניחין אותו לעבוד פחות מבן עשרים, אבל בדיעבד לא נפסלה העבודה, ואפילו לא מדרבנן. ונחלקו הדיעות אליבא דמאן הוא, האי דינא:

איכא דאמרי: האי - רבי היא, דאמר שהכהנים כשרים לעבוד רק כשהם בני עשרים. ובאה הברייתא להשמיענו שאפילו רבי לא אמר בן אלא לכתחילה, אבל שהעבודה תיפסל בדיעבד בפחות מבני עשרים לא אמר, אלא אפילו פסול דרבנן לית ליה.

ואיכא דאמרי: רבי אית ליה שיש פסול מדרבנן בעבודה שנעשתה על ידי כהנים פחות מבני עשרים. והא, ברייתא זו שכתוב בה שרק לכתחילה לא יעבוד כהן שהוא פחות מבן עשרים, רבנן היא, החולקים על רבי, ואומרים שהכהן כשר לעבודה משיביא שתי שערות, ורק לכתחילה הוא דלא יעבוד עד שיהא בן עשרים, אבל דיעבד - עבודתו כשרה. ובאה הברייתא להשמיענו שאפילו רבנן מודים שלכתחילה לא מניחין אותו לעבוד כשהוא פחות מבן עשרים. ומה שאמרו רבנן משיביא שתי שערות הוא כשר לעבודה זה רק בדיעבד.

מתניתין:

כלי חרס שנגעה בו טומאה במחוץ לא נטמא

בכך, אלא אם כן נכנסה הטומאה לתוך החלל של הכלי. ואפילו אם לא נגעה בו כלל, אלא שהיתה תלויה באויר בתוך הכלי גם כן נטמא הכלי. ואילו שאר הכלים אינם נטמאים על ידי טומאה התלויה בחלל הכלי אלא אם כן נגעה בהם הטומאה, בין אם נגעה בפנים בין אם נגעה בחוץ.

נמצא שהטהור בכלי חרס - טמא בכל הכלים.

והטהור בכל הכלים - טמא בכלי חרס.

גמרא:

תנו רבנן: טומאה שהיתה תלויה באויר שבתוך כלי חרס, אפילו לא נגעה בו, הרי הוא טמא. ואם נגעה הטומאה רק בגב - הרי הוא טהור.

אויר כל הכלים, שהיתה הטומאה תלויה בתוך האויר שבתוכם, ולא נגעה בהם, הרי הוא טהור ואם נגעה הטומאה בגבן הרי הכלי טמא.

נמצא, שהטהור בכלי חרס - טמא בכל הכלים. והטהור בכל הכלים - טמא בכלי חרס.

ודנה הגמרא: מנהני מילי שכלי חרס מקבל טומאה על ידי כניסת הטומאה לתוך חללו, ואפילו אם לא נגעה בו?

דתנו רבנן: כתיב (ויקרא יא) "וכל כלי חרס אשר יפול מהם [מהשרצים] אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא". ומשמע שאם נכנסה הטומאה אל תוכו, ואף על פי שלא נגע השרץ בכלי, הרי הכלי טמא.

אתה אומר: אף על פי שלא נגע, או אינו טמא אלא אם כן נגע השרץ בכלי?

רבי יונתן בן אבטולמוס אומר: נאמר "תוכו" לטמא, דהיינו שכלי החרס הטמא חוזר ומטמא את האוכל שנכנס לתוכו, כדכתיב - "כל אשר בתוכו יטמא". ונאמר "תוכו" לטמא, שכלי החרס עצמו מקבל טומאה מהשרץ, כדכתיב "כל אשר יפול מהם אל תוכו". והשתא ילפינן ל"תוכו" מהדי -

מה "תוכו" האמור לטמא, הרי אף על פי שלא נגע הכלי באוכל שנכנס לתוכו, בכל זאת נטמא האוכל, וכדמפרש ואזיל, אף "תוכו" האמור לטמא, אף על פי שלא נגע השרץ בכלי החרס, בכל זאת נטמא כלי החרס.

דהיינו בה: והתם, ב"לטמא", מנלן שאף על פי שלא נגע הוא מטמא? ומשנינן: אמר רבי יונתן: התורה העידה על כלי חרס שנפל לתוכו שרץ, שכל האוכל שבתוכו נטמא. שהרי כתוב "כל אשר בתוכו יטמא",

כ"ה ע"א ואפילו היה כלי החרס מלא גרגירים קטנים של חרדל,

נטמא כל החרדל. ומוכח, שאף על פי שהכלי חרס אינו נוגע אלא בגרגירים הסמוכים לדפנותיו, בכל גזע טמאים כל הגרגירים, כיון שנכנסו לתוך חללו של הכלי חרס הטמא.

ואם כן מוכח, ש"תוכי" האמור ב"לטמא" משמעו שאף על פי שלא נגע הכלי חרס באוכל שנכנס לתוכו נטמא האוכל מחלל הכלי.

אמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא: ויהא כלי חרס מיטמא מגבו, שאם נגעה טומאה בגבו של כלי החרס יהא כלי החרס טמא מקל וחומר: **ומה כל הכלים, שאין מיטמאין מאוירן,** שאם לא נגעה בהם הטומאה אלא שנכנסה לאויר לתוך חללם לא נטמאו הכלים, הרי הם **מיטמאין מגבן,** שאם נגעה בהם הטומאה, ואפילו מבחוץ, נטמאו הכלים. **כלי חרס, החמור שמיטמא מאוירו,** אפילו לא נגעה בו הטומאה, אינו דין שיטמא [שקבל טומאה] **מגבו!**

ומשנינן: **אמר קרא בכלי הנמצא באהל המת וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו - טמא הוא,** ודרשינן מ"פתוח", איהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו? כלומר, שפתחו גורם לו טומאה, הוי אומר זה כלי חרס, שנאמר בו שמקבל טומאה משרץ שנכנס לתוכו. **וכי אין צמיד פתיל עליו,** כשאינו מוכסה היטב, הוא **דטמא,** ומשום שטומאת המת, הנמצאת באהל, חדרת לתוך חלל הכלי, הא אם יש צמיד פתיל עליו, שהכסוי מחובר אליו היטב - **טהור כלי החרס!** לפי שהטומאה אינה יכולה ליכנס לתוך הכלי הסגור. ואף על פי שהטומאה נוגעת בגבו של הכלי, הרי הוא נשאר טהור. ומוכח, שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו.

ותו הוינן בה: **ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן,** אפילו לא נגעה בהן הטומאה אלא שנכנסה לתוך חללם, **מקל וחומר:**

ומה כלי חרס, שאין מיטמא מגבו, מיטמא מאוירו, כל הכלים החמורים ממנו שמיטמאין מגבן, אינו דין שמיטמאין מאוירן!

ומשנינן: **אמר קרא בכלי חרס "תוכי" למעט: תוכו של זה,** ולא תוכו של אחר. שאר הכלים, מלבד כלי חרס, לא נטמאים על ידי טומאה הנכנסת לתוכו של הכלי מבלי שתיגע בו.

ומקשינן: **והני "תוכי",** הא כבר דרשינוהו להו, ששני "תוכי" נאמרו. האחד, לגופו ללמד על כלי חרס שטמא על ידי תוכו. והשני, ללמד ממנו בגיזה בהם כדאמרין: **"נאמר תוכו לטמא ונאמר תוכו ליטמא".** ואם כן, לא נשאר "תוכי" מיותר כדי למעט "תוכו" של זה ולא תוכו של אחר?

ומתרגימין: **ארבעה "תוכי" כתיבי.** כלומר, שכל אחד משני ה"תוכי", יש בו שתי דרשות, כיצד?

תוכו - תוך, תוכו - תוך. שהיה יכול לכתוב "תוך" וכתב "תוכי", הרי יש בכל "תוכי" שתי דרשות, ובשני ה"תוכי": יש ארבע דרשות.

חד "תוכי" בא לגופיה, והוה "תוכי" דכתיב אצל כלי חרס הטמא שכל אוכל שבתוכו נטמא. וממנו אנו לומדים שאפילו אם הכלי לא נגע באוכל נטמא האוכל, שהרי התורה העידה על כלי חרס שכל אשר בו נטמא ואפילו היה מלא גרגירי חרדל.

וחד - לגיזה שוה, ה"תוכי" דכתיב ביחס לקבלת הטומאה של כלי חרס לומדים בו גיזה שוה "תוכו לטמא תוכו ליטמא" שהכלי נטמא על ידי טומאה שבחללו ואפילו לא נגעה בו.

וחד - לדרוש "תוכו של זה, ולא תוכו של אחר".

וחד - לדרוש: תוכו ולא תוך תוכו. שאם היה כלי מונח בתוך כלי חרס [תוך] טמא, והיה אוכל בתוך הכלי הפנימי, לא נטמא האוכל. כיון שאותו האוכל לא נמצא בתוך הכלי חרס הטמא אלא בתוך הכלי שנמצא בתוכו של הכלי חרס.

ואפילו אם הפנימי היה כלי שטף, דהיינו, משאר כלים שאינם כלי חרס, גם כן מציל את האוכל שבתוכו שלא יטמא מהכלי החיצון, משום "תוכו, ולא תוך תוכי", ונחשבים האוכלין כמי שמצויין רק ב"תוך תוכי", ולפיכך אינם נטמאים מאויר התנור המטמא בטומאת שרץ.

ולא אמרין שכלי שטף, שמקבל טומאה מגבו, הוא עצמו נטמא מהכלי חרס, לפי שגבו נוגע בכלי חרס, ולכן אין בכחו לחצוץ בפני טומאת כלי החרס שלא הטמא את האוכל שבתוך הכלי שטף. לפי שהכלי שטף באמת לא מקבל טומאה מהכלי חרס, שכן הוא הדין שכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, וכאן כלי החרס הרי הוא רק ראשון לטומאה.

ותו הוינן בה: **ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן, אלא רק מתוכן, ובנגיעה,** שרק אם הטומאה נכנסה לתוך הכלי וגם נגעה שם בכלי יהא הכלי טמא, **מקל וחומר:**

ומה כלי חרס, שמיטמא מאוירו, אינו מיטמא מגבו, כל הכלים, שאין מיטמאין מאוירן, כדילפינן מ"תוכי" של זה ולא תוכו של אחר "אינו דין שאין מיטמאין מגבן!"

אמר קרא "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא," ודרשינן מ"הוא": האי, היינו דוקא כלי חרס שבו הכתוב מדבר [וכדילפינן לה דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש צמיד פתיל עליו, טהור הוא. שכן למדנו לעיל שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו.

הא, כל הכלים, לא נאמר בהם דין זה, אלא בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם, מיטמאין. לפי שהם מקבלין טומאה מגבן, ולכן אפילו היה הכלי סגור הרי הוא נטמא

על ידי גבו שנמצא באהל המת ומקבל טומאה ממנו.

מתניתין:

כלי העשוי מעץ שאין לו בית קיבול, הרי אף על פי שהוא כלי גמור והוא ראוי לשימוש, אין הוא מקבל טומאה.

ואם יש בו בית קיבול - הרי הוא מקבל טומאה משעה שהוא ראוי לשימוש המיועד לו, ואפילו נמצאו למדים.

ואילו כלי העשוי ממתכת דינו להיפך: כל עוד לא נשלמה לגמרי מלאכת הכלי הוא אינו מקבל טומאה. ואם הכלי גמור הרי אפילו אין לו בית קיבול הוא מקבל טומאה.

הטהור בכלי מתכות - **טמא בכלי עץ - טמא בכלי מתכות.**

גמרא:

תנו רבנן: גולמי כלי עץ, שלא נגמרה מלאכתם לגמרי, **טמאין.** דהיינו ראויים הם לקבל טומאה! **פשוטיהן של כלי עץ,** דהיינו, שאין להם בית קיבול, הרי אפילו נגמרה מלאכתם - **טהורין,** שאינם מקבלים טומאה!

גולמי כלי מתכות - טהורין, ואילו **פשוטיהן - טמאין!**

נמצא: שהטהור בכלי עץ - טמא בכלי מתכות! והטהור בכלי מתכות - **טמא בכלי עץ!** **ואלו הן גולמי כלי עץ: כל שעתי - לשוף, לשפסף הכלי. לשבץ, לעשות בו משבצות. לגרר, להחליק אותו. לכרכב, לחקוק בו עיגולים. להטח בטנס, לשפסף אותו בעור דג ששמו טנס.**

וכן אם היה הכלי - **מחוסר כן,** שאין לו בסיס שיוכל לעמוד עליו כראוי.

או מחוסר אוגן שלא היתה שפה לפי הכלי. או מחוסר אוזן שמחזיקים בה הכלי - הרי הוא **טמא.**

אבל אם היה הכלי **מחוסר חטיטה,** שלא נחקק בו עדיין בית קיבולו, הרי הוא **טהור.** ודנה הגמרא - **מחוסר חטיטה - פשיטא** שהוא טהור, שהרי עדיין אין כאן התחלה של כלי? ומתרגינן: **לא צריכא הברייתא להשמיענו,** אלא באופן דחק קפיוא בקבא. שהיה בדעתו לעשות בית קיבול המכיל קב, שהוא ארבעה לוגין, אך בינתיים חקק בעומק המכיל שלשה לוגין בלבד, שכבר ראוי הוא לשימוש. אלא, שמכיון שאינו ראוי עדיין לשימוש אשר לו הוא נועד, שהרי לא הושלמה החקיקה כפי שיש בדעתו, לכן נחשב הכלי כלא נגמרה מלאכתו ואינו מקבל טומאה.

כ"ה ע"ב וממשיכה הברייתא: ואלו הן גולמי כלי מתכות: כל שעתידי לשוף, לשבץ לגרר ולכריכר, לעשות בו ציורים, להקיש בקורנס כדי ליישר את הבליטות, או שהיה הכלי מחוסר כן או אונן או אוזן הרי הוא טהור. אבל, אם היה מחוסר כסוי הרי הוא טמא משום שכסוי הכלי הוא כלי בפני עצמו, שגם בלעדו נחשב הכלי כגמור.

והיוגן בה: מאי שנא הני גולמי כלי עץ דטמאין, ומאי שנא הני גולמי כלי מתכות דטהורין?

ומשניגן: רבי יוחנן אמר: הואיל וכלי מתכות לכבוד עשויין! ולכן, כל עוד לא הושלמה לגמרי מלאכתם, ואינו יכול להתכבד בהם אין הם נחשבים ככלי.

רב נחמן אמר: הואיל ודמיהן ויקרים! ועד שלא תושלם מלאכתם לגמרי ויהיו נאים ויכול למכור אותם ביוקר, אין הם נחשבים ככלי.

ודנה הגמרא: מאי בניניהו דרבי יוחנן ורב נחמן? ומשניגן: איכא בניניהו כלי עצם, שדמיהן יקרים ואינם עשויים לכבוד, שלפי רבי יוחנן דינם ככלי עץ, ולפי רב נחמן דינם ככלי מתכות.

ואודאי רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן: כלי עצם ככלי מתכות דמו שאף גולמי כלי עצם טהורים, שמכיון שרב נחמן סובר שהטעם בכלי מתכות הוא משום שדמיהן יקרים, לכן אמר שכלי עצם דינם ככלי מתכות.

ודנה הגמרא: מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה והלא לא נוכר בתורה בכלל שכלי עצם יש בהם קבלת טומאה? ומשניגן: אין. **דתניא:** רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: מה תלמוד לומר (במדבר לא) "וכל מעשה עזים לתחטא"? כלומר, איזה דבר מהעזים בא הכתוב לומר שמקבל טומאה?

להביא דבר הבא מן העזים, דהיינו, מן הקרניים ומן הטלפים של העזים, שאם עשה מהם כלי הרי הוא מקבל טומאה.

שאר בהמה וחיה מניין שכלי העשוי מקרניהם וטלפיהם מקבל טומאה? תלמוד לומר "וכל מעשה". הייכל" בא לרבות שאר בהמות.

אם כן, מה תלמוד לומר "עזים"? פרט לעופות. שאם עשה מהן כלי, אינו מקבל טומאה, הרי למדנו שכלי עצם מקבלים טומאה מן התורה.

מתניתין:

יש שני סוגי שקדים, מרים ומתוקים. "שקדים מרים" אינם חייבים במעשר, שאם בא אדם לאוכלם כשהם גדולים ונעשו מרים, אינו צריך לעשות משום שאינם ראויים לאכילה. אך אם בא לאוכלם כשהם קטנים, חייבים הם במעשר, כי הדרך לאוכלם, אם כשעדיין אין בהם מיררות.

ולעומתם "שקדים מתוקים" חייבים במעשר כשהם גדולים, ולא כשהם קטנים, לפי שאין הדרך לאוכלם בעדם קטנים שעדיין לא נגמר הפרי. מנצינו למדים כי - החייב במעשר בשקדים המרים - פטור במתוקים.

והחייב במעשר במתוקים - פטור במרים. **גמרא:**

תנו רבנן: שקדים המרים בהיותם קטנים חייבין במעשר, וכשהם גדולים פטורין מן המעשר. שקדים מתוקים, כשהם גדולים חייבין במעשר, וכשהם קטנים פטורין מן המעשר.

רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: זה וזה לפטור! שקדים הקטנים פטורין לעולם, בין אם הם מרים בין אם הם מתוקים, שהרי לא נגמר עדיין הפרי.

ואמרו לה, שכך אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי משום אביו: זה וזה לחיוב! שקדים גדולים חייבין לעולם בין אם הם מרים בין אם הם מתוקים.

אמר רבי אלעאי: הורה רבי חנינאי בצפורי כדברי האומר: זה וזה לפטור!

ודנה הגמרא: ולמאן דאמר "זה וזה לחיוב", גדולים מרים למאי חזו? הרי מרים הם? ומשניגן: אמר רבי יוחנן: הואיל ויכול למתקן על ידי האור, שישמין על האש ויהיו מתוקין.

מתניתין:

א. התמד, מים שנותנים על החרצנים של הענבים כדי לעשות מהם יין נקרא "תמד", ואינו נעשה יין אלא כשהחמיץ ומתחיל להיות תוסס, ולפני כן אינו אלא סתם מים, ולכן עד שלא החמיץ התמד, אינו ניקח בכסף מעשר שני, שהמחולל פירות מעשר שני על כסף מעלה את הכסף לירושלים וקונה בו דברי מאכל ומשקה, חוץ ממים (ועוד כמה דברים) שאסור לקנותם בכסף מעשר, והתמד שלא החמיץ, אף הוא אינו נקנה בכסף מעשר, שהרי הוא עדיין מים.

וכמו כן, כיון שעדיין אינו יין, הרי הוא פוסל את המקוה, כיון מים השאובין, שאם נפלו שלשה לוגין מהם לתוך מקוה שיש בו פחות מארבעים סאה מי גשמים, הרי הם פוסלים את המקוה, שאפילו אם יוסיף אחר כך מי גשמים להשלים לשיעור ארבעים סאה, לא יהיה המקוה כשר.

ומאיך, מצינו להיפך, משהחמיץ התמד, הרי הוא נעשה יין, ואז הוא ניקח בכסף מעשר שני, ואינו פוסל את המקוה, לפי שהיין וכן כל המשקים, חוץ ממים, אינם פוסלים את המקוה אם נפלו מהם לתוך מקוה שאין בו ארבעים סאה מי גשמים, אלא מוסיף למקוה מי גשמים עד שיהיו בו ארבעים סאה ממי הגשמים לבד, והמקוה כשר.

ב. האחים השותפים בבכסים שקיבלו בירושה מאביהם - ויתכנו שני אופנים בשותפות זו. האחד, שחילקו האחים ביניהם את הנכסים שירשו, ולאחר מכן חזרו ונשתתפו באותם הנכסים.

השני, שעדיין לא חילקו ביניהם את הירושה, והשותפות ביניהם היא מעצם היותם יורשים על אותם הנכסים שירשו.

ויש הבדלי דינים בין שני האופנים הללו של

שותפות, כדלהלן: כשהיבין קלבון, בזמן שהיו נותנים מחצית השקל לצורך קנית קרבנות ציבור, לא היו נותנים אותו בצמצום, אלא כל אחד היה חייב להוסיף מטבע קטנה על מחצית שקל, והוא נקרא "קלבון". וכן שני אנשים שנתנו שקל שלם בשותפות, היו חייבים להוסיף שתי קלבונות. אבל, האב שהיה שוקל את מחצית השקל עבור בניו, היה פטור מלהוסיף קלבון.

ולכן, אם השותפות בין האחים היתה באופן שחילקו את הירושה ואחר כך נשתתפו, הרי דינם כסתם שותפים, שאם נתנו שני האחים שקל אחד ביחד מהממון המשותף, חייב כל אחד מהם לתת גם קלבון.

וכשהשותפות היא באופן כזה, הרי הם פטורין ממעשר בהמה, והיינו, כל הולדות שנולדו מהבהמות שהם שותפים בהם, פטורין מלהפריש מתוכם אחד מכל עשרה בהמות לקרבן מעשר, וזאת כדון השותפין, שפטורין ממעשר בהמה.

ומאיך להיפך, כשהיבין במעשר בהמה, דהיינו, שהיתה השותפות ביניהם באופן השני, שעדיין לא חילקו ביניהם את הנכסים שירשו, שאז הם חייבים לעשר את הולדות שנולדו להם בשותפות, כיון שהנכסים הללו נחשבים כאילו הם עדיין ברשות אביהם, ואין האחים נחשבים כשותפים בהם, הרי הם פטורין מן הקלבון. שאם נתנו שני אחים ביחד שקל אחד, הם אינם חייבים להוסיף אפילו קלבון אחד. ועטעם על דבר, כיון שהנכסים נחשבים כאילו הם של אביהם, הרי זה כאילו נתן האב את השקל עבורם. והדין הוא שאב הנותן שקל עבור שני בניו, פטור הוא מליתן קלבון.

גמרא:

ודנה הגמרא: מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבנן?

דתנן: המתמד הערשה "תמד" (משנה זו מדברת ב"תמד" שנעשה על ידי נתינת מים על שמרי יין) ונתן מים במדה על השמרים שלא היו מעושרים ולאחר זמן מצא כדי מדרתו דהיינו שהתמד אינו עולה על כמות המים שנתן, הרי הוא פטור מן המעשר ואפילו אם יש בתמד טעם יין, הואיל ולא נוסף עליו כלום מהשמרים הרי הוא נחשב כמים. ורבי יהודה מחייב במעשר שלדעתו התמד חשב ליין.

השאלה תיקשי: משנתנו האומרת שהכל תלוי בכך שאם התמד החמיץ הוא נחשב ליין ואם לא החמיץ נחשב למים מני היא?

אי רבנן, האמרי דאף על גב דהחמיץ הוי מים כל עוד שלא נתרבה התמד.

אי רבי יהודה, האמר דאף על גב דלא החמיץ הוי יין (שהרי רבנן ורבי יהודה לא חילקו בדבריהם בין החמיץ ללא החמיץ ומשמע שכל אחד אמר את דינו בשני האופנים)

ומתראינן: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

כ"ו ע"א בשהחמיץ דוקא. מחלוקת רבנן ורבי יהודה. אבל, כשלא החמיץ אפילו רבי יהודה מודה שאינו יין אלא מים ומתניתין רבי יהודה היא שאף לדבריו יש חילוק בין החמיץ ללא החמיץ.

וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא: בשהחמיץ דוקא מחלוקת רבנן ורבי יהודה.

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: תמד שעדיין לא החמיץ, שלקחו בכסף מעשר שני בירושלים, ולבסוף אחר ששהה אצלו החמיץ התמד, קנה מעשר את התמד, כלומר, שהכסף של המעשר שני שהגיע ליד המוכר של התמד נתחלל על התמד והמוכר יכול להשתמש בכסף כאילו הוא חלוץ (שאליו לא היה נחשב התמד ליון הרי שהכסף שביד המוכר לא היה מתחלל אלא היה נשאר בקדושת מעשר שני).

מאי טעמא אמרינן דקנה מעשר הלא בשעת המכר עדיין לא החמיץ התמד?

משום דבאחר שהחמיץ בסוף, **אינלאי מילתא למפרע** דבשעת הקניה פירא הוא. כלומר, שכבר או נכנס כח החרצנים במים ונעשו יין. אלא, לפי שלא נגמרה עדיין עשיית היין לכן לא החמיץ.

ומקשינן לרב נחמן: **אלא, מתניתין דקתני החמיץ, איך, אבל לא החמיץ התמד, לא.** שאינו ניקח בכסף מעשר ואם קנה אותו בכסף מעשר נשאר הכסף בקדושתו אצל המוכר, כיון שהתמד שלא החמיץ הוא מים. ואמאי? נימא, **דלמא אי שבקיה לתמד ולא היה שותהו, הוה מחמיץ** בסוף, והיה מתברר שכבר בשעת המכר היה יין, ואם כן הכסף שביד המוכר דינו שיהא מחולל.

אלא דאי מוכח שאפילו אם החמיץ התמד בסוף, לא אמרינן "אינלאי מילתא למפרע", אלא שכל זמן שעדיין לא החמיץ הוא בגדר מים ולכן לא נתחלל הכסף שביד המוכר. וקשיא לרב נחמן? ומתרגינן: **אמר רבה:** מתניתין דקתני "לא החמיץ לא" מיירי באופן שודאי הוא שהתמד לא היה סופו להחמיץ אילו היה משאירו, כיצד? **כששוייר ממונו** המוכר מעט מהתמד **בכוס**, שלא מכרו, ואותו המעט לא החמיץ גם כעבור זמן רב, ונתברר אם כן שכל שאר התמד לא היה סופו להחמיץ, ולכן נשאר הכסף קדוש ביד המוכר.

כמבואר בדין דקרטוב חלב. **הכא נמי** במתניתין, בתמד שלא החמיץ, יאמר רבי יוחנן בן נורי שאף על פי שבעצם התמד הוא כבר יין כיון שסופו להחמיץ (כבר נחמן), מכל מקום, **זיל בתר חזותא ושעמא.** וחזותא דתאי תמד שלא החמיץ, מוא נינהו! הלכך, דינו כמים עד שיחמיץ, שאז יש לו כבר טעם יין, ולכן דינו כיון.

ופליגא, הא דרב נחמן שאמר לעיל שמחלוקת רבנן ורבי יהודה במשנה ד"התמתד ונתן מים" אינה אלא אחר שהחמיץ התמד, **אדרבי אלעזר.** **דאמר רבי אלעזר:** **הכל מודים,** אפילו רבי יהודה שמחייב את התמד שמצא כדי מדתו במעשר, מודה הוא שאין מפורשים עליו תרומות ומעשרות **ממקום אחר,** דהיינו מתמד אחר אפילו אם הוא כמותו, **אלא אם כן החמיץ התמד בשניהם,** וכדמפרש ואילן.

ומוכח מדברי רבי אלעזר, שקסבר **שבלא החמיץ מחלוקת רבנן ורבי יהודה.** דהיינו, שרבי יהודה מחייב במעשר אפילו בלא החמיץ, שהרי רבי אלעזר אומר שבלא החמיץ לדעת רבי יהודה אין מפורשים עליו ממקום אחר, משמע שהוא אמנם חייב במעשר.

וכך הוא ביאור דברי רבי אלעזר: **ועד כאן לא מחייב רבי יהודה בתמד שלא החמיץ אלא להפריש את המעשר מיניה וביה,** מתוך התמד עצמו. **אבל להפריש מעלמא,** מתמד אחר שלא החמיץ אף הוא, **לא,** שיש לחשוש דלמא אחד מהם יחמיץ בסופו והרי הוא כבר מעתה יין, וחייב במעשר. והשני לא יחמיץ לעולם, והרי הוא מים ופטר מן המעשר. **ואתי לאפרושי מן החיוב על הפטור, ומן הפטור על החיוב.** שאסור לעשות כן שאם מפרש מהפטור על החיוב הרי הוא אוכל טבל, לפי שהחיוב לא נעשה מתוקן על ידי הפרשה מדבר הפטור ממעשר והוא נשאר טבל, ואם מפרש מהחיוב על הפטור לא חל שם "תרומה" על התרומה שהוא מפרש מהחיוב משום שאינו מופרש על דבר שחייב במעשר, אלא התרומה נשארת טבל וכשיתן אותה לכהן הרי הוא מכשילו באכילת טבל שאסור אפילו לכהנים.

אבל, באופן שהדבר בספק יש לומר שהתמד שלא החמיץ דינו כיון שמא יחמיץ בסוף, כבר נחמן.

רבא אמר: לעולם מתניתין מיירי אפילו בשהחמיץ לבסוף, ומכל מקום לא קשיא לרב נחמן, דהא מתניתין מני - **רבי יוחנן בן נורי היא.** שלדעתו הולכים אחר המראה, דהיינו אחר הצבע של המשקה. וכיון שצבע התמד כצבע המים לכן אינו נעשה יין אלא לאחר שהחמיץ בפועל וכפי שיבואר להלן, ודברי רב נחמן הם אליבא דרבנן דפליגי על רבי יוחנן בן נורי, ולדבריהם הולכים אחר עצם המשקה בלבד, ולכן כל שסופו להחמיץ נחשב הוא כבר מעתה יין.

דתני: שלשה לוגין מים שאובים שהיה חסר מהם **קורטוב,** דהיינו שלא היו שלשה לוגין שלמים אלא חסר מהם מעט, **שנפל לתוכן קורטוב יין,** והשלים לשלשה לוגין, **ומראיהו כמראה יין,** שצבע המים הפך להיות אדום על ידי קורטוב היין, **ונפלו המים הללו למקוה** שאין בו ארבעים סאה מי גשמים **לא פסלוהו.** שהרי אין כן שלשה לוגין שלמים של מים (שהיין אינו פוסל את המקוה) שזה השיעור של מים שאובים הפוסלים את המקוה.

ולא רק כשהמים שינו צבעם. אלא אפילו שלשה **לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראיהו כמראה מים,** שהרי חלב מועט אינו משהה את צבע המים, **ונפלו למקוה, לא פסלוהו.** אף על פי שיש כאן צבע מים, מכל מקום לא מצטרף החלב להשלים שיעור של שלשה לוגין של מים. כיון שאין הולכין כלל אחר המראה, והרי לא נפלו למקוה שלשה לוגין שלמים של מים.

רבי יוחנן בן נורי אומר: **הכל הולך אחר המראה.** הלכך, ברישא, שהמים יש להם צבע יין דינם כיון, ואינם פוסלים את המקוה. אבל בסיפא, כיון שיש כאן שלשה לוגין בצבע מים, הרי גם החלב שנמצא בתוכו דינו כמים, ומצטרף לפסול את המקוה.

ומסיק רבא: **לאו אמר רבי יוחנן בן נורי דבתר חזותא אזלינן.** כלומר, שמשקה שאינו מים הופך להיות דינו כמים על ידי שיש לו צבע מים,

במים, **אלא שתמדו,** שנתן על החרצנים **מים טהורים, ונטמאו** אחר כך כשכבר היו מעורבים עם החרצנים. **אבל** אם היו המים **טמאים מעיקרא,** לפני נתינתם לתוך החרצנים, **לא** נטהרים על ידי השקה במקוה. **אזל רב גביה מני כתייל,** אמרה לשמעתיא דרבא **קמיה דרב אשי.** כלומר, שאל את רב אשי מהו הטעם של רבא כדלהלן.

ואין זה בתורת "טבילה", אלא שעל ידי החבור של המים הטמאים עם מי המקוה הם מתבטלים לגבי מי המקוה, ונטהרים בכך. **אבל, משהחמיץ התמד הרי הוא יין,** ואם הוא נטמא **אין משיקו במים.** לפי שאשר משקים חוץ ממים אי אפשר לטהר אותם על ידי השקה וביטול לגבי המקוה, לפי שיש להם טעם שונה מהמים, המונע מהם את הביטול לגבי מי המקוה. **מזהר רבא:** **לא שנו** שתמד שלא החמיץ משקו

כ"ו ע"ב תנו רבנן: **התמד שנטמא, הרי עד שלא החמיץ, משיקו במים** כדון

כל מים טמאים, שאף על פי שבאוכלין ומשקין לא מעילה טבילה במקוה כדי לטהר אותם (שהטהרה במקוה נאמרה בתורה רק לגבי אדם וכלים), מכל מקום, במים בלבד ישנה אפשרות לטהר אותם, על ידי שמכניס אותם לתוך כלי פתוח, ואת הכלי הפתוח הוא משקיע לתוך המקוה עד שמי המקוה נושקים למים הטמאים מלמעלה,

תקיעה כבכל ערב שבת, לא יפסיק בין התקיעה לתרועה שאחריה כרגיל אלא יעשה אותם ברצף אחד.

ורב אסי אמר: תוקע ומריע בנשימה אחת. דהיינו, שמפסיק ביניהם אלא שההפסק קטן מהרגיל בכך שהתקיעה והתרועה נעשות בנשימה אחת.

אתקין רב אסי בהוצל בתקיעות של יום טוב שחל בערב שבת כשמעתייה, שהיא תוקע ומריע בנשימה אחת.

מיתבינו מהא דתניא בתוספתא: יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין ולא מריעין. ומדייקת הגמרא: מאי לאו? - לא מריעין כלל. וקשיא לרב יהודה ולרב אסי הסוברים שמריעין, אלא שעושים בשינוי?

ומתצינן: לא כך היא כונת הברייתא, וכל אחד מתרצה לשיטתו: **רב יהודה מתרץ לטעמיה,** ורב אסי מתרץ לטעמיה.

רב יהודה מתרץ לטעמיה, שכך היא כונת הברייתא: לא מריעין בפני עצמה, היינו בהפסק מהתקיעה שלפניה, אלא מריעין מתוך התקיעה. **ורב אסי מתרץ לטעמיה:** לא מריעין בהפסק גדול, שהתקיעה והתרועה נעשות בשתי נשימות, אלא בנשימה אחת.

שינוי במשנה: **ובמוצאי שבת** מבדילין. כיצד מבדילין? המבדיל בין קודש לקודש.

ודנה הגמרא: **היכא אמר לה,** היכן אומרים את "המבדיל בין קודש לקודש"? האם גם בתחילת ברכת ההבדלה אומרים [במקום "המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך"] "בין קודש לקודש", או דלמא רק בסיומה אומר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש"?

אמר רב יהודה: בחתימתה דוקא. אבל בפתיחתה אומר כרגיל "המבדיל בין קודש לחול", וכן אמר **רב נחמן:** בחתימתה דוקא.

ורב ששת בריה דרב אידי אמר: אף בפתיחתה. ולית הלכתא כוותיה דרב ששת. לפי שבתחילת הברכה הוא מפרט את ההבדלות שנאמרו בתורה [כמבאר להלן], ובתורה נאמרה ההבדלה בין קודש לחול, שנאמר "להבדיל בין הקדש ובין החול", ולא נזכר בתורה ההבדלה בין קודש לקודש.

שינוי במשנה: **רבי דוסא אומר:** בין קודש חמור לקודש הקל.

ולית הלכתא כוותיה דרבי דוסא. שאין לזולל ביום טוב לקודש "קודש הקל".

אמר רבי זירא: יום טוב שחל להיות באמצע שבת, כלומר, באחד מימי השבוע, אומר במוצאי יום טוב בברכת ההבדלה כמו במוצאי שבת, "המבדיל בין קודש לחול, ובין אור לחושך, ובין ישראל לעמים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה".

מאי טעמא אומר "בין יום השביעי לששת ימי המעשה", והרי היום אינו יום השביעי? משום שה"בין יום השביעי לששת ימי המעשה" אינו אמור על השבת שהמבדיל יוצא ממנה עתה ונכנס ליום חול, אלא סדר ההבדלות האמורות בתורה הוא מונה בברכת ההבדלה, שכולן באמרת בתורה.

הדרן עלך פרק הכל שוחטין

[ומדעתה], והואיל ונישואין אלה הם רק מדרבנן תקנו חכמים שגם לאחר נישואיה יכולה הקטנה לצאת מבעלה על ידי "מיאון" בלבד ללא קבלת גט מבעלה, דהיינו שתאמר שאינה רוצה עוד בבעלה ובכך היא מורשת. ואין הבת יכולה למאן אלא כל זמן שהיא קטנה אבל לאחר שתגדל ותהיה נערה אינה יכולה עוד למאן. קטנה שמת בעלה ונפלה ליבום אינה יכולה לחלוץ ליבמה אלא משתגדל ותהיה נערה.

נמצא, **שכל מקום שיש מיאון,** דהיינו כשהיא קטנה, **אין חליצה.** וכל מקום שיש חליצה, דהיינו, כשהיא נערה, אין מיאון.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר רב: מה ששינוי שאין מיאון במקום חליצה זו דברי רבי מאיר האומר שנערה אינה ממאנת אבל חכמים אומרים: יש מיאון במקום חליצה שלדבריהם אפילו נערה יכולה למאן וממילא יתכן שהמיאון והחליצה יהיו שניהם במקום אחד דהיינו בערה.

ומאן חכמים החולקים על רבי מאיר? רבי יהודה היא. דתניא: **עד מתי הבת ממואנת? עד שתביא שתי שערות,** שהן סימני נערות ומכאן ואילך אינה יכולה למאן, **דברי רבי מאיר.**

רבי יהודה אומר: אף שהשיביאה שתי שערות עדיין יכולה היא למאן עד שירבה השיער השחור שבאותו מקום על הלבן, דהיינו, על הבשר, שיראה כאילו יש שם הרבה שיער.

מתניתין:

כל מקום שיש תקיעה, אין הבדלה. וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה.

ומפרשת המשנה: **יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין כבכל ערב שבת,** שהיו תוקעין לפני כניסת השבת שש תקיעות כדי שידע העם להפסיק ממלאכה. ואף על פי שהיום הוא יום טוב ואסור במלאכה, מכל מקום היו תוקעין כדי להפסיק ממלאכת אוכל נפש המותרת ביום טוב. **ולא מבדילין,** אין אומרים ההבדלה בלילה לא בתפלה ולא על הכוס ככל מוצאי יום טוב, שלא תקנו הבדלה אלא ביציאת יום קודש וכניסת יום חול, וכאן הרי קדושת השבת הנכנסת חמורה מקדושת יום טוב היצאת.

ואם חל יום טוב במוצאי שבת, מבדילין במוצאי שבת, כיון שהקדושה היצאת חמורה מהקדושה הנכנסת, ולא תוקעין קודם כניסת היום טוב, שהיא לא צריכים להפסיק משום מלאכה.

כיצד מבדילין במוצאי שבת שהוא יום טוב? אומר "המבדיל בין קודש לקודש".

רבי דוסא אומר: כך הוא אומר "בין קודש חמור לקודש הקל".

גמרא:

ודנה הגמרא: **היכי תוקע?** כיצד היא צורת התקיעה בערב שבת שהוא יום טוב, שהרי מסתבר שצריך לשנות מהתקיעה של כל ערב שבת שהוא יום חול, ואילו היום יש בו קדושה. ומשנינן: **אמר רב יהודה:** תוקע ומריע מתוך תקיעה. דהיינו, כשהוא תוקע תקיעה תרועה

מאי שנא "טמאין מעיקרא", דלא, משום דאמרינן אידי דמאי וקירי בגלל כובד המים שבתמר שכני תתאי, יורדים הם למטה בתוך הכלי שמטביל אותם בו, ופירא קפי מלעיל, והחוצצים צפים מלמעלה ולא קא סלקא להו השקה למאי, והמים של התמד לא נוגעים ומתחברים עם מי המקוה.

אי הכי, "טהורים ולבסוף נטמאו", נמי לא יטהרו בגלל הסיבה הזאת?

אלא, לכך מועילה ההשקה בטהורים ולבסוף נטמאו, משום דמבלבלי, המים והחוצצים מעורבים יחד והמים אף הם צפים מלמעלה. אם כן, הכי נמי בטמאים מעיקרא, תועיל להם ההשקה, שאף הם מבלבלי, המים והחוצצים יחד, ומה טעם לחלק ביניהם?

מתניתין:

האב זכאי למכור את בתו לאמה העבריה כל זמן שהיא קטנה עד שתגדל ותהיה נערה דהיינו שימלאו לה שתיים עשרה שנה ויהיו לה סימני נערות [שתי שערות].

האונס או המפתה נערה בישראל חייב לתת לאביה קנס חמשים שקל כסף, חיוב זה אינו אלא בנערה בלבד דהיינו משמלאו לה שתיים עשרה שנה ונעם הבת סימני נערות] עד ששה חודשים לאחר מכן שאז היא יוצאת מכלל "נערה" ומגיעה לכלל "בוגרת".

נמצא **שכל מקום שיש מכר** דהיינו כשהבת קטנה **אין קנס** וכל מקום שיש קנס, דהיינו כשהיא נערה, אין מכר.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר רב: מה ששינוי שאין קנס במקום מכר, זו דברי רבי מאיר, האומר שקטנה אין לה קנס. אבל חכמים אומר: יש קנס במקום מכר. לפי שהם סוברים שגם בקטנה [מבט של שנים ומעלה כדלהלן] יש קנס, וממילא יתכן שהקנס והמכר שניהם יהיו במקום אחד דהיינו בקטנה.

דתניא: קטנה מבט יום אחד עד שתביא שתי שערות שהן סימני נערות שאז היא נערה [בתנאי ששלאו לה שתיים עשרה שנה] **יש לה מכר ואין לה קנס!**

משתביא שתי שערות עד שתיבגר, דהיינו עד שימלאו ששה חודשים לאחר שנעשתה נערה, יש לה קנס ואין לה מכר, **דברי רבי מאיר.**

שהיא רבי מאיר אומר: כל מקום שיש מכר אין קנס, וכל מקום שיש קנס אין מכר. **וחכמים אומרים:** קטנה מבט ג' שנים ויום אחד, שמאו היא ראויה לביאה, עד שתיבגר, יש לה קנס.

ותמדינן: **קנס, אין,** מכר לא! ? והלא הקטנה יש לה מכר.

ומתצינן: **אימא אף קנס יש לקטנה,** ואף על פי שהיא במקום מכר [בחלק מהזמן, דהיינו עד שתהיה נערה, שמאו אין לה מכר, ועדיין יש לה קנס עד שתיבגר].

מתניתין:

האב יכול להשיא את בתו הקטנה, מדאורייתא [אפילו בניגוד לרצונה]. יתומה קטנה שאין לה אב אינה יכולה להינשא מדאורייתא אלא שהקנו חכמים שאמה או אחיה יכולים להשיאה

פרק השוחט

פרק זה הינו המשך של הפרק הראשון העוסק בהלכות שחיטה.

כ"ז ע"א

המשנה מלמדת את שיעור השחיטה, ואת ההבדל בין בהמה לעוף בדין הזה.

מתניתין:

השוחט סימן אחד בעוף, והשוחט שנים בבהמה - שחיטתו כשרה.

ורובו של כל אחד ואחד מהסימנים הללו, כמוהו, שהשוחט את רובו הרי הוא כמי ששוחט את כולו, וזאת, לפי הכלל ש"רובו ככולו".

רבי יהודה אומר: אף שעצם השחיטה היא כשרה כששוחט את הסימנים, אין השוחט שוחט כדין עד ששוחט גם את הווירדיון שהדם זורם בהם, כדי להוציא את הדם.

השוחט חצי מסימן אחד בעוף, וכן השוחט אחד וחצי בבהמה, הדיינו, ששחט סימן אחד כולו, ועוד חצי מהסימן השני - **שחיטתו פסולה**, ואין אומרים כיון שבסך הכל הוא שחט את הרוב של שני הסימנים הרי הוא כמי ששחט את כולם, אלא צריך הוא לשחוט את הרוב של כל סימן וסימן.

השוחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה - **שחיטתו כשרה**. הגמרא מבארת מה המשנה מוסיפה כאן.

גמרא:

שנינו במשנתנו: השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה, שחיטתו כשרה.

דייקנין: מלשון "השוחט", משמע **דיעבד**, אין אבל **לכתחילה לא** ישחוט באופן זה.

ומקשינן: **שנים בבהמה לכתחילה לא? עד כמה לשחוט וליוזול?** [כמה צריך להמשיך ולשחוט?] הרי דין השוחט הוא בסימנים, ואותם הוא שחט בשלימות, ובדאי שאין צריך לחתוך את כל הראש אפילו לכתחילה.

ומתרגינן: **איבעית אימא**, לשון דיעבד הולך ומתרחק, שבו הצרכו חכמים לשחוט את שני הסימנים לכתחילה, שמא לא ישחוט רובו של הראשון.

איבעית אימא, לעולם אין צריך לשחוט שני סימנים בעוף אפילו לכתחילה, ולשון דיעבד מתייחס להמשך המשנה, **אי רובו של אחד כמוהו**, שלכתחילה צריך לשחוט את כל הסימן בעוף, ואת כל שני הסימנים בבהמה.

ועתה, הגמרא מביאה דברי תנאים ואמוראים שדרשו את דיני השחיטה מהתורה, ובתוך הדברים יבואר המקור לדין המשנה שצריך לשחוט שני סימנים בבהמה וסימן אחד בעוף.

יש אמוראים שלמדו דיני שחיטה משחיטה האמורה בקדשים, כי שחיטת הבהמה ביסודה שוה בחולין ובקדשים.

וגונתה הגמרא סימן של ראשי תיבות לדבריהם: **סימן כמיש**.

אמר רב כהנא: מנין לשחיטה שהיא מן הצואר ולא ממקום אחר בגוף הבהמה? שנאמר בהקרבת

קרבן "ושחט את בן הבקר" [ויקרא א ה], ולשון "שחט" [שח - חט] מורה על מקום השחיטה, שכן משמע: ממקום שכן הבקר שח, מתכופף, שם חטו, נקדו, טהרו. הדיינו, הכשירוהו לאכילה על ידי שתוציא את דמו משם.

ומבארת הגמרא: **ממאי דהאי "חטו" - לישנא דרכווי הוא?** [מאיפה נדע שחיטתו היא לשון נקיין?]

דכתיב לגבי נגעי בתים "וחטאת את הבית" [ויקרא יב יד]. והיינו שינקה ויכשר את הבית מטומאתו. **ואיבעית אימא**, יש ללמוד שחיטתו הוא לשון הכשר וטהרה, מהכא, דכתיב "תחטאני באזוב, ואטהר" [תהילים נא ט].

דנה הגמרא מנין לרב כהנא ש"ממקום ששח שם חטו" הוא הצואר?

ואימא, שמא נאמר, שמקום השחיטה הוא מנזבו, שהוא כפוף תמיד!

ומתרגינן: "שח", משמעותו היא שהוא מכופף עצמו, ולכן **מכלל** זה אתה למד שזקוף בדרך כלל **בענין**, וזהו הצואר, שהוא זקוף כשהשור הולך, והשור מכופף אותו כשעומד ואוכל, ואילו הא, הזנב, **שח ועומד הוא כל הזמן**.

אך עדיין נדה הגמרא: **ואימא** שחיטה היא מאזנו, שיכול השור לכפוף אותה כשהוא רצה?!

ומבארת: כיון שישחט נאמר בשחיטת קדשים [וישח את בן הבקר], ובלקדים **בעינין דם הנפש** לזריקה על המזבח, כדכתיב "כי נפש הבשר בדם היא" ואני נתתי לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם" [ויקרא יז יא], הרי שהדם שהנפש יוצאת בו הוא המכפר **ולכא** בשחיטה באזנו דם הנפש.

אך עדיין נדה הגמרא: **ואימא**, שמא נאמר שאכן השחיטה היא באזנו, אלא שהיא באופן דקרע את

אזנו, **ואזיל עד דמטי** [ויולך עד שיגיע] **לדם הנפש!** ותו מקשינן על רב כהנא: הרי הלכות שחיטה,

שחמשה דברים פוסלים את השחיטה: **שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור, מנלך? אלא**, הרי בהכרח, **גמרא** [קבלה] הן, ש"הלכה למשה מסיני" הן. ואם כן, **שחיטה מן הצואר נמו, גמרא** היא! וזהו כל מהות ה"הגרמה" היא בכך שאין השחיטה נעשית בצואר, לפי שכן נאמר למשה מסיני, ומוכח דלא כרב הזנב, הלומד זאת מ"ושחט את בן הבקר".

ויקרא "ושחט את בן הבקר" **למאי אתא?** לומר **דלא לשוייה "גיסטרא"**, שלא יחתוך גם את המפרקת ובכך יפריד את הראש מהגוף לגמרי, ולכן כך משמע מלשון "חטו", שיוציא את דמו, שכן יוותר.

רב יומר אמר: מנין לשחיטה שהיא מן הצואר? **אמר קרא** בענין שחיטת חולין "זובחת מבקרך ומצאנך, ואכלת" [דברים יב כא], לשון זבח מורה שמקום שדמו זב - **חטה!** וכשחותך בצואר זב דרסה דהוה יותר ממשקמות אחרים בגוף.

דנה הגמרא: **מאי משמע דהאי "חטה" - לישנא דמתבר הוא?** [מאיפה נדע ש"חטה" הוא לשון שביחה?] **דכתיב** "אל תירא ואל תחת" [דברים א כא] ומשמעות "אל תחת" הוא אל תשבר.

ומקשינן: **ואימא**, שמא תאמר, תהא השחיטה מחוטמו, שהוא זב ליחה תמיד, שהרי לא רמו במילה "זבח" זיבת דם דוקא!

ומתרגינן: יש משמעות שהדבר זב, **זב על ידי חתוי בעינין**, הדיינו על ידי שחיטה, וזה דם, והאי

ליחה זב מאליו הוא.

ומקשינן: **ואימא** תהיה השחיטה מלבו, שאם יחתוך שם יזוב דם רב?

ותו מקשינן: **שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור, מנלך** שהם פוסלים את השחיטה? **אלא**, בהכרח, **גמרא**, הלכה למשה מסיני היא, אם כן, **שחיטה מן הצואר נמו, גמרא**, הלכה למשה מסיני היא!

ושמא תאמר, אם הלכה למשה מסיני היא, אם כן, **קרא** ד"זובחת" **למאי אתא?** לומר **דלא לשוייה גיסטרא**. שכן משמע מלשון "זב חטה", שיחתוך רק עד המפרקת כדי שיוזב הדם, ואין צריך יותר.

דבי רבי ישמעאל תנא: מנין לשחיטה שהיא מן הצואר? שנאמר "ושחט את בן הבקר" [ויקרא א ה].

אל תקרי "ושחט" אלא "וסחט", ודרשו בו, **ממקום שסח**, שמציא קול, הדיינו הגרון, משם חטו, נקדו על ידי שתוציא את הדם ובכך תכשירוהו לאכילה, וזהו הצואר.

ואימא, שמא תאמר, **מלשונו** צריך לשחוט, שאף הלשון מסייעת בהוצאת הקול?!

תשובתך, **בעינין** בשחיטה של קדשים, שבה מדבר הכתוב, הוצאת **דם הנפש**, כדי לזרוק על גבי המזבח, ולכאן. שדם הלשון אינו דם שהנפש יוצאת בו.

אך עדיין קשה: **ואימא** תהיה השחיטה בלשון, באופן דקרע **ואזיל**, שיתחיל בחיתוך הלשון וימשיך ויקרע עד שיגיע למקום **דם הנפש!**

ותו, עוד יש להקשות: הרי **שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור, מנלך** שהן פוסלות בשחיטה? **אלא** בהכרח, **גמרא** היא, הן נלמדות מהלכה למשה מסיני, ואם כן, **שחיטה מן הצואר נמו, גמרא** הלכה למשה מסיני היא, ואם כן, **קרא למאי אתא?**

דלא לשוייה גיסטרא! שלא יחתוך את המפרקת, אלא יחתוך רק במקום שסח. שכן היא משמעות הכתוב: חטו - הכשר אכילתו בלבד, ותו לא.

ותנא דתורת כהנים, **מיייתי לה**, לומר ומביא את דין שחיטה מהצואר מדיני הקרבת הקרבן, מהכא:

דתניא, **רבי חיאי אמר:** מנין לשחיטה שהיא מן הצואר?

שנאמר בהקרבת בן בקר לעולה, "וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים, את הראש ואת הפרד על העצים אשר על האש אשר על המזבח" [ויקרא א ח].

שאינן תלמוד לומר [שאין צריך לכתוב] בפסוק "את הראש ואת הפרד", לפי שאין סיבה שלא יקטירו את הראש והחלבים ככל האברים של העולה, ואם כן. **מה תלמוד לומר** [מה בא ללמדנו] "את הראש ואת הפרד"? **הלא ראש ופרד בכלל כל הנתחים** המזכירים בפסוק היו, ואם כן, **למה יצאו** ונתכבדו במיוחד בפני עצמם?

לפי שנאמר קודם לכן בפרשה "והפשט את העולה, ונתח אותה לנתחיה" [ויקרא א ט], ולאחר מכן נאמר לגבי הקטרה "וערכו בני אהרן את הנתחים", והיה משמע שהנתחים האמורים לגבי הקטרה הם אותם הנתחים שנאמר בהם "והפשט ונתח".

ואם כן, **אין לו בכלל הקטרה אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה**.

בבן הבקר "את הראש ואת הפרד", בפרשה הראשונה.
 דנה הגמרא: ו"ראשו" ו"פרדו" האמורים בפרשה השניה בעולת הצאן, למה לי?
מובע ליה לכדתניא בברייתא אחרת, דתניא: מנין לראש ופרד שקודמין להעלותם על הכבש לכל הנתחים?
תלמוד לומר "את ראשו ואת פרדו, וערך". למדה התורה כאן שמעלים את הראש ואת הפרד אל הכבש לפני שאר הנתחים.

הראש "שכבר הותו", מכלל זה אתה למד דשחיטה מן הצואר, וכאילו הראש נפרד מהגוף. דנה הגמרא בדברי הברייתא: ותנא, פתח בראש ופרד האמורים בפרשה הראשונה בהקברת בן בקר, ששם לשון התורה הוא "את הראש ואת הפרד", ומסיים ב"ראשו" ו"פרדו" האמורים בפרשה השניה בהקברת צאן, ששם לשון התורה "זאת ראשו ואת פרדו!" ומתריצין: יש לתקן את לשון הברייתא ולהוסיף בה דברים והכי קאמר התנא בתחילת דבריו: **מנין לרבות את הראש שכבר הותו? תלמוד לומר**

מנין לרבות להקטרה גם את הראש, שכבר הותו בשחיטה. והיינו שכבר ניטלה ממנו חיותו בשעה שנחתכו סימניו, והרי הוא כאילו נפרד מהגוף ואין מפשיטים אותו, אלא הוא קרב כמות שהוא?
תלמוד לומר בעולת הצאן, "ונתח אותו לנתחיו, ואת ראשו, ואת פרדו. וערך הכהן אותם על העצים אשר על האש" [ויקרא א יב]. הרי שפירטה התורה את הראש לומר שהוא בכלל ההקטרה כמו הנתחים הנערכים על העצים.
 ומכאן ראייה שהשחיטה היא מהצואר, כי מדקאמר התנא שריבתה התורה שמקטירים את

מטמא כשהתנבל, לא במגע ולא במשא. ולעומת זאת, עוף, טומאתו חמורה מטומאת בהמה, שכן בשעה שהוא מתנבל הוא מטמא טומאה חמורה, בכך שהוא מטמא אפילו את הבגדים של האדם האוכל את נבלתו, אבית הבליעה, בשעה שנבלת העוף נמצאת בבית בליעתו של האדם.
 ואילו נבלת בהמה, אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה. שאם תחבה לו חבירו לבית הבליעה, הוא אינו נטמא כלל, ואף בטומאת מגע אינו נטמא, כי מגע זה הוא מגע בית הסתרים. ואם כן, באינו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה?

מובאים דברי רבי אליעזר, שלמד ממקום אחר שהשחיטה היא מהצואר.
והאי תנא מיייתי לה מהבא:
דתניא: נאמר בסוף הפרשה המדברת על טומאת נבלה, "זאת תורת הבהמה והעוף" [ויקרא יא מו] הקישה התורה את הבהמה אל העוף לענין הטומאה.
וכי באינו "תורה" של טומאה שוותה בהמה לעוף, ובמה עוף שיה לבהמה? והרי אין טומאתם שוה.
 כי בהמה, מטמאה נבלתה את האדם, הן במגע, כשנגוע בה, והן במשא, שאם נושא אותה היא מטמאתו אף בלי נגיעה בה. ואילו עוף אינו

כ"ז ע"ב וממשיכה הגמרא לדון: ופרד קמא **כתב רחמנא בקרבן שור, למה לי?** שהרי הברייתא לא הסבירה אלא מפני מה הוצרכה התורה לפרט את הראש, אך לא הסבירה מדוע פירטה התורה את הפרד, והרי הוא בכלל הנתחים המופשיטים?
ומשנינן: מובע ליה לכדתניא: כיצד הוא עושה את הקטרת הראש?
חופה את הפרד על בית השחיטה [מכסה עם הפרד את מקום השחיטה], ומעלה על האש שעל המזבח, וזהו דרך כבוד של מעלה, שלא יהיה מקום החתך נראה מלוכלך בדם. ודבר זה למדנו מהפדר האמור בפרשה הראשונה, סמוך לראש. ומביאה עתה הגמרא ברייתא אחרת, שבה

לפי שלא מצאנו כתוב בתורה במפורש מצות שחיטה בעוף, ולכן, בא ההיקש לומר לך, מה בהמה יוצאת מידי טומאה מידי ואיסור נבלה בשחיטה, כדכתיב "ושחט את בן הבקר", אף עוף חולין יוצא מידי טומאתו ואיסורו בשחיטה. ומסיפה הברייתא: אי [שמן נאמן] מה להלך, בבהמה, אין היא ניתרת אלא ברוב שנים, ולא בסימן אחד, אף כאן, בעוף, הוא יותר רק ברוב שנים?

תלמוד לומר "זאת תורת", למעט את ההיקש, ולומר שאין שחיטת עוף דומה לשחיטת בהמה בכל דבר, אלא בעוף די בשחיטת סימן אחד. **רבי אליעזר אומר:** באיזו תורה שויתה בהמה לעוף ועוף לבהמה? אלא לומר לך, מה עוף קדשים שמצותו במליקה הכשרו מן הצואה שחותך את הסימנים, אף בהמה הכשרה מן הזואר בחתיבת הסימנים, ואין הבדל בין חולין לקדשים בבהמה. אי מה להלך במליקה הוא מולק ממול עורף שהוא מאחוריו של העוף, אף כאן בשחיטה ישחוט ממול עורף ולא מלפניו, תלמוד לומר "ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל" [ויקרא ה' ח] מיעטה התורה ואמרה שדוק ראשו של זה ממול עורף ואין ראשו של אחר ממול עורף, מכאן שהשחיטה היא מהצואר. והוי"ן: ורב, אליעזר, האי "זאת", שדרש אותו תנא קמא, מאי עביד ליה [איך הוא דורש?] ומשיגין: כשם שלפי תנא קמא למדנו מ"זאת" שלא צריך לשחוט שני סימנים בעוף כבהמה, כך לרבי אליעזר אי לאו "זאת", הוה אמנא נקיש בהמה לעוף לכל דבר ונאמר: מה טעאת העוף די בה במליקת סימן אחד, שנאמר "ומלק את ראשו ולא יבדיל", אף בשחיטת בהמה די בסימן אחד, כתב רחמנא "זאת" למעט את ההיקש ולומר שצריך לשחוט שני סימנים בבהמה. ועתה הגמרא מביאה תנא שלמד כתנא קמא, שעוף טעון שחיטה, אך למד בדרך אחרת שהוא טעון שחיטת סימן אחד בלבד.

תני רב קפרא: נאמר "זאת תורת הכהמה והעוף וכל נפש חיה הרומשת במים" [ויקרא יא מו]. הטל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים הקרואים "נפש חיה הרומשת במים", להגיד שהעוף אמצעי ביניהם בדינו.

לחייבו בשחיטת שני סימנים, אי אפשר, מפני שכבר הוקש לדגים, הפטורים מן השחיטה לגמרי.

לפוטרו בלא כלום כדגים, אי אפשר, שכבר הוקש לבהמה.

הא כיצד? - הכשרו בסימן אחד. והוי"ן בה: דגים, דלאו בני שחיטה נינהו, מנלך? מנין לנו שלא הוקשו הדגים לבהמה ועוף כדי לחייבם בשחיטה?

אילומא, שזא נאמר, משום דכתיב "הצאן ובקר ישחט להם, אם את כל דגי הים יאסף להם" [במדבר יא כב], הרי שבאסיפה בעלמא סגי להו [באסיפה בלבד די להם] לדגים ואינם צריכים שחיטה.

אלא מעתה, גבי שליו שגם בו כתוב לשון אסיפה, דכתיב "ויאספו את השליו" [במדבר יא לב], האם הכי נמי נאמר דלאו בשחיטה היו אוכלים אותו? ! והא אמרת לפוטרו בלא כלום אי אפשר,

שכבר הוקש לבהמה. ובהכרח, לא משמע מלשון אסיפה שאין צריך לשחוט את הדבר הנאסף. ומתרגינן: התם, בפסוק "ויאספו את השליו", לא כתיבא אסיפה במקום שכתוב שחיטה דבעלי חיים אחרוני, ולא משמע מלשון אסיפה שאין צריך לשחוט.

אבל הכא, בפסוק "אם את כל דגי הים יאסף", כתיבא אסיפה במקום שכתוב שחיטה דבעלי חיים אחרוני, שהרי נאמר שם "הצאן ובקר ישחט לשון שחיטה בצאן ובקר ולשון אסיפה בדגים, משמע שאין הדגים טעונים שחיטה.

רשע עובר גלילאה, מבני הגליל: מפני מה נשתנו בעלי החיים בין השחיטה? **בהמה - שנבראת מן היבשה בלבד,** וחיותה בריאה וחוקה כי היא באה מדבר חזק, לפיכך הכשרה הוא בשני סימונים. **דגים - שנבראו מן המים בלבד,** וחיותם חלשה, הכשרן ב"זולא כלום", כמו פירות.

עוף, שנברא מן הרקק, שיש בו תערובת עפר ומים - הכשרו בסימן אחד. **אמר רב שמואל קפוטקאה:** תדע שכן הוא, שהעופות נבראו גם מהמים, שהרי יש לעופות דמיון מסוים לדגים, בזה שעופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים.

במסכת בכורות [א ה] מובאות שאלות ששאל קונטריון ההגמון את רבן גמליאל על סתירות שיש, לכאורה בתורה, כדי לקנטרו. וכן התשובות שהשיבו רבן גמליאל. והגמרא כאן מביאה שאלה ותשובה אחת הקשורה לענינו.

ועוד שאלו: כתוב [פסוק] אחד אומר "ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף ועופף על פני הארץ" [בראשית א כ]. אלמא, ממנו איברו, משמע שהעופות נבראו מהמים. ומאידך, כתיב בפסוק הקודם "ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים". אלמא, מארעא איברו, משמע שהם נבראו מהארץ!

אמר לו רבן גמליאל: מן הרקק [תערובת עפר ומים] נבראו.

ראה רבן גמליאל את תלמידיו מסתכלים זה בזה, ותמהים על התשובה.

אמר להם רבן גמליאל: וכי קשה בעיניכם שדחיתו את אויבי בקש ועניתו לו תשובה לא נכונה? אלא אכן מן המים בלבד נבראו, כמשמעות הפסוק האחר. ולמה נכתבו העופות בפסוק האחר יחד עם החיות שנבראו מהארץ?

מפני שכתוב שם בהמשך הפסוק שהקב"ה ברא מן האדם עם החיות לקרות להן שם, שכן כתוב בפסוק "ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה, ואת כל עוף השמים, ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו". וחלק הפסוק "זאת כל עוף השמים" מתייחס רק למה שכתוב "ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו".

ויש אומרים, בלשון אחר שהובא קודם, שעוף השמים מוכר בפסוק רק לענין קריאת שמות, אמר רבן גמליאל לאותו הגמון.

ובלשון הראשון, משמעו ממנו שהעופות נבראו מהרקק, אמר להן התלמידיו, כשראה שהם תמהים. מפני שנראה שהאמת היא שהעופות נבראו מהארץ, משום דכתיב "עוף השמים" על

בהמשך למילה "ויצר", ולא משמע ש"עוף השמים" לא מתייחס לתחילת הפסוק. ועתה, הגמרא מביאה דעה החולקת על הברייתות דלעיל, שדרשו מהיקש שעוף חייב בשחיטה. ולפי דעה זו, מדארייתא אין חיוב שחיטה בעוף. אך גם לפי דעה זו יש דין נבלה בעוף, והיא מטמאה את בגדי האוכל אותה בהיותה בבית הבליעה, מן התורה. אלא שהתורה מדברת בעוף שמת או שהרגוהו שלא על ידי חתיכת הסימנים, אבל אם חתכו את סימניו אלא לא שחטו אותו כהלכות שחיטה, הוא מותר באכילה, ואפילו אם עשו בו נחירה, הדיינו שקרעו את הסימנים לאורכם, מההיתרים עד החוה.

אמר רב יהודה משום רבי יצחק בן פנחס: אין שחיטה לעוף מן התורה. שנאמר "ואיש אשר יצוד ציד חיה או עוף, ושפך את דמו וכסוה בעפר" [ויקרא יז יג]. לא אמרה התורה "ושחט" אלא "ושפך", לומר, כי בשפיכה של דמו בעלמא סגי.

ומקשינן: אי הכי, חיה נמי לא צריכה שחיטה מהתורה שהרי גם עליה כתוב "ושפך"! ומתרגינן: חיה - איתקש לפסולי המוקדשים. שהרי אמרה התורה בבהמות שהוקדשו ונפל בהם מום [הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאלה [דברים יב טו], היקשה התורה את החיה לבהמה לענין שחיטה.

ומקשינן: עוף נמי איתקש לבהמה, דכתיב "זאת תורת הבהמה והעוף"! ומתרגינן: הרי כתוב "ושפך את דמו", ואם נלמד מההיקש שהעוף חייב בשחיטה, יקשה למה לא כתבה התורה בעוף "ושחט" אותו.

ומקשינן: ומאי חזית דשרייה ליה על עוף, שרייה ומהתרינן: הרי שנייהם הוקש לבהמה? ולא על חיה, הרי שנייהם הוקש לבהמה? ומתרגינן: מסתברא כי כך יש לומר, משום דטליק מנייה [מפני שהמקרא עליה וגומר בדריה מהעוף] וסומך אותו ל"ושפך", שכן כתוב "ציד חיה או עוף, ושפך".

ומביאה הגמרא סימן למקור הקשיות על רבי יצחק בן פנחס:

סימן: נתנבל, דם, במליקה.

מיתבי על רבי יצחק בן פנחס מהמשנה: **השוחט ונתנבל בידו בלי כוונה,** או הנוחר והמעקך [נעקר את הסימנים ממקומם] בכוונה, פטור מלככות את הדם, מפני שהתורה אמרה בכסוי הדם "חיה או עוף אשר יאכל", ולא דם בנבלה.

ומוכיח הגמרא: ואי אמרת את שחיטה לעוף מן התורה, הרי נחירתו של העוף זו היא שחיטתו ומתירתו באכילה, ואם כן ליבעי כסוי! ואף שהעוף אסור באכילה מדרבנן, אין להקל ולפוטרו מחיוב כסוי דארייתא!

ומתרגינן: **מני סברת** [האם אתה סבור] שהמשנה עוסקת בעוף? לא, המשנה מדברת בחיה, הטעונה שחיטה מהתורה.

תא שמע מברייתא דלא כרבי יצחק בן פנחס: **השוחט ואינו רוצה לאכול את הבשר,** היות ואינו צריך לטוב לדם, ככל זאת חייב לכות את הדם, ולא יוכל להשתמש בו. כיצד הוא עושה? או נוחרו או עוקרו, ונפטר בכך מכסוי הדם, כיון שהבשר אסור באכילה.

ומתרגינן: **מני סברת** [האם אתה סבור] שהמשנה עוסקת בעוף? לא, המשנה מדברת בחיה, הטעונה שחיטה מהתורה.

תא שמע מברייתא דלא כרבי יצחק בן פנחס: **השוחט ואינו רוצה לאכול את הבשר,** היות ואינו צריך לטוב לדם, ככל זאת חייב לכות את הדם, ולא יוכל להשתמש בו. כיצד הוא עושה? או נוחרו או עוקרו, ונפטר בכך מכסוי הדם, כיון שהבשר אסור באכילה.

כ"ח ע"א ומדייקת הגמרא: מאי לאו [האם] לא מדובר כאן בעוף, שיש שימוש בדמו דקא בעי ליה לדמיא ליניכא [שהוא צריך אותו להרוג את העש שבגגרים]. ומוכח מכאן שנחירה מנבלת את העוף מהתורה, ועל כן הוא פטור מכסו, לפי שלא נשחט כדינו! ומתרגיני: לא מדובר בעוף, כי אם בחיה, דקא בעי ליה לדמיא ללכא [שצריך לצבוע עור בצבע אדום, ומשמש בדמה לצורך הצביעה].
תא שמע ממשנה במסכת נזכרים [סח א] דלא כרבי יצחק:

דתנן, כהן אשר מלק עוף של קרבן בסכין, ולא בצפורנו כדון מליקה - מליקתו פסולה, והעוף בטמא בגדים אבות הבליעה, כדון נבלת עוף טהור.

ומדייקת הגמרא: ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה ומן התורה הכשר על ידי חיתוך סימנים בכל אופן שהוא, נהי נמי דכי מלק מהעורף תבר ליה [שבר לעוף] שדרה ומפרקת לפני שמגיע לסימנים והוא לא העוף טרפה, מכל מקום אינו הורגו בכך, ואם כן, תהני [תועיל] לה סכין לטהרה מודי נבילה, כדון שחט טרפה, שאין היא בטמאה טומאת נבילה. ואף שהעוף אסור מדרבנן אף לפי רבי יצחק, מכל מקום, טומאת נבילה אין לו.

ומתרגיני: נחלקו תנאים בדבר הזה והוא רבי יצחק בן פנחס [דאמר כי האי תנא -

דתנאי: רבי אלעזר הקפר ברבי אומר: מה תלמוד לומר בפרשת פסולי המוקדשים שנדר, "אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור" - דברים יב כ? וכי מה למדנו מ"צבי ואיל" מעתה? הרי באותו פסוק כתוב במפורש דין פסולי המוקדשים שנאמר שם "הטמא והטהור יחדיו יאכלנו", ואין צורך לומר בו "איל וצבי"?

היה זה [צבי ואיל] בא ללמד על בהמה, לפי פשוט של מקרא, ונמצא למד ממנה. מקיש כאן הכתוב את דין צבי ואיל לבהמת פסולי המוקדשין, כדי ללמד: מה פסולי המוקדשין דינם בשחיטה, שהרי נאמר שם בפרשה לעיל, "ובחת מבקר ומצאנך", דברים יב כא אף צבי ואיל ושאר החיות, דינם בשחיטה. מוסיף רבי אלעזר הקפר: ועוף, אין לו שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים.

ודנה הגמרא: מאחר שהוכחנו מהמשנה ששחיטת העוף היא מהתורה, מאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר? רבי. היא. דתנאי: רבי אומר, כתוב בתורה "ובחת מבקר ומצאנך, כאשר צויתך" (דברים יב כא). ולא מצאנו בתורה שנצטוו על שחיטת חולין, מלמד כאן הכתוב שנצטוו משה בעל פה הלכות שחיטה, ומקובל בדיניו שנצטוו על שחיטת הושט, ועל שחיטת הקנה, ועל רוב של סימן אחד בעוף, ועל רוב שנים בבהמה. שנינו במשנתנו: השוחט אחד בעוף - שחיטתו כשרה.

איתמר: רב נחמן אמר: צריך לשחוט או וושט או קנה. רב ארי בר אבהה אמר: צריך לשחוט כל וושט ולא קנה.

ומפרשינן לטעמיהו: רב נחמן אמר: או וושט או קנה, שכן "אחד" קתני במתניתין, אחד משמע כל דהו [איזה שהיה].

רב ארי בר אבהה אמר: וושט ולא קנה, מאי "אחד" שכתוב במשנה? מיוחד שבסימנים, שהוא הוושט, לפי שחיות הבהמה תלויה בו יותר מבקנה, כי בהמה שיש לה נקב בקנה, כשרה, ואם יש לה נקב בוושט, טריפה. וכיון שהחיות תלויה בוושט יותר, אין השחיטה ממיטה את העוף אלא כששוחטים או תו.

סימן שחט חצאין גרגרת מגימה דחטאת העוף. הגמרא מביאה קושיא על רב נחמן מבריייתא העוסקת בדין "עיקור".

הלכה למשה מסיני היא, שאם אחד מהסימנים נעקר ממקום חיבורו - השחיטה פסולה. ואף על פי שבעוף אין צריך לשחוט שני סימנים, בכל זאת, צריך שיהיו שניהם מחוברים בשעת השחיטה.

מיתבי: שחט את הוושט של העוף, ואחר כך נשמה הגרגרת - השחיטה כשרה, כי לא היה יכול עד שנגמרה השחיטה, ובעוף שצריך לשחוט סימן אחד בלבד, נגמרה השחיטה כששחט את הוושט. נשמה הגרגרת ואחר כך שחט את הוושט - השחיטה פסולה, מפני שבשעת השחיטה לא היו שני הסימנים מחוברים.

שחט את הוושט, ומצאת גרגרת שמוטה, ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמה השחיטה פסולה, אם לאחר שחיטה נשמה והיא כשרה, דבר זה היה מעשה ושאלו חכמים ואמרו: כל ספק בשחיטה - פסולה.

מקשינן על רב נחמן: מדרקתה הבריייתא ברקא שהשחיטה היתה בוושט, ואילו מקרה שהשחיטה היתה בגרגרת והושט נשמת לא קתני, משמע שהשחיטה כשרה רק בוושט!

ומתרגיני: באמת אם שחט את הגרגרת ונשמת הוושט היה אותו דין, ונקטה הבריייתא נשמה הגרגרת משום גרגרת עבירה לאישתמוטי [עשייה להשמט] יותר מהוושט.

תא שמע קושיא אחרת על רב נחמן מבריייתא: שחט שני חצאי סימנין בעוף - השחיטה פסולה, מפני ששחיטת החצי של הסימן השני אינו משלים את החסרון שבסימן הראשון, ואין צריך לומר שהשחיטה פסולה אם עשה כן בבהמה הטעונה שחיטת רוב שני הסימנים.

רבי יהודה אומר: בעוף אין השחיטה כשרה עד שישחוט את הוושט ואת הוורדין.

משמע מדברי רבי יהודה שיש לשחוט את הוושט דוקא, וחכמים שנחלקו עליו לא נחלקו אלא לענין זה שהוא מחייב לשחוט את הוורדין וכן כמים פוטרם!

ומתרגיני: רבי יהודה לא מחייב לשחוט את הוושט דוקא אלא את הוורדין, ומשום דושט נמצא סמוך לוורדין והרצה לשחוט אותם צריך לשחוט את הוושט. אמר רבי יהודה שצריך לשחוט את הוושט, אבל עצם השחיטה כשרה גם בקנה.

הגמרא מביאה ראייה לרב נחמן מבריייתא המדברת בפסול שהייה בשחיטה. מי שהתחיל לשחוט והפסיק באמצע השחיטה ושהה כדי שיעור שחיטה - שחיטתו פסולה. אמנם כדי החזק שעשה בהתחלה אינו מטריף את הבהמה או העוף, אין לחוש לפסול שהייה לפי שאפשר להתייחס לחלק הראשון של השחיטה כמי שאינו, והשחיטה התחילה אחרי שהייה.

תא שמע: שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר - שחיטתו כשרה, לפי שאם נקראה חצי גרגרת - אין זה טריפה עד שתקרע רובה.

ומוכיחה הגמרא שלא כרב ארי: מאי לאו [האם] לא מדובר בעוף שכשר שחיטת סימן אחד, ומאי "גמרה" שכתוב בבריייתא - גמרה לשחיטת גרגרת שהרי הבריייתא מדברת על הגרגרת, ומוכח שהשחט גרגרת בלבד בעוף - שחיטתו כשרה!

ומתרגיני: לא מדובר דוקא בעוף, אלא גם בבהמה, שבה צריך לשחוט גם את הוושט לכולי עלמא, ומאי "גמרה" שכתוב בבריייתא? - גמרה לשחיטה כולה, ולא לגרגרת בלבד, ואף בעוף צריך לשחוט את הוושט.

תא שמע קושיא אחרת על רב ארי מבריייתא: דתניא, רבי שהיה חצי קנה פגום - אין זו טריפה, ואם שחט והוסיף עליו כל שהוא וגמרו - שחיטתו כשרה, כי לא צריך שהשוחט ישחט את רוב הקנה, אלא צריך שהשחיטה תעשה את רוב הקנה שחוט.

ומקשינן: מאי לאו [האם לא מדובר] בעוף, ומאי "גמרו" שכתוב בבריייתא? - גמרו לקנה שכן משמע שעל ידי שהוסיף כל שהוא גמר את השחיטה, ומוכח שדי בשחיטת הקנה בעוף!

ומתרגיני: לא מדובר בעוף, אלא בבהמה וצריך לשחוט את אף הוושט, ומאי "גמרו" - לושט, וכוננת הבריייתא שהשוחט עשה שני דברים, הוסיף כל שהוא בקנה ואחר כך גמרו לושט.

תא שמע קושיא מבריייתא על רב ארי: כיצד מולקיין חטאת העוף? מתחיל מהעורף וחותר שדרה ומפרקת, ויזהר שיתחן אותם בלא חתיכת רוב בשר שמהעורף עד הצואר, שאם יעשה כך כבר הרג את העוף עד שמגיע לושט או לקנה, והרי הוא מולק עוף מת. הגיע לושט או לקנה - חותר סימן אחד משניהם, ואז יוכל לחתך רוב בשר עמו.

ממשיכה הבריייתא: ובקרנן עולה של עוף יש מצות הבדלה שבידיל את הראש מהגוף, וכשמגיע לסימנים צריך לחתך שנים לפי דעה אחת, או רוב שנים לפי דעה אחרת.

ומפורש בבריייתא שקרבן בחטאת העוף, שדינו בסימן אחד, יכול למלוק איזה סימן שירצה. ואמרינן: תיובתא דרב ארי בר אבהה, תיובתא! והינין: מאי הוי עלה [מה המסקנה]?

ותמדינן: וכי יש לשאל "מאי הוי עלה"? והרי מוכח מהבריייתא כרב נחמן, כדקאמ רת!?

ומבארתי הגמרא שיש אפשרות ליישב את התיובתא, כי דלמא בשחיטה צריך לשחוט דוקא את הוושט שבו תלויה חיות העוף יותר מהקנה, ושחיטת הקנה אין בה כדי להמית את העוף, ושאינו התם בבליקה, שאפשר למלוק את הקנה משום דאיכא שדרה ומפרקת לפני מליקת הקנה, וזה מוסיף כדי להמית את העוף.

ולכן יש לדון: מאי הוי עלה?

תא שמע ראייה ממעשה שהיה שהלכה כרב נחמן: דההוא רבא אוואז דהוה יב רבא, אתא כי מנסמס קושיה דמא [בא האוז כשהוא פצוע וצוארו מולכלך בדם], והיה עליו לברוק אם לא נטרף האוז על ידי פגם בקנה או בוושט.

אמר רבא: הכי נעביד [איך נבדוק] ונודע שאין בעוף דבר המטריף?

כ"ח ע"ב שמא תאמר, נשחטיה, והדר נבדקיה, נבדוק אותו אחר השחיטה למעלה ולמטה מבית השחיטה לראות אם נפסק הקנה או ניבק הוושט? אין זו בדיקה מועילה. כי דלמא היה שם נקב, ובמקום נקב קשחטי, ואחרי השחיטה לא רואים את הנקב. שמא תאמר, נבדקיה כשהוא חי, על ידי שנחתוך את הבשר ונגלה את הסימנים ונראה שהם שלמים, והדר נשחטיה.

הרי זו עצה טובה רק לבריקת הקנה שהוא לא נטרף רק כשנפגם ברוב רוחבו, וניתן לראות בדרך זו שאין פנימה. אבל לגבי הוושט לא מועילה הבדיקה הזאת, כי:

האמר רבה: וושט, כיון שהקרום החיצוני שלו הוא אדום, אין לו בדיקה מבחוץ, כי בנקב משהו בוושט נטרפה הבהמה, ויכולה טיפת דם לסתום את הנקב, ולא מבחינים בנקב ובסתימה כי הצבע של הוושט מבחוץ אדום כמו הדם, ולכן אין לושט בדיקה אלא מבפנים, שהקרום הפנימי הוא לבן, ואם יש שם נקב וטיפת דם נכנסה בו, יבחינו בה.

אמר ליה רב יוסף בריה, בנו של רבא. לאביו: עדיין יש עצה. כי נבדקיה כשהוא חי לקנה בלבד, שהוא אינו נפגם אלא אם נחתך רובו, ונשחטיה לקנה בלבד, ולכשריה בכך, שהרי בעוף אפשר לשחוט סימן אחד, והדר [ואחרי כן] יעקרו את הוושט מהלחי, ולכפפה לושט [יהפכו את הוושט] לצדו הפנימי הלבן, ולברקיה.

אמר רבא על דרבי בון, רב יוסף: חנים יוסף ברי בטרפות, כרבי יוחנן . ושמעינן מהא: **אלמא, קסבר רבא, שהכשיר בשחיטת הקנה בלבד, שאחד דקאמר תנא דמתניתין או האי, או האי [או קנה או וושט].** שנינו במשנתנו: **רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין.**

אמר רב חסדא: לא אמר רבי יהודה את דבריו שצריך לשחוט גם את הוורידין בבהמה, אלא בעוף, והטעם הוא משום איסור אכילת דם, הואיל והדריך היא להיות צולוה כולו באחד, ואם לא יוציא את הדם על ידי שחיטת הוורידים, הוא ישאר בו כשיצלה. אבל בהמה, כיון דמנתחה שאין צולין אותה כאחת, אלא מנתחים אותה אבר אבר לפני הצליה, אין לחוש לכך, ולא צריך לשחוט את הוורידים שלה, כי גם בלעדי זה ייצא ממנה הדם.

ומקשינן: **למוריא, דטעמא דרבי יהודה, שצריך לשחוט את הוורידין, משום הוצאת דם הוא? והתנן: רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הוורידין.** ואם טעמו הוא משום הוצאת דם, אין צורך לשחוט את הוורידין אלא אפשר לנקב את הוורידין!

ומתרגינן: **אימא: עד שניקב את הוורידין. ומאי "עד שישחוט"? - עד שניקב בשעת שחיטה, ולא די בכך שניקב אותם אחרי השחיטה, כי רק בשעת שחיטה הדם חם ויוצא מהניקב.**

תא שמע קושיא על רב חסדא מברייתא, דתניא: **וורידין - בשחיטה, דרבי רבי יהודה.** ומוכח כאן שדין הוורידין הוא דוקא בשחיטה ולא בניקוב! ומתרגינן: גם כאן אימא: **וורידין צריך לנקב בשעת שחיטה, דרבי רבי יהודה.**

תא שמע קושיא על כך שאפשר לנקב, מברייתא. דתניא: **אמרו לו חכמים לרבי יהודה: מאחר שלא הזכירו וורידין לענין שחיטה בדברך אלא כדי להוציא מהן דם, מה לי בשחיטה, מה לי כרי להוציא אלא באופן אחד?** ומכאן הגמרא: מכך ששאלו אותו למה צריך לשחוט בדוקא, מכלל זה אתה למד, **דרבי יהודה סבר שדין הוורידין בשחיטה דוקא הוא!** ומתרגינן: לעולם לא שמעו חכמים מרבי יהודה שצריך לשחוט את הוורידין, אלא שמעו ממנו שצריך לנקב את הוורידין בשעת השחיטה, והכי קאמרי ליה: **מה לי לנקב בשעת שחיטה, מה לי לנקב שלא בשעת שחיטה אלא אחרי כן? והוא סבר, כי רק בשעת שחיטה אתי [בא] דם לנקב ויוצא החוצה, משום דחיים [שהוא חם] עדיין, אבל שלא בשעת שחיטה לא אתי דם, משום דקריר שהתקרר כבר, ושוב אינו יוצא על ידי מליחה, ויאסר כשיצלנו.**

ומביאה הגמרא שרבי רימיה, שלא ידע את דברי רב חסדא, הסתפק בטעמו של רבי יהודה, והאמוראים פשוט לו את ספקו כדעת רב חסדא. **בעי רבי ירמיה: וורידין, לרבי יהודה, ששהה בהן, או דרס בהן, מהו? האם רבי יהודה מצריך לשחוט את הוורידין מדין שחיטה, ולכן צריך לשחוט אותם כהלכות שחיטה, או שצריך לשחוט אותם משום הוצאת הדם, ולכן לא פוסלת בהם שהיה או דריסה?**

אמר ליה ההוא סבא לרבי ירמיה: הכי אמר רבי אלעזר בענין זה, ואמרי לה [ויש אומר] שלא אמר ההוא סבא את הדברים לרבי ירמיה, אלא אמר ליה ההוא סבא לרבי אלעזר: הכי אמר רבי יוחנן: מנקב בקוץ והן כשרים, כי טעמו של רבי יהודה הוא משום הוצאת הדם ולא משום הלכות שחיטה.

תניא כוותיה דרב חסדא שדברי רבי יהודה נאמרו בעוף בלבד כדי שיוציא את הדם, דתניא: שחט שני חצאי סימנן בעוף - פסול, שאין כאן רוב, ואפילו לא של סימן אחד. ואין צריך לומר בבהמה. רבי יהודה אומר: בעוף אין השחיטה כהלכה עד שישחוט את הוושט ואת הוורידין הסמוכים לוושט.

ומוכח שכל דינו של רבי יהודה נאמר רק בעוף, ומשום הוצאת הדם.

שנינו במשנתנו: **השוחט חצי אחד בעוף - שחיטתו פסולה.**

איתמר: רב אמר: מחצה סימן שחוט על מחצה סימן בלתי שחוט, הרי זה כרוב סימן שחוט.

הדינחה הגמרא שרב אמר זאת לענין שחיטה, שאם שחט חצי סימן נחשב הדבר כאילו רוב הסימן נשחט, והרי זו שחיטה כהלכתה.

רב כהנא אמר: מחצה על מחצה - אינו כרוב. ומבארת הגמרא את המחלוקת:

רב אמר מחצה על מחצה כרוב, שכן הכי אמר ליה רחמנא למשה כשסר לו הלכות שחיטה בעל פה: לא תשזור רובא של סימן בלתי שחוט. רב כהנא אמר: מחצה על מחצה אינו כרוב, שכן הכי אמר ליה רחמנא למשה: שחוט רובא של סימן.

ומביאה הגמרא סימן סדר הקושיות ממכה מקומות על דברי רב:

סימן: חצי, קטינא, גרגרת, מגימה.

תנן, שנינו במשנתנו, השוחט חצי סימן אחד בעוף, ואחד וחצי בבהמה - שחיטתו פסולה.

אי אמרת כרב ששחית מחצה על מחצה של סימן דינו כרוב, אמאי פסול? הא עבד ליה שחית מחצה, שדינה הוא כדין שחוט רוב, שהרי זו היא השחיטה הנצרכת לפי רב!

ומתרגינן: מהתורה השחיטה כשרה במחצה על מחצה, והפסול במשנתנו הוא מדרבנן, שחששו דלמא לא אתי מעבד פלגא [שמא לא יעשה חצין] ולכן אסרו לאכול משחיטה זו. אבל אין הבשר מטמא טומאת נבלה.

אמר רבי קטינא: תא שמע ריאה שמחצה על מחצה אינו חשוב כרוב מהלכות טומאה וטהרה.

נאמר בתורה שחנור חרס שנטמא אין לו תקנה להטהר אלא בנתיצה, וכדברי הכתוב "תנור וכירים יתץ, טמאים הם" [ויקרא יא לה]. אך כאשר שורבים את התנור ונשאר חלק שהוא רובו של התנור כשהוא שלם, אין חלק זה נחשב למנתוך, והוא נשאר בטומאתו.

אומרת הברייתא: **תנור טמא שחלקו לשנים, והן שני חלקים שוין בגודלם לפי ראות העין, הרי שניהם טמאין מספק, לפי שאי אפשר לצמצם ולדעת בבירור שהיו שני החלקים שווים, ועל כל חלק יש לנו ספק שמא הוא רוב התנור.**

ומדייק רב קטינא מהברייתא: **הא אילו היה אפשר לצמצם ולקבוע ששני החלקים שווים, אז היו שניהם טהורים.**

ומכאן קשה לרב: **אמאי טהורין הם? והרי כיון שמחצה חשוב כרוב, אם כן, זיל הכא איכא רובא, כאשר תלך לכאן, לחלק אחד של התנור, הרי יש לו דין של רוב תנור שנשאר שלם, והוא טמא, וכן זיל הכא, לחלקו השני של התנור, איכא רובא!**

אמר רב פפא תירוצין: תרי רובי בחד מנא ליכא [אין מקום להדין על שני חלקי כלי אחד, שכל אחד מהם הוא רוב הכלי, לפי שלכל רוב יש כנגדו מיעוט, וזה תרתי דסתרי לטמאות את שני חצאי הכלי

[שעליהם אין דנים], כדין רוב הכלי. ולכן שניהם נחשבים כחצי בלבד, ולא כמו רוב. אבל לענין שחיטה אפשר להחשיב את החצי השחוט לרוב, ואת השאר למיעוט, כי על החצי שלא נשחט אין

אנו דנים, ואין בו נפקא מינה לדינא, ואין כאן סתירה למה שנחשב חציו כאילו נשחט רובו.

כ"ט ע"א תא שמע קשיא על רב

מברייתא: שחט חצי גרגרת ושהה בה שיעור שהייה הפוסלת שהוא כדו שחיטה אחרת וגמרה - שחיטתו כשרה, ואין שהייה פוסלת מפני שמתייחסים לחלק הראשון של השחיטה כאל מעשה חיתוך שאינו מטריף את הבהמה כי לא נחתכה רוב הגרגרת.

ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב, אי אפשר להתייחס לשחיטת חצי קנה כאל חיתוך, שהרי החצי הוא כמו רוב, ואיטרפא לה!

ומתריצין: מי סברת שברייתא זו עוסקת בבהמה שבה ודאי שהשחיטה לא נגמרה כששחט חצי גרגרת? לא, אלא מדובר בעוף, שבו מחצה נפשוך השחיטה כשרה. כי אי מחצה על מחצה כרוב, כפי שבאמת הדין מדאורייתא, הא עביד ליה רובא כבר לפני שהייה, והעוף כשר בשחיטת סימן אחד. ואי מחצה על מחצה אינו כרוב, כפי תקנת חכמים שהחמירו והצריכו לשחוט רוב, או לפי זה גם לענין טריפה לא עבר ולא כלום כששחט חצי קנה, והשחיטה היא אחרי שהייה

תא שמע רביה מברייתא, האמרת דין דומה לדין של הברייתא הקודמת, ואין ליישב אותה כמו הברייתא הקודמת.

דנניא, הרי שהיה חצי קנה גמור לפני השחיטה, והוסף עליו השחוט כל שהוא וגמור - שחיטתו כשרה.

ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב, הרי לפני ששחט כבר, טרפה הויא!

אמר רבא תירץ: אכן בכל מקום בתורה מחצה על מחצה נחשב כרוב, אך שאני לענין טרפה, דבעינן במקומות שנוכר בהם רוב כגון בקנה רוב הנראה לעינים, ואין הבהמה והעוף נטרפים על ידי רוב שלפי הדין אלא על ידי רוב שבמציאות. אמר ליה אבוי: ולא כל דכן הוא שבשחיטה צריך שהרוב יהיה במציאות!

ומה טרפה, שלא נאמר בה דין רוב בדרך כלל, דבמקומות אחרים, במשהו הדין מיטרפא, כגון בורשט, ובכל אלו, הויא דבעינן רובא (במקום שצריך רוב) בעינן רוב הנראה לעינים.

שחיטה, שיש בה לכל גדול, דעד דאיכא רובא לא מיתכשרא, לא כל שכן דבעינן שיהיה רוב אלא, דכולי עלמא סברי שבכל התורה מחצה על מחצה אינו כרוב. וכי איתמר מחלוקת דרב ורב כהנא, לענין קרבן פסח בלבד איתמר.

אם הוי רוב ישראל כשמי מתיים, מקריבים קרבן פסח בטומאה, מפני שטומאה הותרה בצבור. ואז גם הטהור מקריב יחד עם הטמאים. ואם רק מיעוט מישראל היו טמאי מתיים, נדחים הטמאים המועטים לפסח שני.

ונחלקו רב ורב כהנא: הרי שהיו ישראל מחצה מהם שטורים ומחצה מהם טמאים.

רב אמר: מחצה על מחצה כרוב. והטהורים עושים את הפסח בפני עצמם ולא מצרפים טמא אליהם, מפני שלגבי הטהורים לא הותרה הטומאה, שהרי מצד המחצה שלהם הרי הם כרוב שטורים. והטמאים, שאינם רוב טמאים ואינם מיעוט טמאים, דינם כרוב טמאים שעושים פסח בטומאה, אך עושים אותו בפני עצמם, ואינם נדחים לפסח שני, מפני שלגביהם הטומאה

הותרה, כדן רוב טמאים. ורב כהנא אמר: מחצה על מחצה אינו כרוב. והטמאים, שאינם רוב אלא מיעוט, נדחים לפסח שני.

ומקשינן: והתם בפסח, מאי טעמא דרב? והרי בכל התורה מחצה אינו נחשב כרוב, וכיון שרוב הצבור לא טמא, אין הטומאה מותרת! ומתריצין: בקרבן פסח יש לימוד שהיתר הטומאה לא תלוי ברוב הצבור, אלא שהוא לא נאמר לגבי יחידים, והם נדחים לפסח שני דכתוב: "איש איש כי יהיה טמא לנפש" [במדבר ט' י].

ודרשינן: "איש" נדחה ואין צבור נדחה, ומחצה מישראל יצאו מכלל יחידים.

שנינו במשנתנו: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה - שחיטתו כשרה.

והוינן: תנינא חדא זימנא בתחילת המשנה: רובו של אחד - כמוהו, ולשם מה חזרה המשנה על דין זה פעמים? הכש פשח סימן.

ואמר רב הושעיא: חדא בבא מדברת בחולין, וחדא בבא מדברת בקדשים.

ומפרשינן: וצריכא משנתנו להשמיע דין זה גם בחולין וגם בקדשים. דאי אשמועינן מתניתין בחולין, יהיה אפשר לומר: התם הוא דסגוי ליה ברובא, נש דוקא די ברוב משום דלאו לרם הוא צריך אלא להוצאת המשמה, אבל בקדשים דלרם הוא צריך לעשות בו את העבודה, אימא לא תיסיג ליה ברובא [אולי לא די ברוב] הסימנים עד דאיכא כוליה ויצא כל הדם הראוי לזרוק על גבי המזבח, ובלאו הכי אין השחיטה כשרה.

ואי אשמועינן מתניתין בקדשים, יהיה אפשר לומר: בקדשים דוקא צריך לשחוט רוב ולא פחות, משום דלרם הוא צריך, אבל בחולין דלרם לא צריך, אימא בכללא סגוי ליה [אולי בחצי מסמין מספיק לו], קא משמע לן שבחולין אין השחיטה כשרה בפחות מרוב סימן, ובקדשים השחיטה כשרה ברוב סימן.

ומבריינן: הי בחולין והי בקדשים? [איהו חלק מהמשנה מדבר בחולין ואיהו מדבר בקדשים?]

אמר רב כהנא: מיתכשרא שהרישא מדברת בחולין וסיפא בקדשים. ממאי? מדקתני ברישא "השוחט אחד בעוף", ואי סלקא דעתך שהרישא מדברת בקדשים, אזי המולק מביעו ליה למיתני, שהרי עוף קדשים דינו במליקה ולא בשחיטה. ומקשינן: אלא מאי [אלא מה] אתה אומר, שהסיפא מדברת בקדשים? הרי אז תקשה אותה קשיא בסיפא שכתוב בה "שחיטתו כשרה", ובאמת מליקתו כשרה מביעו ליה!

ואמרינן: הא לא קשיא על הסיפא, שכן בסיפא כתוב: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה - שחיטתו כשרה, ואידי דסליק מבהמה נומתך שהתנא גמר דבריו בבהמה תנא נמי לשון השיך דלרבי הכתוב בסמוך - שחיטתו כשרה, אלא ורישא בודאי שיש להקשות עליה, מכדי [הרי] לשון "השוחט" על עוף קאי, שהרי מיד אחרי לשון "השוחט" כתוב "אחד בעוף" ואחר כך כתוב "ושנים בבהמה", אי סלקא דעתך שהתנא עוסק בקדשים, המולק מביעו ליה!

רב שמי בר אשי אמר: יש להוכיח שהרישא מדברת בחולין מהכא, דקתני ברישא: "השוחט אחד בעוף - שחיטתו כשרה". ואי סלקא דעתך שהרישא מדברת בקדשים, הרי שהדבר נכון

שצריך למלוך סימן אחד רק בחטאת העוף, אבל הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים! ומקשינן: אלא מאי לפי דבריך, הסיפא מדברת בקדשים? הרי גם אז יקשה מה שכתוב בסיפא "רוב אחד בעוף", הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים!

ומתריצין: בסיפא ניתן לפרש מאי "רוב אחד" - רוב כל אחד ואחד משני הסימנים, ואף שבאמת אם צריך למלוך שני סימנים בדין הוא דליתני רוב שנים בעוף, אבל כיון דאיכא קדשים גם חטאת העוף דסגוי ליה בחד סימן, משום הכי לא פסיקא ליה [לא מוחלט אצלנו] לומר "רוב שנים", והתנא נקט לשון שאפשר לפרשו בחטאת כפי האמת ובעולה כפי האמת, אבל ברישא לא ניתן לפרש את המשנה בעולת העוף כלל.

רב פפא אמר: יש להוכיח שהרישא מדברת בחולין מהכא: דקתני ברישא: רבי יהודה אומר: עד שיחטוט את הוורדין כדי להוציא את הדם, ופליגי רבנן עליה והם סוברים שלא צריך להוציא את הדם, אי אמרת בשלמא שמדובר בחולין, שפיר [מובן הדבר] שלרבנן אין צריך להוציא את הדם, אלא אי אמרת שמדובר בקדשים, אמאי פליגי רבנן עליה, והרי הוא [הזבח] כל עצמו ועיקרו לרם הוא, וצריך לשחוט על המזבח שבכך תלוי הכפרה, אבל ברישא שצריך לשחוט את הוורדין לכתחילה כדי שיצא יותר דם.

רב אשי אמר: יש ללמוד שהסיפא מדברת בקדשים מהכא, דקתני בסיפא במשנה הבאה: השוחט שני ראשון של בהמות כאחד - שחיטתו כשרה. הייק רב אשי: מלשון "השוחט" משמע דיעבר אין, לכתחילה לא ישחוט שנים ביחד. אי אמרת בשלמא שמדובר בקדשים, היינו טעמא דלכתחילה לא משום שיש ברייתא שלומדת מהמקרא שאין לשחוט שני קרבנות בבת אחת. דתני רב יוסף: כתוב בתורה "וכי תזבח זבח

שלמים לה' לרצונכם תזבחו" [ויקרא י"ט ה'] ודורשים מחלק המילה "תזבח" שהוא לשון יחיד, שלא יהא שנים שוחטים זבח אחד, ומסודר המילה שכתוב תזבחו דורשים שיזבח אותו בלבד, ושלא יהא אחד שוחט שני זבחים.

ונשאלת השאלה: איך דורשים מהמילה "ותזבחו" שיהא יחיד שוחט ולא שנים? אדרבה, נאמר כאן לשון רבים!

ואמר רב כהנא: אף על פי שהקרי הוא תזבחוהו, ותזבחוהו כתיב בלשון יחיד, ויש אם למסורת. והדינן למילתא דילן ואמרינן: אלא אי אמרת שהסיפא מדברת בחולין, אז אפילו לכתחילה נמי יכול השוחט לשחוט שתי בהמות בבת אחת.

ואף רבי שמעון בן לקיש סבר: רישא בחולין וסיפא בקדשים כדעת כל האמוראים האלה.

דאמר רבי שמעון בן לקיש: מאח ששנינו ברישא של המשנה "רובו של אחד כמורה", למה שנינו פעם נוספת בסיפא, "רוב אחד בעוף, ורוב שנים בבהמה"?

כי הסיפא מחדשת את הדין בקדשים, היות ויש מקום לטעות בהבנת משנה אחרת, ולשמעון ממנה שהקרבן לא כשר עד שיחטוט את כל הסימנים.

לפי ששנינו במסכת יומא: הביאו לו לכהן גדול את התמיד של שחר של יום כיפור. יש לו לעשות

לומר שבדיעבד מספיק חיתוך של רוב הסימנים גם בקדשים.
אמר מר: יוכל [אפשר היה לומר] שאם לא מירק, היא פסול.

שפרה אדומה נפסלת על ידי עשיית מלאכה אחרת.

אירע בה פסול בשחיטה כגון שנתבלה - היא מטמאת כנבלה אבל אינה מטמאת את העוסקים בה מדין פרה אדומה כלל, ובין קורם פסולה בין לאחור פסולה - אינה מטמאה בגדים מאחר שלא יהיה כשרה מעולם, וכל העוסקים אינם עוסקים בפרה אדומה.

ואם אירע פסול מסוים בהזאתה שמוים מדמה שבע פעמים כנגד ההיכל, אז העוסקים בה קורם פסולה - מטמאה בגדים שלהם, מפני שעסקו בה בשעה שהיתה כשרה, והעוסקים בה לאחור פסולה - אינה מטמאה בגדים שלהם, מפני שהם לא נתעסקו בפרה כשרה.

ומקשה רבי זירא: אי אמרת ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ותחילת השחיטה של הפרה ראויה לטמא את העוסק בה, אם כן לפלוג נמי [יכול התנא לחלק גם] בשחיטה ויאמר: אירע בה פסול בשחיטה כגון ששהה באמצע השחיטה, או השוחטה קורם פסולה - מטמאה בגדים שלו, והשוחטה לאחר פסולה אם היה אדם אחר - אינה מטמאה בגדים שלו!

אמר רבא: בנתקלקלה שחיטה קאמרת שיש מקום לחלק בין לפני הפסול לבין אחר הפסול? אין הדבר כן, אלא אפילו לרבי יוחנן שסובר שתחילת השחיטה נקראת שחיטה, שאני התם בנתקלקלה השחיטה דיאגלאי מילתא למפרע [שנתבר הדבר למפרע] דלאו שחיטה היא כלל, ורק כשכל השחיטה היתה כשרה - נקראת ההתחלה בשם שחיטה.

אמר רבא: אי קשיא לי [אם קשה לי] ממשנה זו, לא קשה לי ממנה על רבי יוחנן אלא הא קשיא לי: למאן דאמר: אינה לשחיטה אלא בסוף, לפלוג [יחלק התנא] ברישא של המשנה העוסקת בהכשרא דפרה, ואומרת שכל העוסקים בפרה מטמאים בגדים, ויאמר: שהמתחיל בשחיטה לא מטמא בגדים, וכגון דשחטה בתרי גברי [בשני אנשים], דגברא קמא לא מטמאה וגברא בתרא מטמאה!

אמר רבי יוסף לרבא: תרי גברי בחד זיבחה קאמרת! [אתה ירצה לומר שהמשנה תדבר בשני אנשים ששחטו זבח אחד?] בר מיניה דההוא [הוציא מדעתך אפשרות זו] לפי שאין לעשות כך, ולא שכיה הדבר שיעשו שלא כדון.

דתינא: "זבחה" מלמד שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד. "זבחהו" מלמד שלא יהא אחד שוחט שני זבחים.

ואמר רב כהנא: זבוחהו כתיב. מברייתא זו למד רב יוסף שאין לשחוט פרה אדומה על ידי שני אנשים שכן דין עשייתה של פרה הוא כדון קרבן, ורב יוסף הבין שאין הבל בין שני אנשים ששוחטים ביחד לשני אנשים ששוחטים אחד אחרי השני.

על ידו [בשבילן].
 ויכול לא מירק, היא פסול, כי בקדשים לא די בשחיטת רוב שנים אלא צריך לחותכם לגמרי? לכך שנינו "רוב אחד בעוף ורוב שנים בבמה",

ואומר רבא: בעולת העוף נמי, אף שהיה אפשר לומר: היכא דמליק סימן אחד למטה שלא כדון מליקתה וסימן אחד למעלה כדינה, שהדבר תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, שאם נאמר ששם מליקה חל על סופה - המליקה נעשתה במקומה, ואם נאמר ששם מליקה חל מתחילתה - לא נעשתה המליקה במקומה.

האמת היא שהעולה פסולה אף לריש לקיש ואף שלגבי עולה - גמר המליקה הוא בסימן השני, שהרי כשמלק סימן אחד עשה בה דבר שהוא גמר מעשה חטאת העוף ועשהו בפסלות למטה, ויש כאן סוף מליקה פסולה.

רבא מפרש שיש נפקא מינה בין רבי יוחנן וריש לקיש לענין שחוט חוץ. השוחט מחוץ לעורה - חייב כרת. השוחט עוף קדשים מחוץ לעורה - חייב, ואף שדינו למולוק בעורה, הוא חייב על שחיטתו בחוץ ולא על מליקתו.

אומר רבא: לא נחלקו אלא בכגון ששחט סימן אחד של עולת העוף בחוץ וסימן אחד בפנים. למאן דאמר - ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מירחיק על תחילת השחיטה בחוץ, למאן דאמר - אינה לשחיטה אלא בסוף - לא מירחיק בין שגמר השחיטה היה בפנים, ולפני כן לא נקראה השחיטה בשם שחיטה.

לדעת רבא - במקרה זה אין השוחט מתחייב על סימן אחד בגלל שבחטאת העוף מספיק למולוק סימן אחד, שהרי הוא לא מלק את העוף אלא שחטו, ואי אפשר לומר שהוא גמר את המעשה שיש לעשות בחטאת העוף בחוץ, ומכיון שהתורה מחייבת על שחיטה, יש לראות את סוף מעשה השחיטה לפי מה שצריך לעשות בעולת העוף כי הוא שחט עולת העוף בחוץ.

אמר ליה רבה בר שומו לרבא: מר לא אמר הכי, ומנו [ומיהו] מר זה? רב יוסף. לדעת רב יוסף: אפילו היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול וחייב כרת לכל הדעות ואף שהוא שחט עולה ובעולה צריך למלוך שני סימנים, בכל זאת נחשב סימן אחד לגמר השחיטה, שהרי נהה מעשה חטאת העוף בחוץ, ואף שהוא שחט ולא מלק. ואומר רב יוסף: לא נחלקו אלא בכגון ששחט מיעוט סימנן בחוץ וגמרו בפנים. למאן דאמר: ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף - מירחיק, למאן דאמר: אינה לשחיטה אלא בסוף - לא מירחיק.

לפי שמיעוט סימנים אינו גמר בשום קרבן. **מתיב רבי זירא** ממשנה במסכת פרה על רבי יוחנן: כל העוסקים בפרה אדומה מתחילה ועד סוף עבודתיה, מהשוחט עד האוסף את אפרה, היה הם טמאים ומטמאים בגדים שעליהם בשעת העבודה.

העוסקים בה פוסלין אותה אם נתעסקו במלאכה אחרת תוך כדי עשייתה, שכן דרשו מהפוסקים

את כל עבודת הקרבן בעצמו, מפני שעבודת יום כפור כשרה ככהן גדול בלבד. לכן קרצו, חתך מדר את רוב שני סימני קרבן התמיד, ומיד מקבל את הדם במזרק, ומירק, וגמר כהן אחר שחיטתו

כ"ט ע"ב ומקשינן: אם גמר השחיטה מעכב את העבודה, אם כן,

הויה לה עבודה של יום כפור שנעשית באחר שאינו כהן גדול, ותניא: כל עבודת יום הכיפורים אינן כשרות אלא בו!

ומתריצין: הכי קאמר ריש לקיש: יכול אם לא מירק יהא פסול מדרבנן, דסלקא דעתך אמינא, איכא פסול מדרבנן בקדשים אם לא שחטו את כל הסימנים, אבל לא החמירו חכמים בדבר שתיהו זו עבודה פסולה ככהן הדיוט, לכך שנינו "רוב אחד בעוף ורוב שנים בבמה" למדנו שאין פסול מדרבנן כשלא מירק.

הדיוטין: ומאחר דאפילו פסולה דרבנן לוכא, למה לי למרקי? הרי היה עדיף שלא לעשות עבודה באחר?

ומתריצין: בכל זאת מצוה למרק כדי להוציא את כל הדם, ועדיף לקיים מצוה זו אפילו באחר. והגמרא מביאה מחלוקת אמוראים במהות השחיטה.

אמר רבי שמעון בן לקיש משום לוי סבא: השחיטה אינה מקבלת לשם שחיטה אלא בסוף השחיטה, אבל תחילת מעשה השחיטה אינו נקרא בשם שחיטה לענין הלכות התלויות בשם שחיטה.

ורבי יוחנן אמר: ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הכל קרוי שחיטה.

הגמרא מבארת עתה למאי נפקא מינה לדינא במחלוקת ריש לקיש ורבי יוחנן.

אמר רבא: הכל מודים שאם תחילת השחיטה לא נעשתה כהלכתה, כגון היכא דשחט סימן אחד עובר כוכבים, ואחר כך שחט סימן אחד וישראל שהשחיטה היא פסולה, מפני שאף לריש לקיש אין אומרים נלך אחרי סוף השחיטה, שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עובר כוכבים, שכל בהמה שסימן אחד שלה חתוך הרי היא טרפה אלא אם כן נעשה החתוך לפי התנאים של הלכות שחיטה.

ורבא מביא מקרה אחר שהיה מקום לומר שהוא תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, ודוחה רבא ואומר שבאמת גם בו לא קיימת מחלוקת.

כשם שנתלקו רבי יוחנן וריש לקיש בשחיטה כך נחלקו במליקה, לדעת ריש לקיש שם מליקה חל רק על סוף המליקה, ולרבי יוחנן כל המעשה נקרא בשם מליקה.

ישנם שני הברלים בין חטאת העוף לעולת העוף בענין המליקה.

א. בחטאת צריך למלוך סימן אחד ובעולה צריך למלוך שני סימנים.
 ב. מקום המליקה עולת העוף הוא למעלה מחוט הסיקא, הבהן היה עולה על הכבש ופונה לסוכה של המזבח ושם היה מולק, ואם מלק למטה - פסולה, ובחטאת היה מולק למטה. [ונביחם י"ד ע"ג].

ל ע"א אמר ליה אביי לרב יוסף: בכל זאת קושית רבא היא קושיא, שכן לאו יאיתמר עלה (האם לא אמרו על הברייתא הזו): אמר רב בר חנה אמר רבי יוחנן: זו הברייתא היא דברי רבי אלעזר ברבי שמעון סתימתאה (שהרבה משניות וברייתות סתמו דבריהם לפי דעתו). **אבל חכמים אומרים: שנים שוחטים זבח אחד?** ומכיון שכך אין לתרץ את המשנה במסכת פרה לפי דעת יחיד.

עד אמר אביי: ולרבי אלעזר ברבי שמעון נמי, לפלוג (גם אפשר לחלק) ולומר שתחילת השחיטה לא מטמאה באופן שלא עברו על ההלכה, ובגוון דשחט חד גברא בשני סודרים שבאמצע השחיטה בא חבירו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחר דסודר קמא לא מטמא וסודר בתרא מטמא!

ומתוך אביי קושית רבא: אלא הסיבה שהתנא לא חילק בין תחילת השחיטה לסופה הוא משום דבפסולא דפרה קא מייורי ובא להורות שהפרה מטמאה רק כל זמן שהיא כשרה, אבל כשנעשת בהכשרה לא קא מייורי ולא בא להורות ממתי מתחילה העבודה שמטמאה שהיא מסוף השחיטה לדעת ריש לקיש.

ענה הגמרא במיאה קושיא על ריש לקיש ממשנה במסכת פסחים הוסיגא שנאמרה עליה. נבאר כמה מיסודות הוסיגא.

א. השוחט קרבן פסח כשיש חמץ ברשותו - עובר בלא תעשה שנאמר "לא תשחט על חמץ דם זבחי" (שמות ל"ד כ"ה).

ב. לדעת רבי שמעון - כל שבעת ימי הפסח נוהג לאו זה בשאר קרבנות שאדם שוחט ולא בקרבן פסח, מפני שקרבן פסח הוא פסול כשמקריבים אותו שלא בזמנו בארבעה עשר, וכל השוחט קרבן פסול אינו עובר בלאו.

ג. ישנה הלכה שקרבן פסח שלא הוקרב בזמנו מאיזו סיבה, גוון שנאבד בארבעה עשר ואחר כך נמצא - דינו ליקרב כקרבן שלמים. ישנו דיון בגמרא האם הוא נעשה לקרבן שלמים מאליו, או שהוא נעשה לשלמים על ידי עקירה שקריבו אותו לשם שלמים.

מתיב רב אידי בר אבין: כתוב במשנה: והשוחט פסח במועד על חמץ, אם שחטו לשמו - פטור ממלקות, לפי שהקרבן פסול, ואם שחטו שלא לשמו אלא לשם שלמים - חייב כי דינו ליקרב כשלמים.

והיונן בה: טעמא [דוקא] המשנה מחייבת באופן דשחטו שלא לשמו, הא אם שחטו סתמא ולא חשב לשם קרבן מסוים - פטור, שאילו היה חייב - דיתהה המשנה משמיעה זאת שאפילו בסתמא הוא חייב, ואמאי פטור, והרי פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא?

ואמרין: שמע מינה: פסח בשאר ימות השנה

בעי עקירה ואינו נעשה לשלמים ממילא, ואם שחטו בסתם לא עקר ממנו שם פסח, והוא קרבן פסח שקרב שלא בזמנו ופסול.

ואמר רבי חייה בר גמדי: נזרקה דחית ראה זו מפני חבורה של אמוראים ואמרו: לעולם, קרבן פסח שבעליו יצאו ידי חובת הקרבת פסח - אינו צריך עקירה ונעשה לשלמים ממילא, והוא כשר אף כששחטו אותו בסתם, והכא במאי עסקינן בפסח שאפשר להקריבו כקרבן פסח כגון שהיו בעלים טמאי מתים בארבעה עשר בניסן ונדחין לפסח שני, דקרבן זה סתמא לשמו קאי כיון שהוא יכול להקרב כקרבן פסח, והאי הוא דבעי עקירה. הא אחר לא בעי עקירה. ומקשינן ארריש לקיש: אי אמרת בשלמא, ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ויכול לחול שם פסול על תחילת השחיטה, הרי שקרבן זה אינפסול ליה מתחילת שחיטה שאז עדיין עמד לקרבן פסח, וללא עקירה הוא פסח שנשחט שלא בזמנו. אלא אי אמרת: אינה לשחיטה אלא בסוף, כיון דשחט ביה פורתא [כאשר הוא שחט קצת] באופן שאם יפסיק את השחיטה - תטרף הבהמה, כבר אידחי ליה הקרבן מופסח שני, ואז הוא נעשה שלמים ממילא לפי מה שאמרו החבורה, ואידך [המשך השחיטה] כי קא שחטי - שלמים קא שחטי, ובסוף השחיטה אין כל פסול!

אמר ליה אביי: אין זו קושיא, כי באמת הקרבן נשאר קרבן פסח גם בסוף השחיטה מאחר שלא עקר ממנו שם פסח במפורש, ואף שאינו ראוי יותר להקרבה מכל מקום נהי דאידחי ליה מהקרבן פסח שני, מדמי פסח מי אידחי? הרי אפשר לפדות אותו ולהשתמש בדמים לקרבן פסח שני, וכיון שכך עדיין סתמו לפסח הוא עומד ולא לשלמים, והוא קרבן פסח שהקריבוהו שלא בזמנו.

מוסיף אביי: וכי תימא [ואם תאמר] שאי אפשר לפדות את הקרבן אחרי שהתחילו לשחטו מפני שקרשים לא נפדים בלי העמדה והערכה, שנאמר "העמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה" [ויקרא כ"ז י"ג] וקרבן זה **שבעי העמדה והערכה** אם היו רוצים לפדותו - לא יכול לעמוד על רגליו אחרי שחיתה.

אומר אביי: אין הדבר כן והתנן שאפשר לקיים דין העמדה והערכה אחרי השחיטה, שכן כתוב: שחט בה בבהמה שנים או רוב שנים, ועדיין היא מפרכסת, הרי היא כחיה לכל דבריה ואפשר להעמיד אותה.

הגמרא עוברת לסוגיא אחרת בדיני שחיטה. **אמר רב יהודה אמר רב:** השוחט בשנים ושלשה מקומות, שהתחיל לשחוט במקום אחד ולא שחט שם את רוב הסימנים, והלך ושחט במקום אחר הכשר לשחיטה באורכם של הסימנים, ושם שחט

את רוב הסימנים, הדין הוא ששחיתו כשרה אם לא שהה באמצע.

הוסיף רב יהודה: כי אמריתיה קמיה דשמואל [כשאמרתי את דברי רבי לשמואל] חלק עליו ואמר לי ששחיתו זו - פסולה, כי בעינן שחיטה מפורעת [שחיטה מגולה] וניכרת. וכאשר השוחט שוחט בכמה מקומות החתך לא נראה בבירור לעין הרואה, ולכאז בזה שחיטה ניכרת.

ואף רבי שמעון בן לקיש סבר: בעינן שחיטה מפורעת. דאמר רבי שמעון בן לקיש: מנין לשחיטה שהיא מפורעת? שנאמר "חץ שחוט לשונם מרמה דבר" [ירמיה ט' ז'] הרי שהשחיטה דומה למעשה של חץ שהוא פוגע במקום אחד בלבד.

מתיב רבי אלעזר מהמשנה על שמואל וריש לקיש: שנים אוחזין בסכין ושוחטין בהמה אחת, אפילו אם אחד שחט מלמעלה ואחד שחט מלמטה - שחיטתו כשרה. משמע מהמשנה שהשנים שוחטים בשתי סכינים, ואחד שחט לצד הראש למעלה ואחד שחט לצד החזה למטה.

ומקשה רבי אלעזר: אמאי שחיטתו כשרה לפי שמואל וריש לקיש, והא ליכא שחיטה מפורעת! אמר ליה רבי ירמיה: לדעת שמואל ששנתנו מדברת בסכין אחד והשחיטה מפורעת, ושני בני אדם אוחזים בו ושוחטים, ופירוש הכתוב במשנה "אחד למעלה ואחד למטה" הוא שאחד מחזיק את הסכין קרוב לראש הבהמה ואחד מחזיק קרוב לחזה והשחיטה היא באלכסון.

אמר ליה רבי אבא לרבי ירמיה: אי הכי שך הוא פירוש המשנה, היינו דתני עלה [גם שכתוב בברייתא בהסבר המשנה]: אין חוששין שמא יטרפו שני השוחטים זה על זה.

אי אמרת בשלמא שהמשנה עוסקת בשתי סכינים ושני בני אדם שוחטים בהם, שפיר [מובנים דברי הברייתא] וכוונתה: מהו דתימא, ליחוש דלמא סמכי אהרדי, והאי לא אתי למעבד רובא והאי לא אתי למעבד רובא [יהי מקום לומר שיש לחשוש שכל אחד לא ישחוט את רוב הסימנים כי יסמוך על חבירו שישחוט כדון], והשוחט שלא שוחט את רוב הסימנים לא מנמית את הבהמה אלא עושה אותה לטריפה, קא משמע לך, דאין חוששין לכך.

אלא אי אמרת שהמשנה מדברת בסכין אחת ושני בני אדם השוחטים בה, קשה האי לי שנא "אין חוששים שמא יטרפו זה על זה", הרי אין מקום לחשוש שלא ישחטו את רוב שני הסימנים, וכל מה שהיה מקום לחשוש הוא שמתוך ששנים דוחקים סכין על הצואר הם יתירו את הראש ובה אחת, ואם כן שמא ידרוסו זה על זה, מיבעי ליה לתנא של הברייתא להניד.

ל ע"ב אמר ליה רבי אבין: באמת תני בברייתא: אין חוששין שמוא

ידרוסו זה על זה. **מתיב רב אבין** מברייתא על שמואל: שחט את הוושט למטה, ואת הקנה למעלה ממקום שחיתת הוושט. או ששחט את הוושט למעלה, ואת הקנה למטה ממנו, שחיתתו כשרה. ולכאורה מדובר שעשה שני חתיכים, בשני מקומות, אחד למעלה לצד הראש, ואחד למטה לצד החזה. ומקשה רב אבין: אמאי השחיטה כשרה? והא ליכא שחיטה מפורעת!

הוא מותיב לה, והוא מפרק לה: לא מדובר בשני חתיכים בשני מקומות, אלא בשחיטה העשויה כקולמוס, דהיינו שהתחיל לשחוט את הקנה למעלה, ושיעפ וכיוון את הסכין כלפי מטה, ובמקום שנגמרה שחיתת הקנה שם התחילה שחיתת הוושט, וכיוצא בזה מדובר בשחט מלמטה למעלה.

ומייתני עובדא: הוא תורא דאישחט בשנים ושלשה מקומות. על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי נלקח מבשרו חלק טוב ביותר.

אמר ליה רבי זירא: במעשה זה למדתנו רבינו שבמשנתנו מדברת בשני סכינין ושני בני אדם, ובכל זאת היא מכשירה את השחיטה כדעת רב, דלא כשמואל וריש לקיש שהצריכו שחיטה מפורעת, ולדעתם יש לפרש את המשנה שהיא מדברת בסכין אחת.

אמר רב יהודה אמר רב שני דברים בדין חלדה: א. שחט שהחליד את הסכין והכניסו בין סימן לסימן ופסקו לסימן התחתון כהלכתו, ואחר כך הוציא את הסכין ושחט את הסימן העליון כדרך שחיטה, השחיטה פסולה, מפני ששחיטה צריכה להיות מגולה, וכשזה שחט את הוושט היה הסכין מכוסה על ידי הקנה.

ב. אם תחב את הסכין תחת העור ושחט את הסימנים כשהסכין מכוסה על ידי העור - כשרה השחיטה, מפני שהעור איננו בכלל מצות השחיטה, ורק כשרב שהוא בכלל השחיטה מכסה את הסכין, הרי זה בכלל חלדה. ומקשינן: מאי קא משמע לן רב בדינו הראשון, הלוא פסול חלדה תנינא במשנתנו לקמן בפרק זה!

שנינו במשנה: שחט את הוושט ופסק את הגרגרת... או שהחליד את הסכין תחת הסימן השני ופסקו, וסימן אחד שחט כדין, רבי ישבב אומר: בהמה זו היא נבלה מאחר שלא נשחטו שני סימנים שלה כהלכה. רבי עקיבא אומר: אין זו נבלה אלא טרפה ואינה מטמאה כנבילה. ומתרגינין: אי ממתניתין בלא דביר רב, הוה אמינא, הני מילי שהחלדה פסולה דוקא באופן

צוארים - השחיטה כשרה, ואין לחוש שמתוך מהירות השחיטה נעשתה גם דרסה, אבל אם לא היה בסכין שיעור זה - בודאי דרס.

וכן אם היה שוחט שתי בהמות והתני את שני הגראשין בבת אחת בהלכה או בהבאה, אם יש בסכין מלא צואר אחד חוץ לשני הצוארים, שהסכין ארוכה כשלשה צוארים - שחיתתו כשרה, ואם לאו - אין שחיתתו כשרה. במה דברים אמורים שצריך שיהיה לסכין שיעור, בזמן שהולין ולא הביא או הביא ולא הולין את הסכין, אבל אם הולין והביא, אפילו שחט בסכין כל שהוא, אפילו שחט באיזמל - כשרה.

גמרא:

שנינו במשנתנו: התני את הראש בבת אחת - פסולה.

דהוינן: מנא הני מילי שהשחיטה היא בדרך משיכה ולא בדרך דרסה?

אמר שמואל: יש ללמוד שלשון שחיטה הוא משיכה ממה דאמר רבי: "חץ שחוט לשונם מרמה דבר" [רמיה ז' ט' ז] הנביא ממשיל את לשון הרשעים המדברת מרמה ופוגעת בחבריהם מרחוק לחץ שהולך במשיכה, הרי שלשון "שחוט" פירושו משוך.

הגמרא מביאה ברייתא הדורשת מלשון שחיטה שדרסה פסולה כשמואל.

תנא דבי רבי ישמעאל: כתוב בתורה "ושחט את בן הבקר" [ויקרא א' ה'] אין "ושחט" אלא ומשך, וכן הוא אומר בשלמה המלך שציפה את המגינים ב"זהב שחוט" [מלכים א' י"ז ט"ז] וזה זהב רך שנוח להרקע ומושכים אותו. ועוד פסוק אומר "חץ שחוט לשונם מרמה דבר", ומבררין: מאי "ואומר"? מדוע לא הסתפק התנא בפסוק הראשון והוסיף "ואומר" והביא פסוק נוסף? ומפרשינן דהכי קאמר תנא: וכי תימא [ואם תאמר], שאין ראייה מ"זהב שחוט" שלשון שחוט הוא משוך, כי יש לפרשו מלשון שהוא חוט, שנטווה כחוט הוא מרוב רכותו, תא שמע פסוק אחר שאין לפרשו אלא מלשון משיכה, שכתוב "חץ שחוט לשונם".

בדרך אגב, הגמרא מביאה מעשה שעוף נשחט על ידי חץ.

רבא הוה בדיק ליה גירא [רבא בדק חץ] לרבי יונה בר תחליפא, שהיה החץ מיוחד כמו סכין, והיה רבא בודק אם אין בו פגימה, שכן הדין הוא שצריך לתת לחכם לבדוק את הסכין. ושחט בה רבי יונה עופא בהדי דפרח [כשהוא עף].

דהוינן: איך הכשירו את העוף והלוא יש לחוש דלמא היה החץ מכוסה בעור העוף כששחט ועבדי חלדה?

ואמרינן: יש דרך לדעת שלא היתה חלדה,

ששחט מלמטה למעלה דהיינו ששחט מכיוון העורף לצואר, דלא קעבדי כדרך שחיטה שהיא מהצואר לעורף, אבל במקרה של רב שהוא שוחט את הסימנים מלמעלה למטה, דקעבדי כדרך שחיטה, אימא שפיר דמי שאין זו חלדה. קא משמע לן רב שענין החלדה הוא שהסכין מכוסה, ואין ענין החלדה ששוחט מלמטה למעלה.

הדין השני שאמר רב הוא שאם החליד את הסכין תחת העור - כשרה. הגמרא מביאה מסורת אחרת בשם רב.

בי רב אמרי בשם רב: תחת העור - אינו יודע אם זו חלדה מכיון שהסכין מכוסה, או שאין זו חלדה מפני שאין הסכין מכוסה דבר שהשחיטה תלייה בו.

איבעיא להו: לבי רב, דאמרי תחת העור, אינו יודע: השוחט תחת מטלית הכרוכה לבהמה סביב צוארה, מהו?

וכן השוחט והסכין מכוסה תחת צמר מסובך של הבהמה, מהו? האם יש להסתפק ולומר שגם זו חלדה כמו כששוחט תחת העור של הבהמה, או שבוה אין להסתפק ובודאי שאין זו חלדה מכיון שהסכין לא מוסתרת על ידי גוף הבהמה.

ומסקינן: תיקו, ויש להחמיר מספק.

בעי רב פפא: שחט את רוב שני הסימנים כהלכה ואחר כך החליד במיעוט סימנים, מהו? האם נאמר שלאחר ששחט רוב סימנים כבר התיר את הבהמה, ולא איכפת לנו במה שעשה לאחר מכן, או נאמר, שאף על פי שבאמת השחיטה כשרה ברוב סימנים, מכל מקום, גם המיעוט נחשב לחלק מהשחיטה, ואם עשאו שלא כהלכה, השחיטה נפסלת.

ומסקינן: תיקו, ויש להחמיר בדבר.

מתניתין:

השוחט שני ראשין של בהמות כאחד - שחיתו כשרה אפילו בקדשים. אבל בקדשים אין לעשות כן לכתחילה, ובחולין מותר לעשות כן לכתחילה

שנים אוזונין בסכין ושוחטים בהמה אחת, אפילו אחד שוחט עם סכיני למעלה בצואר הבהמה סמוך לראשה, ואחר שוחט עם סכיני למטה סמוך לחוה - שחיתו כשרה.

המשנה באה ללמד דיני דרסה.

הדוחק את הסכין בכח בצואר הבהמה והתני את הראש בבת אחת, הרי זו דרסה, והשחיטה פסולה.

היה שוחט במשיכת הסכין והתני את הראש בבת אחת דהיינו שלא הולין והביא, אלא או שהולין את הסכין על צואר הבהמה החוצה או שהביאה אליו, אם יש באורך הסכין מלא צואר של הנשחט חוץ לצואר, דהיינו שהיא ארוכה כשני

במדבר בהעלתך

אונקלוס מט

ח « וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב דבר אל-אהרן ואמרת אליו בהעלתך את-הנרות אל-מול פני המנורה ואירו שבעת הנרות: ג ויעש בן אהרן אל-מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה יהוה את-משה: ד וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד-ירכה עד-פרחה מקשה הוא פמראה אשר הראה יהוה את-משה בן עשה את-המנרה: ס ה וידבר יהוה אל-משה לאמר: ו קח את-הלואים מנרתא: ה ומליל יי עם משה למימר: ב מלל עם אהרן ותימר לה באדלקותך בוציניא לקבל אפי מנרתא יהו מנרתין שבעה בוציניא: ג ועבד בן אהרן לקבל אפי מנרתא אדלק בוציניא קמא די פקיד יי נת משה: ד ודין עובר מנרתא נגידא דהב עד שדה עד שושנה נגידא היא פחזוא די אחזי יי נת משה בן עבד נת מנרתא: ה ומליל יי עם משה למימר: ו קרב נת לנאי מגו בני ישראל ותדפי יתהון:

רש"י

(ב) בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה שלחם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות: בהעלתך. על שם שהלהב עולה כתיב בהדלקתן לשון עלייה שצריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומיטיב: אף מול פני המנורה. אל מול נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה: ואירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך: (ג) ויעש בן אהרן. להגיד שבחו של אהרן שלא עשה: (ד) וזה מעשה המנורה. שהראהו הקב"ה באצבע לפי שנתקשה בה לכך נאמר וזה: מקשה. בטד"ץ בלע"ז (געהאמערט מיט אהאמער דין איסגעשלאנקן) לשון דא לדא נקשן עשת של ככר זהב היתה ומקיש בקורנס וחותר ככשיל לפשט איבריה כתיקונן ולא נעשית איברים איברים על ידי חבור: עד ירכה עד פרחו. ירכה היא השירה שעל הרגלים חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים: עד ירכה עד פרחו. כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה: עד ירכה. שהוא אבר גדול: עד פרחו. שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה ודרך עד לשמש בלשון זה כמו מגדיש ועד קמה ועד כרם זית: כמראה אשר הראה וגו'. כתבנית אשר הראהו בהר כמו שנאמר וראה ועשה בתבניתם וגו': בן עשה את המנורה. מי שעשאה. מי"א על ידי

במדבר ח בהעלתך

אונקלוס נ

מתוך בני ישראל וטהרת אתם: ז וכה תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת והעבירו תער על-כל-בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו: ה ולקחו פז בן-בקר ומנחתו סלת בלולה בשמן ופר-שני בן-בקר תקח תקח לחטאת: ט והקרבת את-הלואים לפני אהל מועד והקהלת את-כל-עדת בני ישראל: י והקרבת את-הלואים לפני יהוה וסמכו בני-ישראל את-ידיהם על-הלואים: יא והניף אהרן את-הלואים תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו לעבד את-עבדת יהוה: יב והלואים יסמכו את-ידיהם יסמכו נת ידיהון על ריש תוריא ועביד נת חד חטאתא ית חד עלתא קדם יי

רש"י

הקב"ה נעשית מאליה: (ו) קח את הלואים. קחם בדברים אשריכם שתזכו להיות שמיים למקום: (ז) הנה עליהם מי חטאת. של אפר הפרה מפני טמאי מתים שבהם: והעבירו תער. מצאתי בדברי רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו עבודת כוכבים והיא קרויה זבחי מתים והמצורע קרוי מת הזקימם תגלחת כמצורעים: (ח) ולקחו פז בן בקר. והוא עולה כמו שכתוב ועשה את האחד עולה והוא קרבן צבור בעבודת כוכבים: ופר שני. מה ת"ל שני לומר לך מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא

ויקדו מעבד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטאתא ויעברון מספר על כל-בשרהון ויחורון לבושיהון ויבסו: ח ויסבון תור בר תורי ומנחתה סלתא דפילא במשח ותור תנין בר תורי תסב לחטאתא: ט ותקרב ית לנאי קדם משפן ומנא ומכש ית כל-כנשתא דכני ישראל: י ותקרב ית לנאי קדם יי ויסמכו בני ישראל ית ידיהון על לנאי: יא וירם אהרן ית לנאי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהו למפלה ית פלחנא די: יב ולנאי ית חד עלתא קדם יי

במדבר ח בהעלתך

אונקלוס נא

עַל רֹאשׁ הַפְּרִים וְעִשָּׂה אֶת־הָאֶחָד
 חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֲלֶיהָ לִיהוֹה לְכַפֵּר
 עַל־הַלְוִיִּם: י וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי
 אֹהֶרֶן וּלְפָנָי בְּנֵי וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה
 לַיהוָה: יא וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם: שני טו וְאַחֲרֵי־כֵן
 יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעַבְדֹת אֶת־אֱהֹל מוֹעֵד
 וְטָהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: טז פִּי
 נִתְּנִים נִתְּנִים הִמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 תַּחַת פְּטַרְתָּ כָּל־רֹחַם בְּכוֹר כָּל־מִבְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: יז פִּי לִי כָּל־
 בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה בְּיוֹם
 הַפְּתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָךְ מִצְרַיִם הַקְּדָשְׁתִּי
 אֹתָם לִי: יח וְאָקַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־
 בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל: יט וְאֵתְנָה אֶת־הַלְוִיִּם
 נִתְּנִים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: יט וְיִהְיֶינָה יָד לְוָאֵי מְסִירֵינָא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַפְלַח יָת פְּלַחֵן

רש"י

בם תנופה לה' שאף עליהם היתה עבודת הקודש יריעות וקרשים (צ"ל וקרשים דאלו קרשים ביד משא בני מררי) הנראות בבית קדש הקדשים והשלישית לבני מררי: (טז) נתנים נתנים נתונים למשא נתונים לשיר: פטרת. פתיחת: (יז) כי ל' כל בכור. שלי היו הבכורות בקו

במדבר ח בהעלתך

אונקלוס נב

יִשְׂרָאֵל לְעַבְדֹת אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּאֱהֹל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְלֹא יִהְיֶה בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשַׁת
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ: כ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם
 כְּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוּיִם
 בְּן־עֶשְׂוֹ לְהֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתְחַטְּאוּ
 הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנְּף אֹהֶרֶן אֹתָם
 תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם אֹהֶרֶן
 לְטָהָרָם: כב וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעַבְדֹת
 אֶת־עֲבֹדַתֶם בְּאֱהֹל מוֹעֵד לִפְנֵי אֹהֶרֶן
 וּלְפָנָי בְּנֵי פֹאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
 עַל־הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוֹ לְהֵם: ס כג וַיִּדְבֹר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד זֹאת אֲשֶׁר
 לְלוּיִם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
 יָבֹאוּ לְעֵבָא עֵבָא בְּעֲבֹדַת אֱהֹל מוֹעֵד:
 ולעלא ייתי לחילא חילא בפלחן משפן זמנא:

רש"י

יהיה בבני ישראל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל הקדש שאם יגשו יהיה נגף: (כ) ויעש משה ואהרן וכל עדת וגו'. משה העמידן ואהרן הניפם וישראל סמכו את ידיהם: (כב) כאשר צוה ה' וגו' כן עשו. להגיד שבה העושים והנעשה בהם שאחד מהם לא עכב:

במדבר ט בהעלתך

אונקלוס נג

כה ומבן חמשין שנין
 יתוב מחיל פלחנא
 ולא יפלה עוד:
 כו ושרת את-
 אחיו באהל מועד לשמר משמרת
 ועבדה לא יעבד פכה תעשה ללוים
 במשמרתם: פ שדישי ט א וידבר יהוה
 אל-משה במדבר-סיני בשנה השנית
 לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון
 לאמר: ג ויעשו בני-ישראל את-הפסח
 במועדו: ד בארבעה עשר-יום בחדש
 הזה בין הערבים תעשו אתו במעדו
 ככל-חקתיו וככל-משפטיו תעשו אתו:
 ה וידבר משה אל-בני ישראל לעשת
 הפסח: ו ויעשו את-הפסח בראשון
 תעבדון יתה: ז ומליל משה עם בני ישראל למעבד פסחא: ח ועבדו ית פסחא בניסן

רש"י

שנים ששוב אינו רואה: (כה) ולא יעבוד עוד.
 עבודת משא ככתף אבל חזור הוא לנעילת
 עשרים לשיר ולטעון עגלות וזהו ושרת את
 אחיו עם אחוהי כתרגומו: (כו) לשומר
 משמרת. לחנות סביב אהל ולהקים ולהוריד
 בשעת המסעות: (א) בחדש הראשון. פרשה
 שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת
 שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא
 פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל
 ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא
 הקריבו אלא פסח זה בלבד: (ב) במועדו. אף
 בשבת במועדו אף בטומאה: (ג) ככל חקותיו.
 אלו מצות שבגופו שה תמים זכר בן שנה:
 וככל משפטיו. אלו מצות שעל גופו ממקום
 אחר כגון שבעת ימים למצה ולביעור חמץ
 (ס"א מצות שבגופו. שה תמים זכר בן שנה. שעל
 גופו. צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו.
 שחוק לגופו. מצה וביעור חמץ): (ד) וידבר
 משה וגו'. מה ת"ל והלא כבר נאמר וידבר
 משה את מועדי ה'. אלא כששמע פרשת
 מועדים מסיני אמר להם ותור והזהירים
 בשעת מעשה:

במדבר ט בהעלתך

אונקלוס נד

בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים
 במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה את-
 משה בן עשו בני ישראל: ו יהי אנשים
 אשר היו טמאים לנפש אדם ולא-יכלו
 לעשת-הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני
 משה ולפני אהרן ביום ההוא: ויאמרו
 האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים
 לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב
 את-קרבתך יהוה במעדו בתוך בני
 ישראל: ה ויאמר אלהם משה עמדו
 ואשמעה מה-יצוה יהוה לכם: ו
 וידבר יהוה אל-משה לאמר: ז דבר
 אל-בני ישראל לאמר איש איש פי-
 יהוה טמא | לנפש או בדרך רחקה
 לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה:

רש"י

ישאל למימר גבר גבר ארי יהי מסאב לטמי נפשא דאנשא או בארחת רחיקא
 (ו) לפני משה ולפני אהרן. כששניהם יושבין
 בבית המדרש באו ושאלום ולא יתכן לומר
 זה אחר זה שאם משה לא היה יודע אהרן
 מנין לו: (ז) למה נגרע. אמר להם אין קדשים
 קרבים בטומאה אמרו לו יזרק הדם עלינו
 ככהנים טהורים ויאכל הבשר לטמאים (ס"א
 לטהורים כ"ג ר"א"ם) אמר להם עמדו ואשמעה
 תלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי
 ילוד אשה שכך מובטח שכל זמן שהיה רוצה
 היה מדבר עם השכינה וראויה היתה פרשה
 זו להאמר על ידי משה כשאר כל התורה
 כולה אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן
 שמגלגלין זכות על ידי זכאי: (י) או בדרך
 רחקה. נקוד עליו לומר לא שרחוקה ודאי
 אלא שהיה חוץ לאסוקפת העוזה כל זמן
 שחייטה. פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין

במדבר ט בהעלתך

אונקלוס נה

י"א בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על-מצות ומררים יאכלהו: י"ב לא-ישאירו ממנו עד-בקר ועצם לא ישברו בו ככל-חקת הפסח יעשו אתו: י"ג והאיש אשר-הוא טהור ובדרדך לא-היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה פי | קרבן יהיה לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא: י"ד וכי-יגור אתכם גר ועשה פסח ליהיה כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ: ט רביעי וביום הקים את- המשפך פסה הענן את- המשפך לאהל העדת ובערב יהיה על- המשפך כמראה-אש עד-בקר: טו כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה-אש

לכון או לדריכון ויעבד פסקא קדם יי: י"א פירקא תגנא בארבעת עשרא יומא בין שמשיא יעבדון יתה על פטיר ומררין ייזבלה: י"ב לא ישארו מנה עד צפרא וגרמא לא יתברון בה ככל- גזרת פסקא יעבדון יתה: י"ג וגברא דהוא דכי ובארח לא הנה ויתמנע מלקעבד פסקא וישתעי אנשא ההוא מעמה ארי קרבנא דיי לא קריב דומנה חובה יקבל גברא ההוא: י"ד וארי יתגיר עמכון גיורא ויעבד פסקא קדם יי כגזרת פסקא ויבדחוי לה כן יעבד קמא חד יחי לכון ולגיורא ולניציקא דארעא: טו ויבומא דאתקם משפנא חפא עננא ית

משפנא למשפנא דסהדווא וברמשא הנה על משפנא כחזו אשתא עד צפרא: טו כן הנה תדינא עננא חפי לה וחזו אשתא כליילא:

רש"י

שם יום טוב ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו: (יד) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. (טו) המשכן לאהל העדות. המשכן העשוי (פסחים צ"ג) ספרי) יכול כל המתגיר יעשה להיות אהל ללוחות העדות: יהיה על פסח מיד ת"ל חקה אחת וגו' אלא כך משמעו וכי יגור אתכם גר ובא עת לעשות הפרשה:

במדבר ט בהעלתך

אונקלוס נו

לילה: י" וּלְפִי הַעֲלוֹת הָעֲנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרָי כֵּן יַסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכְּן שָׁם הָעֲנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: י"ז עַל-פִּי יְהוָה יַסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֵּן הָעֲנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: י"ח וּבְהָאָרֶץ הָעֲנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה וְלֹא יַסְעוּ: י"ט וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעֲנָן יָמִים מִסְפָּר עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל-פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יַסְעוּ: כ"א וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעֲנָן מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֲנָן בַּבֹּקֶר וְנִסְעוּ או יומם ולילה וְנִעְלָה הָעֲנָן וְנִסְעוּ: כ"ב או-יָמִים או-חֹדֶשׁ או-יָמִים בְּהָאָרֶץ הָעֲנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עֲלָיו יַחֲנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַסְעוּ עֲנַנָּא וְנִטְלִין: כ"ב או תרין יומין או ירקא או עדן בעדן פארזכות עננא על משפנא

וילפום אסתלקות עננא מעלוי משפנא וכתר כן נטלין כני ישראל ובאתרא דשרי תמן עננא תמן שרן כני ישראל: י"ז על מימרא דיי נטלין כני ישראל ועל מימרא דיי שרן כלי-יומי די שרי עננא על משפנא שרן: י"ח ובארכות עננא על משפנא יומין סגיאין וישרון מימרא דיי ולא נטלין: כ"א ואת די הנה עננא יומי דמנן על משפנא על מימרא דיי שרן ועל מימרא דיי נטלין: כ"א ואת די הנה עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או זמם וליילי ומסתלק עננא על משפנא

רש"י

(יז) העלות הענן כתרומו אסתלקות כמו ונעלה הענן ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענן ועלה הענן שאין זה לשון סלוק אלא צמוח ועלייה כמו והנה עב קטנה ככף איש עולה מים: (יח) על פי ה' יסעו שנינו במלאכת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן נמשך על גבי בני יהודה כמין קורה תקעו והרעיו ותקעו ולא היה מהלך עד שמשה אומר קומה ה' ונסע דגל מחנה יהודה. זו בספרי: ועל פי ה' יחנו. כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמשה אומר שובה ה' רבבות אלפי ישראל הוי אומר על פי ה' וביד משה: (כ) ויש. כלומר ופעמים: ימים מספר. ימים מועטים: (כב) או ימים. שנה כמו ימים

במדבר י בהעלתך

אונקלוס נז

וּבַהֲעֹלְתוֹ יִסְעוּ: כַּ עַל־פִּי יְהוָה יִחַנוּ
 וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי יְהוָה
 שְׁמְרוּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מִשְׁהָ: פ
 י « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ג עֲשֵׂה
 לְךָ שְׁתֵּי חֲצוּצֹת כַּסֵּף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה
 אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמַקְרָא הַעֲדָה וּלְמַסַּע
 אֶת־הַמַּחֲנוֹת: ג וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אִלַּיךְ
 כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ד וְאִם־
 בָּאֲחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אִלַּיךְ הַנְּשִׂאִים
 רֵאשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל: ה וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה
 וְנִסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִים קִדְמָה: ו וְתִקְעֶתֶם
 תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִים
 תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם:
 ז וּבַהֲקָהִיל אֶת־הַקְּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא
 יִבְבְּתָא וְיִשְׁלוֹן מִשְׁרִיתָא דְשָׁרֵן קְדוּמָא: ו וְתִתְקַעוּן
 יִבְבְּתָא דְרֹמָא יִבְבָּא יִתְקַעוּן לְמַטְלַגְהוֹן: ז וּבְמִכְנַשׁ יִתְקַעוּן וְלֹא תִבְבְּוּן:

רש"י

תהיה גאולתו: (ב) עשה לך. שהיו תוקעין לפניך כמלך והיה בישרון מלך: עשה לך. משלך: עשה לך. אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר: למקרא העדה. כשתרצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם לאסוף אליך תקראם על ידי חצוצרות: ולמסע את המחנות. בשעת סלוק מסעות תתקעו בהם לסימן. נמצאת אתה אומר על פי שלשה היו נוסעים על פי הקב"ה ועל פי משה ועל פי חצוצרות: מקשה. מהעשת תעשה בהקשת

הקורנס: (ג) ותקעו בהן. בשתייהן והוא סימן למקרא העדה שנאמר ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד: (ד) ואם באחת יתקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים שנאמר ונועדו אליך הנשיאים ואף הם יעידתן אל פתח אהל מועד ומגורה שוה הוא בא כספרי: (ה) ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה כך הוא נדרש כספרי מן המקראות היתירים: (ז) ובהקהיל את הקהל וגו'. לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה

במדבר י בהעלתך

אונקלוס נח

תָּרִיעוּ: ח וּבְנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ
 בַּחֲצוּצֹת וְהָיוּ לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם
 לְדַרְתֵיכֶם: ט וְכִי־תִבְאוּ מִלַּחְמָה
 בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצֹּר הַצֹּרֵר אֹתְכֶם
 וְהִרְעַתֶם בַּחֲצוּצֹת וּנְזַרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֲבִיבֵיכֶם: י וּבַיּוֹם
 שִׁמַּחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם
 וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצוּצֹת עַל עֲלֹתֵיכֶם וְעַל
 זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִפְרוֹן לִפְנֵי
 אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ הַמִּישֵׁי
 י « וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי
 בַּעֲשָׂרִים בַּחֲדָשׁ נִעְלָה הָעֲנָן מֵעַל מִשְׁכַּן
 הָעֵדוּת: יב וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם
 מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכַּן הָעֲנָן בְּמִדְבַּר פָּאֲרָן:
 אֶסְתַּלַּק עֲנָנָא מֵעֲלֵי מִשְׁכַּנָּא דְסִינַי וְתָא: יב וְנִטְלוּ כְּנִי יִשְׂרָאֵל לְמַטְלַגְהוֹן מִמִּדְבַּר פָּאֲרָן

רש"י

ולמסע את המחנות מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים ובשתייהן שנא' ותקעו בהן וגו' אף מסע המחנות בשתייהם יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע ומעתה אין חילוק בין מקרא העדה למסע את המחנות ת"ל ובהקהיל את הקהל וגו' לומר שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים הרי סימן לשלשתם מקרא העדה בשתים ושל נשיאים באחת זו וזו אין בהם תרועה ומסע המחנות בשתים ע"י תרועה ותקיעה: (ח) ובני אהרן

יתקעו. במקראות ובמסעות הללו: (י) על עולותיכם. בקרבן צבור הכתוב מדבר: ה' אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות שנא' ותקעתם הרי שופרות. לזכרון הרי זכרונות. אני ה' אלהיכם זו מלכיות וכר': (יא) בחדש השני נמצאת אתה אומר שנים עשר חדש חסר י' ימים עשו בחורב שררי בראש חדש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה: (יב) למסעיהם. כמשפט המפורש למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון: במדבר פארן. קברות התאווה

במדבר י בהעלתך

אונקלוס נט

י ויסעו בראשנה על-פי יהוה ביד-
 משה: י ויסע דגל מחנה בני-יהודה
 בראשנה לצבאתם ועל-צבאו נחשו
 בן-עמינדב: י ועל-צבא מטה בני
 יששכר נתנאל בן-צוער: י ועל-צבא
 מטה בני זבולן אליאב בן-חלון: י והורד
 המשפן ונסעו בני-גרשון ובני מררי
 נשאי המשפן: י ונסע דגל מחנה ראובן
 לצבאתם ועל-צבאו אליעזר בן-
 שדיאור: י ועל-צבא מטה בני שמעון
 שלמיאל בן-צורישידי: י ועל-צבא מטה
 בני-גד אליסף בן-דעואל: י ונסעו
 הקהתים נשאי המקדש והקימו את-
 המשפן עד-באם: כ ונסע דגל מחנה
 חילה דשקטא דבני גד דעואל: כ ונטלון בני קהת נטלי מקדשא
 ומקימין ית משפנא עד מיתהון: כ ונטל טקס משרית בני אפרים לחיליהון ועל

רש"י

במדבר פארן היה ושם חנו ממסע זה: (יז) והורד המשפן. כיון שנסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון שנאמר ובה אהרן ובניו בנסע המחנה ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכוסין ונתונין על המוטות עד שנסע דגל מחנה ראובן ואחר כך נסעו הקהתים: (כא) נשאי המקדש. נושאי דברים המקודשים: והקימו את המשפן. בני גרשון ובני מררי שהיו קודמים להם מסע שני דגלים היו מקימין את המשכן כשהיה הענן שוכן וסימן החנייה נראה בדגל מחנה יהודה והם חונים ועדיין בני קהת באים מאחריהם עם שני דגלים האחרונים היו בני גרשון ובני מררי מקימין את המקדש וכשבאים בני קהת

במדבר י בהעלתך

אונקלוס ס

בני-אפרים לצבאתם ועל-צבאו
 אלישמע בן-עמיהוד: כ ועל-צבא מטה
 בני מנשה גמליאל בן-פדהצור: כ ועל-
 צבא מטה בני בנימין אבידן בן-גדעוני:
 כ ונסע דגל מחנה בני-דן מאסף לכל-
 המחנות לצבאתם ועל-צבאו אחיעזר
 בן-עמישדי: כ ועל-צבא מטה בני אשר
 פגעיאל בן-עכרון: כ ועל-צבא מטה בני
 נפתלי אחירע בן-עינן: כ אלה מסעי
 בני-ישראל לצבאתם ויסעו: ס ויאמר
 משה לחבב בן-רעואל המדיני חתן
 משה נסעים | אנחנו אל-המקום אשר
 אמר יהוה אתו אתן לכם לכה אתנו
 והטבנו לך פי-יהוה דבר-טוב על-
 ישראל: ז ויאמר אליו לא אלה פי
 זי מלי לאיתאה טבא על ישראל: ז ויאמר לה לא אזל אלהין לארעי ולגלדתי

רש"י

מוצאים אותו על מכונו ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וזהו משמעות המקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של בני קהת: (כה) מאסף לכל המחנות. תלמוד ירושלמי. לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מתזירו לו. אית מאן דאמר כתיבה היו מהלכין ומפיק לה מן כאשר יחנו כן יסעו. ואית דאמרי כקורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף לכל המחנות: (כה) אלה מסעי. זה סדר מסעיהם: ויסעו. ביום ההוא נסעו: (כז) חובב. הוא יתרו שנאמר מבני חובב חותן משה ומה ת"ל ותבאנה אל רעואל אביהן מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא ושמות הרבה היו לו. יתרו ע"ש שיתר פרשה אחת בתורה. חובב

במדבר י בהעלתך

אונקלוס סא

אִם-אֶל-אֲרֶצִי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי אֵלֶיךָ: ^א וַיֹּאמֶר אֶל-נָא תַעֲזֹב אֶתְנֹו בִּי | עַל-כֵּן יִדְעַתְּ חֲנַתְנֹו בַּמַּדְבָּר וְהִיִּית לְנֹו לְעֵינַיִם: ^ב וְהִיָּה בִּי-תִלְךָ עִמָּנוּ וְהִיָּה | הַטֹּוב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטְּבַנּוּ לָךְ: ^ג וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאָרוֹן בְּרִית-יְהוָה נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַתּוֹר לְהֵם מְנוּחָה: ^ד וַעֲנֵן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעֵם מִן-הַמַּחֲנֶה: ^ה הַפּוֹכֵה שִׁישִׁי

לְ וַעֲנֵן יְקָרָא דִּי מַטְל עֲלֵיהוֹן בִּימָמָא בְּמַטְלְהוֹן מִן מְשִׁרֵיתָא:

רש"י

עתיד כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. ד"א שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו שנאמר ואהבתם את הגר: (א"ב) והיה הטוב ההוא וגו'. מה טובה היטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוחה מלחלקן אמרו מי שיכונה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין כך נתנהו לבני יתרו ליונדב בן רכב שנאמר ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו': (א"ג) דרך שלשית ימים. מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד שהיה הקב"ה חפץ להכניסם לארץ מיד: וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשית ימים. זה הארון היוצא עמהם למלחמה וכו' שברי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חנייתם: (א"ד) ומעט יום. שבעה עננים כתובים במסעיהם. ארבע מארבע ורוחות ואחד

במדבר יא בהעלתך

אונקלוס סב

וְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה | יְהוָה וּפְצֹו אֵיבִיךָ וַיִּנְסֹו מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ: ^א וּבִנְחָה יֹאמֶר שׁוּבָה יְהוָה רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: ^ב הַפּוֹכֵה פִּיָּא אִ וְהִי הָעַם כְּמַתְאַנְנִים רַע בְּאוֹנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר אָפוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה: ^ג וַיַּעֲזֹק הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַתִּפְלַל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: ^ד וַיְקָרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם כַּוְצוֹחַ עֲמָא עַל מֹשֶׁה וְצִלֵּי מֹשֶׁה קָדָם יְיָ וְאֶשְׁתַּקַּעַת אֶשְׁתָּא: ^ה וַיְקָרָא שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא דְלִקְתָּא אֲרִי דְלִקְתָּ בְּהוֹן אֶשְׁתָּא מִן קָדָם יְיָ:

רש"י

למעלה ואחד למטה ואחד לפניהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים: מן המחנה. ממקום חנייתן: (א"ה) והיו בנסוע הארון. עשה לו סמניות מלפניו ומלאחוריו לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות וכו' כדאייתא בכל כתיבי הקדש: קומה ה'. לפי שהיה מקדים לפניהם מהלך שלשת ימים היה משה אומר עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר: וּפְצֹו אוֹיְבֵיךָ. המכונסין: וַיִּנְסֹו מִשְׁנֵאֵיךָ. אלו הרודפים: מִשְׁנֵאֵיךָ. אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנאמר ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על עמך יערימו סוד: (א"ו) שובה ה'. מנחם תרגמו לשון מרגוע וכן בשובה ונחת וישועון: רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל. מגיד שאין השכינה שורה בישראל פחותים משתי אלפים ושתי רבבות: (א"ח) ויהי העם כמתאוננים. אין העם אלא רשעים וכן הוא

לח והנה במטל ארונא ויאמר משה אתגלי יי ויתפדרון סנאף ויערקון בצלי דכדך מן גדמך: לו ובמשרוהי אמר טוב יי שרי ביקרף כגו רבות אקפיא דישראל: יא א והנה עמא פד מסתפקין ביש קדם יי ושמיע קדם יי ותקף רגוה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושיציאת בספי משריתא: ב ויצוח עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא: ו יקרא שמא דאתרא הוה דלקתא ארי דלקת בהון מן קדם יי:

אומר מה אעשה לעם הזה. ואומר העם הרע הזה וכשהם כשרים קרואים עמי שנאמר שלח עמי. עמי מה עשיתי לך: כמתאוננים. אין מתאוננים אלא לשון עלילה מבקשים עלילה האין לפרוש מאחורי המקום וכן הוא אומר בשמשון כי תואנה הוא מבקש: רַע בְּאוֹנֵי ה'. תואנה שהיא רעה באוני ה' משתכוננים שתבא באוני ויקניט אמרו או לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מעוני הדרך: וַיַּחַר אָפוֹ. אני הייתי מתכוין לטובתכם שתכנסו לארץ מיד: בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה. במקצין שבהם לשפלות אלו ערב רב רבי שמעון בן מנסיא אומר אונקלוסין שבהם ובגדולים: (ב) וַיַּעֲזֹק הָעַם אֶל מֹשֶׁה. משל למלך בשר ודם שבעס על בנו והלך הבן אצל אוהבו של אביו ואמר לו צא ובקש עלי מאבא: וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ. שקעה במקומה בארץ שאילו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת והולכת כל אותו הרוח:

במדבר י"א בהעלתך

אונקלוס סג

ההוא תבערה פי-בערה במ אש יהוה:
 - והאספסוף אשר בקרב התאו התאוה
 וישבו ויבפו גם בני ישראל ויאמרו מי
 יאכלנו בשר: ה זכרנו את-הדגה אשר-
 נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת
 האבטחים ואת החציר ואת הבצלים
 ואת-השומים: ועתה נפשנו יבשה אין
 כל בלתי אל-המן עינינו: ז והמן פזרע-
 גד הוא ועינו פעין הבדלת: ח שטו העם
 ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה
 דצבי טחין כריחא ודצבי דאיף במדכתא ומכשלין לה בקדרא ועבדו יתה גריצן

רש"י

(ד) והאספסוף. אלו ערב רב שנאספו עליהם
 בצאתם ממצרים: וישבו. גם בני ישראל ויבכו
 עמהם: מי יאכלנו בשר. וכי לא היה להם
 בשר והלא כבר נאמר וגם ערב רב עלה אתם
 וצאן ובקר וגו' וא"ת אכולם והלא בכניסתם
 לארץ נאמר ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'
 אלא שמבקשים עלילה: (ה) אשר נאכל
 במצרים חנם. א"ת שמצריים נותנים להם
 דגים חנם והלא כבר נאמר ותבן לא יתן
 להם אם תבן לא היו נותנים להם חנם. דגים
 היו נותנים להם חנם ומהו אומר חנם חנם מן
 המצות: את הקשאים. אמר רבי שמעון מפני
 מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני
 שהם קשים למניקות אומרים לאשה אל
 תאכלי שום ובצל מפני התינוק משל למלך
 כו' כדא"י בספרי: הקשאים. הם קוקומברו"ש
 בלע"ז: אבטחים. בוריקי"ש: החציר. כרישין

במדבר י"א בהעלתך

אונקלוס סד

ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה
 טעמו בטעם לשד השמן: ט וברדת הטל
 על-המחנה לילה ירד המן עליו:
 וישמע משה את-העם בכה
 למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר-אף
 יהוה מאד ובעיני משה רע: יא ויאמר
 משה אל-יהוה למה הרעת לעבדך
 ולמה לא-מציתי חן בעיניך לשום את-
 משא כל-העם הזה עלי: יב האנכי
 הריתי את כל-העם הזה אם-אנכי
 ילדתיהו פי-תאמר אלי שאהו בחיקך
 כאשר ישא האמן את-הינק על האדמה
 אשר נשבעת לאבתיו: יג מאין לי בשר
 לתת לכל-העם הזה פי-יבפו עלי
 יג מן לי בסרא למיהב לכל-עמא הדין ארי ככן עלי למימר הב לנא בסרא וניכול:

רש"י

לשון וישמן ישרון שאם כן היה המ"ם נקוד
 קמץ קטן (ייד"ח) וטעמו למטה תחת המ"ם
 עכשיו שהמ"ם נקוד פתח קטן (טג"ל) והטעם
 תחת השי"ן לשון שמן הוא והשי"ן הנקודה
 בקמץ גדול ואינה נקודה בפת"ח קטן מפני
 שהוא סוף פסוק. ד"א לשד לשון נוטריקון
 ליש שמן דבש. כעיסה הנלושה בשמן
 וקטופה בדבש ותרגום של אונקלוס דמתרגם
 דליש במשחא נוטה לפתרגו של דונש
 שהעיסה הנלושה בשמן לחלוחית שמן יש

בה: (י) בכה למשפחותיו. משפחות משפחות
 נאספים ובוכים לפרסם תרעומתן בגלוי
 ורבותינו אמרו למשפחותיו על עסקי
 משפחות על עריות הנאסרות להם: (יב) כי
 תאמר א"ל. שאתה אומר אלי שאהו בחיקך
 והיכן אמר לו כן לך נחה את העם ואומר
 ויצום אל בני ישראל ע"מ שיהיו סוקלין
 אתכם ומחרפין אתכם: ע"ה האדמה אשר
 נשבעת לאבותיו. אתה אומר לי לשאתם
 בחיקי:

במדבר יא בהעלתך

אונקלוס סה

לאמר תנה לנו בשר ונאכלה: לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: ואם פכה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: ס ויאמר יהוה אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת פי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך: וירדתי ודברתי עמך שם ואעלותי מן הרוח ואתגלי ואמלל עמך פמן וצרפי מן רוחא דעלך ואשוי עליהון ויסוכרו עמך

רש"י

(טו) ואם ככה את עשה לי תשש כחו של משה כנקבה כשהרהרה הקב"ה את הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפניו אם כן הרגני תחלה: ואל אראה ברעתי. ברעתם היה לו לכתוב אלא שכינה הכתוב וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכתוב ולתקון לשון: (טז) אספה לי. הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמהם שנאמר לך ואספת את זקני ישראל אלא באש תבערה מתו וראוים היו מסיני לכך דכתיב ויחוו את האלהים שנהגו קלות ראש כנושך פתו ומדבר בפני המלך וזהו ויאכלו וישתו ולא רצה הקב"ה ליתן אבלות במתן תורה ופרע להם כאן: אשר ידעת כי הם וגו'. אותן שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת

במדבר יא בהעלתך

אונקלוס סו

אשר עליך ושמתני עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך: ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באוני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר פי טוב לנו במצרים ונתן יהוה לכם בשר ואכלתם: לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא ועז כי מאסתם את יהוה אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים: כא ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב

רש"י

(יח) התקדשו. הזמינו עצמכם לפורענות וכן הוא אומר הקדישם ליום הריגה: (כ) עד חדש ימים. זו בכשרים שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה. ברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם כך הוא שנויה בספרי. אבל במכילתא שנויה חילוף הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום והכשרים הבשר עודנו בין שניהם: עד אשר יצא מאפכם. כתרגומו די תקוצון ביה ויהא דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי עד

במטול עמא ולא תסובר את בלחודך: יה ולעמא תימר אדמנו למחר ותיקלון בסרא ארי בכיתון קדם יי למימר מאן יוכלנא בסרא ארי טב לנא במצרים ויתן יי לכון בסרא ותיקלון: יי לא יומא חד תיקלון ולא תרין יומין ולא חמשה יומין ולא עשרה יומין ולא עשרין יומין: כ עד ירח יומין עד די תקוצון בה ויהי לכון לתקלא חלף דקצתון במימרא די דשכינתה שריא בניכון ובכיתון קדמיה למימר למא דנן נפקא ממצרים: כא ויאמר משה שית מוצא אלפין גברא רגלא עמא די אנא בנייהון ואת אמרת בסרא אתן להון ויקלון ממצרים:

במדבר י"א בהעלתך

אונקלוס ס

וְאֵתָהּ אִמְרַתְּ בְּשֵׁר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ
 חֲדָשׁ יָמִים: כ כ הֵצֵאן וּבְקָר יִשְׁחַט לָהֶם
 וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת־פֶּלֶדֶגִי הֵיִם יֵאָסֵף
 לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: ס כ וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה הִיךְ יְהוָה תִּקְצֹר עֵתָהּ תִּרְאֶה
 הִיקָרְךָ דְּבָרִי אִם־לֹא: כד וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
 וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֹף
 שְׁבַעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם
 סְבִיבֹת הָאֹהֶל: כה וַיֵּרֶד יְהוָה וּ בַעֲנֹן
 וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו

ורבי מן רוקח די עלוהי ויהב על שבעין גברא סביא והנה פד שרת עליהון רוח רש"י

(כב) הֵצֵאן וּבְקָר יִשְׁחַט. זה אחד מארבעה דברים שהיה ר' עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי. ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים הֵצֵאן וּבְקָר וגו' הכל כמשמעו מי יספיק להם כענין שנאמר ומצא כדי גאולתו ואיזו קשה. זו או שמעו נא המורים אלא לפי שלא אמר ברבים חסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו וזו של מריבה היתה בגלוי לפיכך לא חסך לו הכתוב. ר' שמעון אומר ח"ו לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כך. מי שכתוב בו בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים ואחר כך תהרוג אומה גדולה כזו הֵצֵאן וּבְקָר יִשְׁחַט להם כדי שיהרגו ותהי אכילה זו מספיקתן עד עולם וכי שבחך הוא זה אומרים לו לחמור טול כור שעורים

במדבר י"א בהעלתך

אונקלוס סח

וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי
 בְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יִסְפוּ:
 כו וַיִּשְׂאָרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בַּמַּחֲנֶה שֵׁם
 הָאֶחָד | אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיָּדָד וַתִּנַּח
 עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּפִּתִּימִים וְלֹא יֵצְאוּ
 הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה: כז וַיִּרַץ הַנֶּעֱר
 וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיָּדָד
 מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה: כח וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון
 מִשֵּׁרֶת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה
 בְּלֹאֵם: כט וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הֲמִקְנָא אֶתָּהּ
 לִי וּמִי יִתֵּן פֶּלֶעַם יְהוָה נְבִיאִים בְּיַדְתָּן
 יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: שביעי 4 וַיֹּאסֹף

רעיןא פון דיהון פל־עמא דיי נביאן ארי יתן יי נת רוקח דנבואתה עליהון: 5 ואתקנש משה למשריתא הוא וסבי ישראל:

רש"י

וידבר אל העם כיון שלא שמעו לו ויאסף שבעים איש וגו': (כה) וְלֹא יִסְפוּ. לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו. כך מפורש בספרי. ואונקלוס תרגם ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם: (כו) וַיִּשְׂאָרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים. מאותן שנבחרו אמרו אין אנו כדאין לגדולה זו: והמה בכתובים. במבוררים שבהם לסנהדרין ונכתבו כולם נקובים בשמות ועל ידי גורל לפי שהחשבון עולה ל"ב שבטים ששה ששה לכל שבט ושבט. חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה אמר משה אין שבט שומע לי לפחות משבטו וכן אחד מה עשה נטל ע"ב פתקין וכתב על

נבואה ומתנבאין ולא פסקין: כו וַיִּשְׂאָרוּ תרין גברין במשריתא שום קד אֶלְדָּד וְשׁוּם תַּנְיָנָא מִיָּדָד וּשְׁרַת עליהון רוח נבואה ואפון בכתוביא ולא נפקו למשפנא ואתנבואו במשריתא: כז וַיִּרַץ עולמא וחי למשה ואמר אֶלְדָּד ומיָּדָד מתנבאין במשריתא: כח וַיַּעַן יהושע בן־נון משקשנה דמשה מעולמותה ואמר רבוני משה אסרונן: כט וַיֹּאמֶר לה משה הקנאתי את מקני לי: ואתקנש משה למשריתא הוא וסבי ישראל:

שבעים זקן ועל שנים חלק וברו מכל שבט ושבט ששה והיו ע"ב אמר להם טלו פתקיכם מתוך קלפי מי שעלה בידו זקן נתקדש ומי שעלה בידו חלק א"ל המקום לא חפץ בכ: (כז) וַיִּרַץ הַנֶּעֱר. י"א גרשם בן משה היה: (כח) בְּלֹאֵם. הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם. ד"א תנם אל בית הכלא לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ: (כט) הֲמִקְנָא אֶתָּהּ. (הקנא אתה) הקנאתי אתה מקנא: 4. כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור אנפרמני"ט בלע"ז (ויד שורשעין) אחוז בעובי המשא: (5) וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה. מפתח

במדבר י"א בהעלתך

אונקלוס סמ

מֹשֶׁה אֶל-הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 א וְרוּחַ נָסַע וּמֵאת יְהוָה וַיִּגְזוּ שְׁלֹמִים
 מִן-הַיָּם וַיִּשָּׂשׂ עַל-הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם
 כָּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כִּזֶּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה
 וּכְאֲמַתִּים עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ: וַיִּקַּם הָעָם
 כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם
 הַמַּחֲרֹת וַיֹּאסְפוּ אֶת-הַשְּׁלֹו הַמַּמְעִיט
 אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמֵרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם
 שְׂטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: הַבָּשָׂר עוֹדְנָה
 בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרִם יִפְרַת וְאִף יְהוָה חָרָה
 בָּעָם וַיֵּךְ יְהוָה בָּעָם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:
 וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֵרוֹת
 הַתְּאוּה פִּי-שָׁם קְבֵרוֹ אֶת-הָעָם
 הַמַּתְאוּיִם: הַמְקַבְּרוֹת הַתְּאוּה נִסְעוּ
 הָעָם חֲצֹרוֹת וַיְהִיו בַּחֲצֵרוֹת פ
 קָבְרוּ ית עֲמָא דְשָׂאלוּ: הַמְקַבְּרֵי דְמִשְׁאֲלֵי נְטִלוּ עֲמָא לַחֲצֵרוֹת וְהָיוּ בַּחֲצֵרוֹת:

רש"י

אהל מועד: א' המחנה. נכנסו איש לאהלו: ויאסף. לשון כניסה אל הבית כמו ואספתו אל תוך ביתך ואל כלם יצבור ולא ידע מי אוספם מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שנכנסו הצדיקים איש לאהלו: (א) ויגזו. ויפריח וכן כי גז חיש וכן נגזו ועבר: וימש. ויפשוט כמו והנם נושפים על פני כל הארץ. ונטשתך המדברה: וכאמתים. פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות: (ב) הממעיע. מי שאסף פחות מכולם העצלים והחגרים אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן משטיחין משטיחין: (ג) טרם יפרת. כתרוממו עד לא ספק. ד"א אינו מספיק לפוסקו בשניו עד שנשמתו יצאה:

במדבר יב בהעלתך

אונקלוס ע

יב א וַתִּדְבַר מֵרִים וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל-
 אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח בִּי-
 אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח: ב וַיֹּאמְרוּ הָרַק אֲדָ-
 בְּמֹשֶׁה דִּבֶּר יְהוָה הֲלֹא גַם-בָּנֹו דִּבֶּר
 וַיִּשְׁמַע יְהוָה: וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנִיו מְאֹד
 מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה: ס
 וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאֵם אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-
 אַהֲרֹן וְאֶל-מֵרִים צֵאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל-
 אֶהֱל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ שְׁלֹשָׁתָם: ה וַיֵּרֶד יְהוָה
 לְמַשְׁכַּן זְמָנָא וּנְפִקוּ תַלְתֵיהוֹן: ה וַאֲתַגְלִי יי בעמודא דעננא וקם בתרע משכנא וקרא

רש"י

(א) ותדבר. אין דבור בכל מקום אלא ל' קשה וכן הוא אומר דבר האישי אדוני הארץ אתנו קשות. ואין אמירה בכל מקום אלא ל' תחנונים וכן הוא אומר ויאמר אל נא אחי תרעו. ויאמר שמעו על דברי כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן. היא פתחה בדבור (תהלה) לפיכך הקדימה הכתוב תחלה ומניין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה רבי נתן אומר מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלרד ומיד מתנבאים במחנה כיון ששמעה צפורה אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה ק"ו למספר בגנותו של חבירו: האשה הכשית. מגיד שהכל מודים ביפיה כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי:

כושית. בגימ' יפת מראה: על אדות האשה. על אודות גירושיה: כי אשה כשית לקח. מה ת"ל אלא יש לך אשה נאה ביופיה ואינה נאה במעשיה. במעשיה ולא ביפיה אבל זאת נאה בכל: האשה הכשית. על שם נוייה נקראת כושית כצדא הקורא את בנו נאה כושי כדי שלא תשלוט בו עין רעה: כי אשה כשית לקח. ועתה גרשה: (ב) הרק אך. עמו לבדו דבר ה': הלא גם בנו דבר. ולא פירשנו מדרך ארץ: (ג) ענו. שפל וסבלן: (ד) פתאם. גלה עליהם פתאום והם טמאים בדרך ארץ והיו צועקים מים מים להודיעם שיפה עשה משה מה שפירש מן האשה מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור: צאו שלשתכם. מגיד ששלשתן נקראו בדבור אחד מה שא"א לפה לומר ולאין לשמוע: (ה) בעמוד ענן. יצא יחידי שלא כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם כשיוצא למלחמה יוצא

במדבר יב בהעלתך

אונקלוס עא

בַּעֲמוֹד עֲנֵן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא
 אֶהָרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר
 שְׁמַעוּנָא דְבְרֵי אִם־יְהִי נְבִיאֲכֶם יְהוָה
 בְּמִרְאָה אֵלָיו אֶתוֹדַע בְּחֹלוֹם אֲדַבֵּר־בוֹ:
 לֹא־כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמַר
 הוּא: ה פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֵּר־בוֹ וּמִרְאָה וְלֹא
 בְּחִידָת וּתְמִנַת יְהוָה יִבִּיט וּמִדוּעַ לֹא
 יֵרָאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה: וַיַּחֲרֹ־אֶף
 יְהוָה בְּסֵם וַיִּלְדָּ: וְהָעֲנַן סָר מֵעַל הָאֹהֶל
 לְמַלְאָא בְּעַבְדֵי כְּמֹשֶׁה: וַתִּקְרַף רִגְזָא דִּי בְּהוֹן וְאֶסְתַּלַּק: וַיַּעֲנֵנָא אֶסְתַּלַּק מֵעַלְיוֹ

רש"י

באכולוסין וכשיצא לשלום יוצא במועטים
 ומדת הקב"ה יוצא למלחמה יחידי שנאמר
 ה' איש מלחמה ויוצא לשלום באוכלוסין
 שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שנאן:
 ויקרא אהרן ומרים שהיו נמשכין ויוצאין מן
 החצר לקראת הדבור: ויצאו שניהם. וממני
 מה משכן והפריזן משה לפי שאומרים
 מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא
 בפניו וכן מצינו בנח שלא בפניו נאמר איש
 צדיק תמים ובפניו נאמר כי אותך ראיתי
 צדיק לפני. ד"א שלא ישמע בניזפתו של
 אהרן: (ו) שמעו נא דברי אין נא אלא לשון
 בקשה: אם יהיה נביאכם. אם יהיו לכם
 נביאים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי
 אין נגלית עליו במאסקלריא המאירה אלא
 בתלום ותזיון: (ח) פה אף פה. אמרתי לו
 (והוכח לפני כן ראונו כפשוטו שפה אל פה והוכח לשבח דא"כ
 היה אז פה אל פה ממש כפשוטו. וזה א"א דהא כתיב
 בסוף נשא מדבר אליו וע"ש רש"י. אלא פה
 אל פה פירושו אמרתי לו לפרוש כו' ופא"פ

במדבר יב בהעלתך

אונקלוס עב

וְהִנֵּה מִרְיָם מִצְרַעַת בְּשִׁלְג וַיִּפֹּן אֶהָרֹן
 אֶל־מִרְיָם וְהִנֵּה מִצְרַעַת: וַיֹּאמֶר אֶהָרֹן
 אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדַנִּי אֶל־נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ
 חֲטָאת אֲשֶׁר נֹאֲלַנּוּ וְאֲשֶׁר חֲטֵאנוּ: י אל־
 נָא תְהִי כַּפַּת אֲשֶׁר בְּצַאתוֹ מֵרַחֵם אִמּוֹ
 וַיֹּאכַל חֲצִי בְּשָׂרוֹ: י וַיַּעֲקֵק מֹשֶׁה אֶל־
 יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לְה: פ מפטיר
 ה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק
 אֲסִי כַעַן יָתָה: י וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה וְאֵלָיו אֲבִיחָא מְנֻף נְזִיף בַּה הִלָּא תִתְקַלֵּם שְׂכַעָא

רש"י

רדה את בני אבל לא תרדנו עד שאלך
 מאצלך שרחמי עליו: (יא) נואלנו. כתרגומו
 לשון אויל: (יב) אף נא תהי אחותנו זו:
 כמת. שהמצורע חשוב כמת מה מת מטמא
 בכיאה אף מצורע מטמא בכיאה: אשר
 בצאתו מרחם אמו. אמנו היה לו לומר אלא
 לישנה הכתוב וכן חצי בשרנו היה לו לומר
 אלא שכינה הכתוב מאחר שיצאה מרחם
 אמנו היא לנו כאילו נאכל חצי בשרנו כענין
 שנאמר כי אחינו בשרנו הוא ולפי משמעו
 אף הוא נראה כן אין ראוי לאח להניח את
 אחותו להיות כמת: אשר בצאתו. מאחר
 שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידו
 לעזור ואינו עוורו הרי נאכל חצי בשרו
 שאחיו בשרו הוא. ד"א אל נא תהי כמת. אם
 אין רופאה בתפלה מי מסגירה ומי מטהרה.
 אני א"א לראותה שאני קרוב ואין קרוב
 רואה את הנגעים וכהן אחר אין בעולם וזהו
 אשר בצאתו מרחם אמו: (יג) אף נא רפא נא
 ח. בא הכתוב ללמדך דרך ארץ שהשואל

תשמור וגם-אתה תדין את-ביתי וגם תשמר את-הצרי ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה: ה שמע-נא יהושע | הכהן הגדול אתה ורעיך השקים לפניך כי-אנשי מופת המה כי-הנני מביא את-עבדי צמח: ט כי | הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על-אבן אחת שבעה עינים הנני מפתח פתחה נאם יהנה צבאות ומשתי את-עון הארץ-ההיא ביום אחד: י ביום ההוא נאם יהנה צבאות תקראו איש לרעהו אל-תחת גפן ואל-תחת תאנה: יא וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר-יעור משנתו: ב ולאמר אלי מה אתה ראה ולאמר (ואמר קרי) ראיתי והנה מנורת זָהָב פְּלִה וְגִלְהָה על-ראשה ושבעה גרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לגרות אשר על-ראשה: ג ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלגה ואחד על-שמאלה: ד ואען ואמר אל-המלאך הדבר בי לאמר מה-אלה אדני: ה וישע המלאך הדבר בי ולאמר אלי הלא ידעת מה-המה אלה ואמר לא אדני: ו וישען ולאמר אלי לאמר זה דבר-יהוה אל-זרפבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם-ברוחי אמר יהנה צבאות: ז מי-אתה הר-הגדול לפני זרפבל למישר והוציא את-האבן הראשה תשאות חן | חן לה:

במדבר יב בהעלתך

אונקלוס עג

יומין תסתגר שבועא
 יומין מברא
 למשריתא ובתר פן
 תתקנש: טו ואסתגרת
 מברא
 למשריתא שבועא
 יומין ועמא לא נטל
 עד דאתקנשת מרים:
 טו ובתר פן נטלו עמא
 מחצרות ושרו
 במדבר פארן:
 פפפ

רש"י

לפיכך אף בנויפתי תסגר שבעת ימים: הכנסה: (טו) והעם לא נסע זה הכבוד ואחר תאסף אומר אני כל האסיפות חלק לה המקום בשביל שעה אחת האמורות במצורעים על שם שהוא שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף ותתצב אחותו מרחוק וגו': אל המחנה כתובה בו אסיפה לשון חסלת פ' בהעלותך

הפטרת בהעלתך בתרי עשר בזכריה פרק ב

יח רני ושמחי בת-ציון כי הנני-בא ושכנתי בתוךך נאם-יהוה: טו ונלוו גולים רבים אל-יהוה ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוךך וידעת כי-יהוה צבאות שלחני אליך: טז ונחל יהוה את-יהודה חלקו על-אדמת הקדש ובחר עוד בירושלם: יז הס כל-בשר מפני יהוה כי נעור ממעון קדשו: יח ויראני את-יהושע הכהן הגדול עמד לפני מלאך יהוה והשטן עמד על-ימינו לשטנו: יט ולאמר יהוה אל-השטן יגער יהוה בך השטן ויגער יהוה בך הבחר בירושלם הלא זה אוד מצל מאש: כ ויהושע היה לבש בגדים צואים ועמד לפני המלאך: כא וישען ולאמר אל-העמדים לפני לאמר הסירו הבגדים הצאים מעליו ולאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות: כב ואמר ישומו צניף טהור על-ראשו וישומו הצניף הטהור על-ראשו וילבשוהו בגדים ומלאך יהוה עמד: כג וישען מלאך יהוה ביהושע לאמר: כד כה-אמר יהוה צבאות אם-בדרכי תלך ואם את-משמרת

יחזקאל פרק מח

רפה

אֲלֵפִים: וְלֹאֵלֶּה תִּהְיֶה תְרוּמַת־הַקֹּדֶשׁ לְכַהֲנִים צְפוּנָה
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וַיְמָה רַחֵב עֶשְׂרֵת אֲלֵפִים וַקְדִימָה רַחֵב
 עֶשְׂרֵת אֲלֵפִים וַנִּגְבְּה אַרְדָּ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְהִיא
 מִקְדָּשֵׁי־יְהוָה בְּתוֹכוֹ: יא לְכַהֲנִים הַמִּקְדָּשׁ מִבְּנֵי צְדוֹק אֲשֶׁר
 שָׁמְרוּ מִשְׁמֵרְתֵי אֲשֶׁר לֹא־תָעוּ בְּתַעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
 תָּעוּ הַלְוִיִּם: ס י וְהִיתָה לָהֶם תְרוּמִיָּה מִתְרוּמַת הָאָרֶץ קֹדֶשׁ

רש"י

אשר תרימו לה'. מן החלק הזה שהופרש אצל יהודי בדרומו אורך ממזרח עד הים ורחב כ"ה אלף קנים ממנה תהיה תרומה לה' למקדש ואוקף קנים לכהנים ארך כ"ה אלפים קנים ממזרח למערב ורחב י' אלפים מן הצפון לדרום: (י) ולא"ה תהיה תרומת הקדש לכהנים. ואלה העשרת אלפים רחב וכ"ה אלף אורך יהיה לכהנים בצפון בתוך רצועות התרומה הגדולה אצל דרומו של יהודה: צפונה חמשה ועשרים אלף. הוא האורך ממזרח למערב: וימה רחב עשרת אלפים מצד מערב רחב עשרת אלפים מן הצפון לדרו': וקדימה רחב עשרת אלפים ורוח מזרחית י' אלפים מן הצפון לדרום:

מצודות ציון

(מסלול כ): (י) ולא"ה. כמו ונאלה ונאלה למ"ד נמקוט צ"מ וכן יטבת לכסא (המל"ט): (יא) המקודש. כמו המקודשים והוא דרך כלל: תעו. הוא לשון מושאל מן המועה נדקן: (יב) תרומיה. ענין הפרטה:

מצודות דוד

שיקחו בפאת הצפוני מהחלק הזה ארך ממזרח למערב תהיה באמצעות אורך החלק: ורחב מצפון לדרום: (י) ולא"ה. ובאלה כ"ה אלף על עשרת אלפים תהיה לכהנים בפאת צפון כ"ה אלף אורך ובפאת מערב רחב עשרת אלפים וגו' ובנין המקדש יהיה באמצעות הרצועה ההיא בין באורך בין ברוחב: (יא) לכהנים. המקודש. זה יותן לכהנים המקודשים המשמשים במזבח והם מבני צדוק כ"ג אשר שמרו משמרת ה' ולא וזו ממנה ולתוספת ביאור אמר אשר לא תעו מה' לעבוד עבודת הפסילים בזמן שתעו בני ישראל כאשר תעו שאר הכהנים בני לוי עשר עבודת העם לפני הפסילים וכמ"ש למעלה והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו וגו' (לעיל מד): (יב) והיתה להם. לכהנים ההם יהיה התרומה מתרומת הארץ כי כל הרצועה ההיא באורך כל א"י וברוחב חמשה ועשרים אלף קנים תקרא תרומת הארץ וחלק הכהנים תקרא תרומה מן התרומה והיא קדש קדשים מול תרומת הארץ: א"ל גבול הלויים. החלק הזה תהיה אצל

יחזקאל פרק מח

רסו

קֹדֶשִׁים אֶל־גְּבוּל הַלְוִיִּם: י וְהַלְוִיִּם לְעֹמֶת גְּבוּל הַכַּהֲנִים
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אַרְדָּ וְרַחֵב עֶשְׂרֵת אֲלֵפִים כַּל־אַרְדָּ
 חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרַחֵב עֶשְׂרֵת אֲלֵפִים: ה וְלֹא־יִמְכְרוּ
 מִמֶּנּוּ וְלֹא יִמָּר וְלֹא יַעֲבֹר (יַעֲבִיר קרי) רֵאשִׁית הָאָרֶץ בִּי־קֹדֶשׁ
 לַיהוָה: יב וְחֲמִשָּׁת אֲלֵפִים הַנּוֹתֵר בְּרַחֵב עַל־פְּנֵי חֲמִשָּׁה
 וְעֶשְׂרִים אֶלֶף חֹל־הוּא לְעִיר לְמוֹשֵׁב וּלְמִגְרֵשׁ וְהִיתָה הָעִיר

רש"י

מאוקיינוס עד גבול מזרח ברוחב כ"ה אלפים כמו שאמור למעלה ממנו יבדילו רצועה זו באמצע ארכה לכהני' ולמקדש: קדש קדשים. שכל התרומה הגדולה קודש לכהנים וללויים ולנשיא ולאחוזת העיר ולעובדי העיר כמו שמפורש והולך וזו כ"ה אלף אורך וי' אלף רוחב בצפוני המפורש' ממנה לכהנים ולמקדש תהיה קדש קדשים: א"ל גבול הלויים. אצל רצועות הלויים: (יב) והלויים לעומת גבול הכהנים. אצל רצועות הכהנים כמדת הכהנים כנגד כל ארכה: כ"ל אורך. כל הרצועות אורכן כ"ה אלף: (יד) ולא ימר. ולא יחליפם בקרקע

מצודות ציון

(יב) לעומת. כ"ל שזה לה וכן והאופנים לעומתם (לפי): (יד) ימר. מל' ממונה ומלוק: (טו) ע"ל פני. כ"ל נאוקן: למושב. מלשון ישיבה: ולמגרש. יקראן קל

מצודות דוד

גבול הלויים: (יב) והלויים. ר"ל חלק הלויים תהיה נגד גבול הכהנים ושהו לו אורך כ"ה אלף ורוחב עשרת אלפים: כ"ל אורך וגו'. ר"ל ללויים תהיה כל השטח הזה אורך כ"ה אלף וכי' ולפי שאל הכהנים לא יהיה כל השטח כי בו יהיה מקום המקדש לזה אמר הלויים יהיה כל האורך ולא יפסיק דבר: (יד) ולא ימכרו ממנו. חוזר הוא על הכהנים ועל הלויים שלא ימכרו מי מאחוזתו: ולא ימר. לא יחליף ממנו בקרקע אחרת ולא יעבור ממנו שם ראשית הארץ כי כמו שנקראת תרומה נקראת ראשית כי התרומה נקראת ראשית כמ"ש ראשית דגןך (דברים יח) ועל התרומה יאמר שמפירש אותה ראשונה קודם המעשר: כי קדש לה'. כי אחוזת הכהנים והלויים המה קדש ואין מהראוי להוציאם לחלוץ להיות ביד זרים: (טו) הנותר ברוחב. כי כל הרצועה בכללה תהיה כ"ה אלף רוחב הוצא מהם י' אלפים חלק הכהנים וכנגדן ללויים א"כ נשאר עוד מהרוחב חמשת אלפים: ע"ל פני. ר"ל באורך כ"ה אלף: חול הוא. אל מול קדושת אחוזת הכהנים והלויים תחשב לחלוץ: לעיר למושב. ר"ל הרצועה ההיא תהיה לצורך מושב העיר ולכרמים לכלכל יושבי העיר: ולמגרש. סביב העיר תהיה מגרש והוא מקום פנוי מבלי זריעה ונטיעה והוא נוי לעיר: בתוכו. באמצעות החלק הזה:

יחזקאל פרק מח

רס

בְּתוֹכָהּ (בְּתוֹכוֹ קרי'): וְאֵלֶּה מִדּוֹתֶיהָ פֶּאֶת צִפּוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּפֶאֶת־נֶגֶב חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת
אֲלָפִים וּמִפְּאֶת קָדִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים וּפֶאֶת־
יָמָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים: וְהָיָה מִגְרֵשׁ לְעִיר צִפּוֹנָה
חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתִים וּנְגֵבָה חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתִים וּקְדִימָה חֲמִשִּׁים
וּמֵאוֹתִים וַיְמָה חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתִים: וְהַנּוֹתֵר בְּאַרְדֹּךְ לְעֵמֶת |
תְּרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים קְדִימָה וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יָמָה
וְהָיָה לְעֵמֶת תְּרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ וְהִיְתָה תְּבוּאָתָהּ (תְּבוּאָתוֹ קרי')
לְלֶחֶם לְעַבְדֵי הָעִיר: וְהָעֶבֶד הָעִיר יַעֲבֹדוּהוּ מִכָּל שְׁבִטֵי

רש"י

(טו) ואלה מדותיה. של עיר: פאת צפון וגו'.
מרובעת ארבעת אלפים וחמש מאות קנים
על ארבעת אלפים וחמש מאות קנים נשאר
ברוחב חמש מאות הם יהיה להם למגרש
מאתים וחמשים לצפון מאתים וחמשים קנים
לדרום כמו שאמור במק' שלמטה וכן
למזרח ומערב הרי חמשת אלפים על חמשת
אלפים באמצע הרצועה הרי כל רחבה
ממולא ובאורך הרצועה הזאת השלישית
נשארו י' אלפים למזרח וי' אלפים למערב

מצודות ציון

לפי שטח חון לעיר וכלו נגרש מן העיר: (טו) ואלה מדותיה. של העיר: (יז) והיה מגרש
לעיר. מדת המגרש אשר לעיר: צפונה. בפאת
צפון יהיה חמשים ומאתים קנים וגו': (יח) והנותר בארץ. כי ברוחב לא נשאר כלום כי העיר תהיה
ד' אלפים ות"ק קנים ומגרש מזה ומגרש מזה כ"א ר"ן קנים הרי ה' אלפים קנים וימלאו כל הרחב
אבל באורך נשאר עשרת אלפים מזה ומזה לכן אמר והנותר באורך עד מול כלות תרומת הקדש והוא
אחות הכהנים והלויים והם עשרת אלפים למזרח ועשרת אלפים למערב וזה יהיה מול תרומת הקדש
ושוה לו כמדתו: והיתה תבואתו. התבואה הגדילה בשטח הזה תהיה למאכל לעובדי העיר הם יושבי
העיר העוסקים בעבודת העיר ותקונה: (יט) והעובד העיר. ר"ל כ"א מעובדי העיר יעבדו אותו מכל
שבטי ישראל ר"ל כל שבטי ישרא' חייבי לעבוד את עובדי העיר להזמין את כל הצרי' להם כי הם
יושבים בעיר במקום כל ישראל ועוסקים בעבורם בעבודת העיר לכן לעומת זה יתעסקו המה

יחזקאל פרק מח

רסח

יִשְׂרָאֵל: כ כָּל־הַתְּרוּמָה חֲמֵשֶׁה וְעֲשָׂרִים אֶלֶף בַּחֲמִשָּׁה
וְעֲשָׂרִים אֶלֶף רְבִיעִית תְּרִימוּ אֶת־תְּרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ אֶל־אֲחֻזַּת
הָעִיר: כא וְהַנּוֹתֵר לְנִשְׂיָא מִזֶּה | וּמִזֶּה | לְתְּרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ
וְלֵאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל־פְּנֵי חֲמֵשֶׁה וְעֲשָׂרִים אֶלֶף | תְּרוּמָה עַד־
גְּבוּל קְדִימָה וַיְמָה עַל־פְּנֵי חֲמֵשֶׁה וְעֲשָׂרִים אֶלֶף עַל־גְּבוּל
יָמָה לְעֵמֶת חֲלָקִים לְנִשְׂיָא וְהִיְתָה תְּרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ וּמִקְדָּשׁ
הַבַּיִת בְּתוֹכָהּ (בְּתוֹכוֹ קרי'): כב וּמֵאֲחֻזַּת הַלְוִיִּם וּמֵאֲחֻזַּת הָעִיר

רש"י

(כ) כל התרומה. המקודשת המותרת מתוך
התרומה הגדול' כ"ה אלפים קנים על כ"ה
אלפים קנים: רביעית. מרובעת אל תרומת
הקדש לכהנים וללויים: ואף אחוזת העיר.
אחוזת פורפרי"ש בלע"ז: (כא) והנותר
לנשיא וגו'. והנותר בארץ התרומה הגדולה:
מזה ומזה. למזרח ולמערב של תרומת הקדוש
ולאחוזת העיר: אף פני חמשה ועשרים אף.
על רוחב כ"ה אלפים תרומה עד גבול קדימ'
של א"י וגו': וימה על פני וגו'. וכן למערב
על פני שלשת הרצועות של כהנים ולויים

מצודות ציון

(כ) רביעית. מרובעת: אף. כמו עס: אחוזת. חלק
ומלה: (כא) אף פני. לפני: על פני. כמו אל פני:
על גבול. עד הגבול: (כב) ומאחוזת. הוא גמ"ס
ההסוּסָה כמו מגדים ועד קמס (שפטים טו) ור"ל צין
על עובדי העיר: (כ) כל התרומה. כלול בה חלק
הכהנים והלויים אחוזת העיר: רביעית. שטח
מרובעת תרימו את תרומת הקדש היא חלק
הכהנים והלויים: אף אחוזת העיר. עם אחוזת
העיר תהיה מרובעת: (כא) והנותר לנשיא מזה
ומזה וגו'. ר"ל לנשיא תהיה הנותר מהתרומה היא מהעבר מזה ומהעבר מזה לתרומת הקדש הוא
חלק הכהנים והלויים: ולאחוזת העיר אף פני. לפני כ"ה אלף רוחב כל התרומה עד סוף גבול המזרח
וכן במערב לפני כ"ה אלף רוחב כל התרומה עד סוף גבול המערב מול חלקי השבטים ושוה להם
זה יהיה לנשיא: תרומת הקדש. על חלק הכהנים יאמר: ומקדש הבית. כפל המלה בשמות נרדפים
וכן נגב תימנה (לעיל מז): בתוכו. באמצעית אורך חלק הנשיא: (כב) ומאחוזת הלוים. ר"ל ובין
אחוזת הלוים (גם על הכהנים יאמר שהם מבני לוי) בין אחוזת העיר יהיה באמצעית אורך החלק אשר
לנשיא: בין גבול יהודה. כי חלק יהודה יהיה מצפון חלק הנשיא וחלק בנימין יהיה מזרחם וכפל
הדבר פעמים רבות לתוספת ביאור:

יחזקאל פרק מח

רסמ

בַּתּוֹךְ אֲשֶׁר לִנְשִׂיא יְהִיָּה בֵּין אֶגְבוֹל יְהוּדָה וּבֵין אֶגְבוֹל בְּנֵימֹן לִנְשִׂיא יְהִיָּה: כג וַיֵּתֶר הַשְּׁבִטִים מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמִינָה בְּנֵימֹן אֶחָד: כד וְעַל אֶגְבוֹל בְּנֵימֹן מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמִינָה שְׂמֹעוֹן אֶחָד: כה וְעַל אֶגְבוֹל שְׂמֹעוֹן מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמִינָה יִשְׁשֹׁכַר אֶחָד: כו וְעַל אֶגְבוֹל יִשְׁשֹׁכַר מִפְּאֵת קְדִימָה עַד-פְּאֵת-יָמִינָה זְבוּלוֹן אֶחָד: כז וְעַל אֶגְבוֹל זְבוּלוֹן מִפְּאֵת קְדִמָּה עַד-פְּאֵת-יָמִינָה גָד אֶחָד: כח וְעַל אֶגְבוֹל גָּד אֶל-פְּאֵת נֹגֵב תִּימְנָה וְהָיָה גְבוּל מִתְמָר מִי מְרִיבַת קֹדֶשׁ נַחֲלָה עַל-הַיָּם הַגְּדוֹל: כט זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר-תִּפְּלוּ מִנַּחֲלָה לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתֵם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: פ וְאֵלֶּה תּוֹצְאוֹת הָעִיר מִפְּאֵת צְפוֹן חֲמִשׁ מֵאוֹת וָאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה: פא וְשַׁעְרֵי הָעִיר עַל-שְׁמוֹת שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה צְפוֹנָה שְׁעַר רְאוּבֵן

רש"י

אחר חלקי השבטים: (כג) ויתר השבטים: יטלו בדדומה של אותה רצועה בנימין אצלה ואצלו שמעון ואצלו יששכר ואצלו זבולן ואצלו גד נמצא גד במצר דרומי של ארץ ישראל: (כח) ועל גבול גד. מצר דרומי שלו:

מצודות ציון

גדס וכו': (כח) אל פאת נפלת: על הים. אל הים: (כט) מחלקותם. משלשן חלוקה: (פ) תוצאות. השערים שיואלץ צפן:

לדרומו יהיה החלק מפת קדימה וכו' ולשבט שמעון יהיה לחלק אחד וכן יתר השבטים: (כח) ועל גבול גד. ר"ל סמוך לגבול גד שלקח בפאת הדרומי יהיה הגבול מתמר עד מי מריבת קדש ומשם בא הגבול לנחל מצרים ומשם אל הים הגדול: (כט) אשר תפילו מנחלה. רצה לומר אשר תורישו מן הנחלה ההיא אל שבטי ישראל: ואלה מחלקותם. כן יהיה החלוקה שביניהם: (פ) ואלה תוצאות. זה מספר פתחי העיר אשר יצאו בהן: מפת צפון. ר"ל השערים שיהיו בפאת צפון אשר שם רוחב חמש מאות וארבעת אלפים מדה ומספר השערים ירש במקרא שלאחריו: מדה. ר"ל קנה המדה: (פא) על

יחזקאל פרק מח

ער

אֶחָד שֶׁעַר יְהוּדָה אֶחָד שֶׁעַר לְוִי אֶחָד: פג וְאֶל-פְּאֵת קְדִימָה חֲמִשׁ מֵאוֹת וָאַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשַׁעְרִים שְׁלֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף אֶחָד שֶׁעַר בְּנֵימֹן אֶחָד שֶׁעַר דָּן אֶחָד: פד וּפְאֵת-נֹגֵבָה חֲמִשׁ מֵאוֹת וָאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה וְשַׁעְרִים שְׁלֹשָׁה שֶׁעַר שְׂמֹעוֹן אֶחָד שֶׁעַר יִשְׁשֹׁכַר אֶחָד שֶׁעַר זְבוּלוֹן אֶחָד: פה פְּאֵת-יָמִינָה חֲמִשׁ מֵאוֹת וָאַרְבַּעַת אֲלָפִים שְׁעָרֵיהֶם שְׁלֹשָׁה שֶׁעַר גָּד אֶחָד שֶׁעַר אֲשֶׁר אֶחָד שֶׁעַר נִפְתָּלִי אֶחָד: פז סָבִיב שְׂמֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף וְשֵׁם-הָעִיר מַיִם יְהוּה | שְׁמָה:

רש"י

ורחוביה: מדה. הוא קנה המדה חמש מאות וארבעת אלפים קנים: (פה) סביב שמנה עשר אלף. היקף עיר י"ח אלף קנים כך עולה חשבון ריבועה: ושם העיר מיום ה' שמה. ת"י ושמה דקרתא דמתפרש מיומא די ישירי ה' שכניתיה תמן כלומר לא יקרא לה שם אחר

מצודות ציון

(פג) ואל פאת נפלת: ושער. הוי"ו ימיה וטפילה: (פד) מדה. כול קנה המדה נמ טסה למוט:

ראובן אחד. ר"ל אחד יהי' נקרא שער ראובן וכן כולם: (פג) חמש מאות. ר"ל אשר שם רוחב חמש מאות וארבעת אלפים ומספר השערים יהיו שלש: (פד) שעריהם. ר"ל השערים שיעמדו במשך חמש מאות וארבעת אלפים של רוחב העיר מספרם יהיו שלש: (פה) סביב. ההיקף בארבעת הרוחות יהי' שמנה עשר אלף: ושם העיר מיום ה' שמה. מיום ההוא והלאה יהי' שם העיר ה' שמה ר"ל עד עולם לא תסור עוד שכנינו מן העיר אבל תהי' שמה ותקרא כן שם העיר הזאת:

מצודות דוד

שמות שבטי ישראל. ר"ל יקראו על שמות השבטים והוא לאות שיהי' לכל השבטים חלק בעיר זה כזה: צפונה. יהיו בפאת צפון: שער

הושע פרק א

א

א דְּבַר-יְהוָה | אֲשֶׁר הָיָה אֶל-הוֹשֵׁעַ בֶּן-בְּאֵרִי בַיּוֹם עֲזוּיָה וְיֹתָם אָחִיו יְחֻזְקִיָּה מַלְכֵי יְהוּדָה וּבַיּוֹם יִרְבְּעָם בֶּן-יֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: ב תַּחֲלַת דְּבַר-יְהוָה בְּהוֹשֵׁעַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח-לָךְ אִשָּׁת זְנוּנִים וְיִלְדֵי זְנוּנִים פְּיֹזָה תִּזְנֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי יְהוָה: ג וְיִלְדָּךְ וַיִּקַּח אֶת-גְּמֵר בֵּת-דְּבַלַיִם וַתַּהַר וַתֵּלֶד-

רש"י

(א) דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזויה ויתם וגו'. ארבעה מלכים הללו קפח בימיו שהאריך שנים בחיי כולם מכאן אמרו אוי לה לרבנות שמקברת את בעלי' ובימי ירבעם בן יואש. מבני יהוא ואף הוא מלך עם עזויה ויתם אלא שגרמה לו זכות להמנות עם הצדיקים הללו לפי שלא קבל לשון הרע על עמוס כמו שמפורש בפסחים ב' האשה (דף טו) שנאמר (עמוס ו) וישלח אמציה וגומר קשר עליך עמוס וגו': (ב) תחלת דבר ה' בהושע. רבותינו אמרו תחילה לארבעה נביאים שנתנבאו (בימים הללו) הושע ישעיה עמוס ומיכה ישעיה נתנבא שנאמר (ישעיה ו) וינועו אמות הסיפים וגומר והוא היה יום שנתנע עזויה שנכנס להיכל שגרשו העליונים לשורפו ותחתונים לבולעו כעונשן של עדת קרח שהיו בהם בלועין ושורפים

הושע פרק א

ב

לו בֵּן: - וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קְרָא שְׁמוֹ יִזְרְעָאל כִּי-עוֹד מַעַט וּפְקַדְתִּי אֶת-דְּמֵי יִזְרְעָאל עַל-בֵּית יְהוָה וְהִשְׁבַּתִּי מַמְלְכוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: ה וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וּשְׁבַרְתִּי אֶת-קֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל בְּעַמֻּק יִזְרְעָאל: ו וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּת וַיֹּאמֶר לוֹ קְרָא שְׁמָהּ לֹא רַחֲמָה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד אֲרַחֵם אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי-נָשָׂא אִשָּׁא לָהֶם: ז וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה אֲרַחֵם וְהוֹשַׁעְתִּים בִּיהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא אוֹשִׁיעִם בְּקֶשֶׁת וּבַחֶרֶב וּבְמַלְחָמָה בְּסוּסִים וּבַפָּרָשִׁים: ח וַתִּגְמַל אֶת-לֹא רַחֲמָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן: ט וַיֹּאמֶר

רש"י

(ד) קרא שמו יזרעאל. קרי שומהון מבדריא, התנבא עליהן שיגלו והיו זרועין בארצות: את דמי יזרעאל. כתרגומו את דמי בית אחאב שהרג יהוא ביזרעאל על שעבדו את הבעל והלכו הוא ובניו אחרי יו ועבדו עבודת עכו"ם לכך אני חושב עליהם דמי בית אחאב כדס נקי: ע' בית יהוא. ירבעם בן יואש מבני יהוא היה (מלכים ב טו) וזכריה בנו נהרג: (ו) לא אוסיף עוד ארחם. לרחם: כי נשא אשא אלה.

מצודות ציון

(ד) ופקדתי. ענין זכרון כמו וס' פקד (ישעיה כ"ב): והשבתי. ענין נטול כמו שנת נושג (ישעיה י"ד): (ה) קשת. ר"ל חוק וגזירה: (ו) נשא אשא. ענין מחילת העון כמו ונשמי לכל המקום (בבבש"ט י"ט): (ז) ובפרשים. הס הרגילים לכוזב על הסוסים: (ח) ותגמול. כן יקרא זמן השלמת הטיקס כמו ציוס הגמול את ימקן (סס ב"ב):

ואח"כ אשכית ממלכות ישראל מכל וכל כי מעט מן הזמן עמדה ממלכות ישראל אח"כ: (ה) ביום ההוא. ביום הגמול אשכור את קשת ישראל ר"ל איתי כח ישראל בעמק יזרעאל הוא מקום מצבר מושב מלכי אפרים: (ו) כי נשוא אשא אלה. ר"ל כי עד הנה נשאתי עוונם על כי רחמתים אבל מעתה לא אוסיף עוד לרחם עליהם וישאר עוונם על עצמותם: (ז) ארחם. על כי עדיין לא נתמלאה סאתם: בה' אלהיהם. ר"ל התשובה היתה בעוד ה' ולא בכלי מלחמה ויאמר על מפלת סנחריב שלא היתה

מצודות דוד

היה שם זונה ידועה באותו הזמן: (ד) כי עוד מצבו. עוד זמן מועט ר"ל בזמן קרוב אוכור דמי אחאב שהרגו יהוא ביזרעאל הדם הוא אוכור על בית יהוא לשלם גמול ועל זכריה בן ירבעם יאמר שהיה מבית יהוא ונהרג ע"י שלום בן יבש כמ"ש במ"ב ועם כי יהוא הרג לאחאב בדבר ה' על שעבד לבעל עכ"כ הואיל וגם יהוא חזר ועבד לבעל נחשב לו דם אחאב כדס נקי: והשבתי

ואח"כ אשכית ממלכות ישראל מכל וכל כי מעט מן הזמן עמדה ממלכות ישראל אח"כ: (ה) ביום ההוא. ביום הגמול אשכור את קשת ישראל ר"ל איתי כח ישראל בעמק יזרעאל הוא מקום מצבר מושב מלכי אפרים: (ו) כי נשוא אשא אלה. ר"ל כי עד הנה נשאתי עוונם על כי רחמתים אבל מעתה לא אוסיף עוד לרחם עליהם וישאר עוונם על עצמותם: (ז) ארחם. על כי עדיין לא נתמלאה סאתם: בה' אלהיהם. ר"ל התשובה היתה בעוד ה' ולא בכלי מלחמה ויאמר על מפלת סנחריב שלא היתה

הושע פרק ב

ג

קרא שְׁמוֹ לֹא עָמִי בִּי אֲתֶם לֹא עָמִי וְאֲנֹכִי לֹא-אֵהְיָ לָכֵם: **ב** וְהָיָה מִסֵּפֶר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקוֹם אֲשֶׁר-יֹאמֶר לָהֶם לֹא-עָמִי אֲתֶם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֵל-חַי: **ג** וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי-יְהוּדָה וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל יִחָדּוּ וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעָאֵל: **ד** אָמְרוּ לְאֲחֵיכֶם עָמִי וְלְאֲחֹתֵיכֶם רַחֲמָה: **ה** רִיבוּ בְּאִמְכֶם רִיבוּ

רש"י

(א) והיה מספר. מה ענין פורענות ונחמה סמוכין בדבור אחד, ורבותינו פירשו בפסחים הרגיש הושע בעצמו שחטא על שאמר החליפם עמד ובקש עליהם רחמים, ובספרי דבי רב פרשת וישב ישראל בשטים שנינו רבי אומר יש פרשיות סמוכות זו לזו ורחוקות זו מזו כרחוק מזה ממערב כי אתם לא עמי והיה מספר בני ישראל כחול הים מה ענין זה אצל זה משל למלך שכעס על אשתו שלח אחר הסופר לבוא ולכתוב לה גט עד שלא בא הסופר נתרצה המלך לאשתו אמר המלך אפשר יצא סופר זה מכאן חלוק כלומר לבו חלוק ותוהו לומר למה שלה

מצודות ציון
(א) ימד. מלשון מלידה: **אָהֶם**. עליס: **(ב) יזרעאל**. היא מלה מורכבת מן זרעה ומן אל: **(ד) אישה**. צעלה: **ונאפויה**. מלשון ינאוף:

לכם: **(א) והיה מספר**. בזמן הגאולה יהיו מספר בני ישראל כחול הים אשר א"א למדוד אותם ולספרם וארז"ל שאחר שהוליד הושע את אלו אמר לו המקום שלח את אשתך וגו' והבין ברמז שלא טוב בעיני ה' אשר דבר על ישראל החליפ' באומ' אחרת לכן חזר וביקש עליהם רחמים: **אֲשֶׁר יֹאמֶר אָהֶם**. אשר היה נאמר עליהם: **יֹאמֶר אָהֶם**. יאמר עוד עליהם בני אל חי החביבים יותר מעם: **(ב) ונקבצו**. זה יהיה בימי המשיח: **רֹאשׁ אֶחָד**. זהו מלך המשיח: **ויעלו**. מארצות הגולה יעלו אל ארצם: **כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעָאֵל**. כי יום גדול ונכבד יהיה יום קבוץ ישראל אשר הפיצם האל כמפורז זרעו' ע"פ השדה: **(ג) אמרו**. אתם בני יהודה ובנימין אמרו על אחיכם בני עשרת השבטים שהם עמי כמותכם עם כי מהרתי להגלותי ממכם וקראתיכם אז לא עמי וכן אמרו רוחמי' על אחותיכם הם נשי עשרת השבטים: **(ד) ריבו באמכם ריבו**. כל הכנסיה יחד יקראו אם וכאלו יאמר אל הצדיקי' שדורו

הושע פרק ב

ד

כִּי-הָיָא לֹא אֲשֶׁתִּי וְאֲנֹכִי לֹא אִישָׁה וְתִסַּר זְנוּנִיָּה מִפְּנֵיהֶּ וְנֹאפֹיָה מִבֵּין שָׂדֵיהֶּ: **ה** פֶּן-אֶפְשִׁיטְנָה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ בְּיוֹם הַיּוֹלָדָה וְשָׁמַתִּיהָ כְּמֹדָבָר וְשָׂתָה כְּאָרֶץ צִיָּה וְהַמְתִּיהָ בְּצִמָּא: **ו** וְאֶת-בְּנֵיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי-בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה: **ז** כִּי זָנְתָה אִמָּם הוֹבִישָׁה הוֹרְתָם כִּי אֲמַרְהָ אֲלֵכָה אַחֲרֵי מֵאֲהָבִי נָתַנִּי לְחָמִי וּמִיָּמִי צָמְרִי וּפְשָׁתִי שָׁמְנִי וּשְׁקוּיִי: **ח** לִבֶּן הַנְּגִישׁ שָׂדֶךְ אֶת-דְּרָכָךְ בְּסִירִים וּגְדַרְתִּי אֶת-גְּדָרְהָ וּנְתִיבֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא: **ט** וְרִדְפָה

רש"י

עכשיו שהיא אם לדורות הבאים: **מִבֵּין שָׂדֵיהֶּ**. דרך הנואפות שממעכין להם בין דדיהם ויונתן תירגם ופולחן טעותהא מבין קירוהא: **(ה) כיום הולדה**. כיום שמצאתיה במצרים כמו שמפורש (ביוזקאל טו) ומולדתך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ותושלכי על פני השדה בגועל נפשך לא חסה עליך עין (שם): **כמדבר**. גזירות שגזרתי עליהם כמדבר שם יתמו ושם ימותו (במדבר י): **והמתיה**. ואקטלינה: **(ז) אמם**. כנסיה שלהם: **הובישה הורתם**. בהיתו מלפיהון החכמים המורים להם הוראות בושים מפני עמי הארץ אומיים להם לא תגנובו והם גונבים לא תלוו ברבית והם מלווים: **אחרי מאהבי**. בדרכי העכו"ם: **(ח) הנני שך**. ל' סגירה כמו הסר משוכתו (ישעיה ה) כמשוכת חדק (משלי טו): **את דרכך**.

מצודות ציון
(ה) **אפשיטנה**. ענין הסמך המנגוס כמו ופשט את נגדיו (יקק"ו): **והצגתי**. ענין העמידה כמו מציג אומר לנד (שפטים י): **ושתי**. ענין סימה כמו למען שמי (שמות י): **צייה**. שמתה: **(ז) הובישה**. מלשון נושה: **הורתם**. מלשון ריוון: **צמרי ופשתי**. מלשון נמר ופשמים: **ושקווי**. מל' משקה: **(ח) שך**. ענין נגד שם

עשו מריבה עם כל הכנסיה על רוע דרכה כי מעתה היא לא אשתי כי סרתה מעלי ואנכי לא אישה להזמין לה ספוקה: **ותסר**. מוסב על תחלת המקרא לומר ריבו בה תחסר זנוניה וגו' ר"ל שלא תצבע עוד פניה להזנות אחרי' ולא תשים עוד בין שדיה בשמים המעלים ריח טוב להלהיב לב הנאפים ר"ל מעתה תעזוב דרכה ולפי שהמשילה לזונה אמר לשון הנופל בוונה: **(ה) פן אפשיטנה ערומה**. כי כשלא תעזוב דרכה פן אפשיט בגדיה מעליה ותשאר ערומה ואמר ענין הבושה שעושין לזונה לפי שהמשילה לזונה: **והצגתי**. אעמיד אותה מבלי לבוש ומכסה כמו שהיתה ביום שנולדה וכפל הדבר במ"ש: **כמדבר**. הפקר לכל כמו המדבר: **כארץ צייה**. כפל הדבר במ"ש: **(ו) ואת בניה**. ר"ל אף על הצדיקי' שבהם לא ארחם: **כי בני זנונים המה**. לפי שהמשילה לזונה אמר ל' הנופל בוונה שאין מי מרחם על בניה אף שהמה לא חטאו מ"מ טובלים עון אמותם ור"ל אף הצדיקים ילקו בעון כללות האומה: **(ז) כי זנתה אמם**. כללות האומה סרתה מעלי: **הובישה הורתם**. האם שהרתה אותם עשתה מעשה בושה וכלימה והוא כפל ענין במ"ש: **אחרי מאהבי**. אחרי הנואפים האוהבים אותי הנותנים לחמי וכי' ר"ל שבטתה כמערכת השמים כחשבה שכל השפעתה בא לה מהם: **(ח) לכן**. הואיל וכן חשבה אגדור דרך מהלכך

הושע פרק ב

ה

את־מֵאֲהִיבָהּ וְלֹא־תִשָּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתָם וְלֹא תִמְצָא וְאָמַרְהָ אֲלֵכָה וְאֶשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרֵאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אִם מֵעַתָּה: וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אֲנִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהִי־צָהָר וְכֶסֶף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבַּעַל: לָכֵן אֶשׁוּב וְלִקְחָתִי דַגְנִי בַעֲתוֹ וְתִירוֹשֵׁי בְמוֹעֵדוֹ וְהִצַּלְתִּי צִמְרֵי וּפְשָׁתִי לַכִּסּוֹת אֶת־עֲרוֹתָהּ: וְעַתָּה אֲגַלֶּה אֶת־נִבְלָתָהּ לְעֵינֵי מֵאֲהִיבָהּ וְאִישׁ לֹא־יִצְלִינָהּ מִיָּדִי: וְהִשְׁבַּתִּי כָל־מְשׁוֹשָׁהּ חֲגָה חֲדָשָׁה וּשְׁבַתָּהּ

רש"י

דרכים ושבילים שאת הולכת בהם: (ט) ורדפה. ממשקלות לשון כבד הוא זה כמו (שם יב) ומרדף רקים פורקצ"י בלע"ז כלומר תחזור אחריהם ולא תשיגם: את מאהביה. מצרים ואשור ולא תוכלי לבקש מהם עורה: ובקשתם. ובקשה אותם: (י) לא ידעה. לא שמה אל לבה והראית עצמה כלא ידעת:

מצודות ציון

כמו הסר משוכמו (שפיע ה'): בסרירם. קוליס כמו קול הסריס (ספסל ח'): וגדרתי. מלשון גדר: ונתיבותיה. מלשון נמיז וסיל: (ט) תשיג. ענין הקינז: איש. צעלי: (ט) והתירושו. קן יקרא עניי הין: והיצהר. הול (שם) כמו מירושן וילכך (דברים כו'): (יא) במועדו. ענין הוצאתי. ענין הפרסה כמו הלל אללל לי צרכה (דבשית כיו'): ערותה. גלוי הנשר: (יב) נבלותיה. ענינו דבר בעור ומנונה וכן השלכמי עליך שקוליס ונלמן (מסו ג'): (יג) והשבתי. ענין

לא שמה על לבה לדעת אשר אני הוא הנותן לה הדגן וכי והכל ממני כי אין דבר ביד מערכת השמים: וכסף וגו'. והנה הכסף והזהב אשר אני הרביתי לה עשו הם לבעל והוא צורה מה עשוי לצבא השמים והם היו מיפים אותה בכסף ובוזהב כמ"ש בכסף ובוזהב יפהו (ירמיה י'): (יא) לכן. הואיל וכן עשתה אשוב לקחת את הדגן שנתתי לה: בעתו. בעת גמר הבשול אקח מהם ע"י ברד וארבה וכדומה: במועדו. בזמן הביכור: והצאתי. אסיר והם הצמר והשפתים שנתתי לה לכסות את ערותה כי ימותו הצמר ולא יהיה לה צמר והשפתים תלקה והם יהיה לה בגד ללבוש: (יב) ועתה. כשאסי צמרי ופשתי אגאל כעור גלוי ערותה לעיני מערכת השמים ולא יצלינה מי מידר ר"ל לא יוכל מי להשפיע עליה טובה בזולת רצוני: (יג) והשבתי. אבטל כל שמחתה מחת חגה חדשה ושבתה: וכ"ז מועדה. הם

הושע פרק ב

ו

וְכָל מוֹעֵדָהּ: וְהִשְׁמַתִּי גִפְנָהּ וְתֵאֵנְתָהּ אֲשֶׁר אָמַרְהָ אֲתַנְהָ הִמָּה לִּי אֲשֶׁר נָתַנְרִלִי מֵאֲהִבִי וְשִׁמְתִים לִיעֹר וְאִכְלַתֶם חֵיט הַשָּׂדֶה: וּפְקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבַּעֲלִים אֲשֶׁר תִּקְטִיר לָהֶם וְתַעַד נִזְמָה וְחִלִּיתָה וְתִלְךְ אַחֲרַי מֵאֲהִיבָהּ וְאוֹתִי שָׁכַחָה נְאֻם־יְהוָה: פ לָכֵן הִנֵּה אֲנִי מַפְתִּיחָה וְהִלַּכְתִּיחָה הַמְדַבֵּר וּדְבַרְתִּי עַל־לִבָּהּ: וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־פְּרִמְיָהּ מִשֶּׁם וְאֶת־עֶמֶק עֶבְרָה לַפֶּתַח תִּקְוָהּ וְעַתָּה שְׂמָה בִּימֵי נְעוּרֶיהָ וּבְיָוִם עֲלוֹתָהּ

רש"י

זכות אבותם תמה: (יד) והשמותי. לשון שממה: אתנה. כמו אתנן: ושמתים ליער. שהחיות מהלכות שם ואוכלות הפירות: (טו) ופקדתי עליה. שכר פורענות: ימי הבעלים אשר תקטיר. תמיד להם ול' הווה הוא: ותעד נזמה וחליתיה. לי עדי כזונה המתקשטת לקראת נזופים: וחליתיה. בלי ערבי הוא קישוט: (טז) לכן הנה אנכי מפתיה.

מצודות ציון

נכול: משישה. שממחה: (יד) והשמותי. מלשון שממון: אתנה. מלשון אמנן וכן יקרא ממנן הוניה כמו אמנן וניה (דברים כיו'): (טו) ופקדתי. מלשון זכרון: ותעד. מלשון עדי קשוט כמו ועית עדי (יחזקאל כ'): נזמה. שם עדי כמו מס וזה (שפסל כיו'): וחליתיה. ענין מכשט מה כמו ומלי כמס (שם): (טז) מפתיה. מלשון פמו והסמה: (יז) עבור. ענין השמחה כמו ועמך

מסדלה להמשך אחרי לזואנייר בלע"ז ומהו הפיתוי והולכתיה המדבר בגולה שהוא לה כמדבר וציה ושם תשיב אל לבה כי טוב לה כשעשתה רצוני מכשמרדה בי: (יז) את כרמיה. ת"י לשון פרנסים ומנהיגים וכן לא יפנה דרך כרמים (איוב כד) וכן כרמי שלי לא נטרתי (שיר א') ד"א והולכתיה המדבר למדבר סיחון ועוג ובסגנון זה נתנבא (יחזקאל ב) שנאמר

מצודות דוד

ר"ה ויה"כ וש"ע: (יד) והשימותי. אעשה שממה מקום הגפנים והתאנים: אתנה. לפי שהמשילה לזונה אמר לשון אתנן ור"ל שאמרה שבה לה מהשפעת מערכת השמים: ושמתים ליער. אעשה הפרדסים מקום הפקר כיער וחית השדה תאכל הפירות ר"ל האויב יקח הכל: (טז) ופקדתי עליה. אוכיר עליה הימים אשר הקטירה לבעלים לשלם הגמול לפי רוב הימים: ותעד. ומה שקשטה עצמה בקשטיה והלכה אחר מאהביה ר"ל מה שעבדה הקטיר למערכת השמים ולפי שהמשילה לזונה אמר לשון הנופל בזונה שמקשטת עצמה להתאהב על הנואפים: ואותי שכחה. לא שמה על לבה לעבוד אותי: (טז) לכן. על כי שכחה בי אני אפתנה ואוליכה במדבר במקום שאין שם אנשים ושם אדבר על לבה דברי פיוסים ולפי שהמשילה לאשה שונתה תחת בעלה אמר לשון הנופל באשה כזאת שהבעל מפתה אותה ללכת אחריו במדבר מקום שאין אנשים למען לא ישמע מי מה ידברו ושם מפייסה בדברים טובים שתעזוב דרכה ור"ל המקום יעורר לבכם לשוב לעבודתו: (יז) משם. מן הליכת המדבר הזה מן האהבה הבאה שמה ר"ל מן הערת הלבב תשוב אלי ואחזירי לה את כרמיה: ואת עמק עבור. העמקים שהיו עכורים ונשחתים בהיותם בגולה תשוב להיות פתח תקוה

הושע פרק ב

ז

מֵאַרְצֵי-מִצְרַיִם: **ס** וְהָיָה בְּיוֹם-הַהוּא נֹאֵם-יְהוָה תִּקְרָאִי אִישִׁי
 וְלֹא-תִקְרָאִי-לִי עוֹד בְּעַלְי: **י** וְהִסְרֵתִי אֶת-שְׂמוֹת הַבְּעָלִים
 מִפִּיה וְלֹא-יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשֵׁמָם: **כ** וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית בְּיוֹם הַהוּא
 עִם-חֵית הַשָּׂדֶה וְעִם-עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרִמְשׁ הָאָדָמָה וְקִשְׁת וְחָרֶב
 וּמִלְחָמָה אֲשַׁבֵּר מִן-הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לַבִּטָּח: **כא** וְאַרְשָׁתִּיךָ
 לִי לְעוֹלָם וְאַרְשָׁתִּיךָ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:

רש"י

הבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם כאשר נשפטתי את אבותיכם והבאתי אתכם במסורת הברית וברותי מכם המורדים וגו' והכשרים אקיים וזהו את כרמיה: **ואת עמק עכור**. עומק הצרות שהן עכורים שם אתן לה לפתח תקוה שמתוך אותן צרות תתן לב לשוב אלי: **וענתה שמה**. ל' דירה כמו מעון אריות (נחם ב): **כימי נעוריה**. שישבה במצרים ימים רבים: **וכיום עלותה וגו'**. שצעקה אלי ממצרים מתוך שיעבוד וגאלתיה כן גם עתה: **(יח) תקראי אישיו וגו'**. תעבדוני מאהבה ולא מיראה אישי לשון אישות וחיבת נעורים: **בעלי**. לשון אדנות ומורא ורבותינו פירשו ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה: **(יט) ולא יזכרו מצודות ציון**

עכור (שפתי פ"ט): **וענתה**. ענינו הרמת קול שירה כמו ומען להם מרים (שמות פ"ו): **(כ) ורמש**. הם צביות קטנות קלרי הרגל וכן רמש ופזור כנף (הפלים קמ"ח): **(כא) וארשתך**. מל' ארוס':

ר"ל יהיו חמודים כפתח נחמד אשר יקור אנשים לבוא בו: **וענתה שמה**. תרים בכרמים קול שיר כמו ששרתה בימי נעוריה ר"ל עד שלא גלו ממנו: **וכיום עלותה**. וכמו ששרתה ביום עלותה מארץ מצרים שאז שררו בשמחת לבב שירת הים: **(יח) תקראי אישיו**. תקראי אותי בלשון איש ולא בלשון בעל וזהו לפי ששם הבעל הוא שירתך לשם עבודת גלולים (פסל העשוי לצבא השמים) לכן לא ישמע שם זה על פיה: **(יט) והסירותי**. ר"ל אתן כלבם להסיר מפיה שמות הבעלים אף בוולת כוונה על פסל העכור: **ולא יזכרו**. הבעלים לא יהיו נזכרים עוד בשם אשר קראו להם כ"א יכנם לגנאי: **(כ) וכרתי וגו'**. ר"ל חית השדה וכו' לא ישחיתו בהם כאלו כרתו עמם ברית שלום: **אשבור**. ר"ל אבטל כלי מלחמה והמלחמה עצמה: **(כא) וארשתך**. אקח אותך להיות ארוסתי עד עולם ולא אאמס עוד כך: **בצדק ובמשפט**. בעבור

הושע פרק ג

ח

וְאַרְשָׁתִּיךָ לִי בַּאֲמוֹנָה וַיִּדְעַתְּ אֶת-יְהוָה: **ס** וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נֹאֵם-יְהוָה אֶעֱנֶה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת-הָאָרֶץ: **כ** וְהָאָרֶץ תִּעֲנֶה אֶת-הַדָּגָן וְאֶת-הַתִּירוֹשׁ וְאֶת-הַיִּצְהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת-יִזְרְעֵאל: **כא** וְזִרְעִתִּיהָ לִי בָאָרֶץ וְרַחֲמֵתִי אֶת-לֵא רַחֲמָה וְאִמְרֵתִי לֹא-עֲמִי עֲמִי-אַתָּה וְהוּא יֹאמֶר אֱלֹהִי: **פ** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי עוֹד לָךְ אֶהֱבֶה אִשָּׁה אֲהַבְתָּ רַע וּמִנְאֻפֹת כַּאֲהַבְתָּ יְהוָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵם פָּנִים אֶל-אֱלֹהִים אֲחֵרִים

רש"י

מהם החסד והרחמים שנו' (ד"מיה טו) כי אספתי את שלומי מאת העם הזה את החסד ואת הרחמים וכשיחזרו לעשות צדקה ומשפט שנאמר (ישעיה א) ציון במשפט תפדה וגו' הקב"ה מוסיף עליהם רחמים וחסד ועושה אותן עטרה לארבעתן ומושיבן בראשן: **(כב) וארשתך** י' באמונה. בשכר האמונה שהאמנת בגולה להבטחות שעל ידי נביאי:

מצודות ציון

(כג) אענה. מלשון עניו והשגת שאלה: **(ס) רע**. מנר ועל הנעל יאמר ודוגממו והיא חנכרך (מלבי ב): **פונים**. מלשון הפנה וסנונו: **אישיו**. כוסות וגניעים כמו סמנוני נאשיות (ש"ס ב): **ענבים**. ר"ל יין ענבים:

מצודות דוד

הצדקה והמשפט שתעשו אז ובעבור החסד והרחמים שאעשה עמך כי הצדק והמשפט שתעשי לא יהיה כדאי להשפיע לך טובה מרובה כזאת אבל אעשה עוד חסד וברחמים: **(כב) באמונה**. בשכר האמונה שהאמנת בי:

וידעת. ר"ל אז תשיג השגה גדולה לדעת את ה': **(כג) אענה וגו'**. וחזרו ומפרש אענה את השמים כי בהעצר השמים כאלו ישאלו להוריד המטר ואמר שישב על שאלתם למלאות אותה להוריד המטר: **והם יענו**. כי הארץ הצמאה כאלו שואלת על המטר וישבו השמים על שאלתה להוריד את המטר: **(כד) והארץ תענה**. כי בעבור יבשות הארץ כאלו הזרעים ועץ פרי שואלים להצמיח ולשאת פרי והשיב הארץ על שאלתם להצמיח וכו': **והם יענו את יזרעאל**. את ישראל אשר זרעם האל והפיצם על פני כל הארץ השואלים על הצמחת הזרעים וכו' הנה הדגן והתירוש והיצהר וישבו על שאלתם ויצמחו וישאו פרי: **(כה) זרעתייה** י' בארץ. כלפי שהיתה זרועה בארץ אחרת הנה הזרעם בארצם: **את לא רחמה**. את העם אשר לא רחמתי: **ללא עמי**. לאלו אשר אמרתי עליהם לא עמי הנה אז אומר עליהם עמי אתה והוא יאמר עלי אתה אלהי וכך אני מאמין: **(ס) אהב אישה**. ר"ל תהיה ישרה בנייך לקדשה: **אהובת רע**. ר"ל האשה תהיה אשר מאז היתה לאיש היתה אהובה לבעלה ועכ"ז היתה מנאפת תחתיו: **כאהבת ה'**. ר"ל וזה יהיה לרמוז כמו שה' אהב את ישראל והם זונים

הושע פרק ג

ט

וְאֶהְבֵּי אֲשֵׁישֵׁי עֲנָבִים: ג וְאָכְרָה לִי בַחֲמֹשֶׁה עֶשֶׂר כֶּסֶף וְחֹמֶר שְׁעָרִים וְלִתְּךָ שְׁעָרִים: ד וְאָמַר אֵלֶיהָ יָמִים רַבִּים תִּשְׁבִּי לִי לֹא

רש"י

הם זונים תחתיו אל אלהים אחרים: **אשישי ענבים**, פ"י מנחם גביעי יין אוהבי' להשתכר בינם ואינם עוסקים בתורה וכן מצינו שמוכיהם במקום אחר על כך השותים במזרקי יין (עפ"ס ו): **(ג) ואכרה** ל"י ל' חסורה ברגגני"א בלע"ז כמו (בראשית ג) אשר כריתי ל' ובכרכי הים קורין למכירה כירה: **בחמשה עשר כסף** וחומר שעורים ולתך שעורים ת"י ופרקתינון במימרי ביום חמשה עשר לירה ניסן ויהב ית כסף תקליא כיפור לנפשיתון ואמרית דיהון מקרבין קדמי עומר ארמותא מעללת שעורין כלומר לא הוגעתים בדברים קשים, בחמשה עשר כסף בגמטריא ניסן ובפסיקתא הוא נדרש בט"ו כסף בט"ו בניסן וחומר ולתך הרי ארבעים וחמשה שהחומר ל' סאה והלתך חצי חומר: **(ג) ואומר אליה**

הושע פרק ג

י

תִּזְנֶי וְלֹא תִהְיֶי לְאִישׁ וְגַם־אֲנִי אֶלְיָךְ: - כַּי | יָמִים רַבִּים יִשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין מֶלֶךְ וְאֵין שָׂר וְאֵין זָבַח וְאֵין מִצֵּבָה וְאֵין אֶפֶד וְתַרְפִּים: ה אַחֲרֵי יִשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׂוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דְּוִיד מֶלֶכָם וּפְחָדוֹ אֶל־יְהוָה וְאֶל־טוֹבוֹ בְּאַחֲרִית

רש"י

שגם הוא חמשים שקל כסף, ולתך שעורין דמי פדיון קרקע לתך שורות למקדש, עשרים וחמשה שקלים הוא ערך הקצוב מכן חדש עד ה' שנים חמש שקלים ומכן חמש שנים עד בן עשרים שנה והיה ערכך עשרי שקלים הרי עשרים וחמשה אחר כל החיבה הזאת אמרתי לה ימים רבים תשבי לי אי תזני לאלהים אחרים כי אם תזני ימי רבים ישבו בניך אין מלך ואין שר ואין זבח במקדש ביהודה ואין מצבת הבעל בשומרון למלכי ישראל ואין אפוד של אורים ותומים המגיד להם נעלמות ואין תרפים הם דמות הנעשים בכון שעה אחת העשויה לכך

מצודות ציון

כמו לשז עד שוכך (שפוטס 1): **(ד) מצבבה**, הוא מונח של אבן אמת ועושים אותה להקריע זה עכו"ם: **אפוד**, זה יאמר על האפוד והספן עם האורים ותומים וכן אפוד יכל נדו (שפוטס 6 כ"ט): **(ה) אל ה'**, את ה' וכן

מצודות דוד

כלפי שהיתה מאז תחת הבעל והוסיפה עוד לזנות עם מנאפים אמר לה שבאותן הימים תהיה פרושה מבעל וממנאפים: **וגם אני אלך**, גם אני כמורך אחיה פרוש מאשה ואמתין אבן עד שאנשאך: **(ד) כי ימים רבים**, עתה יפרש שזה

ירמו אשר ימים רבים ישבו ישראל בגולה ויצפו על הגאולה וגם המקום ב"ה יצפה כביכול לקחתם לו לעם ואף בימי גלותם לא יתחרו במי מעכו"ם: **ואין שר**, בכל ימי גלותם עם שמלכם שהוא הקב"ה אינו עמהם אעפ"כ אין שר ר"ל לא יהיו עובדים למי משרי מעלה לקבלו לאלוה דוגמת האשה היא שטהיה פרושה מאישה ועכו"ם תהיה פרושה מהזונים: **ואין זבח**, עם שהיה המקדש חרב ואין שם זבח לשלמים אעפ"כ אין מצבבה ר"ל לא יעשו מצבה להקריב בה לעבודת כוכבים: **ואין אפוד ותרפים**, מלת ואין משמשת בשנים כאלו אמר ואין תרפים ור"ל עם כי לא יהיה ביניהם אורים ותומים לשאול בו עתידות עכו"ם אין תרפים ר"ל לא יפנו אחרי התרפים לשאול בהם עתידות והדברים האלה בשורה טובה לישראל שבימי גלותם לא יפנו אל עבודת שרי מעלה ולא אל עבודת כוכבים אף שהיה חסרים השראת השכינה והמוזב והאורים ותומים עכו"ם לא יהיו כעכו"ם: **(ה) אחר**, ר"ל אחר ימים רבים ישבו בני ישראל אל ארצם ואז יבקשו את ה' לשאול ממנו צרכם כי ישוב וישירה שכירתו ביניהם: **ואת דוד מלכם**, וגם יבקשו את מלך המשיח הבא מזורע דוד ומעמו יבקשו שאלתם כי הוא ימשול בהם ולא ימלוך בהם עוד מלך ישראל משבט אחר לא כמו מאז שמלך עליהם ירבעם ושאר

(ב) ואכרה, ענין קנין כמו וגם מספ מכו (דברים 3): **כסף**, הוא מלה משותפת על הכסף ממש ועל המלוא כמו למעשה ידך מספן (פז 17): **וחומר**, הוא הכור צמ עשרה איפות והאיפה ג' סאים: **ולתך**, הוא חצי הכור חמשה איפות: **(ג) תשבי**, ענין עכבה והממנה

תחתיו לפנות אחרי עבודת גלולים: **ואהבי**, והם אוהבים כוסות מיין ענבים ומתשכרים ובחסות השכרות המה רודפים אחרי עבודת גלולים ולפי שהמשילה לאשה זונה אחז בזה הלשון כי היין מביא לירי ניאוף: **(ג) ואכרה** ל"י קניתי לי אשה כזאת ר"ל קדשתיה בחמשה עשר כסף: **וחומר** כמשה ולתך ר"ל על עשתה מעשה בהמה לפיכך נתן לה למאלה מאכל בהמה וכעין לזה אמרו רז"ל על הכסף ממש ועל המלוא הבטיח את ישראל לקחת אותם לו לעם באחרית הימים והבטחה ההיא היתה ביד ט"ו נביאי ישראל הראשון דוד המלך בספר התלים כממה מזמורים והב' ישעיה נבואותיו והג' ירמיה והרביעי יחזקאל והחמישי הושע והששי יואל והשביעי עמוס והשמיני עובדיה והתשיעי מיכה והעשירי חבקוק והאחד עשר צפניה והשנים עשר דניאל והשלשה עשר חגי והארבעה עשר זכריה והחמשה עשר מלאכי כי הם לבד נבאו על הגאולה העתידה ולא עוד ואמר כסף כי אל נבואותיהם נכספה וגם כלתה נפשם של ישראל וגם החומר והלתך ירמו על הנביאים ההם כי בחומר ולתך יש חמשה עשר איפות כמספר הנביאים ההם אשר הבטיחו לישראל שגם בהיותם בארץ אחרת לא יעזבו ה' ויתן להם מחיה אולם לא בהשפעה מרובה ולזה מרמו משעורים שאינם נאכלים אלא מדווק: **(ג) ואומר אליה**, כאשר קדשתיה אמרתי לה ימים רבים תעכבי ותמתני לי עד שאנשאך לאשה: **לא תזני ולא תהיי אשישי**

הושע פרק ד

יא

הַיָּמִים: פ ד * שָׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לִיהוָה
 עַם-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אֵינְאָמַת וְאֵינְחַסֵּד וְאֵינְדַעַת אֱלֹהִים
 בְּאָרֶץ: ג אֵלֶּה וְכַחַשׁ וְרִצָּח וְגַבַּב וְנָאֵף פָּרְעוּ וְדָמִים בַּדָּמִים
 נִגְעוּ: ג עַל-כֵּן | תֵּאבַל הָאָרֶץ וְאִמְלַל כָּל-יֹשֵׁב בָּהּ בַּחִית
 הַשָּׂדֶה וּבַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וְגַם-דָּגֵי הַיָּם יֵאָסְפוּ: ד אַךְ אִישׁ אֶל-יָרֵב
 וְאֶל-יֹכַח אִישׁ וְעַמְךָ כְּמִרְיָבִי כֹהֵן: ה וְכִשְׁלַת הַיּוֹם וְכִשְׁלַת

רש"י

זה בית המקדש כד"א ההר הטוב הזה: (ב) אלה וכחש נשבעין בשקר: פרצו. ת"י ומולידין בנין מנשי חביריהון: ודמים בדמים נגעו חובין על חובין מוסיפין ולפי משמעו פרצו הגדר והרבו שפיקות דמים עד נגע דם הרוג זה בדם חבירו: (ג) תאבא. תחרב ויגדל האבל בה: יאספו יזערון מן קדם חוביהון לשון כליון כמו אסוף אסיפם (ירמיה ח): (ד) אך איש אל ירב אתם מתרין נביאי אמת שלא יריבון אתכם ולא יוכיחו אתכם כמו שנאמר

מצודות דוד

ואל עובו כמו ויזכרו אל מדין (שפי"ט:): (ב) אלה ענין שטעה: וכחש שקר: פרצו ענין שגר הגדר: (ג) תאבא ענין השחמה כמו אלה נזלה הארץ (שפי"ט:): ואומלל ענין כתימה כמו כי אמלל אלי (הגל"ט:): ואספו ענין כליון ואזדון כמו אסף אסיפם (ירמיה ח): (ד) אך מ"י נכס ר"ל נחמה וכן אף עממי ונשי אמה ישראל יושבי הארץ וכאלו יאמר הלא נתתי להם הארץ ע"מ שישמעו אלי והואיל ואינם שומעים מה להם לשבת בארץ: כי אין אמת שהרי אין בארץ לא אמת ולא חסד ואין מי נוטן לב לדעת את אלהים: (ב) אלה וכחש נשבעים ומשקרים בשבועתם: פרצו ר"ל פרצו גדר ומשמירת התורה: ודמים הרבו לשפוך דם עד שנגעו דמי הרוג זה ברמי הרוג זה: (ג) תאבא תשחת הארץ ותכרת כל היושב בה גם בחיות וגוי' היתה הכריתה וגם דגי הים יאבדו לא תשאר מה בארץ והוא ענין גוזמא ופלה: (ד) אך איש וגוי' באמת שום איש אל יריב עם חבירו ולא יוכיחו כי כולם עושים הרע ומה להם להוכיח לזולתם: ועמך מאמר המקום אל הנביא הנה בני עמך קרח שהיו מריבים עם אהרן הכהן ואמר כמוכיחים ומדוע תנגשו וגוי' והמה עשו הרע: (ה) וכשלת היום לכן כשלת באור היום וגם נביא השקר המיועד לך טובה יכשל גם הוא עמך כמו הנכשל בחשכת הלילה ואכריתה כל

הושע פרק ד

יב

גַּם-נְבִיא עַמְךָ לִלְלָה וְדַמִּיתִי אֲמֹד: ו נִדְמוּ עַמִּי מִבְּלִי הַדַּעַת
 כִּי אַתָּה הַדַּעַת מֵאֲסַת וְאֲמֵאסֵאד (וּאֲמֵאסֵאד קרי) מִבְּהֵן לִי
 וּתְשַׁבַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ אֲשַׁבַּח בְּנִיךָ גַּם-אֲנִי: ז פָּרַבְס בֶּן
 חֲטָאוֹ-לִי כְּבוֹדִם בְּקִלּוֹן אֲמִיר: ח חֲטָאת עַמִּי יֹאכְלוּ וְאֶל-עוֹנֵם
 יִשְׂאוּ נַפְשׁוֹ: ט וְהִיהַ כַּעַם פִּכְהֵן וּפְקַדְתִּי עָלָיו דְּרָכָיו וּמַעֲלָלָיו
 אָשִׁיב לוֹ: י וְאֹכְלוּ וְלֹא יִשְׁבְּעוּ הִזְנוּ וְלֹא יִפְרְעוּ כִּי-אֶת-יְהוָה

רש"י

עמי כאדם היושב ותוהא ואין מענה בפיו: (ו) אשבח בניך. שאותו שעמדו על הר סיני נתנו בניה ערבים תחת אבותיהם לשמור את התורה: (ז) פרובס בן חטאו. כשרבו וגדלו כן הוסיפו לחטוא כן חטאו לשון עברי' כן בכמה מקומות כאשר יענו אותו כן ירבה (שמות א) קראו להם כן הלכו מפניהם (הושע יא) כל כמה שהנביאים קוראין להם להוכיחן כן הם היו בורחין מפניהם כרובם כן חטאו לפיכך כבודם בקלון אמיר: (ח) חטאת עמי. כל חטאת שבספר תרי עשר פתחין לפי

מצודות ציון

בנפשות (כ"ט): ירב. מלשון מריצה: (ח) ודמית. ענין כתימה כמו ער מואב נדמה (שפי"ט:): אמד. הנכסיהל: (ז) כרובס. ענין גדולה כמו כי רבה היל (אספר ב'): בקלון מלשון קלות וציון: אמיר. מלשון ממונה ומלוק: (ח) ישאו נפשו. זה הלשון יאמר על המנפה לדבר מה וכן מנשאים את נפשם (ירמיה כ"ב): (ט) ופקדתי. ענין זכרון: ומעלליו. מעשיו: (י) יפרצו. ענין המתקוות הכרו וכן פלרו לרוב (ירמיה

הכנסיה שלך: (ו) נדמו עמי. הנה עמי נכרתו על כי לא ידעו אותי: כי אתה. על הכהן ללמד כמ"ש כי שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפיהו (מלאכי ב) ולכן אמר הואיל ואתה הכהן מאסת את הדעת ולא למדת את העם לכן גם אני אמא אותך מלכחן לי: ותשבת. על ששכחת את התורה אשכח גם אני את בניך ולא אושיע להם: (ז) כרובס. כפי מה שאני מוסיף לגדלם כן מוסיפים הם לחטוא לי לכן אחליף כבודם בקלון ר"ל בתמורת הכבוד אתן להם קלון: (ח) חטאת עמי יאבלו. ר"ל אינם אוחזים בדיון כהונה ללמד את העם ורק אוחזים ככהונה לאכול בשר חטאת עמי: ואף עונם ישאו נפשו. כ"א מהכהנים נושא נפשו ר"ל מצפה לעון העם לאמר מתי יחטא ויביא חטאת: (ט) והיה. לכן יהיה כעם ככהן שניהם ישוו בפורענות הואיל וגם הכהנים השחיתו: ופקדתי עליו. על כל אחד אזכיר דרכיו וגמול מעשיו אשיב לו: (י) ולא ישבעו. כי תבא המארה במימים: הזנו. לכל בעילתם קורא זנות הואיל והמה במחשבה יעז לא לקיים מצות ה': ולא יפרצו. לא יתברו בבנים ובבנות: אשמורו. מלשמו:

הושע פרק ד

יג

עֲזְבוּ לְשֹׁמֵר: ^א זְנוֹת וַיִּין וְתִירוּשׁ יִקַּח לֵב: ^ב עַמִּי בַעֲצוֹ יִשְׁאֵל
וּמְקָלוֹ יַגִּיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים הִתְעָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֱלֹהֵיהֶם:
^ג עַל־רֵאשֵׁי הַהָרִים יִזְבְּחוּ וְעַל־הַגְּבְעוֹת יִקְטְרוּ תַחַת אֱלֹהִים
וּלְבָנָה וְאֵלֶּה פִּי־טוֹב עַל־פֶּן תִּזְנֶינָה בְּנוֹתֵיכֶם וְכִלּוֹתֵיכֶם
תִּנְאַפְנֶה: ^ד לֹא־אֶפְקֹד עַל־בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל־
פְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאַפְנֶה פִּי־הֵם עִם־הַזְּנוֹת יִפְרְדוּ וְעַם־הַקְּדוֹשׁוֹת
יִזְבְּחוּ וְעַם לֹא־יָבִין יִלְבַּט: ^ה אִם־זָנָה אֹתָהּ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְאֹשֶׁם

רש"י

כמנהג אמן ומונות, כן ת"י: (יד) לֹא אֶפְקֹד
עַל בְּנוֹתֵיכֶם. עוד לבדוק במים המרים
כשתזנינה למה כי בעליהם עם זונות יפרדו
וכאשר אין האיש מנוקה מעון אין המים
בודקין את אשתו: יפרדו. ת"י מסתייען לשון
סיעה כלומר מתחברין אתם לשחות לין
ומנחם חבירו אצל עבשו פרודות שהם חביות
יין: ועם לֹא יבין יִלְבַּט. אחרי שאינכם נותנין
לב להבין לפיכך תחלכטו ללקות פורענות
ליבוט ל' טורח הדרך וליאות משא דילש"ר
בלע"ז: (טו) אִם זָנָה אֹתָהּ יִשְׂרָאֵל. לא ילמדו
בני יהודה דרכם, ל"א אם זונה אתה ישראל

(יא) זנות ויין ותירושו. שהם עסוקין במ לקחו
את לבם מאחרי: (יב) בעצו יִשְׁאֵל. ברמות
שעשה מן העץ: יגיד לו. אל דבריו הוא
שומע שאומרים לו נביאי הבעל בשם
עכו"ם: (ג) אֱלֹהִים. קייאנ"א בלע"ז שגדל בו
פרי שקורין גלננץ בלע"ז: לְבָנָה. עץ
שקליפתו לבנה: אֵלֶּה. אולמ"א בלע"ז
שענפיו מרובין ונוטעין אותו לצל: עַל כֵּן
תִּזְנֶינָה בְּנוֹתֵיכֶם. על שאתם מתחברין
לעכו"ם כמשפטי הגוי' הקדמוני' והם
מתחברים עמכם ואתם הייתם מתחננים במ
ובנותי' הנולדות לכם מבנותיה' נוהגות

מצודות ציון

(יא) ותירושו. הוא היין המלס: (יב) בעצו.
מלשון עץ: ומקלו. מטה עץ: התעבה. מלשון מוטה:
(ג) אֱלֹהִים וְלְבָנָה וְאֵלֶּה. שמות אלינות: (יד) יפרדו.
ענין הפרסה כמו הפרד נח מעלי (בראשית י"ג):
הקדשות. חונות כמו לא מתיב קדשה (דברים כ"ג):
יִלְבַּט. ענין כשלון ויגיעה כמו ואיל שפמי' ילַט (משלי
ע' (טו) יְאֹשֶׁם. מלשון אשמה:

הושע פרק ד

יד

יְהוּדָה וְאֶל־תְּבֹאוּ הַגְּלָל וְאֶל־תַּעֲלוּ בֵּית אֹן וְאֶל־תִּשְׁבְּעוּ
חַי־יְהוָה: ^א כִּי פָּרַח סִרְיָה סִרְר יִשְׂרָאֵל עֵתָה יִרְעֶם יְהוָה
כַּכְּבֹשׁ בַּמֶּרְחָב: ^ב חֶבְרֹן עֲצִיבִים אֶפְרַיִם הִנַּח־לוֹ: ^ג סַר סַבְאִים
הַזְּנָה הַזְּנוּ אַהֲבוּ הָבוּ קָלוֹן מַגְנִיָּה: ^ד צַר־רוּחַ אֹתָהּ בַּכְּנַפִּיהַ
רש"י

אל יאשם יהודה אם זונה ישראל אין בני
יהודה חייבין בכך ואיני מחייבם כמו שאמור
למעלה (דושע א) ואת בית יהודה ארחם: ואל
תבואו. בני יהודה הגלגל ובלבד שלא יבואו
בני יהודה הגלגל ששם י' השבטי' עובדים
עכו"ם שוא' כל רעתם בגלגל (לקמן ט) בגלגל
הרבו לפשוע (עפ"ס ד): ואל תעלו בית און. הוא
בית אל שהעמיד שם ירבע' את העגלי': ואל
תשבועו. עמהם חי ה' כי אם חי ה' יאמרו אכן
לשקר ישבועו (ד"מ ה) כשהיו נשבעים בשקר
היו מזכירים שם שמים וכשהיו נשבעין
באמת נשבעים בשם הבעלים: (טו) כִּי כִפְרָה
סוררה. כתורא דאתפטים ובעיט כן סרר

מצודות ציון

(טו) סוררה. ענין מרידה: ירעם. מל' מרעה:
במרחה. נמקוס רחם: (יז) עֲצִיבִים. כן יקראו
הטב"ס: (יח) סַר. מלשון הסרה: סבאם. כן יקראו
הדגרים המשכמים כמו סבאך מהול גמים (שפיט ב'):
הבו. ענין נתינה כמו הנו שכי (תפיס ב'): קָלוֹן. ענין
ציון: מַגְנִיָּה. מלטיה: (יט) צַר־רוּחַ. ענין קשיחה כמו מי

ישראל זנו אחרי עבודת כוכבים אין בזה אשמה
על יהודה עם שעל ידי שנלחמו עמהם נמנעו
לבא לבית המקדש שהוא במלכות יהודה כמ"מ
לא הדיחם אחר העבודת כוכבים: ואל תבואו
הגלגל. ר"ל לא היה לך לבא אל הגלגל מקום
העבודת כוכבים כמ"ש וכל רעתם בגלגל (לקמן
ט) וכאומר וכי ידי יהודה באת הגלגל היה לך
לשבת בית: בית און. הוא בית אל ושם העמיד ירבעם את העגל ולכן כנהו לגנאי: ואל תשבועו. אחר
שאין עובדים לה' מה לכם לשבוע בשמו כי לבד העובד את ה' ראי לשבע בשמו כמ"ש ואותו
תעבוד ובשמו תשבוע (דברים י') אבל מי שאינו עובדו ונשבע בו תחשב לבזיון: (טו) כִּפְרָה סוררה.
כמו הפרה האוכלת על האבוס הנה מרוב כל היא סוררת ומורדת ואינה רוצת למשוך בעול כן מרד
ישראל בה' מרוב כל ומהשפעה מרובה: עתה. לכן ארעם עתה ככבש הרועה במקום מרחב ומשוקטת
אנה ואנה לבקש עשב לו ומאלה ר"ל מעתה אצמצם השפעתה: (יז) חֶבְרֹן. הנה אפריים נתחבר רביה
אל העצבים לכן עשב לו ואתחיו כי א"א להפישו מים: (יח) סַר סבאם. מיד כשטר עליהם
שכרות היין אז עסקו בנות עכו"ם: וכל היום אז הם שכורים או עובדים עכו"ם: אַהֲבוּ הָבוּ קָלוֹן
מַגְנִיָּה. המלכים יקראו מגנים כי הם למגן ומחסה אל העם וכן כי לה' מגננו (תהלים פט) והוא מקרא
מסורס והראוי מגניה אהבו קלון הבו ור"ל מלכי ישראל אהבו הקלון הזה והם יתנו אותו אל העם

מצודות דוד

ישראל זנו אחרי עבודת כוכבים אין בזה אשמה
על יהודה עם שעל ידי שנלחמו עמהם נמנעו
לבא לבית המקדש שהוא במלכות יהודה כמ"מ
לא הדיחם אחר העבודת כוכבים: ואל תבואו
הגלגל. ר"ל לא היה לך לבא אל הגלגל מקום
העבודת כוכבים כמ"ש וכל רעתם בגלגל (לקמן
ט) וכאומר וכי ידי יהודה באת הגלגל היה לך
לשבת בית: בית און. הוא בית אל ושם העמיד ירבעם את העגל ולכן כנהו לגנאי: ואל תשבועו. אחר
שאין עובדים לה' מה לכם לשבוע בשמו כי לבד העובד את ה' ראי לשבע בשמו כמ"ש ואותו
תעבוד ובשמו תשבוע (דברים י') אבל מי שאינו עובדו ונשבע בו תחשב לבזיון: (טו) כִּפְרָה סוררה.
כמו הפרה האוכלת על האבוס הנה מרוב כל היא סוררת ומורדת ואינה רוצת למשוך בעול כן מרד
ישראל בה' מרוב כל ומהשפעה מרובה: עתה. לכן ארעם עתה ככבש הרועה במקום מרחב ומשוקטת
אנה ואנה לבקש עשב לו ומאלה ר"ל מעתה אצמצם השפעתה: (יז) חֶבְרֹן. הנה אפריים נתחבר רביה
אל העצבים לכן עשב לו ואתחיו כי א"א להפישו מים: (יח) סַר סבאם. מיד כשטר עליהם
שכרות היין אז עסקו בנות עכו"ם: וכל היום אז הם שכורים או עובדים עכו"ם: אַהֲבוּ הָבוּ קָלוֹן
מַגְנִיָּה. המלכים יקראו מגנים כי הם למגן ומחסה אל העם וכן כי לה' מגננו (תהלים פט) והוא מקרא
מסורס והראוי מגניה אהבו קלון הבו ור"ל מלכי ישראל אהבו הקלון הזה והם יתנו אותו אל העם

הושע פרק ה

טז

וַיִּבְשׁוּ מִזְבַּחֹתָם: ׀ ה' « שָׁמְעוּ-זאת הַכְּהֻנִּים וְהַקְּשִׁיבוּ | בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית הַמֶּלֶךְ הָאֲזִינוּ כִּי לָכֶם הַמִּשְׁפָּט כִּי-פַח הָיִיתֶם לְמִצְפָּה וּרְשֵׁת פְּרוּשָׁה עַל-תְּבוּר: ׀ וְשַׁחַטָה שְׁטִים הָעַמִּיקוּ וְאִנִּי מוֹסֵר לְכֻלָּם: ׀ אֲנִי יֹדַעְתִּי אִפְרַיִם וְיִשְׂרָאֵל לֹא-נִכְתָּד מִמֶּנִּי כִּי עֲתָה הֲזִנִּית אִפְרַיִם נִטְמָא יִשְׂרָאֵל: ׀ לֹא יִתְנוּ

רש"י

בכנפיה. נדבק הרוח בכנפיה כעוף הזה שאין הרוח מניחתו לשכון עד שמוליכו למרחוק כן יבואו האויבים עליהם ויגלום בגולה ואי יבשו מזבחותם מזבחי תועבות' שאין פונים אליהם כאשר יאמר חטא חטאה כן יאמר זבח זבחה מן המקומות שהיו זובחים שם וכן ת"י מאיגורי תועבתהון מדרש תנחומא מצאתי לשון אגדות כאד' המאיים על איש המקניטו חיך שאני צורר לך בכנפיך כך המקרא הזה מאיים על ישראל קנאתי קשורה וחמתי להנקם באחרית ויבושו ממעשיהם: (א) כי יָכֹם הַמִּשְׁפָּט. משפט היסורין עליכם בית המלך ישר' כי אתם הייתם פח על

מצודות ציון

לכר מים (משל ב) בכנפיה. מל' כנף והמשילה לעוף שהרום נוטאה: (ב) ושחטה. מל' שטתה: שפטים. ענין הסרה מלך הטוב כמו ולמי כי שפית (מחבר ג): העמיקו. מל' עומק: מוסר. מלשון יסורין: (ג) נכחה. ענין מניעה כמו ולא כמדו מאנחות (מחבר ד) לומר הדבר שאמרתו שמעו וגו': כי יָכֹם הַמִּשְׁפָּט. על בית מלכי ישראל אמר הנה עליכם ראוי לבוא המשפט: כי פח. על כי מלכי ישראל העמידו שומרים על הר מצפה ועל הר תבור לכל יניחו מי לעלות ברגלים לבהמ"ק לכן אמר אתם הייתם לישראל לפח ולרשת ללכדם בעון: (ב) ושחטה שפטים העמיקו. ר"ל העם השטים מדרכי ה' העמיקו הרעה לשחוט קרבנות לעבודת כוכבים כי המלכים מנעום לבד מללכת לבה"מ והם ברוע בחירתם הוסיפו הרעה לזכות לעבודת כוכבים ולכן אומץ אני מוסר יסורים לכולם למלכי ישראל ולעם: (א) אני יודעתי אפריים. יודע אני מה בלב אפריים שעובד עבודת כוכבים מרוע בחירתו: וישרא' וגו'. כפל הדבר במ"ש: לא נכחה. לא נמנע ממני מחשבות לבכם: כי עתה. ר"ל עם כי מתחלה היה קצת אנוס ע"י המלך הנה עתה כשמלך הושע בן אלה ובטל השומרים זנה מודון לבו ונטמא מעצמו כן אדו"ל: (ד) לא יתנו. לא יעזבו מעשיהם לשוב אל ה' כי

הושע פרק ה

טז

מַעֲלִייהֶם לָשׁוּב אֶל-אלֹהֵיהֶם כִּי רוּחַ זְנוּנִים בְּקִרְבָּם וְאֵת-יְהוָה לֹא יֵדְעוּ: ׀ וְעַתָּה גְאוּן-יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו וְיִשְׂרָאֵל וְאִפְרַיִם יִבְשְׁלוּ בְּעֵתָם כִּשְׁל גַם-יְהוּדָה עִמָּם: ׀ בְּצֹאנָם וּבְבַקְרָם יִלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת-יְהוָה וְלֹא יִמְצְאוּ חֶלֶק מֵהֶם: ׀ בִּיהוּה בְּגָדוּ כִּי-בָנִים זָרִים יִלְדוּ עִתָּה וְאִכְלָם חֹדֶשׁ אֶת-חֲלָקֵיהֶם: ׀ ה' תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּגִבְעָה חֲצִצְרָה בְּרַמָּה הֲרִיעוּ בַּיֵּת אֹן אַחֲרִיךְ

רש"י

הזנית אפריים ואין להם תללות במלך כן למדתי בסדר עולם: (ד) לא יתנו מעלליהם. לא יעזבו דרכם הרעה כמו (שיר ב) נתן ריחו (ראשית לא) ולא נתנו להרע עמדי (במדבר כא) ולא נתן סיחון: (ה) וענה גאון ישראל. וימאך יקר דישראל כמו (שמות ז) לענות מפני לשון עוני והכנעה: בפניו. ואינון חזן ודונש בן לברט פירשו לשון עדות בבא להם פורענות' יעיד בהם ובפניהם גאווה וגובה שהיו מתגאים ועוברין על רצוני: (ו) בצאנם ובבקרם. בקרבנותיה': ח'ץ. נשמט כמו (שמואל ב ב) וקח לך את חליצתם בגדים שתשמיט מעליהם:

מצודות ציון

(ד) לא יתנו. לא יעזבו וכן ולא נתן סיחון (מחבר א): (ה) וענה. ענין הכנעה והספלה כמו מלאת לענות מפני (שמות ז): גאון. מלשון גאווה ויוממות: (ו) ח'ץ. ענין השמטת והסרה כמו זקיק מלצה נתלץ (משל ב): (ז) ח'ץ קיהם. כן יקרא לחזות השדה כמו ואללה אם התלץ (מחבר ג): (ח) חצוצרה. שם כל נגון: הריעו. מל' מרועה והקמת קול:

מצודות דוד

יש בקרבם רוח נזות של עבודת כוכבים ואינם רוצים לדעת את ה': (ה) וענה. יכנע גאון ישראל בפניו ר"ל בעיניו יראה השפלת והכנעת גאונו: יבשלו בעונם. יבא עליהם מכשול בגמול עונם: גם יהודה וגו'. בעת ימולא סאתם: (ו) בצאנם. עם כי ילכו בני יהודה אל בה"מ לחלות פני ה' עם הבאת קרבנות עכ"ז לא יהיה נמצא להם כי חלק מהם וסר שכינתו מביניהם: (ז) בה' בגדו. מרדו בה' כי ילדו בנים זרים כי לקחו בת עובדי כוכבים והבנים הולכים אחר האם וילדו א"כ בנים הזרים מהם: עתה. ר"ל בזמן קרוב הנה החדש המוכן להם הוא חדש אב הוא יאכל אותם ואת חלקת שדותיהם ר"ל בימי החדש הזה יקבלו גמולם: (ח) תקעו שופר. להזהירם מחרב הגייסות הבאים: חצוצרה. מוסב על תקעו לומר תקעו חצוצרות ברמה להיות נשמרים מהחרב: אחרך בנימין. ר"ל כי האויב הולך אחרך להלחם בך:

הושע פרק ה

יז

בְּנִימִין: אֶפְרַיִם לְשִׁמָּה תִהְיֶה בְּיוֹם תּוֹכַחָהּ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הוֹדַעְתִּי נְאֻמָּנָה: הָיוּ שְׂרֵי יְהוּדָה כַּמְסִיגִי גְבוּל עֲלֵיהֶם אֲשַׁפּוֹךְ כַּמִּים עֲבַרְתִּי: א עֲשׂוּק אֶפְרַיִם רְצוּן מִשְׁפָּט כִּי הוֹאִיל הֶלֶךְ אַחֲרֵי-צֵו: י ואֲנִי כַעַשׂ לְאֶפְרַיִם וְכַרְקַב לְבֵית יְהוּדָה: י וִירָא אֶפְרַיִם אֶת-חַלְלוֹ וְיִהְיֶה אֶת-מְזוֹרוֹ וְיִלְךְ אֶפְרַיִם

רש"י

בפיה' ואמרו הא אלהא הא תקיף הא קשוט דאפילו לכני ביתיה לא נסיב אפין לקיים מה שנא' בשבטי ישראל הודעתי נאמנה: (א) כמסיגי גבול' כמד' המדביק גבול חבירו כך הם מהרו לאחוז בדרכי ישראל חבריה' המלכים לפיכך עליהם אשפוך וגומר וכמשמעו היו גזולים שדות אך קשה בעיני כי היה לו לכתוב מסיגי גבול ולא כמסיגי: (יא) עשוק אפרים. ביד העכו"ם: רצון משפט. מיוסר ביסורים ולמה לו כל זאת כי הואיל ורצה והלך אחרי צוואות חדשות של נביאי הבעל: (יב) וכרקב. תולעת האוכל העץ ושוחק: (יג) מזורה. ביד חולי: וילך אפרים אל אשור. זה הושע בן אלה שהיה לו לעבד וישב וימרוד (מלכים ב: ז): וישלח. יהודה: אל

בנימין. על איחורך את בנימין: (ט) לשמה תהיה ביום תוכחה. וכשאבא להתוכח עמהם ישומו והיו תורים ואין מענה בפיהם למה כי בשבטי ישראל הודעתי תורה נאמנה והם עברו עליה: אפרים לשמה וגו' בשבטי ישראל הודעתי נאמנה ר' אבוהו בשם ר' אחא ב"ר חנינא אמר ביום שיתוכח עמהם הקב"ה בדין לא יהיה להם פתחון פה שהרי בשבטים הודעתי שהדין דין אמת אתה מוצא כשגלו עשרת השבטים לא גלו יהודה ובנימין והיו עשרת השבטים אומרים מפני שהם בני פלטין שלו לא הגלה אותן משוא פנים ש כי בדבר חס ושלום אין משוא פנים אלא עדיין לא נתמלאה סאתם כיון שחטאו גלו אז שמעו עשרת השבטים מאין מענה

מצודות ציון

(ט) לשמה. מלשון שממון: תוכחה. מלי' ויחוט: (י) כמסיגי גבול'. אמר נב' שאלה כמו שמחזיר הסיומן למון דעה חניו להרמיז גבולו כמ"ש לא חסיג גבול רעך (דברים ט:): עברתי. מלי' עברה חוט: (יא) עשוק. ענין עשירה וגו': רצון. ענין עשירה וכמהה כמו עשוק ולזון (ספ טז): הוואי'. ענין לזון כמו ויואל משה (שמות ג:): צו. מלי' לואה: (יב) כעש. היא הרמה האולולת הננגדים כמו כנגד יאכלם עש (ישעיה נב): וכרקב. תולעת הגללה עץ נרקב: (יג) מזורה. קן

שעשה מחמת אונס כ"א גם הוא חפץ בזה ועם כי יהודה ראה עוהו והגמול ולא לקח מוסר: (יב) ואני כעש. לכן כמו שאהיה כעש לאפרים לכולתו ולאברו כן אהיה כרקב לבית יהודה: (יג) וירא. וכאשר יראה אפרים בזמנו את חלי צרותיו ויהודה בזמנו מכת מכאובו: וילך אפרים. הוא הושע בן אלה

הושע פרק ו

יח

אֶל-אֲשׁוּר וַיִּשְׁלַח אֶל-מֶלֶךְ יָרָב וְהוּא לֹא יוֹכַל לְרַפָּא לָכֶם וְלֹא-יִגְהַה מִכֶּם מְזוֹר: ה כִּי אֲנִכִּי כִשְׁחַל לְאֶפְרַיִם וְכַפְפִּיר לְבֵית יְהוּדָה אֲנִי אֲנִי אֲטַרְף וְאַלְךְ אֲשֵׁא וְאִין מִצִּיל: ו אַלְךְ אֲשׁוּבָה אֶל-מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר-יֵאֱשָׁמוּ וּבִקְשׂוּ פָנַי בַּצַּר לָהֶם יִשְׁחַרְרֵנִי: ז לָכוּ וְנִשׁוּבָה אֶל-יְהוָה כִּי הוּא טָרַף וִירְפָאנוּ יָד וַיַּחֲבִשְׁנוּ: ח יַחֲיִינוּ מִיָּמִים בְּיָמֵם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמְנוּ וְנַחֲיָה לְפָנָיו:

רש"י

מלך ירב. זה אחז שנתן שוחד לתגלת פלאסר לעזורו על רצון מלך ארם ופקח בן רמליה (מלכ"ב ב טז): והוא אל יוכף רפוא לבב. מהרבה גדודים מפלשתי' וערביים שבאו על אחז כמו שמפורש בדברי הימים (בכד כ) כי חלק אחז את בית ה' ויתן למלך אשור ולא לעזרה לו: ולא יגהה מכס מזור. לא יסור מכס מכאוב ואומר אני שהוא מן התיבות ההפוכות ל' כאשר הוגה מן המסלה (שמואל ב ט) הורו והגונו מלב (ישעיה נט) הגו סיגים מסוף (משלי כח): (יד) אשא

ואין מציל. אשא את הטרף: (טז) אלך. אסתלק מהם ואשובה אל השמים: עד אשר יאשמו. יחזיקו עצמם כאשמים להודות על אשמתם: ישחררנני. יבקשוני: (א) לבו ונשובה. יאמרו לכו ונשובה וגו': יד ויחבשנו. יד' הווה הוא, הוא מכה אותנו והוא יחבשנו: (ב) יחינו מיומים. יחזקנו משתי פורענות שעברו עלינו משתי מקדשות שחרבו: ביום השלישי. בבנין בית השלישי יקימנו: מיומים. משתי עתים שעברו עלינו: ביום השלישי.

מצודות ציון

נקרא המנכה ע"ש שזרים עליה אצק מסממני' המרפאין וכן ישימו מזור ממחך (ישעיה ג:): ירב. הוא אשור ויקרא עשני השמות וכן מנחה למלך ירכ (לקמן ט): יגהה. ענין רפואה כמו ייעז גהה (משלי ט:): (יד) כשחף. וככפיר. הם שמות הארזים: (טז) ישחררנני. ענין דרישה כמו שומר טוב (ספ טז): (א) לבו. הוא ענין לשון זוח: יד. מלשון הנחלה: ויחבשנו. ענין קשירת המטלית על המנכה והשנייה כמו ולנשבת לא תשכסם (תקלף ז): (ב) יחינו. ענין רפואה כמו עד מיומים (ישעיה ט:): מיומים. ר"ל

מצודות דוד ששלח אל מלך אשור שהיה לו לעבד: וישלח. על יהודה הנזכר יאמר כי אחז שלח למלך אשור לעזור לו מול רצון ופקח כמ"ש (במ"ב טז): אל יוכף רפוא. ר"ל לא יהיה לך לעזר: ולא יגהה. לא ירפא מכם המכה ר"ל לא יציל אתכם מהרעה: (יד) כי אנכי. כי אני אהיה כשחל מול אפרים וגו', ואני אטרפם ואלך לי עם הטרף ואשא אותם ואין מי מציל מידי ר"ל אם אני אחפוץ ברעתם מה יעזור להם אשור: (טז) אלך. אסלק מהם שכניתי ואשובה אל מקומי השמים: עד אשר יאשמו. שיכירו בעצמם שהם אשמים

ויבקשו פני למחול להם: בצר. הנה בעת יצר להם מוסב למעלה לומר הנה בעת יצר יאמרו כה זה לזה לכו ונשובה אל ה': כי הוא טרף. ולא בכח יד גבר האויב: וירפאנו. והוא ירפא אותנו כי הכל ממנו ובידו: יד. הוא הכה אותנו והוא יניח תחבושת על המכה וכפל הדבר כמ"ש: (ב) יחינו מיומים. הנה שלח לנו רפואה משני העתים שעברו עלינו הוא גלות מצרים וגלות בבל: ביום השלישי. בעת השלישי בגאולה העתידה יקימנו מן הנפילה ונחיה

הושע פרק ו

יט

וַנְדַעַה נִרְדְּפָה לְדַעַת אֶת־יְהוָה בְּשַׁחַר נִכּוֹן מִצְאוֹ וַיּוֹאֵב
כְּגֶשֶׁם לָנוּ בְּמִלְקוֹשׁ יוֹדֵה אֶרֶץ: - מָה אַעֲשֶׂה לְךָ אֶפְרַיִם מַה
אַעֲשֶׂה לְךָ יְהוּדָה וְחִסְדְּכֶם פֶּעֶנְן־בְּקֹר וּכְטַל מִשְׁבִּים הַלֵּךְ:
ה עַל־כֵּן חֲצַבְתִּי בְּנְבִיאִים הֲרַגְתִּים בְּאֻמְרֵי־יַי וּמִשְׁפָּטֶיךָ אֹרֹר
יֵצְאוּ: וּ בְּיַי חֶסֶד חֲפַצְתִּי וְלֹא־זָבַח וְדַעַת אֱלֹהִים מַעֲלוֹת:
וּ וְהִמָּה פֶּאֶדֶם עֲבָרוּ בְרִית שָׁם בְּגָדוּ בֵּי: ה גְּלַעַד קָרִית פַּעְלֵי

רש"י

בעת השלישי: (א) לדעת את ה' באמת ובתמים כגונים כשחר זה אשר נכון מוצאו: ויבא כגשם לנו. כגשם הבא להיות חיים לעולם שאז יבא להורות חיים שיבאו לנו: יורה ארץ. יורה ארץ: (ד) מה אעשה לך. מפני מדת הדין איך אוציא משפטיך לאור: והסדכם כענן בוקר. כל טובתכם וצדקתכם אינה כלום: (ה) על כן חצבתי בנביאים. על אשר חצבתי עליהם דברי על ידי הנביאים והם לא נזהרו בהם לפיכך הרגתיים באמרי פי

בשכיל אמרי פי כך תירגם ונתן, ע"כ כמו על אשר וכן כי על כן ראיתי פניך (בראשית לג) כי על כן לא נתתיה לשלה בני (שם לח): ומשפטיך אור יצא בתמיה ואיך אוכל לשאת לכם פנים מפני מדת הדין ומוסב על מה אעשה לך: (ו) ודעת אלהים. חפצתי מעולות: (ז) כאדם. כאדם הראשון: שם בגדו בו. בארץ טובה שהושבתים בה שם בגדו בי כאדם שהכנסתיו לגן עדן ועבר על מצותי: (ח) עקובה מדם. מליאה אורכי רציחה כמו

מצודות דוד

לפניו עד עולם כי לא נבוא עוד לגולה: (ג) ונדעה. אז נדעו איך נרדפה לדעת את ה': כשחר נכון מוצאו. ר"ל כמו הבוקר כשרואה האדם תחלת אורו הוא בטוח שיצא השמש על הארץ ויראהו כן יהיה הרודף לדעת את ה' נכון ובטוח שימצאהו: ויבוא. רב טוב יבוא לנו כמרבית מי הגשם וכמלקוש המרוה את הארץ ומשביעה: (ד) מה אעשה לך. ר"ל אבל אתה הואיל ואינך שב אלי מהו הטובה והתרופה שאעשה לך הלא אין לכם זכות כי חסדכם היא כענן בוקר שאין מביא הגשם כי כן אתם מראים חסד ואין כל מאומה: ובטל. כמו הטל היורד בהשכמה שבחום השמש יפסק וא"כ משכים בבוקר והולך מיד כן אתם תעשו מה לא תאחזו בה זמן מרובה: (ה) על כן. הואיל וכן דרכיכם לכן חצבתי לכם דברי ע"י הנביאים להישייר אתכם לדרך הנכונה אבל לא הועלתי כי הרגתי את הנביאים ע"י אמרי פי ר"ל הנבואה היתה סבה להיות נהרגים על ידכם כי כן הרגו את זכריה ואת אוריה על שנבאו בדבר ה': ומשפטיך. ואיך איכ יצא משפטיך לאור לצדקתך בדין: (ו) ולא זבח. ולא תצדקו א"כ בעבור הבאת הזבחים: מעולות. ר"ל חפצתי יותר מעולות: (ז) כאדם. כמו אדם

הושע פרק ז

כ

אֹן עֲקֹבָה מַדָּם: וּבְחַפְי אִישׁ גְּדוּדִים חֶבֶר פְּהַנִּים דְּרָךְ יִרְצָחוּ
שִׁכְמָה בִּי זְמָה עָשׂוּ: בְּבֵית יִשְׂרָאֵל רֵאִיתִי שְׁעָרֶיהָ
(שְׁעוּרִיָּה קרי) שָׁם זָנוּת לְאֶפְרַיִם נִטְמָא יִשְׂרָאֵל: ה גַּם־יְהוּדָה
שֶׁת קָצִיר לָךְ בְּשׁוּבֵי שָׁבוֹת עַמִּי: פ ז כִּרְפְּאֵי לְיִשְׂרָאֵל

רש"י

ואת עקבו והושע ח. ויעקבני (ברא כז): (ט) וכחכי איש גדודים וכאסיפת איש ציד דגים האוספם בחכה יחד כן חכי גדודיהם חבורות כהניהם המתחברי' ללכת בדרך ירצחו שם כולם שכם אחד: כי זמה עשו. כי עצה היא אשר נתיעצו לפני אסיפת' לאיז' מקום ילכו לרצח ולשלול שלל, וכחכי אימדור"ש בלעז ואף בלי משנה חכי ל' חיבור הוא (ב"ק ק"ש, י"ש) ולא יטיל בו יותר משלשה חכין הם תפירות השורק מחבר בהן שני ראשין מן הבגד יחד כשחובטו במקלות ולשוון זה משלי והגון בעיני וכן פירושו וכשיש בהם חבר אדם הנאספים יחד חבר כהנים הוא

לרצח והראשון מדברי ר"מ שליח צבור וצ"ל: שכמה. לשון כת אחת: (י) שערוריה. ושערוריה (ירמיה ה): (יא) גם יהודה. אף הוא הואיל וקלקל: שת. המשיית זמן פורענות לה: קציר. עת סילוקה וגלותה כמו עוד מעט ובאה עת הקציר לה (שם נא) בפורענות בבל כספר ירמיה: בשווי שבות עמי. הוכיח אותם לשוב משובותם: שבות עמי. לשון משובה נערו' ויולדות אינווייזור"א בלע"ז וכן בנים שובכים (שם ג) הבת השובכה (שם לא): (א) כרפאי לישראל. כשאני חפץ להושיעם ולרפאות עוונותם נגלו לפני כי פעלו תמיד

מצודות ציון

אור. דרך המקלל לנכות הטובה שסם אור וכמו שממנה הרעה שסם מושך: (ח) עקובה. ענין מלרצח ואורז כמו ואת עקבו מים (ישעיה ט): (ט) וכחכי. ענין מקוה כמו ומכיתי לה' (שפתי ט): גדודים. מרצת אנשים יחד קרוי גדוד: חבר. מל' סוכה וקיעה: שכמה. ר"ל כל אחד ודעה אחת כמו לענדו שסם אחד (שפתי ז): זמה. מעשה מעוז ומגונה: (י) שערוריה. ענין דבר מגונה ומאוס כמו שמה ושערוריה (ירמיה ט): (יא) שת. ענין עימה: קציר. ענף וסעיף כמו ועשה קליר (איוב ט): שבות. מל' שני הגולה: (א) פשעי. ענין

מצודות דוד

הראשון שהמקום הכניסו לג"ע ועבר על מצות ה' ואכל מעץ הדעת כן המה עברו בריתי ובגדו בי ובהארץ אשר נתתי להם וכאומר לכן כמו שגרשתי את אדם מג"ע כן אגרשם מארצם: (ח) קרית. עיר מלאה אנשים פועלי און: עקובה מדם. מלאה אורבים לשפוך דם נקי: (ט) וכחכי וגו'. כמו שגדודי הלסטים מחכים איש עובר דרך לשלול אותו כן הוא חבורה של כהנים ירצחו בדרך כולם שסם א' ובדעה אחת: כי זמה עשו. כאומר לא רציחה ממש בידיים כי הם ירצחו כמעשהים התעובים והמגונים ובהם מסבכים אבדן נפשות: (י) שערוריה. דבר מגונה ומאוס: שם זנות לאפרים. ר"ל כי שם ראיתי זנות לאפרים אשר יונה אתר עגלי הזהב ושם נטמא ישראל כי כולם נגררו אחר העגלים: (יא) גם יהודה. ר"ל את ידי שחטאת אתה ישראל אלא שגם יהודה עשה לך קציר וסעיף להוסיף על העבירות ור"ל גם הוא אחז בדרכך כשהיה בלבי להשיב מהגולה בני השבי של עמי וכאומר עם כי היה בלבי לרחמם הנה לא ארחמם כי בני יהודה הבעירו חמתי במה שאחזו בדרכי ישראל לעבוד עבודת כוכבים כמותם והם היו סיבה לה: (א) כרפאי. כאשר עלה בלבי לרפאות את ישראל מחלי צרתם אז נגלה עון אפרים

הושע פרק ז

כא

וַנְגַלֶּה עֵץ אַפְרַיִם וְרַעוֹת שְׁמֹרוֹן כִּי פָעְלוּ שָׁקֵר וַגִּבּוֹ יָבֹא
פָּשֵׁט גְדוּד בַּחוּץ: ז וּבִלְיָאֲמָרוֹ לְלִבָּבְם פֶּלַח רַעְתֶּם זִכְרָתִי
עַתָּה סִבְבוּ מֵעַלְלֵיהֶם נֶגֶד פְּנֵי הַיּוֹ: ח בְּרַעְתֶּם יִשְׁמַחוּ-מִלֶּחֶד
וּבִכְחֻשֵׁיהֶם שָׂרִים: ט פֶּלֶם מְנַאֲפִים פָּמוֹ תִנּוֹר בַּעֲרָה מֵאִפְּהָ
יִשְׁבּוֹת מֵעִיר מְלוּשׁ בָּצֵק עַד-חֲמֻצָתוֹ: י יוֹם מִלְּפָנוּ הַחֲלוּ
שָׂרִים חֲמַת מִיַּן מִשְׁךְ יָדוֹ אֶת-לִצְעִים: יא כִּי-קָרְבוֹ כְּתִנּוֹר לְפֶם

רש"י

שקר וגנבים מהם תמיד כוונתם וגונבים מומן חביריהם ואף פושטי' גדודיהם בלסטיות ללסטט את הבריות: (ב) וב' יאמרו ללבבם אינן נותנין אל לבם שכל רעתם כתובה לזכרון לפני: (ג) ישמחו מלך. מלכם חפץ ברעה שהם עושים: (ד) בוערה מאופה. שהוסקה מיד הנחתום כן יצום בוער בקרבם: ישבות מעיר. י"ת מה שתירגם ואיני יכול ליישב בו לשון המקרא ולפי משמעו ישבות יצום הרע שהיה מעירם: מלוש בצק עד

מצודות ציון

הסרת המלגוס כמו ופסע את נגדו (ויקרא י): (ג) ובכחשיהם. נשקיהם: (ד) בוערה. מל' הנערה והיסק: ישבות. ענין מניעה ונטול: מעיר. מלשון המעורכות: מלוש. מלשון לשה והוא עשיית העיס' כמו לוש ועשי עוגות (בבבש' יח): בצק. עיסה כמו את צלקו (שמות יג): חומצתו. מל' תמן: (ח) החלו. מל' חלו: חמת. הוא נלד וכן ושמע מים (בבבש' כח): לוצצים. מל' לץ: (ק) קרבו. ר"ל הכינו: בארבע. מל'

רעות שומרון אשר פעלו שקר ר"ל מיד בא העון ומקטרג עליהם: וגבב יבוא. גבב אחד מהם מזדון לבו יבוא ויפשט בגדי גדוד אנשים בחוץ לעין כל ולא יפחדו ממי ואם כי בתחילה היה גבב לעשות מעשהו בסתר לבסוף יעשה בפרסום: (ב) וב' יאמרו ללבבם. אינם חושבים בלבבם שאני זוכר כל רעת' הנה עתה מעשיהם הרעים מקיפים אותם מסביב והמה נגד פני ורואה אני אותם: (ג) ברעתם. כמה שעושים את הרעה

מצודות דוד

רעות שומרון אשר פעלו שקר ר"ל מיד בא העון ומקטרג עליהם: וגבב יבוא. גבב אחד מהם מזדון לבו יבוא ויפשט בגדי גדוד אנשים בחוץ לעין כל ולא יפחדו ממי ואם כי בתחילה היה גבב לעשות מעשהו בסתר לבסוף יעשה בפרסום: (ב) וב' יאמרו ללבבם. אינם חושבים בלבבם שאני זוכר כל רעת' הנה עתה מעשיהם הרעים מקיפים אותם מסביב והמה נגד פני ורואה אני אותם: (ג) ברעתם. כמה שעושים את הרעה ממשמים את מלך ישראל כי כשר הרבו לפניו וחפץ בוה: ובכחשיהם. במעשה השקרים משמים את השרים: (ד) כמו תנור. חמום הזנות בוער בהם כמו תנור הבוער מהיסק האופה: ישבות מעיר. היצר המעיר אותם לזנות וישבות מלישת הבצק עד שיתחמץ שיהא ראוץ לאפותו, ר"ל אינו בטל מן הזנות מעת שחשב כ"א עד שיהיה ספק בידו לעשות ולא יתור ולפי שהמשילו אל התנור אמר לשון הנופל בתנור שאין התנור בטל מן האפיה כי אם עד שיתחמץ העיסה ולא יתור: (ח) יום מלכנו. ר"ל ביום שמתח מלך ישראל כיום הלידה או יום המלכותו אז נעשו השרים חולים בעבור נאדות מהיין כי הרבו למלאותם לשתייה ונעשו חולים מרובי השכרות: משך ידו. כ"א משך ידו מתקן המדינה

הושע פרק ז

כב

בְּאַרְבַּם כָּל-הַלִּילָה יִשָּׁן אַפְרַיִם בְּקֶדֶר הוּא בְּעַר כְּאֵשׁ לַהֲבָה:
ז פֶּלֶם יַחְמוֹ פִּתְנוֹר וְאָכְלוּ אֶת-שֹׁפְטֵיהֶם כָּל-מַלְכֵיהֶם נָפְלוּ
אֵין-קָרָא בָהֶם אֵלֵי: ח אַפְרַיִם בְּעַמִּים הוּא יִתְבּוֹלֵל אַפְרַיִם
הִיָּה עֵגָה בְּלֵי הַפּוּכָה: ט אָכְלוּ זָרִים כָּחוֹ וְהוּא לֹא יָדַע

רש"י

(ו) כי קרבו כתנור לבם בארבע. הכינו והזמינו את לבם במעשה אורב שלהם כתנור זה שמכניס ומטיקין אותו לאפות: כל הלילה ישן אפריהם. נחתום שלהם המטיק את התנור לאחר שהכינו לבם וחשבו את גמר הרעה איך יעשה: ישן אפריהם. כלומר עד הבוקר ישנים ולבוקר בוערים כאש עד שגמרו את רעתם: (ז) ואכלו את שופטיהם. הרגו את סנהדרין שלהם לפי שהיו מוחים בידם ומה עלתה להם כל מלכיהם נפלו לפי שאין קורא בהם אלי ובירושלמי במסכת ע"ז דרשו ביום שהמליכו את ירבעם החלו שרים חמת מיין כמו שמפורש אתון לגביה אמרין ליה קום עבד לן עכו"ם אמר לון השתא עתי רמשא הוא וכל עמא שתיין כלומר עת שכרות הוא שמא עכשיו שכורים אתם ומחר תחזרו בכם איוולן ואיתו בצפר' אזלו ואתו בצפרא הדא

מצודות ציון

אורב: אפריהם. מל' אפיה: (ז) יחמו. מל' מוס: ואכלו. ר"ל הרגו: (ח) יתבולל. מל' נלגול וערעור כמו עס נלל ה' (בבבש' יב): עגוה. מרעה וכן ועשי עוגות (שם יג): (ט) שיבה. הוא עוד יומר מוקנה: זרקה. ר"ל מוקנה:

היה כי קרבו כתנור וגו' אמר לון אנא דחיל מן סנהדרין דילכון אמרון ליה אנן קטלינן לון הדא היא ואכלו את שופטיהם: משך ידו וגו'. כד הוה חמי בר נש כשר הוה מותיב גבוי תרין ליצינן ואינון אמרין לו איזה דור חביב מכל הדורות והוא אמר לון דור המדבר ואינון אמרין לו ולא עבדין עכו"ם והוא אמר לון אגב דהוו חביבין לא איתעשוון ואינון אמרין לו חש דמלכא בעי למעבד כן דום שהמלך רוצה לעשות כן: (ח) יתבולל. יכולבל בגולה בין האומות: עגוה בלי הפוכה. תירגם וינתן כחררה דעד דלא איתהפכת איתאכלת עוגה חררה שאופין על הגחלים: (ט) והוא לא ידע. לא שם אל לבו שאכלוהו מלכי ארם בימי יהואחז שגא' (מלכים ב יג) כי לא השאיר ליהואחז וגומר וישימם כעפר לרוש ואעפ"כ לא חזר ירבעם בנו מדעת

מצודות דוד

התחבר עם הלוצצים: (ו) כי קרבו. אשר הקריבו והכינו לבם לארוב זה על זה כמו שהאופה מכין התנור להסקה: ישן אפריהם. האופה ישן הוא כל הלילה וכאשר יאיר הבוקר הוא מבעיר שלהבת כתנור כדרך האש המעלה להב ר"ל בעוד שאין סיפק בידו לעשות הוא שבת ונח אבל מיד כשהי' לאל ידו לעשו' מיד עושהו: (ז) יחמו כתנור בוער: ואכלו. הרגו את הסנהדרין על שמיחו בידם ולכן נפלו כל מלכיה' ועכ"ז אין בהם מי שקרא אלי לשב מדרכו: (ח) הוא יתבולל. הוא התערב בין העכו"ם ולמד מעשיהם: עגוה בלי הפוכה. כחררה הנאפת על הגחלים כשאינם מהפכים אותה מעבר אל עבר שאז היא נשרפת מקצתה ואינה אפיה מקצתה כן הוא אינו מתבונן במעשיו להיות על צד השויו והיושר: (ט) אכלו זרים. העכו"ם לקחו מארצו ואינו משים על לב כאלו לא ידע מזה: גם שיבה זרקה בו. נזרקה בו תשות כח מול האויב כאיש שיבה

מסכת

פרק ו

נזיר

ק"ב

מסכת

פרק ו

נזיר

ק"ג

ד. נזיר שהיה שותה יין כל היום, אינו חיב אלא אחת. אמרו לו אל תשתה אל תשתה, והוא שותה, חיב על כל אחת ואחת. היה מגלח כל היום, אינו חיב אלא אחת. אמרו לו אל תגלח אל תגלח, והוא מגלח, חיב על כל אחת ואחת. היה מטמא למתים כל היום, אינו חיב אלא אחת. אמרו לו אל תטמא אל תטמא, והוא מטמא, חיב על כל אחת ואחת:

ה. שלשה מינין אסורין בנזיר, הטמאה והתגלחת והיוצא מן הגפן. חמך בטמאה ובתגלחת מבייצא מן הגפן, שהטמאה והתגלחת סותרין, והיוצא מן הגפן אינו סותר. חמך פיוצא מן הגפן

מבטמאה ובתגלחת, שהיוצא מן הגפן לא התר מכללו, וטמאה ותגלחת התרו מפלגן בתגלחת מצוה ובמת מצוה. וחמך בטמאה מבתגלחת, שהטמאה סותרת את הכל וסביבין עליה קרפן, ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים יום ואין חיבין עליה קרפן:

ו. תגלחת הטמאה ביצד, היה מזה בשלישי ובשביעי ומגלח בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני. ואם גלח בשמיני, מביא קרבנותיו בו ביום, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי טרפון, מה בין זה למצורע. אמר לו, זה טהרתו תלויה בקמיו, ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו, ואינו מביא קרפן אלא אם כן היה

רבינו עובדיה מברטנורה

תעשה התער לא יעבור על ראשו (במדבר ו') :
 ו. מגלח בשביעי ומביא קרבן בשמיני. כדכתיב (שם) וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו. וביום השמיני יביא שתי תורים וגו' וכבש לאשם: מה בין זה למצורע. דכתיב בפרשת מצורע בתגלחת שניה (ויקרא י"ד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וכו'. וביום השמיני יקח וכו'. וקיי"ל במצורע דאם גלח בשמיני מביא קרבן בתשיעי: אמר לו שזה טהרתו תלויה בימיו. נזיר טהרתו תלויה בהזאת שליש ושביעי וטבילה, הלכך כיון שטהר בשביעי אע"פ שלא גלח עד יום השמיני, מביא קרבנותיו בו ביום: אבל מצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. כדכתיב (שם) ביום השביעי

מערב שמש: ז. תגלחת הטהרה ביצד, היה מביא שלש בהמות, חטאת עולה ושלמים, ושוחט את השלמים ומגלח עליהם, דברי רבי יהודה. רבי אלעזר אומר, לא היה מגלח אלא על החטאת, שהחטאת קודמת בכל מקום. ואם גלח על אחת משלשתן, יצא:

ח. רבן שמעון בן גמליאל אומר, הביא שלש בהמות ולא פרש, הראויה לחטאת תקרב חטאת,

רבינו עובדיה מברטנורה

יגלח את כל שערו והדר כתיב ורחץ את בשרו במים, ואם טבל עד שלא גלח לא עלתה לו טבילה, הלכך אם גלח בח' אכתי צריך טבילה והערב שמש, הלכך אינו יכול להביא קרבנותיו עד תשיעי. והלכה כר"ע:
 ז. שחט את השלמים ומגלח עליהם. דכתיב בנזיר (במדבר ו') וגלח את ראשו פתח אהל מועד, ומפרשין לקרא הכי, וגלח את ראשו על זבח שכתוב בו פתח אהל מועד, והיינו שלמים דכתיב בהו (ויקרא ג') ושחטו פתח אהל מועד: שחטאת קודמת בכל מקום. לעולה ושלמים, ודין הוא שיגלח על הראשון. והלכה כרבי יהודה שמגלח על השלמים:
 ח. ולא פירש. אע"ג דכל הקרבנות צריך שיקראו להם הבעלים שם, הכא לא צריך, דמכי אמר אלו לנזירותי הוי כהילו קרא שם לכל אחד ואחד, דכבשה אינה ראויה אלא לחטאת, וכבש לעולה, ואילך לשלמים: ומשלח תחת הדוד. שמבשלים בו

לעולה תקרב עולה, לשלמים תקרב שלמים. היה נוטל שער ראש נזרו ומשלח פחת הדוד. ואם גלח במדינה היה משלח פחת הדוד. במה דברים אמורים, בתגלחת הטהרה. אבל בתגלחת הטמאה, לא היה משלח פחת הדוד. רבי מאיר אומר, הפל משלחין פחת הדוד, חוץ מן הטמא שפמדינה כלכד:

ט. היה מבשל את השלמים או שולקן, הפכה נוטל את הנזרע בשלה מן האיל, וחלת מצה אחת

זבח השלמים: היה מגלח במדינה. בירושלים. ואע"ג דכתיב פתח אהל מועד, לאו דוקא, אלא ללמד שאינו מגלח עד שיהיה פתח אהל מועד פתוח: לא היה משלח תחת הדוד. דכתיב (במדבר ו') ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש, מי שאינו מחוסר אלא לקיחה ונתינה, יצא זה שמחוסר לקיחה והבאה ונתינה תחת הדוד: במה דברים אמורים. שבמקדש נוטל שער ומשלח תחת הדוד, בתגלחת טהרה: אבל בתגלחת טומאה. אפילו גלח במקדש, אינו נוטל שער ומשלח תחת הדוד של אשם וחטאת העוף, דלא כתיב נתינת שער תחת הדוד אלא בנזיר טהור: הכל משלחין. טהור במקדש ובמדינה, וטמא במקדש. חוץ מטמא גלח במדינה, מפני ששערו נקבר. ופסק ההלכה, שאין משלח תחת הדוד אלא נזיר טהור שגלח פתח אהל מועד שנעשה כמצותו. ואם שילח תחת הדוד של חטאת, יצא. לא נאמר אשר תחת זבח השלמים, אלא למצוה:

ק"ד	מסכת	פרק ז	נזיר	ק"ד	מסכת	פרק ו	נזיר	ק"ד	מסכת	פרק ז	נזיר				
			אומרים, יביא שאר קרבנותיו ויטרה. אמרו לו, מעשה במרים התרמוזית שזנרק עליה אחד מן הדמים, ובאו ואמרו לה על בתי שהיתה מסכנת והלכה ומצאה שמתה, ואמרו חכמים, תביא שאר קרבנותיה ותטהר:				גלח על העולה או על השלמים שלא לשמן ואחר כך הביא קרבנותיו לשמן, תגלחתו פסולה, וזבחו לא עלו לו. רבי שמעון אומר, אותו זבח לא עלה לו, אבל שאר זבחים עלו לו. ואם גלח על שלשתן ונמצא אחד מהן פשר, תגלחתו פשוטה, ויביא שאר הזבחים:				מן הסל, ורקיק מצה אחד, ונותן על פני הנזיר ומניפן, ואחר כך הטר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים. רבי שמעון אומר, פיין שזנרק עליו אחד מן הדמים, הטר הנזיר לשתות פיין ולהטמא למתים:				ג. גלח על הזבח ונמצא פסול, תגלחתו פסולה, וזבחו לא עלו לו. גלח על החטאת שלא לשמה ואחר כך הביא קרבנותיו לשמן, תגלחתו פסולה, וזבחו לא עלו לו.
		פרק ז	א. כהן גדול ונזיר אינן מטמאין לקרוביהן, אבל מטמאין למת מצוה. היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה, רבי אליעזר אומר, טמא כהן גדול ואל טמא נזיר. וחכמים אומרים, טמא נזיר ואל טמא כהן גדול. אמר להם רבי אליעזר, טמא כהן שאינו מביא				ב. על אלו הטמאות הנזיר מגלח, על המת ועל כזית מן המת ועל פזית נצל ועל מלא תרוד רקב, על השדרה ועל תגלגלת ועל אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו כשר פראוי, ועל חצי קב עצמות ועל חצי לג דם, על מגען ועל משאן ועל אהלן, ועל עצם פשעורה, על מגעו ועל משאו. על אלו הנזיר מגלח ומזה בשלישי ובשביעי וסותר את הקורמין, ואינו				ד. מי שזנרק עליו אחד מן הדמים ונטמא, רבי אליעזר אומר, סותר את הכל. וחכמים				ה. רבינו עובדיה מברטנורה לשם חובת שלמי נזיר ועולת נזיר, הוא ליה כמגלח על עולת נדבה ושלמי נדבה. ורבי שמעון סבר דאם גלח על עולת נדבה ושלמי נדבה יצא. ואין הלכה כרבי שמעון: אם גלח על שלשתן. אחר שהקריבו שלשתן: ונמצא אחד מהן כשר. והשאר פסולים: תגלחתו כשרה. לדברי הכל. דהא תנן ואם גלח על אחד משלשתן יצא:
			משנטמא, ודאי סותר, דקרא קפיד שיהו קרבנות נזיר כולן בטוהרה: מרים התרמוזית. מתרמוד היתה. והלכה כחכמים:				ז. כהן גדול ונזיר אינן מטמאין לקרוביהן. כדכתיב בפרשת אמור ובפרשת נשא: היו מהלכים בדרך. לאו דוקא ככהן גדול פליגי, דהוא הדין ככהן הדיוט נמי פליגי, דחד טעמא הוא:					ו. ר"א אומר סותר את הכל. לא כל הימים קאמר, אלא סותר כל הקרבנות. ור"א לטעמיה דאמר שלא הותר הנזיר לשתות יין אלא אחר כל המעשים כולם, אחר הבאת כן הקרבנות, וכשנטמא קודם שהקריב כולם, הוי כאילו נטמא שחרית קודם שהקריב שום אחד מהם, והוי הקרבן שהקריב כאילו הביאו תוך מלאת: וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטרה. פירוש, לכשיטרה. ואותו הזבח שהביא בטהרה לא יחזור ויביאנו. רבנן לטעמיה דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשתות יין ומותר לגלח. הלכך קודם שנטמא היה ראוי לתגלחת ולא יסותר אותו זבח, אבל שאר הזבחים שהקריב			
			רבינו עובדיה מברטנורה כשנקבר המת ערום בארון של שיש וכיוצא בו שאין שם רקבון אחר אלא מגופו של מת, ונקבר המת כולו שלם שלא נחסר ממנו אבר: תרוד. כף גדולה שמחזקת מלא חפנים: על השדרה. אפילו אין בה בשר כלל: וכן על עצם הגולגולת. של הראש, אפילו אין בה בשר: ועל אבר מן החי ועל אבר מן המת שיש עליהם בשר כראוי. כל שאילו היה האבר מחובר באדם חי היה יכול להעלות ארוכה ע"י אותו בשר הוא נקרא כראוי. והוא פחות מכזית: ועל חצי קב עצמות. ואע"ג דרובע קב עצמות מטמא באהל, הלכה למשה מסיני שאין הנזיר מגלח אלא על חצי קב, וכן על חצי לוג דם. ואע"ג דרובע דם מטמא באהל, אין הנזיר מגלח אלא על חצי לוג: ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו. אבל על אהל לא, שאין עצם כשעורה מטמא באהל: וסותר את				ז. ר"א אומר סותר את הכל. לא כל הימים קאמר, אלא סותר כל הקרבנות. ור"א לטעמיה דאמר שלא הותר הנזיר לשתות יין אלא אחר כל המעשים כולם, אחר הבאת כן הקרבנות, וכשנטמא קודם שהקריב כולם, הוי כאילו נטמא שחרית קודם שהקריב שום אחד מהם, והוי הקרבן שהקריב כאילו הביאו תוך מלאת: וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטרה. פירוש, לכשיטרה. ואותו הזבח שהביא בטהרה לא יחזור ויביאנו. רבנן לטעמיה דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשתות יין ומותר לגלח. הלכך קודם שנטמא היה ראוי לתגלחת ולא יסותר אותו זבח, אבל שאר הזבחים שהקריב				ח. ר"א אומר סותר את הכל. לא כל הימים קאמר, אלא סותר כל הקרבנות. ור"א לטעמיה דאמר שלא הותר הנזיר לשתות יין אלא אחר כל המעשים כולם, אחר הבאת כן הקרבנות, וכשנטמא קודם שהקריב כולם, הוי כאילו נטמא שחרית קודם שהקריב שום אחד מהם, והוי הקרבן שהקריב כאילו הביאו תוך מלאת: וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטרה. פירוש, לכשיטרה. ואותו הזבח שהביא בטהרה לא יחזור ויביאנו. רבנן לטעמיה דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשתות יין ומותר לגלח. הלכך קודם שנטמא היה ראוי לתגלחת ולא יסותר אותו זבח, אבל שאר הזבחים שהקריב				
			כגון שנשפך דמו, או יצא או נטמא: תגלחתו פסולה. הואיל ונפסל הזבח שגלח עליו, הוה ליה כגלחוהו לטמים דאמרינן לעיל לרבי אליעזר סותר שבעה ימים ולרבנן סותר שלשים יום: וזבחו לא עלו לו. שאר הזבחים שהקריב אחר תגלחתו הפסולה, לא עלו לו, דכיון דצריך לסתור עד שיגדל שערו, הוי כאילו הקריבן קודם זמנם: על החטאת שלא לשמה. היינו על הזבח ונמצא פסול, דחטאת שלא לשמה פסולה. ואיידי דבעי למתני על הפולה ועל השלמים פלוגתא דרבי שמעון ורבנן, תנא נמי על החטאת: על העולה ועל השלמים שלא לשמן וכו' תגלחתו פסולה. דהואיל ולא עלו				ט. ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין. דכתיב (במדבר ו') ואחר ישתה הנזיר יין, אחר המעשים כולם: ר"ש אומר כו'. כתיב הכא ואחר ישתה הנזיר יין, וכתיב התם (שם) אחר התגלחו את נזרו, מה להלן אחר מעשה יחידי, אף כאן אחר מעשה יחידי, הא למדת שכיון שזנרק עליו אחד מן הדמים מותר לשתות יין ולהטמא למתים. וכן הלכה:				י. ונמצא פסול. כגון שנשפך דמו, או יצא או נטמא: תגלחתו פסולה. הואיל ונפסל הזבח שגלח עליו, הוה ליה כגלחוהו לטמים דאמרינן לעיל לרבי אליעזר סותר שבעה ימים ולרבנן סותר שלשים יום: וזבחו לא עלו לו. שאר הזבחים שהקריב אחר תגלחתו הפסולה, לא עלו לו, דכיון דצריך לסתור עד שיגדל שערו, הוי כאילו הקריבן קודם זמנם: על החטאת שלא לשמה. היינו על הזבח ונמצא פסול, דחטאת שלא לשמה פסולה. ואיידי דבעי למתני על הפולה ועל השלמים פלוגתא דרבי שמעון ורבנן, תנא נמי על החטאת: על העולה ועל השלמים שלא לשמן וכו' תגלחתו פסולה. דהואיל ולא עלו				

מסכת

פרק ז

נזיר

קל"ז

מסכת

פרק ח

נזיר

קל"ז

מתחיל למנות אלא עד שיטהר ומביא את קרבנותיו:

ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע, הרי אלו עולין לו:

ג. אבל הסככות, והפירות, ובית הפרס, וארץ העמים, והגולל, והדופק, ורביעית דם, ואהל, ורבע עצמות, וכלים הנוגעים במת, וימי ספרו, וימי גמרו, על אלו אין הנזיר מגלח, ומזה בשלישי ובשביעי, ואינו סותר את הקודמין, ומתחיל ומונה מיד, וקרבן אין לו. באמת,

ד. אמר רבי אליעזר משום רבי יהושע, כל טמאה מן המת שהנזיר מגלח עליה, חזבין עליה על ביאת מקדש. וכל טמאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה, אין חזבין עליה על ביאת מקדש. אמר רבי מאיר, לא תהא זו קלה מן השרץ. אמר רבי עקיבא, דנתי לפני

רבינו עובדיה מברטנורה

שבעת ימים: על אלו אין הנזיר מגלח. על כל הנך דמתניתין: ומזה בשלישי ושביעי. הא לא קאי אימי ספרו ואימי גמרו, דלא שיך בהו הואה ג' ו': ואינו סותר את הקודמין ומתחיל ומונה מיד. כל אלה שאמרנו, אינן עולין לימי הנזירות ואין סותרין, אלא אחר שזיה ג' ו': ויטהר אם נטמא בטומאת מת, ואחר שישלים ימי גמרו וימי ספרו אם נצטרע, משלים נזירתו על מנין הימים שמנה קודם שנטמא, ואינו מביא קרבן טומאה: באמת אמרו ימי הזב והזבה. כל ימי טומאתם וימי ספירתם שבעה נקיים:

וימי הסגרו של מצורע. שנאמר בו (שם ט"ו) והסגיר את הגגע שבעת ימים, עולין למנין ימי הנזירות, וא"צ לומר שאין סותרין את הקודמים:

ז. חייבין עליה על ביאת מקדש. אם נטמא באותה טומאה ונכנס למקדש, או אכל קדשים קודם שטהר מטומאתו, חייבין עליה כרת אם היה מויד, או קרבן עולה ויורד אם היה שוגג: לא תהא זו קלה מן השרץ. דחייבין עליה על ביאת מקדש כדכתיב בויקרא (ח) או בנבלת שרץ טמא. ומילתא דר"מ ליחא, שהרי מגע ומשא של עצם

רבי אליעזר, מה אם עצם פשעורה שאינו מטמא אדם באהל, הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו. רביעית דם שהוא מטמא אדם באהל, אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה. אמר לי, מה זה עקיבא, אין דנין פאן מקל וחמר. וכשבאתי והרציתי את הדברים לפני רבי יהושע, אמר לי יפה אמרתי, אלא כן אמרו הלכה:

פרק ח

א. שני נזירים שאמר להן אחד, ראיתי אחד מכם שנטמא ואינו יודע איזה מכם, מגלחין ומביאין קרבן טמאה וקרבן טהרה, ואומר, אם אני הוא הטמא, קרבן שלי וקרבן טהרה שלך. ואם אני הוא הטמאה, קרבן שלי וקרבן טהרה שלך. ואם אני הוא הטמאה בסקפך, וקרבן שלי וקרבן טהרה שלך. ואם אני הוא הטמאה בסקפך.

רבינו עובדיה מברטנורה

כשעורה שהוא קל שאינו מטמא באהל, הנזיר מגלח עליה כדתנן במתניתין, ורביעית דם שהיא חמורה מטמא באהל אין הנזיר מגלח עליה: אין דנין כאן ק"ו. שאין דנין ק"ו על דבר שהוא הלכה למשה מסיני, שעצם כשעורה אינו כתוב בתורה אלא הלכה היא, ואין דנין ק"ו מהלכה. והן הן דברי ר"א הן דברי ר' יהושע שאמר אלא כך אמרו הלכה:

פרק ח שני נזירים שאמר להם אחד כו'. והם שותקים, דאם הם מכחישים אינו נאמן, דעד אחד במקום מכחישישן אורתו אינו נאמן. ומתניתין איירי כגון שזה העד לא היה עמהם, אלא אמר ראיתי מרחוק טומאה שנזוקה ביניכם, שאם היה העד אצלם

במקום שהיא לה ספק טומאה ברה"ר, וספק טומאה ברה"ש ספיקו טהור, דכל ספק טומאה מוסטה ילפינן לה דכתיב בה (במדבר ה) ונסתרה והיא נטמאה, ואינן אלא היא והבועל, וספיקה טמא. וכל זמן שהם יותר משנים אפילו בתוך הבית ספיקו טהור, דהוא לה כספק טומאה ברה"ר, לכך צ"ל שלא היה העד בשעת ספק טומאה אצלם במקום: וסופרים ל' יום. וכגון ששניהם נדרו נזירות ביחד ונדרו סתם נזירות. וה"ה אם נדרו שניהם ביחד ופירשו נזירות לזמן קצוב, שלאחר שהביאו קרבן טומאה וקרבן טהרה חזרים ומונים הזמן הקצוב לנזירותם, ומפרישין קרבן טהרה: וקרבן טומאה ספק. חטאת העוף הבא על הטומאה, ספק ואינה

מסכת פרק ח זויר ק"ה מסכת פרק ט זויר ק"ט

טְהַרְה, וְאוֹמֵר, אִם אָנִי הוּא הַטָּמֵא, קָרְבַּן טָמֵא שְׁלִי וְקָרְבַּן טְהוֹרָה שְׁלִי וְזֶה קָרְבַּן טְהוֹרָתִי. וְאִם אָנִי הוּא הַטְּהוֹר, קָרְבַּן טְהוֹרָה שְׁלִי וְקָרְבַּן טָמֵא שְׁסָפֵק וְזֶהוּ קָרְבַּן טְהוֹרָתִי. אָמַר לוֹ בֶּן זֹמָא, וּמִי שׁוֹמֵעַ לוֹ שִׁידוֹר כְּנִגְדּוֹ בְּזוֹרֵר, אֲלֵא מֵבִיא חֲטָאת הַעוֹף וְעוֹלַת בְּהֵמָה, וְאוֹמֵר, אִם טָמֵא הִייתִי, הַחֲטָאת מַחוֹבְתִי וְהַעוֹלָה נִדְבָּה. וְאִם טְהוֹר הִייתִי, הַעוֹלָה מַחוֹבְתִי וְהַחֲטָאת בְּסָפֵק.

רבינו עובדיה מברטנורה

נאכלת: אלא מביא חטאת עוף. לספק טומאות נזירות. ואשם אינו מביא, כרבנן דאמרי לעיל הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה: **נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאים.** אם נזיר טהור הוא. דעולה ראשונה היתה חובה ועתה הוא מקריב חטאת ושלמים: **אבל הודו חכמים לבן זומא.** ולא חששו על שמקריב קרבנותיו לחצאים. והלכה כבן זומא:

ב. נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק. ספק אם נטמא במת וספק אם הוא מצורע מוחלט: **אוכל בקדשים אחר ששים יום.** אבל קודם לכן לא, דספק מצורע הוא ועד שביא כפרתו אסור לאכול בקדשים. אבל משום ספק נזיר טמא לא מתסר לאכול בקדשים, דלא מקרי מחוסר כפרה שאסור לאכול בקדשים אלא מי שטומאה יוצאה עליו מגופו. כיצד, נזר שלשים יום. וביום הראשון אירע לו ספק וטמאת מת וספק צרעת, מזה ושונה וטובל וטהר מטומאת מת כאילו בא לגלח כדון נזיר טמא או כדון מצורע שנתרפא, ואינו יכול לגלח עד שלשים יום מיום שנזר, שמא נזיר טהור הוא ואסור לגלח עד מלאת ימי נזרו ועד שיביא

וְסוֹפֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמֵבִיא קָרְבַּן טְהוֹרָה, וְאוֹמֵר, אִם טָמֵא הִייתִי. הַעוֹלָה הָרִאשׁוֹנָה נִדְבָּה וְזוֹ חוֹבָה. וְאִם טְהוֹר הִייתִי, הַעוֹלָה הָרִאשׁוֹנָה חוֹבָה וְזוֹ נִדְבָּה, וְזֶה שְׁאֵר קָרְבָּנֵי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, נִמְצָא זֶה מֵבִיא קָרְבָּנֹתָיו לַחֲצָאִים. אֲכַל הוֹדוֹ לוֹ חֲכָמִים לְבֶן זֹמָא:

ב. נזיר שהיה טמא בספק ומחלט בספק, אוכל בקדשים אחר

קרבנותיו, ולאחר שלשים יום מגלח, ספק תגלחת מצורע ספק תגלחת טומאה של נזיר וספק תגלחת טהרה. ומביא שתי ציפורים כדון תגלחת חלוטו של מצורע, וחטאת העוף הבאה על הספק משום ספק נזיר טמא, ועולת בהמה משום ספק נזיר טהור. ואע"פ שאינו מביא שאר קרבנות של תגלחת טהרה, הא אמרינן אם גלח על אחת משלתן יצא. ומתנה עליה שאם אינו נזיר טהור שתהא עולת נדבה. ודין מצורע מוחלט שצריך שני תגלחות, אחת לאחר גמר חלוטו כשנפרס מצרעתו, ואחת לאחר ימי ספרו לאחר שספר שבעה מן התגלחת הראשונה, כדכתיב (ויקרא י"ד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, וזה שהוא ספק נזיר אינו יכול לגלח, הלכך צריך להמתין ל' יום של ספק נזירות טהרה ומגלח תגלחת של ספק ימי ספרו של מצורע וספק נזירות טהרה, ומביא עולת בהמה של ספק נזירות כדי לגלח על הקרבנות ומתנה עליה, ולמחרת יום תגלחתו מביא קרבן מצורע כדי להתירו בקדשים. ומביא חטאת עוף, שחטאת בהמה אינה באה על הספק. ואינו מביא אשם, שהאשם אינו מעכב מלאכול בקדשים. ונמצא שלאחר ס' יום

שְׁשִׁים יוֹם, וְשׁוֹתֶה יַיִן וּמִטְמֵא לְמַתִּים אַחַר מֵאָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁתַּגְּלַחַת הַנֶּגַע דּוֹחָה תְּגַלַּחַת הַנְּזִיר בְּזִמָּן שֶׁהִיא וְדַאי אֲכַל בְּזִמָּן שֶׁהִיא סָפֵק אֵינָה דּוֹחָה:

פרק ט

א. הגוים אין להם נזירות. נשים

רבינו עובדיה מברטנורה

כפרתו ואוכל בקדשים, ומונה עוד ב' שנים קודם שישתה יין ויטמא למתים:

פרק ט הגוים אין להם נזירות. אף על גב דגוים מקריבין נדרים ונדרות כישראל, אם נדר בניזיר אין עליו תורת נזירות ומותר לשתות יין וליטמא למתים, דכתיב בריש פרשת נזיר (במדבר ו') דבר אל בני ישראל, בני ישראל נודרים בניזיר ואין גוים נודרים בניזיר: **שהוא כופה את עבדו.** כופהו לשתות יין ולהטמא למתים בעל כרחו: **ואינו כופה את אשתו.** בעל כרחו. ובשאר נדרים שבהם עיניו נפש או בטול מלאכה, אין איש צריך לכופו את העבד אלא הם בטלים מאליהם, דכתיב (שם י') לאסור אסר על נפשו, מי שנפשו קנויה לו, יצא עבד שאין נפשו קנויה לו. וכן השבועות כולם שנשבע העבד בין שיש בהם עיניו נפש בין שאין בהם עיניו נפש, אין רבו צריך לכופו, שמאליהם בטלים, שהרי אין לו רשות לעצמו. אבל נדרים שאין בהם עיניו נפש ואין בהם ביטול מלאכה לרבו, חייב העבד לקיימם ואין רבו יכול לכופו עליהם לבטלים: **מיפר נדרי אשתו ואינו מיפר נדרי עבדו.** שאם נתרצה בנדר שנדרה אשתו אחר שהפר לה ורוצה שתקיימנו אינה חייבת לקיימו אחר שהפר לה פעם א'. ואם כפה את עבדו לעבור על

קמא	נזיר	פרק ט	מסכת	קמא	נזיר	פרק ט	מסכת

ג. המוצא מת בתחלה משכב אמה. מצא אחד בסוף עשרים כדרכו, נוטלו ואת תבוסתו. מצא שנים, נוטלן ואת תבוסתן. מצא שלשה, אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה, הרי זו שכונת קברות. בודק הימנו ולהלן עשרים

רבינו עובדיה מברטנורה

והלן עשרים אמה. שהמעה ארבע אמות על שש, והחצר שהמעות פתוחין לו מכאן ומכאן שש על שש, דהכי סבירא להו לרבנן בפרק המוכר פירות [קב:], נמצא אורך שתי מערות וחצר שביניהן י"ח אמות. ולפי שפעמים בודק מערה אחת באלכסונה והאלכסון של מערה אחת עורך ב' אמות בקירוב, נמצאו כ' אמות, שמונה דמעה ראשונה באלכסונה, ושש דחצר שבין שתי המערות ושש דמעה שניה. דהד אלכסון אמרינן, תרי אלכסוני לא אמרינן, והיינו דקניני עשרים. ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה כ' אמה, דהיינו ארבעים אמה, דשמא זו היא מערה שבמזרח החצר ויש עדיין אחרת כנגדה במערב החצר. אי נמי, זו היא שבמערב החצר ויש עדיין אחרת במזרח החצר: **מצא אחד בסוף עשרים בודק הימנו ולהלן כ' אמה.** דמי יימר דמבית הקברות הויא היא מערה, שמא קבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר וצריך לעשות גם לשם כל בדיקות דלעיל דכמו שיש שם קבר כמו כן יש אחרים: **שרגלים לדבר.** שוה השדה עשויה לקברים והיו בה גם מערות אחרות. ומשום רגלים לדבר תני כל הני משניות הכא:

ד. כל ספק נגעים בתחלה טהור. כגון שנים שבאו אצל כהן, בזה בהרת כגריס ובה בהרת כסלע, ובסוף שבוע בזה כסלע ובה כסלע, ואין ידוע באיזה מהן פשה, שניהן טהורין, ואע"ג דודאי א' מהן טמא:

סותר. כיצד, ירד לטבול במערה ונמצא מת צף על פי המערה, טמא. נמצא משקע בקרקע המערה, ירד להקרי, טהור. לטהר מטמאת מת, טמא, שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור, שרגלים לדבר:

רבינו עובדיה מברטנורה

נדרו ורצה אח"כ בקיומו חייב העבד לקיימו: **הפר לעבדו יצא לחירות משלים נזירותו.** לאו דוקא הפר אלא אם כפה את עבדו לשתות יין ולהטמא למתים ואח"כ יצא העבד לחירות, חייב העבד להשלים נזירותו אחר שיצא לחירות. ורמב"ם פירש הפר לעבדו יצא לחירות, שהאומר לעבדו מופר לך, פקע זכות הארון ממנו ויצא העבד לחירות כשביביל כן וצריך שישלים נזירותו. ולבי מהסס בפ"י זה: **עבד מכונג פניו.** שברח מרבו אחר שנדר בניזיר: **ר"מ אומר לא ישתה.** יין כדי שיצטער וישוב לרבו שיכפהו לעבור על נדרו והיה מותר לשתות יין: **וד' יוסי אומר ישתה.** שלא יחלה וימות. שהרי עתיד הוא לשוב לרבו שיבקש רבו אחריו ויחזירו, ונמצא כאילו הוא ברשות רבו:

ב. **נזיר שגלח.** שהביא קרבנותיו וגילח עליהן ואח"כ נודע לו שנטמא בימי נזירותו: **אם טומאה ידועה.** טומאה שנטמא פשה שהיתה ידועה, כגון שאינה קבר התהום: **סותר.** וחזור ומונה נזירות אחרת: **ואם טומאת התהום אינו סותר.** אם נודע לו שבמקום שעבר היתה טומאת התהום היא טומאה שאין אחד מכירה אפילו בסוף העולם, אע"פ שודאי טמא היה אינו סותר, הדלכה היא כך בניזיר: **אם עד שלא גלח.** תגלחת טהרה, אע"פ שכבר הביא קרבנותיו. הואיל ונודע לו קודם הגילוח: **בין כך ובין כך.** בין טומאה ידועה בין טומאת התהום,

מסכת פרק ט נזיר קמב מסכת פרק א סוטה קמג

עד שלא נזקק לטמאה. משנזקק לטמאה, ספקו טמא. בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה. במאכל, ובמשחה, במשא, ובקפיצה, ובחלי, ובמראה, ובקהור. משנזקק לזיבה אין בודקין אותו. אגסו וספקו ושכבת זרעו, טמאין, שרגלים לדבר. המפה את חברו ואמדוהו למיתה, והקל ממה שנהיה, לאחר מקאן הכביד ומת, חייב. רבי נחמיה אומר, פטור, שרגלים לדבר:

נהוראי, שנאמר (שמואל א א) ומורה לא יעלה על ראשו, נאמר בשמשון (שופטים יג) ומורה, ונאמר בשמואל ומורה, מה מורה האמונה בשמשון, נזיר, אף מורה האמונה בשמואל, נזיר. אמר רבי יוסי, והלא אין מורה אלא של בשר ודם. אמר לו רבי נהוראי, והלא כבר נאמר (שמואל א טז) ולאמר שמואל איך אלף ושמע שאל והרגני, שפךר היה עליו מורה של בשר ודם:

ה. נזיר הנה שמואל, פדברי רבי

סליק מסכת נזיר

רבינו עובדיה מברטנורה

משנזקק לטומאה ספיקו טמא. כגון שנים שבאו אצל כהן, בזה בהרת כגריס ובוזה כסלע, ובסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובוזה כסלע ועוד, חזרו להיות כסלע. אע"פ שהאחד מהם ודאי טהור שכבר הלך הפשוט, שניהם טמאים, כיון שנוקקו לטומאה. עד שיחזרו לכגריס: **בשבעה דרכים בודקין את הזב**. שאם ראה מחמת אונס, טהור, ודרשינן בזה מבשרו, ולא מחמת אנס: **עד שלא נזקק לטומאה**. דהיינו כשרואה ראייה שניה שבה נעשה זב גמור לטמא משכב ומושב. אבל ראייה ראשונה מטמאה באונס טומאת ערב כדין בעל קרי, ומצטרפת עם השניה אפילו היתה באונס: **במאכל**. אם אכל דברים המביאים לידי זיבה, כגון בשר שמן חלב וגבינה ביצים יין ישן: **ובמשחה**. ברובו שתייה: **במשא**. כבד שושא: **במראה**. ראה אשה אפילו לא הרהר: **ובהרהור**. אע"פ שלא ראה. אם אירע לו אחד מאלו השבעה קודם שראה ראייה שניה, אינו נעשה זב, והטפה אינה מטמאה במשא:

משנזקק לטומאה. שראה ראייה שניה שלא באונס: **אין בודקין אותו**. ואף אם ראה שלישיית באונס נעשה זב לקרבן: **וספיקו ושכבת זרעו טמאים**. ספיקו מחמת שכבת זרעו. כגון אם ראה שכבת זרע חתלה וטיפת זיבה הבאה אחר כך אינה מטמאה שהרואה קרי אינו מיטמא בזיבה מעת לעת. ועד שלא נזקק לטומאה הקרי מטהר את הזיבה משום דהוי אונס. ולאחר שנוקק לטומאה אין הקרי מטהר את הזיבה שאין תולין שמחמת הקרי באה הזיבה: **שרגלים לדבר**. שאין אותה ראייה מחמת אונס כיון שכבר נעשה זב: **ו"נ פטור שרגלים לדבר**. שלא מחמת מכה מת, כיון שהקל ממה שהיה. ואין הלכה כרבי נחמיה:

ה. נזיר היה שמואל. והאומר הרניי כשמואל, או כבן אלקנה, או כמי ששיסף אגג בגלגל הוי נזיר לדברי ר' נהוראי. וכן הלכה: **אין מורא אלא של בשר ודם**. שלא תהא מרות ואימת אדם עליו:

סליק מסכת נזיר

מסכת סוטה פרק א
א. המקנא לאשתו, רבי אליעזר אומר, מקנא לה על פי שנים, ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו. רבי יהושע אומר, מקנא לה על פי שנים ומשקה על פי שנים:
ב. פיצד מקנא לה. אמר לה בפני שנים, אל תדברי עם איש

רבינו עובדיה מברטנורה

גמרא מכדי תנא מנזיר קא סליק, מאי תנא בנזירות דקתני סוטה אחריה, כדרבי, דתניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, ולומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ועתו"ט

פרק א המקנא לאשתו. אע"ג דהמקנא משמע דיעבד אין לכתחילה לא, ההלכה היא שחייב אדם לקנאות לאשתו אם היא צריכה לכך. ולקמן מפרש כיצד מקנא: **מקנא לה על פי שנים**. אם בא להשקותה מי המרים, צריך להביא שני עדים ולומר לה בפניהם אל תסתרי עם איש פלוני. ואם לא קנא לה בפני שנים, אינה נאסרת עליו כסתירה זו ואינו משקה אותה: **על פי עד אחד או ע"פ עצמו**. אפילו אין עדים שנסתרה אלא עד אחד, או הוה עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקנאתי לה, נאסרה כסתירה זו עד שתשתה, שסתירתה אוסרתה עליו מספק: **ר' יהושע אומר** כו'. צריך ב' עדים אף לסתירה. והלכה כרבי יהושע. ואעפ"כ אמרינן בגמרא דבזמן הזה לא לימא איניש לביתיה אפילו בינו לבניה אל תסתרי עם איש פלוני, שיש לחוש לדברי ר"י ברבי יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו על פי עד אחד או על פי עצמו. ואם נסתרה אחר שקנא לה בינו לבניה, נאסרה עליו איסור עולם בזמן הזה שאין שם מי

פלוני, ודברה עמו, עדין היא מתרת לביתה ומתרת לאכול בתרומה. נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טמאה, אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. ואם מת, חולצת ולא מתניבמת:

ג. ואילו אסורות מלאכול בתרומה, האומרת טמאה אני לך, ושפאו עדים שהיא טמאה, והאומרת איני

המרים:

ב. כיצד הוא מקנא לה אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני כו'. בגמרא מפרש למתניתין הכי, אמר לה בפני שנים אל תדברי ודברה, אל תדברי ונסתרה, ולא כלום הוא ואינה אסורה לא לבעלה ולא לתוימת. אמר לה אל תסתרי ודברה עמו שלא בסתר, עדיין מותרת לבעלה ומותרת לאכול בתרומה אם אשת כהן היא: **נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה**. ושיעור כדי טומאה, כדי לצלות ביצת תרנגולת ולגמעה: **ואם מת חולצת ולא מתיבמת**. ואם מת בעלה קודם שישקנה, חולצת ולא מתיבמת. דכתיב באשה שמצא בה ערות דבר (דברים כ"ד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר, ודרשינן לאיש אחר ולא ליבם. ואעפ"כ אינה מותרת לזר בלא חליצה, שכשם שאם היה בעלה חי לא היתה מותרת בלא גט, כך אינה מותרת מן היבם בלא חליצה:

ג. ואילו אסורות לאכול בתרומה. לעולם. ואפילו היא בת כהן. ואילו שאר סוטות אינן אסורות אלא עד שישתו וימצאו טהורות: **ושבאו עדים שהיא טמאה**. ואפילו

קמח	סוטה	פרק א	מסכת	קמח	סוטה	פרק א	מסכת

חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה. וכל הרוצה לראות פא לראות, חוץ מעבדיה ופחותיה, מפני שלכה גם בהן. וכל הנשים מתרות לראותה, שנאמר (ויקרא כג) ונספרו כל הנשים ולא תעשינה פזמחנה:

ז. במדה שאדם מודד, בה מודדין לו. היא קשטה את עצמה לעברה, המקום נוֹלָה. היא גלתה את עצמה לעברה, המקום גלה עליה. פירף התחילה בעברה תחלה ואחר כך הפטן. לפיכך תלכה הפירף

ששם משקין את הסוטות, ומטהרין את היולדות, ומטהרין את המצורעים. וכהן אוהז בכגדיה, אם נקרעו נקרעו, אם נפרמו נפרמו, עד שהוא מגלה את לבה, וסותר את שיערה. רבי יהודה אומר, אם הנה לבה נאה, לא הנה מגלהו. ואם הנה שיערה נאה, לא הנה סותרו:

ו. היתה מתפסה בלבנים, מפסה בשחורים. היו עליה קלי זהב וקטליות, נזמים וטבעות, מעבירים ממנה כדי לנלה. ואחר כך מביא

עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שנכתב בקדשה, שלא ימחה על המים. ואומרים לפניך דברים שאינה פדאי לשמץן, היא וכל משפחת בית אביה:

ה. אם אמרה טמאה אני, שוברת כתבתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער נקנור,

וּשְׁבַעֲלָה אִינוּ רוֹצֵה לְהַשְׁקוּתָהּ, וְשְׁבַעֲלָה פֶּא עֲלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. פִּיֶּעַד עוֹשֶׂה לָהּ, מוֹלִיכָה לְבֵית דִּין שְׁבֹאֲתוֹ מְקוֹם, וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֻכְמַיִם, שְׂמָא יְבֹא עֲלֶיהָ בְּדֶרֶךְ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, בַּעֲלָה נֶאֱמַר עֲלֶיהָ:

ד. היו מעלין לבית דין הגדול שבירושלים, ומאמיין עליה פֶּרֶךְ שְׂמֵאִמִּין עַל עַדֵי נְפֻשׁוֹת. וְאֹמְרִים לָהּ, בְּתֵי הָרַבָּה יִין

רבינו עובדיה מברטנורה

התורה אשר יורון, מה להלן בב"ד הגדול אף כאן בב"ד הגדול: ומאיימין עליה. כדי שתודה: הרבה ילדות עושה. וגורם לילדה שתבא ליד קלקול: דברים שאינן כדאי לשומען. שאינה ראויה לשמוע אותן הדברים שאומרים לפניה ממעשיהן של צדיקים, כגון יהודה הודה ולא בוש במעשה תמר, ואובן הודה ולא בוש במעשה בלהה:

ה. שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה, זניתי ואבדתי. כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתבוע כתובתה ממנו. ובמקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד הוא שכתבת שובר, אבל במקום שכותבים כתובה, מקרעת כתובתה ואינה כותבת שובר: מעלין אותה לשער המזרח. מעלין ומורדיין אותה, כדי ליגעה אולי תטרף דעתה ותודה: שעל פתי שער נקנור. אדם ששמו נקנור שהביא דלתות לאותו פתח מאלכסנדריא של מצרים ונעשו לו נסים ונקרא שער נקנור על שמו כדאמרין ביומא [ת.]: ששם משקין את הסוטות. דבעינן

לאחר ששתתה ולא בדקה המים, אסורה איסור עולם. לפי שאין המים בודקים באשה שיש בה עדים שנטמאת, שנאמר (במדבר ה) ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה, דליכא דידע בה הוא שהמים בודקים, אבל איכא דידע בה, אפילו העדים הם במדינת הים אין המים בודקים: ושבועלה בא עליה בדרך. דשוב אין המים בודקים אותה, דכתיב (במדבר ה) ונקה האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון, שלא בא עליה לאחר סתיירה, או והאשה היא תשא את עונה. אין האיש מנוקה מעון, אין המים בודקים את אשתו: שני תלמידי חכמים. שידעו להתרות בו: ר"י אומר בעלה נאמן עליה. אם הבעל נאמן על אשתו באיסור חמור של נדה, לא יהא נאמן באיסור קל של לאו גרידא. וטעמייהו דרבנן, מתוך שאיסור קל הוא תקיף עליה יצריה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד. היו מעלין אותה לב"ד הגדול. דכתיב בסוטה (ט) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, וכתיב התם (דברים י"ג) ע"פ

רבינו עובדיה מברטנורה

בנמרא דלא תימא שיניחו לה הנזמים והטבעות אחר שקרעו בגדיה וגלו את ליבה שזה יותר גנאי לה, כמו שגנאי יותר לאדם ערום שילך במנעלים ברגליו מליך יחף, קמ"ל דלא: חבל מצרי. מפרש בירושלמי לפי שעשתה מעשה מצרים. ואם אין חבל מצרי מביא שאר חבלים: וקושרו למעלה מדדיה. שלא יפלו בגדיה ותשאר ערומה: וכל הרוצה לראות בא לראות. ודוקא באנשים רשות ואינו חובה. אבל בנשים, חובה על כל הנשים המצויות שם לבא ולראות, דכתיב ונוסרו וכל הנשים: וכל הנשים מותרות לראותה. חייבין לראותה. הכי מפרש לה בגמרא:

ז. המקום ניוולה. שמגלה כהן את ראשה וסותר את שיערה וקורע את בגדיה: היא גילתה את עצמה. ישבה בפרשת דרכים וגילתה עצמה לנואף: המקום גילה עליה. שכהן מעמידה על שער נקנור ומראה קלונה לכל: בירך התחילה בעבידה תחלה. בדרך תשמיש הירך נהנה תחלה בקירוב בשר:

ז. היתה מכוסה בלבנים מכסה בשחורים. ואם היו שחורים יפין לה, מכסה בבגדים מכוערים: קטליות. ענקים שמשימים סביב הצואר. ומפני שהאשה חונקת עצמה בהם כדי שתראה בעלת בשר נקראים קטליות: נזמים וטבעות מעבירים ממנה. מפרש

הלכות מקואות סימן רא

שמו

פקלפת השום ועל רחב פשופרת הנאר, פשר. הגה: והוא הדין אם היה גל של עפר בין ב' המקואות, אם נשל מגבה הגל מעט עד שמקלחין זה לזה כרחב פשופרת הנאר ברום קלפת השום, סגי דלא בעינן כמלא פשופרת הנאר אלא נקב (נרדכי ה"ו).

גה. * שלשה מקואות שיש בשנים מהם בכל אחד עשרים סאה מים פשרים, ובאחד מהם עשרים סאה מים שאובין, ועומדין זה בצד זה, אם השאוב מן הצד וירדו שלשה וטבלו בהם ומתוך כך נתמלאו ויצאו על שפתם ונתערבו יחד, הכשרו שלשתם, כיון שפעם אחת היו מחברים ביחד מ' סאה מים פשרים, ואותם שטבלו בהם, טהורים. ואם השאוב באמצע, שאין שני הכשרים יכולין להתערב אלא על ידו, לא הכשרו אלא נשארו כמו שהיו תחלה ואותם שטבלו בהם לא נטהרו.

גו. * שני מקואות של כ' כ' סאה, אחד שאוב ואחד פשר, ירדו שנים והשיקום וטבלו בהם, אפלו אדמים והלבינום או לבנים והאדמום, המקואות פמות שהיו והטובלים פמות שהיו. גז. יכל המערב למקנה הרי הוא

באר הגולה

כמקנה ומטבילין בו. י גמות הסמוכות לפי המקנה ומקום רגלי פרות בהמה שהיו בהם מים מערבים עם מי המקנה פשופרת הנאר, מטבילין בהם. הגה: ולכן כלי המנח בצד המקנה, מנענע בידו המקנה כדי שייעשה גל במים ויעבר על הכלי, ועולה לו הטבילה; ובלבד שלא יעקר הגל ממקומו, אלא יתא מחבר למקנה. (כן משמע בפ"ו דמקואות לדעת המפרשים).

גח. * הרי המערה וסדקי המערה, מטבילין בהם אף על פי שאין המים שבהם מערבים עם מי המקנה אלא בכל שהוא.

גט. * עוקה (פי' תיבה) שבתוף המקנה, אם היתה תקרע המבדלת בין העוקה ובין המקנה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה, אין מטבילין במים שבעוקה עד שהיו מערבין עם המקנה פשופרת הנאר; ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה, אפלו אינם מערבים אלא בכל שהוא, מטבילין בהם.

ס. יג' גמות שבנחל, התפתנה ועליונה של כ' סאה, והאמצעית של מ', ושטף של גשמים עובר בתוף הנחל, אף על פי שהוא נכנס

הלכות מקואות סימן רא

שמו

לתוכן ויצא מתוכו, אין זה ערוב ואין מטבילין אלא באמצעות, שאין הנזחלין מערבים אלא אם כן עמדו.

סא. * הכופת ירדו ורגליו וישב לו באמת המים, אם נכנסו מים דרך פלו, טהור.

סב. * מקנה שיש בו מ' סאה מצמצמות, האדם הטובל בתוכו לא יקפץ לתוכו, שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו; ו'לא יטבל בו פעמים זה אחר זה; טבלו בו שנים זה אחר זה, אף על פי שרגליו של ראשון נוגעות במים, השני בטמאתו, שחרי חסרו המים מארבעים סאה.

סג. * הטביל בו בגד עבה שהמים נגלעים בתוכו, כל זמן שהבגד נוגע במקנה, הוא פשר אף על פי שצבו ממנו שלשה לגין למקנה; * העלהו ממנו, פסול, שנעשה שאוב מהמים שיירדו מהבגד לתוכו; ו'אם מטביל בו יורה או שאר פלים, מורדין לתוכו דרך פיהו, שלא יצאו

באר הגולה

ורבי יהודה: פירוש את המקואות: ח רמב"ם בפ"א מהתוספתא ריש פ"ו דמקואות: ח תוספתא: חכבה ר"ש בפ"ו דמקואות וכפירוש הרא"ש בסוף נדה דהמים נתוין לתרוך בקפיצתו: י שם בתוספתא ומטעם שחכב הרא"ש בסוף נדה וביאר הריב"ש דבריו בתשובה אבל הרמב"ם בפ"א מה"מ חב לתוס' חסם ואפילו במקנה גדולה וכמ"ש בשם הריב"ש בתשובה שרבינו מפרש שלא יקפון לתוכו מפני הרואים שסבורים שאינו מתכוין אלא להקר וכן הטובל פעמים יתחשו שאינו טובל אלא להקר: ט משנה ג' פ"ו דמקואות וכת"ק וכלישנא קמא רובי נחמן וכו' דמטמאה לטהרה ד"ה טמא תניגה דף י"ט ע"א וכך פסק הרמב"ם בפירוש המשנה ובחיבורו בפרק הנוכר וכו"פ הראב"ד בספר בעלי הנפש: * שם במשנה: ואינו דומה להא לדעיל שאע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים ולא מהני דשאני בגד עבה שהוא בולע הרבה מן המים ולזה שיקצתו הרי במים הרי הוא כאלו כל המים הבלועים בגדו בקצתו של מעלה נוגעים במים שבקצתו שבתוך המים והרי כל המים מעורבין מקוה. הריב"ש בתשובה: ט טור מפירוש דברי רא"ש בסוף נדה ומפי' הרי"ש: ז רמב"ם בפ"ח מהתוספתא פ"ו דמקואות: ח שם מהתוספתא: ט לשון טהור ופי' הבי" דצ"ל דאינו מצומצם לגמרי אלא שיש בו מעט יותר מ' סאה לכן אינו נחטר שמעלהו דרך שוליו מתחת המים שפותחין ביורה בפנים ובחור: * לשון הרמב"ם בפ"ה מה"מ משנה ו' פ"ו דמקואות: ז שם במשנה ה' פ"ו: ק הרי"ן בתשובה שלהל סי' ע"ג.

מתמעטין, אינה צריכה לחזור ולטבל; ומפל מקום פשר הדבר לעין קדם טבילה אם יש בו ארבעים סאה ועין לקמן סעיף ע"א.

סו. י מקנה שמימיו מתפשטין ואינו יכול להתפסות בו, נותן בו מצד אחד שאכנים או חבילי עצים, כדי שיקבצו מימיו אל מקום אחד ויעלו בענין שיוכל להתפסות בו, והבלבד שלא יחלקו כל המקנה; א אבל בכלים, פסול. הנה: ואפלו אם יכולה להתפסות במים, אם אין המים עמקים עד טברה ולמעלה ממנו רות, לא טבול בה לכתחלה שפא לא טבול לפה (בית יוסף סימן קצ"ח בשם תשובת הרשב"א וכן פתב הר"ע). מידה, אם אין מקנה אחרת ואי אפשר לתקן, אפלו צריכה להשתטח על פניה מחמת שאין המים עמקים, אם מתפסה גופה בדרך זה בפעם אחת, טובלת שם (תשובת הרשב"א סימן תת"ח) ועין לעיל סימן קצ"ח.

סז. ספק מים שאובים, טהור. כיצד, מקנה שנסתפק אם נפלו לו מים שאובים או לא נפלו; ואפלו ידע בודאי שנפלו, ספק יש בהם ג' לגין ספק אין בהם; ואפלו ידע בודאי שיש בהם ג' לגין, ספק שהיה במקנה שנפלו בו מ' סאה ספק לא היה, הרי זה פשר.

סח. ב' מקואות, אחד יש בו מ' סאה, ואחד אין בו; נפלו ג' לגין מים שאובין לאחד מהם ואינו יודע לאיזו מהם נפלו, ספקו טהור, מפני שיש לו במה יתלה; היו שניהם פחותים ממ' סאה ונפלו לאחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם, כל אחד משניהם פסול, שאין לו במה יתלה. **סט.** י מקנה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא, פשר מפני שהיה ספק מים שאובין למקנה ועין לעיל ריש סימן זה מה שכתבתי בזה.

ע. צנור שמקלח למקנה והמכתשת נתונה בצדו, ספק מהצנור למקנה ספק מהמכתשת למקנה, הרי זה פסול מפני שהפסול מוכיח; ואם יש במקנה רבו מים פשרים, הרי זה פשר שהיה ספק מים שאובים, שהרי יש שם מקנה פשר קבוע.

עא. י טמא שירד לטבל, ספק טבל ספק לא טבל; ואפלו טבל, ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו, שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו, טבל באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם, טמא לפי שהטמא בחזקתו עד

שיודע שטבל פראוי. וכן מקנה שנמדד ונמצא חסר, בין שהיה המקנה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד, כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות, עד שיודע זמן שנמדד בו שהיה שלם ועין לעיל סעיף ס"ה.

עב. ב' מקואות שאין בהם ארבעים סאה, ונפלו שלשה לגין לתוך אחד מהם וידוע לאיזה מהם נפלו, ואחר כך נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהם נפלו, הריני יכול לתלות ולומר: למקום שנפלו ראשונים נפלו שניים; אבל אם פראשונים לא נודע לאיזה מהם נפלו, ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו, אין יכול לתלות ולומר: למקום שנפלו שניים נפלו הראשונים. אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו, הריני אומר: לתוך של ארבעים נפלו. אחד שאוב ואחד שאינו שאוב, הריני אומר: לתוך של שאוב נפלו.

עג. שני מקואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו שלשה לגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה

מהם נפלו, ואחר כך ירדו גשמים ונתמלאו, לא יטבל בשום אחד מהם לכתחלה.

עד. י כל המקואות הנמצאים, פסולין, שחזקתם שאובין.

עה. י יש מי שאוסר להטיל יורה מלאה מים חמין לתוך המקנה לחממו, וכן למלאת מקנה מים חמין ולחברו לנהר בשפופרת הגוד. הנה: ויש מקלין ומתירין להטיל חמין למקנה כדי לחממו (תמורת קורכי דהל' נדה בשם רבינו ירמיהו"א), ומפל מקום יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל, או אין למחות בידן (בגמ' ו'אב); ובחמי טבריא מתר לכלי עלמא (קורכי בסוף שביעות), ולאחר הטבילה במי מקנה פשרים, מתרת לפנס למרחץ כדי שתחמם עצמה (קורכי); אבל לתוך ולחץ אחר כך, יש אוסרים (קורכי בשם רשב"ט), וכן נהגו.

סימן רב דיני דברים החוצצים במבטילת, וכו' ט' סעיפים

א. אלו חוצצין בכלים. ה' הזפת והמור (ש מפרש המור, ויש מפרש המסטיכו"א או המוסק"ו) בכלי זכוכית, בין מבקנים בין מבחוצין.

ב. כל דבר שדרף להקפיד עליו,

באר הגולה

דמקואות וכרבי יוסי: ז שם משנה הנוכרת: ח תוספתא פ"ב במקואות: ט שם וכרבי יוסי: י רמב"ם בפ"י מה"מ חילק בין ארץ העמים לא"י משנה ריש פ"ח דמקואות וכתב בכ"מ ובב"י דמשמע שאין זה אלא בזמן שהיו ישראל יושבים על אדמתו וכו' וכן משמע בתוספתא: ט מרדכי בפ"ב דשבועות בשם ר"ת וכתב שאפשר הטעם משום גירת מרחצאות דאיתא בגדה דף ס"ו ע"ב ובסוף פ"ק [דחגיגה] אלימא בחמין [טבילה בחמין] מי איכא והא שאובין פ"י דכשאובין חשיבו ובכרכות דף כ"ב ע"א א"ל רבא וכי יש טבילה בחמין ואצ"ג דתנן כיומא ל"א ע"ב אם היה כ"ג אסטניס מחמין לו חמין וכו' י"ל כמה דברים התייר במקדש ואסרו בגבולין מדרבנן: א משנה ה' פ"ט דמקואות מפני שהן חלקים ואין אדם מקפיד על טיט ודבר אחר הנורבך בהם לפי שנופל מאליו והני הוא דמדברי טובא וקפיד עלייהו רש"י שבת דף ט"ו ע"ב: ב מימאר דרב יצחק עירובך דף ד' ע"ב וטובה דף ו':

באר הגולה

ר משנה סוף פ"ז דמקואות: ש בפירוש ר"ש שם: א רשב"ן בחושבה מהא דחגיגה דף כ"ב ע"א (וכן כתב הרב ב"י לגילוי בש"ע בס"י קצ"ח סעיף ל"ו וע"ש): ב לשון הרמב"ם ריש פ"י דמקואות משנה ג' פ"ב דמקואות: ג שם משנה הנוכרת: ד שם מהתוספתא פ"ב דמקואות: ה שם מהתוספתא: פירוש כיון דהמכתשת בערו אצ"ג דספק הוא לא הכשירו בו וכשורבו כשר אצ"פ שהפסול בעין כשר מפני שיש שם רוב מקוה קבוע כשר): ו שם משנה ב' פ"ב

חוצץ; ואם לאו, אינו חוצץ אלא אם כן היה חופה את רבו (רמב"ם פ"ג, הנה: שחרורית הדבוק ביונה מבוזז הוי כדפן הקלי, ודרכו בכה, ואינו חוצץ (בית יוסף סוף סימן ק"ב בשם הרא"ש).

ג. ידות הפלים שאינן עומדים להיות קבועים, כגון שהכניסן שלא כדרךן או שלא הכניסם כלן או שהכניסם כלן ונשברו, חוצצין.

ד. יכל ידות הפלים שנשבתו, כגון המגל והספין, אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה, אין חוצצין; ואם לאו, חוצצין.

ה. מגל שנשברך ידו מן השפה ולפנים אינה חוצצת, מפני שהיא כבית הסתרים; מן השפה ולחוץ, אם משמשת מעין מלאכתה אינה חוצצת; ואם לאו, חוצצת. סרנה כגמי או במשיקה, הרי זו חוצצת; דבקה בשרף, אינה חוצצת.

ו. יכלי שפפה פיו למטה והכניסו

למים, אם פיו צר קצת ולא הפך פיו למעלה, לא עלתה לו טבילה לפי שלא יגיעו המים לשוליו אפלו אם מכניסו פלו למים. הנה: מתר לטבל כלי בתוך כלי, אם יש בפי החיצון כשפופרת הנוד (סוד), ויזרח שפלי הפנימי יתא רפוי בתוך כלי החיצון (מדרכי סוף עבודת סוכבים), ולכן לא יתחב סבינים תוך דלי ויטבלם, כי לא תעלה טבילה בראשם (או"ה קלל נ"ח). וכן אם הפלי הפנימי הוא כבד ומנה תוך החיצון, לא תעלה לו טבילה במקום שמתח. ועין לעיל סימן ר"א סעיף ט'.

ז. כלי שצר מקאן ומקאן ורחב באמצע, אין המים באים לו לכל צד עד שיטהו על צדו.

ח. יכל כלי שפיו צר יותר משפופרת הנוד צריך להשהותו במים עד שיתמלא, או מלאנו קדם שיכניסנו למקוה.

ט. ידות הפלים שהם ארפות ועתיד לקצצן, מטביל עד מקום שעתיד לקצצן, ודיו.

הלכות נדרים

ו. האומר: אשנה פרק זה, וירא שמה יתראל בדבר, שרי לה למגדר לזרוזי נפשה. לכן אם ירא שיתקפו יצרו ויעבר על איזו מצוה ממצות לא תעשה, או יתראל מקיום מצות עשה, מצוה לשבע ולגדר כדי לזרו עצמו.

ב. אחר אדם נדרו, פנקסו נפתחת.

ג. הנודר, פאלו בונה כמה בשעת אסור הבמות; והמקימו, כאלו הקריב עליה קרבן, שטוב יותר שישאל על נדרו. והני מלי בשאר נדרים, יאכל נדרי הקדש מצוה לקימן. ולא ישאל עליהם אלא מדחק וכן אם נשבע על איזה דבר, לא ישאל עליו אלא מדחק (מדרכי פ"ג דשבועות בשם מהר"ם ועוד פוסקים עין בית יוסף סוף סימן ר"ל).

ד. צריך לזהר שלא ידר שום דבר, ואפלו צדקה אין טוב לדר; אלא אם ישנו בידו, יתן מיד; ואם לאו, לא ידר עד שיהיה לו. ואם פוסקים צדקה וצריך לפסק עמהם, יאמר: בלא נדר.

ה. בעת צרה מתר לגדר.

באר הגולה

א ברייתא נדרים דף כ' ע"א ומסיים שם שסופך למעול בשבועות דחמרי טפי: ב מימרא דשמואל שם דף כ"ב ע"א וליף לה מדכתי וכי תחול לנדרו וכי: ג תנא דרב דימי אחוה דרב ספרא מפסוק הנודר כתובות דף ע"ז: ד ירושלמי שחייב נדרים: (פי' שכותבים בו העבירות שעשה): ה ברייתא דרבי נתן נדרים דף כ"ב ע"ב וכפי הרא"ש והר"ן: (פי' שחייב משום שחוטאי חוץ): ו רמב"ם סוף הלכות נדרים ומביא ראיה שנאמר נדרי לה' אשלם וכ"כ סמ"ג: ז ברייתא שם דף ט' ע"א וכלישא כברא ריש דף י' כי קאמר ר' יהודה כדבבה בנדר לא אמר וכפי הרא"ש: ח שם בגמ': ט הר"ש שם: י תוספות בריש חולין דף ב' ע"ב מהא דוידר יעקב נדר וכו' וכדאיתא בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לאמר לאורו ויהיו נודרין בעת צרה וכתבו סמ"ג במלתי סי' רמ"ב: כ מימרא דרב גידול אמר רב נדרים דף ח' ע"ב: ל הרא"ש שם פוסקין וכתב וע"ז אמרו נדרי סיג לפרישות: מ הרמב"ם סוף הלכות נדרים מעוברא דשמעון הצדיק נזיר דף ו' ע"ב וממשנה דאבות נדרים סיג לפרישות: נ כתב הכ"מ שם עצה טובה קמ"ל והם דברים ראויים אליו וז"ל:

הלכות נדרים סימן רד

שנב

מְדַכְרִים שְׂרָאוֵי לְפָרֶשׁ מֵהֶם, בְּלֹא נֶדֶר.

סימן רד דין המתפסים בנדר, וכו' די' סעיפים

א. עקר נדר האמור בתורה הוא שיחפס בדבר הנדור, כגון שאומר: כפר זה עלי בקרבן, או שאמר: יאסר עלי כפר זה, או שאמר: כפר זה עלי אסור. וכן אם אסר עליו כפר אחד שתלאו בדבר הנדור, ואמר על אחר: יהא פנה, אסור; ואפלו עד מאה, כלם אסורים. ואו שנדר על יום אחד להתענות בו, או שלא לאכל בו בשר, ואמר על יום אחר: יהא פנה, אסור יש חלוקי לשונות בענין הנדר והרב לא כתבם, ועין בפנים.

ב. לאו דוקא מתפס בקרבן, אלא הוא הדין בכל דבר הקדוש בקדשת הפה, כגון שאומר: כפר זה פאמרא, יפדירים, כמזבח, פהיכל, פירושלים, או פאחד מפל משמשי מזבח, הרי זה נדר. הנה: אם נדר בשלחן

באר הגולה

א לשון הטור ממשנה נדרים ד' ע"ב וגמרא שם דף י"א ע"ב ומשנה ריש פ"ג גמ' שם דף י"ד: ב כאוקימתא דרבא שבעות דף כ' ע"ב וכ"כ הר"ן בריש פ"ב נדרים: ד הר"ף בפ"ב דשבעות ממשנה הויני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני וכו' ריש פ"ד נזיר ד' נ' ע"ב וכ"כ התוספות בשבעות ד' כ' ע"ב: ד ברייתא שבעות שם נזירים דף י"ב ע"ב וכדמפרש שמואל שם וכ"כ הרא"ש ברפ"ב נדרים: ה שבעות דף כ' ע"ב ליהן לה מדכתוב איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור: ו משנה נדרים דף י' ע"ב ופירוש כאמרא כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר. (פירוש כדירים כדיר של בהמות לקרבן או דיר לשכת העצים) (הרא"ש פירש קסבר חומת העיר ומגדולתיה משוירי לשכה באו והר"ן פ"ב קרבנות שבידושים) (פירוש שצריך התרת חכם) (נלע"ד אע"ג דמל' השאלה שם נראה אדריי' בשבועה מי"מ סנך הרב רמ"א על ל' התשובה שם שחילק בין נדר ולא הזכיר שבעות וצריך לפרש מ"ש אבל אם אמר כחלון וכו' פ"י שאמר שכותנת הוי' בשלחן סתם וכמבואר בס"י ר"ח סניף א' ומה שהביא רביה בתשובה ממורד בתורה כן פ' הרבא"ד שאירי בנדר וכ"כ הרמב"ם בספ"א וכמ"ש הר"ן שם בפירושו וע"ש): ז רמב"ם בפ"ג מהלכות נדרים דין ו' אומרי

הלכות נדרים סימן רו

שנג

הארץ, צריך שאלה להכם ומראין בעיניו שאשתו אסורה ושאותם פרות אסורים, ומתקמרים עליו שאין די לו בחרטה אלא צריך לפתח לו פתח ממקום אחר ומתירים לו נדרו, פדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. הנה: יש אומרים דבזמן הנה לקלי עלמא דינינו להו פדיו עם הארץ, לפי שרגו אינו בני תורה (תשובת הרשב"א). ומיהו יש אומרים דאפילו בעם הארץ אין צריך שאלה רק באוסר אשתו עליו, אבל לא בשאר נדרים (טור ועי' ס"ק ד).

ב. האומר שיהא יינו יין נסך ופתו פת פותים, לא נאסר בכך; אבל אם אמרו בדרך קנס, כגון שאמר: אם אעשה פך או אם אעבר על פך יהיה פתי פת פותים וייני יין נסך, ועבר, יש אוסרים ויש מתירים. הנה: ואפלו הכי בעם הארץ יש להתירו. וכל זה ביחיד שקבל על עצמו, אבל רבים יכולים לחדות המורדים והפושעים שיינם יתה יין נסך ופתן פת פותים, וכל מה שגוזרים בזה הוא קנס (תשובת הרשב"א), עין לעיל סימן רכ"ט מי שאמר: אם אעשה דבר פלוני לא אהיה יהודי.

באר הגולה

שם דף י"ד ע"א וכאוקימתא דרבא שם: ב כדעת הרמב"ם בפ"ב מהלכות נדרים והביאו הטור שסובר הא דקתני בספא ופתחין לו פתח ממקום אחר ה"ה לרישא וכ"פ הרשב"א (ומהר"ל בתשובה סי' קל"ז): ד ל' הרא"ש שם בפ"ב נדרים פירש משום ההקפדה עם אשתו מצוי וחיישין שמא יאסרה ג"כ כדבר הנדור: ה הריב"ש בתשובה והרשב"א בתשובה והריב"ש בס"י ע"ג וסיים שם כמו שב"ד יכולין לנשוט ולהחמיר לפעמים יותר מדינו כפי צורך השעה כן הוא על עצמו כמו ב"ד: ז טור בשם אביו הרא"ש כלל י"ב פירש כיון שאמרו דין קנס יש להחמיר על עם הארץ שצריך להתיר הנדר: ח משנה ריש נדרים: ט כשמואל וכדבא שם דף ה' ע"ב שידים שאינם מוכיחות לא היוין ידים וכ"כ הרמב"ם בפ"א הרא"ש שם בספקו וכ' אע"ג דבשלהי נזיר גרסינן איפכא גיטא דהכא עיקר: י טור בשם הרמב"ם כמסקנת הגמ' משמיה דשמואל שם שך ה' סוף ע"א דברייתא שפיר אתאי כותיה וכ"כ הר"ן בספ"א: י"א מסקנת הגמרא שם משמיה דרבי יוסי בר חנינא: ה הרא"ש שם וכ"כ הר"ן ושכן דעת הרמב"ן אבל בסתם היוין ידים שאינם מוכיחות דלא היוין ידים דלא

סעיפים

סימן רו דיני ידות הנדרים, וכו' ה' סעיפים
א. ידות (פרוש דוח, שהתחיל לנדר ולא גמר הדבור, ואף על פי כן הוא נאסר כאלו נדר כל הדבור, כדאם שאוחו ביד הפלי ועל ד"י קך משתמש בפלי כאלו אחו בו בעצמו) נדרים, בנדרים: ב והוא שיהו מוכיחות קצת על הנדר. פיעד, האומר לחברו: מדרני ממך שאיני אוכל לך, או: מפרשני ממך שאיני אוכל לך, או: מרחקני ממך שאיני אוכל לך, אסור לאכל עמו. ויש אומרים דאפילו אמר: שאני אוכל לך, באלו לשונות, אסור לאכל עמו (הר"ן בשם יש גורסין ועסק ב). אבל אם אמר: שאיני אוכל לך, לכד בלא מדרני ממך, לא הוי יד. ואם אמר: מדרני ממך, או: מפרשני ממך, או: מרחקני ממך, ולא סיים דבריו: שאיני אוכל לך; במדרני ממך, אסור לדבר עמו; ובמפרשני ממך, אסור לשאת ולתת עמו; ובמרחקני ממך, אסור לעמד בד' אמותיו.

ב. אמר לחברו: מדר אני לך מאכילה או מהנאה, שניהם

הלכות נדרים סימן רז

שנד

אסורים לאכל או להנות זה מזה; פשרים עלי, או כנדבת פשרים כפר זה עלי, הוי נדר.

ה. להנודר: שלא אכל עמך, או: שאכל עמך, אפלו יד לא הוי, דלשון זה לשון שבועה הוא ולא לשון נדר, אם לא שגדר לעשות מצוה. ומיהו, פנין דהאדנא מרגלא בפומיהו דאינשי למגדר בהאי לשנא, אין להקל וצריך התרה, פדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים.

מ. ויש מי שאומר, דנדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר, מהני מדין ידות; ומיהו, בניירות שהוציאו בלשון שבועה, לדברי הכל אסור.

ג. אמר: 'מגדה אני לך, או: משמיתנא מך, אם סים דכריו: שאני אוכל לך, אינו נדר ומתיר בכל; ואם לא סים דכריו, אסור לעמוד בדר' אמותיו. אכל אם אמר: נדינא מך, וסים בדכריו: שאני אוכל לך, אסור לאכל עמו; יא סים דכריו: שאני אוכל לך, אסור להנות ממנו. הנה: וכבר נתבאר דיש חולקין, וסבירא להו דכל שלא אמר שאני אוכל לך או שאני אוכל לך, לאו כלום הוא.

ד. אמר: כנדרתי ורשעים כפר זה עלי, או שאמר: כנדרתי ורשעים הימנו, והיה כפר מנח לפניו, אסור בו; אכל אם אמר: כנדרתי פשרים עלי, או: כנדרתי פשרים כפר זה עלי, אינו כלום, ואפלו אמר: כנדרתי פשרים כפר זה עלי קונם (פרוש קונם, אחר מכניני הקדו); אכל אם אמר: כנדבת

סימן רז דין כנוי נדרים, וכו' סעיף אחר

א. כנוי נדרים כנדרים, כיצד, קונם קונח, קונס; שאם אמר: קונם, או: קונח, או: קונס כפר זה עלי, אסור בו; וכן בכל מקום הולכים אחר הלשון שרגילין בו, שאם יש להם כנוי לנדר ונדר בו, הוי נדר; וכן אם אינו מכיר אלו הלשונות

באר הגולה

כדעת הרמב"ם בסעיף דלעיל פי' הר"ן דלך שממע לך כלומר נכסי אסורים לו ומשמע משלך; ו שם בגמרא: ז משנה ריש נדרים וגמרא דף ז' ע"א וע"כ כרב חסדא שם ע"כ דאמר בהא נמי פליגי וליה דחש לה להא דר"ע הרא"ש והר"ן; ח רמב"ם שם בפ"א כפי פירוש הראב"ד וכ"נ שהטור מפרש דבריו כן וכו', עיקרא במשנה מדרפוש אביי למילתיה שם בגמרא: ז מימרא דרב פפא שם. דזה לשון נדר אבל מנדה אני לו אינו לשון נדר; י הרמב"ם שם וכ"כ בתוס' שם; כ' הרב ט"ז שגראה מכאן שיש חסרון למעלה וצ"ל בסוף סעיף א' הגיה וי"א דכל שלא סיים שאני אוכל לו או שאם אוכל לך לאו כלום הוא היינו דעת הרא"ש בטור עכ"ל ועיין במה שציטטנו בסעיף ב'. ז משנה וגמ' שם דף ט' ע"א. שהרשעים דרכן ללודו אבל כשרים אין דרכן ללודו אבל דרכם להתגנב והטעם נדר הוא בלי הירי עלי נמצא שהאחריות על הנדר ע"יך בזה תקלה דאם יאבד אותה שהפריש לא יתן אחרת מה שאין כן בנדבת שהוא בלשון הירי וז' ואין שום אחריות עליו. ט"ז: ז טור כשן אביו הרא"ש בפסקו בפרק א' נדרים: ז הר"ן בריש נדרים בשם הרמב"ם וכן נראה מדי הטור שמפרש ד' הרמב"ם כן: ז בבית יוסף לא מצאתי מקור מוצא דין זה ונלע"ד שהוא פשוט מהא דתנן בריש נדר האומר אחא הרי זה נודי וכו' והוא לשון שבועה: א משנה ריש נדרים: ב הטור וכן כ' הרמב"ם ושי"פ וכרבי יוחנן דאמר לשון

הלכות נדרים סימן רח

שנה

שדברו בהם חכמים, אף על פי שגדר בהם לאו כלום הוא (בית יוסף וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"א נדרים הנזיר ופ"ב דשבועות); אכל כנויים כנויים, דהינו כנוי שרחוק הרבה מהלשון, אינו כנדר. הנדר הוא בכל לשון שיאסר עליו מקרי נדר (וכן משמע בבית יוסף ורמב"ם רפ"א מה"ט).

סימן רח דיני פתם נדרים והנודר בהרם, וכו' ה' סעיפים

א. סתם נדרים להחמיר. כיצד, אמר: פרות אלו בכשר מליח או: פנין נסך, שיש במשמעו מליח של קדשים או יין נסך לשמים שהוא נדר, שהרי הוא מתפסם בדבר הנודר, ויש עוד במשמעו בשר מליח ויין נסך לעובדי גוילים שאינו נדר, שהרי הוא מתפסם בדבר האסור, אנו תולין אותו להחמיר. וואם הוא אומר שדעתו בכשר מליח ויין נסך של עבודת כוכבים, נאמן ואין צריך שאלה, ואפלו הוא עם הארץ.

י ואם רב אנשי המקום קורים לבשר מליח של קדשים בשר מליח סתם, וליין נסך לשמים יין נסך סתם, אינו נאמן.

ב. נדר בהרם ואמר: לא נדרתי אלא בהרמו של ים (פי' רשת שצדין בה דגים בהם); בקרבן, ואמר: לא נדרתי

באר הגולה

עובדי כוכבים הם שם דף ז' ע"א: ז ברייתא שם דף ז' ע"ב וכו'; א משנה נדרים דף י"ח ע"ב: ב כפי השני שבי הרא"ש על הא דתנן ופירושן להקל וכ"כ הטור וכ"נ מדברי הרשב"א בתשובה שבי' ואם סתם אסור כליו אם סתם ולא ידע על מה נתוכין אסור: ג הרא"ש שם מדלא תנן בזה דצריך שאלה: ד טור ממשנה שסוכרי' וכ"פ הרמב"ם בפ"ב: ה משנה שם ד' כ' ע"א: ו כאוקמתא דרב יהודה שם במשנה: ח הרא"ש שם וכו' חכמים: ט ברייתא שם: י הרא"ש שם ושי"פ בשם התוס': ב הר"ן שם בשם התוספות: ח תשובת הרשב"א והיא בתשו' להרמב"ם בס"י רנ"ה:

הלכות נדרים סימן רט

שנו

זינן וְכֹא לְהִתִּיר נְדָרוֹ, שְׁמִיתִירִין לוֹ מִיָּד, וְאֵינוֹ צָרִיף לְנַהֵג אֶסוּר פְּתִימִים שְׁנֵהֵג בְּהֵם הַתֵּר, פִּינִן שֵׁשׁ חֲשֵׁשׁ מְכַשׁוּל בְּדָבָר. הֵגָה: מִיָּהוּ אִם נִרְאָה לְחֵקֶם שְׂיֻכֵּל לְעֻמַּד עַל עֲצָמוֹ וְלֹא יַעֲבֵר עוֹד, אִין מִתִּירִים לוֹ עַד שְׁנֵהֵג אֶסוּר פְּתִימִים שְׁנֵהֵג בְּהֵן הַתֵּר (מְדַבְּרֵי רִישׁ שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם וּבִתְשׁוּבַת הַרְמַב"ן סִימֵן רנ"ח).

ג. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים שְׁצָרִיף לְנַהֵג אֶסוּר פְּתִימִים שְׁנֵהֵג בְּהֵם הַתֵּר, בְּתִימִים מוֹעֲטִים; אֲבָל בְּמַרְבִּים, דִּי לִי יוֹם.

ד. יְמֵי שְׁעֵבֵר עַל נְדוּי אִין צָרִיף לְנַהֵג אֶסוּר פְּתִימִים שְׁנֵהֵג בְּהֵם הַתֵּר, מִפְּנֵי שְׁנְדוּי הוּא דְרַבְּנָן.

ה. נִשְׁבַּע שְׁלֹא יִשְׂא אִשָּׁה תוֹף ג' שָׁנִים, וְעֵבֵר וְנִשְׂא, אִם אָמַר לְשׁוֹן שְׁמִשְׁמַעוֹ שְׁלֹא יַעֲשֶׂה נִשְׂוֹאִין עִמָּה, הֵנָּה לִיָּה בְּנִשְׁבַּע עַל הַכֶּפֶר וְאֲכִלָּה, דְּנִשְׂאֵל וּמִתִּירִין לוֹ; אֲבָל אִם אָמַר לְשׁוֹן שְׁמִשְׁמַעוֹ שְׁלֹא תִהְיֶה אִשְׁתּוֹ, אִין מִתִּירִין לוֹ עַד שְׁיִגְרַשְׁנָה פְּתִימִים שְׁנֵהֵג בְּהֵם קָלוֹת רֹאשׁ בְּנִדְרוֹ וְכִכֵּר נִתְבָּאָר דְּבִשְׁלֵשִׁים יוֹם סָגִי (תְּשׁוּבַת הַרְמַב"א וְתְּשׁוּבַת הַרְמַב"ן וְרִיב"ש לְעֵנֵן הַלְקֵתָא).

באר הגולה

סימן רט השומע שחברו נזדר ואמר אמון, ובו עיף אהד

א. אֶחָד הַנּוֹדֵר מִעֲצָמוֹ אוֹ שֶׁהִדִּירוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר: אֲמֹן, י אוֹ דָבָר שְׁעֵנִינוּ פְּעֻנֵית אֲמֹן שֶׁהוּא קִבְּלַת דְּבָרִים, אֶסוּר; אֲבָל בְּשִׁחְבּוֹ מִדִּירוֹ מִשְׁלֹו אִין צָרִיף לְקַבֵּל דְּבָרָיו.

סימן רי שצריך לפרט הנדר בשפתיו, ובו ג' סעיפים

א. אִין הַנְּדָר חַל עַד שְׂיֻצִיא בְּשִׁפְתָיו וְיִהְיֶה פִּיו וְלִבּוֹ שׁוּיִם. לְפִיכֵן הֵיָה בְּלִבּוֹ מִפֶּת חֲטִיִּים, וְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו פֶּת שְׁעוּרִים, מִתֵּר בְּשִׁנְיָהֶם. אֲבָל אִם הֵיָה בְּלִבּוֹ פֶּת חֲטִיִּים אוֹ פֶּת שְׁעוּרִים, וְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו פֶּת סֶתֶם, אֶסוּר בְּשֵׁל חֲטִיִּים לְבַד אוֹ (בְּשֵׁל) שְׁעוּרִים לְבַד (דָּבָן מִשְׁקַע בִּס' ר"יו ס"ט).

ב. וְאִם נְדָר עַל דַּעַת אַחֲרִים, אִינוֹ תְלוּי בְּלִבּוֹ אֲלֵא כְּפִי מַה שְׂיֹאמְרוּ אַחֲרִים שֶׁהוּא דַּעְתָּם, כֵּן יִחַל הַנְּדָר.

ג. הַנּוֹדֵר בְּחֻלּוֹם, י אִינוֹ כְּלוֹם וְאִינוֹ צָרִיף שְׂאֵלָה; י וְיֹשׁ אוּמְרִים שְׂפִיתָיו לוֹ עֲשֶׂה דִידְעֵי לְמַקְרִי וְתִיָּרוֹ לוֹ בְּחֻרְטָה כְּאֵלוֹ נְדָר בְּהִקִּיץ (תְּשׁוּבַת הַגְּאֹוֹנִים), וְיֹשׁ לְחוֹשׁ לְדְבָרֵיהֶם. מִיָּהוּ אִי לִית לִיָּה

הלכות נדרים סימן ריא

שנו

בקלות עשרה דידיע למקרי, ותינו בשלשה כשאר נדר (רשב"א סימן תרס"ח).

ג. הַנּוֹדֵר וְחֹזֵר בּוֹ תוֹף כְּדֵי דְבוּר, אוֹ שְׁמִיחוֹ בּוֹ אַחֲרִים תוֹף כְּדֵי דְבוּר וְקַבֵּל דְּבָרֵיהֶם תוֹף כְּדֵי דְבוּר לְנִדְרוֹ (סְבֵרַת תְּרַב, וְכֵן יֹשֵׁב הַשֵּׁנֵת הַרְבֵּא"ד עַל הַרְמַב"ם וְדָלָא כְּבֵית יוֹסֵף), לֹא הֵיָה נְדָר; וְהוּא שְׂאוּמַר כֵּן בְּפִיו, י אֲבָל אִם אָמַר חֲזָרְתִי בְּלִבּוֹ, אִינוֹ כְּלוֹם.

סימן ריא המתנה שנדריו לא יהיו נדרים, ובו ד' סעיפים

א. הַאֲוֹמֵר נְדָר שְׂאֵנִי רוּצָה לְדַר לֹא יִהְיֶה נְדָר, וְנְדָר, אִינוֹ נְדָר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, שְׂהוֹצִיא תַחֲלָה בְּשִׁפְתָיו לומר שלא יהא נדר; אֲבָל אִם חֲשַׁב כֵּן בְּלִבּוֹ, הֵיָה דְבָרִים שְׂבֵלֵב וְאִינֵם מְכַשְׁלִים הַנְּדָר שְׂהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו. י וְיֹשׁ אוּמְרִים דְּאִפִּילוֹ אָמַר כֵּן בְּלִחֲשׁ, הֵיָה דְבָרִים שְׂבֵלֵב. הֵגָה: וְהָא דְאֲמַרִּינֵן כֵּל נְדָרֵי גְלִיל יוֹם כְּפּוּרִים הֵיָה כְּאֵלוֹ תַתְּנוּ בְּהִדְיָא וּמְכַל מְקוֹם לֹא סִמְכִינֵן עַל זֶה לְהִתִּיר בְּלֹא שְׂאֵלָה לְחֵקֶם, כִּי אִם לְצַדֵּךְ גְּדוּל (מַהר"ו סִימֵן ב').

ב. יְמֵי שֶׁהִתְנָה וְאָמַר: כֵּל נְדָרֵי

באר הגולה

ה רמב"ם סוף פ"ב דשבועות וכן כתב הטור מהא דאמרין בב"ב דף קנ"ט ע"ב ובגדרים דף פ"ז ע"א בכלל התורה כולה תוך כדי דבור דכבור דמי בר ממגדף ומקדש ומגדש ותוך כדי זיבור הוא כדי שיאמר התלמיד לרב שלום עליך רבי רמב"ם שם וכרבי יוסי בב"ק דף ע"ג ע"ב: ו שם מהיא דאמרי' דבריים שבלב אינן דבריים נדרים דף כ"ח ע"ב: א משנה כ"א: בן יעקב נדרים דף כ"ג ע"א: ג כפי' הר"ן שם אהא דאמר בג' שם כיון דאמר כל נדר וכו' ולא אתי בהדיה: ד הר"א"ש שם בפסקיו לפי פירוש הר"א"ש (ודעת הר"ן אינו כן). ד שם ע"ב באוקמתא דגמרא דמתניתין חסורי מחסורא וכו': ה שם בג' ובאוקמתא דאביי שם: ו טור בשם הרמב"ם בשם י"א כפי' במהלכות נדרים וכן הסכים הרמב"ד שם ודעתו היא הוא הטור לדעת אביו הר"א"ש: ז הרמב"ם ד: ח היינו אוקמתא דרבא שם וכפירוש הר"א"ש שם: ט הר"ן שם בשם החוטפות שעל דעת חבירו הוא נשבע כדאמרין בגמ' שם דף כ"ח ע"א וכמי שמבטל תנאו לגמרי דמי וכן כתב בתשובה להרמב"ן סי' רמ"ח וסי' ר"ף ורובנו ירוחם בנתיב ז' ונתיב י"ד וכו"כ בטור או"ח בסיומן תרי"ח וה"ה אם נדר

שְׂאֵלָר עַד זְמַן פְּלוּנֵי יִהְיֶה בְּטָלִים, וְנְדָר בְּתוֹף הַזְמַן, י אִם הוּא זוֹכֵר לְתַנְאוֹ בְּשַׁעַת הַנְּדָר, נְדָרוֹ קִיָּם שְׁהֵי מְכַשֵּׁל תַנְאוֹ בְּשַׁעַת שְׁנוּדָר; וְאִם אִינוֹ זוֹכֵר לְתַנְאוֹ בְּשַׁעַת הַנְּדָר, הַתַּנְאוֹ קִיָּם וְהַנְּדָר בְּטָל. י וְיֹשׁ אוּמְרִים שְׂאִין הַתַּנְאוֹ מוֹעִיל לְכַבֵּל הַנְּדָר, אֲלֵא אִם כֵּן יוֹפְרֵנוּ תוֹף כְּדֵי דְבוּר לְנִדְר וְיֹאמַר בְּלִבּוֹ שֶׁהוּא סוּמְף עַל הַתַּנְאוֹ, יֹשׁ לְחוֹשׁ לְדְבָרֵיהֶם.

ג. הַתְּנָה עַל קִצַּת דְּבָרִים שְׂיִהְיֶה נְדָרוֹ בְּטָל בְּהֵם וְאִינוֹ יוֹדַע עַל מַה הַתְּנָה, אִם עַל אֲכִילַת בִּשְׂר אוֹ שְׁתִּית לֵין; אִם אוֹמַר בְּשַׁעַת הַנְּדָר: עַל דַּעַת רֹאשׁוֹנָה אֲנִי נוֹדֵר שְׂאֵם אֲזַכֵּר עַל מַה שֶׁהִתְנַיִת שְׂאֵלָךְ אַחַר הַתַּנְאוֹ, וְנִזְכֵּר עַל מַה הַתְּנָה, הַתַּנְאוֹ קִיָּם וְהַנְּדָר בְּטָל; וְאִם לֹא אָמַר: עַל דַּעַת רֹאשׁוֹנָה אֲנִי נוֹדֵר, הַתַּנְאוֹ בְּטָל וְהַנְּדָר קִיָּם.

ד. אִין דְּבָרִים הִלְלוֹ אֲמוּרִים אֲלֵא בְּשְׁבוּעָה אוֹ נְדָר שְׁנִשְׁבַּע וְנְדָר לְעֲצָמוֹ, אֲבָל מִי שֶׁהִשְׁבִּיעוֹ חֲבֵרוֹ אוֹ הִדִּירוֹ, אִין בְּטוּל זֶה מוֹעִיל לוֹ כְּלוֹם.

סימן ריב דין הנודר בתורה, וכו' סעיף אהד

א. הנודר בתורה, כגון שאמר: פרות אלו עלי כזו, לא אמר כלום ואין צריך התרה אם הוא תלמיד חכם; אבל אם הוא עם הארץ, צריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. ואם נדר במה שכתוב בה, אסור שהרי כתוב בה אסור. ונטלה בידו ונדר בה, כמי שנדר במה שכתוב בה דמי; אבל הנשבע בתורה, בכל ענין צריך התרה וענין לקמן סימן רל"ו (בית יוסף לענין מצעה).

א אבל אם אמר: קונם פי מדבר עמך, קונם ידי עושות לך, קונם רגלי מהלכות לך, קונם עיני בשנה, הוי נדר גמור מן התורה. וכל שכן אם אמר: יאסר עליך פי לדבורי וידי לעשיתי ורגלי להלוכי. הגה: האומר: דבור פי עליך או נטילת אבן עלי, יש אומרים דהוי נדר הואיל והזכיר הפה והאבן (תאו"ו נ"ד וכו' משמע ב"ן בשם התוס' שכתב יוסף סוף סימן רל"ט).

ב. האומר: אשנה פרק זה, הוי כאלו נדר לתת צדקה. או לעשות שאר מצות ונדרו קיים (וכן משמע בשור"א"ש ופסקים).

ג. אמר: קונם עיני בשנה היום אם אישן למחר, לא יישן היום שמא ישכח ויישן למחר; אבל אם אמר: קונם עיני בשנה למחר אם אישן היום, יכול לישן היום ולא חישנין שמא למחר ישכח נדרו ויישן.

סימן ריד **לעבר על מנהג צריך התרה**, וכו' ב' סעיפים

א. דברים המתירים והיודעים בהם שהם מתירים נהגו בהם אסור, הוי כאלו קבלו עליהם בנדר ואסור

באר הגולה

ונשבע לעבודת כוכבים חוץ מנדרי אונסין כדלקמן סי' רל"ב: א ברייתא נדרים דף י"ד ע"ב: ב טור בשם הרמב"ם בסוף פ"א מהל' נדרים דין כ"ז: ג מכריזי: ד שם וכתירווצא בתרא שם בגמ': א ברייתא שבועות ד' כ"ה ע"א ונדרים ד' י"ד ע"ב: ב משנה נדרים דף י"ד ודף ט"ו: ח אוקמתא דרב יהודה שם דף י"ד לעיל: ה הרשב"א בתשובה: ו משנה נדרים ד"ג ע"ב: ז שם בגמ' דף י"ד ודף ט"ו: ח אוקמתא דרב יהודה שם דף י"ד ע"ב ופי' הרא"ש והר"ן נעשה כאומר יאסר פי לדבורי וכו' ואם כן מכ"ש כשאמר בפירוש: א מימרא דרב גידל א"ר האומר אשנה וכו' נדר גדול וכו' שם דף ח' ע"א וכפי' הרא"ש שם דלא אקרי נדר אלא שמתפס בדבר הנדרו אלא מחשבתו ליה כאלו נדר צדקה: י כממירא דרב יהודה א"ר שם דף י"ד ע"א הרא"ש והר"ן שם בהרמב"ם פ"ד מה"ב: כ שם בגמ' דרב יהודה מודה בהא דכי לא מודה בתנאה אבל באיסורא מודה שם דף ט"ו ע"א: א ברייתא נדרים דף

להתירם בהם. והלכך, מי שרגיל להתענות תעניות שלפני ראש השנה ושבין ראש השנה ליום פפורים, ומי שרגיל שלא לאכל בשר ושלא לשתות יין מראש הדש אב או מי"ז בתמוז, ורוצה לחזר בו מחמת שאינו בריא, צריך ג' שיתירו לו. ואם בשעה שהתחיל לנהג היה דעתו לנהג כן לעולם, ונהג כן אפלו פעם אחת, צריך התרה ויפתח בפרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר. לפיכך, הרוצה לנהג בקצת דברים המתירים, לסג ופרישות, יאמר בתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו כן בנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהג כן אלא בפעם ההוא או בפעמים שירצה, ולא לעולם. אבל הנוהגים אסור בדברים המתירים מחמת שפוברים שהם אסורים, לא הוי כאלו קבלום בנדר. וי"ש מי שאומר, שאם טועה ונהג אסור בדבר המתיר, נשאל ומתירים לו בשלשה קעין התרת נדרים. ואם יודע שהוא מתר ונהג בו אסור, אין מתירין לו אפלו קעין התרת נדרים; דהוי כאלו קבלו על עצמו כפאסורים

באר הגולה

ט"ו ע"א ופסחים דף נ"ח ע"א וכפי' התוס' שם: ב טור מדברי הרא"ש שם בנדרים וכ"כ הר"ן בפרק בתרא והמרדכי בריש פ"ד דפסחים והגמ"י בסוף הלכות שבועות (וע"פ בשם תשובת הר"ם): ג שם המרדכי והנהמ"י: ד ב"י: ה טור וכ"כ התוס' שם בפסחים בשם רבינו נסים גאון במגילת סתרים והכי איתא בהרי"א כירושלמי: ו הרשב"א בתשובה והר"ן בפ"ד דפסחים בפירוש השני בדברי הירושלמי: ז אר"ש סימן ע' בשם הרמב"ן במשפט החרם: א משנה נדרים דף ט"ו ע"א וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מה"ב וכו' הטעם דשבועות אינם חלים על דבר מצוה שהנשבע אסור עצמו על דבר שישבע עליו וכבר עצמו מושבע בהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה משא"כ בנדר דאוסר הדבר הנודר על עצמו ואותו הדבר אינו מושבע מהר סיני ולכן אמר הכתוב בשבועות ביטוי להרע או להטיב בדברי רש"י כשאחול' ובנדרים אמר ככל היוצא מפיו יעשה לא חילק בין דברי מצוה לדברי רשות: ב משנה שם דף ט"ו ע"א וכר"ע שם וה"ה דחל הנדר אם קבל

שאפרתן תורה שאין להם התר לעולם. והמנהג כפב"א הראשונה.

ב. קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם; ואפלו בדברים שלא קבלו עליהם בני העיר בהסכמה, אלא שנוהגין כן מעצמם לעשות גדר וסג לתורה; וכן הבאים מחוץ לעיר לדור שם, הרי הם כאנשי העיר וחכמים לעשות כמתקנתו, ואף בדברים שהיו אסורים בהם בעירם מפני מנהגם ואין מנהג העיר שבאו לדור בה לאסר, התרו בהם אם אין דעתם לחזר.

סימן רטו **שהנדרים חלים על דבר מצוה**, וכו' ו' סעיפים

א. נדרים חלים על דבר מצוה. כיצד, אמר: קונם סכה שאני יושב, לולב אני נוטל, אסור לישוב בסכה ולטל לולב. הגה: ויש אומרים שמלקין אותו על שגדר לבטל המצוה, ומתירין לו נדרו ומקיים המצוה (מדרכי ריש שבועות שתי' בשם ר"ח); ויש אומרים דאין מלקות בנדר שזא, רק גבי שבועות שזא (מדרכי קמא בשם רבי"ה ור"ן ורא"ש בנדרים וענין בית יוסף סימן רל"ו), וכן ע"ק.

ב. נדר להתענות זמן ידוע וארבע

הלכות תענית סימן תקפה תקמו

באר הגולה מא :

1. להתענה ו' ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה, הוא נענש על כך :

הקטו דיני תענית צבור. וכו' ה' סעיפים :

א. מתענית צבור אומר שליח צבור עננו * בין גואל לרופא יחזותם ברוך אתה ה' העונה לעמו * ישראל בעת צרה, (ואם שכח, עין לעיל סוף סימן קט סעיף ד). * וקורים ויחל בשחרית ובמנחה, * בין שחל בשני וחמישי בין שחל בשאר הימים: הגה * ומפטיירין במנחה דרשו, ובשחרית אין מפטיירין חוץ מתשעה באב, * וקורים אפלו קשחל בערב שבת (מהיר"ל). * ואם מתענים בראש חדש, * קורים שחרית פרשת ראש חדש ומנחה בשל תענית (ר"ן סוף פרק קמא דתענית ובית יוסף בשם רוקח):

ב. * ששהצבור גוזרים תענית על כל צרה שלא תבא עליהם, וכן בתענית שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג שנהגים באשכנז להתענות הצבור, ינהגו הראשונים לומר שליח צבור עננו * בין גואל לרופא ולקרות ויחל: הגה * מיהו, אם קבעו התענית בשני וחמישי, * אין דוחים פרשה השבוע בשחרית, * אלא קורין בשחרית בפרשה ולערב קורין ויחל, בלבד * שני וחמישי ושני שמתעניין אחר הפסח וסכות שקורין שחרית וערבית ויחל, והכי נהגו. * ה'וש שתמהו עליהם והקשו

ל תשבין סימן קה
מקורשלימי פרק קמא
תחינה.

א משמעות הנמרא
תענית יג. ב הרמב"ם
בפרק ב מהלכות
תפלה. ג טור בשם רב
שר שלום ד טור.
ה שם בשם אבי העזרי
בשם אביו ר' יואל וכו'
ר מששון.

א ומפטיירין במנחה דרשו. ועין בנדוד ביהודה מהרזא הנזא סימן קי, באם השלישי אינו בקי
להפטר והתחן והלוי יודעים ויטורו הם, ושתי קרא בתורה תחלה, ואם גם הם אינם יודעים
יפטר אחר בלי שום קריאה בתורה, עין שם. ועין שם כמה שכתב בשערי אפרים שער ט סעיף
ד: * **בשהצבור גוזרים.** ועין בשו"ת מים רבים סימן מח באם המתענים ערב ראש חדש
רוצים לקבע עננו, עין שם, ולעיל סימן תיז (בבא"ט אות ג) במאד דפשידי וכולים לקבע עין
שם:

שערי תשובה

כתב הבי"ח דזה אינו אלא משום ויזכור, אבל סליחות ותחנונים בלא ויזכור אין אסור
בדבר. אבל הי"ד כתב דאפלו סליחות בלא ויזכור אסור משום שמזכיר בפליחות וזכר
לנו היום בירת שלש עשרה, וכן בהרבה סליחות שימצא שלש עשרה מרות אותם אין
לאמרם אפלו בלא ויזכור, אבל אותם סליחות שאין נזכר בהם שלש עשרה מרות ודאי
יחיד יכול לאמרם, עד כאן: ז. **ומפרסם.** ואפלו אם שואלין אותו אם הוא מתענה
יאמר שאינו מתענה, אבל אם מפציצין בו לאכל ואינו יכול להתנצל בלא הכי, יאמר

שהוא מתענה, ש"ז ומגן אברהם, עין שם. ואם מתענה מפני תשובה יפרסם כדי שילמדו ממנו לשוב, הלכות טענות סימן קמב:
א. **וישראל.** כתב הש"י * בסדרות שלנו יש חסרון הני שתי תבות לעמו ישראל, אבל נסחת הרמב"ם בפרק ב מהתפלה העונה בעת צרה, וכן הוא במשנה פרק ב דתענית: ג. **שני**
וחמישי ושני. לפי שתעניתים אלו קבעו כל ישראל בכל הארצות ומעוט הם אותם שאינם מתענים, מה שאין כן בשאר גזרות תענית על מדינה מיוחדת או אין דוחין פרשת

באר היטב

הקטו דיני תענית צבור. וכו' ה' סעיפים :

משנה ברוכה

ורודע דאפלו סליחות לחוד גם כן אין לומר בנחיד, אבל האתרוגים תמהו
על עקר הדין, דלמה לא יאמר היחיד סליחות דהוא תחנונים בעלמא,
* והסכימו דסליחות בלא שלש עשרה מרות יכול יחיד לומר:

שהוא מתענה, ש"ז ומגן אברהם, עין שם. ואם מתענה מפני תשובה יפרסם כדי שילמדו ממנו לשוב, הלכות טענות סימן קמב:
א. **וישראל.** כתב הש"י * בסדרות שלנו יש חסרון הני שתי תבות לעמו ישראל, אבל נסחת הרמב"ם בפרק ב מהתפלה העונה בעת צרה, וכן הוא במשנה פרק ב דתענית: ג. **שני**
וחמישי ושני. לפי שתעניתים אלו קבעו כל ישראל בכל הארצות ומעוט הם אותם שאינם מתענים, מה שאין כן בשאר גזרות תענית על מדינה מיוחדת או אין דוחין פרשת

באור הלכה

מחששא שמא לא יוכלו אחר כך להתענות, בזה אמרין כיון דעל כל פנים יאשר
מעט אף לבסוף, לא מחזי לשקרא, אבל אם יודע שבשעת תפלה אין שם עשרה
שדעתם להתענות, אם כן איננו שליח של צבור לענין תפלת תענית ומאמר מרדכי:
א * ואם מתענים בראש חדש. עין לקמן סימן תקעב סעיף ב:

ז. **ומפרסם עצמו וכו'.** משמע שאם שואלין אותו אם התענה מתר
לומר האמת, כיון שאינו נושא להשתבח ולהתפאר

ומכל מקום נכון הוא שבכל גווי יאמר שאינו מתענה כדי שלא להחזיק טיבותא לנפשה, ואכן אפצ"רין בו לאכל ואינו יכול להתנצל בלא
הכי, יאמר שהוא מתענה וש"ז ומגן אברהם. ופשוט דכל זה בסתם תענית שאדם מקבל על עצמו, אבל בתעניתים הקבועים דהוא במקום שמקלין
בו המון, מצוה לפרסם שמתענה כדי שילמדו ממנו, ולהפך, אם הוא במקום שהעולם מחמירין על עצמו להתענות אף תענית שני וחמישי ושני
וכדומה והוא אין יכול להתענות מפני שהוא חלש, לא יאכל בפרהסיא בפני המון עם אלא בצנעא (פרי מגדים):

א. א. בין גואל לרופא. דכתבי ד' צורי וגאלי, * וסמך לה, יענה ה' ביום צרה: **ב. העונה לעמו ישראל וכו'.** ובסדרות שלנו איתא, העונה
בעת צרה, * וכן העקר: **ג. וקורין ויחל בשחרית ובמנחה.** הינו בכל תענית צבור, אבל בתשעה באב קורין בשחרית כי תוליד בנים
וגו' ומפטיירין בקריאה אסף אסיפס, כדלעיל בסימן תקנט סעיף ד בהג"ה, ורק במנחה דומה בקריאה ל שאר תענית צבור. מה שהקנה אומרים
שוב מחזין אסף דרך בקשה, וכן ד' ר' אל רחום ותנון וגו', העולה לתורה וכן התנון הקורא * אין אומר אותן פסוקים עם הקנה, רק אחר כך
כשסימו הקנה, אז קורא התנון עם העולה בתורה. * וראוי לנהר שהשליח צבור ימחין עד שיסימו כלם ואחר כך יתחיל לקרות, כדי שישמעו כלם
מתוה: **ד. בין שהיא בשני ובחמישי.** עין לקמן בסעיף ב בהג"ה, דבתעניתים שאין קבועין לכל, מנהגנו שאין דוחין פרשת השבוע בשחרית:
ה. וקורין. ויחל * בשחרית ובמנחה, * והוא הדין דאומר השליח צבור עננו בין גואל לרופא: **ו. קורין שחרית פרשת ראש חדש.** וכדיעבד אם
קרא ויחל * נראה שאין מחזירין אותו, דיש לסמוך על הירושלמי דסובר דאף לכתחלה קורין ויחל:

ז. מיהו, אם קבעו התענית וכו'. הינו, אם הצבור גזרו תענית, ולאפוקי תעניתים הכתובין, אפלו אם חלו בשני וחמישי דוחין פרשת השבוע.
וקורין ויחל לכלי עלמא: **ח. אין דוחין פרשת השבוע.** דהוא תדיר, ואין תשוב תענית שלא נתפשט בכל ישראל לדחות פרשת
השבוע. ועין בלא"ה רבה שהביא בשם מלבושי יום טוב שדעתו לדינא להורות כהטור וכדעת רב שר שלום דדוחין פרשת השבוע וקורין ויחל, אלא
דמכל מקום כיון שנהגו כן אין לשנות המנהג, ועין בבאור הגר"א שדעתו גם כן לדינא כהמלבושי יום טוב, ותמה על הרמ"א, עין שם. אמנם בלא"ה
רבה מצדד להורות כהרמ"א, שכן נמצא באגדה בשם רבותיו, עין שם. ומכל מקום כדיעבד אם התחילו לקרות פרשת ויחל אין לחזר, כן נראה לעניות
דעתי: **ט. אלא קורין בשחרית בפרשה.** ומכל מקום השליח צבור אומר * עננו בין גואל לרופא בשחרית ומנחה: **י. בלבד שני וחמישי ושני**
שמתעניין אחר פסח וכו'. לפי שתעניתים אלו קבעו בכל הארצות ומעוט הוא אותם שאין מתענים, מה שאין כן בשאר גזרות תענית על מדינה מיוחדת,

שער הצינו

א. א. בית יוסף בשם ארוחות חיים: **ב.** כן משמע מפני אברהם, וכן כתב הגר"א:
ג. ארוחים: ד. פרי מגדים: **ה.** לעיל בסימן תקנ סעיף ג בהג"ה: **ו.** שם ביד אפרים:
ז. עין בבאור הגר"א שדעתו לנהל הירושלמי, ועל כל פנים כדיעבד כנראה אין לחזר:
ח. ח. כן משמע מאתרוגים:

ה' ב"ח וא"ה רבה וישרי כנסת הגדולה, וכן משמע מגני אברהם להקל, ודלא כטור וכו'.
והמגן אברהם במאד דברי האור רודע דכוננו, שבמקום שנהגין לומר סליחות כצבור באמצע
תפלה, יתחיל בהתפלתו אין יכול לעשות כן משום הפסק, ובאורו הוא נכון בדברי האור ורודע,
אכן לשון הרמ"א דקאמר וכן לא משמע כן, ונדרד יעין (הגר"א):

הלכות תענית סימן תקסו

באר הגדה מב.

עליהם, והרא"ש ישב קשיחם, הלכף למנהג הראשונים שומעין. ומיהו, היכא שגזרין תענית שלא לשום צורך יאלא לשוב בתשובה, ויש נוהגים לדונן תענית צבור לענין עוננו בין גואל לרופא וקריאת ויחל, ויש נוהגים לדונן תענית יחיד שאף שליח צבור אינו אומר עוננו אלא בשומע תפלה ואין מוציאין ספר תורה: ג. אין שליח צבור אומר עוננו ברכה בפני עצמה אלא אם כן יש בבית הכנסת עשרה שמתענין, ואפלו אם יש בעיר עשרה שמתענין, פיון שאין בבית הכנסת עשרה שמתענין לא: ד. נוהגים להרבות סליחות בפרכת סלח לנו. ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום שמונה עשרה ברכות, וכן הנהיגו הקדמונים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון: ה. בתענית צבור, שליח צבור שאינו מתענה לא יתפלל: ו. יש מי שאומר שיש שאלו עומד לקרות בתורה תענית צבור מי

ו שם ז הרא"ש והקורבן ח שם בקורבן ומהות קורבני יסן וקבת הבית יסן וקרא וקרא ופשוה. ט טור וכן פתח ורשב"א בתשובה. י טור בשם ר"י מקא דעבודת גלוילים ח. כ שם וקבת הבית יסן טעמא דלא אמרו להוסיף אלא קצת ברכות ולא להאריך. ל שם בשם רב נתן. מ מקרי"ג בשרש ט.

צ שררה. עין באר היטב. ופיון במחזורי קריה בשם מהר"ם כן חביב בחשובה כתב רבי שאין זה אלא בתענית צבור שהשקה קבלו עליהם על כל צרה שלא תבא אבל הארבעה צומות

לפשר בין הדעות קורין במנחה וקרא, דאז מרבים קצת בסליחות. ועין ט"ז ומגן אברהם: ד. עשרה. נראה לי דאם יש בהם אחד שאינו משלים לא יאמרו עוננו, מגן אברהם. ומכל מקום יאמר אותו בשומע תפלה פיון שהוא תענית צבור. ועין סימן תו"ז: ט. סלח. ואם שכת לומר עד שגמר ברכת סלח, יאמרו הסליחות אחר תפלת שמונה עשרה מגן אברהם. ויכולים לומר הסליחות אפלו אין עשרה שמתענין. ועין סימן תצב מה שכתבנו שם. ודוקא סליחות וודיים, אבל למען אמתך ונענו ונאבניו ומלכנו אין לומר אלא לאמר התפלה. אחרונים: ו. לא יתפלל. נראה לי דאם ארע שעבר לפני התכה יאמר בשומע תפלה עוננו ביום צום התענית הזה, והוא הדין אם אין שליח צבור אחר מוטב שיתפלל מי שאינו מתענה משיתבטלו לשמע קריש וקדשה, מגן אברהם:

שערי תשובה

באר היטב

שבוע מכת ויחל. ונראה לי דהתענית שגזרו מנהיגי שלש הארצות בצרופ הגאונים להתענות בכל כ' סיון יש לקרות ויחל אפלו ששחל ביום שני או ממישי, תענית זה הוא קבוע יותר משני וחמישי ושני דאחר פסח וסכות, ט"ז, וכן כתב להם תמורות: ג. בתענית יחיד. וערב ראש חודש נהגו שקורין ויחל במנחה ולא בשחרית, וזהו כו"י. ד. עשרה. נראה לי דאם יש בהם אחד שאינו משלים לא יאמרו עוננו, מגן אברהם. ומכל מקום יאמר אותו בשומע תפלה פיון שהוא תענית צבור. ועין סימן תו"ז: ט. סלח. ואם שכת לומר עד שגמר ברכת סלח, יאמרו הסליחות אחר תפלת שמונה עשרה מגן אברהם. ויכולים לומר הסליחות אפלו אין עשרה שמתענין. ועין סימן תצב מה שכתבנו שם. ודוקא סליחות וודיים, אבל למען אמתך ונענו ונאבניו ומלכנו אין לומר אלא לאמר התפלה. אחרונים: ו. לא יתפלל. נראה לי דאם ארע שעבר לפני התכה יאמר בשומע תפלה עוננו ביום צום התענית הזה, והוא הדין אם אין שליח צבור אחר מוטב שיתפלל מי שאינו מתענה משיתבטלו לשמע קריש וקדשה, מגן אברהם:

משנה ברורה

אז אין דוחין פרכת השבוע מכת ויחל, והוא הדין תענית של כ' סיון גם כן יש לקרות ויחל אף בשחרית אפלו ששחל ביום שני וחמישי, תענית זה הוא קבוע ונתפשט יותר בישראל משני וחמישי דאחר פסח וסכות וט"ז לחי. ונראה לי, שהיה שמתענית של כ' סיון אינו קבוע כל כך, שמתענין בו רק יחידים, וכן תענית שני וחמישי ושני שאחר פסח וסכות, דינו כשאר תעניות, ואין דוחין פרכת השבוע בשחרית ולעבר קורין ויחל. ואם חל כ' סיון בערב שבת, שנוהגין שלא להשלים

באר הגדה

ב * ויש נוהגים לדונן תענית יחיד. כתב בשערי אפרים. בתענית מיתות הצדיקים כגון ז' באדר וכיוצא אף אם יש עשרה מתענין, וכן הבכורים המתענין בערב פסח אף אם יש שם עשרה, לא יקרא ויחל, ומכל שכן הנהגים להתענות בשני וחמישי של כל השנה או בפרשת שבועיים, וכן מה שנוהגין התבורות קדושות שבכל עיר לבחור לעצמם יום אחד לקבוע בו תענית ואומרים סליחות, אף על פי שעושין כן בכל שנה בקביעות אין להם לקרות ויחל, עד כאן לשונו. ובכמה מקומות נוהגין שקורין ויחל בט"ו סקלו שהוא קביעות תענית

ו גם לענין קריאת התורה בצבור במנחה: יא. יש נוהגין לדונן בתענית צבור לענין עוננו בין גואל לרופא בשחרית ובמנחה וכן ויחל, ואם חל ביום שני וחמישי, לדעת הג"ה לעיל אין דוחין פרכת השבוע: יב. ויש וכו'. אלפי זה, ערב ראש חודש שקורין יום כפור קטן, שנוהגין במקצת מקומות להקנות, שהוא משום תשובה, לענין פרכת עוננו ולענין תלוי במנחה המקומות, ויש מקומות שנוהגין לקרות בו ויחל וכן לומר עוננו בין גואל לרופא במנחה ולא בשחרית משום דבמנחה מרבים בסליחות וודיים, ואין לחמות ביד הנוהגין כן דיש להן על מה שייסמכו, ואכן במקום שאין מנהג אין לקרות ויחל אף במנחה, וכן השליח צבור לא יאמר עוננו רק בשומע תפלה. מנהג לתן צדקה במנחה דתענית, דאנא דתעניתא צדקתא, ויש נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית לתן לעניים בערב (ואליה רבה), וכן נוהגין בקצת קהלות להכריז לתן כפור נפש. ומכל מקום יראה לעשות כן שלא בחזרת השליח צבור התפלה, כי מבבלין וצריך לשמע על השליח צבור (פרי מגדים):

ג. בפני עצמה. אבל יאמרוהו בשומע תפלה כ' כשאר יחיד פיון שהוא תענית צבור: יד. אלא אם כן יש בבית הכנסת וכו'. ולענין קריאת ויחל ששחל התענית צבור בשני וחמישי, אף על פי שדוחין פרכת השבוע לית כאן ברכה לבטלה והתקנת עזרא לקרות בשני וחמישי, אם כן די כשיש ששה בבית הכנסת קורין ויחל, מה שאין כן במנחה צריך עשרה בבית הכנסת, והוא הדין שחרית ששחל באגד"ו, צריך עשרה בבית הכנסת ודוקא (ואליה רבה ופרי מגדים). ויש אומרים שבתענית צבור של ארבעה צומות פיון דמדברי קבלה הם, אפלו אין שם מתענים רק שבעה והשאר אינם מתענים, דאנסי שהם חולים, יכולים לקבוע ברכת עוננו וקרות ויחל ושערי תשובה, עין שם: טו. עשרה שמתענים. ואם יש ט"ז בהם אחר שאינו משלים, לא יאמר ברכת עוננו:

ד. בז. בברכת סלח לנו. מיהו, אל רחום שמך וכיוצא בו שאינו מענין סליחות עון לא יאמרו עד אחר התפלה, ואם שכת לומר הסליחות עד שגמר ברכת סלח לנו, יאמר הסליחות אחר תפלת שמונה עשרה (מגן אברהם): יו. והוא המנהג הנכון. וכן הסימנין האחרונים: ה. יח. לא יתפלל. ואם ארע שעבר לפני התכה, יאמר בשומע תפלה עוננו ביום צום התענית הזה, והוא הדין אם אין שליח צבור אחר, מוטב שיתפלל מי שאינו מתענה ממה שיתבטלו לשמע קריש וקדשה וברכו:

ו. יש שאין עומד לקרות וכו'. עין במגן אברהם דדוקא במנחה, אבל בשחרית מותר לעלות, אף על פי שדוחין פרכת השבוע וקורין ויחל, מכל מקום על כל פנים הלא קוראין בתורה בלא התענית, אלא אם כן התענית באצמנו שבוש. ויש מאחרונים שמפסקין עליו בזה, ומכל מקום עומד לעיל עומד לקרואו וכלי עומד לעלה: ז. מי שלא התענה. או כ"ש שאין בדעתו להשלים התענית:

שער הציור

דבחו לא צריך קבלה: ה. יח. מגן אברהם ואלהי רבה ותי אדם, דלא כש"ו. והנה בבתי אדם כתב דתענית סופר הוא במגן אברהם מה שכתב בשומע תפלה. אלא דבשעת הדחק נוכל לסמוך על תמור דייכל לומר עוננו, אבל האמת כחמתיש השלך דהמגן אברהם שם הקדמה בזה, וכן משמע בבליה רבה ופרי מגדים: יט. מגן אברהם ושאר אחרונים, דלא הם קאי אסתם תענית צבור דבחו לא היו דוחין פרכת השבוע כי אם על ארבעה צומות, וכן מחיי אדם משמע דלא סביכא לה כן: טז. מגן אברהם ושאר אחרונים: יז. והוא הדין אחר שלא קבל עליו כמפורסם יום אמת התענית (פרי מגדים). ואינו קאי אארבעה תעניות

ט. פרי מגדים: י. מגן אברהם ושאר אחרונים: יא. ט"ז ושאר אחרונים, וכל זה כשמשלימים התענית עד הערב (פרי מגדים): יב. ט"ז: יג. מגן אברהם ושאר אחרונים: יד. כן משמע במבאר הגרי"א וכן משמע בחשובה הרשב"א סימן פא, דלא כפר מגדים שמתספק בזה: טו. והאלהי רבה ופרי מגדים תי"ל על כוונת דלא סביכא להו הכי, דקא הם לא קאי אסתם תענית צבור דבחו לא היו דוחין פרכת השבוע כי אם על ארבעה צומות, וכן מחיי אדם משמע דלא סביכא לה כן: טז. מגן אברהם ושאר אחרונים: יז. והוא הדין אחר שלא קבל עליו כמפורסם יום אמת התענית (פרי מגדים). ואינו קאי אארבעה תעניות

באר הגולה מב:

הַלְכוּת תַּעֲנִית סִימָן תַּקסוּ תַּקסז

שְׁלֹא הִתְעַנָּה. וְאִם הִכְהֵן אִינוּ מִתְעַנֶּה ^א יֵצֵא הִכְהֵן מִבֵּית הַכִּנְסֵת, וְעוֹמֵד לְקִרְוֹת בַּתּוֹרָה יִשְׁאָל מִתְעַנֶּה: ז. בַּתְּעִנֵּית צָבוּר ^ב יַעֲמְדוּ שְׁנַיִם אֶצֶל שְׁלִיחַ צָבוּר, ^ג מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, שְׂאִמְרוּ עִמּוֹ סְלִיחוֹת: ח. ^ד כָּל תַּעֲנִית צָבוּר יֵשׁ בּוֹ נְשִׂאוֹת פְּסִים בְּמִנְחָה חוּץ מִבְּיֹום הַכַּפּוּרִים: ה. הגה ^ה וּבְגִלְגִּילוֹת הָאֵלוֹ אֵין נִוְהֵגִין בְּנִשְׂאוֹת פְּסִים רַק בְּמוֹסָף שֶׁל יוֹם טוֹב, וְכָבֵד נִתְבָּאֵר בְּהִלְכוּת נְשִׂאוֹת פְּסִים (מרוכז והתענית והגהות מימוני פרק א):

ג טור בשם מדרש מתא דהארון וחרור והרוקח והמקריב בשם פרש רבנו חננאל. ס יצאתי לעיל סימן קכט.

תַּקסז טְעִימָה וְרַחֲצֵת הַפֶּה שְׂמַתָּר בַּתְּעִנִּית. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א. ^א הַשְּׂרָוִי בַּתְּעִנִּית ^ב יָכוֹל ^ג לִטְעֵם פְּדִי ^ד רְבִיעִית, ^ה וְיִבְלַכְד שְׂפִילַט, ^ו וְיִבְיֹום הַכַּפּוּרִים וּבַתְּשֻׁעָה בָּאֵב אֲסוּר: ה. הגה ^ז וְיֵשׁ מַחְמִירִין ^ח בְּכָל תַּעֲנִית צָבוּר, ^ט וְהָכִי נִוְהֵגִין (תוספות והגהות מימוני פרק א ותרומות הדשן סימן קנח):

א בעיא ותפשא וברוקא ברכות י. ב תוספות ורא"ש בשם ר"ח. ג רא"ש בפרק קמא דתענית בשם הר"ר ברצלוני.

שְׂעָרֵי תְּשׁוּבָה

מדברכי קבלה ניהוה, אפלו אין שום מתענין רק ששה או שבעה והשאר אינם מתענים דאנסי שהם חולים, וכולים לקבע ברכת ענוו ולקרות ויחל אף שאין שם עשרה מתענים בבית הכנסת, עין שם. ונוראה דעל כל פנים ששה או שבעה בעיניו, ואם אין שם רק חמשה אין להם לומר ענוו ולא יוציאו ספר תורה כלל, כיון שאין קרב מתענים, וגם ביש ששה צריך עיון לפי עניות דעת, דאפשר דרבא דמגריא בעיניו כמו שכתוב לעיל סימן קנז לענין זמון בעשרה, עין שם:

א. **התענה.** נראה לי, דבשחרית ממר לעלות אף על פי שדוחין פרשת שבוע וקורין ויחל, ומכל מקום על כל פנים קורין בתורה בלא התענית, אלא אם פן התענית באמצע השבוע, וכתב הב"ח דאם קראוהו לעלות אפלו במנחה יעלה, דליכא אסורא בזה אלא מנחה בעלמא. אבל תש"ז כתב דאפלו אם אין שם מי שייכל לברך או שאין כהן אחר אפלו הכי לא יקרא מי שאינו מתענה, ואפלו קראוהו ככר לא יעלה דהוי ברכה לבטלה, עין שם, וכן כתב הביט יוסף סימן קלה, עין שם. והמגן אברהם כתב דליכא אסור אם עולה, עין שם. ובספר בני חיה פסק דלא מבטיא אם קראוהו יעלה אלא אפלו לכחלה יכולים לקרותו ולעלות, ועין בתשובת אמונת שמואל סימן מו, ועין לעיל סימן קלה, ודע, דמחלוקת זה נדח נמי בכ"ן ארץ ישראל שבא לחון ארץ אם יכול לעלות בתורה ביום טוב שני של גלויות, ועין דבר שמואל סימן שכד ובהלכות טענות: **ט. יצא.** כדי שלא יאמרו שהוא פגום, ומכל מקום אם הוא בבית הכנסת אין לחוש, דליכא פגום, שהכל יודעים שיש בני אדם שאין גרילין להתענות, בית יוסף סימן קלה. ואם יש חזן אחר בבית הכנסת פשיטא שיקנס בבית הכנסת וישמע קריש, ואם חושש שיקראוהו לעלות יאמר לחזן שלא יקראוהו, מגן אברהם: **ט. מזה.** ועכשו שבלן ואמרים סליחות עם השליח צבור אין צריך להעמיד אצלו, מגן אברהם, עין שם:

ב. **לעטם.** אם יש בו מלח או תבלין, רש"י: **ג. רביעית.** הינו, ביצה ומחצה, בית יוסף:

משנה ברורה

בא יצא הבהן. כדי שלא יאמרו שהוא פגום. ומכל מקום אם הוא בבית הכנסת ואינו רוצה לצאת אין לחוש, דליכא פגום, שהכל יודעין שיש בני אדם שאין גרילין להתענות. ^א אכן זהו לענין תענית שני וחמישי ושני וקחאי גונא, אבל בתעניות הפתוחים, שהכל מתענים לבד מי שהוא חולה, איכא פגמא אם לא יצא, ועל פן ^ב יזהר לצאת. וכל זה כשאין כהן אחר בבית הכנסת, אבל אם יש כהן אחר פשיטא שאין צריך לצאת, ואם חושש שיקראוהו לעלות יאמר לחזן שלא יקראוהו. ודע דבדיעבד אם קראוהו ^ג במנחה למי שאינו מתענה, יש דעות בין הפוסקים אם יעלה ויש מחמירים ^ד בזה. והוי חשש ברכה לבטלה, דלא קטני קריאה זו אלא בשביל המתענים, ^ה והפוסקים שמקלין בזה, טעמם, דהברכה הוא מפני כבוד הצבורו, ועל פן צריך לזהר מאד שלא להיות בבית הכנסת כדי שלא יקראוהו. ובדיעבד אם קראוהו והוא איש תלמיד חכם, ומחמת אינה אנסי ארע שלא התענה בתענית צבור, וצר לו לומר להם שלא התענה כדי שלא יהיה חלול ה' בדרך, נראה שייכל לסמך בשעת הדחק על המקלין ויעלה:

ז **כג. יעמדו שנים.** דילפינן ממשנה, דכתביה, ואהרן וחרור תמכו בכדיי מזה אחד גוג'. וכתבו האחרונים שעכשו אין נוהגין בזה, משום שהכל אומרים בעצמם סליחות עם השליח צבור:

ח **כג. ובגלילות האלו אין נושאים וכו'.** ומכל מקום נפקא מנה לענין אומירת אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו בברכה המשלשת וכו', דבמקום דיש מדינא נשיאת פנים אומרים אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו וכו'. ועין לעיל בסימן קכט סעיף א ובמשנה ברורה, שם מבאר כל פרטי דינים אלו וטעמיהן:

א **א. יכוד טעם.** אם יש בו מלח או תבלין, דלא קביל עלה שלא יהנה אלא שלא יאכל וישתה, וזה לא מקרי אכילה ושתיה, ^א ואפשר דאפלו פגותו להנאת עצמו שרי כיון שאינו בולע. כתב תש"ז דניא דשלתן ערוף הוא דוקא לענין תענית, אבל מי שפגד מאיזה מאכל, אסור אפלו לטעמו דלא ^ב דשם תנאה קביל עלה: **ב. רביעית.** הלג, הינו ביצה ומחצה: **ג. ויבלכד שפילט.** דאי לא הכי חשיב שתיה ^ד ואפלו משהו אסור: **ד. ויביום הכפורים ובתשעה באב אסור.** דאי אפשר לומר שלא קבל עלה, דלאו שקבלתו תליא. ^ה ואפלו בפחות מרביעית אסור: **ה. ככל תענית צבור.** הינו, ^א דארבעה תעניות הפתוחים, דבהם נמי אין צריך קבלה: **ו. והכי נוהגין.** ובמקום סעודת מצוה שמבטלין ביום לצורך הלילה, יש לסמך אדעה ראשונה להמיר בשארי תעניות לטעם התבטיל מעט מעט אם יש בו מלח ותבלין ולפלט [חיי אדם]:

שער הגיון

כב. חיי אדם בסימן לא: כג. ודעת החי' אדם שם דבזה צריך לקרותו לכחלה אם לא יצא: כד. והוא הדין בשחרית אם חל התענית צבור ראשון שלישי רביעי ששי: כה. תש"ז ואלה רבה ודרך החיים ושאר אחרונים: כו. הבי"ח ומגן אברהם ותי' אדם שבלתן שלמה: **א. מגן אברהם וכן העתיק הלהי רבה דש"י:** ב. כן מוכח מרשב"א והובא בבאר הגורא: ג. לבוש: ד. הגר"א לאפוקי שארי תעניות צבור וכן פסק באליה רבה:

חזרה לתוכן העניינים

באר הגולה לג. באר התורה

ב. יש אומרים שלא התירו רביעית בפעם אחת אלא מ'מעט מעט, ה'יוש אומרים שאפלו בפעם אחת יכול לטעם עד כדי רביעית, אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום: ג. ימי שדרבו לרחץ פיו בשחית, בתענית צבור לא כשר ל'למעבד הכי, אבל בתענית יחיד שרי כיון שפולט, י'ואפלו יש במים שרוחץ יותר מרביעית: הגה ומתר לטעם עצי ד'קמנו ושאר בשמים ועץ מתוק לחלת גרונן ולפלט, מ'לכב ביום הכפורים דאסור (מרדכי התענית והגהות מיומני פק א):

תקסה דיני נדרי תענית. ובו י"ב סעיפים:

א. נדר להתענות יום זה ו'ושכח ואכל, מ'משלים תעניתו, והוא הדין אם היה תענית כלום או שהיה תענית צבור יאו שהיה יום ידוע לו להתענות ביום שמת בו אביו או רבו. י'אכל אם נדר להתענות יום אחד או שני ימים ו'וכשהתחיל להתענות שכח ו'אכל כ'פזית, אבד

א הרי"ף בפרק קמא דתענית ב'שם הירושלמי ב טור. ג שם בירושלמי.

שערי תשובה

קמנו. עין באר היטב ולענין שתיח טריון כבר נתבאר לעיל סימן תקטז לענין תשעה באב, ועין בכרפי יוסף פ"א בשם מו"ה שפ"ש התמר בכל תענית לבד בתשעה באב מפני האכל: **ו'ושכח.** עין באר היטב. וכתב בר"י יוסף בשם נחפה בכפר דמי שהיה שרי בתענית ושכח ולקח איזה מאכל וברך עליו וזכר מהתענית. יאכל פחות מפי'ת מפי'ת התענית ועולה לו, ובאדמת ק"ש גמגם בנה ואין דבדרי נראה, וכן מותר'ש גרמתי'אן כתב שיש לעשות כן. עין שם (וערוך עין בארבעה צמות שנראה דאסורים י'ש לו לומר מיד שנוכר בשכ"מ). ועין שם בשם פרי הארץ חלק ב שאם היה אוכל ואמרו לו שעלה עמוד השחר יפלט, ועין מה שכתב כאן באשל אברקם בזה. ועין מחזיק ברכה בשם אשל אברקם, אם קבל במחשבתו שלמרתו יום חמישי ערב ראש חודש ואחר כך נודע לו שאינו כן וראש חודש היא שבת אין צריך תהרה, ועל דעת היתר טוב וחירו לו. ועוד כתב, אם אמר אהא כהננית יום חמישי אם פאטר מדבר פלוני ושכח ולא קבלו בשעת מנהגו, תיב להתענות, עין שם. ועין שם בשם הרדב"ו חלק ב סימן רע"ו, מי שערך להתענות שנה אחת שני וחמישי ושני ורצה להתיר אין מחירו לו עד שיפנס יום שני הראשון וכתב בשו"ת בית יהודה חלק ב, מי שנהג להתענות כל ערב ראש חודש ויום לפני ערב ראש חודש היה חולה ושער שאין יכול להתענות, יכול להתיר יום לפני ערב ראש חודש: כ'פזית. עין באר היטב. וכתב בר"י יוסף בשם מהר"י מולכו, אם שחה רביעית מים אחר שעלה עמוד השחר אבד תעניתו:

פרס אין מצטרפין, ובשתי'ה שעורו מלא לגמרי כמו ביום הכפורים עין סימן תריב:

משנה ברורה

ב דאורייתא. אכל זהו דוקא לדעת המרדכי, אבל לדעת המחבר לעיל כספרי' ח דאוסר בתשעה באב, וכן לדעת הרמ"א דאוסר בכל תענית צבור, ג'ס בענינו דינא הכי. ולענין לבלע רקו מתייר המגן אברקם אף ביום הכפורים, דאף דקמא לן דהשתיה משקין שאינן ראויין לשתייה פטור אכל אסור, הקא שאני כיון שאין פנונה לל לשתייה: **א א. ושכח ואכל. והוא אכל זהו יאכל יתיר: **ב. מש"ש'ים תעניתו.** ורצה לומר, מחיב להשלים אותו היום, י'אינו יוצא במה שיטענה יום אחר, כיון דפרט בנדרו יום זה, דהינו שאמר אמתול הרני בתענית למחר: ג. והוא הדין וכו' תענית צבור. ונראה דבתענית צבור אף על פי שאכל יכול לומר עננו בתפלתו, דשיך לומר עננו ביום צום התענית הזה כמו שקנו חכמים להתענות בו, וכדלעיל בסיומן תקסה, אבל אם הוא תענית יחיד, אף על פי שמחייב להשלים כל שאכל כשעור שהיה מאבד תעניתו אם לא היה נודר יום זה, לא יאמר עננו (נהג שלום): **ד. וכשהתחיל להתענות וכו'.** השטעם, כיון שבתחלת קבלת התענית לא יחד על אותו יום דוקא, י'על כן אף שאמתול קבל על עצמו במנהגו ואמר הרני בתענית למחר, יכול לצאת ידי חובתו במה שישלים יום אחר: ה. ו'אכל כ'פזית. אבל פחות מפי'ת אף דלכתחלה אסור לאכל אפלו משהו, מקל מקום בדיעבד מתענה**

באר היטב

ג. מעט. וכל היום פלו מצטרף לרביעית. ויותר מפאן אסור, עין סימן תריב, מגן אברקם: **ד. רביעית.** ומתר לטעם כמה פעמים כל פעם רביעית, ר'שבי"א, מגן אברקם: **ה. שדרבו.** מהרי"ל היה נוהג לרחץ אף כופף צוארו שלא יזכור המים לגרונן, חוץ מיום הכפורים דאסור: **ו. למעבד.** ודוקא ביותר מרביעית, מגן אברקם, עין שם: **ז. ואפלו.** ודוקא מים וכן חמין, אבל שאר משקין אסור ביותר מרביעית, מגן אברקם, עין שם. עין דבר שמואל סימן צו להתיר לקח תרופה מרה בתענית: **ח. קמנו.** ומגן אברקם אוסר בכל תענית צבור בכל בשמים וזלת פלפלין עין שם. כתב האגדה בפרק ח דיומא, מטר לבלע רוק ביום הכפורים, וכו' בסיון תריב אוסר, ולי נראה דמטר ברק עין שאין פנונה לל לאכילה, המגן אברקם, וכן כתב בספר חסידים. השרי' נקטת הגדולה אוסר שתיית הטיטיון בין ביום טוב בין בתענית, אבל בתשובת דרכי נעם סימן ט כתב להתיר בשניהם, אלא דבתשעה באב ראוי למנע מלשתותו, ובשאר תענית ראוי לנהר מלשתותו בחוץ בשוקים וברחובות, עין שם. ועין סימן תמיד ספ"ד קטן א. ובסיון ותקנא ספ"ד קטן לט מה שכתבנו שם. אם נפל דיו כפסר יכול לרחץ אותו מלשונו בתענית, ספר חסידים: **א. ושכח.** ואפלו חידר ואלו תרבה לא יאכל יותר, ב"ח, מגן אברקם: **ב. פזית.** נראה לי דוקא שאכל בפעם אחת, אבל אם שחה בנימתי והמתין יותר מאכלתו

אברקם ושאר אחרונים: י. מגן אברקם ובאור הגר"א: **א. א.** כ"ח ומגן אברקם ושאר אחרונים: ב. וגם אין צריך להתענות יום אחד, דאי אפשר לתקן בזה מה ששעה, אם לא ששכחו בזה בקמא אמתול מרדכי ופשוטו: ג. מבאר ברא"ש: ד. מגן אברקם ואליה רבה ומאמר מרדכי דלא כפ"ח:

שער הציזון

ה. מגן אברקם בשם פוסקים, עין שם: **ו.** ונראה דמטעם זה חסם הלבוש גם כן להקל, וכן מצדו גם כן בבואר הגר"א ואחר כך מצאנו בספר האשכול שהביא גם כן דעת המחמירין בזה ודעתו מברצת להקל וכדעה האחרונה המוכיח בשלחן ערוך, וכן נראה קצת מסימתי'ת לש"ן הרמב"ם, עין שם: **ז.** מגן אברקם בשם הרשב"א בשתי'ה: **ח.** שם בתשובה: **ט. ט.** מגן

לוח עמוד היומי: יום כ כח סיון תשעו ♦ יום ג ה תמוז תשפא ♦ יום ד יא סיון תשפ"ו ♦ יום ה טו אייר תשצא ♦ יום ו כא ניסן תשעו ♦ שבי"ק כו אדר ב תתא

הַלְכוּת תַעֲנִית סִימָן תַּקְסָח

באר הגולה מג:

תַעֲנִיתוּ וְחִיב לְצוּם יְיָ יוֹם אַחֵר. * (ויש מחמירין¹ דאָפּלו בְּגֵדֵי הַתַעֲנוּת יום זה דחייב להשלים, מכל מקום² מחמירין להתענות יום אחר) (תרומת הדרשן סימן קנו): **ב.** יִהְיוּרֵד לְצוּם עֲשָׂרָה יָמִים בְּאַיִזָּה יוֹם שְׂרִירָהּ וְהָיָה מִתַעֲנָה בְיוֹם אַחַד מֵהֵם, הַהֲצָרָה לְדַבֵּר מְצוּזָה אוּ מַפְנֵי כְבוֹד אָדָם גְּדוּל (או שְׂמֻצְטֵר) (טור), הָרִיז זֶה לְוֹה וּפּוֹרְעַע יוֹם אַחֵר, שְׁהָרִי לֹא קָבַע הַיָּמִים בְּתַחֲלַת הַגֵּדֵר. אֲבָל אִם לֹא קָבַל עֲלָיו קָדָם לְכַן הַתַעֲנוּת יוֹם אַחֵר, אֲלֹא בְּמַנְהָה קָבַל עֲלָיו הַתַעֲנוּת לְמַחֵר, מְקַרֵי תַעֲנִית זֶה וְאַיִנוּ יוֹכֵל לְלוֹוֹתוֹ: הַגָּה וְכָל שֶׁכֵּן יוֹם זֶה מְמַשׁ, בְּגוֹן שְׂאֵמֶר בְּתַחֲלַת גְּדוּר, אֲתַעֲנָה יוֹם פְּלוּנִי אוּ אֲתַעֲנָה³ * שְׁנֵי וַחֲמִישֵׁי כָל הַשָּׁנָה אוּ כְדוּמָה לְוֹה (תרומת הדרשן סימן ערה וכל בו). וְכֵן

ד מירא דרב וכלשנא קפא דשמואל הרמב"ם בפ"ק ד תר"יש ה' הרמב"ם שם מעבדא דרב אושעיא בר אביר. ו ש בנפרא.

באר היטב

ג. יום אחר. ואם קבל להתענות שני ימים רצופים ושכח ואכל בלילה מתענה שני ימים אחרים, כל בו, בית יוסף סימן תקסב: **ד. מחמירין.** השטעם, כיון דיש אומרים דאפלו ביום זה רשאי ללות תענית ולפרע ולכן כשאכל אבד תעניתו וחייב לצום יום אחר, לכן מחמירין פשוני הדעות דחייב לצום כל אותו יום וגם יום אחר, אבל בתענית הקבוע שאסור לאכל אין צורך להתענות יום אחר אם לא שפונתו לכפרה על עונו ושגגתו, תרומת הדרשן, מן אבהים: **ה. מצוזה.** כגון לעשות מצוזה אף על גב דלא שך בגוה, מן אבהים, עין שם. ועין שותק יאיר סימן ע: **ו. הימים.** ואף על פי שקבלו במנהג מחר, בית יוסף: **ז. שני קשה לי.** דכאן אמר דבזה אין יכול ללות אפלו במצטער, דהרי ביום זה, ולעיל סימן תקנב סעיף יא באם חל ערב תשעה באב או לילה ופורע. ובאמת יש מחלקת בין הפוסקים אי אמרינן גם ביום זה לזה ופורע. וצריך לומר דהתיא ולעיל סימן תקנב לאו הלקטא היא אלא דנאקא שמתענה עד ששור גדול מהיום ואחר כך לזה ופורע כמו שכתבתי לעיל, וגם כאן מוציע אם מתענה מקצת היום ואחר כך לזה ופורע אפלו ביום זה, ט"ז. הא דשני וחמשי מקרי יום זה ולא מהני בה הלואה, הניו נאקא שרצה להתענות ביום אחר עבור יום שני וחמשי, דאמרינן שהוא קבל עליו נאקא יום שני וחמשי דהם יומי דחממי, אבל אם רוצה ללות ביום שני זה על

שערי תשובה

* לזה ופורע. וכתב בתפארת שמואל בהנהגת הר"ש פרק קמא דשבת, אם הוא יום שני או יום חמישי, דילגה ליום שני או ליום חמישי אחר, עין שם, ועין לקמן סעיף קטן ז בשם הש"ו: **שני.** עין באר היטב. ועין פנים מאירות חלק ב סימן כג, מי ששנה אמן אחר ברפת שני וחמשי ושני וארע מילה, צריך להחיר משום נדר, ולא לכבוש סימן תעב, עין שם:

משנה ברורה

ומשלים ואין צריך יום אחר, ואסור לאכל לילה היום יותר, כיון שקבלו בתענית מאתמול, ויותר מזה, דאפלו אבל כזית רק שלא אכלו בפעם אחת ושהה בינתים יותר מאכילת פרס, לא מצטרף, ודינו כפחות מפזית שאינו מאבד תעניתו בזה. ולענין שתיה השעור א' אם שתה מלא לגמיו, הא פחות מזה לא מקרי שתיה בדעבד, ומשלים תעניתו ואין צורך להתענות יום אחר: **ו.** וחיוב לצום. ואם קבל להתענות שני ימים רצופים ושכח ואכל בלילה, מתענה שני ימים אחרים: **ז.** יום אחר. שלם, אבל באותו היום מותר לאכל: **ח.** דאפלו בנדר להתענות יום זה. עין בבית מאיר שמסיק דנאקא בלילה: **ט.** דאפלו בנדר להתענות יום אחר. עין בנדר להתענות איזה יום מיוחד ושכח ואכל בו, לכלי עלמא צריך להשלים תעניתו ואין צורך להתענות יום אחר, אם לא שפונתו לכפרה על עונו ושגגתו. והוא הדין בתענית חלוס או יאר צייט, וכל שכן בארבע תעניות הקבועים או שאר תענית עבור, אם שכח ואכל בו

באור הלכה

א. * ויש מחמירין דאפלו בְּגֵדֵי הַתַעֲנוּת יום זה וכו'. עין במגן אברהם שכתב השטעם, כיון דיש אומרים דאפלו ביום זה רשאי ללות ולפרע ולכן כשאכל אבד תעניתו וחייב לצום יום אחר, ועל כן מחמירין בשני הדעות, דחייב לצום כל אותו היום וגם יום אחר, עד כאן לשונו. והקשה עליו הבית מאיר, הלא אימא בבית יוסף דאפלו היום אומרים שסבירא דאפלו ביום זה יכול ללות ולפרע מודים הם, וכן שכתב ואכל די כמה שישלים תעניתו, ואין צורך לצום יום אחר, ועל כן כתב, דמה שהחמיר הרמ"א ביום זה, הניו, רק באומר הריני בתענית למחר, ומשום דיש דעות בפוסקים, אית דסבירא לה דזה נחשב כיום זה, וכן לדידהו צריך להשלים התענית נאקא, וכמו שפסח הלשון ערוך דזה נחשב כיום זה, וכן דסבירא לה דזה נחשב כיום סתם, ואבד תעניתו וצריך לצום יום אחר, ועל כן מחמירין לצאת ידי שניהם. **דע** עוד, דפשוטו דהיש מחמירין הוא רק לענין יום זה, אבל אם בעת תחלת הקבלה נדר סתם ורק אחר כך קבל עליו במנהג ואמר הריני בתענית למחר, זה מקרי תענית

בנדאי מחייב להשלים התענית ואין צורך להתענות יום אחר, אם לא שפונתו לכפרה, וכן אימא במהרי"ל שנהגה לאחד להתענות אחר כך לכפרה: **ב.** * לְדַבֵּר מְצוּזָה. כגון לברית מילה או סיום מסכת, ואפלו הוא אינו שך בגוה. **י.** ימכל מקום כל זה צריך להתענות מקצת היום זמן מועט יותר ממה שהוא גריל, כגון שרגיל לאכל בשעה רביעית יאכל בשעה חמישית. ויש אומרים דאפלו הפציר בו לשמחת מרעות שרי, מפני דרכי שלום, אבל מלשון השלחן ערוך שכתב כבוד אדם גדול, משמע דנאקא מפני כבודו שפציר בו, אבל מפני שאר אנשים לא: **י.** לזה ופורע וכו'. ואין צורך להחתי הגדר: **יא.** בתחלת הגדר. ורצה לומר, אף על פי שקבלו מאתמול במנהגה, כיון שקפלה זו לא הוי עתה תחלת הגדר, אלא ממה שהפסק אצלו בתחלה להתענות אינה יום, ושם לא ברר היום: **יב.** מקרי תענית זה ואינו וכו'. עין כש"ו שדעתו דאם מצטער מתעניתו ומתענה מקצת היום, יכול ללות ולפרע יום אחר אפלו ביום זה, אבל דעת המגן אברהם ועוד כמה⁴ אחרונים, דאין יכול ללות ולפרע אלא בקבלת תענית סתם, וגם שם דנאקא כשהתענה מקצת היום, וכנ"ל: **יג.** שני וחמשי כ"ה השנה. דהוי לה יום מיוחד ולא יכול להתחילוף לימים אחרים, וגם אין יכול לשנותו לשנה אחרת. **יד.** כדיון דאמר השנה, שנה זו נאקא, אבל אם נדר להתענות יום וחמשי ושני חצי שנה או שנה ולא אמר השנה, לא מקרי יום זה ויכול ללות ולפרע בשני וחמשי ושני וחמשי ושני חצי שנה או שנה ראשונה, אבל על ימים אחרים כגון אנד"ו אין יכול להתחילוף, דאפטר דנאקא על ימים אלו קפיד שהם ימי רצון. וכתבו אחרונים דמי שגדר להתענות שני וחמשי ושני יכול להתחילוף ולהתענות חמשי ושני וחמשי דכונתו היה רק לימים אלו שהם ימי רצון:

שער הגיון

ה. מן אבהים ואליה רבה: **ו.** שם במגן אבהים: **ז.** מן אבהים בשם בית יוסף: **ח.** מן אבהים בשם תרומת הדרשן: **ט.** מן אבהים: **י.** י. הנהו אשרי: **יא.** מן אבהים: **יב.** שם, והשטעם, כדי שיתקם מעט נדר על אותו היום גופא, ואל יחא צורך להחירו ותיאישו: **יג.** אור ונדע, ולחובש העמיקו: **יד.** וכן ממגן אבהים משמע קצת דלא נקט לה לדינא: **טו.** ריאש וטור: **טז.** הנהו שלום ומלבושי יום טוב והמי אדם: **יז.** מן אבהים ונתר שלום, והנה תשי' טב כסעיו אטו א הפך זה ונתחית האליה רבה לישוב, וכונתו דמירי בלא אמר השנה כה"א. אבל באמת איני מבין סברה המגן אבהים, ולמה לא נימא בענינו דכמו שאם אמר, איני נדר להתענות יום שלישי ורביעי בשבוע זו, וידול להתחילוף על ימים אחרים

לח עמוד היומי: יום ג כט סיון תשעו * יום ד יום תמוז תשפא * יום ה יב סיון תשפא * יום ו טו אייר תשפא * שב"ק כב ניסן תשעו * יום א כח אדר ב תתא

הלכות תענית סימן תקפח

מד.

אם היה "תענית חלום אינו יכול ללוותו: הגה וכל שכן שאינו יכול ללוות ולפרע תענית צבור (תרומת הרשן סימן קנו וכל בו ורובנו ירוחם). מיהו, תענית שני וחמישי ושני שנוהגים להתענות אחר פסח וסוכות, או **י"ב אפלו בעשרת ימי תשובה, וארע בהם י"ב ברית מילה,** ^{פ"ד} **מזנה י"ב לאכל ואין צריך התרה,** ^{כ"י} כי לא נהגו להתענות בקהאי גונא. ודוקא כשאוכלים שם, אבל אם שולחים לו לביתו אין לו לאכל. ^{כ"א} ואם קבל

באר היטב

יו שני אחר או על חמישי אחר דהינו אחר ששילמו מספר ימי נדרו שקצב עליו שפיר מצי למעבר כן, ט"ז. והא דאמרין דשני וחמישי הוי כיום זה, ודוקא אם נדר להתענות שני וחמישי ושני בשנה זו, אבל אם לא אפר בשנה זו לא מקרי יום זה, מגן אברהם, עין שם: **ט. מצוה.** נראה לי דאם יודע לפני ראש השנה שיאכל בין ראש השנה ליום כפור על ברית מילה מחייב להתענות עוד יום אחד לפני ראש השנה, דהא מהאי טעמא מתענין ארבעה ימים לפני ראש השנה נגד ארבעה ימים שאוכלין, וכל שכן אם ארע מילה בארבעה ימים שלפני ראש השנה שמתענין יום אחד נגדו, מיהו נראה לי אם ראש השנה הוא ביום חמישי דליכא אלא ארבעה ימים לפני ראש השנה אין צריך להתענות יום אחד קדם שבת, דמעקרא לא קבלי עליהו אלא להתענות בימי הסליחות ולא בימים האחרים. ופשוט ובקשול פריון הבן או שאר סעודת מצוה בשני וחמישי ושני או בעשרה ימים גם כן מצוה לאכל, אבל בישאר תענית שגזריהם הניבדו אסור לאכל אפלו בסעודת מצוה, ואם חל פריון הבן במענית צבור ונהגים לפדות הבן ביום התענית ולעשות הסעודה בלילה, ש"י בירור דעה סימן שש סעיף קטן יב. וכתב הפגן אברהם, אם חל יום שלשים ואחד בשבת וביום ראשון הוא תענית עשרת ימי תשובה, מאחר דהוי מצוה שלא בזמנה ויכול לחדתו יותר, לא מקרי סעודת מצוה ויבשה הסעודה בלילה, אבל בזמנה מתיר לאכל כמו שכתבנו. וצריך עיון כשמתענין כ"י סיון אם מתיר לאכל על סעודת מצוה, מיהו פעם אחת חל בערב שבת ונהיגה מילה וצוה הרב לאכל מפני שלא ימצאו אנשים שילכו בלילה, ופשוט דבמקום דמתיר לאכל על הסעודה אינו תענית כלל ומתיר אחר כך לאכל ולשתות אפלו בביתו, מיהו קדם הסעודה נראה לי דצריך לאכל בביתו, ומיהו הבעלי ברית מתרים לאכל מיד דיום טוב שלהם הוא, מגן אברהם. וצ"ע סימן תקנ"ט סעיף קטן טו מה שכתבנו שם:

שערי תשובה

מצוה. עין באר היטב. ועין דגול מרובה שהקשה, דבחל יום שלשים ואחד בשבת לפה לא יעשו בליל מוצאי שבת הפדיון עם הסעודה כאחד, עין שם, ולפי עניית דעתי דהקמן אברהם סבירא לה דעל פי מה שקתב לעיל בשם הש"ך אין השטע כמו שכתבו בדגול מרובה משום דזמנין דלא שלימו בלילה לי י"ב תשי"ג, אלא העפע משום פרסומי מלתא, ומעקרא הוי סבר דעקר פרסומי בסעודה, ושוב קתב ושמעתי כו', ואם כן הפרסום הוא גוף הפדיון ולכן על כל פנים אי אפשר שיעשו שניהם בלילה, ולכן קתב הפגן אברהם שהפדיון יהיה ביום והסעודה בלילה:

מיהו נראה לי אם ראש השנה הוא ביום חמישי דליכא אלא ארבעה ימים לפני ראש השנה אין צריך להתענות יום אחד קדם שבת, דמעקרא לא קבלי עליהו אלא להתענות בימי הסליחות ולא בימים האחרים. ופשוט ובקשול פריון הבן או שאר סעודת מצוה בשני וחמישי ושני או בעשרה ימים גם כן מצוה לאכל, אבל בישאר תענית שגזריהם הניבדו אסור לאכל אפלו בסעודת מצוה, ואם חל פריון הבן במענית צבור ונהגים לפדות הבן ביום התענית ולעשות הסעודה בלילה, ש"י בירור דעה סימן שש סעיף קטן יב. וכתב הפגן אברהם, אם חל יום שלשים ואחד בשבת וביום ראשון הוא תענית עשרת ימי תשובה, מאחר דהוי מצוה שלא בזמנה ויכול לחדתו יותר, לא מקרי סעודת מצוה ויבשה הסעודה בלילה, אבל בזמנה מתיר לאכל על סעודת מצוה, מיהו פעם אחת חל בערב שבת ונהיגה מילה וצוה הרב לאכל מפני שלא ימצאו אנשים שילכו בלילה, ופשוט דבמקום דמתיר לאכל על הסעודה אינו תענית כלל ומתיר אחר כך לאכל ולשתות אפלו בביתו, מיהו קדם הסעודה נראה לי דצריך לאכל בביתו, ומיהו הבעלי ברית מתרים לאכל מיד דיום טוב שלהם הוא, מגן אברהם. וצ"ע סימן תקנ"ט סעיף קטן טו מה שכתבנו שם:

משנה ברורה

יד. תענית חלום. או "יאר צייט: **טו. אפלו בעשרת ימי תשובה.** פורש, שמתקדים אלו ימים ודוקא, ונהיגה אימנא דאסור לאכל: **טז. ברית מילה.** או "פריון הבן או שאר סעודת מצוה: **יז. מצוה וכו'.** ואין צריך לצום יום אחד עבור זה: **יח. אפלו.** ופשוט דבמקום דמתיר לאכל על הסעודה ^{כ"א} אינו תענית כלל ומתיר אחר כך לשתות ולאכל אף בביתו, ומיהו, קדם הסעודה אסור לאכל ולשתות בביתו. מיהו, הבעלי ברית מתרים לאכל ולשתות מיד, דיום טוב שלהם הוא, ובספר אליה רבה מסתפק, דאפשר דדוקא אחר תפלת המנחה, עין שם: **יט. כי לא נהגו וכו'.** ואם יודע לפני ראש השנה שיאכל בין ראש השנה ליום כפורים על ברית מילה או שארי סעודת מצוה, ^{כ"א} מחייב להתענות עוד יום אחד לפני ראש השנה, דהא מהאי טעמא מתענין ארבעה ימים לפני ראש השנה, נגד ארבעה ימים שאוכלין וכל שכן אם ארע מילה בארבעה ימים שלפני ראש השנה, שמתענין יום אחד נגדו. ואם ראש השנה הוא ביום חמישי, דליכא אלא ארבעה ימים לפני ראש השנה אין צריך להתענות יום אחד קדם שבת, דמעקרא לא קבלי עליהו אלא להתענות בימי הסליחות ולא בימים האחרים: **כ. להתענות וכו'.** ואם חל יום שלשים ואחד ביום שבת, שצריך לעשות הפדיון ביום ראשון, דהא פריון שלא בזמנו, מסתפק הפגן אברהם אם הוי סעודת מצוה ומתיר לאכל כשתחיל בעשרת ימי תשובה או לא (ואינו דומה לברית מילה, דהוי סעודת מצוה אף שלא בזמנו, ודחת כל טעמא ושתא זמנה הוא כרי שלא יהיה צול. מה שאין כן לענין פריון הבן), ועל כן מצדד דיעשה הסעודה אחר כך בלילה (ודגול מרובה קטב דטוב יותר ^{כ"א} שיעשה הפדיון והסעודה בליל מוצאי שבת, עין שם). וכתב הפגן אברהם דכל זה דוקא בקהאי גונא, אבל בישאר תענית שגזריהם הניבדו אסור לאכל אף בסעודת מצוה, ועל כן אם חל פריון הבן ביום תענית צבור, אף שנוהגים לפדותו ביום התענית, הסעודה אין עושה ביום כי אם אחר כך בלילה (מגן אברהם). ובהגהת חתם סופר מצדד דאף בזה ^{כ"א} יעשה הפדיון והסעודה בליל כניסת יום שלשים ואחד, עין שם. עוד כתב הפגן אברהם, צריך עיון כשמתענין כ"י סיון במלכות פולין, אם מתיר לאכל על סעודת מצוה, נדאפשר דהוא בכלל שאר תענית צבור דאסור, וכנ"ל). ומיהו, בזמננו על פי הרב עושין כל הסעודות ^{כ"א} בלילה, ומיהו, פעם אחד חל כ"י סיון בערב שבת ונהיגה סעודת ברית מילה, וצוה הרב לאכל ביום ^{כ"א} מפני שלא ימצאו אנשים שילכו בלילה. ובעיר שאין מתענין כ"י סיון ויש שם אנשים ממקומות שמתענין, אם צריכין להשלים למגן מתרים לאכל אפלו בכל הימים (חיי אדם): **כא. ואם קבל עזרי וכו'.** ורצה לומר, דכל זה דוקא כשלא קבל עליו התענית, אלא שסמך עצמו על המנהג או שענה אמן כשמתברכין שני וחמישי ושני, דאז לא קבל עליו נגדו ואם קבל עליו השלמות להתענות ורשאי, ולכן אפלו לא ידע שזימנו אותו לסעודה והתחיל להתענות, מפל מקום מתיר לאכל בסעודת מצוה, אבל אם קבל עליו התענית במנהגו, שעשה יותר ממנהגו, צריך לקים ולהתענות אף בסעודת מצוה (לבוש). ודעת הפגן אברהם ^{כ"א} ואיזה אחרונים, דאף כשקבל עליו במנהגו מתיר כיון שקבלתו היה עבור המנהג, ורמ"א מורי במי שאינו מתענה כל שני וחמישי ושני או כל עשרת ימי תשובה אלא שמתענה יום או יומים, ונמצא דזה צריך מדינא לקבל במנהגו, ודינו כאלו מתענה באמצע השנה, שהרי אינו תלוי במנהגו, ועל כן חייב להתענות. והנה מהגרי"א משמע שמפרש כהלבוש, מפל מקום נראה דכהן יכול ללוות ולפרע תענית אחרת, בדלא הכי יש פמה ראשונים דסבירא להו דאפלו באומר הייני מקבל להתענות למחר, יכול ללוות ולפרע:

באר היטב

סתם כיון שכתחלת קבלה לא ברי בהו, וכמו שכתב הפגן אברהם בסעיף קטן ו, ומפילא כשאכל אבד תעניתו של אותו היום ומתיר לאכל עוד ותיב לצום יום אחר שלם, והחיי אדם בכלל קלב את ל כתב דיש פוסקים דכיון דקבלו הוי כיום זה ותיב להשלים, ואיני יודע מנין לו זה:

שער הדין

ביום, וכן כתב חיי אדם: **כד.** ומיהו, יהיה נהוג שיהיה לאחר שעשלים מלידתו על כל פנים כ"ט ימים וי"ב שעות ותשי"ג חלקים, ולפעמים אם נולד קדם שקיעת ערין שעות זה אינו: **כה.** ובקצלו ברית בעצמם, מסתפק בבית מאור, דאנשי דמתרים לאכל מיד אחר תפלת המנחה: **כו.** ומסתבר דבכהאי גונא בודאי לא קבלי עליהו: **כז.** מפני אפרים והלכה ברורה:

יח. חיי אדם וכו' בסעיף א: **יט.** מגן אברהם ושאר אחרונים: **כ.** פרי מגדים ופשוט: **כא.** מגן אברהם: **כב.** מגן אברהם: **כג.** והני, אפלו אם נחמיר כדיון השני שהבאנו בשם הפגן אברהם בסעיף קטן שאחר זה הכא בודאי ערין דהוא ליל ל"ב ואין שום חשש קלל, עין שם, אע"פ א"כ צריך לכל זה, דהמור וקציעה וכן בספר ברי מאיר מסיק דשלא בזמנה הוי גם כן סעודת מצוה ועל כן מתיר לעשות

T מחבי מהר"י איסק"ן סימן ס והגהות מרדכי סוף פרק ה דבבא מציעא. ח שם במתכיים ט הגהות מימוני פרק א מהלכות תענית מצבא דלד בבבויא ראש השנה יח.

עליו התענית¹ במנחה צריך להתענות (הגהות מימוני פ"ק א). יש אומרים שאם מצטער הרבה² בתעניתו³ יכול לפדותו⁴ כ"ב בממון, והוא הדין באנס אחר (הרא"ש בשם הראב"ד ורבו ירוחם ג"ה חלק א), ונראה דוקא⁵ בקבל עליו תענית בעלמא, אבל אם קבלו דרך נדר, צריך לקיים נדרו: ג. ימי שגדר להתענות סף תעניות, י"ז יכול⁶ לדחותם⁷ עד ימי החרף⁸ (ויכול ללוות יום ארץ ולשלם יום קצו, דכל אחד מקרי יום) (פסקי מהרא"י סימן ס והגמ"ר): ד. יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם⁹ לארבעים תעניות שאינם רצופים: ה. הגה ויש אומרים, דבאדם חלש סגי לו בשני ימים רצופים, אבל אדם בריא¹⁰ שלשה ימים (הגהות מנהיגים בשם מהר"י בר"ן). ונראה לי דכל זה לא מירי אלא במי שנתחייב לצום ארבעים ימים שאינם רצופים¹¹ מכח¹² תשובה כדי להצטער, וזו משינוי האי צער להאי צער, ועל כיוצא בזה נאמרו דינים אלו בדברי האחרונים ז"ל, אבל מי שגדר לצום ארבעים יום, י"ז צריך לקיים מה שגדר, דלא גרע מיום זה דאינו לזה ופורע, ואפלו למאן דאמר דאפלו יום זה לזה ופורע, י"ז הכא מודה דצריך לקיים נדרו, כל שכן ארבעים יום¹³ שלפני יום כפור שמתענים לזכר עילת משה בהר, י"ז שמי שקבלם עליו, שאין להם תשלומין בשנים או שלשה ימים רצופים: ה. המתענה תענית חלום ביום טוב או בחלו של מועד י"ז או בראש חודש או בחנכה ופורים¹⁴ או בערב יום הכפורים, צריך¹⁵ למיתב תעניתא

באר היטב

דיום ראשון הוי תענית אחת ואמר כך עולה כל שעה ליום אחד, ושעה לאו דוקא, דמקצת השעה קבלה, מגן אברהם: יג. תשובה. ומכל מקום טוב יותר שיצום מפזרים, שכל עת יהיה לבו נקנע ויהי חטאיו נגדו תמיד, מגן אברהם: טז. יום כפור. והחיל להתענות אחר ט"ו באב ולא יתענה בשבת וראש חודש, ע"ה מגן אברהם: טו. למיתב. והמתענה בראש חודש ניסן או בראש חודש תמוז תענית חלום אין צורך למיתב תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דמצוה להתענות כמו שכתוב סימן תקפ, מגן אברהם, וכן פתח בסימן תיח, עין שם:

משנה ברורה

כב. בתעניתו. הינו כ"ב בתענית יחיד, אבל תענית שגזירים הצבור לא מחייב פדיון, אם לא שהתנו כן בצבור: כג. יכול לפדותו וכו'. משום דאמרינן דעתא דרובא דהכי קבל, דתענית נחשב לצדקה, וכיון שנותן דמי חלבו ונדמו לעניים יצא: כד. בממון. ושעור הפדיון, העשירי לפי עשרו, דהטעם משום ששקול צער הממון נגד צער התענית, ועל כן בכל אחד לפי מה שהוא: כה. בקבל עליו תענית בעלמא. ורצה לומר, ולא יחד בשעת הקבלה לאיזה יום, דביחד שאמר אז, הריני בתענית למחר, דינו כגודר ליום זה, וכנ"ל בסעיף ב. ועין בבאור הלכה:

ג. כו. מי שגדר להתענות וכו'. והוא הדין כ"ב מי שנתחייב להתענות מכח תשובה: כז. יכול לדחותם וכו'. ורצה לומר, אף דהגדר היה בימי הקיץ מכל מקום שרי לדחותם, י"ז אחרי שלא התנה שיהיה התעניתים בימי הקיץ: כח. עד ימות החרף. עין מגן אברהם דהינו דוקא בנאנס, שאינו יכול לקיים תפן, אבל בלאו הכי אינו רשאי לדחותם, דחילשין שאמר ימות, אם לא שהוא זמן מועט עד ימות החרף, וכן פסק במחנה אפרים הלכות נדרים סימן טו דצריך לקיים מיד, י"ז אך אם הונדר עצמו

כט. ויכול לפדותו וכו'. הינו, במה דאימא לעיל בסעיף ב דלזה ופורע: ד. ה. שלשה ימים. ונוהגים¹⁶ להתענות עוד שני שעות בליל רביעי, שיהיה ע"ד שעות סימן לדבר שובה וישראל ע"ד ד' אלקוד, והאזכלים בתחלת הלילה לא הפסידו, שהוא כמנין חסד. והמתענים שני ימים רצופים, טוב שיתענו שעה אחת בלילה שאחר התעניתים, ויפסיקו גם כן שעה אחת מבעוד יום (הינו קום התחלת התעניתים), דאז יחשב כמו עשרים ושבע תעניתים, דיום ראשון הוי תענית אחד, ואחר כך עולה כל שעה ליום אחד, ושעה לאו דוקא דמקצת היום ככלו: ז. א. מכח תשובה. הינו מכח תקוני תשובה המבאר בספרים. ומכל מקום טוב יותר שיצום מפזרים, ששכל עת יהיה לבו נקנע ויהי חטאיו נגדו תמיד (מגן אברהם): זב. צריך לקיים מה שגדר. עין בפרי מגדים שמתספק להפך, אם נדר להתענות שני ימים רצופים אם יכול לקיים תעניתם לצום ארבעים יום שאינם רצופים, עין שם: זג. הכא מודה. דהתם אדעתא שיצטער לא קבל עליו, ולכן יכול ללוות, מה שאין כן הכא בסוף סוף יצטער, לכל צורך לקיים מה ששקל עליו נדרי משתן: זד. שלפני יום הכפורים. והחיל להתענות י"ז אחר ט"ו באב, ולא יתענה בשבת וראש חודש, י"ז ואתם התעניתים שמתענים למספר ארבעים יום אין צריך להשלים. והמתענה אין צריך לקבל תענית לכל יום בפני עצמו, אלא יכול לקבלם בפעם אחת בעת שמתחיל: זח. שמי שקבלם עליו. ואפלו לא אמר דרך נדר י"ז רק בקבלת תענית בעלמא: ח. לו. או בראש חודש. נראה דהמתענה תענית חלום בראש חודש ניסן או בראש חודש תמוז תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דמצוה להתענות בס, כמו שכתוב סימן תקפ: צ. או בערב יום הכפורים. ודוקא הנהך ימים, הא שאר ימים שאין אומרים תחנון, כחדש ניסן ויל"ג בעמר וט"ו באב ושבת וכו' יום הכפורים לסכות, אין צריך למיתב תענית לתעניתו (פרי מגדים):

שער הציון

ש. של שנה אחר יכול לדחותם, ויש לעין בדברי: לג. פתחי תשובה בשם מתקם לנדר: ד. לד. אחרונים: לה. מגן אברהם בשם ע"ה: לו. משה אפרים בסימן תפא: לז. מגן אברהם בשם דרכי משה:

ט. מנחה. עין מגן אברהם: י. בממון. ושעורו לתן שנים עשר פשיטים שהם מטבע ווי"ג, לבוש. והעשירי יתן לפי עשרו, מגן אברהם: יא. לדחותם. ודוקא לזמן מועט, דחילשין שמא ימות, מגן אברהם, עין שם: יב. לארבעים. המתענים שלשה ימים ושלשה לילות נוהגים להתענות עוד שתי שעות בליל רביעי שיהיה שבעים ארבע שעות, סימן לדבר שובה וישראל ע"ד ה' אלקוד, והאזכלים בתחלת הלילה לא הפסידו, שהוא כמנין חסד, משה משה. והמתענה שני ימים יתענה שעה אחת בלילה ויפסיק גם כן שעה אחת מבעוד יום, דהוי כמו עשרים ושבע תעניתים,

באור הגולה

ב * יכול לפדותו ככו'. בקבל עליו תענית בעלמא. עין ברא"ש בשם הראב"ד דאמרינן דעת הוא דאדעתא דהכי קבל, ומה שאמרו לזה ופורע, הינו, רבו תלוי הדבר, אם ירצה יתן תמורתם לעניים ולא יתענה ואם ירצה יפרע תעניתו, עד כאן דבריו. ונראה לעניות דעמי דאין לנו להקל בזה רק על פי האפנים המבארים לעיל שיכול ללוות ולפרע, דהינו בקבל עליו תענית סתמא, אבל באומר הריני בתענית למחר, דאז קמא לן דאינו לזה ופורע משום דיחד זה זה, וכל שכן דאינו יכול להתחילו למחר, ואף דלהראב"ד תמיד שרי, הינו משום דהוא סבירא לה דאפלו ביום זה יכול ללוות, אבל לדין דקמא לן דביום זה, וכן באומר הריני בתענית למחר אינו יכול להתחילו ליום אחר, ויבארי דהוא הדין ששנה לו התענית יכול להתחילו למחר, כן מצאתי בבאור הגר"א מקורו על דין זה ומוכח כמו שכתבתי, ולפי זה פשוט דביאר צייט וכל שכן בתענית חלום אינו יכול לפדותו בממון:

ה * או בערב יום כפור וכו'. עין לעיל בסימן רפח במשנה ברורה סעיף קטן ח דמי שקשה לו התענית יכול למעט על דעת תש"ו ושאר אחרונים דאחרי שעבר יום הכפורים אין צריך שוב להתענות דיום הכפורים כפר לו, ואפלו בשאר תענית חובה גם כן יש למעט במקום התקן על דברי המקלין:

אומר שבלבו היה שלא לעשותם מיד, פשיטא דנאמן מה שבינו לבין קונו: ד. ה. שלשה ימים. ונוהגים¹⁷ להתענות עוד שני שעות בליל רביעי, שיהיה ע"ד שעות סימן לדבר שובה וישראל ע"ד ד' אלקוד, והאזכלים בתחלת הלילה לא הפסידו, שהוא כמנין חסד. והמתענים שני ימים רצופים, טוב שיתענו שעה אחת בלילה שאחר התעניתים, ויפסיקו גם כן שעה אחת מבעוד יום (הינו קום התחלת התעניתים), דאז יחשב כמו עשרים ושבע תעניתים, דיום ראשון הוי תענית אחד, ואחר כך עולה כל שעה ליום אחד, ושעה לאו דוקא דמקצת היום ככלו: ז. א. מכח תשובה. הינו מכח תקוני תשובה המבאר בספרים. ומכל מקום טוב יותר שיצום מפזרים, ששכל עת יהיה לבו נקנע ויהי חטאיו נגדו תמיד (מגן אברהם): זב. צריך לקיים מה שגדר. עין בפרי מגדים שמתספק להפך, אם נדר להתענות שני ימים רצופים אם יכול לקיים תעניתם לצום ארבעים יום שאינם רצופים, עין שם: זג. הכא מודה. דהתם אדעתא שיצטער לא קבל עליו, ולכן יכול ללוות, מה שאין כן הכא בסוף סוף יצטער, לכל צורך לקיים מה ששקל עליו נדרי משתן: זד. שלפני יום הכפורים. והחיל להתענות י"ז אחר ט"ו באב, ולא יתענה בשבת וראש חודש, י"ז ואתם התעניתים שמתענים למספר ארבעים יום אין צריך להשלים. והמתענה אין צריך לקבל תענית לכל יום בפני עצמו, אלא יכול לקבלם בפעם אחת בעת שמתחיל: זח. שמי שקבלם עליו. ואפלו לא אמר דרך נדר י"ז רק בקבלת תענית בעלמא: ח. לו. או בראש חודש. נראה דהמתענה תענית חלום בראש חודש ניסן או בראש חודש תמוז תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דמצוה להתענות בס, כמו שכתוב סימן תקפ: צ. או בערב יום הכפורים. ודוקא הנהך ימים, הא שאר ימים שאין אומרים תחנון, כחדש ניסן ויל"ג בעמר וט"ו באב ושבת וכו' יום הכפורים לסכות, אין צריך למיתב תענית לתעניתו (פרי מגדים):

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קיח ע"ב)

תרמד

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קיח ע"ב)

תרסה

בארְגָמוֹן, זהו בלשצצר דאמר (דניאל ה) ארְגוֹנוֹא ילְבַשׁ. מִלְךְ אַסּוּר בְּרַהֲטִים, זהו אוֹיֵל מְרוֹדֵךְ שֶׁהָיָה אַסּוּר עַד שְׁמַת אַבּוּי נְבוּכַדְנֶצַּר וּמִלְךְ תַּחְתּוּי.

אמר רבי יהודה למאי אתא האי טעם בשיר השירים. אלא אמר רבי יהודה שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן וכו', כסא הכבוד שנאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אתה וכתוב, (דברים יז) כסא כבוד מרום מראשון. שהוא היה ראש הנקדם לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטוהרה מכסא הכבוד להיות מאירה לגוף, הָדָא הוּא דְכְּתִיב רֵאשֶׁךְ עֲלֶיךָ כַּפְרָמֶל, זהו כסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשך כאַרְגָּמוֹן, זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מִלְךְ אַסּוּר בְּרַהֲטִים, זהו הגוף שהוא אסור בפקר

וְכֻלָּה בְּעַפְרֵי וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ אֵילָא כְּמֹלֵא תַרְדּוּ רַקְב. וממנו יבנה כל הגוף. וְכִשְׁפוּקֵךְ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הַגּוּף הוּא אוֹמֵר לְאַרְץ שְׁתַּפְּלִיט אוֹתוֹ לְחוּץ דְּכְתִיב (ישעיה כו) וְאַרְץ רַפְאִים תְּפִיל.

אמר רבי יוחנן המתים שבארץ הם חיים תחלה הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה כו) יְחִיו כְּחַיִּד, נְבִלְתִי יִקְוִינן אֵלוּ שְׁבַחוּצָה לְאַרְץ. הַקִּיצוּ וְרַנְנּוּ שׁוֹכְנֵי עֵפֶר, אֵלוּ הַמֵּתִים שֶׁבַמְדְּבָר. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְמָה מֵת מִשָּׁה בַּחוּצָה לְאַרְץ. לְהִרְאוֹת לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, כִּשְׁם שְׁעֵתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיֹת לְמִשָּׁה כַּךְ עֲתִיד לְהַחְיֹת לְדוֹרוֹ (לְמָה) שְׁהֵם קָבְלוּ הַתּוֹרָה. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וְעֲלִיהֶם נֶאֱמַר (דברים ה) זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵּת כְּלֹלוֹתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בַמְדְּבָר בְּאַרְץ לֹא יוֹעִיחַ. דְּבַר אַחַר הַקִּיצוּ וְרַנְנּוּ שׁוֹכְנֵי עֵפֶר, אֵלוּ

הֵם הָאֲבוֹת. וְהַמֵּתִים בַּחוּצָה לְאַרְץ יִבְנֶה גוֹפֵם וּמִתְנַלְגָּלִים תַּחַת הָאָרֶץ עַד אָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם יִקְבְּלוּ נִשְׁמָתָם וְלֹא בַחוּצָה לְאַרְץ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (יחזקאל לו) לְכֹן הִנָּבֵא וְאִמְרַת אֱלֹהִים הִנֵּה אֲנִכִּי פוֹתַח אֵת קַבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלִיתִי אֶתְכֶם מִקַּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל. מַה כְּתִיב אַחֲרָיו וְנִתְמִי רוחי בככם וחייתם.

רבי פנחס אמר הנשמה נטלה מכסא הכבוד שהוא הראש כַּפְרָמֶל (שיר השירים ו) רֵאשֶׁךְ עֲלֶיךָ כַּפְרָמֶל. וְדִלַת רֵאשֶׁךְ כְּאַרְגָּמוֹן זו היא הנשמה שהיא דלת הראש מִלְךְ אַסּוּר בְּרַהֲטִים, הוּא הַגּוּף שֶׁהוּא אַסּוּר בְּפַקְרִים. וְהוּ הַגּוּף וְהוּ שָׂרָה וְהוּ מִלְךְ. וְקִרְשָׁא בְּרוּךְ הוּא פּוֹקְדָה לְמוֹעֵד אֲשֶׁר דְּבַר אֱלֹוִי הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּן פֶּקֶד אֵת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר.

תרגום לשון הזוהר

אמר רבי יהודה, למה בא טעם זה בשיר השירים? אלא, אמר רבי יהודה, שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן וכו', כסא הכבוד - שנאמר (תהלים צג) נכון כסאך מאז מעולם אתה, וכתוב (דברים יז) כסא כבוד מרום מראשון. שהוא היה ראש הנקדם לכל, ונטל הקדוש ברוך הוא את הנשמה הטוהרה מכסא הכבוד להיות מאירה לגוף. זהו שכתוב ראשך עליך כַּפְרָמֶל. זהו כסא הכבוד שהוא ראש על הכל. ודלת ראשך כאַרְגָּמוֹן - זו היא הנשמה הנטלת ממנו. מִלְךְ אַסּוּר בְּרַהֲטִים - זהו הגוף שהוא אסור בפקר וכלה בעפר ולא נשאר ממנו אלא כמלא תרדו רקב, וממנו יבנה כל הגוף. וכשפוקד הקדוש ברוך הוא את הגוף, הוא אומר לארץ שתפליט אותו לחוץ, שכתוב (ישעיה כו)

תרגום לשון הזוהר

לגוף הצדיקים לעתיד לבא כיפי של אדם הראשון כשנכנס לגן עדן, שנאמר (ישעיה נח) ונחך ה' תמיד וגו' והיית כגן רהו. אמר רבי לוי, הנשמה בעודה במעלה, נזונית באור של מעלה ומתלבשת בו, וכשתכנס (וישקוט) לגוף לעתיד לבא - באותו האור ממש תכנס, ואזי הגוף יאיר כוהר הרקיע. זהו שכתוב (דניאל יב) והמשפילים יזהרו כוהר הרקיע. וישגו בני אדם דעה שלמה, שנאמר (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה'. מנין לנו זה? ממה שכתוב ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך. זה אור של מעלה.

ועצמותיך יחליץ - זה פקידת הגוף. והיית כגן רהו וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו - זהו דעת הבורא יתברך. ואזי ידעו הבריות

בגן רנה וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו. והו דעת הבורא יתברך, ואז ידעו הבריות שהנשמה הנכנסת בהם שהיא נשמת החיים נשמת התענוגים שהיא קבלה תענוגים מלמעלה ומעדת לגוף והכל תמהים בה ואומרים (שיר השירים ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זו היא הנשמה לעתיד לבא.

אמר רבי יהודה תא חזי, שכך הוא דכתיב, (שיר השירים ז) מלך אסור ברהטים. וכתיב בתריה מה יפית ומה נעמת. ואמר רבי יהודה באותו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח עולמו ולשמוח בבריותיו שנאמר (תהלים קד) ישמח יי במעשיו. ואז יהיה שחוק פעולם מה שאין עכשיו, דכתיב, (תהלים קכו) אז יפלא שחוק פיגו וגו'. הריא הוא דכתיב ותאמר שרה צחוק

תרגום לשון הזוהר

שהנשמה הנכנסת בהם, שהיא נשמת החיים, נשמת התענוגים, שהיא קבלה התענוגים מלמעלה ומעדת לגוף, והכל תמהים בה ואומרים (שיר ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. זו היא הנשמה לעתיד לבא.

אמר רבי יהודה, בא ראה שכך הוא, שכתוב (סו) מלך אסור ברהטים, וכתוב אחריו מה יפית ומה נעמת. ואמר רבי יהודה, באותו זמן עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח עולמו ולשמח בבריותיו, שנאמר (תהלים קד) ישמח ה' במעשיו. ואז יהיה שחוק פעולם מה שאין כן עכשו, שכתוב (סו) אז יפלא שחוק פיגו וגו'. והו שכתוב ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים, שאני עתידים בני אדם לומר שרה, שהוא עת שחוק. רבי אבא אמר, היום שישמח הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, לא היתה שמחה כמותה מיום

ברוך הוא להחיותם, למה לא יהיב נשמתהון באתר דאתקברו תמן וייתון לאחיאי בארעא דישראל. אמר לו נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים ושלא תהרס לעולמים, דאמר רבי רמיה עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בגויה מלמעלה (ס"א בגין) בגין שלא יהרס, ונשבע שלא תגלה עוד כנסת ישראל, ונשבע שלא יהרס בגין ירושלים, שנאמר (ישעיה סב) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצף לא יאמר עוד שממה.

וככל מקום שאתה מוצא לא לא, היא שבועה, הריא הוא דכתיב, (בראשית ט) ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו' וכתיב, (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נה. מכאן שלא לא, שבועה. וזן לאו אתה שומע הן. ועתיד

תרגום לשון הזוהר

בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו'. אמר רבי חזקיה, מכאן (מקרא ויא) הוא קדוש, ירושלים קדוש, והנותר בה קדוש. הוא קדוש – שכתוב (ישעיה ז) צבאות, וכתוב (ישעיה ז) בקרבך קדוש. ירושלים קדוש – שכתוב (קהלת ח) וממקום קדוש ילכו. הנותר בה קדוש – שכתוב (ישעיה ז) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. מה קדוש הראשון קים – אף השאר קדוש קדוש קים. אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (וכייה ט) עד ישובו וקנים ונקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים? מה טובה היא זו (עד) ללכת אז שכתוב ואיש משענתו בידו? אלא, אמר רבי יצחק, עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים כאלישע הנביא, שכתוב (מלכים ב – ד) וקח

פרשת וירא אליו

ספר הוזהר

תרס"ח (דף ק"ח ע"ב)

פרשת וירא אליו

ספר הוזהר

תרס"ט (דף ק"ח ע"ב)

תרס"ט

לשבו וקנים וזקנות ברחובות וירושלם ואיש משענתו בידו מרוב ימים. מאי טיבותא דא (פ"ד) למילן בדין דכתיב ואיש משענתו בידו. אלא אמר רבי יצחק וקלה א) עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים כאלשיע הנביא, דכתיב, (מלכים ב ד) וקח משענתי בידך ולך. וכתיב ושמתי משענתי על פני הנער. אמר ליה קרשא בריה דרבי הוא דכר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רוצה עכשיו לעשות, מה כתיב וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב.

אבל הצדיקים לעתיד לבא עלה בידם הבטחה זו, דכתיב, (וכתיב ח) ואיש משענתו בידו כדי להחיות בו את המתים (פ"ה מ"ח אותם) מהגרים שנתגירו מאמות העולם

תרגום לשון הוזהר

אמר רבי יהודה, לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם כאותה שמחה שעתיד לשמח עם הצדיקים לעתיד לבא, וכל אחד מראה באצבע ואומר, (שם כ"ה) הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, וכתוב (שם י"ג) וזרו ה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ.

רבי יוחנן אמר, לא ראינו מי שפרש את הדבר הנה כדוד המלך שאמר (תהלים ק"ד) תסתיר פניך ביהלון וגו'. מכאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לטוב אדם, אלא כשאינו משגיח בו - הוא קלה מאליה, שכתוב תסתיר פניך ביהלון תסתר רוחם יגועון וגו', ואחר כך (שם) תשלח רוחך יבראון וגו', ואחר כך (שם) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. ואזי השחוק בעולם, שכתוב (שם כ"ב) אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה. והו

מלה כדוד מלכא דאמר (תהלים ק"ד) תסתיר פניך ביהלון וגו'. מכאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לטוב אדם, אלא כשאינו משגיח בו הוא קלה מאליה, דכתיב תסתיר פניך ביהלון תסתר רוחם יגועון וגו'. ואחר כך (תהלים ק"ד) תשלח רוחך יבראון וגו'. ואחר כך (תהלים ק"ד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. ואזי השחוק בעולם דכתיב, (תהלים ק"ב) אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה. הריא הוא דכתיב ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים לשמוח בישועתו.

רבי חייא אמר תא חוי, עד שהגוף עומד בעולם הנה הוא חסר מן התשלום, לאחר שהוא צדיק והולך בדרך ישר ומת ביושרו, נקרא שרה בתשלומו, הגיע לתחיית המתים הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר הוא שהחיה קרשא בריה הוא. לאחר שהוא חי, ושמח עם השכינה ונעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן

תרגום לשון הוזהר

שכתוב ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים, לשמח בישועתו.

רבי חייא אמר, בא ראה, עד שהגוף עומד בעולם הנה הוא חסר מן התשלום. לאחר שהוא צדיק והולך בדרך ישר ומת ביושרו, נקרא שרה בתשלומו. הגיע לתחיית המתים, הוא שרה, כדי שלא יאמרו שאחר הוא שהחיה הקדוש ברוך הוא. לאחר שהוא חי ושמח עם השכינה ומעביר הקדוש ברוך הוא היגון מן העולם, שכתוב (ישעיה כ"ה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו', אזי נקרא יצחק בשביל הצחוק והשמחה שהיה לצדיקים לעתיד לבא.

העולם דכתיב, (ישעיה כ"ה) בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. אזי נקרא יצחק, בשביל הצחוק והשמחה שהיה לצדיקים לעתיד לבא.

רבי יהודה אתא ליהוא אתר דכפר חנן, שדרו ליה תקרובתא כל בני מאתא, עאל לגביה רבי אבא, אמר ליה אימתי לזיל מר, אמר ליה אפרע מה דיתבו לי בני מאתא ואזיל, אמר ליה לא ליחוש מר להאי תקרובתא לאזרייתא הוא דעברו, ולא יקבלו מנך כלום, אמר ליה ולא מקבלי מלי דאזרייתא, אמר אין. אתו כל בני מאתא. אמר ליה רבי יהודה פלהון מארו מתבתא, אמר ליה, ואי את מאן דלא יאות למיתב הכא ליקום לזיל.

קם רבי אבא ואבדיל מנייהו עשרה די יקבלון מניה, אמר להו ותיבו בהדי נברא רבא דנא, ואנא ואנון נקבל למחר ונתיב עמיה. אזלו. ואנון עשרה דאשתארו

רבי יהודה בא לאותו מקום של כפר חנן. שלחו לו מנתה כל בני העיר. נכנס לפניו רבי אבא. אמר לו, מתי הולך מר? אמר לו, אפרע מה שנתנו לי בני העיר ואלך. אמר לו, אל יחשש מר למנתה הזאת. לתורה הם עשו את זה, ולא יקבלו מנך כלום. אמר לו, ולא יקבלו דברי תורה? אמר כן. באו כל בני העיר. אמר לו רבי יהודה, כלם ראשי ישיבות. אמר לו, ואם יש מי שלא נאה לו לשבת כאן - שיקום ולך.

קם רבי אבא והבדיל מהם עשרה שיקבלו ממנו. אמר להם, שבו עם האישי הגדול הזה, ואני והם נקבל למחר ונשב עמו. הלכו. ואותם עשרה שישבו עמו ישבו (אותם עשרת) ולא אמר

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קיח ע"ב)

ערת

עמיה יתיבו (אגת צדקה) ולא אמר כלום, אמרו ליה אי רעותיה דמר נקבל אפי שכונתא. אמר להו והא רבי אבא לית הכא, שרדו בהריה ואתא.

פתח ואמר ווי פקד את שרה כאשר אמר. מאי שנויא הוה הכא, הוה ליה למימר ווי זכר את שרה כמה דאמר (בראשית ל) ויזכר אלהים את רחל. דאין פקידה אלא על מה דהוה בקדמיותא. אלא בקדמיותא הוה, דכתיב שוב אשוב אלך בעת תיה, ועל אותו עגון נאמר שפקד עכשיו, משמע דכתיב כאשר אמר, דאלמלא לא נאמר כאשר אמר לימא זכירה, אבל פקד הוה מלה דאמר למועד אשוב אלך.

לכתר אמר הכי, האי צדיק דזכי למיסק לכהוה יקר עלאה, דיוקניה מתפתח

תרנום לשון הזוהר

כלום. אמרו לו, אם רצונו של מר, נקבל פני שכניה. אמר להם, והרי רבי אבא אינו כאן. שלחו לו ובא.

פתח ואמר, וה' פקד את שרה כאשר אמר, מה השנוי שניה כאן? הנה לו לומר, וה' זכר את שרה, כמו שאמר (בראשית ל) ויזכר אלהים את רחל, שאין פקידה אלא על מה שהיה בתחלה. אלא בהתחלה היה, שכתוב שוב אשוב אלך בעת תיה, ועל אותו עגון נאמר שפקד עכשיו, משמע שכתוב כאשר אמר. שאלמלא לא נאמר כאשר אמר, שיאמר זכירה. אבל פקד - אותו דבר שאמר למועד אשוב אלך.

אחר כך אמר כך, צדיק זה שזוכה לעלות לאותו כבוד עליון, דמותו נחקקת בכסא כבודו, וכן לכל צדיק וצדיק דמותו למעלה כמו שניה למשה להבטיח לאותה נשמה קדושה.

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קיח ע"ב)

תרעא

לאחיא מיתאי עד דאתפקדת לכהוה זמנא כמה דאתבשר הדא הוא דכתיב ווי פקד את שרה כאשר אמר. והוה וימא דחדרי קדשא ברוך הוא בעובדו הדא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישמח יי במעשיו.

אמר ליה רבי אבא גימא לן מר על פרשתא לכתר, אמר יאות לכוון למפתח פרשתא דא. פתח ואמר ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם וגו' ויאמר קח נא את בנו את היורד אשר אהבת וגו'. הכא אית לאסתכלא האי אוימנא דאפיק כספא ממקורא דארעא, מאי עבד.

בקדמיותא מעייל ליה בגור דליק עד דנפיק מגיה כל זוזמא דארעא, והא אשתארת כספא אבל לא כספא שלימתא, לכתר מאי עבד, מעייל ליה בגורא דבקדמיותא ומפיק מגיה סמיפיי כמה דאתא אמר, (משלי כח) הגו סיגים מכסף

תרנום לשון הזוהר

אמר לו רבי אבא, יאמר לנו מר על הפרשה שאחר כך. אמר, יפה לכם לפתח פרשה זו. פתח ואמר, ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם וגו', ויאמר קח נא את בנו את היורד אשר אהבת וגו'. כאן יש להתבונן, האמן הנה שנוציא כסף ממקור הארץ, מה עושה? בתחלה מכניס אותו לאש דולקת עד שמוציא ממנו את כל הזהמה של הארץ, והרי נשאר כסף, אבל לא כסף שלם. אתר כך מה עושה? מכניס אותו באש כבתחלה ומוציא ממנו סיגים, כמו שנאמר (משלי כח) הגו סיגים מכסף וגו', ואז הוא כסף שלם ללא ערבוביה.

כך הקדוש ברוך הוא מכניס את הגוף הזה תחת

וגו' וכדין הוא כספא שלימתא בלא ערבוביא.

כך הקדוש ברוך הוא מעייל האי גופא תחות ארעא עד דמתרקב כולה ונפיק מגיה כל זוזמא כישא, ואשתאר הוה תרווד רקב ואתבני גופא מגיה, ועד כעון הוא גופא לא שלים.

לכתר הוה וימא רבא דכתיב, (וכריה די) והיה יום אחד הוא יודע ליי לא יום ולא לילה, מתמממן בלהו בעפרא דבקדמיותא מן קדם דחילו ותקפיו דקודשא ברוך הוא, הדא הוא דכתיב, (ישעיה ב) ובאו במערות צרים ובקמחלות עפר מפני פחד יי ומיהרד גאווו וגו' ונפיק לשמתיהו ומתעפל הוה תרווד רקב ואשתאר גופא דאתבני תמן (ג"א נחדא) דליה כנהורא דשמשא וכנהרא דרקיעא דכתיב, (דניאל יא) והמשפילים ויהרו כזהר הרקיע וגו'. וכדין כספא שלים, גופא שלימא בלא ערבוביא אחרניתא.

הארץ, עד שכלו נרקב ויצאה ממנו כל הזהמה הרעה, ונשאר אותו תרווד רקב ונבנה ממנו הגוף, ועד עכשו הוא גוף לא שלם. אחר אותו יום הגדול, שכתוב (וכריה די) והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה, מסתרים כלם בעפר כמו בתחלה מלפני פחד והחוק של הקדוש ברוך הוא. והו שכתוב (ישעיה ב) ובאו במערות צרים ובקמחלות עפר מפני פחד ה' ומיהרד גאווו וגו'. ויצא נשמתם ומתעפל אותו תרווד רקב, ונשאר גוף שנבנה שם (ואחרי) שלו כאור השמש וכזהר הרקיע, שכתוב (דניאל יא) והמשפילים ויהרו כזהר הרקיע וגו', ואז כסף שלם, גוף שלם בלי ערבוביה אחרת.

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

תעריב (דף קיח ע"ב)

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

תרנ"ג (דף קיח ע"ב) תרנ"ג

דאמר רבי עקיב גיפא דנהיר דרמי קדשא ברך הוא מלמעלה דכתיב, (ישעיה כו) כי טל אורות טלף, וכתיב (ישעיה כב) הנה יי מטלטלף וגו'. וברין יתקרון קדישין עלאין דכתיב, (ישעיה ד) קדוש יאמר לו. ודא הוא דאתקרי תחית המתים דבתריתא, ודא הוא (ספרא שלים גופא שלימא) (ג"א גסיונא) בתריתא ולא יטעמון עוד טעמא דמותא דכתיב כי נשבעתי נאם יי כי יען אשר עשית וגו' כי ברך אברכך וגו'. ובההוא זמנא מצלו צדיקייא דלא יתנסון ברא יתיר.

מה כתיב וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל וגו'. אילין שאר חיבי עלמא דאתקרון אילים כמה דאתא אבר, (ישעיה ס) אילי נביות ישרתונך ומתרגמין ברבי נביות. אחר יאחו פסכך וגו' כמה דאתא אבר, (תהלים עה) וכל קרני רשעים אנדע. (וישלה אברהם וגו') וילך אברהם ויפח את האיל

וגו'. דאנון מוזמנין לאתנסאף בכל גסיונא בישא, וישתארו הצדיקים עלמא דאתי במלאכין עלאין קדישין ליחדא שמויה, ויגין כף כתיב, (זכריה יד) ביום ההוא יהיה יי אחר ושמו אחר וגו'.

אמר ליה (ג"א אפר לו) רבי יהודה מכאן ולהלאה אצלחו פתחא. עאל יומא אחרא עאלו קמיה כל בני מתא, אמרו ליה לימא לן מר מלייא דאורייתא בפרשתא דקרינן בה יומא דשבתא ווי פקד את שרה. קם ביני עמודי, פתח ואמר ווי פקד את שרה וגו'. שלש מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא ולא מסרם לא ביד מלאך ולא ביד שרף. מפתח של חיה ושל גשמים ושל תחית המתים. בא אליהו ונטל השנים של גשמים ושל תחית המתים.

ואמר רבי יוחנן לא נמסר ביד אליהו

אלא אחת. דאמר רבי יוחנן כשבקש אליהו להחיות בן הצרפתי אמר ליה קדשא ברך הוא, לא יאות לך למיסב בידך שתי מפתחות, אלא תן לי מפתח הגשמים ותחיה המת. והיינו דכתיב, (מלכים א יד) לך הראה אל אחאב וגו' ואתנה מטר. לא אמר ותן מטר אלא ואתנה.

והא אלישע הווי ליה. אין לקיים פי שנים ברוחו של אליהו, אלא שלשתם לא מסרם הקדוש ברוך הוא ביד שליח, דאמר רבי סימון בא וראה כחו של הקדוש ברוך הוא, בפעם אחת מחיה מתים ומוריד שאל ויעל, מוריה מאורות ומוריד גשמים, מצמיח חציר, מדישן וכולים, פוקד עקרות, נותן פרנסות, עוזר דלים, סומך נופלים, וזקף כפופים,

תרגום לשון הזוהר

אחת. שאמר רבי יוחנן, כשבקש אליהו להחיות בן הצרפתי, אמר לו הקדוש ברוך הוא: לא נאה לך לקחת בידך שני מפתחות, אלא תן לי מפתח הגשמים, ותחיה המת. והינו שכתוב (מלכים א יד) לך הראה אל אחאב וגו' ואתנה מטר. לא אמר ותן מטר, אלא ואתנה.

והרי אלישע היו לו? כן. לקיים פי שנים ברוחו של אליהו. אלא שלשתם לא מסרם הקדוש ברוך הוא ביד שליח. שאמר רבי סימון, בא ראה כחו של הקדוש ברוך הוא: בפעם אחת מחיה מתים ומוריד שאל ויעל, מוריה מאורות ומוריד גשמים, מצמיח חציר, מדישן וכולים, פוקד עקרות, נותן פרנסות, עוזר דלים, סומך נופלים, וזקף כפופים, מעביר מלכים ומקים מלכים, והכל בזמן אחד וברגע אחד וכתב את מה שאין שליח לעולם יכול לעשותו.

מהעדא מלכין ומתקם מלכין, והכל בזמן אחד וברגע אחד וכתב את מה שאין שליח לעולם יכול לעשותו.

תניא אמר רבי יוסי כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, אינו צריך לעשות אלא בדבור, דכיון דאמר ממקום קדושתו יהא כף מיד נעשה. בא וראה כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא דכתיב, (תהלים לג) בדבר יי שמים נעשו. דאמר רבי יוחנן (יחידה) מאי דכתיב, (שמות י) ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך וגו'.

אי הכי יקרא סגיה הוא למצראי, דלא דמי מאן דתפש מלפא למאן דתפש הדימא. ועוד אין לך אומה מוזהמת בכל טומאה כמו המצרים דכתיב בהו (יחזקאל כג) אשר בשר המורים בשרם וגו'.

שנינו בברייתא, אמר רבי יוסי, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, אינו צריך לעשות אלא בדבור. שפירו שאמר ממקום קדושתו יהא כף - מיד נעשה. בא ראה כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו. שאמר רבי יוחנן (יחידה), מה זה שכתוב (שמות י) ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך וגו'?

אם כן, כבוד גדול הוא למצרים, שלא דומה מי שתפס מלך למי שתפס הדיוט. ועוד, אין לך אמה מזהמת בכל טומאה כמו המצרים, וגו'. שהם חשודים על משכב זכור, והם באים מחם שעשה מה שעשה לאביו, וקלל אותו וליקנצן בנו.

תרגום לשון הזוהר

שאמר רבי עקיב, גוף שפאיר ירוק הקדוש ברוך הוא מלמעלה, שכתוב (ישעיה כו) כי טל אורות טלף, (ספ כב) הנה ה' מטלטלף וגו'. ואז יקראו קדושים עליונים, שכתוב (ספ ד) קדוש יאמר לו. וזהו שנקרא תחית המתים של הסוף, וזהו (כפי שלם טרף שלם) (ספיו) אחרון, ולא יטעמו עוד טעם המת, שכתוב כי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר עשית וגו' כי ברך אברכך וגו'. וכתאוו זמן מתפללים הצדיקים שלא יתנסו בה יותר. מה כתוב? וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל וגו'. אלו שאר רשעי העולם שנקראו אילים, כמו שנאמר (ישעיה ס) אילי נביות ישרתונך, ומתרגמים: גדולי נביות. אחר יאחו פסכך וגו', כמו שנאמר וכל קרני רשעים אנדע. וילך אברהם ויפח את האיל וגו', שהם

ואמר רבי יוחנן, לא נמסר ביד אליהו אלא

שהם חשודים על משכב זכור, והם באים מחם שעשה מה שעשה לאביו וקלל אותו ולכנען בנו.

וכי לא היה להקדוש ברוך הוא מלאך או שליח לשגר לעשות נקמה במצרים כמו שעשה באשור שהיה בנו של שם דכתיבי, (בראשית י) ובני שם עלם ואשור. ושם היה כהן גדול ונתברך שנאמר (בראשית ט) ברוך יי אלהי שם. והיה לשם הגדולה והברכה על אחיו. וכתיב גם (ישעיה לו) ויצא מלאך יי ונכה במחנה אשור. ועל ידי שליח געשה, כל שכן המצרים שהם מוזהמים יותר מכל אמה, ואמר אני ולא מלאך.

אלא אמר רבי יהודה מכאן למדנו כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא ומעלתו שהוא גבוה על הכל. אמר הקדוש ברוך

תרגום לשון הוזהר

וכי לא היה לקב"ה מלאך או שליח לשגר לעשות נקמה במצרים כמו שעשה באשור שהיה בנו של שם, שכתוב (בראשית י) ובני שם עלם ואשור. ושם היה כהן גדול ונתברך, שנאמר (ס ט) ברוך ה' אלהי שם, והיה לשם הגדולה והברכה על אחיו, וכתוב גם (ישעיה לו) ויצא מלאך ה' ונכה במחנה אשור, ועל ידי שליח געשה. כל שכן המצרים שהם מוזהמים יותר מכל אמה, ואמר אני ולא מלאך?

אלא אמר רבי יהודה, מכאן למדנו כח גבורתו של הקדוש ברוך הוא ומעלתו שהוא גבוה מעל הכל. אמר הקדוש ברוך הוא: אמה זו של מצרים מוזהמת ומטנפת, ואין ראוי לשגר מלאך ולא שרף, דבר קדוש בין רשעים ארורים מטנפים, אלא אני עושה מה שאין יכול לעשות מלאך ולא שרף ולא שליח. שאני אומר ממקום

הוא אומה זו של מצרים מוזהמת ומטנפת, ואין ראוי לשגר מלאך ולא שרף, דבר קדוש בין רשעים ארורים מטנפים, אלא אני עושה מה שאין יכול לעשות מלאך ולא שרף ולא שליח. שאני אומר ממקום קדושתו יהא כד ומיד געשה, מה שאין המלאך יכול לעשותו.

אבל הקדוש ברוך הוא, ממקום קדושתו אומר יהא כד ומיד געשה מה שהוא רוצה לעשות. ולפיכך לא געשית נקמה זו על ידי מלאך ושליח, בשביל קלון המצרים, ולהראות גדולתו של מקום שלא רצה שיכנסו ביניהם דבר קדוש, ועל הדרך הזה נאמר אני ולא מלאך. אני יכול לעשותו ולא מלאך.

כיוצא בו אמר רבי יהודה מאי דכתיבי, (וינה ט) ויאמר יי לדג. וכמה צדיקים

קדושתו יהא כד - ומיד געשה, מה שאין המלאך יכול לעשותו.

אבל הקדוש ברוך הוא ממקום קדושתו אומר יהא כד - ומיד געשה מה שהוא רוצה לעשות. ולפיכך לא געשית נקמה זו על ידי מלאך ושליח, בשביל קלון המצרים, ולהראות גדולתו של מקום שלא רצה שיכנסו ביניהם דבר קדוש. ועל הדרך הזה נאמר אני ולא מלאך. אני יכול לעשותו, ולא מלאך.

כיוצא בו אמר רבי יהודה, מה זה שכתוב (וינה ט) ויאמר ה' לדג? וכמה צדיקים ומסידים מישראל שלא דבר עמהם הקדוש ברוך הוא, ובא לדבר עם הדג דבר שאינו מכיר ויודע? אלא אמר רבי יהודה, כיון שעלתה תפלתו של יונה לפני הקדוש ברוך הוא, ממקום קדושתו אמר בשביל שקיאי הדג את יונה אל תיבשה.

וחסידים מישראל שלא דבר עמהם הקדוש ברוך הוא, ובא לדבר עם הדג דבר שאינו מכיר ויודע. אלא אמר רבי יהודה כיון שעלתה תפלתו של יונה לפני הקדוש ברוך הוא, ממקום קדושתו אמר בשביל שקיאי הדג את יונה אל תיבשה. למ"ד לדג כמו בשביל, כלומר ויאמר יי בשביל הדג שקיאי את יונה אל תיבשה. ממקום קדושתו אמר הקדוש ברוך הוא, יהא כד ומיד געשה, מה שאין שליח יכול לעשותו.

תניא אמר רבי שמעון מפתח של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא, ובעוד שהיא יושבת על המשבר הקדוש ברוך הוא מענין באותו הולך אם ראוי הוא לצאת לעולם (וינה ט) פותח דלתות בטנה ויוצא, ואם לאו סוגר דלתותיה ומתו שניהם. אי הכי לא יצא רשע לעולם. אלא הכי תנינן על שלש עבירות נשים

תרגום לשון הוזהר

למ"ד לדג כמו בשביל. כלומר, ויאמר ה' בשביל הדג שקיאי את יונה אל תיבשה. ממקום קדושתו אמר הקדוש ברוך הוא יהא כד - ומיד געשה, מה שאין שליח יכול לעשותו. שנינו בברייתא, אמר רבי שמעון, מפתח של חיה בידו של הקדוש ברוך הוא, ובעוד שהיא יושבת על המשבר, הקדוש ברוך הוא מענין באותו הולך. אם ראוי הוא לצאת לעולם - ויוצא, ופותח דלתות בטנה ויוצא. אם כן, לא יצא רשע לעולם? אלא כן שנינו, על שלש עבירות נשים מתות זכור, (אמר רבי שמעון תרי) ואמר רבי יצחק, למה אשה מפלת פרי בטנה? אלא אמר רבי יצחק, הקדוש ברוך הוא רואה

מתות זכור (אמר רבי שמעון תרי) ואמר רבי יצחק למה אשה מפלת פרי בטנה. אלא אמר רבי יצחק הקדוש ברוך הוא רואה אותו העובר שאינו ראוי לצאת לעולם ומקדים להמיתו במעי אמו שנאמר (בראשית י) הנפלים היו בארץ בימים ההם. הנפלים כתיב בלא יוד ראשונה. ולמה, בשביל שאחרי כן באו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם בזנות וירבו ממורים בעולם.

המה הגבורים אשר מעולם, שאין גבור ופריץ ועריץ כמו הממור. אנשי השם, שהכל יכירו לקרותו השם הודוע ממור, דכיון שרואים מעשיו שהוא פריץ ועריץ וגבור הכל יקראוהו אותו שם. ומה דאמר רבי שמעון הקדוש ברוך הוא מענין באותו הולך. אין לך רשע בעולם מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש ברוך הוא מענין בו ורואה אם

אותו העבר שאינו ראוי לצאת לעולם, ומקדים להמיתו במעי אמו, שנאמר (בראשית י) הנפלים היו בארץ בימים ההם. הנפלים כתיב בלא יוד ראשונה. ולמה? בשביל שאחרי כן באו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם בזנות וירבו ממורים בעולם.

המה הגבורים אשר מעולם - שאין גבור ופריץ ועריץ כמו הממור. אנשי השם - שהכל יכירו לקרות השם הודוע ממור. שפנין שרואים מעשיו שהוא פריץ ועריץ וגבור, הכל יקראוהו אותו שם. ומה שאמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא מענין באותו הולך - אין לך רשע בעולם מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש ברוך הוא מענין בו ורואה אם אותו הגוי יצית

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קיח ע"ב)

תרע"ו

אותו הנוף יצית בן צדיק וכשר, או שיעזיל לאדם מישראל ממותה מושגת, או שיעשה טובה אחת, ובשביל כך הקדוש ברוך הוא מוציא לעולם.

ביומוי דרבי יוסי הוּו אנון פריצי דהוּו משדרי בטוריאי עם פריצי אומות העולם, וכד משפחי בר נש ותפשי ליה לקמליה, הוּו אמרון ליה מה שמך, אי הנה וידאי הוּו אולין עמיה ומפקון ליה מן טוריאי, ואי הנה בר נש אחרנא קמלי ליה. (מא) והנה אמר רבי יוסי אתחזון אנון בכל האי למיעל לעלמא דאתי.

תנו רבנן ג' דברים הללו אינן באין לעולם אלא בקולות, קול חיה דכתיב, (בראשית א) בעצב תלדי בנים וכתיב, (בראשית ו) וישמע אליה אלהים. קול גשמים דכתיב, (תהלים כט) קול יי על המים וכתיב,

תרגום לשון הזוהר

במדבר. מה צריך כן קול במדבר? **אלא**, אמר רבי יריקא, אלו אותם קולות לעורר מתי מדבר. ומכאן שהוא הדין לכל העולם. אמר רבי יוחנן, הרי שנינו, כשנכנס אדם לקבר, נכנס בקולות. כשיקומו המתים אינו דין שיקומו בקולי קולות? אמר רבי יעקב, עתידה בת קול להיות מתפוצצת בכתי קברות ואמרת: (ישעיה כ) הקיצו ורגנו שכני עפר, ועתידים לחיות בטל של אור גדול של מעלה, שכתוב (ס) כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל. אמן בן יהי רצון. עד כאן מדרש הגעלם.

ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק. אמר רבי חייא, מיום שנולד יצחק והיה ישמעאל בבית אברהם, לא התעלה ישמעאל בשם. במקום שזכה שורה, לא נזכר

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קיח ע"ב)

תרע"ו

רבי חייא, מיומא דאתיליד יצחק והנה ישמעאל בכיתא דאברהם, לא אסתלק ישמעאל בשמא, באתר דדחבא שריא סוספיתא לא אדפר קמיה, ובגין כך את בן הגר המצרית, גבר דלא יתחזי לאדפרא קמיה דיצחק.

אמר רבי יצחק ותרא שרה, בעינא דקלנא חמאת ליה שרה, דלא חמאת ליה בעינא דאיהו כרא דאברהם, אלא דאיהו כרא דהגר המצרית, ובגין כך ותרא שרה. דשרה חמאת ליה בעינא דא ולא אברהם, דאילו באברהם לא כתיב את בן הגר אלא את בנו.

תא חזי, לבתר מה כתיב וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו. ולא כתיב על אודות בן הגר

תרגום לשון הזוהר

ופולות, אמרה ודאי שכן זה אינו בנו של אברהם לעשות את מעשי אברהם, אלא בן הגר המצרית הוא, חזר לחלק של אמו. לכן ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק.

וכי עלה על דעתך שקנאה לה שרה או לבן שלה? אם כך, לא היה מודה הקדוש ברוך הוא עמה, שכתוב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה. אלא משום שראתה אותו עם כוכבים ומזלות ואמו מלמדת אותו מנהגי עבודה זרה, לכן אמרה שרה כי לא יירש בן האמה הזאת.

אני יודעת שלא יירש לעולמים את חלק האמונה, ולא יהיה לו עם בני חלק לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ולכן הודה עמה הקדוש ברוך הוא.

פרשת וירא אליו

ספר הזהר

תרע"ב (דף קיח ע"ב) תרע"ב

פרשת וירא אליו

ספר הזהר

תרע"ב (דף קיח ע"ב) תרע"ב

אולפא ליה נמוסי כוכבים ומזלות, בגין כך אמרת שרה כי לא יירש בן האמה הזאת, אגא ידענא דלא זרית לעלמין חולקא דמהימנותא, ולא זהא ליה עם ברי חולקא לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי, ובגין כך אודי עמה קדשא בריה הוא.

וקודשא בריה הוא בעא לאפרשא בלחודוי זרעא קדישא כדקא יאות, דבגין כך ברא עלמא דהא ישראל סליק ברעומא דקדשא בריה הוא עד לא יברי עלמא, ובגין כך נפק אברהם לעלמא ועלמא מתקיים בגינייה, ואברהם ויצחק (לא) קיימו ולא אתיישבו בדוכתייהו עד דנפק יעקב לעלמא.

כיון דנפק יעקב לעלמא אתקיימו אברהם ויצחק ואתקיים כל עלמא, ומתמן נפק עמא קדישא לעלמא, ואתקיים פלא כגונא קדישא כדקא

יאות, ובגין כך אמר ליה קדשא בריה הוא, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה פי ביצחק יקרא לך זרע, ולא בישמעאל. מה כתיב לבתר ותלך ותתע במדבר באר שבע.

השלמה מההשמטות (סימן ט')

וישכם אברהם בכרך וכו' רבי ברוקא אמר, מהו שם על שכמה אלא שהזהירה על עול האמונה ולעמוד במה שהיתה בתחילה כתיב הכא שם על שכמה וכתוב התם (שמות ט"ז) שם שם לו חק ומשפט. מה להלן על השכינה, אוף הכא על השכינה. מה עשתה כיון שראתה עצמה יוצאת מרשותו של אברהם חזרה לקלוקלה דכתיב ותלך ותתע מהו ותתע שתעמעה אחר עבודה זרה וגלולי בית אביה כתיב הכא ותתע וכתוב התם (דברים י') הבל המה מעשה תעתועים: (עד כאן מההשמטות)

תרגום לשון הזוהר

במדבר באר שבע.

השלמה מההשמטות (סימן ט')

וישכם אברהם בכרך וגומר (בראשית כא). רבי ברוקא אמר, מה זה שם על שכמה? אלא שהזהירה על על האמונה ולעמוד במה שהיתה בתחלה. כתוב כאן שם על שכמה, וכתוב שם (שמות טז) שם שם לו חק ומשפט. מה להלן על השכינה, אף כאן על השכינה. מה עשתה? כיון שראתה עצמה יוצאת מרשותו של אברהם, חזרה לקלוקלה, שכתוב (בראשית כא) ותלך ותתע. מה זה ותתע? שתעמעה אחר עבודה זרה וגלולי בית אביה. כתוב כאן ותתע, וכתוב שם (דברים י') הבל המה מעשה תעתועים: ע"כ מההשמטות.

כתיב הכא ותתע וכתוב התם (דברים י') הבל המה מעשה תעתועים. וקדשא בריה הוא בגינייה דאברהם לא שביק. לה ולברה.

תא חזי, בקדמיא כד אזלת מקמה דשרה מה כתיב פי שמע יי אל ענייך. והשתא דטעאת בטר כוכבים ומזלות אף על גב דכתיב ותשא את קולה ותבך. מה כתיב פי שמע אלהים אל קול הנער. ולא כתיב פי שמע אלהים את קולך.

באשר הוא שם. הא אוקמוה דלאו בר עונשא הוא לגבי בי דינא דלעילא, דהא בי דינא דלתתא ענשין מתליסר שנין ולעילא, ובי דינא דלעילא מעשרים שנין ולהלאה. ואף על גב דכתיב הנה, לאו בר עונשא

תרגום לשון הזוהר

כתוב כאן ותתע, וכתוב שם (דברים י') הבל המה מעשה תעתועים. והקדוש ברוך הוא בגלל אברהם לא ענב אותה ואת בנה.

בא ראה, בהתחלה קשה לה מלפני שרה מה כתוב? כי שמע ה' אל עניך. וכאן שטענתה אחר כוכבים ומזלות, אף על גב שכתוב ותשא את קלה ותבך, מה כתוב? כי שמע אלהים אל קול הנער, ולא כתוב כי שמע אלהים את קולך.

באשר הוא שם, הרי פרושה שלא בר ענש הוא אצל בית הדין שלמעלה, שהרי בית דין של מטה מענישים משלש עשרה שנה ומעלה, ובית של מעלה מעשרים שנה ומעלה. ואף על גב שהיה רשע, אינו בן ענש. והרי פרושה, וזהו שכתוב באשר הוא שם.

איהו. והא אוקמוה, ודא הוא דכתיב באשר הוא שם.

אמר רבי אלעזר אי הכי מאן דאסתלק מעלמא עד לא מטון יומי לעשרין שנין, מאן אתר אתענש, בגין דהא מתליסר שנין ולתתא לאו בר עונשא איהו אלא בהטאי דאבוי. אבל מתליסר שנין ולעילא מהו, אמר ליה קדשא בריה הוא חס עליה דלימות זכאי (ולא לימות חייב) ויהיב ליה אגר טב בהוא עלמא, ולא לימות חייב דיתענש בהוא עלמא ואוקמוה.

אמר ליה אי חייבא הוא ולא מטון יומי (דף קיט ע"א) לעשרין שנין מהו כיון דאסתלק מעלמא כמאי הוא עונשיה. אמר ליה כדא אתקיים (משלי

אמר רבי אלעזר, אם כך, מי שמתפלל מהעולם בטרם הגיעו ימיו לעשרים שנה, מאיזה מקום נענש, משום שהרי משלש עשרה שנים ומטה אינו בר ענשים אלא בהטאי אבוי, אבל משלש עשרה ומעלה מהו? אמר לו, הקדוש ברוך הוא חס עליו שנים זכאי (ולא לימות חייב), ונתן לו שכר טוב בעולם ההוא, ולא ימות חייב שיענש באותו עולם, ובארוה.

אמר לו, אם אינו חייב ולא הגיעו ימיו לעשרים שנה, כיון שהסתלק מהעולם במה הוא ענשו? אמר לו, בזה מתקיים (משלי יג) ויש נספה בלא משפט. שבעשנש יורד לעולם, הוא (מדרש) פוגע בלי כונה למעלה ולמטה באותו משחית, ויענש כשלא משגיחים עליו מלמעלה.

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קטז ע"א)

תרפ

יג) וְלֹשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. דְּכַד עֹנְשָׁא נְחִית לְעֵלְמָא אִיהוּ (ירמיה) אַעֲרַע בְּלֹא כּוּנְהָ לְעֵילָא וְתַמָּא בְּהוּא מְחַבְלָא וְיִתְעַנְשׁ פַּד לֹא אֲשַׁחֲוֵי עֲלֵיהּ מְלַעֲיָלָא.

וְעֲלֵיהּ כְּתִיב, (משלי ה) עֲוֹנוֹתַי וְיִלְכְּדֵנּוּ אֶת הַרְשָׁע. א"ת לֹא סֹגְרָה מֵאֵן דְּלֹא מְטוֹן יוֹמוֹי לְאִתְעַנְשָׁא. עֲוֹנוֹתַי וְיִלְכְּדֵנּוּ (את הרשע) וְלֹא בִי דִינָא דְלַעֲיָלָא, וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתְמָךְ וְלֹא בִי דִינָא דְלַתְמָא. בְּגִין כִּי כְּתִיב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (ויקרא כז) וְזִכְרְתִי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב מֵלֹא בּוֹא'וֹ אִמְאִי. אֲלֹא בְּתַרְיִן סְטָרִין אִיהוּ (אנון). רְנָא דְחֻקְמָתָא חֲדָא. דְאִיהוּ רְנָא דְרֹגָא דְחֻקְמָתָא. אֲתַר דְשָׂרִי בִּיהּ יַעֲקֹב. אֲבָל הָאִי קָרָא עַל גְּלוּתָא.

וְעֲלִיו כְּתוּב (שם ה) עֲוֹנוֹתַי וְיִלְכְּדֵנּוּ אֶת הַרְשָׁע. אֵת - לְרֵבּוֹת מִי שְׂלֹא הִגִּיעוּ יְמֵי לְהַעֲנֵשׁ. עֲוֹנוֹתַי וְיִלְכְּדֵנּוּ (את הרשע), וְלֹא בֵּית הַדִּין שְׁלַמְעֵלָה. וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתְמָךְ, וְלֹא בֵּית דִּין שְׁלַמְטָה. לְכֹן כְּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (ויקרא כז) וְזִכְרְתִי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. מֵלֹא בּוֹא'וֹ לְמָה? אֲלֵא שְׁבִנֵי צְדָדִים הוּא (שם). סוּד שֶׁל חֻקְמָה אֲחֵד. שְׂהוּא הַסוּד שֶׁל דְרָגָה שֶׁל חֻקְמָה, הַמְקוּם שְׂשׁוּרָה בּוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל פְּסוּק זֶה נֹאמֵר עַל הַגְּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁשְׂפָתָהּ בְּתוֹךְ הַגְּלוּת, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּפְקְדוּ בְּסוּד שֶׁל וְא'וֹ, וְהוּא

תרגום לשון הזוהר

דְּיִשְׂרָאֵל אֲתַמַּר, דְּכַד אַנּוּן גּוֹ גְּלוּתָא, הָהוּא זְמַנָּא דְיִתְפַקְדוּן (בית יעקב) יִתְפַקְדוּן בְּרָזָא דְוָאוֹ. וְאִיהוּ בְּאֵלֶף שְׁתִיתָאָה.

וּפְקִידָה בְּרָזָא דְוָאוֹ שִׁית רַגְעֵי וּפְלַג עֵידָן. וּבְזַמְנָא דְשִׁתִּין שְׁנִין לְעַבְרָא דְדָשָׂא בְּאֵלֶף שְׁתִיתָאָה יָקִים אֲלֵהּ שְׁמָא פְקִידוֹ לְבְרִיתָהּ דְיַעֲקֹב. וּמַהְהוּא זְמַנָּא עַד דְהִיאָ לָהּ זִכְרִיהּ שִׁית שְׁנִין וּפְלַגָּא. וּמַהְהוּא זְמַנָּא שִׁית שְׁנִין אַחְרֵינָן וְאַנּוּן שְׁבַעֲיָן (ותלת) וְתַרְיִין וּפְלַגָּא.

בְּשִׁיתִין וְשִׁית יִתְגַּלִּי מְלַכָּא מְשִׁיחָא בְּאַרְעָא דְגָלִיל, וְכַד פְּכָבָא דְכַסְטֵר מְזַרְחָ יִבְלַע שְׁבַע פְּכָבֵי מַסְטֵר צְפוּן, וְשְׁלֹהֹבָא דְאַשָׁא אוּכְמָא תַּהָא תְּלִיא בְּרַקִיעָא שִׁיתִין יוֹמִין, וְקַרְבִּין יִתְעַרוּן בְּעֵלְמָא לְסֵטֵר צְפוּן, וְתַרְיִין מְלַכִּין יִפְלוּן בְּאַנּוּן קַרְבִּין.

וְעֲלֵיו כְּתוּב (שם ה) עֲוֹנוֹתַי וְיִלְכְּדֵנּוּ אֶת הַרְשָׁע. אֵת - לְרֵבּוֹת מִי שְׂלֹא הִגִּיעוּ יְמֵי לְהַעֲנֵשׁ. עֲוֹנוֹתַי וְיִלְכְּדֵנּוּ (את הרשע), וְלֹא בֵּית הַדִּין שְׁלַמְעֵלָה. וּבְחַבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתְמָךְ, וְלֹא בֵּית דִּין שְׁלַמְטָה. לְכֹן כְּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנְּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (ויקרא כז) וְזִכְרְתִי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. מֵלֹא בּוֹא'וֹ לְמָה? אֲלֵא שְׁבִנֵי צְדָדִים הוּא (שם). סוּד שֶׁל חֻקְמָה אֲחֵד. שְׂהוּא הַסוּד שֶׁל דְרָגָה שֶׁל חֻקְמָה, הַמְקוּם שְׂשׁוּרָה בּוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל פְּסוּק זֶה נֹאמֵר עַל הַגְּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁשְׂפָתָהּ בְּתוֹךְ הַגְּלוּת, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּפְקְדוּ בְּסוּד שֶׁל וְא'וֹ, וְהוּא

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קטז ע"א)

תרפא

וְיִזְדָּוְגוּן בְּלַהוֹן עַמְמָא עַל בְּרִיתָהּ דְיַעֲקֹב לְאַדְחִיָּא לָהּ (לוח) מְעֵלְמָא. וְעַל הָהוּא זְמַנָּא כְּתִיב (ותחת) (ירמיה ל) וְעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמְנָה יִשְׁעַע וּבְדִין יִסְתַּיִמוּן נַפְשֵׁין מְגוּפָא וּבְעִינִין לְאַתְחַדְשָׂא, וְסִימְנִיד (כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים וכתוב) (בראשית מז) כָּל הַנְּפֹשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרִימָה וְגוֹ' כָּל נַפְשׁ שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ.

בְּשַׁבְעִין וְתַלְתּ כָּל מְלַכֵּי עֵלְמָא יִתְבְּנָשׁוּן לְגוֹ קַרְתָּא וּבְתָא דְרוּמֵי, וְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יִתְעַר עֲלֵיהּ אֲשָׁא וּבְרָדָא וְאַבְנֵי אֲלֻגְבִּישׁ וְיִתְאַבְּדוּן מְעֵלְמָא, בַּר אַנּוּן מְלַכִּין דְלֹא יִמְטוּן לְתַמְן וְיִהְיִדוּן לְאַחְזָא קַרְבִּין אַחְרֵינָן. וּמַהְהוּא זְמַנָּא מְלַכָּא מְשִׁיחָא יִתְעַר בְּכָל עֵלְמָא, וְיִתְבְּנָשׁוּן עַמִּיהּ פְּמָה עַמִּין וּכְמָה חִיָּלִין מְכָל סִיפֵי

וְיִזְדָּוְגוּן כָּל הָעַמִּים עַל בֵּית יַעֲקֹב לְדַחֹת אוֹתָהּ (אחזק) מִהַעוֹלָם. וְעַל אוֹתוֹ זְמַנָּן כְּתוּב, (ותחת) (ירמיה ל) וְעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמְנָה יִשְׁעַע, וְאִו יִסְתַּיִמוּ הַנְּפֹשׁוֹת מִהַגּוֹף וְרוּצִים לְהַתְחַדֵּשׁ, וְסִימְן לְדָבָר - (כל הנפש הבאה מצרימה שבעים, וכתוב) (בראשית מז) כָּל הַנְּפֹשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרִימָה וְגוֹ', כָּל נַפְשׁ שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ.

בְּשַׁבְעִים וָשֵׁשׁ כָּל מְלַכֵּי הָעוֹלָם יִתְבְּנָסוּ לְתוֹךְ הָעִיר הַגְּדוּלָה שֶׁל רוּמֵי, וְהַקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא יִעוֹרֵר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וּבְרַד וְאַבְנֵי אֲלֻגְבִּישׁ וְיִאֲבָדוּ מִהַעוֹלָם, פֶּרַט לְאוֹתָם מְלַכִּים שְׂלֵא יִגִּיעוּ לְשֵׁם וְיַחְרִוּוּ לְעוֹרֵר קַרְבוֹת אַחְרִים. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן מִלֶּךְ הַמְּשִׁיחָ יִתְעוֹרֵר בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִתְבְּנָסוּ עִמּוֹ כְּמָה עַמִּים וְכְמָה חִלּוֹת מְכָל סוּפֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְבְּנָסוּ בְּכָל אוֹתָם מִקוּמוֹת.

תרגום לשון הזוהר

עֵלְמָא, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְבְּנָשׁוּן בְּכָל אַנּוּן אַתְרֵי.

עַד דְאֲשְׁתַּלִּימוּ אַנּוּן שְׁנִין לְמָאָה, בְּדִין וָאוֹ יִתְחַבֵּר בְּה"א, וּבְדִין (ישעיה) (סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיֵכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְּחָה לִּי וְגוֹ'. וּבְנֵי יִשְׁמַעֲאֵל (ישאאל) זְמַיְנִין בְּהוּא זְמַנָּא לְאַתְעָרָא (עליון) עַם כָּל עַמִּין דְעֵלְמָא לְמִיתֵי עַל יְרוּשָׁלַם דְכְּתִיב, (זכריה יז) וְאִסְפַּתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְגוֹ'. וְכְּתִיב, (תהלים א) יִתְיַצְבוּ מְלַכֵּי אֲרֶץ וְרוֹנְזִים נֹסְדוּ יַחַד עַל יְיָ וְעַל מְשִׁיחֹו. וְכְּתִיב יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק יְיָ יִלְעַג לְמוֹ.

לְבַתָּר וָאוֹ זְעִירָא יִתְעַר לְאַתְחַבְּרָא וְלַחֲדָשָׁא נְשַׁמְתִין דְהוּו עַתִּיקִין בְּגִין לְחֲדָתָא עֵלְמָא כְּמָה דְכְּתִיב, (שם קד) יִשְׁמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו וְכְּתִיב יְהִי כְבוֹד יְיָ

עַד שִׁישְׁלַמוּ אוֹתָן שָׁנִים לְמָאָה. אִן וָאוֹ תִתְחַבֵּר עִם ה"א, וְאִן (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אַחֲיֵכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְּחָה לָהּ וְגוֹ'. וּבְנֵי יִשְׁמַעֲאֵל (ישאאל) עַתִּידִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַתְעוֹרֵר (עליון) עַם כָּל עַמִּי הָעוֹלָם לְבֹא עַל יְרוּשָׁלַם, שְׁכַתוֹב (זכריה יז) וְאִסְפַּתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה וְגוֹ'. וְכַתוּב (תהלים א) יִתְיַצְבוּ מְלַכֵּי אֲרֶץ וְרוֹנְזִים נֹסְדוּ יַחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחֹו. וְכַתוּב יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק ה' יִלְעַג לְמוֹ.

אַחַר כֵּךְ וָאוֹ קִטְנָה תִתְעוֹרֵר לְהַתְחַבֵּר וּלְחַדֵּשׁ נְשַׁמּוֹת שְׁהִיוּ יִשְׁנוֹת כְּדִי לְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (שם קד) יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְכַתוּב יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, לְהַתְחַבֵּר כְּרָאוּי. יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו, לְהוֹרִיד אוֹתָם לְעוֹלָם, וּשְׂכָלָם יְהִיו בְּרִיּוֹת חֲדָשׁוֹת לְחַבֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד.

לעולם לאתחברא כדקא יאות. ישמח יי במעשיו לנחתא לון לעלמא ולמהויה בלהון בריין חדתין לחברא עלמין בלהו פחד.

זכאין אנון כל אנון דישתארון בעלמא כסיפי אלה שתיחאה למיעל בשבתא, דהא כדן איהו יומא חד לקדשא ברוך הוא בלחודוי לאזדווגא כדקא יאות ולמלקט נשמתין חדתין למהויה בעלמא עם אנון דאשטארון בקדמיתא דכתיב, (ישעיה ט) והיה הנשאר בעיון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם:

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני. רבי יהודה פתח ואמר (תהלים מד) אתה הוא מלכי וגו'. דא הוא שלימו דכל דרגין כחדא דא כדא.

צוה ישועות יעקב, כל אנון שליחן

תרגום לשון הוהר

אשריהם כל אותם שישארו בסוף האלף הששי להכנס לשבת, שהרי אז הוא יום אחד לקב"ה לבדו, להודווג פראי וללקט נשמות הדרות שהיו בעולם עם אותם שנשארו בראשונה, שכתוב (ישעיה ט) והיה הנשאר בעיון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם.

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני. רבי יהודה פתח ואמר, אתה הוא מלכי וגו'. זוהי השלמות של כל הדרגות יחד זו עם זו. צוה ישועות יעקב, כל אותם השליחים

רבי אבא אמר צוה ישועות יעקב דאנון גו גלוותא וישפח פורקנא להון גו גלוותהון. תא חזי, תשבחון דאבהון יעקב הוה, ואלמלא יצחק לא אתא יעקב לעלמא, ובגין כך צוה ישועות יעקב דא יצחק, דכיון דאשתיזב יצחק ישועות יעקב הוה.

ויהי אחר הדברים האלה. רבי שמעון אמר הא תנינן ויהי בימי על צערא אתמר, ויהי אף על גב דלא כתיב בימי טפסי דצערא אית ביה. ויהי אחר, כתר דרגא תתאה דכל דרגין עלאין, וימאן איהו דברים, כמה דאת אמר (שמות ט) לא איש דברים אנכי.

וימאן הוה כתר דרגא דא, והאלהים נסה את אברהם דאתיא יצר הרע

תרגום לשון הוהר

התהפך לדין, משום כך צוה ישועות יעקב. אמר דוד, צוה על העולם, כאשר ישלחו שלוחים שיהיו מצד הרחמים.

רבי אבא אמר, צוה ישועות יעקב, שהם בתוך הגלות, ותמצא להם גאלה בתוך גלותם. בא ראה, המשבח של האבות היה יעקב, ואלמלא יצחק לא בא יעקב לעולם. ומשום כך, צוה ישועות יעקב – זה יצחק. שכינן שגזיל יצחק, היו ישועות יעקב.

ויהי אחר הדברים האלה. רבי שמעון אמר, הנה שנינו ויהי בימי, נאמר על צער. ויהי – אף על גב שלא כתוב בימי, דפוס של צער יש בו. ויהי אחר הדברים, אחר הדרגה התחתונה של כל הדרגות העליונות. ומהו הדברים? כמה שגאמר (שמות ט) לא איש דברים אנכי.

ומי היה אחר הדרגה הזו? והאלהים נסה את

לקטרגא קמי קדשא ברוך הוא. הכא אית לאסתפלא והאלהים נסה את אברהם. את יצחק מיבעי ליה. דהא יצחק בר תלתין ושבע שנין הוה והא אבוי לאו בר עונשא דייליה הוה, דאלמלא אמר יצחק לא בעינא לא אתענש אבוי עליה. מאי טעמא והאלהים נסה את אברהם ולא כתיב נסה את יצחק.

אלא את אברהם ודאי דכעי לאתפללא כדינא, דהא אברהם לא הוה ביה דינא כלל מקדמת דנא, והשתא אתפליל מיי"א באש"א. ואברהם לא הוה שלים עד השתא דאתעטר למעבד דינא ולאתקנא ליה באתריה.

וכל יומיו לא הוה שלים עד השתא

אברהם. שבא יצר הרע לקטרג לפני הקדוש ברוך הוא. כאן יש להסתכל, והאלהים נסה את אברהם? את יצחק היה צריך (לכתוב), שהרי יצחק היה בן שלשים ושבע, והרי אביו לא היה בר ענש שלו, שאלמלא אמר יצחק איני רוצה – לא היה נענש אביו עליו. מה הטעם והאלהים נסה את אברהם ולא כתוב נסה את יצחק? אללא את אברהם, ודאי שרצה להכליל עם דין, שהרי אברהם לא היה בו דין כלל מקדם לכו, וכאן נכללו מ"ם עם א"ש, ואברהם לא היה שלם עד עכשו, שהתעטר לעשות דין ולהתקינו במקומו.

וכל ימיו לא היה שלם עד עכשו שנכלל מ"ם עם א"ש וא"ש עם מ"ם, ומשום כך והאלהים נסה את אברהם ולא את יצחק, שהומין אברהם להכליל עם דין. וכשעשה את זה, נכנס א"ש עם

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קט"ב ע"ב)

תרפ"ד

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קט"ב ע"ב)

תרפ"ה

דַּתְּחַלֵּיל מִנֵּ"א בְּאִשׁ"א וְאִשׁ"א
 כְּמִנֵּ"א, וּבְגִין כֶּן וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת
 אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, דְּזַמְיִן
 אַבְרָהָם לְאַתְּחַלֵּל בְּדִינָא, וְכֵן עֲבִיד
 דָּא, עֹל אִשׁ"א כְּמִנֵּ"א וְאִשְׁתָּלִים
 דָּא עִם דָּא. וְדָא עֲבִיד דִּינָא
 לְאַתְּחַלֵּל דָּא בְּדָא. וּבְדִין יִצְרָ הֲרַע
 אֲתָא לְקַטְרָגָא עֲלֵיהּ דְּאַבְרָהָם דְּלֹא
 אִשְׁתָּלִים בְּדָקָא יְאֹת עַד דִּי עֲבִיד
 דִּינָא בְּיִצְחָק. דִּי יִצְרָ הֲרַע אַחֵר
 הַדְּבָרִים אִיהוּ וְאֲתָא לְקַטְרָגָא.

וְתָא חֲזִי וְרָא דְמַלְהָ, אַף עַל גַּב
 דְּקָאֲמַרְן דְּאַבְרָהָם כְּתִיב וְלֹא יִצְחָק,
 יִצְחָק נְמוּ אֲתְּחַלֵּיל בֵּיהּ בְּהַאי קְרָא,
 וְרָא דְכְּתִיב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת
 אַבְרָהָם. נִסָּה לְאַבְרָהָם לֹא כְּתִיב אֱלֹא
 אֶת אַבְרָהָם אֶת דִּי יִקָּא וְדָא יִצְחָק.
 דְּהָא בְּהַיָּא שְׁעֵתָא כְּגִבּוֹרָ"ה תַּמָּא
 שְׂרָא, כִּינּוּ דְאַתְּעַקֵּד וְאִדְמִן בְּדִינָא

עַל יְדָא דְאַבְרָהָם בְּדָקָא יְאֹת, בְּדִין
 אֲתַעֲשֵׂר בְּאַתְרֵיהּ בְּהִידֵיהּ דְּאַבְרָהָם
 וְאַתְּחַלֵּילוּ אִשׁ"א כְּמִנֵּ"א וּפְלִיקוּ
 לְעֵילָא, וּבְדִין אֲשַׁפְּחָ מַחְלוּקָתָא
 בְּדָקָא יְאֹת מִיָּא בְּאִשָּׁא.

מֵאֵן ^(ע"ב) חֲמָא אַבָּא רַחֲמָנָא
 דְּאַתְּעִבֵיד אַכְזָר. אֱלֹא כְּגִין
 לְאַשְׁפַּחָא מַחְלוּקָתָא מִיָּא בְּאִשָּׁא
 וְלֹא תַעֲשֵׂרָא בְּאַתְרֵיהּוּ ^{(ד"א ל"ג בְּדָקָא יְאֹת),}
 עַד דְּאֲתָא יִעֲקֹב וְאַתְּמַקֵּן כִּלְאָ בְּדָקָא
 יְאֹת וְאַתְּעִבִירוּ תַלְתָּא אַבְהָן שְׁלַמִּין
 וְאַתְּמַקְנוּ עַלְאֵי וְתַמְאֵי:

וְיֵאמֵר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ. וְכִי הִיאֵךְ
 יְכִיל אַבְרָהָם דְּאִיהוּ סָבָא. אִי תִימָא
 כְּגִין דִּי יִצְחָק לֹא נְפִיק מִרְשׁוּתֵיהּ כִּלְלָא,
 יְאֹת, אֲבָל כְּמָה דְּאֲתָא אֲמַר, ^(במדבר ט)
 קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֱלֻעָזָר בְּנֵי אֱלֹא
 כְּגִין לְאַמְשַׁכָּא לֹון כְּמַלְיִן וְלֹא דְּבִרָא
 לֹון לְרַעוּתָא דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אוּף

הִכָּא קַח בְּמַלְיִן. אֶת בְּנֶךְ אֶת יְחִידֶךָ
 אֲשֶׁר אָהַבְתָּ הֵא ^(דף ק"ב ע"א) אֹוקְמוּהָ.
 וְלֶךְ לְךָ אֶל אֲרֶץ הַמּוֹרִיָּה כְּמָה דְּאֲתָא
 אֲמַר ^(שיר השירים ד) אֲלֶךְ לִי אֶל הַר
 הַמּוֹר. לְאַתְּגָנָא בְּאַתְרָא דִּיתְחַזֵּי:

בְּיֹום הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת
 עֵינָיו וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק. בְּיֹום
 הַשְּׁלִישִׁי הָא אֹוקְמוּהָ, אֱלֹא כִּינּוּ
 דְּאַתְמַר וַיִּקֵּם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
 אֲמַר לוֹ הָאֱלֹהִים מִיָּא טַעֲמָא בְּיֹום
 הַשְּׁלִישִׁי וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק.
 אֱלֹא כְּגִין דְּכְתִיב כִּי בְּיִצְחָק יִקְרָא לְךָ
 זָרַע וְדָא הוּא יִעֲקֹב דְּנִפְק מִגְּנִיָּה וְהָאִי
 הוּא בְּיֹום הַשְּׁלִישִׁי. וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם
 מִרְחוֹק כְּמָה דְּאֲתָא אֲמַר ^(ירמיה לא)
 מִרְחוֹק יִי נִרְאָה לִי.

וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם. דָּא הוּא יִעֲקֹב
 דְּכְתִיב, ^(בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם.
 אֲסַתְּפַל אַבְרָהָם בְּיֹום הַשְּׁלִישִׁי דְּאִיהוּ

תרגום לשון הוהר

מִי נִשְׁלַם זֶה עִם זֶה. וְזֶה עוֹשֶׂה הַדִּין הַלְּכָל
 שְׁתַּמְצָא מַחְלָקָת מִיָּם עִם אִשׁ וְלַתַּעֲשֵׂר בְּמִקּוּמָם
^{(ברא"ו),} עַד שֶׁבָּא יִעֲקֹב וְהַכֵּל הַתַּתְּקַן כְּרָאוּי,
 וְנַעֲשֵׂוּ שְׁלֵשָׁה אַבּוֹת שְׁלַמִּים וְתַתְּקִנוּ עֲלוּנִים
 וְתַתְּחוּנִים.

וְיֵאמֵר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ. וְכִי אִיד כֹּל אַבְרָהָם
 שְׁהוּא זְקֵן? אִם תֵּאמַר מִשׁוּם שְׂיִצְחָק לֹא יִצָּא
 מִרְשׁוֹתָא כִּלְלָא - יְפֹה, אֲבָל כְּמֹה שְׂנֵאמַר ^(במדבר ט)
 קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֱלֻעָזָר בְּנֵי אֱלֹא כְּדִי
 לְהַמְשִׁיכָם בְּדָבָרִים וְלַהֲנַיְיגָם לְרַצוֹן הַקְּדוֹשׁ
 בְּרִיךְ הוּא, אַף כָּאן קַח בְּדָבָרִים. אֶת בְּנֶךְ אֶת
 יְחִידֶךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, הֲרִי פְרִשׁוּהָ. וְלֶךְ לְךָ אֶל
 אֲרֶץ הַמּוֹרִיָּה, כְּמֹה שְׂנֵאמַר ^(שיר ד) אֲלֶךְ לִי אֶל הַר
 הַמּוֹר, לְתַתְּקֵן בְּמִקּוּם שְׂרָאוּי.

תרגום לשון הוהר

כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה שְׁעֵתִיד לְצַאת מִמֶּנּוּ יִעֲקֹב,
 שְׁהָרִי כְּשֶׁהֲלֶךְ לְעַקֵּד אֶת יִצְחָק אִינוּ שָׁבַח כֵּל כֶּן
 שְׁלוֹוִ.

אֲמַר לוֹ, וַדָּאִי ^(ע"ו) שְׂרָאָה אֶת יִעֲקֹב, שְׁהָרִי
 מִקְדָּם לְכֹן יִדַע אַבְרָהָם אֶת הַחֲכֵמָה, וְהִסְתַּכֵּל
 עַכְשָׁו בְּיֹום הַשְּׁלִישִׁי שְׁהָא דְרָגָה שְׁלִישִׁית
 לְעֵשׂוֹת שְׁלַמוֹת, וְאָן רָאָה אֶת יִעֲקֹב, שְׁכַתּוֹב
 וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם. אֲבָל עַכְשָׁו עֲמַד לוֹ הַדְּבָר
 מִרְחוֹק, מִשׁוּם שֶׁהֲלֶךְ לְעַקֵּד אֶת יִצְחָק וְלֹא רָצָה
 לְהַרְהֵר אַחֲרֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרִיךְ הוּא.

מִרְחוֹק רָאָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הָאֲסַפְקָלְרִיָּה שְׁלֹא
 מֵאִירָה בְּלִבְדָּה, וְלָכֵן רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא תַתְּגַלֵּה
 הַכֵּל. שְׁאֵלוֹ הִיתָה מִצִּוְיָהּ הָאֲסַפְקָלְרִיָּה הַמְּאִירָה
 עַל הָאֲסַפְקָלְרִיָּה שְׁאִינָה מֵאִירָה, תַתְּקִים עֲלֵיהּ

פרשת וירא אליו ספר הזהר

ליה ולא אתגלי כלא, דאלו אספקלריאה דנהרא הנה שכיח על האי אספקלריאה דלא נהרא אתקניים עליה אברהם דקא יאות, אבל מרחוק, בלחודוי הנה, מרחוק.

מאי טעמא אסתלק מהאי מלה אספקלריאה דנהרא בגין דהאי דרגא דיעקב הנה. ובגין דיעקב עד לא אתייליד לא אשתפח השתא על האי דרגא. ותו בגין דיהך ויקבל אגרא. וינרא את המקום מרחוק דא יעקב כמה דאתמר מרחוק דלא זכה ביה. (ראייה בעיני בתיא עמא אלא מרחוק מנא האי דרגא דהא כד איתא יעקב מית הנה אברהם ואסתלק מעמא וינרא את המקום מרחוק אבל לא בראיה אתרא):

ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים וגו'. רמיז (חמא) הכא דאף על גב דאתו לההוא ראייה וחמא ליעקב, אמר אברהם ודאי קדשא

ספר הזהר

(דף קב ע"א)

תרפז

כריף הוא ידע בגוונא אתרא דאתחזי, מיז ויבן שם אברהם את המזבח וגו'. מה כתיב לעילא ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, הא אונקמוהי. אבל מאי טעמא לא אתיב ליה (מדי) מיד. אלא בגין דהא אסתלק מרחמי דאבא על ברא ובגין כף פתיב הנני בני, הנני דאסתלקו רחמי ואתהפך לדינא:

ויאמר אברהם, ולא כתיב ויאמר אביו, דהא לא קאים עליה כאבא אלא בעל מחלוקת הנה ביה. אלהים יראה לו השנה. יראה לנו מיכעני ליה, מאי יראה לו. אלא אמר ליה אלהים יראה לו לגרמיה, כד איהו יצטרף. אבל השתא בני ולא אמרא. מיז וילכו שניהם יחדו.

רבי שמעון פתח ואמר (ישעיה לג) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום

תרגום לשון הווהר

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי. הרי פרשוהי. אבל מה השעם לא השיב לו ודריז מיז? אלא משום שהרי הסתלק מרחמים של אב על בן, ולכן כתוב הנני בני, הנני שהסתלקו הרחמים והתהפך לדין.

ויאמר אברהם, ולא כתוב ויאמר אביו, שהרי לא עמד עליו כאבא, אלא בעל מחלוקת הנה עמו. אלהים יראה לו השנה. הנה צריך (לכתוב) יראה לנו, מה זה יראה לו? אלא אמר לו אלהים יראה לו לעצמו כשהוא יצטרף, אבל עכשו בני, ולא כבש. מיז וילכו שניהם יחדו.

רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה לג) הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יכפיו. הן אראלם - אלו מלאכים עליונים, צעקו באותה שעה

ספר הזהר

(דף קב ע"א)

תרפז

שמואל שמואל, בתראה שלים, קדמאה לא שלים. בתראה נביא, קדמאה לא נביא. אבל משה משה, לא פסיק, בגין דמיזמא דאתייליד לא אעדי מגיה שכינתא. אברהם אברהם. רבי חייה אמר בגין לאתערא ליה ברוחא אתרא בעובדא אתרא בלבא אתרא.

רבי יהודה אמר אתבריר יצחק ואסתליק ברעותא קמי קדשא כריף הוא כריחא דקטורת בוסמין דקרכין כהנייא קמיה, תרין זמנין ביימא ואשתלים קרפנא. דהא צערא דאברהם הנה כשעתא דאתמר ליה אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה. חשיב דקרפניה לא אשתלים ולמגנא עבד וסדר כלא ובנה מזבח. מיז.

וישא אברהם את עיניו וינרא והנה

תרגום לשון הווהר

ורצו לעמד על אותו הדבר, שכתוב (בראשית טו) ויבא אתו החוצה, לכן צעקו חצה. מלאכי שלום - אלו אותם מלאכים אחרים שהיו עתידים ללכת לפני יעקב, ובשביל יעקב הכטיח להם שלמות הקדוש ברוך הוא, שכתוב (שם לג) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים. ואלו נקראו מלאכי שלום, כלם כבו כשראו את אברהם שעוקד את יצחק, והודיעו עליונים ותחתונים וכלם על יצחק.

ויקרא אליו מלאך ה' וגו'. מפסיק טעם ביניהם, שאין אברהם האחרון כראשון. האחרון שלם, הראשון לא שלם. כמו זה שמואל שמואל - האחרון שלם, הראשון לא שלם. האחרון נביא, הראשון לא נביא. אבל במשה משה אין

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קכ ע"ב) תרפח

פרשת וירא אליו

ספר הזוהר

(דף קכ ע"ב) תרפח

תרפח

איל אחר וגו' הא תנינן הוא איל דאתברי בין השמשות הנה, וכן שנתו היה כמה דאת אמר, (במדבר ו) כבש אחד בן שנתו והכי אצטרף (ג"א) ואת אמרת בין השמשות, ותי ותי יצחק לא תה בעלמא אלא אתפיקו (ו) ותי ותי לא תה בעלמא ואת אמרת בין השמשות. אלא אתפיקו חילא לאודמנא ההוא אימרא בשעתא דאצטרף ליה לאברהם. כמה דכל אנון מלין דהוה בין השמשות אתמנא חילא לאודמנא ההוא מלה (להווא זמנא) בשעתא דאצטרף ליה. הכי נמי האי איל דאתקריב תחותיה דיצחק.

פתח ואמר, (ישעיה סו) בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם וגו'. תא חזי, בכל צרתם דישראל פד אנדמן לון עאקו, כתיב לא כאל"ף וקרי בוא"ו, בגין דקדשא ברין הוא עמהון בעקו. לא כאל"ף, אתר עלאה יתיר, אף על גב דלאו בההוא

אתר רוגזא ועקו, להתם לעילא מטא עקתא דישראל. לא כאל"ף קמא דאת אמר, (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו. כתיב כאל"ף וקרי בוא"ו. ומלאך פניו הושיעם. והא איהו עמהון בההוא עקו, ואת אמרת הושיעם. אלא מושיעם לא כתיב, אלא הושיעם מקדמת דנא דאיהו זמין בההוא עקו למסבל עמהון. תא חזי, בכל זמנא דישראל אנון בגלותא, שכינתא עמהון בגלותא, והא אוקמוה, דכתיב (דברים ל) ושב יי אלהיך את שבותך ורחמך וגו'.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם, דא שכינתא. דאיהו עמהון בגלותא ואת אמרת דאיהו הושיעם. אלא הכי הוא ודאי, דאלין אנון משכנותיו דקודשא ברין הוא בגלותא, ובגין דשכינתא עמהון קדשא ברין הוא אדבר לון לאוטבא לון ולאפקא לון מן גלותא, דכתיב, (שמות ו) ואזכר את

בריתי בקדמיא, ולבתר ועמה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

וגם ראיתי. לאסגא ראה אחרא דאיהו קדמא דכלא, וכתיב, (שמות ב) ויזכר אלהים את בריתו דא שכינתא. את אברהם לאברהם מיבעי ליה, אלא את אברהם דא הוא חברותא וזווגא דילה באכהן. את אברהם דא הוא מערבית דרומית. את יצחק דא הוא צפונית מערבית. ואת יעקב דא הוא זווגא חדא, כללא חדא, זווגא שלים כדקא יאות.

כגוונא דא את השמים דא הוא כללא מדת לילה פיום, ואת הארץ דא מדת יום בלילה כחדא. אוף הכא ככלהו את, ובצעקב ואת, למחוי כלא זווגא חדא דלא מתפרשין דבר

תרגום לשון הזוהר

שהיא עמם בגלות, ואתה אומר שהוא הושיעם? אלא כך זה בודאי, שאלה הם משכנותיו של הקדוש ברוך הוא בגלות. ומשום שכינה עמהם, הקדוש ברוך הוא זוכר אותם להיטיב להם ולהוציאם מהגלות, שכתוב (שמות ו) ואזכר את בריתי, בהתחלה, ואחר כך, ועמה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

וגם ראיתי - לרבות ראיה אחרת שהיא הראשונה של הכל. וכתוב (ס) ויזכר אלהים אל בריתו, זו שכינה. את אברהם? לאברהם היה צריך לכתב. אלא את אברהם זו חברות והווג שלה עם האבות. את אברהם - זהו מערבית דרומית. את יצחק - זהו צפונית מערבית. ואת יעקב - זהו זווג אחד, כלל אחד, זווג שלם כראוי.

כמו זה את השמים - זהו כלל של מדת לילה

ונוקבא לעלמין. וזמין קדשא ברין הוא לאכרוזא בכל עלמא ולאשמעא קל דלימא (ישעיה סו) ויאמר אף עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

(עד כאן פרשת וירא) (דף קכא ע"א).

פרשת ויהיו חיי שרה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, רבי יוסי פתח ואמר, (וינה א) וישאו את יונה ויטלהו אל הים ויעמד הים מזעפו. הכא אית לאסתפללא, מאי טעמא ארעישת ימא עליה דיונה, ולא ארעישת עליה ארעא, פיון דהנה אזיל בגין דלא תשרי עליה שכינתא, ימא (עלמא) אמאי אחיד ביה פד הנה אזיל.

אלא ודאי מלה באתריה הנה. ים,

פיום. ואת הארץ - זו מדת יום בלילה כאחד. אף כן כולם את, ובצעקב ואת, שהיה הכל וזוג אחד שלא נפרדים וכן נוקבא לעולמים. ועתידי הקדוש ברוך הוא להכריז בכל העולם ולהשמיע קול שיאמר (ישעיה סו) ויאמר אף עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

פרשת ויהיו חיי שרה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים. רבי יוסי פתח ואמר, (וינה א) וישאו את יונה ויטלהו אל הים ויעמד הים מזעפו. כאן יש להסתכל מה הטעם הרעיש הים על יונה ולא הרעישה הארץ עליו, פיון שהיה הולך פדי שלא תשרה עליו השכינה? למה הים (תעליו) היה אוזו בו כשהיה הולך?

אלא ודאי הנה הדיבר במקומו. ים שנינו, הים

תרגום לשון הזוהר

אף על גב שאין באותו מקום רגו וצרה, לשם למעלה מגיעה צרתם של ישראל. לא כאל"ף, כמו שנאמר (תהלים ק) הוא עשנו ולא אנחנו. כתוב כאל"ף וקוראים בוא"ו.

ומלאך פניו הושיעם, והרי הוא עמם באותה צרה, ואתה אומר הושיעם? אלא לא כתוב מושיעם, אלא הושיעם מקדם לכן, שהוא עתיד באותה צרה לסבל עמם. בא ראה, בכל זמן שישראל בגלות - שכינה עמם בגלות, והרי פרשוה שכתוב (דברים ל) ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך וגו'.

דבר אחר ומלאך פניו הושיעם - זו שכינה,

בין השמשות ועד, ותי ותי לא תה בעלמא, אלא נפקו (ו) ותי ותי לא תה בעלמא? אלא נפקד כח שזימן אותו האיל בשעה שהצטרף אותו אברהם. כמו שכל אותם הדברים שהיו בין השמשות, התמנה כח שזינדמן אותו דבר (למשו סו) בשעה שצריך אותו. כך גם האיל הנה שהקרב תחת יצחק.

פתח ואמר, (ישעיה סו) בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם וגו'. בא ראה, בכל צרתם של ישראל, כשמונדמנות להם צרות, כתוב לא כאל"ף וקוראים בוא"ו, משום שהקדוש ברוך הוא עמם בצרה. לא כאל"ף מקום יותר עליון,

פרשת ויהי חיי שרה

ספר הזוהר

(דף קכא ע"א)

תרצ

תַּנּוּ יָם דְּמִנְיָא לְרַקִּיעַ וְרַקִּיעַ לְכַסָּא הַכְּבוֹד, וּבְגִין כִּן נִמְא אַחִיד בֵּיה וְנֻטַל לִיה (בגין דתה ערים) מַמְקַי יִמָּא עֵרַק (ג"א ומקמי ימא ביה שרא דאה בדוקמיה), שְׂדֵי יִמָּא דְאָ בֵּיה בְּדוּקְתָּא (ג"א תשרי דא בדוקמתא).

וּישָׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלֶהוּ אֶל הַיָּם. אוֹלִיפְנָא כַּד הוּוּ נְטָלִי לִיה וְטַבְעֵי יִרְכוּי בְיָמָא, הָוָה יִמָּא שְׂכִיף, וְזַקְפִּין לִיה, אֲתַרְעֵשׂ יִמָּא, כֹּל מַה דְטַבְעֵי לִיה הֲכִי אֲשַׁתְּכִיף יִמָּא, עַד דְאִיהוּ אֲמַר שְׂאוּנִי וְהִטְלִינִי אֶל הַיָּם, מִיָּד וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלֶהוּ אֶל הַיָּם.

בְּיַוֵּן דְאֲתַרְמִי בַיָּם פְּרַחָה מַגִּיהַּ נִשְׁמַתִּיה, וְסַלְקָא עַד פְּרַסְיָא דְמַלְכָּא, וְאֲתַדְנַת קַמִּיהַּ, וְאֲתַדְרַת לִיה נִשְׁמַתִּיה, וְעַאל כְּפֻמָּא דֶּהוּוּא נִנְנָא, וּמִית נִנְנָא, לְכַתֵּר אֲתַקְמִים הַהוּא נִנְנָא, וְאִוְקַמּוּהָ. (דף קכא ע"ב).

פרשת ויהי חיי שרה

ספר הזוהר

(דף קכא ע"ב)

תרצא

עַל בִּישׁוּי דְאִיהוּ זְמִין לְמַעְבַּד, וּבְגִין כִּן אֲתַדְנָן בַּר נֶשׁ קַמִּי קַדְשָׁא בְּרִיף הוּא.

תַּא חֲזִי, בְּיוֹן דְאִטְלוּ לִיה לְיוֹנָה בְּיָמָא, מַה כְּתִיב, וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעַפּוֹ. הַיָּם עֲלָאָה, מָאִי וַיַּעֲמֵד, דְקָאִים בְּקִיּוּמִיהַּ בְּדָקָא זְאוּת, בְּעַמִּידָה אִיהוּ כַּד רוּגְזָא שְׂכִיף, בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא שְׂרִיָּא בְעַלְמָא, הַהוּא בִּי דִינָא אִיהוּ כַּאֲתָתָא דְמַתְעַבְרָא, וְקַשְׂיָא לְאוּלְדָּא, וְכַד אוֹלִידַת שְׂכִיף רוּגְזָא. הֲכִי נְמִי כַּד דִּינָא שְׂרִיָּא בְעַלְמָא, לֹא שְׂכִיף וְלֹא נַח עַד דְאֲתַעְבִּיד דִּינָא בְּחַיִּיבָא, בְּדִין הוּא נִיחָא דִלִּיהַּ, לְמִיקָם בְּדוּקְתָּא שְׁלִים, וְלְמִיקָם בְּקִיּוּמִיהַּ, הֲדָא הוּא דְכְתִיב, (משלי יא) וּבִאֲבַד רְשָׁעִים רָנָה. וְהָא אוֹקִימָנָא.

בְּאֲבַד רְשָׁעִים רָנָה. וְהַכְּתִיב (יחזקאל יח)

הַחֶפֶץ אֶחָפֶץ מוֹת רָשָׁע וְהָא לִית נִיחָא קַמִּי קַדְשָׁא בְּרִיף הוּא כַּד אֲתַעְבִּיד דִּינָא בְּרִשְׁעִיָּא. אֲלֵא כִּאֵן קוֹדֶם דְאֲשַׁתְּלִים קִיסְטָא, כִּאֵן לְכַתֵּר דְאֲשַׁתְּלִים קִיסְטָא (אית ליה נִיחָא):

תוספתא

וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה. גּוֹפֵא דְמַתְנִיתוּן, אֲנִן קְרִיבִין הוּיָא, שְׁמַעְנָא קְלָא מִתַּהֲפַךְ מַעֲלָא לְתַתָּא, אֲתַפְשַׁט בְּעַלְמָא, קַל מִתְּבַר טוֹרִין, וּמִתְּבַר טַגְרִין תְּקִיפִין, עֲלֵעוּלִין בְּרַבְרִין סַלְקוּן, אוֹדְנָנָא פְתִיחוּן. הָוָה אֲמַר בְּמַמְלַנּוּי. קִיץ קוּצִיָּתָא, דְמִיכּוּן. דְמִימִין, שְׁיַתָּא בְּחוּרְיָהוּן, קִיּוּמִין בְּקִיּוּמִיהוּן. מַלְכָּא דְמַמְלָל, (ולא אַעֲבִיר, אֲשַׁתְּכַחוּ) נְטַרִי תַרְעִין, שְׁלִיטָא דְתַנְלִין סְגִיאִין קָם בְּקִיּוּמִיהַּ.

בְּלָהוּ לֹא מַרְגָּשִׁין וְלֹא יַדְעִי דְסַפְרָא פְתִיחַ וּבְשִׁמָּא אַכְתוּב, וְדוּמָה קָאִים וְנֻטַל

תרגום לשון הזוהר

דוּמָה לְרַקִּיעַ, וְהַרְקִיעַ לְכַסָּא הַכְּבוֹד, וּמִשּׁוּם כִּן הַיָּם אֲחוּ בּוּ וְנֻטַל אוֹתוּ (מִשּׁוּם שְׂקָהּ בּוֹרַת) בְּרַח מַלְכְּפִי הַיָּם (ג"א ויטלפי הים בו שרקה דאה במקומו), וְרַק הַיָּם בּוּ דְ בְּמַקוּמוּ (ג"א תשרי תד בביקומה).

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלֶהוּ אֶל הַיָּם. לְמַדְנּוּ, כְּשִׁהְיִי נוֹטְלִים אוֹתוּ וּמִטְבְּעִים אֶת יִרְכוּי בַיָּם - הַיָּם הָיָה שׂוֹכֵךְ. מִרִּמִּים אוֹתוּ - וְהָיָה רוֹעֵשׂ. כֹּל מַה שְׁמִטְבְּעִים אוֹתוּ - כִּן הָיָה הַיָּם שׂוֹכֵךְ. עַד שְׁהוּא אֲמַר שְׂאוּנִי וְהִטְלִינִי אֶל הַיָּם. מִיָּד וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלֶהוּ אֶל הַיָּם.

בְּיַוֵּן שְׂנוּרַךְ בַּיָּם, פְּרַחָה מַמְנוּ נִשְׁמַתוּ וְעֻלְתָּה עַד כִּסָּא הַמְלָךְ וְנִדְוָנָה לְפָנָיו, וְהִזְרִיה לּוּ נִשְׁמַתוּ, וְנִכְנַס בְּפִי הַדָּג הַהוּא וּמַת הַדָּג. לְאַחַר מִכּוּן הַתְּקִים אוֹתוּ הַדָּג, וּפְרַשׁוּת. בַּא רְאָה, בְּשַׁעֲה שְׁאָדָם עוֹלָה עַל מַשְׁתֵּוּ בְּכַל

תרגום לשון הזוהר

בַּא רְאָה, בְּיוֹן שְׁהִטְלוּ אֶת יוֹנָה לָיָם מַה כְּתוּב? וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעַפּוֹ. הַיָּם הֶעָלִינוּ. מַה זֶה וַיַּעֲמֵד? שְׁעַמַּד בְּקִיּוּמוֹ כְּרִאִי. הוּא בְּעַמִּידָה כְּשִׁהְרָגוּ שׂוֹכֵךְ. שַׁעֲה שְׁהִדִּין שְׂרִי בְעוֹלָם, אוֹתוּ בֵּית הַדִּין הוּא כְּמוֹ אִשָּׁה שְׂמַתְעַבְרַת וּמַקְשָׁה לְדַת, וְכַשְׂמוּלִידָה, שׂוֹכֵךְ הַרְגוּ. כִּן גַּם כְּשִׁהְדִּין שׂוֹרָה בְּעוֹלָם, לֹא שׂוֹכֵךְ וְלֹא נַח עַד שְׁנַעֲשֵׂה הַדִּין בְּרִשְׁעִים, וְזֹא הוּא הַמְנוּחָה שְׁלוֹ, לְעַמַּד בְּמַקּוּם שְׁלָם וְלְעַמַּד בְּקִיּוּמוֹ. וְהוּוּ שְׂכַתּוּב (משלי יא) וּבִאֲבַד רְשָׁעִים רָנָה. וְזֶה בְּאַרְגוֹ.

בְּאֲבַד רְשָׁעִים רָנָה. וְהָרִי כְתוּב (יחזקאל יח) הַחֶפֶץ אֶחָפֶץ מוֹת רָשָׁע? וְהָרִי אֵין נַחַת לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרִיף הוּא כְּשִׁנְעֵשֶׂה דִין בְּרִשְׁעִים? אֲלֵא כִּאֵן קָדָם שְׁנַשְׁלַמָּה סַפָּה - וְכִּאֵן אַחַר שְׁנַשְׁלַמָּה הַסָּפָה (יש לו חַת).

וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה. גּוֹף הַמַּשְׁנָה, אֲנִן קְרוּבִים הָיִינוּ, שְׁמַעְנֵנוּ קוֹל מִתַּהֲפַךְ מַמְעֵלָה לְמַטָּה מִתַּפְשֵׁט בְּעוֹלָם, קוֹל מִשְׁבַּר הַרִים וּמִשְׁבַּר סַלְעִים חֲזָקִים, רוּחוֹת חֲזָקוֹת עוֹלוֹת. אֲזִינְנוּ פְתוּחוֹת.

הָיָה אוֹמַר בְּמַסְעִי, אֶקִּיץ בְּקוֹץ הַיּוֹשִׁים הַדּוּמָמִים. שְׁנָה בְּחוּרְיָהִם (בְּעִינְיָהִם). עוֹמְדִים עַל עַמַּדָם. הַמְלָךְ שְׂמַדְבַּר, (ולא עֲבִיר, נִכְצַח) שׂוֹמְרֵי הַשְׁעָרִים, שְׁלִטוֹן שֶׁל חִילוֹת רַבִּים עוֹמֵד עַל עַמַּדוֹ.

כְּלָם לֹא מַרְגִּישִׁים וְלֹא יוֹדְעִים שְׁהַסֵּפֶר פְּתוּחַ וּבִשְׁם נְכַתְּבִים, וְדוּמָה עוֹמֵד וְנֻטַל בְּחֶשְׁבוֹן, וְשׂוֹכְנֵי עֶפֶר שְׂבִים לְחַיִּין, וְקָרֵב טוֹב לְהַמְנוּת בָּהֶם, אֵינָם חוֹשְׁקִים בְּגִלְגוּל וְהַפּוֹךְ.

ספר

מב, מג, מד

תהלים

יח

ספר

מד, מה, מו

תהלים

יט

נפשי | לאלהים לאל הוי מתי אבוא
ואראה פני אלהים | היתה לי
דמעתי לחם יומם ולילה באמר אלי
כל־היום איה אלהיך | ה אלה אזכרה |
ואשפכה עלי | נפשי פי אעבר | בסף
אדם ערבית אלהים בקול־רנה
ותודה המון חוגג | מה־תשותחתי |
נפשי ותהמי עלי הוחילי לאלהים
פי־עוד אודנו ישועות פניו | אלהי
עלי נפשי תשותח על־כן אזכרך
מארץ ירקן וחרמונים מהר מצער |
ה תהום־אלי־תהום קורא לקול צנור־ך
כל־משפריך ונליך עלי עברו |
ט יומם | יצוה יהוה | חסדו וכל־לה
שירה עמי תפלה לאל חיי | אומרה |
לאל סלעי למה שכחתי למה־קור
אלך בלחץ אויב | כ ברצח בעצמותי
חרפוני צוררי באמרם אלי כל־היום
איה אלהיך | ב מה־תשותחתי נפשי
ומה־תהמי עלי הוחילי לאלהים פי־
עוד אודנו ישועת פני ואלהי :

ח לחודש
יום ראשון
מד * למנצח לבני־קרח משקיל :
ב אלהים | באזנינו שמענו
אבותינו ספרו־לנו פעל־פעלת
כימיהם כימי קדם : ג אתה | יך גוים
הורשת ותטעם תרע לאמים
ותשלחם : ד כי לא בחרכם ירשו ארץ
וזרעם לא־הושיעה למו פי־מינך
וזרעך ואור פניך פי רציתם : ה אתה־
הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב :
ו בך צרינו נגח בשמד נבוס קמינו :
ז כי לא בקשתי אבטח וחרפי לא
תושיעני : ח פי הושעתנו מצרינו
ומשנאינו הבישות : ט באלהים הללנו
כל־היום ושמך | לעולם נודה סלה :
י אף־זנחת ותכלימנו ולא־תצא
בעבאותינו : יא תשיבנו אחור מני־צר
ומשנאינו שסו למו : יב תתנו כצאן
מאכל וכגוים זריתנו : יג תמכר עמך
בלא־הון ולא־רבית במחיריהם :
יד תשימנו חרפה לשכנינו לעג וקלס
לסביבותינו : טו תשימנו משל בגוים
מנוד־ראש בלאמים : טז כל־היום
כלמתי נגדי ובשת פני כסתני :
יז מקול מתרף ומגדף מפני אויב

ומתנכס : יח כל־זאת באתנו ולא
שכחנו ולא־שקרנו בכריתך : טט לא־
נסוג אחור לבנו ותט אשרינו מני
ארץך : כ פי דפיתנו במקום תגים
ותכס עלינו בצלמות : כא אם־שכחנו
שם אלהינו ונפרש כפינו לאל זר :
כב הלא אלהים יחקר־זאת פי־הוא
ידע תעלמות לב : כג פי־עליך הרגנו
כל־היום נחשכנו כצאן טבחה :
כד עונה | למה תישן | אדני הקיצה
אל־תזנח לצחצח : כה למה־פניך תסתיר
תשפח עיניו ולחצונו : כו פי שחה
לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו :
כז קומה עזרתה לנו ופדנו למען
חסדך :

מד * למנצח על־ששנים לבני־קרח
משקיל שיר די־דת : ב רחש לפי |
דבר טוב אמר אני מעשי למלך לשוני
עט | ספר מהיר : ג לפי־פית מפני אדם
הוצק חן בשפתותיך על־כן ברכך
אלהים לעולם : ד גגור־תברך על־יך
גבור הודך והדרך : ה והדרך | צלח
רכב על־דבר־אמת וענוה־צדק ותורך
נוראות מינך : ו חציף שנונים עמים
תחתיד יפלו בלב אויבי המלך :
ז כסאך אלהים עולם ועד שבט מישור
שבט מלכותך : ח אהבת צדק ותשנא
רשע על־כן | משחד אלהים אלהיך
שמן ששון מתברך : ט מר־ואהלות

קציעות כל־בגדתיך מן־היכלי שן מני
שמחוך : י בנות מלכים ביקרותיך
נצבה שגל לימינך בכתם אופיר :
יא שמע־יבת וראי והטי אונך ושכחי
עמך ובית אביך : יב ויתאו המלך יפיד
פי־הוא אדניך והשתחוו־לו :
יג ובת־צר | במנחה פניך יחלו עשירי
עם : יד כל־כבודך בת־מלך פנימה
ממשבצות זרב לבושה : טו לרקמות
תוכל למלך בתולות אחריה רעותיה
מובאות לך : טז תוכלנה בשמחת וגיל
תבאינה בהיכל מלך : יז תחת אבתיך
היו בניך תשתמו לשירים בכל־
הארץ : יח אזכרה שמך בכל־דך ודך
על־כן עמים יהודוך לעלם ועד :

מד * למנצח לבני־קרח על־עלמות
שיר : ב אלהים לנו מחסה ונעז
עזרה בצרות נמצא מאד : ג על־כן
לא־נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים
בלב ימים : ד יהמו יחמרו מימיו
ירעשו הרים בגאותו סלה : ה נהר
פלגיו ישמחו עיר־אלהים קדש
משפני עליון : ו אלהים בקרבה בל־
תמוט יעזרה אלהים לפנות בקר :
ז יהמו גוים מטו ממלכות נתן בקולו
תמוג ארץ : ח יהוה צבאות עמנו
משגב־לנו אלהי יעקב סלה : ט לכו־
חזו מפעלות יהוה אשר־שם שמות
בארץ : י משפית מלחמות עד־קצה

ספר מו, מז, מח, מט

תהלים כ

ספר

מז, נ

תהלים

כא

הָאֲרֶץ קָשָׁת יִשְׁבֶּר וּקְצֵץ חֲגִית עֲגָלוֹת
יִשְׂרָף כְּאֵשׁ: ^{יא} הֲרָפוּ וְדָעוּ כִּי־אֲנֹכִי
אֱלֹהִים אַרְוִם בְּגוֹלִים אַרְוִם בְּאֲרָץ:
^{יב} יְהוָה צָבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב־לָנוּ אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֵלָה:

מז * לַמְנַצֵּחַ | לַבְּנֵי־קִרַח מִזְמוֹר:
ב פְּלֵה־עַמִּים תִּקְוֶוּ־בָהּ הֲרִיעוּ
לְאֱלֹהִים כְּקוֹל רֶחַב: ^ג כִּי־יְהוָה עֲלִיּוֹן
נוֹרָא מִלֶּךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־הָאָרֶץ:
ד יִדְבֹר עַמִּים תַּחֲתֵינוּ וְלֵאמִים תַּחַת
רַגְלֵינוּ: ^ה יִבְחַר־לָנוּ אֶת־נַחֲלָתָנוּ אֵת
גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר־אֱהָב סֵלָה: ^ו עֲלֶה
אֱלֹהִים בַּתְרוּעָה יְהוָה כְּקוֹל שׁוֹפָר:
ז זַמְרוּ אֱלֹהִים זַמְרוּ זַמְרוּ לְמַלְכֵנוּ
זַמְרוּ: ^ח כִּי מִלֶּךְ כָּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים
זַמְרוּ מִשְׁפִּיל: ^ט מִלֶּךְ אֱלֹהִים עַל־גּוֹיִם
אֱלֹהִים יֹשֵׁב | עַל־כֶּסֶף קָדְשׁוֹ: ^י נְדִיבֵי
עַמִּים | נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבֹתָהֶם כִּי
לְאֱלֹהִים מְגַנֵּי־אָרֶץ מֵאֵד גַּעֲלָה:

מח * שִׁיר מִזְמוֹר לַבְּנֵי־קִרַח: ^ב גָּדוֹל
יְהוָה וּמַהֲלֵל מֵאֵד בַּעִיר אֱלֹהֵינוּ
הֲרִיקְדָּשׁוֹ: ^ג יִפֶּה נוֹף מְשׁוֹש כָּל־
הָאָרֶץ הֲרִיצִיּוֹן יִרְכָּתֵי צִפּוֹן קְרִית מִלֶּךְ
רַב: ^ד אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתָיָהּ נוֹדַע
לְמִשְׁגָּב: ^ה כִּי־הִנֵּה הַמַּלְכִים נוֹעְדוּ
עָבְרוּ יַחְדָּו: ^ו הִמָּה רָאוּ כֵן תִּמְהוּ
נִכְהָלוּ נַחֲפוּזוֹ: ^ז רָעְדָה אֲחֻזַּתָם שָׁם
חֵיל כִּי־לָדָדָה: ^ח כְּרוּחַ קָדִים תִּשְׁפֹּר
אֲנִיּוֹת תְּרַשִּׁישׁ: ^ט כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ | כֵּן

רְאִינוּ בַּעִיר־יְהוָה צָבָאוֹת בַּעִיר
אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים יְכוֹנְנָה עַד־עוֹלָם
סֵלָה: ^ד דַּמְינוּ אֱלֹהִים חֲסִדְךָ כְּקֹרֵב
הַיְכָלְךָ: ^ה כַּשִּׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן תַּהֲלִתְךָ
עַל־קְצוֹי־אָרֶץ צֹדֵק מְלָאָה יְמִינְךָ:
^{יב} יִשְׁמַח | הֲרִיצִיּוֹן תְּגַלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה
לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ: ^{יג} סִבּוּ צִיּוֹן וְהִקְיִפוּהָ
סִפְרוּ מַגְדָּלֶיהָ: ^{יד} שִׁיתוּ לְבַבְכֶם |
לְחִילָהּ פִּסְגּוֹ אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן תִּסְפְּרוּ
לְדוֹר אַחֲרוֹן: ^{טו} כִּי זֶה | אֱלֹהִים
אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא וְנַהֲגֵנוּ עַל־
מוֹת:

ט לחדש יום שני

מט * לַמְנַצֵּחַ | לַבְּנֵי־קִרַח מִזְמוֹר:
ב שְׁמַע־זֹאת כָּל־הָעַמִּים הֲאֲזִינוּ
כָּל־יִשְׂבֵי חֵד: ^ג גַּם־בָּנֵי אָדָם גַּם־בְּנֵי־
אִישׁ יַחַד עֲשִׂיר וְאֲבִיוֹן: ^ד פִּי יִדְבֹר
חֲקָמוֹת וְהִגּוֹת לְפִי תְבוּנוֹת: ^ה אִשָּׁה
לְמִשְׁלַל אֲזַנִּי אֶפְתַּח כְּכֹזֵר חִידָתִי:
ו לְמָה אֵירָא בְיָמֵי גֵעַ עוֹן עַקְבִּי
יְסוּבְנִי: ^ז הַבְּטָחִים עַל־חֵילְךָ וּבְרַב
עֲשָׂרָם יִתְהַלְלוּ: ^ח אַח לֹא־פָדָה יַפְדֶּה
אִישׁ לֹא־יִתֵּן לְאֱלֹהִים כְּפָרוֹ: ^ט וַיִּקַּר
פְּדִיּוֹן נַפְשָׁם וְחָלַל לְעוֹלָם: ^י וַיַּחֲיֶי־עוֹד
לְנֶצַח לֹא יִרְאֶה הַשַּׁחַת: ^{יא} כִּי יִרְאֶה |
חֲכָמִים יְמוֹתוֹ יַחַד כְּסִיל וְבַעַר יֵאבְדוּ
וְעֹזְבוֹ לְאַחֲרֵיהֶם חֵילָם: ^{יב} קִרְבָּם
כְּתִימוֹ | לְעוֹלָם מִשְׁכַּנְתָּם לְדוֹר וָדוֹר
קִרְאוּ כַּשְׂמוֹתָם עָלֵי אֲדָמוֹת: ^{יג} וְאָדָם

בִּיקַר כַּל־יָלִין נִמְשַׁל כְּפַה־מוֹת נִדְמוּ:
^{יד} זֶה דְרָכָם כְּסָל לָמוֹ וְאַחֲרֵיהֶם |
כְּפִיהֶם יִרְצוּ סֵלָה: ^{טו} כַּצֵּאֵן | לְשֹׁאֵל
שָׁתוּ מוֹת יִרְעִם וַיִּדְרוּ בָם יִשְׂרָיִם |
לְפָקֵר וְצִיּוֹן וְצוּרִים לְכַלּוֹת שֹׁאֵל מִזְבֵּל
לוֹ: ^{טז} אֶף־אֱלֹהִים יַפְדֶּה גִפְשֵׁי מִיַּד־
שֹׁאֵל כִּי יַקְחֵנִי סֵלָה: ^{יז} אֶל־תִּירָא
כִּי־יַעֲשֶׂר אִישׁ כִּי־יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ:
^{יח} כִּי לֹא בְמוֹתוֹ יִקַּח הַכָּל לֹא־יִרַד
אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ: ^{יט} כִּי־נִפְשׁוּ בַחֲיָיו וַיִּבְרַךְ
יִוִּדְךָ כִּי־תִיטִיב לָךְ: ^כ תְּבוֹא עַד־דְּוֹר
אַבּוֹתָיו עַד־נֶצַח לֹא יִרְאוּ־אוֹר:
^{כא} אָדָם בִּיקַר וְלֹא יָבִין נִמְשַׁל כְּפַה־מוֹת
נִדְמוּ:

נ * מִזְמוֹר לְאַסָּף אֶל | אֱלֹהִים יְהוָה
דָּבַר וַיִּקְרָא־אָרֶץ מִמְזוֹר־שְׁמֹשׁ עַד־
מִבֹּאוֹ: ^ב מִצִּיּוֹן מִכְּלַל־יָפִי אֱלֹהִים
הוֹפִיעַ: ^ג יָבֵא אֱלֹהֵינוּ וְאֶל־יִהְרַשׁ אֲשֶׁ־
לְפָנָיו תֹּאכַל וְסִבִּיבָיו נִשְׁעָרָה מֵאֵד:
ד יִקְרָא אֱלֹהִים מֵעַל וְאֶל־הָאָרֶץ
לְדִין עַמּוֹ: ^ה אֶסְפוּ־לִי חֲסִידֵי קְרִיתִי
כְּרִיתִי עַל־יִזְבַּח: ^ו וַיִּגִּידוּ שְׁמִים עֲדָקוֹ
כִּי־אֱלֹהִים | שִׁפְטָהּ הוּא סֵלָה: ^ז שְׁמַעְהָ
עַמִּי | וְאֲדַבְּרָה יִשְׂרָאֵל וְאֶעֱיֶדָה בָּךְ
אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אֲנֹכִי: ^ח לֹא עַל־זִבְחֶיךָ
אוֹכִיחֶךָ וְעוֹלְתֶיךָ לְנֹגְדֵי תְמִיד: ^ט לֹא־
אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָר מִמִּכְלָאֲתֶיךָ עֲתוּדִים:
י כִּי־לִי כָל־חֲתוּמֵי־יַעַר בְּהֵמוֹת בְּהַר־רִי־
אֵלָךְ: ^{יא} יִדְעֵתִי כָּל־עוֹף הַרִים וַיִּזֵּן

שְׂדֵי עַמְדֵי: ^{יב} אִם־אָרַעֵב לֹא־אֶמַר לָךְ
כִּי־לִי תִבֵּל וּמְלֹאָה: ^{יג} הָאוֹכַל בִּשְׂרָר
אֲבִירִים וְרָם עֲתוּדִים אֲשֶׁתָּה: ^{יד} זָבַח
לְאֱלֹהִים תוֹדָה וְשִׁלֵּם לְעֹלִיוֹן נְדָרֶיךָ:
^{טו} וַיִּקְרָאנִי בְיָוִם צָרָה אֲחַלְצֶךָ וְתִכְבְּדֵנִי:
^{טז} וְלִרְשָׁע | אֶמַר אֱלֹהִים מַה־לָּךְ לִסְפָר
חֲקִי וְתִשָּׂא כְּרִיתִי עַל־יָפִיךָ: ^{יז} וְאַתָּה
שָׁנַאת מוֹסֵר וּתְשַׁלַּךְ דְּבַרִי אַחֲרָיךָ:
^{יח} אִם־דָּאִיתָ גִּבֹּב וּתְרַץ עִמּוֹ וְעַם
מִגְּאָפִים חֲלַקְךָ: ^{יט} פִּידֶה שְׁלַחַת בְּרַעְיָה
וְלִשְׁוֹנֶךָ תַּצְמִיד מִרְמָה: ^כ תִּשָּׁב בְּאֲחִיךָ
תְּדַבֵּר בְּכֹן־אִמְךָ תִּתְּנֶה־פִי: ^{כא} אֵלֶּה
עֲשִׂיתָ | וְהַחֲרַשְׁתִּי דְמִית הַיּוֹת־אֲהִיָּה
כְּמוֹךָ אוֹכִיחֶךָ וְאֶעֱרַכָּה לְעֵינֶיךָ:
^{כב} כִּי־נוֹנָא זֹאת שְׁכַחִי אֱלוֹהַּ פֶּן־אֲטַרְךָ
וְאִין מִצִּיל: ^{כג} זָבַח תוֹדָה לְכַבְּדֵנִי
וְשֵׁם דְּרָךְ אֲרָאֵנוּ בְּיַשַׁע אֱלֹהִים:

ליום שלישי

נא * לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ^ב כְּבוֹא־
אֵלָיו נִתַּן הַנְּבִיא כַּאֲשֶׁר־פָּא אֶל־
בַּת־שֹׁבַע: ^ג חֲנַנִּי אֱלֹהִים כְּחִסְדְּךָ כְּרַב
רַחֲמֶיךָ מִתְּהָ פִשְׁעֵי: ^ד הֲרִיבָה הָרִב כְּפִסְגֵי
מַעֲוָנִי וּמַחְסְאֵתִי טַהֲרֵנִי: ^ה כִּי־פִשְׁעֵי
אֲנִי אֲדַע וְחַטָּאתִי נִגְדֵי תְמִיד: ^ו לָךְ
לְכַדְךָ | חַטָּאתִי וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי
לְמַעַן תַּצְדֵּק בְּדַבְּרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשִׁפְטֶךָ:
ז הֵן־בְּעוֹן חוֹלְלֵתִי וּבַחֲטָא יַחֲתַנִּי
אֲמִי: ^ח הֵן־אֲמַת תִּפְצַחַת בְּשַׁחוֹת
וּבִסְתָם חֲכָמָה תוֹדִיעֵנִי: ^ט תַּחֲשָׁאנִי

בְּאֵזוֹב וְאֶתְהַר מִכְּבֹסְנֵי וּמִשִּׁלְג אֲלֶבֶיךָ :
 תִּשְׁמַעֲנִי שְׁשׁוֹן וּשְׁמַחַת תְּגַלְגֵּלָה
 עֲצָמוֹת דָּפִית : * הַסֵּתֶר פְּנִיךָ מִחֲטָאֵי
 וְכַל-עֲוֹנֹתַי מִחַח : ** לֵב טְהוֹר בְּרֵא-לִי
 אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי : ** אֵל-
 תִּשְׁלִיכֵנִי מִלִּפְנֵיךָ וְרוּחַ קְדֻשְׁךָ אֵל-
 תִּקַּח מִמֶּנִּי : ** הַשְׂכִּיבָה לִי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ
 וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי : ** אֶלְמִדָּה
 פִּשְׁעִים דְּרִבִּיךָ וְחַטָּאִים אֲלֶיךָ יִשׁוּבוּ :
 ** הַצִּילֵנִי מִדְּמַיִם | אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
 תְּשׁוּעָתִי תִרְגַּן לְשׁוֹנֵי צְדָקָתְךָ : ** אֲדֹנָי
 שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ : ** כִּי |
 לֹא-תִחַפֵּץ זִבַּח וְאַתָּה עֹלֶה לֹא
 תִרְצֶה : ** זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבְּרָה
 לִב-נִשְׁבֵּר וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִכְזֶה :
 * הֵיטִיבָה בְּרִצּוֹנְךָ אֶת-צִיּוֹן תִּכְבֶּה
 חֻמּוֹת יְרוּשָׁלַם : ** אַז תִּחַפֵּץ זִבְחֵי-
 צְדָק עֹלֶה וְכִלְיִל אֲז יַעֲלוּ עַל-מִזְבְּחֶךָ
 פָּרִים :

נב * לִמְנַצַּח מִשְׁפִּיל לְדָוִד : * בְּבוֹא |
 דוֹאֵג הָאֲדָמִי וַיִּגַּד לְשֹׂאוֹל וַיֹּאמֶר
 לוֹ בֵּא דָוִד אֶל-בֵּית אַחִימֵלֵךְ : * מֵה-
 תְּהַלֵּל בְּרַעַה הַגְּבוּר חֶסֶד אֵל כַּל-
 הַיּוֹם : * הַהוּת תִּחְשָׁב לְשׁוֹנֵךְ כְּתַעַר
 מִלְטָשׁ עֲשֵׂה רַמְיָה : * אַהֲבַת רַע מִטוֹב
 שָׁקָר | מְדַבֵּר צְדָק סֵלֶה : * אַהֲבַת
 כַּל-דְּבָרֵי-בֹלַע לְשׁוֹן מִרְמָה : * גַּם-אֵל
 יִתְצַק לְנֶצַח יִתְחַתַּךְ וַיִּסְתַּךְ מֵאֲהֵל
 וּשְׂרָשֶׁף מֵאַרְץ חַיִּים סֵלֶה : * וַיִּרְאוּ

צַדִּיקִים וַיִּירָאוּ וְעָלְיוּ יִשְׁחָקוּ : * הַנְּהַ
 הַגְּבַר לֹא יֵשִׁים אֱלֹהִים מַעֲוֹנוֹ וַיִּכְטַח
 בְּרַב עֲשָׂרוֹ לְעֹז בְּהוֹתוֹ : * וְאֵנִי | כְּזִית
 רַעֲוֹן בְּבֵית אֱלֹהִים בְּטַחְתִּי בַחֲסֵד-
 אֱלֹהִים עֹלָם וָעֶד : ** אֲוֹדֶךָ לְעֹלָם כִּי
 עָשִׂיתָ וַאֲקַנְתָּה שְׁמֶךָ כִּי-טוֹב גִּיגַד
 חֲסִידֶיךָ :

נג * לִמְנַצַּח עַל-מַחְלַת מִשְׁפִּיל
 לְדָוִד : * אֲמַר גְּבַל בִּלְבוֹ אֵין
 אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוֹ וְהִתְעִיבוֹ עָלוֹ אֵין
 עֲשֵׂה-טוֹב : * אֱלֹהִים מִשְׁמִים הִשְׁקִיף
 עַל-בְּנֵי-אָדָם לְרֹאוֹת הַיֵּשׁ מִשְׁפִּיל
 דָּרָשׁ אֶת-אֱלֹהִים : * כֵּלּוֹ סֵג יַחֲדוּ
 נֶאֱלַחוּ אֵין עֲשֵׂה-טוֹב אֵין גַּם-אֶחָד :
 * הֲלֹא יִדְעוּ פְעָלַי אֲוֹן אֲכַלִּי עַמִּי
 אֲכַלוּ לֶחֶם אֱלֹהִים לֹא קִרְאוּ : * שֵׁם |
 פְּחָדוֹ-פְּחָד לֹא-הָיָה פְּחָד כִּי-אֱלֹהִים
 פָּזַר עֲצָמוֹת הַנֶּהָד הִבְשֵׁתָה כִּי-אֱלֹהִים
 מְאַסֶּם : * מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁעוֹת יִשְׂרָאֵל
 בְּשׁוֹב אֱלֹהִים שְׁבוֹת עַמּוֹ יִגַּל יַעֲקֹב
 יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל :

נד * לִמְנַצַּח בְּנִגְיַת מִשְׁפִּיל לְדָוִד :
 * בְּכֹא הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשֹׂאוֹל
 הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ : * אֱלֹהִים
 בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי וּבַגְּבוּרָתְךָ תִּדְיַנֵּנִי :
 * אֱלֹהִים שְׁמַע תִּפְלִתִי הָאֲזִינָה
 לְאִמְרֵי-פִי : * כִּי זָרִים | קָמוּ עָלַי
 וְעִרְצִים בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי לֹא שָׁמוּ אֱלֹהִים
 לְנַגְדָם סֵלֶה : * הַנְּהַ אֱלֹהִים עֲזֹר לִי

אֲדֹנָי בְּסִמְכֵי נַפְשִׁי : * יִשׁוּב יִשְׁיֵב הָרַע
 לְשׁוֹרֵי כְּאִמְתָּךְ הַעֲמִיתָם : * בְּנִדְבָה
 אֲזַבְּחָה-לְךָ אֹדָה שְׁמֶךָ יְהוָה כִּי-טוֹב :
 * כִּי מִכְּל־צָרָה הַצִּילֵנִי וּבְאֵיבֵי רִאֲתָה
 עֵינַי :

יוֹם שְׁלִישִׁי

נה * לִמְנַצַּח בְּנִגְיַת מִשְׁפִּיל לְדָוִד :
 * הָאֲזִינָה אֱלֹהִים תִּפְלִתִי וְאֵל-
 תִּתְעַלֵּם מִתַּחְנוּתִי : * הַקְּשִׁיבָה לִי וַעֲנֵנִי
 אֲרִיד בְּשִׁחִי וְאַחִימָה : * מִקּוֹל אוֹיֵב
 מִפְּנֵי עֶקֶת רִשְׁעֵי כִּי-יִמְיִטוּ עָלַי אֲוֹן
 וּבָאֵף יִשְׁטַמּוּנִי : * לִבִּי יִחַיֵּל בְּקִרְבִּי
 וְאִימוֹת מוֹת נִפְלוּ עָלַי : * וַיִּרְאֵה וַרְעֵד
 יָבֹא כִי וְתִסְפְּנֵי פִלְצוֹת : * וַיֹּאמֶר מִי-
 יִתֵּן-לִי אֶבֶר כִּינּוֹה אַעֲוֹפָה וְאַשְׁכְּנָה :
 * הַנְּהַ אֲרַחֵק נֶדָד אֲלֵין בַּמִּדְבָּר סֵלֶה :
 * אַחִישָׁה מִפְּלֹט לִי מִרוּחַ סַעָה
 מִסַּעַר : * בִּלְעַ אֲדֹנָי פִּלֵּג לְשׁוֹנָם כִּי-
 רִאִיתִי חֶמְס וְרִיב בְּעִיר : ** יוֹמָם
 וְלַיְלָה יִסּוּבְכֶה עַל-חֻמּוֹתֶיהָ וְאֲוֹן
 וְעַמָּל בְּקִרְבָּה : ** הַהוּת בְּקִרְבָּה וְלֹא-
 יִמִּישׁ מִרְחֹבָה תֵּף וּמִרְמָה : ** כִּי לֹא-
 אוֹיֵב יִחַרְפְּנִי וְאֶשָּׂא לֹא מִשְׁנְאֵי עָלַי
 הַגְּדִיל וְאֶסְתַּר מִמֶּנּוּ : ** וְאַתָּה אֲנֹשׁ
 כְּעִרְכִּי אֲלוֹפִי וּמִיִּדְעִי : ** אֲשֶׁר יַחֲדוּ
 נִמְתִּיק סוֹד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרַגְשׁ :
 ** וַיִּשְׁמַח | יִשְׂיֵא מוֹת | עֲלִימוֹ יִרְדּוּ
 שְׂאוֹל חַיִּים כִּי-רַעוֹת בַּמְּגוֹרָם בְּקִרְבָּם :
 ** אֵנִי אֶל-אֱלֹהִים אֶקְרָא וַיְהוֶה

וַיִּשְׁעֵנִי : ** עָרַב וּבִקֵּר וְצַהֲרִים
 אֲשִׁיחָה וְאַהֲמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלִי : ** פְּדֵה
 בְּשִׁלּוֹם נַפְשִׁי מִקִּרְבֵּי-לִי כִּי-כָרְבִים הָיוּ
 עִמָּדִי : * וַיִּשְׁמַע | אֵל | וַיַּעֲנֵם וַיִּשְׁב
 קֶדֶם סֵלֶה אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ וְלֹא
 יִרְאוּ אֱלֹהִים : ** אֵל שָׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמוֹ
 חָלַל בְּרִיתוֹ : ** חָלַקוּ | מִחֲמַמָּת פִּיו
 וּקְרַב-לָפוֹ רַבּוֹ דְּבָרָיו מִשְׁמֵן וְהִמָּה
 פְּתַחוּת : ** כַּן הִשְׁלַךְ עַל-יְהוָה | יִהְבֵּךְ
 וְהוּא יִכְלַפְלַךְ לֹא-יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט
 לְצַדִּיק : ** וְאַתָּה אֱלֹהִים | תוֹרְדֵם |
 לְבָאָר שַׁחַת אֲנִישׁ דְּמַיִם וּמִרְמָה לֹא-
 יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֵנִי אֶבְטַח-בְּךָ :

נו * לִמְנַצַּח | עַל-יְזוּת אֵלֶם רַחֲקִים
 לְדָוִד מִכְּתָם בְּאֲחוֹ אוֹתוֹ פִּלְשֵׁתִים
 בְּגַת : * חֲנַנִּי אֱלֹהִים כִּי-שֹׂאֲפְנֵי אֲנֹשׁ
 כַּל-הַיּוֹם לֶחֶם יִלְחָצֵנִי : * שֹׂאֲפּוֹ שׁוֹרְרֵי
 כַּל-הַיּוֹם כִּי-רַבִּים לְחַמִּים לִי מִרוּם :
 * יוֹם אִירָא אֲנִי אֲלֶיךָ אֶבְטַח :
 * בְּאֱלֹהִים אֶהַלֵּל דְּבָרֵי בְּאֱלֹהִים
 בְּטַחְתִּי לֹא אִירָא מֵה-יַעֲשֶׂה בְּשׂוֹר לִי :
 * כַּל-הַיּוֹם דְּבָרֵי יַעֲזָבוּ עָלַי כַּל-
 מִחְשַׁבְתָּם לְרַע : * זָגוּרוֹ | יִצְפּוּנוּ
 הַמָּה עֲקָבֵי יִשְׁמְרוּ כְּאֲשֶׁר קָנוּ נַפְשִׁי :
 * עַל-אֲוֹן פִּלְטָה-לָמוֹ בְּאֵף עַמִּים | הוֹרְדוּ
 אֱלֹהִים : * נָדִי סִפְרָתָה אֶתָּה שִׁימָה
 דְּמַעְתִּי בְּנֹאדֶךָ הֲלֹא בְּסִפְרָתְךָ : * אֲז
 לְשׁוֹבוֹ אוֹיְבֵי אַחוֹר כִּיֹּם אֶקְרָא זֶה-
 לְרַעֲתִי כִּי-אֱלֹהִים לִי : ** בְּאֱלֹהִים

ספר

נז, נח, נט

תהלים

כד

ספר

ט, ס, סא, סב

תהלים

כה

אֶהְלֵל דְּבַר בְּיְהוָה אֶהְלֵל דְּבַר: ^{יב} בַּאֱלֹהִים בְּטַחְתִּי לֹא אֵירָא מִהָ-
יַעֲשֶׂה אָדָם לִי: ^{יג} עָלַי אֱלֹהִים נִדְרֶיךָ
אֲשַׁלֵּם תּוֹדַת לְךָ: ^{יד} כִּי הִצַּלְתָּ נַפְשִׁי
מִמָּוֶת הִלֵּא רַגְלִי מִדְּחֵי לְהַתְּחַלֵּף לִפְנֵי
אֱלֹהִים כְּאוֹר הַחַיִּים:

נז * לְמַנְצָח אֶל־תִּשְׁחַת לְדָוִד מִכְתָּם
בְּכִרְחוּ מִפְּנֵי־שָׂאוֹל בַּמַּעֲרָה:
כ חֲנַנִּי אֱלֹהִים | חֲנַנִּי כִּי בָךְ חִסִּיהַ
נַפְשִׁי וּבְצַל־כַּנְפֶיךָ אָחֹסָה עַד יַעֲבֹר
הַיּוֹת: ^ג אֶקְרָא לְאֱלֹהִים עֲלִיּוֹן לֹאֵל
גֹּמֵר עָלַי: ^ד יִשְׁלַח מִשְׁמַיִם | וַיּוֹשִׁיעֵנִי
חַרְף שְׂאֵפֵי סֶלָה יִשְׁלַח אֱלֹהִים חֶסֶדְךָ
וְאִמְתּוֹ: ^ה נַפְשִׁי | בְּתוֹךְ לְבָאִם אֲשַׁכְּבָה
לְהִטִּים בְּנֵי־אָדָם שְׂנֵיהֶם חֲנִית וְחַצְצִים
וְלִשְׁוֹנִם חֶרֶב חֲדָה: ^ו וְיִמָּה עַל־
הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדְךָ:
ז רָשַׁת | הִכִּינוּ לַעֲמִי כַּפֵּךְ נַפְשִׁי כְרוּ
לִפְנֵי יִשְׁחָה גִפְלוּ בְּתוֹכָהּ סֶלָה: ^ח נִכּוֹן
לִבִּי אֱלֹהִים נִכּוֹן לִבִּי אֲשִׁירָה וְאֶזְמַרְהָ:
ט עוֹרָה כְּבוֹדִי עוֹרָה הַנְּבִל וְכֹוֹר
אֶעִירָה שָׁחַר: ^י אֲוֹדֶךָ בַּעֲמִים | אֲדַגֵּי
אֶזְמַרְךָ בְּלֹאִים: ^{יא} כִּי־גָדַל עַד־שָׁמַיִם
חֶסֶדְךָ וְעַד־שְׁחַקִּים אֲמַתְךָ: ^{יב} וְיִמָּה
עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל־הָאָרֶץ
כְּבוֹדְךָ:

נח * לְמַנְצָח אֶל־תִּשְׁחַת לְדָוִד
מִכְתָּם: ^ב הָאִמְנָם אֵלִם אָדָם
תִּדְבְּרוּן מִיִּשְׂרָאֵל תִּשְׁפָּטוּ בְּנֵי אָדָם:

אֶף־בְּלֵב עוֹלַת תִּפְעֲלוֹן בְּאָרֶץ חַמֵּס
יְדִיכֶם תִּפְלִסוּן: ^ד זָרוּ רַשְׁעִים מִרְחֹם
תַּעֲזוּ מִבְּטֶן דְּבַרִּי כְזָב: ^ה חֲמַת־לִמּוֹ
כַּדְמוּת חֲמַת־נַחַש כְּמוֹ־פִתּוֹן חֲרָשׁ
יֵאָטֵם אֲזוֹנוֹ: ^ו אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע לְקוֹל
מְלַחְשִׁים חוֹבֵר חֲבָרִים מִחֶכֶם:
ז אֱלֹהִים הִרְס־שָׁנִימוּ בַּפִּימוּ מִלְתַּעוֹת
כְּפִיּוּרִים נִתְּן | יְהוָה: ^ח יִמָּאָסוּ כְמוֹ־
מַיִם יִתְהַלְכוּ־לִמּוֹ יִדְרֹךְ חַיּוֹ חֲצִיו כְּמוֹ
יִתְמַלְלוּ: ^ט כְּמוֹ שְׂבֹלוֹל תִּמְסֵם יִתְלַךְ
גִּפְלֵ אֲשֶׁת בַּל־חַזוּ שְׂמֹשׁ: ^י בַּטָּרֶם |
יְכִינוּ סִיר־תִּכְבֶּם אֲטֹד כְּמוֹ־חִי כְמוֹ־
חֲרוֹן יִשְׁעֵרְנוּ: ^{יא} יִשְׁמַח צְדִיק כִּי־תִזְהַר
נֶקֶם פְּעָמָיו יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע:
יב וַיֹּאמֶר אָדָם אֶף־פָּרִי לַצְדִיק אֶף
יִשְׁ־אֱלֹהִים שְׁפָטִים בְּאָרֶץ:

נט * לְמַנְצָח אֶל־תִּשְׁחַת לְדָוִד מִכְתָּם
בַּשְּׁלַח שָׂאוֹל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת
לְהַמִּיתוֹ: ^ב הִצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי | אֱלֹהֵי
מַמְתַּקוּמִי תִשְׁבְּכֵנִי: ^ג הִצִּילֵנִי מִפְּעֻלֵי
אֲנֹן וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ^ד כִּי הִנֵּה
אָרְבוּ נַפְשִׁי יְגוּרוּ עָלַי עַיִם לֹא־
פִּשְׁעֵי וְלֹא־חֲטָאתֵי יְהוָה: ^ה בַּל־יַעֲזוּן
יִרְצוּן וַיִּכְוִנוּ עוֹרָה לְקִרְאתִי וְרָאָה:
ו וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הַקִּיצָה לַפֶּקֶד כָּל־הַגּוֹיִם אֶל־
תְּהֵן כָּל־בְּגַדֵי אֲנֹן סֶלָה: ^ז יִשׁוּבוּ
לְעֵרֵב יְהִמוּ כְּכֹלֵב וַיִּסּוּבְכוּ עִיר:
ח הִנֵּה | יִבְיַעוּן כְּפִיהֶם חֲרָבוֹת

בַּשְּׁפֹתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שָׁמַע: ^ט וְאַתָּה
יְהוָה תִּשְׁחַק־לִמּוֹ תִלְעַג לְכָל־גּוֹיִם:
י עֲזֹז אֱלֹהֵיךָ אֲשַׁמְרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׁגָּבִי: ^{יא} אֱלֹהֵי חֶסֶדְךָ יִקְדֵּמֵנִי
אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשַׁרְרֵי: ^{יב} אֶל־תִּהְרַגֵּם |
פֶּן־יִשְׁכַּחוּ עָמִי הַנִּיַּעְמוּ בַּחֲיִלְךָ
וְהוֹרִידִמּוּ מִגִּבְנֵי אֲדָנִי: ^{יג} חֲטָאת־פִּימוּ
דְּבַר־שְׁפָתֵימִי וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאֲנִים וּמֵאֲלָה
וּמִפְּחַח יִסְפְּרוּ: ^{יד} פֶּלָה בַּחֲמָה פֶּלָה
וְאִינָמוּ וַיִּדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מִשַׁל בְּיַעֲקֹב
לְאִפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה: ^{טו} וַיִּשׁוּבוּ לְעֵרֵב
יְהִמוּ כְּכֹלֵב וַיִּסּוּבְכוּ עִיר: ^{טז} הִמָּה יַעֲזוּן
יִבְיַעוּן לְאֵכָל אִם־לֹא יִשְׁפָּעוּ וַיִּלְיֵנוּ:
יז וַאֲנִי | אֲשִׁיר עֲזֶךָ וְאֶרְנֵן לְבַקֵּר חֶסֶדְךָ
כִּי־הֵייתָ מִשְׁגָּב לִי וְזִמְנוֹס בְּיוֹם צָר־לִי:
יח עֲזֵי אֱלֹהֵיךָ אֶזְמַרְהָ כִּי־אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי
אֱלֹהֵי חֶסֶדְךָ:

יום רביעי

ס * לְמַנְצָח עַל־שׁוֹשֵׁן עֲדוֹת מִכְתָּם
לְדָוִד לְלִמּוֹד: ^ב בַּחַצְוֹתוֹ | אֵת אֲרָם
גְּהָרִים וְאֶת־אֲרָם צוּבָה וַיִּשָּׁב יוֹאָב וַיִּף
אֶת־אֲדוֹם בְּגִיא־מִלַּח שְׁנַיִם עֶשֶׂר
אֵלָף: ^ג אֱלֹהִים זָנְחַתְנוּ פִּרְצַתְנוּ אֲנַפְתָּ
תִּשׁוּבֵכָ לָנוּ: ^ד הִרְעַשְׁתָּה אֶרֶץ פְּצַמְתָּהּ
רָפָה שְׂבָרִיָה כִּי־מָטָה: ^ה הִרְאִיתָה עַמְךָ
קִשְׁיָה הִשְׁקִיתָנוּ יַיִן תַּרְעֵלָה: ^ו וְנִתְתַּה
לִירֵאָיִךְ גַּם לְהַתְּנוֹסֵם מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלָה:
ז לִמְעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ
וַעֲשֵׂי וַעֲנֵנִי: ^ח אֱלֹהִים | דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ

אֶעֱלֶזָה אֶחְלַקְהָ שְׂכָם וַעֲמַק סִבּוֹת
אֲמַדֵּד: ^ט לִי גִלְעָד | וְלִי מִנְשֵׂה
וְאֶפְרַיִם מִעֲזוֹ רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחַקֵּי:
י מְוָאָב | סִיר רַחֲצֵי עַל־אָדָם אֲשִׁלִּיךְ
נַעֲלֵי עָלַי פִּלְשֶׁת הַתְּרַעֲעִי: ^{יא} מִי יִבְלִנִי
עִיר מִצּוֹר מִי נַחֲנִי עַד־אָדָם: ^{יב} הֲלֹא־
אַתָּה אֱלֹהִים זָנְחַתְנוּ וְלֹא־תִצָּא אֱלֹהִים
בְּצַבָאוֹתֵינוּ: ^{יג} הֲכַחֲלֵנוּ עֲזַרְתָּ מִצָּר
וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אָדָם: ^{יד} בַּאֱלֹהִים
נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יְבוֹס צְרִינוּ:

סא * לְמַנְצָח | עַל־נְגִיַת לְדָוִד:
ב שִׁמְעָה אֱלֹהִים רְנִיתִי הִקְשִׁיבָה
תִּפְלַחִי: ^ג מִקְצֵה הָאָרֶץ | אֱלֹהֵיךָ אֶקְרָא
בַּעֲטָף לִבִּי בְּצוּר־יְרוּם מִמְּנֵי תַנְחִי:
ד כִּי־הֵייתָ מַחֲסֶה לִי מִגְּדִל־עֵז מִפְּנֵי
אוֹיְבִי: ^ה אֶגּוֹרָה בְּאֶהְלֶךְ עוֹלָמִים
אָחֹסָה בְּסֹתֵר כְּנַפְיֶךָ סֶלָה: ^ו כִּי־אַתָּה
אֱלֹהִים שִׁמְעַת לְנִדְרֵי נַתַּת יְרֻשַׁת יִרְאֵי
שִׁמְךָ: ^ז יָמִים עַל־יָמֵי־מֶלֶךְ תּוֹסִיף
שְׁנוֹתָיו כְּמוֹ־דָר וָדָר: ^ח יִשָּׁב עוֹלָם
לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד וְאִמְתָּ מִן יִצְרָהוּ:
ט כֵּן אֶזְמַרְהָ שִׁמְךָ לְעַד לְשִׁלְמֵי נְדָרֵי
יֹם | יוֹם:

סב * לְמַנְצָח עַל־יְדוּתוֹן מִזְמוֹר
לְדָוִד: ^ב אֶף אֶל־אֱלֹהִים דּוֹמִיָה
נַפְשִׁי מִמְּנוּ וַיִּשׁוּעֵתִי: ^ג אֶף־הוּא צוּרִי
וַיִּשׁוּעֵתִי מִשְׁגָּבִי לֹא־אֲמוּט רַבָּה:
ד עַד־אָנָה | תְּהוֹתְתוּ עַל־אִישׁ תִּרְצָחוּ
כְּלַכֵּם כְּקִיר נְטוּי גִּדְרֵי הַדְּחוּיָה: ^ה אֶף

משאתו | יַעֲצוּ לְהַדִּיחַ יָרֵצוּ כְּזָב כַּפּוּי
 יִבְרָכוּ וּבִקְרָבָם יִקְלְלוּ סֵלָה: | אָף
 לְאֱלֹהִים דּוֹמֵי נַפְשִׁי כִּי־מִמֶּנּוּ תִקְוֹתִי:
 וְאֶ־הָיָה צוּרִי וְיִשְׁעֵי תִי מְשֹׁבְבִי לֹא
 אָמוּט: | הַ עַל־אֱלֹהִים יִשְׁעֵי וּבְכוּדֵי
 צוּרֵי־עֵץ מְחִסִּי בְּאֱלֹהִים: | ט בָּטַחוּ בּוֹ
 כְּבַלְעַת | עִם שִׁפְכוּ־לִפְנָיו לִבְכָּם
 אֱלֹהִים מִחִסְהֶ־לֶּנּוּ סֵלָה: | אָף | הַ הַכֵּל
 בְּגֵי־אָדָם כְּזָב בְּגֵי אִישׁ בְּמֵאוֹזִים
 לַעֲלֹת הַמָּה מֵהַכֵּל יָחַד: | יא אֶל־
 תִּבְטְחוּ בַעֲשֵׂק וּבַגִּזְל אֶל־תִּהַבְּלוּ חֵיל |
 כִּי־יָנוּב אֶל־תִּשְׁתִּיתוּ לֵב: | יב אַחַת | דְּבַר
 אֱלֹהִים שְׁתִּים־זוֹ שִׁמְעֵתִי כִּי עָזוּ
 לְאֱלֹהִים: | יג וְלֹךְ־אֲדַגֵּי חֶסֶד כִּי־אֲתֵּה
 תִּשְׁלֵם לְאִישׁ כַּמַּעֲשָׂהוּ:

יְדִי־חָרַב מִנֵּת שְׁעָלִים יִהְיוּ: | יד וְהַמְלִיךְ
 יִשְׁמַח בְּאֱלֹהִים יִתְהַלַּל כֹּל־הַנּוֹשֵׁב בּוֹ
 כִּי יִסְכֹּר פִּי דוֹכְרֵי־שִׁקָּר:
 סד * לְמַנְצַח מִזְמוֹר לְדָוִד: | ב שְׁמַע־
 אֱלֹהִים קוֹלִי כְּשִׁיחִי מִפְּחַד אוֹיֵב
 תִּצַּר תִּי: | ג תִּסְתִּירֵנִי מִסּוּד מְרַעִים
 מְרַגְשֵׁת פְּעֻלֵי אֹן: | ד אֲשֶׁר שָׁנְנוּ כַחֲרַב
 לְשׁוֹנֵם דְּרָכּוֹ חֵצֶם דְּבַר מֶר: | ה לִירֵת
 בַּמִּסְתָּרִים תָּם פִּתְאֹם יִרְהוּ וְלֹא יִירָאוּ:
 ו יִחַזְקוּ־לֵמוֹ | ז דְּבַר רַע יִסְפְּרוּ לְטִמּוֹן
 מוֹקְשִׁים אֲמָרוּ מִי יִרְאֶה־לֵמוֹ:
 ו יִחַפְּשׁוּ־עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶשׁ מִחַפֵּשׁ
 וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עִמּוֹ: | ח וַיִּרֶם אֱלֹהִים
 חֵץ פִּתְאֹם הָיוּ מִכּוֹתָם: | ט וַיִּכְשִׁילוּהוּ
 עֲלִימוֹ לְשׁוֹנֵם יִתְנַדְּדוּ כֹל־רְאֵה כָּם:
 י וַיִּירָאוּ כֹל־אָדָם וַיִּגִּידוּ פֶּעַל אֱלֹהִים
 וּמַעֲשָׂהוּ הַשְּׁכִילוּ: | יא יִשְׁמַח צְדִיק
 בַּיהוָה וְחִסָּה בּוֹ וַיִּתְהַלְלוּ כֹּל־יִשְׂרָאֵל־
 לֵב:

סד * לְמַנְצַח מִזְמוֹר לְדָוִד שִׁיר: | ב לֵךְ
 הַמִּיָּה תִהְלֶה אֱלֹהִים בַּצִּיּוֹן וְלֵךְ
 יִשְׁלֵם־גִּיד: | ג שְׁמַע תִּפְלֶה עֲדִיד כֹּל־
 בְּשֵׁר יָבֹאוּ: | ד דְּבָרֵי עֲזֹנַת גְּבוּרֵי מִנֵּי
 פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תִכְפֹּרם: | ה אֲשֶׁרִי | תִּבְחַר
 וּתְקַרְבֵּי יִשְׁכֵּן חֲצִרֶיךָ נִשְׁבְּעָה בְּטוֹב
 בֵּיתְךָ קָדֵשׁ הֵיכָלְךָ: | ו נִזְרָאוֹת | בְּצִדִק
 תַּעֲנֵנּוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ מִכְּטַח כֹּל־קְצוּי־
 אֲרִץ וַיֵּם רַחֲקִים: | ז מִכִּיֵּן הָרִים בְּכַחוֹ
 נִאָזַר בְּגִבוּרָה: | ח מִשְׁבִּית | שְׁאוֹן יָמִים

שְׁאוֹן גְּלִיהֶם וְהַמּוֹן לְאָמִים: | ט וַיִּירָאוּ |
 יִשְׁבְּוּ הַקְּצוֹת מֵאוֹתֻתֶיךָ מוֹצֵאֵי־בִקְרָךְ
 וְעָרַב תְּרִיזוֹ: | י פְקַדְתָּ הָאָרֶץ וּתְשַׁקְּמָהּ
 רַבַּת תַּעֲשֶׂרנָה פֶּלַג אֱלֹהִים מְלֵא מִיָּם
 תִּכְיֵן דָּגָנָם כִּי־יִכֵּן תִּכְיֵנָה: | יא תִלְמִיָּה
 רַוָּה נַחַת גְּדוּדֶיךָ בְּרַבִּיבִים תִּמְגַּנְנָה
 צִמְחָה תִּבְרָךְ: | יב עֲשֵׂתָ שְׁנַת טוֹבֶתְךָ
 וּמַעֲגֵלֶיךָ יִרְעִפוּן דָּשׁוֹן: | יג יִרְעִפוּ נְאוֹת
 מִדְּבַר וְגִיל גְּבַעוֹת תַּחֲגֹרְנָה: | יד לְבָשׁוּ
 כְּרִים | הַצֵּאֹן וְעַמְקִים יַעֲטֹפוּ־בָר
 יִתְרוֹעֲצוּ אַף־יִשְׁרִי:

יום תמישי יב לחודש

סו * לְמַנְצַח שִׁיר מִזְמוֹר הַרְיֵעוּ
 לְאֱלֹהִים כֹּל־הָאָרֶץ: | ב זַמְרוּ כְבוֹד־
 שְׁמוֹ שִׁימוּ כְבוֹד תְּהַלְתּוּ: | ג אֲמָרוּ
 לְאֱלֹהִים מַה־נִּזְרָא מַעֲשֵׂיךָ בְּרַב עֲזָךְ
 יִכְחָשׁוּ לֵךְ אֵיבֶיךָ: | ד כֹּל־הָאָרֶץ |
 יִשְׁתַּחֲוּוּ לֵךְ וַיִּזְמְרוּ־לֵךְ יִזְמְרוּ שִׁמְךָ
 סֵלָה: | ה לְכוּ וְרֵאוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים
 נִזְרָא עֲלִילָה עַל־בְּנֵי אָדָם: | ו הַפֶּה לֵם |
 לִיבְשָׂה בְּנֵהר יַעֲבְרוּ כַּגִּזְל שֵׁם
 נִשְׁמַח־הַבוּ: | ז מִשָּׁל בְּגִבוּרָתוֹ | עוֹלָם
 עֲיָנוּ בְּגוֹיִם תַּצְפִּינָה הַסּוֹרְרִים | אֶל־
 יִרְאוּ וְרוֹמוּ לְמוֹ סֵלָה: | ח בְּרָכּוֹ עַמִּים
 אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעוּנוּ קוֹל תְּהַלְתּוּ: | ט הַשֵּׁם
 נִפְשָׁנוּ בַחַיִּים וְלֹא־נִתֵּן לְמוֹט רַגְלֵנוּ:
 י כִּי־בַחֲנֻתֵנוּ אֱלֹהִים צִרְפָּתֵנוּ כְּצִרְף־
 כֶּסֶף: | יא הִבְאֵתֵנוּ בַמַּצּוֹנָה שְׁמַת
 מוֹעֲקָה בַמִּתְנִינוּ: | יב הַרְכַּבְתָּ אֲנֹשׁ

לְרֹאשֵׁנוּ כְּאֵנוּ־כְּאֵשׁ וּכְמִים וְתוֹצִיאֵנוּ
 לְרוּיָה: | ג אֲבֹא בִיתְךָ כְּעוֹלוֹת אֶשְׁלֵם
 לֵךְ גְּדָרֵי: | ד אֲשֶׁר־פָּצוּ שַׁפְתֵי וְדַבְּרֵ־פִי
 בְּצַרְלִי: | ט עֲלוֹת מַחִים אַעֲלֶה־לֵךְ
 עִם־קִטְרֹת אֵילִים אַעֲשֶׂה כְּקָר עִם־
 עֲתוּדִים סֵלָה: | טו לְכוּ־שִׁמְעוּ וְאַסְפְּרָה
 כֹּל־יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה לְנַפְשִׁי:
 יז אֲלֵוּ פִי־קָרָאתִי וְרוּמֹם תַּחַת לְשׁוֹנֵי:
 יח אֹן אִם־רָאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע |
 יט אֲדַגֵּי: | יא אֲכֹן שָׁמַע אֱלֹהִים הַקְּשִׁיב
 בְּקוֹל תִּפְלִתִי: | כ בְּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר
 לֹא־הִסִּיר תִּפְלִתִי וְחִסְדּוֹ מֵאֲתִי:

סז * לְמַנְצַח בְּגִינַת מִזְמוֹר שִׁיר:
 ב אֱלֹהִים יַחֲנֵנוּ וּיְבַרְכֵנוּ יָאֵר פְּנֵינוּ
 אֲתֵנוּ סֵלָה: | ג לְעֵת בְּאָרֶץ דְּרַבְךָ כְּכֹל־
 גוֹיִם יִשְׁוֹעֲתֶךָ: | ד יוֹדוּךָ עַמִּים | אֱלֹהִים
 יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלֶם: | ה יִשְׁמַחוּ וַיִּרְנְנוּ
 לְאָמִים כִּי־תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל
 וּלְאָמִים | בְּאָרֶץ תִּנְחַם סֵלָה: | ו יוֹדוּךָ
 עַמִּים | אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלֶם:
 ז אָרֶץ נִתְּנָה וּבִנְיָה לְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים
 אֱלֹהֵינוּ: | ח יְבַרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ
 כֹּל־אֶפְסֵי־אָרֶץ:

סח * לְמַנְצַח לְדָוִד מִזְמוֹר שִׁיר:
 ב יָקוּם אֱלֹהִים יִפְּצוּ אוֹיְבָיו
 וַיְנוֹסוּ מִשְׁנְאָיו מִפְּנָיו: | ג כַּהֲנַדֵּף עֶשֶׂן
 תִּהַדֵּף כַּהֶמֶס דּוֹגַ מִפְּנֵי־אֵשׁ יֵאָבְדוּ
 רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים: | ד וַצִּדִּיקִים
 יִשְׁמַחוּ יַעֲלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים וַיִּשְׁיִשׁוּ

כט	תהלים	כט	ספר	כח	תהלים	כח	ספר

לפי ואנושה ואקה לנוד ואין
 ולמנחמים ולא מצאתי: כג ויתנו
 בברותי ראש ולצמאי ושקוני חמין:
 כד והי' שלחנם לפנייהם לפח
 ולשלומים למוקש: כה תחשכנה
 עיניהם מראות ומתניהם תמיד
 המעד: כו שפף עלייהם זעמך וחרון
 אפך שיגם: כז תהי' טירתם נשמה
 באהליהם אליהי ישב: כח פייאתה
 אשרה קנית רדפו ואל-מכאוב חלליך
 יספרו: כט תנה' צעון על-עונם ואל-
 לבאו בצדקתך: לו ימחו מספר חיים
 ועם צדיקים אל-יכתבו: לו ואני עני
 וכאב ישועתך אלהים תשגבני:
 לא אהללה שם-אלהים בשיר ואגדלנו
 בתודה: לב ותיטב ליהוה משור פֶר
 מקרן מפרים: לג ראו עננים ישמחו
 דרשי אלהים ויחי לבככם: לד פיי
 שמע אל-אבוינים יהוה ואת-אסיריו
 לא בזה: לה יהלוהו שמים וארץ
 זמים וכל-רמש בם: לו כי אלהים א
 יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו
 שם וירשיה: לו וזרע עבדיו ינחליה
 ואהבי שמו ישכנו-בה:

ע א למנצח לנוד להזכיר: ב אלהים
 להצילני יהוה לעזרתי חושה:
 ג יבשו ויחפרו מבקשי נפשי יסגו
 אחור ויכלמו חפצי רעתי: ד ישוּבו
 על-עקב בשתם האמרים האח האח:

מעמד באתי במעמקי-מים ושבלת
 שטפתי: ה יגעתי בקראי נחר גרוני
 פלו עיני מנחל לאלהי: ה רבו א
 משערות ראשי שנאי הנם עצמו
 מצמיתי איבי שקר אשר לא-גזלתי אז
 אשיב: ו אלהים אתה ידעת לאולתי
 ואשמותי ממך לא-נכחדו: ז אל-יבשו
 כי א קוֹף אדני יהוה קרוי אלהים צבאות
 אל-יכלמו כי מבקשיך אלהי ישראל:
 ח פיי-עליך נשאתי חרפה פסתה כלמה
 פני: ט מוזר הייתי לאחי ונכזי לבני
 אמי: י פיי-קנאת ביתך אכלתני
 וחרפות חורפיה נפלו עלי: יא ואבכה
 בצום נפשי ותחי לחרפות לי:
 יב ואתנה לבושי שק ואחי להם
 למשל: יג ישיחו בי ישבי שער
 ונגינות שותי שכר: יד ואני
 תפלתי-לך א יהוה עת רצון אלהים
 ברב-חסדך ענני באמת ישעך:
 טו הצילני מטיט ואל-אטבעה אנצלה
 משנאי
 טז אל-תשטפני א שבלת מים ואל-
 תבלעני מצוליה ואל-תאטר-עלי באר
 פיה: יז ענני יהוה ואל-תאטר-עלי ברב
 רחמיה פנה אלי: יח ואל-תסתר פניך
 מעבדך פיי-צרלי מהר ענני: יט קרבה
 אל-נפשי גאלה למען איבי פדני:
 כ אתה ידעת חרפתי ובשתי וכלמתי
 נגדך פלי-צוררי: כא חרפה א שכרה

למות תוצאות: כב אף-אלהים ימחך
 ראש איביו קדקד שער מתהלך
 באשמו: כג אמר אדני משען אשיב
 אשיב ממצלות ים: כד למען א תמתך
 רגלך בדם לשון פלביך מאיבים
 מנהו: כה ראו הליכותיך אלהים
 הליכות אלי מלפי בקדש: כו קדמו
 שרים אתר נגנים בתוף עלמות
 תופפות: כז במקהלות ברכו אלהים
 אדני ממקור ישראל: כח שם בנזמן א
 צעיר רדם שרי יהודה רגמתם שרי
 זבלון שרי נפתלי: כט צנה אלהיך עזך
 עוזה אלהים או פעלת לנו: ל מהיכלך
 על-ירושלם לך יובילו מלכים שיי:
 לא גער חית קנה עדת אבירים א בעגלי
 עמים מתרפס ברצי-כסף בזר עמים
 קרבות יחפצו: לב יאתיו חשמנים מני
 מצרים כוש תריץ ידיו לאלהים:
 לג ממלכות הארץ שירו לאלהים זמרו
 אדני סלה: לד לרכב בשמי שמי-קדם
 הן יתן בקולו קול עז: לה תנו עז
 לאלהים על-ישראל גאותו ועזו
 בשחקים: לו נורא אלהים א ממקדשך
 אל ישראל הוא נתן א עז ותעצמות
 לעם ברוד אלהים:

יוח שישו

יג לחודש
סז א למנצח א על-שושנים לדוד:
 ב הושיעני אלהים פי באו מים
 עד-נפש: ג טבעתי א ביון מצולה ואין

בשמחה: ה שירו א לאלהים זמרו שמו
 סלו לרכב בערבות פיה שמו ועלזו
 לפניו: ו אבי יתומים ודן אלמנות
 אלהים במעון קדשו: ז אלהים א
 מושיב יחידים א ביתה מוציא אסירים
 בכושרות אף סוררים שכנו צחיחה:
 ח אלהים בצאתך לפני עמך בצעדך
 בישמון סלה: ט ארץ רעשה א אף-
 שמים נטפו מפני אלהים זה סיני
 מפני אלהים אלהי ישראל: י גשם
 נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה
 אתה כוננתה: יא חיתך ישבו-בה תכין
 בטובתך לפני אלהים: יב אדני יתן-
 אמר המבשרות צבא רב: יג מלכי
 צבאות ידדון ידדון ונות-בית תחלק
 שלל: יד אם-תשכבון בין שפתים
 נפשי יונה נחפה בכסף ואברותיה הר-
 בירקק חרוץ: טו בפרש שדי מלכים
 פה תשלג בצלמון: טז הר-אלהים הר-
 בשן הר גבננים הר-בשן: יז למה א
 תרצדון הקים גבננים החר חמד
 אלהים לשכתו אף-יהוה ישכן לנצח:
 יח רכב אלהים רבתים אלפי שגאן
 אדני כם סיני בקדש: יט עליית
 למרום א שכית שבי לקחת מתנות
 באדם ואף סוררים לשכן א לה
 אלהים: כ ברוד אדני יום א יום יעמס-
 לנו האל ישועתנו סלה: כא האל א לנו
 אל למושעות וליהוה קרוי ולאהים אדני

יוח שישו

יג לחודש
סז א למנצח א על-שושנים לדוד:
 ב הושיעני אלהים פי באו מים
 עד-נפש: ג טבעתי א ביון מצולה ואין

ספר

ע, עא, עב

תהלים

פ

ה יִשְׁאוּ וַיִּשְׁמְחוּ | בָּךְ כָּל־מִבְּקֶשֶׁיךָ
וַיֹּאמְרוּ תָמִיד יִגְדַל אֱלֹהִים אֲהָבִי
וְשׁוֹעֲתְךָ: | וַאֲנִי | עֲנֵי וְאֶבְיוֹן אֱלֹהִים
חֹשֶׁה לִי עֲזָרִי וּמַפְלְטִי אֶתְּהָ יְהוָה
אֶל־תֵּאָחֵר:

עא * בָּךְ־יְהוָה חֲסִיתִי אֶל־אֲבוֹשָׁה
לְעוֹלָם: | בַּצְדָקְתְּךָ תַּצִּילֵנִי
וּתְפַלְטֵנִי הַטֶּהֱ־אֱלִי אֲזַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי:
ג הָיָה לִי | לְצוֹר מְעוֹן לְבוֹא תָמִיד
צוֹיֶת הוֹשִׁיעֵנִי כִּי־סֹלְעִי וּמַצּוֹדֵתִי
אֶתְּהָ: | ה אֱלֹהֵי פִלְטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף
מַעֲנֵל וְחוֹמֵץ: | ה כִּי־אֶתְּהָ תִקְוֵתִי אֲדַגֵּי
יְהוָה קִרֵי אֱלֹהִים מִבְּטְחִי מִנְעוּרִי: | ו עֲלִיךָ |
נִסְמַכְתִּי מִבְּטָן מִמְעֵי אִמִּי אֶתְּהָ גִזְוִי
כָּךְ תִּהְלֵתִי תָמִיד: | ז כְּמוֹפֶת הֵייתִי
לְרַבִּים וְאֶתְּהָ מִחֲסִי־עֲזֹ: | ח יִמְלֵא פִי
תְהִלָּתְךָ כָּל־הַיּוֹם תִּפְאַרְתְּךָ: | ט אֶל־
תִּשְׁלִיכֵנִי לַעַת זִמְנָה כְּכֹלֹת כְּחוֹי אֶל־
תַּעֲזֹבֵנִי: | י כִּי־אֹמְרוּ אוֹיְבֵי לִי וְשִׁמְרֵי
נִפְשֵׁי נֹעֲצוּ יַחְדוּ: | יא לֵאמֹר אֱלֹהִים
עֲזֹבוּ רַדְפוּ וּתְפַשְׁוּהוּ כִּי־אֵין מִצִּיל:
יב אֱלֹהִים אֶל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי אֱלֹהֵי
לְעִזְרָתִי חֲשֵׁה חוֹשָׁה: | יג יִבְשׂוּ יִכְלְוּ
שִׁטְנֵי נִפְשֵׁי יַעֲטוּ חֲרָפָה וּכְלָמָה
מִבְּקֶשֶׁי רַעֲתִי: | יד וַאֲנִי תָמִיד אֲנִחַל
וְהוֹסַפְתִּי עַל־כָּל־תְּהִלָּתְךָ: | טו פִּי וְסִפְרִי
צִדְקָתְךָ כָּל־הַיּוֹם תִּשׁוֹעֲתְךָ כִּי לֹא
יִדְעָתִי סִפְרוֹת: | טז אֲבוֹא בַּגְּבוּרוֹת אֲדַגֵּי
יְהוָה קִרֵי אֱלֹהִים אֲזַכִּיר צִדְקָתְךָ לְבָדְךָ:

שבת קודש

עב * לְשַׁלְמָה | אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ
לְמַלְךָ תָּנוּ וּצְדָקְתְּךָ לְכֹן־מֶלֶךְ:
ב יָדִין עַמֶּךָ בַּצְדָק וְעֲנִיֶיךָ בְּמִשְׁפָּט:
ג יִשְׂאוּ הַרִים שְׁלוֹם לְעַם וְגִבְעוֹת
בַּצְדָקָה: | ד יִשְׁפֹט | עֲנִיִּים־עַם יוֹשִׁיעַ
לְבָנֵי אֶבְיוֹן וַיִּבְכֹּא עוֹשֵׁק: | ה יִירָאוּךָ
עַם־שִׁמְשׁ וּלְפָנֶי יִרָח דוֹר דוֹרִים:
ו יִרַד כְּמִטֵּר עַל־גֹּז כְּרִיבִים וְרִזִּיף
אֶרֶץ: | ז יִפְרַח־בְּיָמָיו צִדִּיק וְרַב שְׁלוֹם
עַד־בְּלֵי יָרֵחַ: | ח וַיִּרַד מִנֶּם עַד־גַּם
וּמִנְהַר עַד־אֶפְסֵי־אֶרֶץ: | ט לְפָנָיו יִכְרַעוּ
צִיִּים וְאֵלֵבֵי עַפְרֵי יִלְחָכוּ: | י מַלְכֵי
תִּרְשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְחָה יִשִּׁיבוּ מַלְכֵי

ספר

עב, עג, עד

תהלים

לא

שָׂבָא וְסָבָא אֲשַׁכֵּר יִקְרִיבוּ:
יא וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ־לוֹ כָּל־מַלְאָכִים כָּל־גּוֹיִם
וַעֲבָדוּהוּ: | יב כִּי־יִצְאֵל אֶבְיוֹן מִשּׁוֹעַ
וְעֲנֵי וְאִין־עֲזוֹר לוֹ: | יג יִחַס עַל־דָּל
וְאֶבְיוֹן וּנְפֹשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ:
יד מִתוֹךְ וּמִחֲמַס יִגְאֵל נַפְשָׁם וַיִּיקָר
דָּמָם בְּעֵינָיו: | טו וַיְחִי וַיִּתְּנוּ־לוֹ מִזֶּהָב
שָׂבָא וַיִּתְּפַלֵּל בְּעַדוֹ תָמִיד כָּל־הַיּוֹם
וַיִּבְרַכְנָהוּ: | טז יְהִי סִפְתֵּי־כֹר | בְּאֶרֶץ
כְּרָאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כְּלִבְנוֹן פְּרִי
וַיִּצְיַעו מְעִיר כַּעֲשׂוֹב הָאֶרֶץ: | יז יְהִי
שְׁמוֹ | לְעוֹלָם לְפָנֵי־שִׁמְשׁ יְזוּ יָנוּן שְׁמוֹ
וַיִּתְּבַרְכוּ בּוֹ כָּל־גּוֹיִם יִאֲשֻׁרוּהוּ:
יח בְּרוּךְ | יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבָדְךָ: | יט וּבְרוּךְ | שֵׁם
כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וַיִּמְלֵא כְּבוֹדוֹ אֶת־כָּל
הָאֶרֶץ אָמֵן | וְאָמֵן: | כ כָּלוּ תַפְלוֹת דָּוִד
כָּן־יִשִּׁי:

ספר ליום רביעי שלישו

עג * מִזְמוֹר לְאַסָּף אֶךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל
אֱלֹהִים לְבָרֵי לִבְבִי: | ב וַאֲנִי בְּמַעַט
נְטִיו נְטִיו רִגְלִי כְּאֵין שִׁפְחָה שִׁפְכוּ אֲשָׁרִי:
ג כִּי־קָנָאתִי בְּהוֹלִילִים שְׁלוֹם רְשָׁעִים
אֲרָאָה: | ד כִּי אֵין חֲרָצוֹת לְמוֹתָם
וּבְרִיא אוֹלָם: | ה בְּעַמֵּל אָנוּשׁ אֵינָמוּ
וְעַם־אָדָם לֹא יִגָּעוּ: | ו לִכֵּן עֲנַקְתָּמוּ
גְּאוּהָ יַעֲשֶׂה־שִׁית חֲמַס לְמוֹ: | ז יִצְא
מִחֲלָב עֵינָמוּ עֲבָרוּ מִשְׁפּוֹת לִבְבִי:
ח יִמְקִיאוּ | וַיִּדְבְּרוּ כְרַע עֲשָׂק מִמְרוֹם

עד * מִשְׁפִּיל לְאַסָּף לְמַה אֱלֹהִים
וַנְחַתֵּה לְנִצָּחַ יַעֲשֵׂן אֶפְרָי בְּצִיאַן

מרעיתך: ב זכר עדתך | קגית קדם
גאלת שכט נחלתך הרציון זה |
שכנת בו: ג הרימה פעמיד למשאות
נצח פלהרע אויב בקדש: ד שאגו
צוריד בקרב מוידך שמו אותם
אותות: ה יודע כמביא למעלה בסכף
עץ קרדמות: ו גע ועתה פתוחיה יחד
ככשיל וכלפות יהלמון: ז שלחו
באש מקדשך לארץ חללו משפך
שמך: ח אמרו בלבם ניגם יחד שרפו
כלמועדיאל בארץ: ט אותתינו לא
ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יע
עדמה: י עדמתי אלהים יתרו צר
ינאץ אויב שמך לנצח: יא למה תשיב
ידך וימינך מקרב חמד חיקך כלה:
יב ואלהים מלפי מקדם פעל ישועות
בקרב הארץ: יג אתה פוררת בעוה ים
שברת ראשי תנינים עליהמים:
יד אתה רצפת ראשי לויתן תתנונו
מאכל לעם לציים: טו אתה בקעת
מען נחל אתה הוכשת נהרות איתן:
טו לך יום אף לך לילה אתה הכינות
מאור ושמש: יז אתה הצבת כל
גבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם:
יח זכרזאת אויב חרף | יהנה ועם נכל
נאצו שמך: יט אליתן לחית נפש
תורף חית ענייך אלחשכח לנצח:
כ הטט לברית כיימלאו מחשביארץ
נאות חמס: כב אלישב הך נכלם עני

עז * למנצח אלחשכח מזמור
לאסף שיר: ב הודינו לך |
אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו
נפלאותיך: ג כי אקח מועד אני
מישרים אשפט: ד נמגים ארץ וכל
לשביה אנכי תפתי עמודיה סלה:
ה אמרתי להללים אללהלו
ולרשעים אלחתימו קרן: ו אלחתימו
למרום קרנכם תדברו בצואר עתק:
ז כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר
הרים: ח כייאלהים שפט זה לשפיל
וזה ירים: ט פי כוס כידיהנה ויין
חמר | מלא מסך ויגר מזה אף
שמריה ימצו ישתו כל רשעיארץ:
י ואני אגיד לעלם אזמרה לאלהי
יעקב: יא וכלקרני רשעים אנדע
תרומנה קרנות צדיק:

עז * למנצח בנגינת מזמור לאסף
שיר: ב נודע ביהודה אלהים
בישראל גדול שמו: ג ויהי בשלם
סכו ומעונתו בעיון: ד שמה שבר
רשפיקשת מגן וחרב ומלחמה סלה:
ה נאור אתה אדיר מהרריטרף:
ו אשתוללו | אפירי לב נמו שנתם
ולאמצאו כלאנשיחיל ידיהם:

מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב
וסוס: ה אתה | נורא אתה ומייעמד
לפניך מאז ארץ: ט משמים השמעת
דין ארץ יראה ושקטה: י בקום
למשפט אלהים להושיע פלעניו
ארץ סלה: יא כייחמת אדם תודך
שארית חמת תחגר: יב נדרו ושלמו
ליהנה אלהיכם פלסביביו יובילו שי
למורא: יג יבצר רוח נגידים נורא
למלכיארץ:

טו לחודש

עז * למנצח עלירחון ידותון לאסף
מזמור: ב קולי אלאלהים
ואצעקה קולי אלאלהים והאזין
אלי: ג ביום צרתי אדני דרשתי ידי |
לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם
נפשי: ד אזכרה אלהים ואהמיה
אשיחה | ותתעטר רוחי סלה: ה אחזת
שמרות עיני נפעמתי ולא אדבר:
ו חשכתי ימים מקדם שנות עולמים:
ז אזכרה נגינתי כלילה עם לכבי
אשיחה ויחפש רוחי: ח הלעולמים
זינח | אדני ולא יסיף לרצות עוד:
ט האפס לנצח חסדו גמר אמר לך
ודר: י השכח חנות אל אם קפץ באף
רחמי סלה: יא ואמר חליתי היא
שנות ימין עליון: יב אפירי אזפור
מעלליה פיאזכרה מקדם פלאף:
יג והגייתי ככלפעלך ובעלילותיך

אשיחה: יד אלהים בקדש דרפך מי
אל גדול פאלהים: טו אתה האל עשה
פלא הודעת בעמים ענך: טו גאלת
בנרוע עמך בנייעקב ויוסף סלה:
יז ראוד מים | אלהים ראוד מים יחילו
אף ירגזו תהמות: יח זרמו מים | עבות
קול נתנו שחקים אף חצצריך תהלכו:
יט קול רעמך | בגלגל האירו כרקים
תבל רגזה ותרעש הארץ: כ בים דרפך
ושבילך ושבילך במים רבים ועקבותיך
לא נדעו: כב נחית כצאן עמך כיד
משה ואהרן:

עז * משפיל לאסף האזינה עמי
תורתי הטו אזנכם לאמרפי:
ב אפתחה כמשל פי אפיעה חידות
מניקדם: ג אשר שמענו ונדעם
ואבותינו ספרו לנו: ד לא נכחד |
מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות
יהוה ועוזו ונפלאותיו אשר עשה:
ה ויקם עדות | בעקב ותורה שם
בישראל אשר צוה אתאבותינו
להודיעם לבניהם: ו למען ידעו | דור
אחרון בנים יולדו לקמו ויספרו
לבניהם: ז וישומו באלהים פסלם ולא
ישכחו מעלליאל ומצותיו ינצרו:
ח ולא יהיו | פאבותם דור סורר ומרה
דור לאהכין לבו ולא נאמנה אתאל
ורחו: ט בניאפרים נושקי רומיקשת
הפכו ביום קרב: י לא שמרו ברית

לקוטי

בראשית סו

מוהר"ן תנינא

לא

הגונו, בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, בחינת מאורי אור, בחינת שבת המאיר לביתי המקדש כנ"ל. תחת אפר - אפר זה בחינת מאורי אש, (שהוא ההפך מהנ"ל), הינו שיהיו נכנעין מאורי אש, שעלידים נשרף הבית המקדש, ויתגברו מאורי אור, שהם קיום הבית המקדש כנ"ל, והיו: פאר תחת אפר, כנ"ל. נמצא, שעלידי שהוא מתאבל על בית המקדש, עלידיהו מכניע מאורי אש, ומתגברין מאורי אור, שהם בחינת שבת כנ"ל. וזה מתאבל - ראשיתבות: לא תבערו אש ככל משכתיכם (שמות לה); כי עלידי שמתאבלו, נכנעין מאורי אש כנ"ל. והיו: כיום השבת, כי אוי מאורין מאורי אור, שהם בחינת שבת, בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, שהם מאורין לביתי המקדש, בבחינת: את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו כנ"ל. וזה שכתוב (שמות אה): לעשות את השבת לדרתם, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (נודע פתח דרמז: ובחוקן סד): לדרתם פתיב - לשון דירה. הינו, כי עלידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, עלידיהו נעשה דירה, דהינו בחינת הבית המקדש, שקיימו עלידי שבת כנ"ל. גם דירה ממש, כי עלידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, עלידיהו נכנעין מאורי אש, ונצולין משרפות כנ"ל. ⁽¹⁾ נמצא, שקיים דירות ישראל הוא עלידי שבת כנ"ל.

וזהו: בראשית - ראש בית, בחינת הבעלה הבית של העולם. הינו הצדיק האמת, שהוא היפי והפאר של העולם, שהוא בחינת יוסף, בחינת (בראשית עב): ויוסף הוא השליט הוא המשפיר וכו', בחינת ראש בית, בחינת בעלה הבית של העולם. כי עלידו קיים הבית המקדש וקיים הבתים והדירות של ישראל כנ"ל. ועלידי שנתגדל השם של זה הצדיק, שהוא בחינת ראש בית, עלידיהו נפתחין העינים של ישראל כנ"ל. וזהו בראשית - לעיני כל ישראל. בראשית, הינו ראש בית, בחינת הצדיק הנ"ל, שהוא הפאר של העולם כנ"ל, עלידו נפתחין עיני כל ישראל כנ"ל.

וזה בחינת הספר על סלוק הצדיק. כי בראשית הוא הספר על נח, הינו מאמר הנ"ל על בראשית הוא הספר על סלוק הצדיק, שהוא בחינת נח, כי שם נאמר מבחינת ההעלמה, שנתעלם הפאר של ישראל, והנה להצדיק שנסתלק, אין לו הפסד כלל במה שנתעלם ונסתלק, כי אם נתעלם ונסתלק מפיאן, הוא גדול ומפאר שם בעולם הפא, בחינת (בראשית ו): את האלקים התהלך נח; אכל על הדור והום שששאריו ועל התולדות, דהינו הבנים שששאריו, הוא רחמנות גדול מאד, ועליהם נאמר כמקונן: אלה תולדות נח, כמקונן ואומר: אלה הם התולדות והבנים של הצדיק, בחינת נח, שנסתלק, ואלה הם התולדות היתומים שששאריו:

כי דע, שכל הדורות כלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת ראש בית, בחינת הבעלה הבית של העולם כנ"ל, בבחינת (ישעיה מא): קורא הדורות מראש, שכל הדורות נמשכין מן הראש, דהינו הצדיק הנ"ל. ואוי כשיש זה הצדיק, שהוא הראש בית, אוי יש בחינת ראש ויש בחינת בית, ואוי כלנו דהינו כל בני הדור, כלם בחינת בני בית.

ובשביל זה נקראים הצדיקים עיני העדה (כמבאר פו) עיני ב"ב ה), כי עלידים נפתחין העינים כנ"ל:

ואוי, כשנתגלה הפאר והיפי של הצדיק האמת, ונתגדל שמו, שזה בחינת הגדלת שמו ויתברך, כביכול, כנ"ל, שעלידיהו נעשין המחין וכח הראות, ונפתחין העינים כנ"ל, אוי יש להעולם בעלה הבית, שהוא משגיח על העולם. וזה בחינת בראשית - ראש בית (חזי ח"ג דף י"ח), ראש זה בחינת מחין, בית זה בחינת בית המקדש, שעקר קיימו - עלידי בחינת המחין, שהם בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, בחינת שבת, שפאיר לביתי המקדש כנ"ל. גם בית זה בחינת הבתים של התפלין, ששם הם המחין, בחינת: ואמלא אותו רוח אלקים בהכמה ובחכמה וברעת ובכל מלאכה. ואמלא דיקא, בחינת הבתים שהמחין ממלאין אותם, ואוי יש בעלה הבית, בחינת ראש בית, שהוא מחוג בקרי הבית, כי תפון בית המקדש הוא עלידיהו, כנ"ל:

אכל יש, חס ושלום, ההפך ממש, כשנתפרסם, חס ושלום, מי שאין בו שם ה' כלל, וכשנתפרסם ונתגדל שמו של זה, כביכול נתמעט ונתעלם שם ה', ואוי נתגדלן בעולם בעלי שמות וקדרים, שקורין "טאטורין", ובאין לעולם, חס ושלום, דברים שאין מועיל להם כי אם שמות הממאה, חס ושלום, שכל זה הפך שם ה', כי נתעלם שם ה', חס ושלום, ואוי נסתלקין ונכנעין מאורי אור, חס ושלום, שהם בחינת מאור העינים, בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, שנמשכין ממש ה' כנ"ל. וכשנכנעין מאורי אור, או מתגברין מאורי אש, ומנה באין שרפות בעולם, חס ושלום, עלידי שמתגברין ונתגדלן בשם אלו המפרסמים של שקר, שעלידיהו נתעלם שם ה', חס ושלום, ונכנעים מאורי אור, ומתגברין מאורי אש, בחינת: ממרום שלח אש, שזה בחינת שרפת בית המקדש, שנעשין גם כן עלידי הסתלקות מאורי אור, שעלידיהו נתגברו מאורי אש כנ"ל:

וזה בחינת: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה (איכה ה). יסודותיה - זה בחינת ארבעה יסודות, שנמשכין מבחינת מאורי אור, מבחינת תלת גונו דעינא וכת עין, שנאכלו ונשרפו עלידי: ויצת אש בציון, עלידי ההתגברות מאורי אש כנ"ל:

והנה מה שעבר אין, כי כבר נשרף בית מקדשנו. אך בעת, שהשם יתברך מצפה לשוב אלינו ולחזור ולבנות בית מקדשנו, ראוי לנו שלא לעכב, חס ושלום, בנין בית המקדש, רק להשתדל כבנינו. על כן מאד צריך לזהר לקום בחצות, להיות מתאבל על הרבן בית המקדש, כי אוי בניגול הראשון היה הוא הגורם שיחרב בית המקדש, ואפלו אם לאו, אוי הוא מעכב עתה בנין בית המקדש, ונחשב גם כן פאלו הוא גרם להחריבו ⁽²⁾, על כן צריך לזהר מאד לקום בחצות, ולהיות מתאבל מאד על הרבן בית המקדש. והשם יתברך הבטיח לכל המתאבל על ציון לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר (ישעיה מא). פאר תחת אפר דיקא. פאר זה בחינת המחין, בחינת התפלין, בחינת ראש בית, בחינת כלליות

(1) עין יחשלו וימא פ"א ה"א. (2) עין שבת קט"ז

מוהר"ן תנינא

סח

לקוטי

לא:

הוא מרחל. אבל עקשו בגלות, אחר החרבן, היא בבחינת רחל מבכה על בניה, ועליכן היא בחינת עולמיתא שפירתא דלית לה עינין, כי מאור עינים נסתלקין עלידי הבכי בג"ל, והבן היטב. ועלידייה מקשר היטב מאמר הג"ל, שמתחיל לדבר מענין רחל מבכה על בניה, ואחר כך מדבר מהעלמה, שנתעלם הצדיק, שהוא הפאר והיפי, בחינת יוסף, בחינת: יוסף היה ופתיאר וכו', כי הכל ענין אחר, כי עקר הולדת הצדיק, שהוא בחינת יוסף וכו' בג"ל, הוא מרחל וכו' בג"ל:

סח

עקר שלמות הצדיק - שייכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדרמה בדעתו שהוא במדרגה עליונה, והיה מראה לו שהוא התקף; וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, והיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם ותברך. וזה השלמות מכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל, כי צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדין הוא סמוך לה' ממש, בכיכול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמך, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, כי הוא יתברך עמך ואצלך וקרוב לך ממש, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו), עליכן אפלו אם האדם נופל, חס ושלום, למקום שנופל, רחמנא לצלן, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש - גם משם יוכל לרפק את עצמו בה' ולשוב אליו ויתברך, כי מלא כל הארץ כבודו. וכבר דברנו מזה, שבשעהאדם מנה למטה לגמרי, ורואה שהוא בדיוטא התחתונה, חס ושלום, רחוק מאד מהשם ויתברך, ראוי לו להחיות עצמו בזה בעצמו, הינו כי זהו בעצמו הוא התקרבות, מאחר שרואה שהוא רחוק, כי מקדם היה מרחק לברך, עד שלא היה יודע כלל שהוא רחוק, ומאחר שעליבליפנים יודע שהוא רחוק, זהו בעצמו התקרבות, ובהו בעצמו ראוי לו להחיות את עצמו ולשוב אל ה':

וכן להפך, למי שהוא למעלה מאד, צריך הצדיק להראות לו שהוא רחוק לגמרי מהשם ויתברך, מה חמית מה ידעת וכו' (8)

(8) וזהו שלמות הצדיק, בבחינות (היא כס): כי כל בשמים ובארץ, שהוא בחינת הצדיק, כידוע, דאחד בשמיא ובארעא (9), דהינו בג"ל, שיהיה למעלה ולמטה, שיהיה מראה למי שהוא למעלה, בבחינות שמים, שהוא להפך, שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל בדיעתו ויתברך, בחינות: מה חמית מה ידעת וכו', כי שם למעלה בשמים, שם דיקא, שואלים איה מקום כבודו. ולהפך, למי שהוא למטה בארץ ממש, והיה מראה לו כי ה' עמו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזהו עקר השלמות, להיות למעלה ולמטה. וזה בחינות גנים ותלמידים, שצריכין להיות בעולם, כי לכאורה הדבר תמוה, כי הלוא העקר - שצריך האדם לשפר עצמו לגמרי מן החמר, ואם-כן למה הוא חיוב בשעהאדם נסתלק לגמרי למעלה, דהינו אחר ההסתלקות, שניניח אחריו גנים בזה העולם הנשמי, שיקלאו מקומו בזה העולם, הלוא אדרבא, טוב להסתלק לגמרי למעלה.

אבל בשנסתלק ונתעלם זה הראש, שהוא הפאר, בחינת שם ה' בג"ל, אזי מתגברין חס ושלום, שמות הטמאה של החיצונים, שזה בחינת המפרסמים של שקר, בג"ל, והם בחינת ראש של הסמרא-אחרא, שהוא כנגד ראש הג"ל דקדשה, בחינת ראש כל חוצות, שזהו בחינת ראש דסמרא-אחרא, בחינת מפרסמים של שקר, בחינת שם הטמאה של החיצונים, חס ושלום, ואזי אין בית, ומתנגלים בחוצות, חס ושלום. ועליכן נקרא ראש כל חוצות, כי נתעלם, חס ושלום, בחינת ראש בית, ואזי אין בית, ומתנגלים בחוצות, חס ושלום. ועל זה נאמר: השתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, בני ציון התקרים המסלאים בפו וכו' (איכה ד). דהינו שישאר קדושים מתנגלים, חס ושלום, בראש כל חוצות, כי נסתלק ונתעלם הראש בית, דהינו הצדיק האמת, ונתגבר, חס ושלום, ההפך, שהוא בחינת שם של הטמאה של החיצונים, בחינת ראש כל חוצות, בג"ל:

וירמיהו הנביא היה מקונן, ומחבב דם ישראל שגשף, והיה משתמר בצרתו, והיה רואה ישראל מוליכים בקולרין, וידיון מהקרון לאחורא, ורחיא על צואריהו, והיה משתמר עמוקם, והיה מקונן על כל מפה דם של ישראל: בני ציון התקרים המסלאים בפו וכו' השתפכנה אבני קדש וכו':

וזהו: אלה תולדת נח, הינו כמקונן על התולדות שגשאריו בג"ל. וזהו: נח איש צדיק תמים היה, הינו שהיה ונסתלק וכו' בג"ל:

והנה כל הדורות כלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת קורא הדורות מראש בג"ל. וזה בחינת: אלה תולדת נח - שכל התולדות, דהינו הדורות, כלם נמשכין מן נח, שהוא בחינת הצדיק, בחינת הראש, בחינת קורא הדורות מראש, בג"ל:

ידע, שגם הדור האחרון נמשך גם-כן מן הראש הג"ל. וזה בחינת קורא הדורות מראש, בחינת הדור האחרון, שגמשך גם-כן מהראש הג"ל, דהינו הצדיק הג"ל, שהוא הראש והפאר וההדור של העולם בג"ל. והנה עקר ההדור הם ישראל, כי אף-על-פי שגם הם ויפת הם תולדות נח, אף-על-פירכן עקר ההדור הם ישראל, שפאים מבני שם. וזה בחינת: הדור מצוה עד שליש (ביק ב: וש"ע אי"ח סי' תרט) - זה בחינת שם, שהוא השליש משלשה בני נח (ענין כנסתרין קיא. מה שדרשו על פסוק: והשלישית ויתר בה - שליש של נח, שליש של שם), שהוא עקר ההדור והפאר בג"ל. והוא בחינת שם, שם דיקא, בחינת שם הקדוש, שהוא בחינת פאר והדור בג"ל: (והבן היטב לקשר על זה עם מה שכתבאר לעיל במאמר בראשית, ובסימן ס, כי הכל מקשר יחד, עין שם היטב):

שך לעיל

רחל מבכה על בניה - זה בחינת עולמיתא שפירתא דלית לה עינין (והר משפטים דף גה). כי רחל היתה ופתיאר ופתימראה (בראשית כב), ועליכן עקר ההולדה של הצדיק, שהוא בחינת יוסף, שיהיה ופתיאר ופתימראה, בחינת הפאר והיפי של העולם בג"ל,

(8) הקדמת הוהר דף א' ע"ב (כ"ב) תרעם שם, ועין בווד בראשית לא, ובתקון כב.

מוהר"ן תנינא

סמ ע עא

לקוטי

יותר ויותר מן הבחמה. ועלינן משה רבנו, עליו השלום, שהיה גדול במעלה מאד, היה צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום ביותר, ועלינן הצורך לבקש לו אשה ממדין, כי מבקשו היה רחוק מחמת גדלותו:

עא

דע, כי יש מחזין של ארץ-ישראל ויש מחזין של חוץ-לארץ, וגם המחזין של חוץ-לארץ הם מקבלים ויונקים גם-כן מהמחזין של ארץ-ישראל, כי עקר המוח והחכמה הוא בארץ-ישראל, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה בפדרש (כ"ד ב' טו): אין חכמה פתחת ארץ-ישראל וכו'. וכל אחד ממשאל יש לו חלק בארץ-ישראל, וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ-ישראל, כן הוא מקבל ויונק מהמחזין של ארץ-ישראל. נמצא, שכל המחזין הם בחינת מחזין של ארץ-ישראל, כי כלם מקבלים משם, כי שם בארץ-ישראל עקר המוח והחכמה כנ"ל. אבל אף-על-פי-כן יש מחזין של חוץ-לארץ, והוה נעשה עלידי פגם הכבוד, הם ושלום, שמי שפוגם, הם ושלום, בכבוד השם ותפודה, או עלידי פגם הכבוד של השם ותפודה אין יכולין לקבל ולינק מהמחזין של ארץ-ישראל, וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם ותפודה, כמו-כן אינו יכול לקבל ולינק מהמחזין של ארץ-ישראל, ואין נשארין המחזין בבחינת מחזין של חוץ-לארץ ממש. ובשחמתו הם בחינת מחזין של חוץ-לארץ, או אין יכולין להשוות דעתן יחד. והוה בחינת המחלקת שיש בעולם, כי מחזין של חוץ-לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלקת כי אם בחזין לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ-ישראל יש מחלקת:

אך דע, כי אלו המחזין של חוץ-לארץ, שנעשו עלידי פגם הכבוד כנ"ל, הם מבקשים לעצמן תקון, והתקון של אלו המחזין של חוץ-לארץ הוא בעת ששופע נעם העליון, שעל-ידיה נעשה התגלות הכבוד, או הוא זמן תקונם של אלו המחזין של חוץ-לארץ. כי כבוד הוא תקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה כג): לכבודי בראתיו וכו' (ויסא לה), היינו בשביל כבוד השם ותפודה, כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר, שעל-ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא, שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד, ששבביל זה הכבוד היה אותו המאמר, כי זה המאמר, שבו נברא חלק פלוני מהבריאה, היה בשביל כבוד זה, כדי שיגיע כבוד זה להשם ותפודה, וכן מאמר אחר, שבו נברא חלק אחר מהבריאה, היה בשביל כבוד אחר, שיגיע אותו הכבוד להשם ותפודה, וכן כל המאמרות, כלם היו רק בשביל כבוד השם ותפודה, אשר בשביל זה נברא העולם, כנ"ל:

ועלינן כשאחד מישאל וזכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, הינו כשיש לו איזה כבוד, או הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתתה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל-ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובודאי לאו כל אדם וזכה לזה, להרגיש בעצמו התגלות כבוד השם ותפודה, אבל אלו שהם בהיקלא דמלכא, כשיש להם איזה כבוד, או אין לוקחין

אך באמת, העקר השלמות להיות למעלה ולמטה, בשמים ובארץ, כי כשהוא בעולם אחד לבר, אין זה שלמות, רק שניהם יחד, מעלה ומטה, והו עולם שלם, ועלינן מחזי האדם שהיה נשאר ממנו שארית פארץ, כן או תלמיד, כדי שגם כשהיה למעלה אחר ההסתלקות, יהיה למטה גם-כן בזה העולם, דהינו מה שנשאר ממנו למטה כן או תלמיד הנמשכים ממנו. ועקר הוא המוח, שהיה נשאר למטה ממנו, ועלינן צריך להניח כן או תלמיד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב ט"ז) על פסוק: אשר אין הליפות למו - חד אמר כן, וחד אמר תלמיד, כי התלמיד הוא מוח הרב, וכן הוה נמשך גם-כן מוח האב. ורבי יוחנן סבר תלמיד, כי לא היה לו בגים, כי אצל התלמיד המוח ממשט מגשמיות, אבל אצל הוה המוח מלבש בהתפה ורעות, אבל גם זה צריכים:

והכלל, שצריך שישאר ממנו בגים ותלמידים, והתלמידים יאירו יותר לתלמידים אחריהם, וכן להלן יותר, שגם התלמידים יפרו וירבו ויעשו תלמידים אחרים, ותלמידי תלמידיו יעשו יותר תלמידים, וכן להלן יותר ויותר, כדי שהיה נשאר מוח גם למטה לעולם ועד. וכן הבגים צריכים גם-כן שישאר ויגרם לדורידורות, בגים ובני בגים וכו'. כי זהו עקר השלמות של הצדיק, שהיה למעלה ולמטה, בבחינת: כי כל בשמים ובארץ - דאחד בשמיא וארעא: (עין כל זה בפארא: "יהי מקצן" כי מרחמם ונתנם" (בספן ו), עין שם, כי שם מבאר הענין היטב.)

סב

מה שנהגים לתן ברכה להאיש המביא המשקה להאורחים או על החתונה וכו' (הטו בשנשאין לו או רבש לאורחים או על חתנה, או נהנין לתן מן המשקה לחסידים הנשא את המשקה לעשות ברכה) הוא עליפי מה שכתוב בזהר (פקודי דף רכ"ב), שמיש כפוח דברים שהם נושאים, וחשוב שם כפוח דברים שהם נושאים, דהינו שנושאים אותם, ובאמת אלו הדברים הם נושאים, כגון המרובה, שהיא נשאת ונושאת, וכן הארון, שהיו נושאים אותו והוא נשא את נושאיו וכו'. והו בחינת ברכה שנותנין כנ"ל, כי ברכה - ראשיתבות: כי רוח החיה באופנים (חוקאל א), בחינת נשאת ונושאת, כי האופנים נושאים החיות, והחיות נושאים אותם, כי רוח החיה באופנים, וכן הוא כל המרובה, שהאופנים נושאים את החיות, והחיות את המרובה, ובאמת המרובה נושאת הכל, ועלינן זה שנושא את המשקה נותנין לו ברכה, שהוא בחינת: כי רוח החיה באופנים, בחינת נושא ונשא, כי הוא נושא את המשקה, ועתה המשקה מנשא אותו. (או שנעשה מזה שברים, כי המשקה הוא מכבה וגם מחממת קצת - ולא באר הדבר הזה כלל):

ע

כל מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר. כמו שאנו רואין, שהצומח חיותו ובקשו סמוך לו מיד, כי הוא צומח מן הארץ בסמוך לו ממש, ובהמה מבקשה סמוך לה גם-כן על הארץ, אך הוא ברחוק יותר קצת מן הצומח, כי בהמה גדולה במעלה מן הצומח. אבל כן-אדם צריך לבקש מבקשו ברחוק

מוהר"ן תנינא

עא

לקוטי

לב:

(תהלים עג): משפט וצדקה בעקב אתה עשית; ועקר ההולדה - עלידי צדקה כנ"ל, (שהיא הפלי לקבל השפעת געם העליון כנ"ל, ויוסף הוא בחינת געם, כמו שכתבאר לקמן):

ועלידי ההולדה, דהינו שגולין ונתרפין בניאדם, עלידייהוה נתגלה כבודו ויתברך ביותר כנ"ל. וזה בחינת (שם עג): כל זרע יעקב פברוהו; כי עלידי ההולדה, שנעשה עלידי בחינת יעקב, שהיא בחינת צדקה כנ"ל, עלידייהוה: פברוהו, כי עלידייהוה נתרבה כבודו ויתברך, כנ"ל:

ואוי, כששופע געם העליון עלידי הפלי הנעשה עלידי צדקה בשביל ההולדה כנ"ל, וגם בחינת הנעם העליון, שהוא המחין, מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר, בידוע, אזי אלו המחין של חויזלארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים גם-כן באלו המחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת געם, כדי להתתקן עלידייהוה, כי אז הוא זמן תקונים של אלו המחין של חויזלארץ, כי עקר פגם וקלקול המחין של חויזלארץ הוא עלידי פגם הכבוד, שעלידייהוה אינם יכולים לינק ממחין של ארץ-ישראל, ואזי הם בחינת מחין של חויזלארץ ממש, וזהו קלקולם כנ"ל. וזה בחינת (שם עג): כי לדבר יחבל לו, כי לדבר, הינו ביונות, הפך הכבוד, עלידייהוה: יחבל לו, הינו מחין של חויזלארץ, שהם בחינת חובלים, כי עלידי פגם הכבוד נשארו המחין בבחינת חובלים, שהם מחין של חויזלארץ כנ"ל. ומצא, שעקר קלקול המחין של חויזלארץ הוא עלידי פגם הכבוד, ועליפן בעת ששופע געם העליון עלידי הפלי של צדקה בשביל הולדה, שעלידייהוה נעשה התגלות הכבוד כנ"ל, אז הוא זמן תקונים של המחין של חויזלארץ, כי מאחר שנתעורר בחינת התגלות הכבוד, עלידייהוה הם יכולין להתתקן, כי עקר הקלקול שלהם היה עלידי פגם הכבוד כנ"ל, ועליפן בעת ששופע געם העליון בשביל הולדה כנ"ל, אז באים המחין של חויזלארץ, שהם בחינת חובלים, ונופלים במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת געם, כדי להתתקן עלידייהוה כנ"ל. וזה (תהלים עג): חבלים נפלו לי בנעמיים - חבלים, הינו המחין של חויזלארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים בנעמיים, הינו במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת געם כנ"ל, כדי להתתקן עלידייהוה כנ"ל. והוא: אף נחלת שפרה עלי. נחלת - זה בחינת יעקב, בחינת (דברים עב): יעקב חבל נחלתו, בחינת צדקה. שפרה - זה בחינת יוסף, בחינת (בראשית עב): ויהי יוסף יפה תאר וכו', ויפה תאר זה בחינת יפה תאר הנאמר בדרו, ודרשו רבותינו זכונם לברכה (ספרות עג): איש תאר, שפירא פנים פהלכה, הינו בחינת מחין, בחינת געם, שפונעמים פהלכה כנ"ל. ועלידי שתי בחינות אלו, יעקב ויוסף, שהם בחינת נחלת שפרה, עלידייהוה נעשה ההולדה, שאז החובלים נופלים בנעמיים כנ"ל. וזה: יעקב חבל נחלתו. חבל זה בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים עלידי בחינת יעקב, בחינת צדקה, שעלידה ההולדה, שעלידייהוה נתתקנים החובלים, שהם המחין של חויזלארץ כנ"ל. וזה בחינת חבלי לדה, בחינת חובלים הנ"ל שנתתקנים עלידי הדה כנ"ל. גם זהו בחינת שפרה הנ"ל, בחינת שפיר ושלוי, בחינת הולדה וכן-ל:

לעצמן קלל מן הכבוד, רק הם מגליון כל הכבוד להשם ויתברך, כדי שיתגדל ויתעלה כבודו ויתברך, כדי שיתיה עלידייהוה תקון העולם כנ"ל, והם מבינים בהכבוד מאיה מאמר נתנהו זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעלידי נברא חלק מהבריאה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים עג): ובהיכלו פלו אומר כבוד, הינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא פלו אומר, הינו פלו מאמר, כי הכבוד שיש להם הוא פלו רק בשביל המאמר, שנתנהו בשביל זה הכבוד, אשר עלידי נברא חלק מהבריאה, כנ"ל:

וזה בחינת: ואשר פה בהם לעמד בהיכל המלך (דניאל א). פה זה בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית (ת"י ה"י ט), בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. הינו, שאלו שהם בהיכלא דמלכא, הם מגליון ומארוין כ"ח אתון הנ"ל עלידי הכבוד כנ"ל, וזהו: ואשר פה בהם לעמד וכו' - לפי פשוטו של מקרא, הינו פה ממש, כי בודאי צריך שיתיה להם פה ובהרה לעמד פה, שזכרו להיות בהיכלא דמלכא, אשר שם הכבוד הוא פלו אומר, בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית, כנ"ל:

ועקר הכבוד של השם ויתברך נתגלה רק עלידי האדם. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עקר הבריאה היתה בשביל האדם (ס), כי עקר התגלות כבודו ויתברך הוא עלידי האדם. ועליפן עלידי ההולדה, כשגולין ונתרפין בניאדם ביותר, עלידייהוה נתגלה כבודו ביותר, כי עקר התגלות הכבוד - עלידי בניאדם, כנ"ל:

ידע, כי מחין של ארץ-ישראל הם בחינת געם, ומחין של חויזלארץ הם בחינת חובלים, כמו שכתוב (ברכה א): לאחד קראתי געם ולאחד קראתי חבלים, ואמרו רבותינו זכונם לברכה (ספרות טז): געם - אלו תלמידיהקמים שבארץ-ישראל, שפונעמים זה לזה פהלכה; חבלים - אלו תלמידיהקמים שבחויזלארץ, שחובלים זה לזה פהלכה. ועקר ההולדה הוא עלידי בחינת געם העליון, כי מנעם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא (ע), אשר עלידם בא ההולדה, בבחינת (שמואל א): נעמת לי מאד, נפלאהו אהבהתי לי מאהבת גשים; שעלידי געם העליון מתעורר האהבה, בחינת שלהובין דרחימותא, שעלידם ההולדה:

וגעם העליון שופע תמיד, אבל צריכין פלי לקבל עלידי שפע געם העליון, ודע, שעלידי צדקה נעשה הפלי לקבל עלידה מנעם העליון שלהובין דרחימותא, כי צדקה היא גדיבות לב, כמו שכתוב (שמות טז): מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומותי; וגדיבות לב, הינו שגפתיח ונתנדב הלב, ועלידייהוה נפתחין שבלין דלבא, ונעשוין פלי לקבל שלהובין דרחימותא, שגמשכין מנעם העליון כנ"ל. ויש צדקה של ארץ-ישראל, ויש צדקה של חויזלארץ, ועקר הוא הצדקה של ארץ-ישראל, שעלידה נעשה פלי לקבל מנעם העליון, שעלידייהוה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת (חשע ט): זרעו לבם לצדקה, כי עקר ההולדה - עלידי צדקה כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ט): אלה תולדות יעקב יוסף, הינו שעקר ההולדה - עלידי יעקב ויוסף, כי יעקב הוא בחינת צדקה, כמו שכתוב

(א) ברכה ו ע"ב (ב) עין תקון טז.

לקומי

עב

מוהר"ן תנינא

ג

את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים; הינו בלי גבול, כי ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, הוא בחינת בלתי גבול. ועלין עקר חיים נצחיים של לעתיד לבוא, בחינת תענוג עולם הבא, יהיה רק להשפלות של כל אחד, כי שפלות ועניות הוא בחינת בלתי גבול, כי הוא בחינת אין ממש, ואין לו שום גבול, מחמת שהוא בתכלית העניות, ועקר חיים נצחיים של עולם הבא הוא רק בבחינת בלתי גבול כנ"ל, ועלין שבת, שהוא מעין עולם הבא, נאמר בו: מועמיה חיים זכו; כי מי שמועם מעט ענג שבת, זוכה לחיים, בחינת חיים נצחיים, כנ"ל:

ודע, שכל אחד ואחד לפי התנוצצות המחין שלו כן זוכה לקבל גדלה, בבחינת (שה"ש י): מלך אסור ברהמים - ברהיטי מחין (סוף התקומם תיקון א דף ת). הינו, שבחינת המלכות, דהינו גדלה, הוא אסור וקשור ברהיטי מחין, שלפי התנוצצות המחין כן מקבל גדלה. והמחין והדעת הם בחינת בנין ביתהמקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות א:). כל מי שיש בו דעה, כאלו נבנה ביתהמקדש בקמיו, כי דעה נתן בין שתי אותיות, וביתהמקדש נתן בין שתי אותיות וכו'; ועלין כל אחד כפי מחו ודעתו וכפי שהוא מכניס עצמו בתוך הדעת, כל מה שהוא עוסק יותר להגדיל מחו ודעתו, כן הוא עוסק בבנין ביתהמקדש, כי עקר בחינת בנין ביתהמקדש הוא הדעת כנ"ל. ויש מי שיש לו מח מהיר וחרוף, והוא עוסק תמיד להגדיל מחו ודעתו, שזהו בחינת עוסק בבנין ביתהמקדש, וכפי הגדלת דעתו ומחו כן זוכה לקבל גדלה. והו בחינת (משל ט:). היות איש מהיר במלאכתו, לפני מלכים ותניב. איש מהיר במלאכתו זה בחינת מי שיש לו מח מהיר וחרוף כנ"ל, שהוא בחינת מהיר במלאכתו, הינו במלאכת בנין ביתהמקדש (ט:), כי מלאכת בנין ביתהמקדש הוא כפי מחו כנ"ל, ועלידיהו: לפני מלכים ותניב, הינו שאזכה לגדלה, בחינת מלכות, כי הגדלה היא כפי התנוצצות המחין, בבחינת: מלך אסור ברהמים, כנ"ל:

ויש מח כללי ויש מחין פרטים, וכל המחין הפרטים הם מקבלין מוח הכולל, שהוא חכם הדור. והו מעלת הזוכה לראות את עצמו עם הצדיק האמת, שהוא חכם הדור, בחינת חכם הכולל כנ"ל, כי עלידי שנה החכם הכולל רואה אותו ומסתפל בו, עלידיהו מתנוצץ מחו, ועלידי שמתנוצץ מחו, עלידיהו מקבל גדלה, כי עקר הגדלה הוא עלידי התנוצצות המחין כנ"ל, כי עינים עלישם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית י): ותפקחה עיני שניהם, ופרש רש"י: עלישם החכמה נאמר. ועלין עלידי שזה החכם, שהוא מח הכולל, מסתפל בו, עלידיהו מאיר בו חכמה ומחין, ומתנוצץ מחו, ועלידיהו מקבל גדלה כנ"ל. כי כל אחד ואחד יש לו איהו מח ודעת לפי מדרגתו, אבל המח והדעת של כל אחד ואחד הוא מנה בקמנות, ואינו מתנוצץ, ועלידי שפסתפל בו החכם הדור, שהוא מח הכולל, עלידיהו מתנוצץ מחו של כל אחד ואחד כפי מדרגת מחו, ועלידי התנוצצות המחין מקבל כל אחד גדלה כפי מדרגת מחו, כי עקר הגדלה היא עלידי התנוצצות המחין כנ"ל:

ומחמת שהמחין של הויז'לארין, שהם בחינת הכולים, שחובלים זה לזה בהלכה, כי אינם יכולים להשוות דעתן יחד כנ"ל, הם נופלים במחין של ארץ ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן כנ"ל. עלין לפעמים, כשפוגמים הרבה, חס ושלום, או אינם יכולין להתתקן, אדרבא, גורמים פגם גם להמחין של ארץ ישראל, ואין גם המחין של ארץ ישראל אינם יכולים להשוות עצמן, כי נפגמו, חס ושלום, עלידי המחין הפוגמים של הויז'לארין, שנפלו לחוסם כנ"ל. והו בחינת המחלקת שיש בארץ ישראל גם כן:

ובלל הדברים - כי כל הנבראים וכל ההולדות, כלם הם רק בשביל התגלות כבודו והפרד. ועקר ההולדה - עלידי הצדקה, שעלידיה נעשה כלי לקבל מנעם העליון, שעלידיה נעשה התולדה, ועלידיה נתגלה ונתגדל כבודו ותפרד כנ"ל. והו אותיות תרומה הם סופיתבות: לחוות בנעם ה' ולבקר בהיכלו (תהלים ט:). כי תרומה, הינו צדקה, שהיא נדיבות לב, בחינת: מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, עלידיה נעשה כלי לקבל מנעם ה', שעלידיה נמשך התגלות כבודו ותפרד, שהוא בחינת: ובהיכלו כלו אומר כבוד. והו: לחוות בנעם ה' ולבקר בהיכלו - סופיתבות "תרומה" כנ"ל. והו בחינת השריה, בחינת (שמואל ב ט:). נעים ומירות ישראל: (וא נזה יתיר)

אשרי הזוכה לתרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, והו העקר, לזכות לתרגיש הנעימות שיש בהתורה: (דרכי דרכי נעם וכל היתבות שלום משל ג - ג'ל)

עב

דע, שלראות את עצמו עם הצדיק האמת הוא גם כן דבר גדול מאד. בודאי כשזוכין לשמע מפי תורה, הוא מעלה יתרה, אבל גם כשאין שומעין תורה, הראיה לבד, שזוכין לראות את עצמו עם הצדיק, הוא גם כן טוב מאד:

כי עלידי שרואין את עצמו עם הצדיק, עלידיהו מקבלין גדלה. ועקר הגדלה היא שפלות, כמו שמוצינו אצל השם ותפרד: כל מקום שאמה מוצא גדלתו של הקדוש ברוך הוא, שם אמה מוצא ענותנותו (מציל לא), כי עקר הגדלה היא שפלות. ועקר התחיה לעתיד, שיעמדו בתחיה ויחיו חיים נצחיים, עקר מה שיהיה נחיה ויקום בתחיה הוא השפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה לעתיד, ויקום בתחיה, בבחינת (ישעיה ט:): הקיצו ודגנו שכני עפר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ה): מי שנעשה שכן לעפר בחייו. כי עקר התקומה בתחיה יהיה רק להשפלות, שהשפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה ויקום בתחיה לעתיד:

כי תענוג עולם הבא אי אפשר לנו להשיג עכשו, והו מחמת שאנו עכשו בגבול, וכל דבר שיש לו גבול אי אפשר לו להשיג תענוג עולם הבא הרוחני, ועלין גם ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קט): כל המענוג

(א) עין מדרש שה"ש בחתחת.

מוהר"ן תנ"א

עב

לקוטי

ל:

אלקים שִׁמְשֵׁךְ לְכָל אֶחָד, כִּי הָרוּחַ אֱלֹקִים הוּא בְּעֶצְמוֹ הַמְחִין בְּנִל, עֲלֵיבֵן עֲלִידִיָּהוּ נִמְשָׁךְ לְכָל אֶחָד חֲדָשִׁין דְּאוֹרִיתָא, כִּי הַחֲדָשִׁין דְּאוֹרִיתָא הֵם עֲלִידֵי בְּחִינַת הָרוּחַ אֱלֹקִים, שֶׁהוּא שׁוֹרֵה עַל פְּנֵי הַתּוֹרָה בְּנִל, שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת הַמְחִין, שְׂכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִהַמְּנַהֵג, בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא דַעַת הַבּוֹלָל, רִיחַ הַבּוֹלָל, בְּנִל:

אבל זֶה הַמְּנַהֵג צָרִיךְ שִׁיְהִי פְּרוּשׁ גָּדוֹל בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, וְאֵין דְּיוֹקָא הוּא יִכּוֹל לְהִיט מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, כִּי עֲלִידֵי פְּרִישׁוֹתוֹ וְקִדְשׁוֹ הַגְּדוֹלָה, הוּא יִכּוֹל לְחַוֹּת וּלְהַסְתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְחַלֵּק הַגְּדֻלָּה לְכָל אֶחָד עֲלִידֵי הַהִסְתַּפְלוּת לְבָד, בְּבִחִינַת: וְאַתָּה תַחֲוֶה בְּנִל, כִּי הַסְתַּפְלוּת הַזֹּאת הִיא תְלוּיָה בְּקִדְשָׁה וּפְרִישׁוֹת גְּדוֹל. וְעֲלֵיבֵן מֹשֶׁה רַבְּנֵנוּ, שֶׁהָיָה קֹדֶשׁ וּפְרוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד עֲלֵיפִי הַדְּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ט): וְאַתָּה פַּה עֲמוֹד עֲמִידֵי - עֲלֵיבֵן הָיָה יִכּוֹל לְחַוֹּת וּלְהַסְתַּפֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, וּלְחַלֵּק לָהֶם הַגְּדֻלָּה עֲלִידֵיָּהוּ:

וְהָיָה: וְאַתָּה תַחֲוֶה - אַתָּה דְּיוֹקָא, כִּי רַק מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה פְּרוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד בְּקִדְשָׁה גְדוֹלָה, זִכְרָה לְהַסְתַּפְלוּת הַזֹּאת, כִּי הַסְתַּפְלוּת הַזֹּאת, בְּחִינַת וְאַתָּה תַחֲוֶה, הִיא תְלוּיָה רַק בְּקִדְשָׁה וּפְרִישׁוֹת מִתְאַוָּה זֹאת. וְזֶה בְּחִינַת (מַלְאָכִים ב): וְהַזֹּנוֹת רָחֲצוּ, וְדָרְשׁוּ רְבוּתֵי וּזְרוֹנָם לְבָרְכָה (פְּסוּלֵי טו): לְמִרְק שְׁתֵּי חַיּוּנוֹת. הֵינֵנּוּ, שְׂכָפֵי מַה שְׂרוּחֲצִין עֲצָמָן מִתְאַוָּה זֹאת, בְּחִינַת: וְהַזֹּנוֹת רָחֲצוּ, דְּהֵינֵנו שְׂרוּחֲצִין עֲצָמָן מִתְאַוָּה זֶה, כְּמוֹכֵן הוּא מְמַרְק וּמְצַחֵחַ שְׁתֵּי חַיּוּנוֹת, בְּחִינַת: וְאַתָּה תַחֲוֶה, בְּחִינַת: חִיּוֹת אִישׁ מְהִיר בְּמַלְאָכָתוֹ וְכוּ', דְּהֵינֵנו בְּחִינַת הַסְתַּפְלוּת הַנִּל. כִּי עַקֵּר הַסְתַּפְלוּת הַנִּל הִיא עֲלִידֵי קִדְשָׁה וּפְרִישׁוֹת מִתְאַוָּה זֶה בְּנִל, כִּי תְאוּהָ הַזֹּאת הִיא בְּחִינַת פְּנֵם הַעֵינַים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבָר טו): וְלֹא תַחֲרוּ וְכוּ' וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

ועלֵיבֵן צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּיִתְרַת בְּפִישׁוֹת גְּדוֹל מְאֹד הַתְּאוּהָ, וְאֵין יֵשׁ לוֹ עֵינַים זָכִים לְחַוֹּת וּלְהַסְתַּפֵּל וּלְתַן הַגְּדֻלָּה לְכָל אֶחָד כְּרֹאֵי לוֹ עֲלִידֵי הַסְתַּפְלוּתוֹ לְבָד בְּנִל, וְאֵין דְּיוֹקָא הוּא יִכּוֹל לְהִיט מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל בְּנִל, וְכִשְׂאֵין לְיִשְׂרָאֵל מְנַהֵג וּמְשַׁנֵּיחַ בְּוָה, בְּאִמַּת כָּל הַעוֹלָם מְעַרְבּ וּמְבַלְבֵּל, וְכָל הַרוּחָה לְפַל אֵת הַשֵּׁם, נוֹטֵל, כְּמוֹ שֶׁמְנַהֵג עַכְשָׁו, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְפִּים, כִּי יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין שִׁיְהִי עֲלֵיהֶם מְשַׁנֵּיחַ, שִׁמְשַׁנֵּיחַ וְרֹאָה בָּהֶם שֶׁעֲמוֹד כָּל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ כְּרֹאֵי לוֹ בְּאִמַּת, וְהַמְשַׁנֵּיחַ הָיָה יְהוָה פְּרוּשׁ וּקְדוֹשׁ גָּדוֹל, בְּבִחִינַת קִדְשׁ וּפְרִישׁוֹת מֹשֶׁה, וְאֵין יִכּוֹל לְהַנְהִיג אֵת יִשְׂרָאֵל לְתַן לְכָל אֶחָד גְּדֻלָּה כְּרֹאֵי לוֹ עֲלִידֵי הַסְתַּפְלוּת לְבָד בְּנִל:

ועלֵיבֵיָּהוּ נַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, כִּי עַקֵּר הַתְּשׁוּבָה הִיא עֲלִידֵי הַבּוֹשָׁה, וְעֲלִידֵיָּהוּ הַמְּנַהֵג בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא מְסַתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד וְאַחֵר, וּמְתַנַּחֵץ מִחוּ, וְזִכְרָה לְבִאוּרֵי הַתּוֹרָה, דְּהֵינֵנו לְחֲדָשִׁין דְּאוֹרִיתָא, עֲלִידֵיָּהוּ נִמְשָׁךְ בּוֹשָׁה עַל כָּל אֶחָד וְאַחֵר, וְאֵין רֹאָה כָּל אֶחָד אֵת שְׂתוֹתוֹ וּבְלִמְתוֹ. כִּי עֲבָרָה הִיא בְּדוּאֵי בּוֹשָׁה גְדוֹלָה, כִּי עֲבָרָה אֵינָה רֹאֵיָה כָּל לְיִשְׂרָאֵל, וּבְדוּאֵי אֵין נֹאָה כָּל לְיִשְׂרָאֵל שִׁיְהִי לוֹ עֲבָרָה, חֵם וְשׁוֹלֵם. אֲבָל גַּם מְצוּהָ, כְּשֶׁרוּחֵן לְעִשׂוֹת אֵיָה מְצוּהָ, רֹאֵי שִׁיְהִי לוֹ גַּם־כֵּן בּוֹשָׁה גְדוֹלָה, כִּי אֵינָה זְכוּת יֵשׁ לוֹ שִׁיְקַבֵּל לְעִשׂוֹת הַמְצוּהָ, וְאֵין יְעִיז פְּנִי לְכַסֵּם בְּהִיכַל הַמִּלְךְ לְעִשׂוֹת מְצוּהָ. וְיִשְׁעָר בְּדַעְתוֹ לְפָנֵי מִי הוּא עוֹשֶׂה הַמְצוּהָ, וְגַם גְּדָל מַעֲלָת

וְעֲלֵיבֵן מֹשֶׁה רַבְּנֵנוּ, עֲלֵי הַשְּׁלֹם, שֶׁהוּא הָיָה הַדַּעַת הַבּוֹלָל שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיבֵן עֲלִידֵי רֹאֵינוֹ לְבָד, שֶׁהָיָה מְסַתַּפֵּל בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד וְאַחֵר, עֲלִידֵיָּהוּ הָיָה יִכּוֹל לְחַלֵּק הַגְּדֻלָּה וְהַשְּׂרָרָה לְכָל אֶחָד וְאַחֵר כְּרֹאֵי לוֹ לְפִי מִדְּרַגַּת מַחוּ. וְזֶה בְּחִינַת (שְׁמוֹת ט): וְאַתָּה תַחֲוֶה מִכָּל הָעָם, וְשַׁמְתָּ עֲלֵיהֶם שְׂרֵי אֱלֹפִים וְשְׂרֵי מְאוֹת וְכוּ'. וְאַתָּה תַחֲוֶה דְּיוֹקָא, כִּי עֲלִידֵי הָרֹאֵה לְבָד שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנֵנוּ, שֶׁהָיָה רֹאָה וּמְסַתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד וְאַחֵר, הָיָה מְתַנַּחֵץ מִחוּ שֶׁל כָּל אֶחָד, וְעֲלִידֵיָּהוּ קָבַל כָּל אֶחָד וְאַחֵר גְּדֻלָּה וְשְׂרָרָה כְּפִי עֲרֵכּוֹ, כְּפִי הָרֹאֵי לוֹ לְפִי מִדְּרַגַּת מַחוּ, דְּהֵינֵנו בְּחִינַת שְׂרֵי אֱלֹפִים שְׂרֵי מְאוֹת וְכוּ' וְהָיָה: וְאַתָּה תַחֲוֶה וְכוּ' וְשַׁמְתָּ עֲלֵיהֶם שְׂרֵי אֱלֹפִים וְכוּ', כִּי עֲלִידֵי שְׁחִיחָה מֹשֶׁה וּמְסַתַּפֵּל בָּעָם, עֲלִידֵיָּהוּ בְּעֶצְמוֹ הוּא מְשִׁים אוֹתָם שְׂרֵי אֱלֹפִים וְכוּ', כִּי עֲלִידֵי הַסְתַּפְלוּתוֹ בָּהֶם מְקַבֵּל כָּל אֶחָד גְּדֻלָּתוֹ, עֲלִידֵי הַתְּנוּצָצוֹת מִחוּ שֶׁמְתַנַּחֵץ עֲלִידֵי הַהִסְתַּפְלוּת שֶׁמְסַתַּפֵּל בּוֹ חֵם הַדּוֹר, בְּחִינַת מֹשֶׁה בְּנִל. וְגַם מֹשֶׁה הָיָה יִכּוֹל לְצוּת, שְׂנָה יְהוָה שֶׁרֶאֱלָף וְזֶה שֶׁרֶמְאָה וְכוּ', כִּי עֲלִידֵי הַסְתַּפְלוּתוֹ בָּהֶם הָיָה יוֹדֵעַ הַגְּדֻלָּה הַמְּנִיעַ לְכָל אֶחָד וְאַחֵר, כִּי עֲלִידֵי הַסְתַּפְלוּתוֹ הָיָה יוֹדֵעַ הַתְּנוּצָצוֹת הַמְּחֵ שֶׁל כָּל אֶחָד, אֲשֶׁר כְּפִי הַתְּנוּצָצוֹת הַמְּחֵ כֵּן מְנִיעַ לוֹ גְּדֻלָּה בְּנִל:

ואזי, כְּשֶׁמְקַבֵּל כָּל אֶחָד גְּדֻלָּה כְּפִי הָרֹאֵי לוֹ בְּאִמַּת, לְפִי מִדְּרַגַּת מַחוּ, עֲלִידֵי שֵׁשׁ מְנַהֵג אִמְתִּי, בְּחִינַת מֹשֶׁה, שִׁיְכּוֹל לְחַלֵּק הַגְּדֻלָּה לְכָל אֶחָד כְּרֹאֵי לוֹ עֲלִידֵי הַסְתַּפְלוּתוֹ לְבָד, אֵין יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד מִהַשְּׂרִים וְהַמְּנַהֵגִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְחֲדָשׁ חֲדָשִׁין דְּאוֹרִיתָא כְּפִי הָרֹאֵי לוֹ לְפִי מִדְּרַגַּת מַחוּ, לֹא פְחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. כִּי מֵאַחַר שֶׁכָּל אֶחָד עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ הָרֹאֵי לוֹ בְּאִמַּת, דְּהֵינֵנו שֵׁשׁ לוֹ שְׂרָרָה וְגִדְלוֹת כְּפִי הָרֹאֵי לוֹ בְּאִמַּת בְּנִל, עֲלֵיבֵן כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ לְפִי גְדֻלָּתוֹ וְהַמְּנַהֵגוֹ אֵין וְכִמְהָ הוּא צָרִיךְ לְחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה, וּבְכַפֵּי כְּמַה אֲנִשִּׁים הוּא צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָה, כִּי זֶה שֶׁמְנַהֵג עַל אֶלֶף מִיִּשְׂרָאֵל, דְּהֵינֵנו שֶׁרֶאֱלָף, הוּא צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָה בְּפָנֵי אֶלֶף אֲנָשִׁים, וְכֵן בָּלָם:

כִּי יֵשׁ בְּחִינַת רִיחַ בְּכָל אֶחָד וְאַחֵר, וְהַמְּנַהֵג הָאִמְתִּי שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינֵנו בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא בְּחִינַת רִיחַ הַבּוֹלָל, בְּחִינַת (בְּמִדְבָר ט): אִישׁ אֲשֶׁר רִיחַ בּוֹ, וּפְרַשׁ רִשׁוֹ, שִׁיּוֹדֵעַ לְחַלֵּק נֶגַד רִחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאַחֵר. כִּי הַמְּנַהֵג הָאִמְתִּי הוּא בְּחִינַת רִיחַ הַבּוֹלָל, שִׁיּוֹדֵעַ לְחַלֵּק נֶגַד כָּל רִיחַ וְרִיחַ, כִּי כָּל־מְקַבְּלִים מְנַהֵג, כִּי הוּא בְּחִינַת רִיחַ הַבּוֹלָל, בְּחִינַת (דִּיּוֹקָא ט): כֹּה אָמַר ה' מֵאַרְבַּע רִיחוֹת בָּאֵי הָרוּחַ, וְרִיחַ הָיָה הוּא בְּחִינַת רִיחַ אֱלֹקִים, שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת הַמְחִין, בְּבִחִינַת (שְׁמוֹת ט): וְאִמְלֵא אוֹתוֹ רִיחַ אֱלֹקִים בְּהַכְּמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מַלְאָכָה, דְּהֵינֵנו בְּחִינַת הַמְחִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת מַלְאָכַת בְּנֵי בְּיָדֵי הַמְּקַדֵּשׁ בְּנִל. וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינַת הָרוּחַ אֱלֹקִים שֵׁשׁ בּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת רִיחַ הַמְּקַדֵּשׁ, רִיחַ נְבוּאָה, כְּמוֹכֵן הוּא זִכְרָה לְחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה. כִּי זֶה הָרוּחַ אֱלֹקִים, הוּא שׁוֹרֵה עַל פְּנֵי הַתּוֹרָה, בְּבִחִינַת (בְּרַשִׁית א): וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, הֵינֵנו עֲלֵיפֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת מַיִם, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רְבוּתֵינוּ וּזְרוֹנָם לְבָרְכָה (טו). עֲלֵיבֵן עֲלִידֵי הָרוּחַ אֱלֹקִים הָיָה זִכֵּין לְחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה, כִּי הָרוּחַ אֱלֹקִים שׁוֹרֵה עַל פְּנֵי הַתּוֹרָה בְּנִל. עֲלֵיבֵן עֲלִידֵי הַמְּנַהֵג הָאִמְתִּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, בְּחִינַת דַּעַת הַבּוֹלָל, בְּחִינַת רִיחַ הַבּוֹלָל, שֶׁעֲלִידוֹ מְתַנַּחֵץ מִחוּ שֶׁל כָּל אֶחָד, שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ בְּחִינַת רִיחַ

(ב) תנ"א ג' ב' ק' י'

לקומי

עב

מוהר"ן תנינא

ד

של עולם הבא, שעלידידה נחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, כי השפלות יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, עלידידה חוזר ונחיה השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר, שמקדם היה מנח ושוכב זאת השפלות בהעלם ואחפסאי אצלו, בבחינת מיתה, ועכשיו חוזר ונעור ונחיה אותו השפלות עלידי התשובה, שהיא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. כי עקר החיים נצחיים, בחינת תחיה שיהיה לעתיד, יהיה רק להשפלות, כי השפלות של כל אחד יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, ואז, כשנחיה השפלות של כל אחד, בחינת שפלות של משה שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל, אזי רואה ומרגיש כל אחד שפלותו, מאחר שחור ונחיה ונתגלה אצלו בחינת השפלות של משה, שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל:

וזה פרוש: פאר חפרוה שרים, כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה (במדבר כא). **כאר** זה בחינת פאורי התורה, שזוכין השרים של ישראל עלידי שמסתכל בהם בחינת משה, שעלידידה מקבל כל אחד את גדלתו כראוי לו, שעלידידה הם זוכין לכאורי התורה, בחינת הדגשין דאורחא כנ"ל ועלידי פאורי התורה זוכין לבושה ותשובה כנ"ל, וזהו: **כאר חפרוה שרים.** חפרוה - זה בחינת בושה, כמו שכתוב (ישעיה ט:): וחקרה הלכנה ובושה התמה, כי עלידי פאורי התורה הנ"ל, בחינות פאר, זוכין לבושה כנ"ל, וזהו: חפרוה שרים, הינו שרים הנ"ל, בחינת שריאלפים שרימאות וכו' כנ"ל. וזהו: כרוה נדיבי העם - נדיבי העם זה בחינת תשובה, כמו שפרש רש"י על פסוק (שופטים ט): בהתנדב עם - בהתנדב לבם להשוכה. וזהו: במחקק במשענתם. מחקק - דא משה, כמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה (כ"ב טו). גם מחקק בגימטריא רמ"ח, הינו בחינות השפלות של משה, שמלכש בכל אחד מישראל כרמ"ח איבריו, בכל איבר ואיבר כנ"ל. במשענתם - זה בחינת תחיה, כמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה (פסחים טז) על פסוק: ואיש משענתו בידו - עתידין צדיקים שיהיו מתים וכו'. וזהו: במחקק במשענתם, הינו שיהיה נחיה השפלות של משה, שיש בכל הרמ"ח איברים של כל אחד ואחד, עלידי התשובה כנ"ל. וזהו: וממדבר מתנה - מדבר הינו שפלות, שמושים עצמו כמדבר, כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (עירובין טז) - עלידידה: מתנה, הינו שבת, כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (שבת ט): מתנה טובה יש לי בבית גנו ושבת שמה. כי עקר תענוג עולם הבא, בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים, יהיה רק להשפלות של כל אחד כנ"ל:

וזה שכתוב: סלע ישפן ויתלפן (איוב טז). סלע זה הפאר, בחינת פאורי התורה, בחינת: פאר חפרוה שרים כנ"ל. וזהו: משם חפר אכל - בחינת בושה כנ"ל. כי עלידי פאורי התורה, עלידידה זוכה לבושה כנ"ל. וזהו: משם חפר אכל, כי הוא מתבפש להושיט האכל לפיו עלידי הבושה שאבא אליו כנ"ל. וזהו: למרחוק עיניו יביטו - הינו שרואה ומביט אך הוא רחוק מהשם וחקרה, כנ"ל:

המצוה בעצמה, כי המצוה בעצמה יקרה מאד אשר אין לשער, ובודאי ראוי שיפול עליו בושה גדולה כשכבא לעשות איה מצוה, כשיתחיל על עצמו ויראה שהוא רחוק מאד מהשם וחקרה, ואין לו שום זכות שיזכה לעשות מצוה; ואם היה ההאדם בושה, היה מתבפש אפלו לקח המאכל להושיטו לפיו, כי מאן דאכל דלאו דילה היות לאסתפול באפה (ירושלמי פ"א תרל"ח), ומאחר שאין לו שום זכות שיהיה לו אכל, אס"פן הוא אכל דלאו דילה ובהיות לאסתפול באפה, עליפן בודאי יש לו להתבפש אפלו להושיט המאכל לפיו. אבל עקר הבושה נמשך עלידי המנהיג הנ"ל, בחינת משה, שממשיך באורי התורה לכל אחד, עלידידה נמשך בושה על כל אחד, כמו שבשעת מתן התורה, שהמשיך משה התורה לישראל, נאמר שם (שמות ט): ובעבור תחיה וראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ודרשו רבותינו וכוונם לברכה (נדרים ט): זה הבושה, וזהו: לבלתי תחטאו, דהינו שיהיה להם בושה לבל לעשות חטא ועוון, חס ושלום. וגם אפלו לבלתי תחטאו, לבל לעשות עברה, צדיק שיהיה גס"פן וראתו על פניו, דהינו בושה, כי אפלו כשעושיין מצוה צדיק שיהיה לו גס"פן בושה גדולה כנ"ל, כי איך באים לחטוף התפלין, שהם כתיי דמלכא, ולהניחם פתאם על הראש. בודאי ראוי שיהיה לו בושה גדולה, כשכבא לעשות איה מצוה, וזאת הבושה נמשכת עלידי פאורי התורה עלידי המנהיג הנ"ל, כמו שיהיה בשעת מתן תורה כנ"ל. ועליפן בשעת מתן התורה זכו כל ישראל לבחינת קדשה ופרישות, כמו שכתוב (שמות יט): היו נכונים לשלשת ימים, אל תגשו אל אשה; כי כלם נתקדשו בבחינת פרישות עלידי משה, שהיה קדוש ופרוש גדול, שהמשיך להם את התורה עלידידה כנ"ל, ועליפן נמשך עליהם קדשה ופרישות גס"פן:

וכשזוכין לבושה, אזי רואה כל אחד את רחוקו מהשם וחקרה, אך הוא רחוק מאד ממנו וחקרה, ונפול עליו בושה גדולה, ועלידי הבושה עושיין תשובה, כי עקר התשובה - עלידי הבושה (ט), ותשובה הוא בחינת חיים, בחינת (חוקק ט): והשיבו וחי, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, בחינת שבת, בחינת: טועמיה חיים וכו'. וזה: פראשית - ירא בשת, ירא שבת (תו תו). כי תיראה והבושה, דהינו בחינת תשובה, הוא בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. ועקר החיים הוא להשפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד הוא יהיה נחיה, ויקום בתחיה כנ"ל, ועליפן עלידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, עלידידה חוזר ונחיה, וקם בתחיה השפלות של משה רבנו, שיש בכל אחד מישראל, בכל איבר ואיבר כי דע, שיש בכל אחד ואחד מישראל בחינת השפלות של משה בכל איבר ואיבר, וזה זכו ישראל במעמד הר סיני, שאז המשיך משה השפלות שלו בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר; אבל אותו השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד מישראל, הוא מנח ושוכב אצל כל אחד ואחד בבחינת שכיבה ומיתה, כי זאת השפלות נתעלם אצל כל אחד, ואינו מתעורר ומתגלה אצלו, אבל עלידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים

(ג) עין דעה ג, לא; חוקק טו, לו. עין ברכות יב ובר"ף שם.

לקוטי הלכות

הלכות ברכת השחר הלכה ה

ארת חיים

כנג

הבטול, בבחינת מיתה ממש על קדוש ה' (פרי עץ-חיים שער קריאת-שמע ז, יב), כמו רבי עקיבא שיצתה נשמתו באחד (ברכות סא-), כי לכלל ברצונו יתברך צריכין בטול גמור, עד שיתקשר ויכלל בבחינת הצדיקי אמת בחינת משה שנכלל ברעוא דרעיון וכו' כנ"ל. אבל לזכות לזה שהוא בחינת 'מצח הרצון', בחינת עת רצון הנ"ל, צריכין כח הזקנים דקדושה, בחינת (ישעיה ט, יד): "זקן ונשוא פנים", שהם מכניעים בחינת הזקנים דסטרא אחרא, שהם הזקנים שאינם מוסיפים אור קדושה ודעת בכל יום ויום וכו', כמו שכתוב בהתורה 'ואת הערבים וכו' (לקוטי תנאן סימן ד) עין שם היטב היטב, ועקר הכנעתם על-ידי הצדקה וכו', עין שם.

כי בשש משה" (שמות לב, א) - דאפרשו בין שש לשבע וכו', וכמרמז בתורה (שם יב, ט): "ויאפו את הבצק וכו' עגת מצות כי לא חמץ, כי גרשו ממצרם" וכו', "וגם ערב רב עלה אתם" וכו'. ועל-פן התקינו לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' בחשאי, כי הוא סוד כמוס ונעלם ואי אפשר לאמרו בקול רם בכל השנה כי אם ביום הפפורים (פרי-עץ-חיים יום-הפפורים פרק ב), כדי שלא יתעוררו לקטרג, חס ושלום, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (דברים רבא ב, לה), אבל כל אחד צריך לידע בנפשו, שבדאי יגמר השם-יתברך והצדיקים אמתים את שלהם, ויעלו הכל ויגלו ויפרסמו שם כבוד מלכותו שיהיה מברך לעולם ועד.

כל המאורות וכל הנחתם הכל מאתו יתברך

ובשביע זה מתחילין קדם קריאת-שמע לברך אותו יתברך על המאורות אשר ברא ברצונו, דהינו ברכת 'יוצר אור ובורא חשך' - להעיד ולגלות ולפרסם בכל יום ויום מחדש שהשם-יתברך בעצמו ברא את האור ואת החשך, את היום ואת הלילה, וכל הגלגלים וזממה ולבנה וכוכבים וכל צבאם, ואין שום טבע קלל, הפך דעת חכמי הטבע שאומרים שיש טבע ותולין הכל בטבע ובאותות השמים, בחינת (תהלים עז, ד): "שמו אותם אתות", כי שוא ושקר והבל וכזב ידברו, כי כל המאורות וכל הנהגתם הכל מאתו יתברך, שזהו בחינת קדושת יום טוב, שקורא ומגלה את הרצון וכו', כמו שכתוב שם.

ועין בלקוטי תורה להאר"ל בפרשת בא, בפסוק (שמות יג, ב): "קדש לי כל בכור" - מוכן שם, שפגם הערב רב היה בד' רבתי דאחד שממש שרשם העליון וכו', ועל-פן הם בבחינת פגם החמץ וכו', ועל-ידי הסתלקות משה ברעוא דרעיון וכו' הוא מתקן זאת, כי עוסק בהעלות משמד לרצון ולחזר לעשות גרים וכו', והבן היטב לחבר כל הנ"ל יחד. ועין בזה-ההקדוש ובתקונים (תקון יג, כח-), ובכתבי האר"ל (עין שער-הפסוקים פרשת שמות), במקומות רבים שמדברים מזה, והעקר שתקבל מכלם ומדברינו הנ"ל עצות אמתיות - להתחזק תמיד בכח הצדיקי אמת שהם בחינת משה וכו', וכנ"ל.

להתחזק תמיד בכח הצדיקי אמת שהם בחינת משה

עקר הוא האמונה דהינו אמונת הרצון

וזה עקר אור יום, בחינת (בראשית א, ה): "ויקרא אליקים לאור יום", שצריכין שבכל יום יאיר ביותר בתוספת אור קדושה ודעת כמו שכתוב שם. כי עקר הוא האמונה דהינו אמונת הרצון, וכל מה שאנו מעידין ומפרסמין שהוא יתברך ברא הכל ומנהיג הכל ברצונו, על-ידי-זה נתוסף אור וקדושה גדולה על האדם ועל כל העולם כולו ועל כל העולמות התלויים בו.

כח וזה בחינת ברכות קריאת-שמע שהם שבע ברכות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יא, א): 'בשחר מברך שמים לפניך ואחת לאחריה, ובערב שמים לפניך ושמים לאחריה', והתחלת ברכות קריאת-שמע הם ברכת המאורות. ובכך תמהו הפוסקים (עין בית-יוסף סימן מו, ט): מה ענין ברכת המאורות לקריאת שמע? וכמובא בדברינו מזה (הלכות קריאת-שמע הלכה ד, ח; הלכה ה, א). אף כבר מבאר (לעיל אות כז), שעקר ענין קריאת-שמע הוא אמונת הרצון, שאנו מיוחדים שמו יתברך ומאמינים שהכל ברצונו יתברך, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יג): שצריך לארכא ברלת דאחד כדי להמליכו למעלה ולמטה ובארבע רוחות העולם - להאמין שברא הכל יש מאין המחלט ומנהיג הכל ברצונו יתברך. ועל-פן צריכין אז למסר נפשו למות על קדוש ה', כי צריכין אז לבטל עצמו בתכלית

לכל ברצונו יתברך צריכין בטול גמור

מי שפגש אחר חכמת הטבע חסוד

כי כל מי שטועה ונתעה, חס ושלום, אחר טעות הטבע, ואומר, שמתנהג חס ושלום בטבע, עליו נאמר (ישעיה יג, א): "חשף השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו", כי חשף עליהם היום, כי עליהם נאמר (שם ה, יב): "ואת פעל ה' לא יביטו ואת מעשה ידיו לא יראו", וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קטז, א): 'שלא ברכוהו יוצר אור שחורית ומעריב ערבים ערבית'.

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת בְּרַפְת הַשָּׁחַר הַלְכָה ה

לְקוּמֵי הַלְכוּת

עקר פגיתו
יתברר לרמזו
ולעורר כל
בני אדם
לרצונו
יתברר

בְּרֵאשִׁית, 'מְחַדֵּשׁ מִמֶּשׁ, שֶׁבְּכָל יוֹם נַעֲשִׂים חֲדָשׁוֹת וּנְפִלְאוֹת מִמֶּשׁ שְׁלֵא נַעֲשׂוּ מֵעוֹלָם, וְכַמוֹכָא בְּדַבְרֵינוּ (הַלְכוּת תְּפִלֵּין הַלְכָה ה' אֹת ה'; הַלְכוּת טוֹעֵן וְנִטְעֵן, הַלְכָה ה', אֹת ר') בְּשֵׁם הַעֲצֵץ-חַיִּים (שְׁעַר א', עֲנַף ה'), מִהַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וְרָגַע, וְכַמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה 'וַיְהִי מִקֵּץ וְכוּ' (סִימָן נד אֹת ב'), וְכָל עֵקֶר כּוֹנְנָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ לְרַמְזוֹ וְלַעֲוֹרֵר כָּל בְּנֵי אָדָם לְרַצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְאֵנּוּ צְרִיכִין לְעוֹרֵר עַצְמָנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְבָרֵךְ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ עַל זֶה, וְלְבָרֵךְ בְּרַכַּת קְרִיאַת-שְׁמַע וְקְרִיאַת-שְׁמַע בְּפֶה מְלֵא וּבְלֵב שְׁלֵם, וְלִשׁוֹם לְבָנוּ הַיָּטִב לְמָה שְׁאֵנּוּ מוֹצִיאִין בְּפִינוּ, בְּבַחֲנִית (בְּרַכּוֹת טו.). ה'שְׁמַע לְאֲזַנְךָ מִה שְׁאֵתָה מוֹצִיא כַּפִּיד', שְׁאֵנּוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: 'יֹצֵר אֹר וְבוֹרֵא הַשֶּׁקֶץ וְכוּ', וּבְטוֹבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, 'מְחַדֵּשׁ מִמֶּשׁ כְּנִל', וְכוּזָה שְׁאֵנּוּ מְשִׁימִין לֵב לְזֶה וּמְאֲמִינִים בְּזֶה בְּלֵב שְׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁמְבָאֵר בְּדַבְרֵינוּ (בַּחֲלוֹת קְרִיאַת שְׁמַע הַלְכָה ב' אוֹתִיּוֹת ב-ג, בְּרַפְת הַרִיחַ הַלְכָה ד' אוֹת מ'; סֵפֶר תּוֹרָה הַלְכָה ד, אוֹת כ"א) עַל פְּסוּק (אִיכָה ג, כ"ג): "תְּחַדְּשִׁים לְבַבְךָ וּרְגַל אֲמוֹנֶתְךָ" וְכוּ', עֵינַי שָׁם, בְּזֶה דִּיקָא מְאִיר כָּל יוֹם וְיוֹם בְּתוֹסַפַּת אֹר יוֹתֵר, וְכַנְ"ל.

עקר קדשתו
יתברר
כשפירסמין
שהכל ברצונו
יתברר

זֶה בַּחֲנִית קִדְשָׁה שְׂאוֹמְרִים בְּבִרְכַּת יוֹצֵר אֹר, כִּי זֶה עֵקֶר קִדְשָׁתו יִתְבַּרֵּךְ שְׁמֵי שְׁקִדְשׁ בְּחִינַת רְצוֹן, כִּי זֶה עֵקֶר קִדְשָׁתו כְּנִל. וְעַל-יְדֵי הַקִּדְשָׁה שֶׁמְזַכְרִין אֹז, עַל-יְדֵי זֶה הָאָדָם מְמַשֶּׂיף עַל עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם תּוֹסֵפוֹת קִדְשָׁה.

בברפת
הפאורות
נתוסף אור
וקדשה על
האדם בכל
יום

נְמוּצָא, שְׁעַל-יְדֵי בְּרַפְת הַמְאֹרוֹת אֵנּוּ נִכְלָלִין בְּהַזְקָנִים דְּקִדְשָׁה שְׁמוֹסִיפִין אֹר קִדְשָׁה וְדַעַת בְּכָל יוֹם, כִּי עַל-יְדֵי בְּרַכָּה זֹאת כְּפִי מַה שְׂזוֹכִין לְאִמְרָה בְּכוּנָה וּבְלֵב שְׁלֵם נְתוּסָף אֹר וְקִדְשָׁה עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם, וְכַנְ"ל.

להאמין שח'
מחדש בכל
יום מפש
מעשה
בראשית

וְכֵן בְּסוּיִם הַבְּרַכָּה, בְּלֵאל בְּרוּךְ נַעֲמִוֹת, חוֹזְרִים וּמוֹזְכְּרִים 'עוֹשֵׂה חֲדָשׁוֹת', וּמְסִימִין: הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כִּי זֶה עֵקֶר שִׁבַּח הַבְּרַכָּה - לְהֵאֱמִין שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מִמֶּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית בְּחֻמְקָה נְפִלְאָה, בְּאִפְסָן שִׁיגְלָה שֶׁהִכַּל בְּרַצּוֹנוֹ לְכָל מִי שֶׁחָפֵץ לְהַכְלִיל בְּרַצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ.

החכמה היא
לדעת האמת
שהכל מתנהג
ברצונו
יתברר

כִּי זֶה יְדוּעַ, שֶׁעֵקֶר הָאֹר הוּא אֹר הַדַּעַת הָאֱמֵתִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (קֹהֶלֶת ב, י): "שֵׁשׁ יִתְרוֹן לְחֻמְקָה מִן הַסְּכָלוֹת כִּי־תִרְוֶן הָאֹר מִן הַחֶשֶׁךְ", וְעֵקֶר הַחֻמְקָה וְהַדַּעַת הוּא לְדַעַת הָאֱמֵת שֶׁהִכַּל מִתְנַהֵג בְּרַצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, כִּי דַעַת שֶׁל שֶׁקֶר וְכֹזֵב אֵינּוּ דַעַת כְּלָל, אֲדַרְבָּא: הוּא גִרְוּעַ מִן הַכְּסִיל וְהַפְּתִי וְהַמְשַׁגֵּעַ, מְאֹחַר שֶׁהוּא חָכֵם בְּעֵינָיו וְנִתְעַהַר בְּחֻמְקָתוֹ לְבָאֵר שַׁחַת לְכַפֵּר, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּרַצּוֹן הַבוֹרֵא יִתְבַּרֵּךְ הַבוֹרֵא וּמְנַיֵּיג הַכַּל בְּרַצּוֹנוֹ וְתוֹלֵה בְּטַעֲוֹת הַשֶּׁבַע, וְכַמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁעִיָה ה, כ"א): "הוּי חֻכְמִים בְּעֵינֵיהֶם" וְכוּ', וְכַתִּיב (מְשַׁלֵּי כו, יב): "רְאִיתָ אִישׁ חָכֵם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ", וְכַתִּיב (זְרִמְיָה ט, כב-כג): "אַל יִתְהַלֵּל חָכֵם בְּחֻמְקָתוֹ וְכוּ' כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמְּתַהַלֵּל הַשֶּׁפֶל וְיָדַע אוֹתִי", וְכַתִּיב (שִׁם ח, ט): "הִנֵּה בְּדַבֵּר ה' מְאֹסוֹ וְחֻמְקָתוֹ מִה לָּהֶם", וְכַמוֹ שֶׁכָּל הַמְּחַקְרִים בְּעַצְמָן כּוֹתְבִים כְּמָה פְּעֻמִּים בְּלִי שְׁעוֹר, שֶׁעֵקֶר הַחֻמְקָה הוּא אֱמֵת, וּמְאֹחַר שְׁאֵנּוּ רוֹאִים שֶׁהֵם פּוֹרְקִין עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּפִרְהֶסְיָא, וּבְהַצְנַע עַד שֶׁבְּסוּף רְבֵם מְמִירִים דָּחֵם, בְּפִרְט בְּעֵתִים הַלְלוּ, כְּאֲשֶׁר אֵנּוּ רוֹאִין בְּעֵינֵינוּ כְּמַעֲט בְּכָל יוֹם, אוּי לְעֵינַיִם שֶׁכֶּף רוֹאוֹת! אִיךָ יִפְצֵה פִּיהֶם שֶׁהֵם חִפְצִים בְּהָאֱמֵת? כְּאֲשֶׁר הֵם מְדַפְּסִים בְּקִרְחֵיהֶם הַרְעִים בְּכָל פֶּעַם.

לדעת שכל
התחדשות
הבריאה היא
בשביל
תכלית

הַבְּרָאָה, שֶׁעֵקֶר הָאֹר יוֹם הוּא אֹר דַּעַת הָאֱמֵתִי, שֶׁהוּא בַּחֲנִית בְּרַכַּת יוֹצֵר אֹר שֶׁחֲרִית וּמַעֲרִיב עֲרִבִים עֲרִבִית, שְׁאֵנּוּ מְאֲמִינִים וּמְפָרְסְמִין בְּפֶה וּבְלֵב שְׁלֵם שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ יוֹצֵר אֹר וְבוֹרֵא חֶשֶׁךְ וְכוּ', וְכוּזָה מְאִיר כָּל יוֹם וְיוֹם בְּתוֹסַפַּת אֹר יוֹתֵר, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים בְּכָל יוֹם: וּבְטוֹבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שְׂזֵה הַעֵקֶר, שֶׁצְּרִיכִין לְהֵאֱמִין שְׁאִין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֵׂה דָבָר אֶחָד שְׁנֵי פְּעֻמִּים, מְכָל שֶׁכֶּן פְּעֻמִּים אֵין מְסֻפָּר, שְׁמִיּוֹם בְּרִיאַת שְׁמַיִם וָאָרֶץ הוּא מַעֲבִיר יוֹם וּמְבִיא לְיֵלָה וְכוּ', גּוֹלָל אֹר וְכוּ' וּגּוֹלָל חֶשֶׁךְ מִפְּנֵי אֹר וְכוּ', בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּחֻמְקָה נְפִלְאָה כְּזֹאת, וּמִי בַעַר וְלֹא יָדַע וְכִסִּיל וְלֹא יָבִין אֵת זֹאת, אִיךָ שֶׁיֵּךְ שְׁחָכֵם כְּזֶה יַעֲשֶׂה חֻמְקָה נְפִלְאָה כְּזֹאת פְּעֻמִּים אֵין מְסֻפָּר בְּלִי הַתְּחַדְּשׁוֹת נְפִלְאָה בְּכָל פֶּעַם, וּבְשִׁבִיל תְּכִלִּית נִצְחִי וְקָנִים לְטוֹבַת כָּל הַבְּרוּאִים לְנִצְחָה.

אִךָ בְּאֱמֵת אֵנּוּ מְאֲמִינִים שֶׁהוּא יִתְבַּרֵּךְ עוֹשֵׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם, וּבְטוֹבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה

לקוטי הלכות

הלכות ברכת השחר הלקה ה

ארת חיים

קבר

שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי, וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי שְׂמֻקְמִין מְצוֹת הַתּוֹרָה מְקַשְּׂרִין כָּל הַרְצוֹנוֹת לְשֵׁרֵשׁ הַרְצוֹן שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּבַחֲיִנַת: 'בְּטֵל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ' וְכוּ' (אבות ב. ד.). כִּי זֶה קָלָל כָּל מְצוֹת הַתּוֹרָה שִׁישְׁרָאֵל מְקַיְמִין בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ לְמַשֵּׁל שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם לֵאכֹל מִיַּד בְּבָקָר, וְהוּא מְבַטֵּל רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִמַּתִּין עַד אַחַר הַתְּפִלָּה, וְהַרְבֵּה מוֹסִיפִים לְהַרְעִיב עֲצֻמָּן עַל דְּבַרֵי תּוֹרָה וְלוֹמְדִין וְאוֹמְרִים תְּהִלִּים וְכוּ' אַחַר הַתְּפִלָּה, וְכֵן אַחַר הַתְּפִלָּה אֵינוֹ אוֹכֵל מִה שֶׁאֶסְרָה תּוֹרָה, וּמִמַּתִּין בְּאִכְלִיתוֹ עַד שִׁישֵׁט לְדִיּוֹ וְכוּ', וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּכָל מְצוֹת הַתּוֹרָה, וְהִירָאִים מוֹסִיפִים לְקַדֵּשׁ עֲצֻמָּן גַּם בְּמַתָּר לְהֵן וְכוּ'. נִמְצָא, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הוּא לְקַשֵּׁר כָּל הַרְצוֹנוֹת שֶׁבְּעוֹלָם אֶל שֵׁרֵשׁ הַרְצוֹן כְּנִ"ל. וְזֶהוּ בַּחֲיִינַת בְּרַכַּת 'אַהֲבַת עוֹלָם', שֶׁאֵז מְבַקְשִׁים עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה, 'לְעִשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבְךָ שְׁלֵם' וְכוּ', הִינּוּ כְּנִ"ל.

כִּי הַבְּחִירָה חֲפְשִׁית וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת נִפְלְאוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, בְּאִפְסֵי שִׁיתְעוֹרֵר הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֲמֵת לְאֲמִתּוֹ. וְאִף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ מְגַלֶּה הַכֵּל לְגַמְרִי, רַק בְּאִפְסֵי שִׁיְהִיָּה נִשְׁאָר לְהָאָדָם בְּחִירָה, אִךְ בְּחֻמְתּוֹ וּטְבוֹ הַנִּפְלֵא מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, בְּאִפְסֵי שֶׁתְּהִיָּה מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה שִׁיתְגַּלֶּה הָאֵרֶת רְצוֹנוֹ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, עַד שֶׁבְּכָל יוֹם יוֹם נִתְעוֹרְרִין כְּמָה וְכְמָה לְשׁוֹב לְרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁסוּף כָּל סוּף לְשׁוֹבוֹ הַכֵּל אֵלָיו וְיִתְגַּלֶּה הַרְצוֹן לְעֵין כָּל, שֶׁעַל זֶה מְבַקְשִׁין בְּכָל יוֹם אַחַר הַמַּחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית וְכוּ': 'אוֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן תְּאִיר' וְכוּ', כִּי אֵז יִתְגַּלֶּה אֲמִתַּת הַרְצוֹן לְעֵין כָּל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִרְמְיָהוּ ל. א): 'כִּי כָלֵם יִדְעוּ אוֹתִי' וְכוּ', הִינּוּ כְּאוֹמֵר: מֵאַחַר שֶׁאֲמַתָּה מְחַדֵּשׁ בְּטוֹבְךָ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית בְּחִדוּשִׁים נִפְלְאִים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם, וְכָל פְּנוֹתְךָ בְּשִׁבִיל הַתְּכַלִּית הַטוֹב הַנִּצְחִי, לְהֵאִיר בְּלְבוֹת בְּנֵי אָדָם הָאֵרֶת הַרְצוֹן וְכְנִ"ל, עַל-כֵּן אֲנִי מְבַקְשִׁים אוֹתְךָ שֶׁתְּמַהֵר לְגַמֵּר זֹאת לְהֵאִיר בְּאוֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן, שֶׁהוּא אוֹר אֲמוּנַת הַרְצוֹן שִׁיאִיר אֶז שְׁנֵה הַעֲקָר, וְכִלְנֵנוּ נִזְכֶּה לְאוֹרוֹ, כִּי זֶה עֲקָר תְּכַלִּיתָנוּ וְתִקְוַתָנוּ לְנִצְחַת. נִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי בְּרַכָּה זֹאת אֲנִי מְמַשְׁכִּיךְ עֲלֵינוּ תּוֹסֵפוֹת אוֹר קִדְשָׁה וְדַעַת, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֲנִי נִכְלָלִים בְּהַזְקָנִים דְּקִדְשָׁה וְכוּ', שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הַתְּגַלּוֹת הַרְצוֹן כְּנִ"ל.

מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה שִׁיתְגַּלֶּה הָאֵרֶת רְצוֹנוֹ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר

קְרִיאַת שְׂמַע תְּכַלִּית הַבְּטוּל וְהַכְּלִיית הַרְצוֹן הַעֲלִיּוֹן

וְאַחֲרָיֶיךָ אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׂמַע - שֶׁהוּא תְּכַלִּית הַבְּטוּל וְהַכְּלִיית הַרְצוֹן הַעֲלִיּוֹן וְכְנִ"ל, כִּי אֵז נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בְּשֵׁרֵשׁ הַרְצוֹן, בְּבַחֲיִינַת הַסְּתַמְלָאוֹת מִשֶּׁה שֶׁנּוֹסְתֵלֵק בְּרִעְיוֹן וְרִעְיוֹן וְכְנִ"ל. וְאַחֲרָיֶיךָ אוֹמְרִים 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלַכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד' שֶׁיֵּשׁ בוֹ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲתוֹן (תְּקוּנַת זֶהר י. ד.), לְהַמְתִּיק הַעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּתֵי דִינִים וְכוּ', וְלֵהַמְשִׁיךְ הָאֵרֶת הַרְצוֹן בְּכָל הַנוֹפְלִים וְהִיּוֹרְדִים וּבְכָל הַרְחוּקִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁנִּפְלוּ עַל-יְדֵי תִקְוָה הַדִּינִים, עַל-יְדֵי שֶׁלֹּא הִתְגַּבְּרוּ לְכַבֵּשׁ אֶת יִצְרָח שֶׁנִּמְשָׁךְ מִדִּינִים, שֶׁכָּל תְּקַנְתָּם עַל-יְדֵי הָאֵרֶת הַרְצוֹן שֶׁנִּמְשָׁךְ לָהֶם מִלְּעֵלָּא וְלְעֵלָּא עַד לְתַתָּא לְתַתָּא עַל-יְדֵי בַּחֲיִינַת מִשֶּׁה שְׁעוֹמֵד בֵּין שְׂמֻד לְרְצוֹן וְכוּ' וְכְנִ"ל, שֶׁמֵּאִיר בְּחֻמְלָתוֹ גַּם בְּהֵם הָאֵרֶת הַרְצוֹן שִׁיְהִיָּה רְצוֹנָם חִזֵּק בְּכָל פַּעַם לְהַכְּלִיל בְּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בַּחֲיִינַת 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלַכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד', בַּחֲיִינַת: 'צִיּוֹן קְדֻרָה' וְכוּ', כְּנִ"ל.

וְאַחֲרָיֶיךָ אוֹמְרִים בְּרַכַּת 'אַהֲבַת עוֹלָם', שֶׁהוּא בַּחֲיִינַת קְבֵלַת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם מְחַדֵּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאֲנִי מְבַקְשִׁים שֵׁם: וְתֵן בְּלִבְנוּ בִינָה וְכוּ' לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם וְכוּ', כִּי עֵתָה אֲנִי צָרִיכִין לְקַשֵּׁר כָּל הַרְצוֹנוֹת לְשֵׁרֵשׁ הַרְצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם בְּהַתּוֹרָה הַזֶּה, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁקְּבֵלְנוּ עַל-יְדֵי מִשֶּׁה רַבְּנוּ שְׁעוֹסֵק בְּזֶה לְקַשֵּׁר כָּל הַרְצוֹנוֹת לְשֵׁרֵשׁ הַרְצוֹן, לְמַצַּח הַרְצוֹן וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם. וּבְחֻמְלָתוֹ חֵמֵל עֲלֵינוּ וְנִתֵּן לָנוּ אֶת תּוֹרַת הַקְּדוּשָׁה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְהִיָּה לָנוּ כַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְעַסֵּק בְּזֶה לְקַשֵּׁר כָּל הַרְצוֹנוֹת לְשֵׁרֵשׁ הַרְצוֹן, כִּי כָּל הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת הֵם כָּלֵם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ (סְפָרִי שְׁלַח א): 'נַחַת רוּחַ לְפָנָי

בְּרַכַּת 'אַהֲבַת עוֹלָם' - בַּחֲיִינַת קְבֵלַת הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם מְחַדֵּשׁ

הוּא יִתְבָּרַךְ פְּנֵיהֶם וְנִזְכָּר אֲוִתָנוּ בְּכָל עֵת

כֵּט. וְאַחֲרָיֶיךָ קְרִיאַת-שְׂמַע אוֹמְרִים בְּרַכַּת הַגְּאֻלָּה, שֶׁהִיא בְּרַכַּת 'אֲמֵת וְיַצִּיב', שֶׁמְזַכְרִין שֵׁם גְּאֻלַּת מִצְרַיִם וּמְבַקְשִׁין עַל הַגְּאֻלָּה הַעֲתִידָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ:

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת בְּרַפְת הַשָּׁחַר הַלְכָה ה

לְקוּמֵי הַלְכוּת

אִז עֵקֶר הַהִתְחַזְקוֹת הוּא עַל-יְדֵי הָאִמּוּנָה לְבַד, שֶׁזֶה הַבְּחִינָה בְּרַפְת 'אֶמֶת וְאִמּוּנָה' עֲרִיבִית, שֶׁהוּא גַם כֵּן בְּרַפְת הַגְּאֻלָּה, בְּחִינַת פְּדִיּוֹן הַנֶּזֶל, כְּמוֹ שְׁמִסְיָמִין: כִּי פְדָה ה' אֶת יַעֲקֹב וַיְגַאֲלוֹ מִיַּד חֲזָק מִמֶּנּוּ וְכוּ' וּמִסְיָמִין: 'גֹּאֲלֵי יִשְׂרָאֵל'.

'וּפְדָה כְּנֶאֱמָר יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל, גּוֹאֲלֵנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ' וְכוּ', וּמִסְיָמִין: 'גֹּאֲלֵי יִשְׂרָאֵל', כִּל זֶה הוּא בְּחִינַת פְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַנֶּזֶל, כִּי עַל-יְדֵי הָאֶרֶץ הַרְצוֹן הַנֶּזֶל עַל-יְדֵי בְּרַפְת קְרִיאַת-שְׁמַע וְקְרִיאַת-שְׁמַע בְּעֶצְמָה, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ פְּדִיּוֹן הַנֶּזֶל שֶׁמִּמֶּתִיק כֹּל הַדְּיָנִים, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עֵקֶר הַגְּאֻלָּה, שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ פּוּדָה וְגוֹאֵל אוֹתֵנוּ בְּכֹל עֵת, כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים שֵׁם: פּוּדְנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ וְכוּ', וְעַל-יְדֵי-זֶה אָנוּ בְּטוּחִים שִׁפְדְּנוּ וַיְגַאֲלוּנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה עַל-יְדֵי מִשִּׁיחַ צְדָקָנוּ, כִּי עֵקֶר גְּמַר שְׁלֵמוֹת הַגְּאֻלָּה הוּא מִשֵּׁם, מִבְּחִינַת רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת (דְּבָרִים ז. ט): 'עַד עֵתִיק יוֹמִין מִטָּא וְכוּ', וְכַנֶּ"ל.

מלחמת איש
הישראלי
כלל העמים
העוברים
עליו

וְאַחֲרֵיכֵן מוֹסִיפִין בְּרַפְת 'הַשְּׁפִיבֵנוּ', זֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה הַנֶּזֶל (בְּאֵת י"א), שְׂאֵפְלוּ כִשְׁנֹתְגֻלָּה הַרְצוֹן וְכוּ' עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה, אִזִּי הוּא חוֹזֵר וּמִתְגַּבֵּר מִצַּח הַנְּחֹשׁ לְהַטִּיל סֶפֶק בְּרְצוֹן וְכוּ', וְאִזִּי צָרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לְחִזּוֹר וּלְחַזֵּק צְדָקָה וְכוּ', עֵינֵי שֵׁם. וּבְזֶה תְּלוּי כֹל עֵקֶר הַמְּלַחְמָה שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי בְּכֹל הַעֲתִים הָעוֹבְרִים עָלָיו כֹּל יְמֵי חַיָּו, וּבִפְרֹט הַמִּתְחִילִים לְגִשֵּׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ לְהִתְקַרֵּב לַהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ, לְצַדִּיקֵי אֶמֶת, שִׁישׁ הַרְבֵּה שֶׁכָּבֵר זְכוּ לְבְּחִינַת גְּאֻלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָאֶרֶץ הַרְצוֹן, שֶׁכָּבֵר רְצוֹנָם וְגַעְגּוּעוֹם וְכּוֹסוֹפִם לַהֶשֶׁם יִתְבָּרֵךְ וּמִתְקַרְבִּים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ וְכוּ', אֲבָל אַחֲרֵיכֵן נּוֹפְלִים מִזֶּה.

כל
ההתרחקות
נמשך מפגם
אמונת הרצון

וְזֶה כָּלֵל, שֶׁכֵּל הַהִתְרַחֲקוֹת וְהַנְּפִילוֹת בְּשֵׁרֶשֶׁם נִמְשָׁךְ מִפְּגַם אִמּוּנַת הַרְצוֹן שֶׁמִּשֵּׁם כֹּל הַתְּאוֹת וְכוּ', וְהַעֲקָר נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַנֶּזֶל, מִחֲמַת שְׂאִין הַרְצוֹן חֲזָק עֲדִין, וְהַסְּטָרָא אַחֲרָא בְּחִינַת מִצַּח הַנְּחֹשׁ שִׁיּוּג מְזַקֵּן דְּסְטָרָא אַחֲרָא חוֹתֵר וּמִתְגַּבֵּר לְהַטִּיל סֶפֶק בְּרְצוֹן, כִּי בּוֹדָאִי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַפֵּר בְּהַרְצוֹן לְגַמְרֵי, כִּי כָּבֵר לְחַמו עִמּוֹ הַצְּדִיקֵי אֶמֶת, מִשֶּׁה רַבְּנוּ וְהַבָּאִים אַחֲרָיו, וְנִצְחוּ אוֹתוֹ, וְגִלוּ הַרְצוֹן בְּעוֹלָם עַל-יְדֵי "כֹּל הָאֲתוֹת וְהַמוֹפְתִים וְכוּ' אֲשֶׁר עָשָׂה מִשֶּׁה לְעֵינַי כֹּל יִשְׂרָאֵל" (דְּבָרִים לז. יב), וְעַל-יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הַנִּעְמִיָּה שֶׁנִּתֵּן לָנוּ בְּכֹתֵב וּבְעַל פִּה, וְעַל-יְדֵי כֹל הַנְּבִיאִים וְהַזְּקֵנִים וְהַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו שְׁגִלוּ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה נִפְלָאִים וְנִנְרָאִים וְנִשְׁגָּבִים בְּאֵלָה וְכוּ', אִךְ עֵקֶר כַּחוֹ עֲדִין לְלַחֵם עִם חֲלוּשֵׁי כַח שְׁבִישְׂרָאֵל, הוּא רַק עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַנֶּזֶל שֶׁהוּא מִטִּיל סֶפֶק בְּרְצוֹן, וְיֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר.

פגם הערב רב
שעשו את
הנצל

וְזֶה בְּחִינַת פְּגַם הָעֵרֶב רַב שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגְל עַל-יְדֵי-זֶה שְׂאֵמְרוּ (שְׁמוֹת לב. כג): "כִּי זֶה מִשֶּׁה הָאִישׁ לֹא יִדְעֵנוּ מַה הִיָּה לוֹ"; "לֹא יִדְעֵנוּ" דִּיקָא, שֶׁהַטִּילוּ סֶפֶק בְּרְצוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת קְדֻשַׁת מִשֶּׁה שֶׁעָסַק לְגַלוֹת הַרְצוֹן

ל. **וְעַל-יָדֵינוּ** בְּעֲרִיבִית מְבַרְכִין שְׁתֵּי בְּרוּכוֹת לְאַחַר קְרִיאַת שְׁמַע, וּמוֹסִיפִין בְּרַפְת הַשְּׂכִיבָה וְהַקְּיָמָה, שֶׁהוּא: הַשְּׁפִיבֵנוּ וְכוּ' וְהַעֲמִידְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, וּמִסְיָמִין: שׁוֹמֵר עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַד. כִּי עֵקֶר הַהִתְחַזְקוֹת הָאִמּוּנָה צָרִיכִין בְּבְּחִינַת לִילָה וְחֶשֶׁךְ, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַגְּלוּת שְׂדוּמָה לְלִילָה (עַן רש"י סְנַהֲדְרִין זד.), כִּי שֶׁרֵשׁ יוֹם וְלִילָה נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת דַּעַת הַקְּדוּשׁ וְאִמּוּנָה הַקְּדוּשָׁה, כִּי דוּעָה. וְכִי שְׂדוּמָה לְאִמּוּנָה שְׁלֵמָה אִזִּי לְפִי בְּחִינַתוֹ: "לִילָה כִּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁכָה כְּאוֹרָה" (תְּהִלִּים קל"ט, יא), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שֵׁם): "גַּם חֶשֶׁךְ לֹא יִחְשֹׁף מִפְּנֵי" וְכוּ', וְכַתִּיב (מִיָּדָה ז. ח): "כִּי אֲשַׁב בַּחֲשֶׁךְ ה' אוֹר לִי" וְכוּ'. וְזֶה בְּחִינַת שְׁצָרִיכִין לְכַלֵּל מֵדַת לִילָה כִּיּוֹם וּמֵדַת יוֹם בְּלִילָה, כִּי הַכֹּל אֶחָד, כִּי אִמּוּנָה וְדַעַת דְּקִנְיָנָה כֹּלָא חֵד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הוֹשֵׁעַ ב. כב): "וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְּאִמּוּנָה וְיִדְעַתְּ אֶת ה'", וְכַמוֹכָא בְּדְּבָרֵינוּ הַרְבֵּה בְּזֶה (הַלְכוּת מִשָּׂא וּמִתָּן הַלְכָה ד. א).

שרש יום
ולילה
נמשכין
מבחינת דעת
הקדושה
וממנה
הקדושה

וְעַל-יָדֵינוּ בְּלִילָה אִין מִזְפִּירִין סֹדֵר קְדֻשָׁה בְּבְּרַפְת 'מְעַרְבֵי עֲרָבִים', כִּי 'קֹדֶשׁ' - בְּחִינַת מַחִין וְדַעַת, כִּי דוּעָה (וְהָר אַחֲרֵי א.א.), שֶׁזֶה מְאִיר רַק כִּיּוֹם, אֲבָל בְּלִילָה מְחַזְקִין עֲצָמָן רַק בְּאִמּוּנָה לְבַד, בְּבְּחִינַת (תְּהִלִּים צב. א): "וְאִמּוּנַתְךָ בְּלִילוֹת", וְאַחֲרֵיכֵן מְקַשְׂרִין כֹּל הַרְצוֹנוֹת לְשֶׁרֵשׁ הַרְצוֹן עַל-יְדֵי בְּרַפְת 'אַהֲבַת עוֹלָם' וְכוּ' וְכַנֶּ"ל, וְאַחֲרֵיכֵן אוֹמְרִים קְרִיאַת-שְׁמַע וְכוּ' כַּנֶּ"ל.

בלילה
מחזקין עצמן
רק באמונה
לבד

וְאַחֲרֵיכֵן בְּרַפְת 'אֶמֶת וְאִמּוּנָה'. כִּי בִּבְקָר אוֹמְרִים 'אֶמֶת וְיִצִּיב וְנִכְזֹן וְקָנִים' וְכוּ', כִּי אִזִּי הוּא בְּחִינַת הַתְּגַלוֹת אוֹר הָאֶמֶת שִׁתְּגַלֵּה בְּעַת הַגְּאֻלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹם, אֲבָל בְּלִילָה, בְּחִינַת חֲשֵׁכַת הַגְּלוּת,

התגלות אוֹר
האמת
שיתגלה בעת
הפאולה

לקוטי הלכות

הלכות ברפת השחר הלכה ה

ארת חיים

קבה

השנה בשביל
לחדש נוספות
שהוא שכל
דוד
האמונה

וַיֵּץ זה מתפללין ברפת השכיבנו, אחר שפכר סימנו
 'גאל ישראל' שהוא בחינת פדיון הנ"ל שהוא
 על-ידי הארת הרצון פנ"ל, אחר-כך חוזרין ומתפללין
 על אריכת הגלות שדומה ללילה ושנה, כמו שכתבתי
 במקום אחר (הלכות השקמת הבקר ה, ט: ברפת השחר ג, יב; קדושין
 ב, ג; ולעיל אות ד), 'שעקרו מחמת שמטיל ספק פנ"ל,
 ומשם עקר השנה. כי מרובי הבלבולים של בחינת
 לילה שהוא חשכת הגלות, צריכין לשכב ולישן ולבטל
 דעתו לגמרי, כי עקר השנה בשביל לחדש נשמתו
 שהוא שכלו בתוך האמונה, בבחינת (איכה ג, כ):
 "חדשים לבקרים" וכו', פידוע (זהר וקנהל ריג.).

תחזיק
אמונתו בכל
פעם יותר
ונהיה נצולים
מספקות

וַיֵּץ זה אנו מתפללין אחר ברפת 'גאל ישראל':
 השכיבנו לשלום וכו' והעמידנו לשלום והסר
 ממנו אויב וכו', שפלים נמשכין מהספקיות ברצון,
 שהם בחינת חיות רעות הדורסים וטורפים, שברחמי
 יצילנו מהם ונזכה לשכב ולישן בשלום ולעמד
 בשלום, כי שלום בחינת אמונה, כמו שכתוב במקום
 אחר (סימן סב) - הינו שבכל אריכת הגלות בכלל ובפרט
 שהוא בחינת חשך ושנה נזכה לשכב ולעמד בשלום,
 שתתחזק אמונתנו בכל פעם יותר ונהיה נצולים
 מספקות, וישמר צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה
 ועד עולם.

ישמור
בחינת
אמונה

ומסוים: שומר עמו ישראל לעד, כי אין לנו על מי
 להשען כי אם על אבינו שבשמים, כמו
 שאמרו רבותינו ו"ל בסוף מסכת סוטה (דף מט:)
 לענין אריכת הגלות ועוקבא דמשיחא, כי 'שומר' בחינת
 אמונה, פידוע (תקוני זהר יב.). כי משם עקר השמירה.

עקר התקון
על-ידי שבת

ובשבת מברכין: הפורס סבת שלום - כי עקר התקון
 על-ידי שבת, שאז עקר הארת הרצון פנ"ל
 (אות יז), ועל-פניו אין צריכין אז לבקש על שמירה כמו
 שכתבו הפוסקים (טור ארת חיים סימן רסז), כי אז נפרס
 סבת שלום, כי אז התגלות רצונו דרעוין פנ"ל.

מחמת
אריכת
נחלות מאד
אנו צריכין
נאחז
אריכתא
מאד

לא. וזה שאמרו רבותינו ו"ל (ברכות ד:)
 לענין ברפת השכיבנו: 'פיון דתקיננו לה רבנן כגאלה
 אריכתא דמיא', 'גאלה אריכתא' דיקא, כי עכשו ארץ
 עלינו הגלות מאד מאד בעונותינו הרבים, והכל
 מחמת הספקות הנ"ל, ומחמת אריכת הגלות מאד

על-ידי יציאת מצרים ומתן תורה באותות נוראות
 כאלה, עד שגם הערב רב לא יכלו לכפר לגמרי בשום
 אפן, רק התנפלו להטיל ספק ברצון, בבחינת: "כי
 זה משה האיש לא ידענו מה היה לו" וכנ"ל, וכל
 זה על-ידי שאחר קצת לבוא, בחינת (שם פסוק א): "וירא
 העם כי בשש משה" וכו'.

כי מי שרוצה להמשיך על עצמו אמונת הרצון
 ולהנצל מכל הצרות על-ידי זה, ולמלאת כל
 חסרונותיו רק על-ידי זה, הוא צריך להמתין ולהמתין,
 בבחינת (איכה ג, כ): "טוב ויחיל ודומם לתשועת ה'",
 וכמבאר לעיל מזה (אות כב, ולהלן אות סה). והם עשו
 בהפך ממש, שעל-ידי שראו "כי בשש משה" -
 התגברו להטיל ספק ברצון, עד שעשו עבודה-זרה
 שהוא הפך אמונת הרצון, שעל-ידי זה סבלנו מה
 שסבלנו בכל הדורות שעברו עד היום שהגלות מתארך
 מאד, שהכל מחמת חטא העגל, כמו שכתוב (שמות
 לב, לד): "וביום פקדי ופקדתי" וכו'.

הרצה
להמשיך
אמונת הרצון
ולהנצל
מתצרות
צריך למתין

כי עקר הגלות על-ידי חסרון אמונה, כמוכא פמה
 פעמים בברכיננו (עין סימן ז; והלכות תשעה באב הלכה א'
 אות א). ועקר חסרון אמונה הוא בבחינת הנ"ל, שכל
 מה שבאין הצדיקי אמת ועושיין מה שעושיין בהתגלות
 תורתם הנפלא וכו', הוא מתנפל בכל עת בכלל ובפרט
 על כל אחד ואחד להטיל ספק ברצון. כי גם מה
 שהרבה נופלים בדעתם אחר שהתחילו קצת בעבודת
 ה' ואינם מתחזקים עוד ברצון חזק להשם-יחברך.
 נמשך גם פן מזה, מבחינת ספקות הנ"ל, כי הכל
 אחד והא תלא, פמבאר בדברינו בהלכות ערב
 (הלכה ב): על-פי התורה הזאת, עין שם.

עקר הנחית
על-ידי חסרון
אמונה

כי כל מה שחזקים יותר באמונת הרצון שהכל
 ברצונו יתברך, בנדיאי מתחזק יותר רצון האדם
 לעשות רצונו, כי סוף כל סוף מה יהיה התכלית
 ממנו וכו'? אך על-ידי התגברות הבעל דבר, מטיל
 ספק בלבו כאלו אין לו עוד תקנה לשוב אליו
 יתברך, וכאלו אינו פועל ברצון הטוב כלום, חס
 ושלום, מה שבאמת הוא להפך, כי עקר היהדות הוא
 הרצון, כמו שהאריך אדמו"ר ו"ל בכמה שיחות בלי
 שעור (עין שיחות הר"ן סימנים יד, נא), ומחמת זה מתרשל
 גם ברצון הטוב. וכל זה נמשך מהשלת ספק הנ"ל,
 ומשם אריכת הגלות פנ"ל.

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְבוּת בְּרַפְת הַשָּׁחַר הַלְבָּה ה

לְקוּמֵי הַלְבוּת

בְּקִשְׁתּוֹ וּפְעַל שִׁפְתָּחוּ כְּלֵם וְאָמְרוּ בְּנִפְלִית אָפֶס וּבְכַסּוּל גָּמֹר: "ה' הוּא הָאֱלֹקִים ה'" וְכו' שְׁתֵּי פְעָמִים, לְהוֹדוֹת עַל אֲמוּנַת הַרְצוֹן וְעַל הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן לְנֶצַח, שְׁזָה עָקֵר שְׁצָרִיכִין עִתָּה כְּנ"ל. וְעַל-כֵּן אוֹמְרִים כֹּל זֶה בְּלִילָה קֹדֶם הַשְּׁנָה, כִּי עָקֵר תִּקְוֵן אֲרִיכַת הַגְּלוּת שְׁדוּמָה לְלִילָה הוּא עַל-יְדֵי-זֶה, וְכַנ"ל.

אֲנוּ צָרִיכִין גְּאֻלָּה אֲרִיכַתָּא מֵאֵד, דְּהֵינּוּ שְׁנַתְחַזֵּק מֵאֵד בְּכָל פְּעַם בְּהַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מְקַרְבִּין הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בְּכָל פְּעַם, וְנִזְכָּה לְגְאֻלָּה אֲרִכָּה שְׁאִין אַחֲרֶיהָ הַפְּסָק. וְכֵן זֶה הוּא בְּחִינַת בְּרַכָּה רְבִיעִית שְׁבַקְרֵאתָ-שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית שֶׁהוּא בְּרַפְת 'הַשְּׂכִיבֵנו', שֶׁהוּא בְּשִׁבְלֵי הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן, וְעַל-כֵּן מֵה יִפֶּה וְנַעֲמִים דְּבָרֵי רְבוּתֵינוּ וְ"ל שְׁרָמוֹז בְּדְבָרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים שְׁבַרְפַת הַשְּׂכִיבֵנו 'כְּגֻלָּה אֲרִיכַתָּא דְּמֵי' וְכַנ"ל.

לג. וְזֶה: 'אֱלֹמֵי שְׁמֵרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שְׁבָתוֹת מִיַּד הַיּוֹ נְגָאֲלִין' (שְׁבַת קִיח.), 'שְׁתֵּי שְׁבָתוֹת' דִּיקָא, לְזִכּוֹת לְשְׁתֵּי בְּחִינּוֹת הַנ"ל, לְהָאֲרַת הַרְצוֹן וְהַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן וְכַנ"ל, כִּי עָקֵר הַתְּגַלּוֹת הַרְצוֹן הוּא עַל-יְדֵי שְׁמִירַת שְׁבָת, וְכַנ"ל.

שְׁתֵּי שְׁבָתוֹת לְזִכּוֹת לְהָאֲרַת הַרְצוֹן וְהַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן

וּבְשִׁבְלֵי זֶה צָרִיכִין לְתַן צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה (אֶרֶץ חַיִּים סִימָן צב סעף י'), וּבַפְּרָט אֲצַל 'וְאֵתָה מוֹשֵׁל בְּכָל' (פְּרִי-עֵץ-חַיִּים הַזְּמִירוֹת פָּרָה ה) שֶׁהוּא סְמוּךְ לְבְּרַפְת קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי עָקֵר תִּקְוֵן הַזְּקֵנִים וְכו', הוּא עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה וְכו', עֵינן שֶׁם בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל הֵיטֵב וְתָבִין.

צָרִיכִין לְתַן צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה

לד. וְזֶהוּ: 'נִתּוֹן תַּתֵּן' (דְּבָרִים טו. י') - 'אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים הַנְּאָמֵר בְּצְדָקָה (סְפָרֵי רָאָה סד), וְכֵן: "פְּתַח תַּפְתַּח" (דְּבָרִים ש), כִּי עָקֵר הָאֲרַת הַרְצוֹן הוּא עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה, וְכֵן הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן הוּא עַל-יְדֵי צְדָקָה, כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב שֶׁם, וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְתַן צְדָקָה הַרְבֵּה, לְתַן וְלְחַזֵּר וְלְתַן אֶפְלוּ מֵאָה פְּעָמִים כְּדִי לְחַזֵּק הַרְצוֹן בְּכָל פְּעַם, כִּי הַתְּגַבְּרוּתוֹ בְּעֵינֵן הַטְּלַת הַסְּפָק הַנ"ל הוּא כְּמַעַט בְּלֵי שְׁעוֹר, וְצָרִיכִין לְחַזֵּק אֵת עֲצָמוֹ כְּנִגְדּוֹ בְּכָל פְּעַם, וְעָקֵר הַהַתְּחַזְּקוֹת עַל-יְדֵי צְדָקָה, כְּנ"ל.

לה. וְעַקֵּר הַצְּדָקָה - לְתַן לְעַנְיִים הַגּוֹנִים וְכו' הַנְּכַלְלִים בְּהַזְּקֵנִים דְּקִדְשָׁה הַמוֹסִיפִים קִדְשָׁה וְכו' וּמִתְחַדְּשִׁים עֲצָמָן בְּכָל פְּעַם. וְזֶה מְעַלַת הַמְּסִיעַ בְּצְדָקָתוֹ לְהַדְפִּים חֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַגּוֹנִים עַל יְסוּדוֹת הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּים הַנ"ל, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֵה בְּיוֹתֵר יוֹתֵר לְתַקְוֵן הַנְּעֻשָׁה עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה, שֶׁהוּא לְהַעֲלוֹת הַדַּעַת שְׁנֶפֶל מִהַזְּקֵנִים שְׁאִינִם כְּרֵאוֹי וְכו', כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב שֶׁם, כִּי עַל-יְדֵי צְדָקָתוֹ שְׁנוֹתָן בְּשִׁבְלֵי חֲדוּשֵׁי הַתּוֹרָה הַנ"ל שְׁיֵאִירוּ בְּעוֹלָם, עַל-יְדֵי-זֶה מִמְשִׁיף הָאֲרַת הַזְּקֵנִים דְּקִדְשָׁה וְכו', וְכַנ"ל.

מְעַלַת הַמְּסִיעַ בְּצְדָקָתוֹ לְהַדְפִּים חֲדוּשֵׁי תוֹרָה הַגּוֹנִים עַל יְסוּדוֹת הַצְּדִיקִים

לב. וְעַל-כֵּן בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים כְּשִׁרְאוֹ שְׁמַתְאַרְךָ הַגְּלוּת מֵאֵד הוֹסִיפוּ בְּרַפְת: 'בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן' וְכו', שְׁמַדְבֵּר כְּלוֹ מֵהַתְּחַזְּקוֹת הָאֲמוּנָה וְשֶׁהִשֵּׁם-יְתַבְרַךְ גּוֹמֵר וְיִגְמֹר לְגְאֻלָּנוּ, כְּמוֹ שְׁאוֹמְרִים: 'הֵי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם' וְכו', וְכַמוֹכֵן לְמִשְׁפִּיל בְּכָל הַפְּסוּקִים הַקְּדוּשִׁים הַנְּעִימִים שְׁבַכְרָכָה זֹאת. וְזֶה בְּחִינַת (מְלָכִים א יח. לט): "וַיֵּרָא כֹל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא הָאֱלֹקִים ה' הוּא הָאֱלֹקִים" שְׁמִזְכִּירִין בְּבְרַכָּה זֹאת, כִּי אֲלֵיהוּ פְעַל אֵז בְּנִפְלְאוֹתָיו הַנוֹרְאִים שְׁכַפְּלוּ וְאָמְרוּ שְׁתֵּי פְעָמִים: "ה' הוּא הָאֱלֹקִים, ה' הוּא הָאֱלֹקִים", כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְ"ל (לִקְוֵי שׁוֹפְטִים פ"ה, טו), שְׁבֻזָּה גְדוֹל מֵהַ שְׁנַתְגַּלָּה בְּהַר הַכַּרְמֶל מִמֵּה שְׁנַתְגַּלָּה בְּהַר סִינֵי וְכו'. כִּי עָקֵר כֹּל הַעֲבוּדָה-זָרָה וְהַכְּפִירוֹת שֶׁהֵיָה אַחַר מִתַּן תּוֹרָה נִמְשָׁף מֵהַסְּפָקוֹת הַנ"ל, שְׁמִשֵּׁם חֹטָא הַעֲגָל, שְׁמִשֵּׁם כֹּל הַעֲבוּדָה-זָרָה וְכֵן הַכְּפִירוֹת שֶׁל הַמַּחְזְקִים שֶׁל עַכְשָׁו וְכַנ"ל. וְעַל-כֵּן אָמַר לָהֶם (שֵׁם יח, כא): "עַד מָתַי אֲתֶם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעָפִים, אִם ה'" וְכו', "פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעָפִים" דִּיקָא, בְּחִינַת סְפָק הַנ"ל. וְעַל-כֵּן בְּקִשׁ (שֵׁם): "עַנְנֵי ה' עַנְנֵי" שְׁתֵּי פְעָמִים, "עַנְנֵי" שִׁתְּגַלָּה אֲמוּנַת הַרְצוֹן, וְזֶה בְּחִינַת עַנְנֵי אֲחָד, וְאַחֲרֵי-כֵן חֹזֵר וּבִקֵּשׁ "עַנְנֵי" שְׁנֵי עַל הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן, שְׁלֵא יִשְׁלִיחוּ סְפָק בְּרַצוֹן, חֵס וְשְׁלוֹם, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה חֹזֵר וּמִתְגַּבֵּר מִצַּח הַנְּחֻשׁ, חֵס וְשְׁלוֹם, כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב שֶׁם. וְהִשֵּׁם-יְתַבְרַךְ מֵלֵא

עַנְנֵי הַפְּסוּקִים הַנְּעִימִים שְׁבַרְפַת בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם שְׁכַפְּשִׁיב

לו. גַּם עַל-יְדֵי רְבוֹי הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁמַחְדְּשִׁים בְּתוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה מְכַבְּלִין הַסְּפָקוֹת שְׁרוּצָה בְּחִינַת מִצַּח הַנְּחֻשׁ לְהַטִּיל בְּרַצוֹן. כִּי עָקֵר הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁבַתּוֹרָה הֵם לְכַבֵּל הַסְּפָקוֹת שְׁבַתּוֹרָה, כִּי בְּכָל דוֹר וְדוֹר נִחְלָשׁ הַדַּעַת, עַד שְׁאִין יוֹדְעִין הַפְּרוּשׁ

הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שְׁבַתּוֹרָה הֵם לְכַבֵּל הַסְּפָקוֹת שְׁבַתּוֹרָה

אֶרֶץ חַיִּים

קבו

הלכות ברפת השחר הלכה ה

לְקוּמֵי הַלְכוֹת

קשׁוּתָנִין
צְדָקָה בְּשִׁבִיל
רְבוּי סְפָרִים
קְדוּשִׁים
מְבַטְלֵי מִצְוָה
הַחֹשֶׁשׁ
בְּתַכְלִית
הַבְּטוּל

הַסְּפָקוֹת שֶׁבַתְּוֹרָה שֶׁהֵם בַּחֲנִינֵת סְפָקוֹת אִיךָ הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּפִרְטִיּוֹת כָּכָל דִּינֵי הַמִּצְוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה מְבַטְלִין הַסְּפָקוֹת הָרַעִים הַנְּפוּלִים שֶׁהֵם הַסְּפָקוֹת שֶׁמִּטִּיל מִצְוָה הַנְּחַשׁ בְּרִצּוֹן וְכוּ' וְכוּ"ל. וְעַל-כֵּן לְשׁוֹתֵנֵינוּ צְדָקָה בְּשִׁבִיל רְבוּי סְפָרִים קְדוּשִׁים, בְּזֶה מְבַטְלִין בְּיֹתֵר מִצְוָה הַנְּחַשׁ בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, כִּי כָּכָר מְבַאֵר שֶׁעָקֵר הַתְּגַבְּרוֹתוֹ הוּא בְּיֹתֵר עַל-יְדֵי הַסְּפָקוֹת כִּנְ"ל, וּבְטוּלוֹ עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה, בְּבַחֲנִינֵת: 'הִדְר אֵתָא תְּנִינָא וְתִלְיָא לָהּ וְאַחֲרֵיהּ וְקָא בְּעֵי בְּלַע לְסַפִּינְתָא, הִדְר אֵתִי צִפְרָא פּוּשְׁקִנְצָא, בַּחֲנִינֵת עוֹרֵב, בַּחֲנִינֵת צְדָקָה, וְקָא פְּסָקָא לְרִישֵׁיהּ' (מְבַאֵר בַּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר), וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה שְׁנוֹתֵנֵינוּ בְּשִׁבִיל הַסְּפָרִים הַנִּזְכָּר שֶׁמְבַטְלִים הַסְּפָקוֹת בְּשִׁרְשָׁם נַעֲשֶׂה תַקּוּן הַצְּדָקָה בְּשִׁלְמוֹת נִפְלָא, כִּי עוֹקְרִים כָּל מִצְוָה הַנְּחַשׁ לְגַמְרֵי שְׁלָא יוּכַל עוֹד לְהִטִּיל סְפָקוֹת כָּלל כִּנְ"ל.

הַצְּדָקָה
לְסְפָרִים
קְדוּשִׁים
הַיָּסוּד לְעוֹלָם

וְזֶה (תְּהִלִּים ק"ט. קמ"ב): "צְדָקָתְךָ צְדָק לְעוֹלָם", שִׁיְהִיָּה קִיּוּם לְהַצְּדָקָה לְעוֹלָם, זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי (ש"ס): "וְתוֹרָתְךָ אֵמֶת", עַל-יְדֵי שְׁנוֹתֵנֵינוּ צְדָקָה לְחִבְר סְפָרִים וְלֵהֲאִירָם בְּעוֹלָם, לְבָאֵר דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, שִׁיְדַעוּ הַכָּל אֲמַתַּת הַתּוֹרָה, בַּחֲנִינֵת: "וְתוֹרָתְךָ אֵמֶת", עַל-יְדֵי-זֶה בְּנֻדָּאִי: "צְדָקָתְךָ צְדָק לְעוֹלָם", כִּי זֹאת הַצְּדָקָה קִיַּמְתָּ לְעוֹלָם, כִּי עָקֵר תַּקּוּן הַצְּדָקָה נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי-זֶה בְּיֹתֵר, כִּנְ"ל.

עֵקֶר הוּא
הַסְּפָרִים
הַקְּדוּשִׁים
הַמְּבִיאִים
לְיַד מַעֲשֵׂה

לִז. וְעָקֵר הוּא הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים הַמְּבִיאִים לְיַד מַעֲשֵׂה - לְיַד קִיּוּם הַתּוֹרָה, שְׁלֹחַ צְרִיכִין סְפָרִים רַבִּים מְאֹד עַד אֵין קֶץ, שִׁיּוּכַל כָּל אָדָם אִיךָ שֶׁהוּא כָּכָל דְּרָגָא וְדְרָגָא וּבְכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבְּלוּ, בְּנַעֲרֻתוֹ וּבְזַקְנוֹתוֹ וְכוּ', בְּטִיבוֹ וּבְעֵקֶר, חֹס וְשְׁלוֹם, שִׁיּוּכַל לְהַחֲיִיתָ אֶת עַצְמוֹ וּלְהַשִּׁיב אֶת נַפְשׁוֹ, וְלִקְבֹּל וְלִשְׂאֵב מִמֶּה עֲצוֹת אֲמַתִּיּוֹת אִיךָ לְהַתְּנַהֵג בְּאִפְסוֹ שִׁישְׂאָר קִיּוּם עַל עַמְדוֹ וְאִם יִפֹּל לֹא יִשָּׁל וְכוּ'.

אִם מִתְּחִיל
בְּרִצּוֹן בְּנֻדָּאִי
יְרַחֵם עָלָיו
חֹשֶׁשׁ יִתְבַּרֵךְ

וְעָקֵר הַתַּקּוּן - עַל-יְדֵי הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן כִּנְ"ל, כִּי בְּכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו אִיךָ שֶׁהוּא, אִם מִתְּחִיל עֲצֻמוֹ בְּרִצּוֹן בְּנֻדָּאִי יְרַחֵם עָלָיו ה' יִתְבַּרֵךְ וְיִזְרְהוּ הַדְּרָךְ הָאֵמֶת לְכַנּוֹן רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, עַד שִׁיְהִי נַעֲשִׂים מְזֶה סְפָרִים קְדוּשִׁים לְבָאֵר דְּרָכִים וְעֲצוֹת לְבַטֵּל הַסְּפָקוֹת

שֶׁבְּסִפְרֵי אֵמֶת, עַל-כֵּן בְּאִים הַחֲכָמִים אֲמַתִּים שֶׁכָּל דוֹר וּדְוֹר וּמְבַאֲרִין לָנוּ בְּאוּרִים וּפְרוּשִׁים וְחִדוּשִׁים כָּכָל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמְחַבְּרִין מְזֶה סְפָרִים קְדוּשִׁים, כְּדֵי לְבַטֵּל הַסְּפָקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּדְבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּכְתְּבוּ מִכְּבָר, וְזֶה הֵן בְּנִגְלָה וְהֵן בְּנִסְתֵּר, שֶׁכָּל הַסְּפָרִים בְּאִים לְבָאֵר הַסְּפָקוֹת. וְכָל הַסְּפָקוֹת שֶׁבַתְּוֹרָה כְּלָם הֵם בַּחֲנִינֵת סְפָקוֹת בְּרִצּוֹן, שְׂאִין יוֹדְעִין רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ שֶׁבַתְּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, כִּי כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה הֵם רְצוֹנוֹת שְׁלוֹ, שֶׁרָצָה שֶׁזֹּאת הַמִּצְוָה נִקְיָם כִּף וְזֹאת הַמִּצְוָה כִּף, כְּגוֹן תְּפִלִּין בְּאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת וְעַל הָעוֹר וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּדְבָרֵינוּ ז"ל (סִימָן א), וְכִשְׁיֵשׁ סִפְקָא בְּאִיזָה דִּין בְּתַפְלִין, הוּא בַּחֲנִינֵת סִפְקָא בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ אִיךָ הִיָּה רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּמִצְוָה זֹאת, כְּגוֹן הַסִּפְקָא שֶׁנִּפְלַע עַל-יְדֵי הַמְּחַלְקַת בֵּין רַש"י וְרַבֵּנוּ תָּם בְּעִנְיַן סֵדֶר הַפְּרָשִׁיּוֹת, וְכִיּוּצָא, וְכֵן כָּל הַסְּפָקוֹת שֶׁבְּיַדֵּינוּ אִסוּר וְהִתֵּר וְכוּ', שֶׁכָּל הַמְּחַבְּרִים הַפְּשָׁרִים בְּאִים לְבָאֵר הַסְּפָקוֹת שֶׁבַתְּוֹרָה וּמְחַבְּרִים מְזֶה כְּמָה סְפָרִים - הַכָּל לְבָאֵר הַסְּפָקוֹת.

הַסְּפָרִים
הַקְּדוּשִׁים
מִתְּחִיל אֵת
אֲמוּנַת תְּרִצּוֹן

וְכִי מָה שֶׁמְבַאֲרִים הַסְּפָקוֹת בְּיֹתֵר, מְבַטְלִים הַסְּפָקוֹת שֶׁמִּטִּיל מִצְוָה הַנְּחַשׁ בְּרִצּוֹן, בְּבַחֲנִינֵת הַמְּתַקֵּת הַדִּין בְּשִׁרְשׁוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁמִּתְיַגְעִים הַחֲכָמִים אֲמַתִּים לְבָאֵר הַסְּפָקוֹת שֶׁבַתְּוֹרָה שֶׁהֵם הַסְּפָקוֹת שֶׁל רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, בְּזֶה הֵם מְחַזְּקִים אֶת אֲמוּנַת הַרְצוֹן מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּזֶה מְפָרְסְמִין שֶׁהָעָקֵר הוּא לְעִשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, רַק שֶׁנִּפְלַע לָנוּ סִפְקָא אִיךָ הוּא רְצוֹנוֹ בְּמִצְוָה זֹאת, וְעַל זֶה הֵם מִתְיַגְעִים לְבָאֵר לָנוּ אִיךָ לְכַנּוֹן רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ. וְכָל מָה שֶׁמִּתְחַזְּקִים לְכַנּוֹן רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּזֶה נִתְחַזַּק אֲמוּנַת הַרְצוֹן, כִּי הָא בְּהָא תִּלְיָא וְכוּ"ל, כִּי בְּנֻדָּאִי כָּל מָה שֶׁמְחַזְּקִים יוֹתֵר שֶׁהַכָּל מִתְּנַהֵג בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּנֻדָּאִי מִתְחַזַּק הַרְצוֹן שֶׁל הָאָדָם לְעִשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וְכֵן כָּל מָה שֶׁרוֹצִים יוֹתֵר לְעִשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ מִתְחַזַּק הָאֲמוּנָה יוֹתֵר שֶׁהַכָּל בְּרִצּוֹנוֹ, כִּי "כָּל מִצְוָתְךָ אֲמוּנָה" (תְּהִלִּים ק"ט, פ"ו) וְכוּ"ל, וּמְבַאֲרַת מְזֶה בְּהַלְכוֹת עֶרֶב (הַלְכָה ג' אוֹת י"ד).

נְמַצָּא, שֶׁהַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁמִּתְחַדְּשִׁים כָּכָל דוֹר הֵם בַּחֲנִינֵת חוּזֵק הַרְצוֹן - לְבַטֵּל הַסִּפְקָא שֶׁל מִצְוָה הַנְּחַשׁ כִּנְ"ל, כִּי עַל-יְדֵי הַסְּפָרִים מְבַאֲרִים כָּל

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת בְּרַפְתְּ הַשְּׁחַר הַלֶּכֶה ה

לְקוּמֵי הַלְכוּת

רבה כב, ב): "אהב כְּסֵף לא יִשְׁבַּע כְּסֵף ומי אהב בְּהֵמוֹן לא תבוֹאֶה" (קהלת ה, ט), שְׁדָרְשׁוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (קהלת רבה ה, ח), ומובא בפרוש רש"י, שֶׁאִפְלוּ מִי שֶׁאֱהָב מִצּוֹת לא יִשְׁבַּע וכו', כי אם כְּשֵׁיש בְּהֵם מִצְוֵה שֶׁתִּתְקַים לְעַד, כְּגוֹן כְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה וּבִנְיָן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וכו', מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁפּוֹעֵל בְּצַדִּיקוֹתָו לְזֹכוֹת אֶת הַרְבִּים בְּסִפְרֵים חֲדָשִׁים קְדוּשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת קִיּוּם הַתּוֹרָה לְכָל אֶחָד לְבַטֵּל הַסִּפְקוֹת וכו' פנ"ל, בְּיִדְאֵי אֵין קִין לְשַׁכְרוּ וְצַדִּיקָתוֹ עוֹמְדַת לְעַד, כִּי בְּכָל פַּעַם בְּכָל דְּרוֹת הַבָּאִים מִזְכָּה אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּתְקַים הַתּוֹרָה עַל-יָדוֹ, אֲשֶׁרִי לוֹ!

שֵׁשׁ לְשֶׁאֲרֵי בְנֵי אָדָם, בְּבַחֲיִנַת (תהלים מ, ח): "אִז אֶמְרֵתִי הִנֵּה בֹאֵתִי בְּמַגֵּלַת סֵפֶר כְּתוּב עָלַי", שְׁזָכִיתִי שֶׁנִּתְרַבְּרוּ עַל-יְדֵי סִפְרֵים רַבִּים, וְזֶה עַל-יְדֵי (שם): "לְעֵשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֶלְקֵי חִפְצֵתִי", שְׁעַל-יְדֵי הַרְצוֹן הַחֹזֵק שֶׁחִפְצֵתִי תְּמִיד לְעֵשׂוֹת רְצוֹנְךָ, "וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מַעַי" (שם) הִיוּ תְּמִיד, שֶׁאִפְלוּ כְּשֶׁלֹּא זָכִיתִי לְהוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפַּעַל לְעֵשׂוֹת רְצוֹנְךָ הִיָּה תְּמִיד תּוֹרַתְךָ נֶעְלַם בְּתוֹךְ מַעַי, שֶׁהִיוּ הוֹמִים וּמִיחֲלִים תְּמִיד לְעֵשׂוֹת רְצוֹנְךָ, בְּבַחֲיִנַת (דברים ד, יט): "מַעַי מַעַי אוֹחִילֶהָ" וכו', עַל-יְדֵי-זֶה זָכִיתִי לְסִפְרֵים רַבִּים, בְּחִינַת: "בְּמַגֵּלַת סֵפֶר כְּתוּב עָלַי".

בכל עת
עושה צדקה,
כי לומדים
ספרים של
קיום התורה

וְזֶה (תהלים קו, ג): "אֲשֶׁרִי שְׁמַרְי מִשֶּׁפֶט", שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, שְׁשׂוּמְרָה שְׁלֹא תִשְׁתַּכַּח עַל-יְדֵי שְׁמִזְכָּה אֶת הַרְבִּים בְּסִפְרֵים קְדוּשִׁים פנ"ל. וְזֶה (שם): "עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת", כִּי בְּכָל עֵת עוֹשֶׂה צְדָקָה, כִּי לּוּמְדִים בְּסִפְרֵים שֶׁמְכַנְסִין קִיּוּם הַתּוֹרָה בְּעוֹלָם וכו'.

מה שתירוי
לכתב תורה
שבעל פה

כִּי עֵקֶר מַה שֶׁהִתִּירוּ לְכַתֵּב תּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה הִיָּה מִחֲמַת רַבּוּי הַשְּׁכָחָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (גטין ג, ט), וְהַשְּׁכָחָה נִמְשָׁף מִחֻטָּא הַעֲגָל, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (ערוכין נד, ג): "אֶלְמָלֵא נִשְׁתַּבְּרוּ לִוְחוֹת" וכו', וְחֻטָּא הַעֲגָל הִיָּה בְּחִינַת סִפְקוֹת פנ"ל בְּאוֹת ל', עַל-כֵּן הִתִּירוּ לְכַתֵּב תּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה מִשּׁוּם "עֵת לְעֵשׂוֹת לָהּ" (תהלים קיט, קכז), כְּדֵי לְבַטֵּל הַסִּפְקוֹת וכו' פנ"ל.

הספרים
שמתחברים
מחריצונות
של יראי ה'

וְזֶה (מלאכי ג, ט): "אִז נִדְּבָרוּ יְרָאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וַיִּקְשְׁבוּ ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּפְתַּח בְּסֵפֶר זָרוֹן לְפָנָיו, לִירָאֵי ה' וַלְחֻשְׁבֵי שְׁמוֹ", וְדָרְשׁוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (ברכות א, ג) עַל הַתְּחִזְקוֹת הַרְצוֹן, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרוּ שָׁם: 'מֵאֵי "וַלְחֻשְׁבֵי שְׁמוֹ"? אֶפְלוּ חָשַׁב לְעֵשׂוֹת מִצְוֵה וְלֹא עֲשָׂאָהּ וכו', דִּהְיָנוּ שִׁיְהִיָּה לוֹ רַק רְצוֹן טוֹב לְעֵשׂוֹת רְצוֹנוֹ תִּבְרָךְ, נִחְשַׁב כְּאִלוּ עֲשָׂאָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִקְתַּב סֵפֶר, בְּחִינַת: "וַיִּפְתַּח סֵפֶר זָרוֹן לְפָנָיו" וכו' וְכָל מַה שֶׁנִּקְתַּב וְנִתְחַבַּר סֵפֶר יוֹתֵר - נִתְחַזַּק הַרְצוֹן יוֹתֵר, וְכֵן כָּל מַה שֶׁמִּתְחַזַּק הַרְצוֹן - יוֹתֵר נַעֲשִׂים סִפְרֵים הַרְבֵּה יוֹתֵר, בְּבַחֲיִנַת: "עֵשׂוֹת סִפְרֵים הַרְבֵּה אֵין קִין", כִּי כֵּן חוֹזֵר חִלְלֶהָ. וְזֶה: "אִז נִדְּבָרוּ יְרָאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ" וכו', שֶׁמְדַבְּרִים מֵהַתְּחִזְקוֹת הַרְצוֹן,

צריכין
לספרים
רבים
לצטר
הספקות
שבין
החולקים

לח. וְזֶה גַם כֵּן מַה שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה 'חֲדֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן' (סימן סא) שְׁעַל-יְדֵי הַמַּחֲלָקַת נַעֲשֶׂה סֵפֶר, בְּחִינַת (איב לא, לה): "וּסְפֹר כְּתָב אִישׁ רֵיבִי". כִּי כָּל הַמַּחֲלָקַת הֵם בְּחִינַת סִפְקוֹת, שֶׁמַּרְבוּי הַשְּׁכָחָה נִתְרַבֶּה הַמַּחֲלָקַת (שבת קלח, ג), וְעַל-יְדֵי-זֶה צְרִיכִין לְסִפְרֵים רַבִּים לְבַרֵּר הַסִּפְקוֹת וּלְבַרֵּר הַהִכָּרְעָה וּפְסַק הַהֲלָכָה שְׁבִין הַחוֹלְקִים, וְעַל-יְדֵי שֶׁמִּתְקַנִּים אֵלוּ הַסִּפְקוֹת בְּשֶׁרֶשׁם שְׁבַקְרָשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה מִתְבַּטֵּל הַסִּפְקוֹת שֶׁהֵם הַכְּפִירוֹת שֶׁל מִצַּח הַנְּחֻשׁ, שֶׁעָקְרוּ עַל-יְדֵי הַסִּפְקוֹת שֶׁמְטִיל בְּרְצוֹן וכו' פנ"ל.

צריכין
ספרים
קדושים
אסתים
הרבה -
לחזק רצון
מחדש

וְזֶה (קהלת יב, יא): דְּבַרֵּי חֲכָמִים בְּדַרְבְּנוֹת וּכְמִשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלֵי אֶסְפוֹת [פְּלָם] נִתְנוּ מִרְעָה אֶחָד, וְדָרְשׁוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (חגיגה ג, ג) שֶׁאֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵלוּ מְטַמְּאִין וְאֵלוּ מְטַהֲרִין וכו' אֵלוּ וְאֵלוּ דְּבַרֵּי אֱלֹקִים חַיִּים, כִּי כֹלָם נִתְנוּ מִרְעָה אֶחָד וכו', וְעַל-כֵּן נִסְמָךְ לָזֶה (קהלת שם): "וַיִּתֵּר מֵהַמָּה בְּנֵי הַזֶּהָר עֲשׂוֹת סִפְרֵים הַרְבֵּה אֵין קִין", כִּי בְּשִׁבִיל זֶה צְרִיכִין סִפְרֵים הַרְבֵּה אֵין קִין, לְבָאֵר בְּכָל פַּעַם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר הַסִּפְקוֹת וְחִלּוּקוֹת הַעֲצוֹת שֵׁשׁ לְכָל אֶחָד, שֶׁאֵינוּ יוֹדַע אִיךָ לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִמָּה שֶׁצָּרִיף לְהַמְלִט, כְּאֲשֶׁר יוֹדַע בְּנַפְשׁוֹ. וְעֵקֶר הַתְּקוּן הוּא - הַרְצוֹן הַחֹזֵק בְּלִי שַׁעוֹר פנ"ל, אֲכַל גַּם עַל זֶה צְרִיכִין סִפְרֵים קְדוּשִׁים אֲמִתִּים הַרְבֵּה - לְחַזֵּק רְצוֹנוֹ מִחֲדָשׁ בְּכָל פַּעַם בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִחֲדָשׁ.

הצדקה
שנותנין
שבביל
ספרים אלו -
יקר מכל

וְעֵקֶר הַתְּקוּן עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה, וְעַל-כֵּן הַצְּדָקָה שְׁנוֹתְנִין בְּשִׁבִיל סִפְרֵים אֵלוּ - יָקָר מִכָּל, כִּי זֶה עֵקֶר הַתְּקוּן הַצְּדָקָה פנ"ל, וְכְמוֹ שֶׁאֲמַרוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (ויקרא

לקוטי הלכות

הלכות ברפת השחר הלכה ה

ארת חיים

קבו

שְׁמֵדְבָרִים יִרְאֵי ה' זֶה עִם זֶה בִּירְאֵת שְׁמִים וּמִשְׁתַּוְּקָקִים לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ, הַפֶּךְ הַכּוֹפְרִים בְּרִצּוֹן שֶׁנּוֹכְרוּ שֵׁם תְּחִלָּה בַּפְרָשָׁה זֹאת, שְׁמֵדְבַר שֵׁם מִהַמְטִילִים סֶפֶק בְּרִצּוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם (מלאכי ג, יד): "אֲמַרְתֶּם שׁוּא עֶבֶד אֱלֹקִים וְכוּ', גַּם נִבְנוּ עֲשֵׂי רַשְׁעָה" וְכוּ', וּמִסִּים שֵׁם: "אֲזַנְדְּבוּ יִרְאֵי ה'" וְכוּ', וּפְרַשׁ רַשׁ"י: "שְׁמֵדְבָרִים הַיִּרְאִים וְהַנְּשָׁרִים זֶה עִם זֶה שְׁלֵא לַהֲטוֹת אַחַר דְּבָרֵיהֶם, חֵס וְשְׁלוֹם, הִינּוּ כְּפִל - שְׁלֵא לְכַפְרוּ וְלֹא יִטְלוּ שׁוּם סֶפֶק בְּרִצּוֹן וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה: "וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמַע וַיַּכְתֵּב סֵפֶר" וְכוּ' עַד "וַלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ" וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַבֵּים סֵפְרִים קְדוּשִׁים וְנִתְחַזַּק הַרְצוֹן בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, וְכַנ"ל.

רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּכָל מִצְוָה בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים עַל־פִּי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶם, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה תְּקוּנֵי דִקְנָא' וְכוּ' (וְהָרַג גֵּיזָא קְלֵא,א), שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת הָאֲרֵת הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן הַנּוֹבֵל, עַל־יְדֵי־זֶה מְבַטְלִין מִצַּח הַנְּחֹשׁ שֶׁהֵם חֲכָמֵי הַטֵּבַע וְכַנ"ל. וְעַל־כֵּן נִסְמָךְ לָזֶה: וַיִּתֵּר מִהַמָּה בְּנֵי הַזֵּהָר עֲשׂוֹת סֵפְרִים הַרְבֵּה אֵין קֶץ - כִּי צְרִיכִין לָזֶה סֵפְרִים הַרְבֵּה אֵין קֶץ - לְעַקֵּר וּלְשַׁרֵּשׁ דַּעְתָּם הַרְעָה מִן הָעוֹלָם, וְלִחְזַק אֲמוּנַת הַרְצוֹן וְלַהֲכַנִּים בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן וְכוּ' וְכַנ"ל.

לט. וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל וּמוֹבָא בְּפִרוּשׁ רַש"י (קֵהֶלֶת יב, יא): וּכְמוֹשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים - שְׁמַרְמֵז עַל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה סִפְרֵי הַתּוֹרָה וְעַל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת כְּהֵנָה וְלִוְיָהּ. כִּי רַבּוּי הַסִּפְרִים קְדוּשִׁים שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה שְׁמֵבְאָרִים הַסִּפְּקוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁבְּכַתְּבָה, שְׁכֻלִים בְּעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה סִפְרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן לְדוֹרוֹת לְנֶצַח וְכוּ' כְּנ"ל, כָּל זֶה הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַפְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַכּוֹלֵל הַנּוֹבֵל, שְׁמַמְתִּיק הִיּוֹן שֶׁל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה בְּתֵי דֵינִים שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה סִפְרֵי אוֹרִיתָא (עַץ וְהָרַג הָאֵינּוּ רַצָּנָה), שֶׁכְּשׁוֹפְנִים בְּזֶה עַל־יְדֵי רְצוֹנוֹת דְּסֵטְרָא אַחְרָא שְׁמֵהֶם כָּל הַפְּגָמִים, עַד שֶׁיֵּשׁ שְׁמַהֲפִכִין דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וּמַגְלִין פְּנִים בַּתּוֹרָה שְׁלֵא כְּהִלְכָה, וּמְפָרְשִׁים כָּל פְּסוּקֵי תַנ"ךְ עַל־פִּי דְרַבָּנֵי הַרַע וְהַמֵּר שֶׁל חֲכָמֵי הַטֵּבַע, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִצַּח הַנְּחֹשׁ, כִּידוּעַ וּמְפָרְסָם דְּרַבֵּיהֶם הַרַעִים שֶׁל הַהוֹלְכִים בְּדְרָכֵי הַחֻקִּים וְהַפִּילוֹסוֹפִים בְּחֻכְמַת הַטֵּבַע, בַּפְּרָט בְּדוֹרוֹת הַלְלוּ וְכוּ', הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם.

כִּי כָּבֵד מְבָאָר לְעֵיל (אוֹת ל), שְׁעַקֵּר אַחֲזִיּוֹת הַכּוֹפְרִים וּמְטִילִים סֶפֶק בְּרִצּוֹן, הוּא עַל־יְדֵי תְּקֵף הַדֵּינִים הַנֶּאֱחָזִים מִהַשְׁתַּלְּשׁוֹת הַדֵּינִים שֶׁל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה בְּתֵי דֵינִים, כְּשֶׁאֵינּוּ זֹכִינּוּ לְהַמְתִּיק אוֹתָם וְכַנ"ל, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי דְבָרֵי חֲכָמִים כְּדִרְבָּנוֹת וּכְמוֹשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים הַנּוֹבֵל, שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת כְּהֵנָה וְלִוְיָהּ שְׁמֵבְאָרִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה סִפְרֵי אוֹרִיתָא, שֶׁהֵם כָּל בְּחִינַת עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה הַנּוֹבֵל בְּשִׁרְשָׁם שֶׁבְּקִדְשָׁה, שְׁמֵבְאָרִים הַכֵּל עַל־פִּי פְרוּשֵׁי הָאֲמֵת שֶׁקְּבַלְנוּ מִמֶּשֶׁה רַבְּנוּ, עֲלִירֵה־הַשְּׁלוֹם, שֶׁכָּלֵם הַתְּחַזְּקוֹת הַרְצוֹן, עַל־יְדֵי זֶה נִמְתַּק הַכֵּל וְעוֹקְרִין וּמְשַׁרְשִׁין וּמְבַטְלִין דַּעְוֵיתָהֶם הַרְעוֹת מִן הָעוֹלָם, וְנִתְחַבְּרִין סִפְרֵים הַרְבֵּה דְקִדְשָׁה, שְׁמַמְשִׁכִין וּמְאִירִין הַתְּחַזְּקוֹת אֲמוּנַת הַרְצוֹן כְּעוֹלָם, לִידַע וְלַהֲדוּיעַ שֶׁכָּל הַטֵּבַע מִתְּהַנְּהֵג רַק בְּרִצּוֹנוֹ הַטּוֹב, וּבִידוּ לְשׁוֹת הַטֵּבַע בְּכָל עַת עַל־יְדֵי תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל, כְּאֲשֶׁר כָּבֵד רַאִינוּ בְּעֵינֵינוּ עַל־יְדֵי מִשָּׁה רַבְּנוּ, עַל־יְדֵי־הַשְּׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

שְׁעַר אַחֲזִיּוֹת הַכּוֹפְרִים וּמְטִילִים סֶפֶק בְּרִצּוֹן, הוּא עַל־יְדֵי תְּקֵף הַדֵּינִים הַנֶּאֱחָזִים מִהַשְׁתַּלְּשׁוֹת הַדֵּינִים שֶׁל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה בְּתֵי דֵינִים, כְּשֶׁאֵינּוּ זֹכִינּוּ לְהַמְתִּיק אוֹתָם וְכַנ"ל, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי דְבָרֵי חֲכָמִים כְּדִרְבָּנוֹת וּכְמוֹשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים הַנּוֹבֵל, שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת כְּהֵנָה וְלִוְיָהּ שְׁמֵבְאָרִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה סִפְרֵי אוֹרִיתָא, שֶׁהֵם כָּל בְּחִינַת עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה הַנּוֹבֵל בְּשִׁרְשָׁם שֶׁבְּקִדְשָׁה, שְׁמֵבְאָרִים הַכֵּל עַל־פִּי פְרוּשֵׁי הָאֲמֵת שֶׁקְּבַלְנוּ מִמֶּשֶׁה רַבְּנוּ, עַל־יְדֵי זֶה נִמְתַּק הַכֵּל וְעוֹקְרִין וּמְשַׁרְשִׁין וּמְבַטְלִין דַּעְוֵיתָהֶם הַרְעוֹת מִן הָעוֹלָם, וְנִתְחַבְּרִין סִפְרֵים הַרְבֵּה דְקִדְשָׁה, שְׁמַמְשִׁכִין וּמְאִירִין הַתְּחַזְּקוֹת אֲמוּנַת הַרְצוֹן כְּעוֹלָם, לִידַע וְלַהֲדוּיעַ שֶׁכָּל הַטֵּבַע מִתְּהַנְּהֵג רַק בְּרִצּוֹנוֹ הַטּוֹב, וּבִידוּ לְשׁוֹת הַטֵּבַע בְּכָל עַת עַל־יְדֵי תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל, כְּאֲשֶׁר כָּבֵד רַאִינוּ בְּעֵינֵינוּ עַל־יְדֵי מִשָּׁה רַבְּנוּ, עַל־יְדֵי־הַשְּׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

תְּחַזְּקוֹת הַסִּפְרִים קְדוּשִׁים כְּגַדְּרֵי סִפְרֵי אֲמִיקוּרִים

מִחַ שְׁתַּלּוּ אֵת זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע בַּעֲנִין אֲכִילַת תְּרוּמָה

מ. וְזֶהוּ (בְּרַכּוֹת ב): מְאִימְתֵי קוֹרִין אֵת שְׁמַע בְּעַרְבִית, מְשַׁעֲרָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנְסִים לְאַכֵּל בַּתְּרוּמָתָן - שֶׁקְּבָעוּ זְמַן קְרִיאַת־שְׁמַע בְּאֲכִילַת הַכֹּהֲנִים אֵת הַתְּרוּמָה. כִּי כָּבֵד מְבָאָר (בְּאוֹת כח), שְׁעַקֵּר קְרִיאַת־שְׁמַע הוּא בְּחִינַת בְּטוּל אֵל הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן וְכוּ' כְּנ"ל, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה זֹכִינּוּ לְבַחֲנַת כְּהֵן־אִישׁ־חֹסֵד (תְּקוּנֵי זֵהָר תְּקוּן סט, ג): בְּחִינַת (רַשְׁעִיָּה סא, א): "וְאִתָּם כְּהֵנִי ה' תִּקְרָאוּ" וְכוּ' ל. וְזֶה בְּחִינַת תְּרוּמָה שְׁאוּכְלִין הַכֹּהֲנִים, כִּי תְרוּמָה בְּחִינַת צְדָקָה נִדְבַת לֵב, שְׁצְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְהַפְרִישׁ מְרֵאשִׁית תְּבוּאָתָם לַתֵּן פְּרִנְסָה לְכֹהֲנֵי ה', בְּחִינַת (שְׁמוֹת

אֲבָל עַל־יְדֵי דְבָרֵי חֲכָמִים כְּדִרְבָּנוֹת וּכְמוֹשְׁמֵרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלֵי אֲסָפוֹת נִתְנוּ מְרַעָה אַחַד - שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמֵרוֹת כְּהֵנָה וְלִוְיָהּ, שְׁעוֹסְקִים לְשׁוֹר מִשְׁמֵרַת הַקְּדוּשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּמֵהֶם תִּצַּא תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים לג, ט): "וְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְעַקֵּב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל" וְכוּ', הֵם מְבָאָרִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה סִפְרֵים דְּאוֹרִיתָא עַל־פִּי פְרוּשֵׁי הָאֲמֵת שֶׁקְּבַלוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִשָּׁה רַבְּנוּ, עַל־יְדֵי־הַשְּׁלוֹם, וּמְבָאָרִים

צְרִיכִין לָזֶה סִפְרֵים הַרְבֵּה אֵין קוֹץ - לְעַקֵּר וּלְשַׁרֵּשׁ דַּעְתָּם הַרַע מִן הָעוֹלָם

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת בְּרַפְת הַשָּׁחַר הַלֶּכֶה ה

לְקוּמֵי הַלְכוּת

כַּנְ"ל. וְעַל־כֵּן תְּלוּ זְמַן קְרִיאַת־שְׁמַע בְּאֲכִילַת תְּרוּמָה שֶׁל הַכֹּהֲנִים, כִּי הֵם בְּחִינָה אַחַת, לְהַכְלִיל בְּרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן וּלְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם הַמִּתְקַת הַדֵּינִים וְכוּ' עַד שְׁיַעֲלוּ הַכֹּל לְשֵׁם, שְׁיִהְיֶה רִצּוֹנָם חִזּוֹק לְהַשְׁמִיךְ וְתַבְרֵךְ תָּמִיד וְכוּ' וְכַנְ"ל, כִּי אֲכִילָה דְקִדְוָשָׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲכִילַת הַכֹּהֲנִים אֶת הַתְּרוּמָה, הוּא בְּחִינַת הָאֶרֶץ הַרְצוֹן, שְׁמַאִיר בְּיֹתֵר בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה 'כִּי מִרְחֻמָּם' וְכוּ' סִימָן ז' לְקוּמֵי תַנְיָנָא.

כה. (ב): "מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי" [נְכַמְבָּר] בְּהַתּוֹרָה 'חֻבְלִים נָפְלוּ' וְכוּ' (לְקוּמֵי תַנְיָנָא סִימָן ע"א) שְׁתְּרוּמָה בְּחִינַת צְדָקָה].

וְעַל־יְדֵי הַצְדָקָה מְרִימִים הַדַּעַת שֶׁל הַזְקָנִים וְכוּ', וְנִכְלָלִין בְּזָקְנִים דְקִדְוָשָׁה הַמוֹסִיפִין קִדְוָשָׁה וְדַעַת כָּכֵל יוֹם וְיוֹם, שְׁעַל־יְדֵי־זָה זֹכִינ' לְרִצּוֹן וְכוּ', שְׁעַל־יְדֵי־זָה נִמְתְּקִין כָּל הַדֵּינִים שֶׁבְּכָל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בְּתֵי דֵינִים וְכוּ' כַּנְ"ל, שְׁזָהוּ בְּחִינַת אַרְבָּעִים וְחָשַׁע אוֹתִיּוֹת שֶׁבְּשְׁמַע' ו' בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד' וְכוּ', כַּנְ"ל.

על־ידי
הצדקה
מרימים
הדעת של
הזקנים

וְעַל־כֵּן שַׁעוֹר תְּרוּמָה תְּרֵי מִמָּאָה, שֶׁהוּא אֶחָד מִחֻמְשִׁים (תְּרוּמוֹת ד. א.), כִּי הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן הוּא בְּחִינַת שַׁעַר הַחֻמְשִׁים, שְׁמִשֵּׁם נִמְשַׁכִּין כָּל הָאֲרָבָעִים וְחֻשְׁפָּה שַׁעֲרִים (עֵינן עִזְרַחֲיִים שַׁעַר יג, פָּרָק יא), שֶׁהֵם בְּחִינַת אַרְבָּעִים וְחָשַׁע אוֹתִיּוֹת שֶׁבְּקְרִיאַת־שְׁמַע, שְׁעַקְרָם הוּא קוֹצָא דְאוֹת ד', שֶׁהוּא בְּחִינַת סוּד הַנִּקְדָּה הַנְ"ל, בְּחִינַת שַׁעַר הַחֻמְשִׁים שֶׁסְּתוּם וְנַעֲלָם וּמְרַמֵּז רַק בְּסוּד נִקְדָּה שֶׁל הַצְדִּיק הָאֱמֵת, בְּחִינַת קוֹצָא דְאוֹת ד' דְּאֶחָד שֶׁהוּא בְּחִינַת י' - שֶׁכָּל הַחֻמְשָׁה תְּבוֹת שֶׁהֵם "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'" נִכְלָלִין שֵׁם, כְּמוֹכֵן בְּתַקּוּנֵי זֶהַר (תַּקּוּן כ"א, ס"ב), שֶׁהֵם בְּחִינַת 'חֻמֵּשׁ אֲבָנִין דְקִיּוּטָא', בְּחִינַת "חֻמְשָׁה חֻלְקֵי אֲבָנִים" (שְׁמוֹנֶה־עָר י"ז, מ) שֶׁלְקַח דְרוֹד בְּעַת שְׁלַחַם עִם גְּלִית שֶׁכָּפַר בְּרִצּוֹן וְהַתִּיצַב אַרְבָּעִים יוֹם לְבַטְלָם מִקְרִיאַת שְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י שֵׁם (בְּפִסְקוֹ טו), וְדוֹד הַכְּנִיעוּ עַל־יְדֵי "חֻמְשָׁה חֻלְקֵי אֲבָנִים", שֶׁהֵם בְּחִינַת חֻמֵּשׁ תְּבוֹת שֶׁל שְׁמַע וְכוּ' כַּנְ"ל. וְכוּלָּלִם בְּאֶחָד, שֶׁהַעֲקָר הוּא קוֹצָא דְאוֹת ד' שֶׁהוּא י', כִּי חֻמֵּשׁ פְּעֻמִּים י' הוּא חֻמְשִׁים, שֶׁהוּא תַכְלִית הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, וּמִשֵּׁם עֲקָר הַמְשַׁכַּת הַרְצוֹן לְבְּחִינַת אַרְבָּעִים וְחָשַׁעַת שַׁעֲרִים שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְחֻמֵּשׁ אֲתָנן שֶׁל שְׁמַע, לְהַמְתִּיק עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בְּתֵי דֵינִים, עַל־יְדֵי 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד' וְכוּ' כַּנְ"ל. כִּי אֲבָנִים בְּחִינַת רִצּוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַתּוֹרָה הַנְ"ל (סִימָן ד' תַּנְיָנָא), בְּחִינַת (מִשְׁלֵי י"א, א): "אֲבָן שְׁלֵמָה רִצּוֹנוֹ" וְכוּ', עֵינן שֵׁם.

הרצון העליון
הוא בחינת
שער
החמשים

וְזָה בְּחִינַת תְּרוּמָה שֶׁהוּא אֶחָד מִחֻמְשִׁים, כִּי תְרוּמָה בְּחִינַת צְדָקָה, שְׁעַל־יְדֵי־זָה עֲקָר הַמְשַׁכַּת הַרְצוֹן וְכוּ', בְּחִינַת פְּדִיּוֹן הָעֲלִיּוֹן הַנְ"ל. וְעַל־כֵּן הַתְּרוּמָה שְׂכִיחָה לְכַהֲנִים דְּיָקָא, כִּי עֲקָר הַתַּקּוּן לְזִכּוֹת לְבְּחִינַת כַּהֵן, בְּחִינַת (יִשְׁעָה ס"א, א): "וְאַתֶּם כַּהֲנֵי ה' תִּקְרְאוּ" וְכוּ'

עקר התקון
לזכות
לכחינת כהן

מ"א. **וְנִבְרָךְ** קְבִיעַת הַזְמַן שֶׁל קְרִיאַת־שְׁמַע הַנְ"ל הַמְבָאָר לְחַמְשִׁיד עֲלֵינוּ הַאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִיַּד מִשְׁמַד

בְּמַשְׁנֵה הַנְ"ל, הוּא מַשְׁפָּחָה שֶׁהַכֹּהֲנִים שֶׁהִיוּ טְמֵאִים וְטָבְלוּ - שְׂאֵינָם רְשָׁאִים לְאָכַל בְּתְרוּמָה עַד שְׁיַעֲרִיב שְׁמֶשׁוֹ, שֶׁהוּא בְּעַת תַּחֲלַת הַלֵּילָה שֶׁלְאַחֲרָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (וַיִּקְרָא כ"ב, ז): "וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכֵל מִן הַקֹּדְשִׁים", כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ שֵׁם בְּגִמְרָא (בְּרַחוּת ב.) וּבְפִרּוּשׁ רַש"י, בְּזָה הוֹרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וְרַמְזוּ לָנוּ, שֶׁעֲקָר מִצְוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהוּא אֲמוּנַת הַרְצוֹן, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּרִצּוֹן הַבוֹרָא הַיְחִיד קְדָמוֹן יְתִבְרָךְ שְׁמוֹ לְנִצְח - הוּא לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִחֻדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁמְזַהֵר עַל זֶה בְּפִרְשֵׁת קְרִיאַת־שְׁמַע בְּיֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים ו, ו): "אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם, וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סְפָרִי וְאֶתְחַנֵּן ח): "שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ בְּחֻדְשִׁים, וְהֶאֱרִיכוּ בְּזָה וְאָמְרוּ: 'שְׁלֵא תִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ פְּדִיּוֹטָגְמָא יִשְׁנָה שְׂאִין אָדָם סוֹפְנָה, אֲלֵא כְּחֻדְשָׁה שֶׁהַכֹּל רִצִּים לְשַׁמַּע נְפְלָאוֹת חֻדְשׁוֹת' וְכוּ', וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב (אִיכָה ג, כ"ג): "חֻדְשִׁים לְבַקְרִים רַבָּה אֲמוּנַתְךָ" וְכוּ', וּבְשִׁבְלֵי זֶה קִבְּעוּ בְּרַפְת הַמְאֻרוֹת קְדָם קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהוּא: 'וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית' וְכוּ', וְכַמְבָאָר לְעֵיל מְזָה (אוֹת כ"ח).

וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת קְדֻשַׁת הַזְקָנִים דְקִדְוָשָׁה שְׁמוֹסִיפִין אֹר קִדְוָשָׁה וְדַעַת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְכַנְ"ל, וְהֵם מְמַשְׁכִּין הָאֶרֶץ הַרְצוֹן לְכָל הַמַּדְרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת - לְכָל הַנוֹפְלִים שֶׁבְּעוֹלָם, וּמַעֲלִים אוֹתָם מִשְׁמַד לְרִצּוֹן, עַל־יְדֵי שֶׁמְכַנְּסִים בָּהֶם הָאֶרֶץ הַרְצוֹן וְכוּ' וְכַנְ"ל. אֲבָל בְּיֹדָאֵי אַף־עַל־פִּי שֶׁהַצְדִּיקִים הַזְקָנִים הַקְדוּשִׁים עוֹשִׂים מַה שְׁעוֹשִׂים לְהֶאֱרִי הַרְצוֹן וְלְהַעֲלוֹתָם וְכוּ' כַּנְ"ל, אַף־עַל־פִּיכֵן עֲדוּן יֵשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּחִינָה, שֶׁשְׁמַאִיר בּוֹ הַרְצוֹן הַבָּא מִלְּמַעְלָה - יַחֲזִק אֶת עֲצָמוֹ לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הַרְצוֹן, וְלִקְשֹׁר כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו וּמַחוֹ

שינה תמיד
כל תשוקתו
וכסופיו
ורצונו חזק
רק להסתכל
האמת
הנצחי

לקוטי הלכות

הלכות ברפת השחר הלכה ה

ארת חיים

ככה

מעולם. וצריך פל אחד לשום לב לזה, ולהודות לשמו
 יתברך בכל לב על זה בכל יום ויום, ולומר: 'ובטובו
 מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית' בלב שלם
 בכל יום וכו', וכמבאר לעיל מזה. ועקר התחדשות
 בכל יום ויום הוא רק בשביל להמשיך ולהאיר
 מקדשתו העליונה עלינו מחדש, לעורר אותנו
 להתחדש בכל יום ויום ברצונות חדשים וחקים וכו'
 להשם יתברך.

ולבו ודעתו לרצון הזה, שיהיה תמיד פל תשוקתו
 וכספיו ורצונו חזק רק להתקלית האמתי הנצחי,
 ולהוסיף בכל יום ויום מחדש להתחזק בהרצון
 דקדושה בכל פעם ובכל יום יותר ויותר, ואף אם
 עובר עליו מה שעובר, אף-על-פי-כן אל ירפה את
 הרצון בשום אופן בעולם ונכמבאר מזה לעיל ובמקום
 אחר (הלכות ערב הלכה ג). והעקר שצריך להאמין, שבכל
 יום ויום נעשים חדשות לגמרי, על-כן צריכין להמתין
 ולהמתין עד יגיע יום ישועתו, כי השם יתברך מצמיח
 ישועות בכל יום, כמו שאומרים בברפת קריאת-שמע
 בכל יום: 'עושה חדשות וכו' מצמיח ישועות וכו',
 רק אף-על-פי-כן צריכין להמתין הרבה עד תצמח
 ותגלה ישועתו בשלמות.

נמשך יום
 חדש, קדוש
 חדש, רצונות
 קדושים
 חדשים

ועל-כן השמא שטבל והתחיל להטהר - אינו רשאי
 לאכל בתרומה עד שיעריב שמשו ויבוא
 היום שלאחריו, כי כפי טמאתו, אף-על-פי שהתחיל
 להטהר וטבל במקוה, אף-על-פי-כן אינו יוצא מידי
 טמאתו בשלמות, עד שימתין על התחלת היום
 שלאחריו, שיהיה נמשך יום חדש, קדושה חדשה,
 רצונות קדושים חדשים, ואז דיקא יטהר לאכל מן
 הקדשים.

להתחזק בכל
 אפיו חיים
 שאינו זוכה
 עדו לשלמות
 תורתו

וזוה סוד הספירה שצריכין ישראל לספר שבע שבתות
 כמו ספירת ימי הנדה להטהר מטמאתן, כמבאר
 בזהר הקדוש (אמור גז): 'ובכתבי האר"י ז"ל (פריעין חיים
 תגי-הפצות פרק א), כי אי אפשר להטהר בשלמות עד
 שינכחו לקבלת התורה, כי אם על-ידי שמפתינים
 וסופרים שבע שבתות. והעקר להתחזק בכל אלו
 הקמים שאינו זוכה עדן לשלמות טהרתו שהוא בחינת
 קבלת התורה, להתחזק בהם בכל יום ויום ברצונות
 חזקים חדשים וכו', ויהיה חזק בזה מאד מאד בכל
 מה שיעבר עליו, עד יזכה ליום ישועתו שהוא בחינת
 טהרתו לגמרי שיוכל לאכל מן הקדשים, והבן היטב.

וכך זה רמזה לנו התורה הקדושה בדיני טהרת
 הטמאים, שרב טהרתן תלוי בימים ובזמן כפי
 ערך טמאתן, כגון הטמאים ביותר כמו טמא מת וזב
 ומצורע צריכין להמתין שבועה ימים וכו', ובעל קרי
 וכיוצא - צריכין להמתין יום אחד עד שיעריב שמשו
 ויתחיל יום שלאחריו, וכל זה הוא בחינה הנ"ל,
 שבכל יום ויום נעשים חדשות לגמרי, ועל-כן זה
 שנטמא ורוצה להטהר - צריך טבילה במקוה, כדי
 להמשיך עליו קדושה וטהרה ממקוה העליונה, שהוא
 המקוה של שבעות, שהוא המקוה של שער החמשים,
 כמו שכתוב בכונות האר"י ז"ל (פריעין חיים שער השבעות
 פרק א) ומובא בהתורה 'ביום הבפורים - הסתרה'
 (סימן נט), עין שם. כי משם נמשך הטהרה לכל הטובלים
 במקוה להטהר מטמאתן. ואחר שהתחילו להטהר
 על-ידי המקוה הקדושה - עדן לא נגמר טהרתן
 בשלמות, וצריכין להמתין עד שיעריב שמשו של זה
 היום ויתחיל יום שלאחריו, כמו שכתוב (ויקרא כב, ט):
 'ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים', להורות,
 שהמשכת הטהרה והקדושה תלויה בימים, שכל מה
 שבא ונתחדש יום אחר - נתוסף ונתחדש קדושה יתרה
 מלמעלה, כי רק בשביל זה השם יתברך מקים עולמו
 מששת ימי בראשית עד הסוף, ובכל עת הוא בורא
 יום ולילה וכו', כי כל יום ויום של כל ימי עולם
 הוא בריאה חדשה ממש, כי יום הזה עדן לא היה

לעורר
 להתחדש
 בכל יום
 ברצונות
 חדשים
 וחקים
 להשיג
 יתברך

בכל יום ויום
 צריכין
 להמשיך על
 עצמו אמונת
 הרצון מחדש

ועל-כן תלו חכמינו ז"ל זמן קריאת-שמע משעה
 שהכהנים שנטמאו רשאים לאכל תרומה
 אחר הערב שמשו, שמרמו על פל זה שבכל יום ויום
 צריכין להמשיך על עצמו אמונת הרצון מחדש לגמרי,
 כי בכל יום ויום נעשין חדשות לגמרי, ובהן תלוי
 פל טהרתו וקדושתו כנ"ל, שכל זה הוא בחינת קריאת
 שמע, בחינת (דברים ו, ט): 'אשר אנכי מצוה היום -
 בכל יום יהיו בעיניך פחדשים, וכו'.

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְבוּת בְּרַפְת הַשָּׁחַר הַלְבָּה ה

לְקוּמֵי הַלְבוּת

מִרְמֵזוּ עַל
בֵּית שְׁמוֹשׁ
בְּיָמֵינוּ
הַאֲחֵרוֹן בֵּית
פְּטִירָתוֹ

מִבְּיָמֵינוּ דַעַת לְנִבּוֹן נִקְלָה, שְׁזָה הַפְּסוּק (וַיִּקְרָא כב, ט): "וּבֵאת הַשְּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים", מִרְמֵזוּ עַל בֵּית שְׁמוֹשׁ בְּיוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן בְּעַת פְּטִירָתוֹ (עַזְרָה מְצוּדָה נג), שֶׁהוּא בְּחִינַת בֵּית שְׁמוֹשׁ שֶׁל כָּל יָמֵי חַיָּו, שִׁישׁ שְׁעָרָה גָּמֵר טְהוֹרָתוֹ יִזְכֶּה רַק אַחַר בֵּית שְׁמוֹשׁ לְגַמְרֵי, וְכַעֲשֵׁן שְׂאֵמְרוֹ רְבוּתֵינוּ ז"ל (וַיִּמָּא פו). שִׁישׁ כְּמָה וְכְמָה שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׁעֵשׂוֹ תְּשׁוּבָה וְהָיָה לָהֶם יְסוּרִים - עֲדִין תְּשׁוּבָה יוֹם כְּפֹרֵי יְסוּרֵינִי תוֹלִין, עַד יוֹם הַמֵּיתָה שְׂמֻכְפֹּר. וְעַל-כֵּן כָּל מִי שֶׁהוּא בְּבַחֲנֵיהָ זֹאת, אִם יִפֹּל, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּדַעַתוֹ מִחַמַּת זֶה שְׁעוֹבֵר עָלָיו - לֹא יִזְכֶּה גַם אַחַר יוֹם הַמֵּיתָה, שֶׁהוּא אַחַר בֵּית שְׁמוֹשׁ, לְאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים. כִּי בְּיָדָי הַטְּמֵא לְגַמְרֵי וְלֹא טָבַל עֲדִין - אִין מוֹעִיל לוֹ הַעֲרַב שְׁמוֹשׁ רַק זֶה שֶׁהִתְיַגַּע כָּל יָמָיו בְּכָל מַה שְׁעוֹבֵר עָלָיו וְהִתְחַזַּק בְּרָצוֹן הַנְּ"ל וְטָבַל בְּמִקְוָה וְהִתְחַיֵּל בְּכָל יוֹם לְהַטְהֵר עֲצָמוֹ וְכוּ', אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא עָלְתָה בְּיָדוֹ לְהַטְהֵר בְּשִׁלְמוֹת, אֶף-עַל-פִּי-כֵן לִית רְעוּתָא טָבָא דְאַתְאָכִיד (דַּהַר תְּרוּפָה קכ), מְכַל שֶׁכֵּן דְּבוּר טוֹב וּמַעֲשֵׂה טוֹב, עַד שִׁיזְכֶּה שִׁישְׁלֵם טְהוֹרָתוֹ אַחַר בֵּית שְׁמוֹשׁ בְּיוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן, בְּבַחֲנֵיהָ (וַיִּקְרָא כב, ט): "וּבֵאת הַשְּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר יֵאָכֵל מִן הַקִּדְשִׁים", שֶׁהוּא חֲלָקוֹ הַטוֹב לְעוֹלָם הַבָּא, שִׁיזְכֶּה אֵלָיו תַּכְף אַחַר בֵּית שְׁמוֹשׁ, וְלֹא יִצְטָרֵף לְהִתְגַּלְגַּל וּלְסַבֵּל מַה שְּׂצָרִיף לְסַבֵּל מִי שֶׁלֹּא הִכִּין אֶת עֲצָמוֹ כְּלָל בְּיָמֵי חַיָּו. כִּי אִזּוֹ בְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן מִתְקַבְּצִים כָּל מַה שְּׂחַטֵף טוֹב בְּנֵה הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְכָל רָצוֹן וְרָצוֹן טוֹב שֶׁהָיָה לוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּל יָמֵי חַיָּו, וְרַק זֶה הוּא תְּקוּתוֹ וְהַשְּׂאֲרָתוֹ לְנֶצַח, וְאִזּוֹ יִדַע וְיִבִּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַחֲלוּק שְׂבִין מִי שֶׁהִשְׁתַּדֵּל וְרָדַף אַחַר הַתְּכַלִּית בְּרָצוֹנוֹת חֲזָקִים בְּכָל יוֹם, אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא זָכָה אֵלָיו בְּשִׁלְמוֹת, וְבִין מִי שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדֵּל כְּלָל. וְכִמּוֹ שְׂכַתוֹב (מִלְאָכִי ג, יח): "וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע" וְכוּ' - שִׁיחֲזֶה חֲלוּק אֶפְלוּ בֵין מִי שֶׁשָּׁנָה פָּרְקוּ מֵאָה פְּעָמִים לְמִי שֶׁשָּׁנָה פָּרְקוּ מֵאָה פְּעָמִים וְאֶחָד (חֲגִיגָה טו), מְכַל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בֵּין הַמְּשַׁתְּדֵל לְאִינוֹ מְשַׁתְּדֵל. וְהַעֲקָר כְּפִי הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְצִדִּיקֵי אִמַּת הַנִּכְלָלִים בְּזִקְנֵיהֶם דְּקִדְשָׁה, הַעוֹסְקִים לְהַעֲלוֹת כָּל הַנוֹפְלִים וְהַרְחוּקִים

מֵאֵד מֵאֵד מִמְקוֹמָם שֶׁהֵם לְרָצוֹן עָלְיוֹן וְכַנ"ל, אֲשֶׁר יִשְׂאִיחוּ בָהֶם.

שֶׁלש פְּרָשִׁיּוֹת
אֵלוֹ הֵם כְּנֶגֶד
שֶׁלש רִגְלִים

מג. וְזֶה בְּחִינַת שֶׁלש פְּרָשִׁיּוֹת שְׂבִקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהֵם: 'שְׁמַע', 'וְהָיָה אִם שְׁמַע', 'וַיֹּאמֶר', שֶׁהוּא פְּרָשַׁת צִיּוּת שְׂבִקְבַעוּ בְּקִרְיַת שְׁמַע, כִּי שֶׁלש פְּרָשִׁיּוֹת אֵלוֹ הֵם כְּנֶגֶד שֶׁלש רִגְלִים מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ שְׂבִבָהּ מִתְגַּלְהָה הַרְצוֹן, כְּמַבְאָר שֶׁם בְּהַתוֹרָה 'וְאֵת הָעֹרְכִים' הַנְּ"ל.

פְּרָשַׁת שְׁמַע
הִיא כְּנֶגֶד
מְכַלֵּת עַל
מְכַלֵּת שְׁמִים
שֶׁל פֶּסַח

וַיֵּשׁ לְבָאָר בְּפִרְטִיּוֹת, כִּי פְּרָשַׁת 'שְׁמַע' הוּא כְּנֶגֶד בְּחִינַת פֶּסַח, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת הַרְצוֹן בְּכָלֵל, כִּי בְּפֶסַח הָיָה עֶקֶר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּאוֹתוֹת נִרְאוֹת מֵאֵד, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלְהָה לְעִין כָּל שֶׁהִכֵּל מִתְנַהֵג בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ לְבָד, וְזֶהוּ בְּחִינַת פְּרָשַׁת 'שְׁמַע' שֶׁהוּא בְּחִינַת קְבִלַת עַל מְלָכוֹת שְׁמִים בְּכָלֵל, הֵינּוּ שְׂבִבְפְּרָשַׁת 'שְׁמַע' אֲנִי מְגַלֵּין שְׁה' אֶחָד וְהִכֵּל בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ לְבָד, וְרֵאוּ לָנוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מְלָכוֹתוֹ, כִּי הוּא לְבָדוּ מְלֶךְ יְחִיד וְאִין זוֹלָתוֹ, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת פֶּסַח, שֶׁנִּתְגַּלְהָה שֶׁהִכֵּל בְּרָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְהוּא לְבָדוּ מוֹלֵךְ בְּעוֹלָם.

פְּרָשַׁת וְהָיָה
אִם שְׁמוֹעַ
כְּנֶגֶד מְכַלֵּת
הַתוֹרָה
שְׂבִבְשׂוֹבוֹת

אַבְכ"ל עֲדִין לֹא נִתְגַּלְהָה בְּפִרְטִיּוֹת רָצוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם-יִתְבַּרֵּךְ, בְּמָה נִזְכָּר לְעִבְד אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹנוֹ? עַד חַג הַשְּׂבוּעוֹת הַקִּדּוּשׁ, שְׂאִזּוֹ קִבְּלָנוּ תוֹרָתוֹ הַקִּדּוּשָׁה כָּל הַעֲשָׂרֹת הַדְּבָרוֹת שְׂכָלוֹל בָּהֶם כָּל הַתְּרִי"ג מְצוּוֹת, שְׂבִבָהּ גְּלָה לָנוּ רָצוֹנוֹ בְּפִרְטִיּוֹת, שְׂרָצוֹנוֹ לְעִבְד אוֹתוֹ בְּאֵלוֹ הַמְצוּוֹת - לְשִׁמּוֹר אֶת הַשְּׂבִת וְשְׂאִרֵי הַמְצוּוֹת, שְׂכָלֵם הֵם רָצוֹנוֹת שְׁלוֹ. וְזֶהוּ בְּחִינַת 'וְהָיָה אִם שְׁמַע' שֶׁהוּא בְּחִינַת קְבִלַת עַל מְצוּוֹת. וְזֶה בְּחִינַת מַה שְּׂכַתוֹב שֵׁם (סִיפּוֹ ד' תְּנִינָא), שְׂצָרִיכִין לְקַשֵּׁר כָּל הַרָצוֹנוֹת לְרָצוֹן הַשֵּׁם-יִתְבַּרֵּךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן שְׂבִבְרָצוֹנוֹת וְכוּ', כִּי כָּל זֶה נַעֲשֵׂה עַל-יְדֵי הַתוֹרָה שְׂקִבְּלָנוּ בְּשׂוֹבוֹת עַל-יְדֵי מְלָשָׁה רְבִנּוּ, עָלְיוֹ-הַשְּׁלוֹם, כִּי עַל-יְדֵי הַתוֹרָה וְהַמְצוּוֹת מְקַשְּׂרִים כָּל הַרָצוֹנוֹת לְרָצוֹן הַשֵּׁם-יִתְבַּרֵּךְ וְנִכְמוֹ שְׂמַבְאָר לְעִיל (בְּאוֹת כח) עַל עֲנִין בְּרַפְת 'אַהֲבַת עוֹלָם', עַזְנֵן שֵׁם].

רִגְלִים
צָרִיכִין
לְתַרְבוֹת
בְּצִדְקָה

וְכַ"ל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי צְדָקָה כְּמוֹ שְׂכַתוֹב שֵׁם, וְעַל-כֵּן בְּכָל הַרְגְּלִים חַיִּים בְּיֹתֵר לְתַן צְדָקָה, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב (דְּבָרִים טו, יא): "וְשִׁמַּחְתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ וְכוּ' אִתָּה וּבְנֶךְ וְכוּ' וְהִגַּדְתָּ לְפָנָיו" וְכוּ', אִם אִתָּה מְשַׁמַּח

לקוטי הלכות

הלכות ברפת השחר הלכה ה

ארת חיים

קכט

וכן הרבה. וזה בחינת (תהלים קב, א): "תפלה לעני כי יצטרף" וכו', שמכנה דחקות העניות בשם עטיפה, הינו שאין לו במה להעטרף, רק הוא מתעטף בצרתו בדחקו ועניו, כמו שפרש אדמו"ר ז"ל (סימן קסג) על פסוק (תהלים קז, ה): "נפשם בהם תתעטף" - "שמתעטף מיניה וביה", וגם דחקות העני במזונות מכנה בשם עטיפה, כמו שכתוב (איכה ב, ט): "העטופים ברעב" וכו'.

בי צדקה מעלה ומתן פגם נפילת הדעת של הימים שנפלו על ידי הזקנים שאין להם שלמות וכו', כמו שכתוב שם, שמשם היה יונק מצח הנחש חכמת הטבע וכו', עין שם, כי עקר פגם כל החכמות הרעות של חכמי הטבע נמשך מפגם הלבושין - על ידי שפגמו במצוות התורה, שכלם הם בחינת לבושים וצמיצמים וכלים לקבל על ידם השגת רצונו יתברך (סימן לג), כי באמת רצונו יתברך לבד מושל בעולם, אף בשביל הבחירה ובשביל קיום העולם - העלים והסתיר והלביש רצונו בכמה וכמה הסתרות, וצריכין לעשות כמה וכמה לבושים קדושים על ידי מצוות התורה כדי להשיג על ידם הארת הרצון העליון. כי בחינת הרצון בעצמו אי אפשר לקבל, מרובי אור שגורם שבירת פלים, כי רבוי השמן גורם כבוי הנר (סימן נו), ומשם כל הטעותים והכפירות של חכמי הטבע שבאים מזהמת הנחש הקדמוני, ממצח הנחש, שרוצים להשיג מיד אלקותו יתברך בלי פלים ולבושים דקדשה.

ועל כן תחלת התקון של 'עץ הדעת טוב ורע' היה על ידי לבושין, כמו שכתוב (בראשית ג, כא): "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו פתנות עור וילבשם", כי בתחלה היו שניהם ערומים ולא יתבשו ולא יתבשו (שם ב, כה), כי לא היו צריכין לבושים גשמיים, רק דקים ורוחניים מאד, בחינת: פתנות 'אור' (והר בראשית לו). ועל כן באמת נצטוו (בראשית ב, יז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכלו ממנו", שמשם כל החקירות הרעות של חכמי הטבע, כמו בא בספרים קדושים (עבודת הקדש ג, ט).

אבל אחר שהנחש התגרה בהם והסיתם לאכל משם עד שבאו לכפירות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פנהדרן ג, ט): על ידי שנכנסו בחקירות של 'עץ הדעת טוב ורע' בלי לבושים, על כן אחר כך פשעטק

שלי אני משמח את שלך" וכו', וכן מחיבים להרבות בקרבנות, כמו שכתוב שם (פסוק טז): "ולא יראה את פני ה' ריקם, איש כמתנת ידו" וכו', כי קרבנות הם בחינת נדבת לב, בחינת צדקה, כמו שנכללו בפסוק אחד, כמו שכתוב (דברים כג, כד): "מוצא שפתיך תשמר" שנאמר על הקרבנות, עד: "בפיך" - "זו צדקה", כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה ו, א). כי ברגלים שאנו צריכין ביותר לקרא את הרצון ולגלותו, על כן צריכין אז להרבות בצדקה ביותר פנ"ל.

אבל אף על פי שקבלו התורה בשבועות - תזרו וקלקלו על ידי הערב רב בחטא העגל, שהוא עבודה זרה, כפירות, שנמשך ממצח הנחש, והעקר על ידי הספקות הנ"ל שחזרו והתגברו להטיל ספק ברצון, בבחינת (שמות לב, א): "כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו" וכנ"ל (באות ל). ועקר התקון היה באילול ותשרי, בארבעים ימים האחרונים מאילול עד יום כפור שהם ימי רצון (פרקי דרבי אליעזר מ), עד שפסקות והושענא רבא ושמיני עצרת נגמר התקון בכל שנה, כידוע (והר פנחס יד). וסכות הוא רגל השלישי, גמר השלש רגלים (ראש השנה ד, ט), והוא בחינת פרישת 'ויאמר' שבקריאת שמע שהוא פרישת ציצית, שהם תקון הלבושין (תקוני יתר תקון סט, ק, ט). שהוא בחינת סכות, ענני כבוד, בחינת (איוב לח, ט): "בשומי ענן לבשו", והוא בחינת גמר התקון הנעשה על ידי רבוי הצדקה. ועל כן בסכות מחיבים להרבות בקרבנות, שהם בחינת צדקה ביותר, כי אז עוברים ב'בל תאחר', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה ד, ט), כי סכות בחינת רבוי הצדקה, בחינת קרבנות, כי צריכין להרבות בצדקה מאד לעניים הגונים, כדי לחזק הרצון בכל פעם שלא ישילו עוד ספק וכנ"ל.

וכ"ל זה הוא בחינת ציצית שהם תקון הלבושים, בחינת צדקה, בחינת (איוב כט, יד): 'צדק לבשתי וילבשני', ועל כן על פי רב כשמהיר הפסוק על צדקה - מזכיר דחקות העני בלבשו וכסותו, כמו שכתוב (שמות כב, כז): 'כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לערו' וכו'; 'ושכב בשלמתו וברכך' וכו' (דברים כד, יג), וכן (ישעיה נח, ט): 'כי תראה ערם וכסיתו' וכו', וכן (איוב לא, ט): 'אם אראה אויב מבלי לבוש',

צריכין לעשות לבושים קדושים על ידי מצוות התורה להשיג על דם הארת הרצון העליון

פרישת ציצית היא כגדו חג הסכות

תחלת התקון של 'עץ הדעת טוב ורע' היה על ידי לבושין

צדקה מכנה בכל פעם בשם עטיפה ולבוש - בחינת ציצית

עשר עקר הוא תקון הלבושים שמה בחינת ציצית ותפילין

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְבוּשׁ בְּרַפְתְּ הַשָּׁחַר הַלְכָה ה

לְקוּמֵי הַלְבוּשׁ

תקופת הרצון
הוא כמו גר
דולק

מד. וְזֶה בְּחֵינֵת (במדבר ח, כ): "בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאָרוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת", כי הַנְּשֻׁמָה קְרוּיָה נֵר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי כ, כו): "נֵר ה' נִשְׁמַת אֲדָם חַפֵּשׁ כָּל חֲדָרֵי בָטָן", וְעַקֵּר שֶׁרֶשׁ הַנְּשֻׁמָה הוּא בְּחֵינֵת רְצוֹן [כְּמוֹכָא בְּהַלְבוּשׁ עֶרֶב (הַלְכָה ג)], וְעַל-כֵּן נִקְרָאת נֶפֶשׁ, לְשׁוֹן 'רְצוֹן'. וְעַל-כֵּן נִקְרָאת 'נֵר', כִּי תִקַּף הַרְצוֹן הוּא כְּמוֹ גֵר דּוֹלֵק, בְּבַחֲשֵׁינֵת (שִׁיר הַשִּׁירִים ח, ו): "כִּי עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה" וְכוּ', שֶׁהוּא תִקַּף הַרְצוֹן וְהֵאֱהָבָה וְהֵשִׁיחַ תְּשׁוּבָה לְהִשְׁמֵי-יִתְבַרְךָ, וּמִכָּאֵר שֵׁם: "רִשְׁפִּיָּהּ רִשְׁפִּי אֵשׁ שֶׁלֵּהֲבַתִּיהָ, מִיִּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לִכְבוֹת אֶת הָאֶהְבָּה" וְכוּ', כִּי תִקַּף הָאֶהְבָּה וְהַרְצוֹן לְהִשְׁמֵי-יִתְבַרְךָ בּוֹעֵר כְּמוֹ רִשְׁפִּי אֵשׁ שֶׁלֵּהֲבַת יָהּ, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִדְלָקִין כָּל הַנְּרוֹת הַקְּדוּשִׁים, בְּבַחֲשֵׁינֵת: 'לֹאנְהָרָא בּוֹצִינִין לְאֲדֻלְקָא שְׁרָגִין' (וְהֵר בְּרֵאשִׁית מוה), שֶׁזֶהוּ בְּחֵינֵת אוֹר הַנְּשֻׁמָה שְׁקֻרִיָּה 'נֵר ה' - שֶׁנִּדְלָקֵת וּמֵאִירָה עַל-יַדֵּי תִקַּף הַרְצוֹן דִּקְדָּשָׁה הַבּוֹעֵר לְהִשְׁמֵי-יִתְבַרְךָ בְּרִשְׁפִּי אֵשׁ שֶׁלֵּהֲבַת יָהּ.

הַשֵּׁם-יִתְבַרְךָ בְּתַקּוּנִים עֲשֵׂה לָהֶם לְבוּשִׁים, בְּחֵינֵת: "בְּתַנּוֹת עוֹר", כִּי עֲתָה עֵקֶר הַתַּקּוּן עַל-יַדֵּי תַקּוּן הַלְבוּשִׁים שֶׁהֵם בְּחֵינֵת צִיצִית וְתַפְלִין, שֶׁהֵם לְבוּשֵׁינֵי דְשִׁכְנֵתָא דְהִיא עֲנָא בְּגֻלוּתָא, בְּבַחֲשֵׁינֵת (שְׁמוֹת כב, כו): "כִּי הוּא כְּסוּתָהּ לְבֻדָּה" וְכוּ' - 'דָּא צִיצִית' וְכוּ' (וְהֵר בְּרֵאשִׁית ג). וְעַל-כֵּן צִיצִית הוּא בְּבַחֲשֵׁינֵת צְדָקָה, בְּחֵינֵת תַּקּוּן הַלְבוּשִׁים, שֶׁעַל-יַדֵּי-זֶה הַכְּנַעַת מִצַּח הַנְּחָשׁ וּמִתְגַּבֵּר הַתְּגֻלוֹת הַרְצוֹן, וְכַנְ"ל.

בחינת סכות
שחוא גמר
תקופת הרגלים

וְזֶה בְּחֵינֵת סְכוּת שֶׁהוּא גִמְר תַּקּוּן הַרְגְּלִים, בְּחֵינֵת (אִיּוֹב לו, ט): "בְּשׂוּמוֹ עֲנֵן לְבָשׂוּ" כַּנְ"ל. וְזֶה בְּחֵינֵת פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהוּא פְּרָשַׁת צִיצִית שֶׁקְּבָעוּ בְּקְרִיאַת שְׁמַע, שְׁבוּ נִזְכָּר יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁאֵז הִיָּה עֵקֶר הַתְּגֻלוֹת הַרְצוֹן, וְכָל הַשְּׁלֵשׁ רְגְלִים הֵם זָכָר לְיְצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל זֶה הוּא בְּחֵינֵת סְכוּת שֶׁהוּא גִמְר תַּקּוּן שֶׁל כָּל הַשְּׁלֵשׁ רְגְלִים וְכַנְ"ל, וְעַל-כֵּן נִזְכָּר שְׁלֵשׁ פְּעֻמִּים צִיצִית בְּפְרָשַׁת צִיצִית, כְּנִגְדַּ שְׁלֵשׁ רְגְלִים, וְכַנְ"ל.

אור ונר
הנשמה הוא
שצריכין
לתאיר בכל
מיני תקופ
החשך
ועלמות

וְעַקֵּר אוֹר וְנֵר הַנְּשֻׁמָה הוּא - שְׁצָרִיכִין לְהֵאִיר בְּכָל מִינֵי תִקַּף הַחֲשֵׁךְ וְצַלְמוֹת, כִּי רַק בְּשִׁבְלֵי זֶה יִרְדֶּה הַנְּשֻׁמָה לְזֶה הָעוֹלָם לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוּף גִּשְׁמִי וְעִכּוּר כְּזֶה, כִּי גִשְׁמִיּוֹת הַגּוּף וְהָעוֹלָם הֵזֶה נִקְרָא חֲשֵׁךְ, וּמַעֲצֵם הַחֲשֵׁךְ לֹא הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַתְּקַיֵּם, וְעַל-כֵּן כָּן הַמַּלְאָכִים שֶׁשִּׁרְדוּ לְזֶה הָעוֹלָם נִגְשְׁלוּ מְאֹד מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (וְהֵר בְּרֵאשִׁית לו), רַק הַנְּשֻׁמָה נִמְשַׁכֵּת מִמְּקוֹם גְּבַהּ מְאֹד, מִרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, עַל-כֵּן יֵשׁ לָהּ כַח, אִם תִּרְצֶה - לְעַמְדַּ בְּמַלְחָמָה זֹאת, כִּי אִם תִּתְגַּבֵּר לְאַחוּז בְּשִׁרְשָׁה שֶׁהוּא בְּחֵינֵת רְצוֹן, דִּהְיִינוּ שְׁלֻעוֹלָם לֹא תִיָּחַ אֶת הַרְצוֹן הַטוֹב בְּכָל מַה שְׁיַעֲבֹר עָלֵינוּ, עַל-יַדֵּי-זֶה תוּכַל לְהַתְּגַבֵּר לְעוֹלָם נִגְדַּ חֲשֵׁכַת הַגּוּף וְהָעוֹלָם הֵזֶה, כִּי תִקַּף הַרְצוֹן הוּא בְּחֵינֵת אוֹר וְנֵר שְׁמַאִיר לְהֵאֲדָם בְּכָל מִינֵי חֲשֵׁךְ וְצַלְמוֹת, בְּבַחֲשֵׁינֵת (תְּהִלִּים יח, כט): "כִּי אֶתָּה תֵּאִיר נֵרִי, ה' אֱלֹהֵי יִגִּיָּה חֲשֵׁכִי", וְעַל-יַדֵּי-זֶה (שֵׁם פְּסוּק ל): "כִּי כִּף אֶרֶץ גְּדוּרִי, וּבִאֲלֵקֵי אֲדֻלְגַּ שׁוּר" - שֶׁאוּכַל לְהַתְּגַבֵּר נִגְדַּ כָּל הַגְּדוּדִים וְהַחִילוֹת וְחוּמוֹת בְּרוּז הַרוּצִים לְהַפְּסִיק, חֵס וְשְׁלוֹם, בִּינֵי וּבֵין אֲבֵי שְׁבַשְׁמִים, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא, לְבִי בּוֹעֵר עֲדִין בְּרִשְׁפִּי אֵשׁ שֶׁלֵּהֲבַת יָהּ לְהִשְׁמֵי-יִתְבַרְךָ אֲשֶׁר מִיִּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לִכְבוֹתָהּ וְכוּ'. וְזֶה (שֵׁם קֵלֵט, יב): "גַּם חֲשֵׁךְ לֹא יִחְשִׁיךְ מִקֶּף וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר" וְכוּ',

לילות האר
הרצון בעולם

וְעֵינֵי בְּהַלְבוּשׁ עֶרֶב הַלְכָה ג' הַנְ"ל, שֶׁם מְבָאָר גַּם כֵּן עֲנֵן הַשְּׁלֵשׁ רְגְלִים וְרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה יוֹם-הַכַּפּוּרִים עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנְ"ל, שֶׁכֵּלֶם הֵם בְּחֵינֵת תַּקּוּנִים הַנְ"ל - לְגֻלוֹת הָאֶרֶץ הַרְצוֹן בְּעוֹלָם וְכוּ', אֵיךְ שֶׁם הוּא בְּסִגְנוֹן אַחֵר קָצַת, כִּי שְׁבַעִין אֲנַפִּין לְאוּרִיתָא, וְהַכֵּל עוֹלָה אֶל מְקוֹם אֶחָד.

קיום כל
התורה הוא
על ידי ציצית

וְעַל-כֵּן קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה הוּא עַל-יַדֵּי צִיצִית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּמִדְבָר טו, טז): "וְלֹא תִתּוֹרוּ אַחֲרַי לְבַכְכֶּם" - 'זוֹ מִינוּת' וְכוּ' (בְּרֻכּוֹת יב), "לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֹאֱלֹהֵיכֶם" וְכוּ' (בְּמִדְבָר שֵׁם), כִּי עֵקֶר קִיּוּם הַתּוֹרָה הוּא עַל-יַדֵּי צִיצִית שֶׁהוּא בְּחֵינֵת תַּקּוּן הַלְבוּשִׁים, בְּחֵינֵת צְדָקָה, שֶׁמִּכְּנִיעַ מִצַּח הַנְּחָשׁ שְׂרוּצָה לְבַטֵּל אֶת כָּל הַתּוֹרָה, חֵס וְשְׁלוֹם, עַל-יַדֵּי דַעוּתִיָּהּ הַרְעוּת שֶׁל חֲכָמֵי הַשֹּׁבַע שְׂיוּנָקִים מִשָּׁם. וְכֵן מְבָאָר בְּהַתּוֹרָה 'מִשְׁפָּטִים' בְּסִימָן ז', שֶׁצִּיצִית בְּחֵינֵת אֲמוּנָה וְכוּ', וּמִכְּשֵׁל סְבוֹרוֹת וְעִצּוֹת הַנְּחָשׁ וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם עַל מֵאֲמֹר רַבָּה בַּר בַּר כְּנֵה (בְּבֵא בְּתָרָא עג): 'תָּא וְאָחׁוּי לָךְ טוּרָא דְסִינֵי דִהְדִּירָא לִיָּה עֲקָרְבָא' - שֶׁהֵם עֲצַת הַנְּחָשׁ וְכוּ', וְקִיָּמוּ כִּי חֲמָרֵי חוֹרְתָא' - שֶׁהֵם בְּחֵינֵת צִיצִית שֶׁמִּכְּנִיעִים אוֹתָם וְכוּ' וּמְקִיָּמִין אֶת הַתּוֹרָה, עֵינֵי שֵׁם.

חיי

ספורים חדשים קא

מוהר"ן

עח

חיי

ספורים חדשים קא

מוהר"ן

עמ

יפּלם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק בהאמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול עד שיהיה חזק כל כך שאפלו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן, כי גם שם צריכין להתחזקות גדול להאמין בהצדיק.

ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למנעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תקונו. ואמר שמי שיהיה חזק באמונה בודאי לא יוכלו שם המונעים למנעו מלילך להצדיק לקבל תקונו לנשמתו. כי עקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבלבלין ומחלישין דעתו ומטעין אותו ודוברין על הצדיק מה שדוברין כדי שלא יתחזק לבוא אליו (פי בודאי אפלו אחר פטירת האדם כל זמן שאינו זוכה עדין לבוא למקום מנוחתו בשלמות עדין אינו בעלמא דקשוט. אדרבה עקר עניו ויסורים על-ידי המחבלים שמוליכין אותו בעולם התהו ונדמה לו כאלו עדין הוא בזה העולם, ומטעים אותו בכמה הטעאות במפוססם בספרים) אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם ומתעקש עצמו ואומר איני שומע לכם ואני רוצה דיקא לילך

ולבוא אל הצדיק הם מכרחים להניח אותו ואינם יכולים למנעו מזה בשום אופן כי עקר המניעות שהן מונעין הוא רק מה שמטעין אותו בנזקך לעיל.

וספר מעשה לענין זה שצריכים להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתה כי גם שם צריכין להתחזקות באמונה.

וספר שהיה בארץ-ישראל איש אחד מאנשי רייסין שנסע יחד לארץ-ישראל עם הצדיק הקדוש המפוסס מורנו הרב מנחם מנדל זכר צדיק לברכה מויטפסק (וכבר ידוע מגדל המחלקת שהיה על הצדיקים והחסידים בימים הקודמים, בפרט במדינות ליטא ורייסין, וכל מי שהיה רוצה להתקרב להם היו להם מניעות עצומות בלי שעור) והספימו שם בארץ-ישראל לשלח אותו לחוץ לארץ בשביל להביא מעות ארץ-ישראל פנהוג. ובדרך הלכו על הים נפטר לעולמו זה האיש השליח הנ"ל שהיה מקרב להצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל.

ובארץ ישראל לא ידעו עדין כלל, ואחר פטירתו נדמה לו כאלו הולך ונוסע ללייפסיק עם אנשים שלו באשר היה נוהג בחייו, כי היה סוחר גדול והיה נוסע ללייפסיק בחייו. ונדמה לו גם עתה כאלו הוא נוסע

לשם עם הנאמן שלו והפעל-עגלה בדרךך תמיד.

בדרךך נסיעתו התחיל להתעגעע ולהשתוקק מאד לסע לרבו מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל לקבל פניו הקדושים. ומרב תשוקתו היה חפץ להפקיר הכל ולשוב מאמצע הדרך למקום רבו הנ"ל והתחיל לדבר זאת לאנשיו שנסעו עמו שהוא משתוקק לזה. והתחילו לשחוק ממנו ולדחותו מזה, כי איך יעלה על הדעת לסתר משא-ימתן פזה וכו' ועל-ידי-זה מנעוהו מזה.

אחר-כך חזר ונתלהב בהשתוקקות נמרץ לסע לרבו וחזר ואמר לאנשיו שהוא חפץ בזה וחזרו למנעו ולדחותו בדבריהם שאי אפשר לבטל משא-ימתן פזה, לשוב מדרך פזה ללייפסיק לבטל עסק פזה, ולנסע עתה לבית רבו. ושמע לדבריהם גם בפעם הזאת ונמנע מזה.

אחר-כך חזר ונתעורר בהתעוררות רב וגדול מאד ואמר שאינו שומע כלל שום דבר כי הוא רוצה דיקא מאד לנסע לרבו ולהפקיר הכל בשביל זה, וכל מה שאנשיו מנעו אותו בדברים וטענות ואמתלאות איך אפשר לעשות דבר פזה באמצע עסק פזה, לא שמע לדבריהם כלל והיה חזק בדעתו לנסע דיקא תכף ומיד לרבו. וצוה עליהם שיתזירו פניהם מדרכיהם כדי לסע עמו למקום רבו.

וכשראו שאין יכולים למנעו בדברים וטענות עמדו ומרדו בו ואמרו שאינם רוצים לצית אותו בדבר זר פזה, ונער עליהם שיעשו פרצונו דיקא. והם לא רצו לשמעו. והתחיל לכעס עליהם מאד על שאינם רוצים לצית אותו כי הוא הפעל הבית שלהם ומחזיבים לשמע לו ככל אשר יאמר.

בתוך כך הודיעו לו האמת שהוא כבר מת ושכל אלו שנוסעין עמו הם מלאכי חבלה שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך פזה. ענה ואמר עתה בודאי אני חפץ דיקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הנ"ל. ענו הם ואמרו עתה בודאי אין אנו מרצים לזה להוליך אותך אליו, והיו מתעצמים בדין זה, הוא רצה שיוליכו אותו לרבו והם לא רצו.

עד שהביאו את המשפט לפני הבית-דין שלמעלה. ופסקו שהדין עמו שצריכין לעשות רצונו להוליכו מיד לרבו.

וכן היה שתכף ומיד הוליכו אותו לרבו הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, שהיה עדין בחיים אז בארץ-ישראל, והביאווה לביתו. וכשנכנס לבית הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל, נכנס עמו אחד מהמחבלים ונפחד הצדיק ונשאר חלשות ועוררו אותו. ואחר-כך ישב הצדיק ועסק בתקונו בערך שמונת ימים עד שתקנו. והודיע אז הצדיק הנ"ל לבני ארץ

ישראל שנפטר השליח הנ"ל כי לא ידעו עדין מזה כלל, וספר להם כל המעשה הזאת (וזה היה מקרה להם מאד לידע מפטירתו כדי לידע אוד' להנהיג בעסקי ארץ ישראל בענין השליחות לחוץ לארץ).

וספר רבנו זכרוננו לברכה המעשה למען דעת עד כמה צריכין להתחזק עצמו בהתקרבות להצדיק גם שם אחר פטירתו, והעקר תלוי בזה העולם שמי שהוא חזק בזה העולם באמונה בהתחזקות האמתית יזכה גם שם לזה. כי כפום מה דאתדבק בו נש בהאי עלמא פן הוא בעלמא דאתי, ואז בודאי לא יוכל למנע אותו שום מונע מלילף להצדיק גם משם.

גם שמעתי בשמו שאמר עצה לזה שיוכל לבוא אחר פטירתו להצדיק לשבע על זה בנקיטת חפץ, ולא שמעתי זאת מפיו הקדוש בעצמו רק מפי אנשי-שלומונו ששמעו מפיו הקדוש:

קב. (כב) שמעתי בשמו שספר, בירושלים יש בית-הכנסת שמביאין לשם כל המתים שבעולם, ותקף שמת אחד בעולם מביאין לשם תקף אותו המת, ושם דנין אותו היכן יהיה מקומו, כי יש מתים בארץ ישראל שנושאים אותן לחוץ לארץ וכן להפך כמובא (וזה תריקת קמא).

ושם באותו בית-הכנסת יושבין הבית-דין שדנין כל אחד ואחד ונותנין לו מקומו הראוי לו. ויש אחד שדנין

לשם במלבוש בזוי. ענה השר ואמר. קח מהרה מלבוש אחד ממלבושי ולבוש אותו ורוץ מהרה להשר בשליחותי.

כך מחמת שאני צריך לשלח זה המת בשליחותי, על-כן אני נותן לו אחד ממלבושין שלי והציל הצדיק את המת מענש המר של כף הקלע. וספר זאת לענין עצם פת הצדיק האמת להציל אנשיו בעלמא דקשוט (עין לקמן):

קג. (כג) פעם אחת היה מלך אחד ונסע המלך למדינה אחת וראה שם בנינים נאים מאד שקורין פאלאצין [ארמנות]. והוטבו בעיניו הבנינים מאד ונסע לביתו ושכר תכף בעלי מלאכות שיבנו לו פאלאצן כמו שראה במדינה הנ"ל. וקנו לו אותם הפאלאצן וצירו אותם בצפורים נפלאים מאד.

ואחר כך בשפנו אותם וצירו אותם עשה משתה גדול מאד, ושלח גיזעטין [הזמנות] בכל מדינתו שקל מי שרוצה לראות אותן הפאלאצן ילך ויראה. ונסעו מכל המדינות לראות.

ומערי אחת נתחברו יחד שני אנשים אחד היה יהודי ואחד היה ערל שקורין שלאחטצין [שר] ונסעו יחדו לראות אותן הפאלאצן שבנה המלך.

וכשבאו להשער של הפאלאצן ראו שמצירי שם דרך על השער של הפאלאצן, דרך נפלא מאד. ומשני

הצדדים של הדרך עומדים מעינות עם מים, ועל כל מעין ומים ממנה מלאך אחד. ומצד הדרך הולך בעטליר [קבצן] אחד, והבעטליר היה צמא למים מאד מאד, והממנים הנ"ל לא רצו לתן לו מעט מים לשתות ובאמצע הדרך נסע אדון אחד עם עגלת צב, ואמר להממנה שיתן לו מעט מים על ידיו והלך ממנה אחד ונתן לו, והלך הממנה השני ונתן להבעטליר הנ"ל מים לשתות והלך הממנה שנתן מים להאדון הנ"ל ונתן רמץ [אפר] על הממנה שנתן מים להבעטליר הנ"ל.

כל זה ראו השנים הנ"ל הינו היהודי והשלאחטצין ואמר השלאחטצין על זה קעפסטווע [עולה - אינו ישר] ונתן לו היהודי הפאה על הלחי (שקורין טאט) ונעשה שם גישלעג [קטטה]. עד ששמע המלך מזה ושלח המלך אחריהם. ושאל בתחלה את היהודי מפני מה הכיפת אותו על הלחי, השיב באשר שיאמר על מעשה המלך קעפסטווע. אמר המלך להערל השלאחטצין מפני מה אמרת כך, והשיב וכי זה הוא לא קעפסטווע שזה רוצה לשתות ואינם רוצים לתן לו לשתות, וזה רצה שיתנו על ידו ונתן לו, ויתר שאת פשהלף השני ונתן לו לשתות, נתן עליו רמץ זה שנתן להאדון מים על ידיו.

אחר-כך אמר שוב המלך להיהודי

חיי

מקום לדתו וישיבתו ונסיעותיו קד

פב

פג

מוהר"ן

מקום לדתו וישיבתו ונסיעותיו קו

ולמה הפית אותו. ואמר היהודי שקל למה היו נוהגין מים להאדון ולהבעטליר לא נתנו. כי לזה צריך לתן הינו להאדון, ולהבעטליר לא צריך לתן. ותו לא אמר הינו השקל שאמר היהודי שלזה צריך לתן ולזה לא צריך לתן. ואחר-כך ענה ואמר שאיש צריך לילך בכל ערב שבת כל הארבעה עולמות הינו עשיה יצירה בריאה אצילות ועולם העשיה לבד קשה מאד לילך ובפרט וכו' כל זה ספר פעם אחת בליל שבת אחר ברפת המוציא.

מקום לדתו וישיבתו ונסיעותיו ומ'טו"ו

קד. (א) לדתו היתה בקהלת-קדש מ'ז'בוז, ונקנס לברית מילה בשבת הגדול. וכל שנותיו היו כפי הנשמע בערך ארבעים שנה פחות מעט. כי בשנת הארבעים נפטר ונסתלק למעלה למעלה בירח האתנים פהג ביום שלישי יום רביעי של סכות ח"י תשרי תקע"א באומין העיר אשר פתח בה פתיים חיותו לשכב שם כמבאר במקום אחר (לקמן קמא קנז, ריו). ואחר-כך שמעתי ששנותיו לא היו כי אם שלשים ושמונה שנה וחצי וכפי הנראה כף האמת. (ידוע כי בשנת תקל"ב היה ראש-חדש ניסן בשבת וזה היום שנולד בו רבנו זכרוננו לברכה לשני הדעות הנ"ל):

קד. (ב) מן יום לדתו עד שנתגדל ונעשה בר מצוה עד כניסתו לחפה הכל היה בקהלת-קדש מעזבוז. וכבר מבאר קצת (בשבת ה"ח) פחות מטפה מן הזים מענין עבודתו שאם באלו הימים בימי קטנותו ממש התעורר לעבודתו ותברך וכו' והנשואין שלו היו במעדוועדיווקע כי ממש נשפדף עם פת הרבני הנגיד המפרסם בתורה וביורה מורנו הרב רבי אפרים זכרוננו לברכה. וחזתנו היה איש נכבד מאד ומיחס מקור חצבו היה בנאסלאב. אף אחר-כך נתגלגל הדבר עד שקבע לשיבתו בכפר אוסיאטין ובשאר כפרים שהם מהישוב של מעדוועדיווקע, והיה מחזיק כפרים הנ"ל והיה מפרסם בשם טוב בין כל הצדיקים המפרסמים שפלים נתאכסנו אצלו כי היה איש חשוב מאד. גם אשתו היא חמותו של רבנו זכרוננו לברכה היתה אשה פשה מאד, וזכה להתחתן עם רבנו זכרוננו לברכה.

ותכף ביום החפה אחר יציאתו מהחפה היה משתוקק ומתגעגע להשם ותברך וכו' ונתחבר תכף עם רבי שמעון ברבי בער, ומאז היה עוסק בעבודת השם בכפרים הנ"ל ויגע וטרח בעבודת ה' ביגיעה גדולה ובמסירת נפש וכו'.

והיה נוסע משם לפרקים למזבוז, וחרו ונסע ממזבוז לשם וגם היה

דרכו לדבר לפרקים עם אנשים בעבודת השם והיה מעוררם מאד והמשיך את לבם להשם ותברך בהשתוקקות נמרץ מאד וברבות הימים ושנים שיהיה מתענה ומתגעגע מאד בעבודת השם ובהתבודדות כלי שעור ונסיונות אין מספר והוא צדין היה יושב בכפר הנ"ל על שלחן חזתנו.

פתוף כף התחילו קצת אנשים להתקרב אליו קצת גם בהיותו יושב על שלחן חזתנו בכפר הנ"ל, והכל היה בימי נעוריו ממש קדם היותו בן עשרים שנה כי היה זריז גדול בעבודתו וגם התחיל בקטנותו ממש בפזר לעיל:

קו. (א) וספר לי רבי שמעון הנ"ל שתכף אחר שקפסה רבנו זכרוננו לברכה פני הפלה ביום חתנתו הלך מיד וקרא פמה בני הנעורים, ודבר עם כל אחד ואחד ביחידות, ונסה אותם בהקמתו היכן הם עומדים.

ואחר-כך קרא את רבי שמעון והתחיל לדבר עמו גם-כן בהקמה פאלו הוא רוצה חס ושלום הבלי עולם הזה. ורבי שמעון צמד משתומם ולא השיב לו כי הוא לא חפץ בפאה. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר אליו וכי אין אתה בן אדם מדוע אינך חפץ באלו הדברים של עולם הזה. השיב לו אני איש תם וחפץ בתמימות. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר לו כפי הנראה

שיהיה הכרות גדול בינינו ואמר לו בלשון אשכנז: "סע האט אפנים אז מיר וועלן זיך קענען".

אחר-כך ספר לו רבנו זכרוננו לברכה שדבר עם אלו בני הנעורים ונסה ויבחן אותם והנה הם רחוקים מהשם ותברך מאד, אף גם הם פגומים ובעלי עברה רחמנא לצלן.

ותכף הלך רבנו זכרוננו לברכה עם רבי שמעון על השדה ודברו יחד הרבה בעבודת השם בהשתוקקות גדול, ודבר רבנו זכרוננו לברכה לרבי שמעון דברי התעוררות הרבה שאין שום תכלית בעולם הזה פיראם לפרש מתאוות עולם הזה ולעבד את השם ותברך, ובפרט אנכי שהיום יום חפתי ומוחלין לי כל העוונות, בודאי אני צריך לפשפש במעשי הרבה וכיזא באלה הדברים דבר עמו הרבה. והלכו יחד ודברו מזה עד החפה.

אשרי הזוכה ביום חפתו לחשב על התכלית באמת.

ומאז והלאה נתקשר רבי שמעון עם רבנו זכרוננו לברכה והוא זכרוננו לברכה דבר עמו הרבה בהתעוררות גדול, והיה מדבר על לבו שיעשה כמותו לפרש עצמו מן העולם לגמרי ולהתנגע ולטרט ולעסק רק בעבודתו ותברך. אבל רבי שמעון אמר לו אתם בודאי תזכו להיות צדיק מפרסם ואני חפץ להיות משמש אצלכם תמיד וכן הוה. אבל גם רבי שמעון היה איש

כשר מפלג במעלה, פי שמעתי מפי רבנו זכרוננו לברכה בעצמו לפני כמה שנים, שרבי שמעון כבר שבר כל המדות רעות לגמרי:

נעוריו ממש וכמדומה ששמעתי שהיה אז בערך שמונה-עשרה שנים אף-על-פי-כן נשאו לו פנים קצת אנשים מחמת שהיה נכד הפעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, וגם ראו והבינו בו בעצמו שהוא כלי קר מפז ומפוינים. והמשפילים הבינו גם אז שכאשר יתגדל יהיה חדוש בעולם.

ומעשה שהיה במאהליב כף היה, כי נתאכסן שם בבית איש נכבד אחד מהמקנבים להרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרוננו לברכה. והאיש היה עשיר נכבד. וקבלו כבוד גדול ועשה סעדה עבורו. והיו שם עוד אנשים חשובים מהמקנבים להרב הנ"ל, ונתנו לו יין לשתות והוא זכרוננו לברכה היה עדין סגור ולא היה רגיל לומר תורה ברבים, אף אז בשעת משתה היין נתלהב לבו ופתח פיו וגלה לפנייהם דברים נפלאים ונוראים. והאנשים אשר היו שם ראו את המראה הזאת, המה ראו גן תמרה, ונבהלו מאד, ואז היה הנשואין של חותנו וישבו לביתם.

ובאותו הזמן בא לשם הרב הצדיק המפורסם מורנו הרב ר' דב מזאסלאב הזקרא כפי כל רבי בער ברבי בונים שזכה לנסע לארץ-ישראל ונסתלק שם. וספרו לפניו כל הנ"ל כל מה ששמעו מפיו אז, ונבהלו ונשתומם מאד ואמר שיהיה חדוש גדול בעולם. ובהיותו יושב בכפר עדין על שלחן

ובכל שעה קדם שהכניע ושבר כל מדה ומדה, וכל תאוה ותאוה.

ומחמת שלא זכיתי להתקרב אליו אז רק בבואו לפה ברסלב, וכל אלו הדברים שמעתי בסרוגין רבם מפיו הקדוש, והשאר משאר אנשים שהכירו אותו אז, על-כן איני יכול לספר הכל בסדר הראוי, ואני מכרח לדלג הרבה מענין לענין. וכל מה שיעלה על זכרוננו לא אמצע מלספר כי גם ממה ששמעתי כבר נשכח הרב:

קו. (1) וארשם איזה מעשיות קטנות ששמעתי מפיו הקדוש זכרוננו לברכה, שספר שבימי נעוריו בעת עסקו בעבודת השם ביגיעה גדולה, היה חפץ מאד שהשם יתברך יהיה מראה לו מופת למען תתחזק אמונתו יותר והיה מעתור ומפציר ומרבה בתפלות להשם יתברך על זה.

וספר שלשה מופתים שנעשו לו אז. אחד, כי במקום שהיה רגיל לילך בחוץ אנה ואנה, ועסק בהתבודדות ודבקות להשם יתברך, היה עומד באותו הדרך צלם גדול שלהם, הינו שתי וערב פדרבם, בפרט בכפרים. והיה מבליבל אותו מאד כי היו לו סורים על שהשתי וערב עומד לנגדו בעת הליכו בדבקות והתבודדות. והתפלל להשם יתברך שיעשה לו מופת זה שיהיה נעקר הצלם. ויגור

חותנו התחילו אנשים ממקומות הסמוכים להתקרב אליו. ולפעמים נסעו אליו והיה מלהיב לפם מאד להשם יתברך, ונתקברו על ידו להשם יתברך, ונעשו אנשים פשרים מאד עד היום הזה אשרי להם.

אחר-כך עדין היה יושב קצת על שלחן חותנו, אף במשך הזמן קצת לא יצאה חמותו ידי חובתה נגדו, כי בבית חותנו הנ"ל היה לרבנו זכרוננו לברכה חדר מיוחד בתוך הבית דירה שקורין אלקיר [חדר צדדי קטן]. ושם היה יושב ומתבודד ועוסק בעבודתו, ולפרקים היה יוצא לחוץ להתבודד בשדה או ליער וכיוצא.

והיה היום ונסע רבנו זכרוננו לברכה אל העיר והלכה חמותו והעמידה משתה שם. כי רצתה לקח את החדר בשבילה. ותכף בשבא רבנו זכרוננו לברכה לשם ומצא שלקחה ממנו מקום קדשתו, לא היה יכול עוד להיות סמוך על שלחן חותנו. ואז יצא מן הכפר, ונכנס לתוך העיר וקבע דירתו במעדנוועדיווקע:

קטו. (1) והנה בכל הענינים האלה יש הרבה מאד לספר כמה וכמה אלפים ורבבות מעשיות שעברו עליו פאלו הנמים והשנים שישב במקומות הנ"ל. שאז היה עקר יגיעתו וטרחתו בעבודתו יתברך ביגיעה גדולה מאד, והיו לו מלקחיות גדולות בכל יום

חיי מקום לדתו וישיבתו ונפיעותיו קיא מוזהר"ן פו

אמר ויקם, ופתאום נעקר הצלם ונפל לארץ.

השני, מענין הדגים שהיה הולך לפני הנהר ורצה שיבואו לו דגים לידו בלי מצודה ונתקלים בך.

והשלישי שכחתי, כמדומה שהיה מה שחפץ שיראה מת והפציר להשם ותברך על זה, ונתקלים בך שבא אליו פתאום מת אחד, והוא היה שוכב בחדרו הינו בהאלקיר שלו בבית חותמו. ונפחד רבנו זכרוננו לברכה אז מאד מאד, כי אז היה אצלו פעם הראשון שראה בעיניו את המת, כי זה היה בתחלת ימי נעוריו. וגם אמר אחר כך שאותו המת היה רשע, על-כן נפל עליו פחד גדול עצום מאד בלי שעור.

והתחיל לצעק מאד בצעקה משנה מאד וכאן במרוצה אנשי הבית ורצו לכנס לחדרו. ולא יכלו לכנס מחמת שרבנו זכרוננו לברכה סגר מתחלה את החדר מבפנים. והכרחו לעשות תחבולות לכנס, ואיני זוכר אם ספר שפתרו הכתל, או שנקנסו מלמעלה מן הכתל האלקיר וכאן אליו, ואחר-כך נח מפחדו. ואמר שאותו המת היה רשע ובשביל זה נפחד כל כך.

ואחר-כך ראה כמה מתים ולא נפחד עוד, מפל-שכן בסוף ימיו שאז נעשה בעל השדה שאז באו אליו לאלפים ולרובבות בלי שעור בשביל תקון. כי בזה היה עוסק ביותר לתקן

חיי מקום לדתו וישיבתו ונפיעותיו קיב מוזהר"ן פז

מן העולם ומהיכן תהיה פרנסתו. ולפעמים היו לו מחשבות שיחזור על הפתחים ואיש לא ידע ממנו:

ק"ב. (ט) אחר-כך נכנס

למעדוועדיוקע. ושם נתקבצו כמה אנשי כפרים, ועשו לו מעמד קבוע לתן לו אחד רענדל [סוג מטבע] בכל שבוע. וישב שם במעדוועדיוקע בהשקט ושלוח קצת. ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום. והתחילו לנסע אליו מהסביבות, עד שהתחילו לנסע אליו ממקומות רחוקים בערך עשרים פרסאות. כי אנשי דאשיב נתקברו אליו בעת ישיבתו שם, וכל מי שזכה להתקרב אליו נתמלא יראת השם. והיה משיב רבים מעוון וקרובם להשם יתברך בהתקרבות גדול וכו', וכו', וגם במעדוועדיוקע היה לו קצת מחלקת אבל כל שונאיו נפלו לפניו. והיו שם איזה מעשיות עם הרבנים דשם אך איני יודע אותם על ברין.

ק"ג. (י) אחר-כך נסע ממעדוועדיוקע

לארץ-ישראל. כבואו מארץ-ישראל נשחרף עם בתו אדיל עם כבוד הרב הגאון החסיד הקדוש המפרסם מורנו הרב אברהם דב זכרוננו לברכה הרב אב-בית-דין דקהלת-קדוש חממעליניק.

ואחר ביאתו מארץ-ישראל ישב עוד

בערך שנה ויותר קצת במעדוועדיוקע.

גם תקף כבואו מארץ-ישראל נסע לקהלת קדש לאדי להרב החסיד הגאון המפרסם מורנו הרב שניאור זלמן זכר צדיק וקדוש לברכה. ודבר עמו הרבה מענין אנשי ארץ-ישראל כי בעת היות רבנו זכרוננו לברכה בארץ-ישראל, שחרו פניו שם שיהיה הוא זכרוננו לברכה שם.

ובענין זה יש כמה מעשיות לספר מה שבעבר עליו בעת נסיעתו לשם ובהיותו שם ובחזירתו משם.

גם היה אצל הרב הקדוש מנסכזי חמשה ימים קדם פטירת הרב הנ"ל. ונסע אליו בחפזון גדול כי היה להוט ונחפו בניסיעתו כדי למצוא בחיים חיותו. וכן היה שבא אליו סמוך להסתלקותו. וגדל האהבה והשמחה שהיה להרב הקדוש הנ"ל מביאת רבנו זכרוננו לברכה אי אפשר לספר ולשער כלל.

כי הרב הנ"ל היה משל על ערש דוי בחלי כבד מאד, פאשר היה מפרסם בפי כל וחצי שנה רצופים היה משל מסגר בחדר שלא היה נכנס לתוכו שום אור השמש, כי לא היה אפשר לו לסבל אפלו התנוצצות השמש. ולא זו ממקומו ולא היה יכול לאכל שום תבשיל. כי לא היה יכול לסבל הריח של תבשיל. והיו מקרחים לסגן לו הרטב כמה פעמים קדם שאכלו.

ובכל ביתו לא היו רשאים להכניס שום תבשיל, כי לא היה יכול לסבול הריח וכיוצא בזה, כי היה חולה גדול ביסורין גדולים וחולאת כבד מאד. וכשבא רבנו זכרוננו לברכה אצלו החיה אותו ממש. ותקף בשבא האישי של רבנו זכרוננו לברכה וכשר אותו שרבנו זכרוננו לברכה יבוא אצלו, נתמלא שמחה הרב הנ"ל ואמר שהוא החיה אותו ממש. ואחר-כך בא רבנו זכרוננו לברכה אצלו וקבלו בכבוד גדול מאד, ובאהבה וחבה גדולה בלי שעור וערף ודבריו נחמד הרבה מאד. וכפי הנשמע מהאיש שהיה שם עמו שדברו שם מענין מראות וחזיונות של צדיקים אמתים מה שחזוים ומשיגים וכו' ודברו מהמלאך מט"ט וכו' וכיוצא בזה.

נכנס בתוך תקף חולאתו פי אז היו הימים קדם פטירתו. ורבנו זכרוננו לברכה היה שם משוכתי שבת קדש. והפציר הרב הנ"ל שאיכיל אצלו בשבת קדש, ולא רצה רבנו זכרוננו לברכה, ואחר-כך הפציר בו מאד וכמדומה שאכל שם.

והרב הנ"ל שלח לרבנו זכרוננו לברכה על פדיון עשרה אדמים. ורבנו זכרוננו לברכה היה רואה שהוא מוכר לחלק כל ממונו, אבל זה אי אפשר וכו' וכו' והבין שהוא מוכר להסתלק. וחזר רבנו זכרוננו לברכה לביתו קדם הסתלקותו.

בקרימינטשאק שמעתי מאיש אחד שאמר ששמע מפי אביו שהוא היה משמש להרב מנסכיו הנ"ל בעת שהיה רבנו ז"ל שם, וספר גם-כן שהרב מנסכיו נהג בו כבוד גדול מאד מאד. ובעצם חלישותו הנ"ל לזה את רבנו ז"ל בעת שניצא מביתו לנסע לזרבו. אחר-כך כשחזר הרב הנ"ל מהלוייה שלוה את רבנו ז"ל, ענה ואמר בזה הלשון אלמלא לא אמינא לעלמא אלא שרבי נחמן נסיע על מפתן שלי דיי "איך זאל מעהר גיט באשאפין ווערין נאר אז ר' נחמן זאל בא מיר איבער טרעטין דיא שוועל איז אויף גינג".

בשובו מהרב הנ"ל היה אז גם אצל הרב החסיד המפרסם מורנו ר' צבי אריה מאליק, וכפי הנשמע מאנשי-

שלומנו שכל עסקו עמהם היה בענין מראות וחזיונות, כי רבנו זכרוננו לברכה לא היה דעתו מסכים לענין המראות והחזיונות שלהם, והיו לו ופניהם גדולים עם הרב הקדוש מנסכיו שהיה מפרסם גדול בענין זה, ורבנו ז"ל נתופח עמו הרבה בענין זה. ואיני יודע היטב ענין הפוכים, אך הכלל שרבנו ז"ל היה אומר, שלא כף צריכין לראות חזיונות פאשר הם רואים.

והרב מנסכיו שלח אליו פעם אחת. תאמרו לו שקדם שבא לתוך העיר ראיתי את המלאך מט"ט וכו' וכו' ראיתי. וכמדומה ששמעתי שאמר הרב הקדוש הנ"ל שראה את מט"ט בראיה ממש ורבנו זכרוננו לברכה אמר שלא כף רואין אותו. וכמדומה שעוד פעם אחת טען הרב הקדוש הנ"ל עם רבנו זכרוננו לברכה בעצמו, כף ראיתי וכו' ראיתי, ורבנו זכרוננו לברכה לא רצה להסכים על זה, ואמר להם רבנו לא כף רואין את מט"ט, אני ראיתי כף וכו', וזה הוא באמת ראית מט"ט. והיה בענין זה כמה דברים, אך לא הייתי בכל זה אצלו ולא זיתי לשמע מפיו הקדוש דבר בענין זה, רק שמעתי סתם ממונו שהיה אצל הרב מנסכיו.

וספר לי מעשיות אחרים ששמע אז מענין התקרבות הרב הנ"ל לרבו מבקק הרב הקדוש מורנו ר' מיכל זכר

צדיק וקדוש לברכה. ואחר-כך בשובו כשהיה אצל הרב מאליק הנ"ל וכו' שמע הרב מאליק את כל טענותיו ויבוחיו עם הרב מנסכיו מענין מראות, כי היה הדבר מפרסם ונשמע בסביבותם, וכשבא רבנו זכרוננו לברכה אצל הרב מאליק על שבת קדש היה גם הרב מאליק מדבר הרבה בכל סעדה מענין מראות ואמר בכל סעדה וסעדה בשבת תורה, וכל התורה וכל הספורים כלם היו מענין מראות להודיע שהוא רואה באמת.

ורבנו זכרוננו לברכה לא הסכים על זה כלל ושתק לו לגמרי, כי קדם שנכנס להרב הקדוש מאליק התפלל להשם והתפלל והתנשב איך להתנהג עמו וכו' על-פן שתק לו רבנו זכרוננו לברכה לגמרי בכל השבת. ואחר-כך במוצאי-שבת נכנס רבנו זכרוננו לברכה לחדרו בתוך בית הרב הנ"ל וכו' וכו' הרב מורנו ר' צבי אריה זכרוננו לברכה בעצמו ואמר לו עדין אין אתם מאמינים לי שאני רואה, אתן לכם מופת חותף שאני רואה והתחיל עוד הפעם לומר תורה ולהוכיח לו שהוא רואה, ואז השיב לו רבנו זכרוננו לברכה הרבה צפו לדרש במעשה מרובך ולא ראו אותה מימיהם כמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה (מגלה כ"ד):

קיד. (א) ויהי היום בשנת תק"ס ראה רבנו זכרוננו לברכה במקום

חיי מקום דלתו וישיבתו ונסיעותיו קיד מוזהר"ן צ

שְׂרָאָה וְהַשִּׁיג בְּמָקוֹם שֶׁהַשִּׁיג שֶׁהוּא צָרִיךְ לְקַבֵּעַ דִּירְתוֹ בְּקַהֲלַת זְלַטִּיפְלִיעַ. וּבִאֲתוֹ הַשְּׁנָה בְּסוֹפוֹ בְּרֹאשׁ הַדָּשׁ אֵלּוּל עָשָׂה נְשׂוּאִין לְבֵתוֹ אֲדִיל הַנ"ל, וְהַחֲתָנָה הִיתָה בְּחַמְלָנִיק, וְהָיָה שֵׁם עַל הַחֲתָנָה עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ פְּנֵהוּג. וְעַל הַחֲתָנָה הִיתָה אִמּוֹ הַצְּדָקָת מֵרַת פִּיגָא זְכוּיָנָה לְבִרְכָה. וְרָאָתָה קִצַּת הַחֲפָה אֶת הַפַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְזָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה, כִּי הִיא הִיתָה צְדָקָת בַּעֲלַת רֹחַ הַקִּדּוּשׁ, וְכַל הַצְּדִיקִים הָיוּ מְחֻזְקִים אֹתָהּ לְבַעֲלַת רֹחַ הַקִּדּוּשׁ וּלְבַעֲלַת הַשְּׁנָה גְדוּלָה, וּבִפְרָט אַחֲרֵיהֶם הַצְּדִיקִים הַמְּפָרְסָמִים הֵינּוּ הַרְבֵּי הַקִּדּוּשׁ מְסֻדָּלָקִיב וְהַרְבֵּי הַקִּדּוּשׁ מוֹרְנוֹ רַבִּי בְרוּךְ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה כָּלֵם הַחֲזִיקוּ אֹתָהּ קָאֲחַת מִן הַנְּבִיאֹת. וְאָז בִּאֲוֹתָהּ הֵצִית חֲכָף אַחַר הַחֲתָנָה הַנ"ל נִשְׁמַדְךָ רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה עִם בֵּיתוֹ מֵרַת מְרִים זָכְרוֹנָה לְבִרְכָה, עִם הַרְבֵּי הַחֲסִיד הַמְּפָרְסָם מוֹרְנוֹ ר' לִיבוּשׁ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה אַב־בֵּית־דִּין דְּקַהֲלַת־קִדְשׁ וְוַאלְטִישִׁיסק.

וּבְחֻזִירוֹתוֹ מֵהַחֲתָנָה הַנ"ל עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ הֵלֵךְ וְנָסַע עִמָּהֶם חֲכָף לְזַלְאִטִּיפְאֲלִיעַ, וְנִכְנַס לְהַעֲרִי בְּלֵי שׁוֹם יְדִיעָה מֵאֲנָשֵׁי הַקְּהֵלָה, כִּי לֹא שָׂאֵל אֶת פִּיהֶם מִקְדָּם כָּלֵל, רַק שָׂכַר לוֹ דִּירָה שֵׁם וְקָבַע דִּירְתוֹ שֵׁם פְּתָאוּם. אָבֵל אֶף-עַל-פִּי-כֵן קָבְלוּ אוֹתוֹ אֲנָשֵׁי הַקְּהֵלָה בְּכַבּוֹד גְּדוּל.

וּבְרֹאשׁ הַשְּׁנָה נִתְקַבְּצוּ שֵׁם אֲצִלוֹ

אֲנָשִׁים רַבִּים בַּעֲרֵף מֵאָה אֲנָשִׁים וְיוֹתֵר, וְהוּא זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה, לֹא הָכִין בְּשִׁבְלֵם כָּלֵל כִּי הָיָה בַּעֲצָמוֹ כְּאוֹרַח שֵׁם כִּי נִכְנַס שֵׁם סְמוּךְ לְרֹאשׁ-הַשְּׁנָה מֵאֲד. וְקָבְלוּ אֲנָשֵׁי הַקְּהֵלָה אֶת כָּל הָאוֹרָחִים אֲצִלֵם בְּכַבּוֹד גְּדוּל וְהַפְּצִירוֹ לְרַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה שֶׁיִּכְנַס לְבֵית-הַכְּנֻסַת הַגְּדוּל דָּשָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו לְהַתְּפַלֵּל כִּי הוּא מְקוֹם רַחֵב וְטוֹב לְפָנָיו לְהַתְּפַלֵּל שֵׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו, וְהַתְּפַלֵּל שֵׁם עִמָּהֶם בְּרֹאשׁ-הַשְּׁנָה וְיוֹם-כְּפּוֹר וּמְסוּרוֹ לוֹ שֶׁהוּא יַצוּהוּ הַכָּל שִׁיתְּנֶהג כְּרַצוֹנוֹ הֵן בַּעֲנִינֵי בַּעֲלֵי תַפְלוֹת וְתוֹקְעִים וְכִיּוֹצֵא וְיֹשֵׁב שֵׁם בְּשִׁלּוּהַ בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים.

וְהָיָה הַיּוֹם, הַתְּפַלֵּל אַחַד נְעִילָה לְפָנָיו הַעֲמוּד בְּיוֹם-כְּפּוֹר שְׁלֹא בְּרַצוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וְנִשְׁמַקֵּל מְלוּלוֹ בְּאֲמַצַּע הַתְּפִלָּה וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְפַתַח פִּיו בְּשׁוֹם אִפְּן, עַד שֶׁהִכְרַח לְהִסְתַּלֵּק בְּחִרְפָה גְדוּלָה וְעָמַד אַחַר תַּחֲתוֹ. וְאַחֲרֵי-כֵן בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכְּפּוֹרִים אָמַר רַבְּנוֹ ז"ל דְּבָרֵי צַחוֹת נָאָה כְּדָרְכּוֹ עַל עֲנִינֵי הַבַּעֲלֵי תַפְלָה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם-כְּפּוֹר, וְאָמַר שֶׁהוּא מְטַבֵּעַ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוֹ זָקֵן וְזָקְנָה מֵצַד אַחַד, בְּחֹר וּבְתוֹלָה מֵצַד אַחַד (בְּבֵרֵי אֶמָּא 17). כִּי בְּתַחֲלָה הַתְּפַלֵּל חוֹתְנוֹ שֶׁל הַבַּעַל נְעִילָה הַנ"ל, וְאַחֲרֵי-כֵן חָתָנוֹ הַנ"ל, וְשִׁנְיָהֶם הַתְּפַלֵּלוּ בְּשִׁבְלֵי נְשׂוּתִיהֶם כְּדֵי לְהַתְּפַדֵּי בַּעֲנִינֵיהֶם וְכוּ'. וְאָמַר אָז שֶׁהוּא הָיָה רוֹצֵה לְעַסֵּק אָז בְּתַפְלָתוֹ אוֹדוֹת

חיי מקום דלתו וישיבתו ונסיעותיו קיד מוזהר"ן צא

הַפְּרִיפִינָאֲצִיעַ (הֵינּוּ מֵהַ שֶׁהָאֲדוֹנִים לְקַחוּ הַמְּזִיגָה מִיַּד הַמּוֹכְסִינִים) וְאִם אֲתָם יוֹדְעִים אִיךָ הַסְּמִךְ-מִם עוֹמַד כְּנֶגֶד דְּבַר שֶׁבְּקִדְשָׁה וְאִיךָ הוּא מִתְּגַבֵּר לְמַנְעַ וּלְבַלְבַּל וְכֹא זֶה וְעָמַד לְהַתְּפַלֵּל וְדַחֲתִיתִי אוֹתוֹ.

וּמַחֲמַת זֶה הַתְּרַעַם עַל רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה הָאִישׁ הַזֶּה הַנ"ל, וְהֵלֵךְ וְנָסַע לְקַהֲלַת קִדְשׁ שֶׁפְּלִיעַ וְהַלְשִׁין עַל רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה בְּכַנֵּי הַזָּקֵן הַיְדוּעַ דָּשָׁם, עַד שֶׁעָשָׂה מַחֲלָקָת גְּדוּל עַל רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה. וּמֵאָז הִלְאָה נִתְעוֹרֵר הַמַּחֲלָקָת הַגְּדוּל מֵאֲד עַד שֶׁכְּמַעֲט כָּל הָעִיר כָּלָה חִלְקוֹ עַל רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה. וְגַדְלָה עֲצָם הַמַּחֲלָקָת שֶׁהָיָה עָלָיו שֵׁם, וְגַדְלָה הַיְסוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ שֵׁם, אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר וּלְסַפֵּר כִּי יוֹשֵׁב שֵׁם כְּמוֹ עַל קוֹצִים מִמֶּשׁ. וְאַחַר סְכוּת נָסַע לְשֵׁם הַזָּקֵן הַנ"ל וְפָעַר פִּיו לְבָלֵי חֵק עַד שֶׁעָשָׂה שֵׁם מַחֲלָקָת גְּדוּל עָלָיו.

וּבְתַחֲלָה הָיָה לוֹ אֶהְבָּה עִם רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְהָיָה הַזָּקֵן כְּפּוֹר וְנִכְנַע מֵאֲד לְפָנָיו, אֶף מַעַת הַנ"ל שֶׁנִּכְנַס רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה לְזַלְאִטִּיפְאֲלִיעַ סְמוּךְ לְגַבּוּלוֹ שְׁתֵּי פְרָסְאוֹת, וְגַם עַל-יְדֵי רַבּוֹי הַמְּלַשְׁנִינֹת כְּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר הַמַּחֲלָקָת הַגְּדוּלָה, עַד שֶׁבָּדוּ עָלָיו כְּזָבִים אֲשֶׁר לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ. וְרַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה אָמַר שֶׁהוּא מְכַרְח לִישׁב שֵׁם מִן הַשְּׂמִימִים כִּי הוּא מְתַקֵּן שֵׁם חֲטָא שֶׁל יִרְבָּעִם בֶּן נֹבֵט.

וְהַרְבֵּי חֲסִידֵי הַמְּפָרְסָם מְגִיד-מִשְׁרִים

חיי מקום דלתו וישיבתו ונסיעותיו קיד מוזהר"ן צא

מִטִּירָאוּיָצַע שֶׁהָיָה מֵאֲנָשֵׁי רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה, שָׂאֵל אֶת פִּיו הַקִּדּוּשׁ מִדּוּעַ לֹא שִׁלַּחְתֶּם אוֹתִי מִקְדָּם לְתוֹךְ הָעִיר זְלַאֲטִיפְאֲלִיעַ, וְהִייתִי כְּדַבֵּר עִם הַנְּגִידִים דָּשָׁם וְהָיוּ מְקַבְּלִים אֶתְכֶם לְתוֹךְ הָעִיר בְּכַבּוֹד גְּדוּל כְּרָאוּי. הַשִּׁיב לוֹ רַבְּנוֹ זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה אִם הִייתִי רוֹצֵה לְהַמְתִּין, הִייתִי נִכְנַס לְתוֹךְ הָעִיר זְלַאֲטִיפְאֲלִיעַ עִם עֲגֻלַת צֶבֶב בְּכַבּוֹד גְּדוּל מֵאֲד, אֶף אֵינִי יָכוֹל לְהַמְתִּין כִּי אֲנִי מְכַרְח מִן הַשְּׂמִימִים לְכַנַּס לְשֵׁם.

וּבְכָל הַעֲנָנִים הָאֵלּוּ יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר, וְקִצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת. גַּם אָמַר אָז פֶּשֶׁם שֵׁישׁ עָרִים לְמִטָּה כֶּךָ יֵשׁ עָרִים לְמַעְלָה, וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה שֶׁל אֵלֶּה מְסַעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַמוֹבָא בְּלִקוּטֵי תַנְיָנָא סִימֵן ס"ב שֶׁמְדַבֵּר שֵׁם מִתְקוֹן חֲטָא עֲבוּדָה זָרָה לְכַפֵּר עַל אֵלֶּה אֵלֶּהיָדֵי יִשְׂרָאֵל, עַל-יְדֵי מְסַעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְשֵׁם הוּא רַק רְמוֹז בַּעֲלָמָא מַעֲנִין זֶה שֶׁל יִרְבָּעִם בֶּן נֹבֵט הַנ"ל.

וְיֹשֵׁב שֵׁם שְׁתֵּי שָׁנִים רְצוּפִים וְקָרַב שֵׁם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יְתַפְרֹךְ. וְגַם הַצְּדִיק מוֹרְנוֹ הַרְבֵּי יִצְחָק אֵיזוּיק זָכְרוֹנוֹ לְבִרְכָה נִתְקַרַב שֵׁם. וְאָמַר שֵׁם תּוֹרוֹת הַרְבֵּה גְבוּהוֹת וְנוֹרָאוֹת מֵאֲד:

(אָמַר הַמַּעֲתִיק יִסְכַּר כִּי דוֹכְרֵי שְׂקָר הָאוֹמְרִים שֶׁתְּכַף אַחַר שְׂבָא רַבְּנוֹ ז"ל מֵאַרְצֵי-יִשְׂרָאֵל הַתַּחֲחִיל הַזָּקֵן הַנ"ל לְחַלֵּק עָלָיו וְאָמַר מֵהַ שְׂאֵמֵר וְכוּ', תֵּאלְמַנָּה שְׁפַתֵי שְׂקָר הַרוֹצִים לְהַכְחִישׁ אֶת הַיְדוּעַ. כִּי אֲדַרְבֵּה כְּשֶׁחֲזוֹר רַבְּנוֹ

ז"ל מארץ-ישראל היה בבית הנזק הנ"ל, וקבלו בכבוד גדול וכמבאר לקמן (סימן קטו) בענין נסיעתו לארץ-ישראל. וכידוע שגם אחר-כך היתה אהבה גדולה ביניהם כמקרה, ונהג הזקן בו כבוד גדול ביותר עד שנכנס רבנו ז"ל לזלאטיפאליע וכמבאר פאן. וזה היה כמו שנה ומחצה אחר שחזר רבנו ז"ל מארץ-ישראל לביתו):

קטו. (יב) ובשנת תקס"ב בחדש אלול נכנס לברסלב ובא לקאן על שבת פרושת כי תצא. וכאשר נשמע הדבר בנעמריב הסמוך לפה היה אצלנו דבר פלא מאד שהוא נכנס לקאן. אבל השם יתברך חמל עלינו מן השמים, וחסב מרחוק להטיב אחריתנו להשאיר שארית פארץ למען עשה כהיום הזה להחיות עם רב. פי בקאן נגמרו הספרים הקדושים הנדפסים, ופה חבר הספרים הנעלמים מעין כל חי, הינו מה שנשורף וספר הגנוז וכו' וכו' (עו לקמן קסט קטו), ונאנחנו זכינו ברחמי המרבים להתקרב אליו תכף בכניסתו לפה, ויתבאר מזה במקום אחר, אם ירצה השם, באריכות (כי מזהר"ת ב). ואמר, אלו לא בא לברסלב אלא בשביל לקרב אותי די. ופה ברסלב ישב בשלוה מבני העיר כל ימיו, אבל בעולם היה המחלקת הולך ומתגבר וכל מה שקרב יותר אנשים להשם יתברך, התגבר המחלקת יותר. אבל הוא

זכרונו לברכה עשה את שלו, ועלה בקל יום ויבכל שעה ובכל רגע למעלות גבוהות ורמות אשר אין לשער כלל. ולילא שהתגבר הקטרוג על העולם עד שלא היה העולם פדאי לינק מאור פזה ועמד וגנזו, היה נתגלה גדלתו בעולם והיה מחזיר כל העולם אליו יתברך. פי זה היה כל מגמתו תמיד כל ימי חייו, ובוה עסק תמיד לזכות הרבים ולהוציאם מחשך לאור, מאפלה לאור גדול.

ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר מה יהיה אם יגרשו אותי מכאן גם-כן, ככל מקום שאבוא לשם ככל מקום שאעשה פסיעה, אתקן תמיד "וויא איד וועל אטרעט טאהן וועל איד אלץ פאר רעכטיין" פשיצא מזלאטיפאליע בעת שכבר באו העגלות מברסלב בשבילו להביאו לברסלב אמר פאן בזלאטיפאליע סבלתי תרתי גיהנם, פי משפט רשעים בגיהנם שגים עשר הדש (שבת לב), ואני סבלתי יסורים פאן שתי שנים. גם אמר, עד עכשו היה פדד ישב מחוץ למחנה מושבו, עכשו מתחיל וכו' ואני יודע הלשון שאמר יותר אף הענין הוא שעכשו מתחיל השם יתברך להטיב וכו':

אמר המעתיק שמעתי שאמר רבנו זכרונו לברכה אנהנו כבשנו את עיר ברסלב בהמחצת פך ורקודין. (פי באמת בתחלת כניסתו לברסלב דבר

תכף ממחצת פפים בתפלה, שעל-ידי זה מגרשין האויר של חוץ לארץ וממשיכין אוריא דארץ-ישראל, כמבאר במאמר אתם נצבים וכו' (לקיטו מזהר"ת ב). וכן בשנה זו נקד הרבה אודות לטול הפונקטין [הגזירה לקחת יהודים לצבא]. ובחרך זה אמר מאמר ואלה המשפטים סימן י' המדבר מרקודין והמחצת פך).

עוד שמעתי שפעם אחת סמוך לכניסתו לברסלב מזגו לו פוס יין לקדוש, ונשפך על הארץ. ומזגו לו פוס אחר, וקדש עליו. ואחר-כך אמר היום נטענו שם ברסלביר חסידים, ושם זה לא ישתקע לעולם, פי לעולם יהיו אנשי-שלומנו נקראים על שם עיר ברסלב וכן היה כמפרסם.

ופעם אחת אמר בביתו של הרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרונו לברכה דודי רצה לישב בברסלב ולא נתישב שם ואני יושב בברסלב, וכן מפרסם עוד בין אנשי-שלומנו דבורים הרבה בענין ישיבת ברסלב והמוכן מדבריו, שהיו לו זכרונו לברכה בענין ישיבתו בברסלב סודות נוראים ונפלאים מאד:

קטו. (א) בשנת תקס"ג עשה נשואין לבתו הצדקת מרת שרה פקהלת-קדש מעדועדווקע עם חתנו הרבני מורנו יצחק אייזיק בן הגביר מורנו רבי ליב דאבראונגיר פי לשם נתקצו שניהם אף-על-פי שאז היה

כבר בברסלב והתנהג היתה בראש הדש ניסן שקל אז ביום חמישי והחפה היתה בערב אור ליום ו' ערב שבת-קדש.

אחר החפה דברו ממשית וכו' (ואמר רבנו ז"ל וקח ברמז שראוי שיצא מהם וכו') אחר-כך בשבת קדש אמר על סעדה השלישית תורה גבוהה מאד המתחלת לשמש שם אהל פהם בלקוטי א' בסימן מ"ט ושם מרמז ניסן ושרה ויצחק וכלה וחתנה וכו'. ואמר שזאת התורה לא אמר בשבילנו רק בשביל הגזרה שקודין פונקטין הנשמע אז שרוצין לגור על ישראל חס ושלום אשר בעוונותינו הרבים נצאו בנימינו. פי שם מדבר מענין הכניעת העכו"ם פי אעשה פלה בכל הגוים. שזה בחינת פלה דאכלי פלא ושצי פלא ואתם הדבקים וכו' והבן שם מאד פי הם דברים עמקים וגבוהים מאד.

ואחר שגמר אמירת התורה היה מרקד הרבה מאד עם בתו הפלה וכו'. ומי שלא ראה רקודין שלו לא ראה טוב מימיו, פי אף-על-פי שברוך השם זכינו לראות פמה צדיקים שהיו מרקדים לפני הפלה, אבל רקודין שלו לא נראה פזאת. וכל מי שעמד שם בנדאי היה לו הרהור תשובה אמתית על כל פשעיו. וגדל ההתעוררות וההתלהבות של כל האנשים שעמדו שם בשעת רקודין אי אפשר לבאר ולציר זאת בכתב בשום אפן.

חיי מקום לדתי וישיבתו ונסיעותיו קיו מזהר"ן צד

יכבד גלה כמה תורות גבוהות מאד על ענין רקודין והמחצת פה. וגם בהתורה לשמש הנ"ל מבאר מענין רקודין, אבל לא היה שכיח שיעשה רקודין כ"אם בעתים רחוקות מאד, אף באותה השנה הנ"ל היה מרקד כמה פעמים. הינו בשמחת תורה, ואחר-כך בשבת חגכה אחר אמירת התורה המתחלת ראיתי מנורת זהב בלקוטי א' סימן ח, ואחר-כך בפורים במעדנועדיוקע, ואחר-כך על החתנה הנ"ל.

ואמר בעצמו בואת השנה רקדתי הרבה וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגזרות שקורין פונקטין, שהיו רוצים אז לגזר על ישראל חס ושלום, ומחמת זה רקד כמה פעמים כי על-ידי רקודין ממתיקין הדינים ומבטלין הגזרות כמבאר בהתורה ואלה המשפטים סימן י' בלקוטי א' המתחלת על-ידי רקודין והמחצת פה ממתיקין הדינים. וגם זאת התורה נאמרה באותו החרף בטיראויצע:

ק"ז. (טו) בשנת תקס"ה עשה נשואין לבתו מרים זכרונה לברכה בקהלת-קדש וואלטשיסק, ובשבת שלפני החתנה שקורין פארשפיל שהיה בפרשת נח בראש חודש חשוון היה מרקד כל היום כלו. ורקודין כאלו לא נראה ממנו בשום פעם כמותם, כי אז היה מרקד כמעט כל היום. ומה שהיה אז באותו השבת אי

אפשר לבאר ולספר. והתפלל עמנו חגור בפאטשיילע [כעין מטפחת] לבד, ואחר-כך בסעדה שלישית ישב אז עמנו ואמר לזכר השלש סעדות זה.

וספר אז שבאותו הראש-השנה נתנו לו עקספענס [הוצאות] אלה אדמים אחר כל ההצטרכות והיה במקום שהיה והוא אוהב תורה מאד, והיה מקום שאמרו שם תורה גבוה מאד והלך לשם ועמד שם שומר על הפתח ולא הניחו לכנס. ונתן לו האלה אדמים שלו כדי שנייהוהו. והיה לו שם יצר הרע גדול על האלה אדמים שלא לתנם. וגם יודע אפלו היצר הרע שיש שם. ונכנס לשם ושמע מה ששמע, ומה ששמע באותו העת הינו מאמר חותם בתוך חותם בלקוטי א' סימן כ"ב הוא מאותו התורה של המקום הנ"ל, רק הוא מעט ומקצת וכו'.

ואמר אז התורה ויאמר י"י ס'לחתי כ'דבריוך ראשיתבות כוסי, שנדפס מזה רק ראשי פרקים כסימן קע"ז בלקוטי א'. ואני פסקתי אז לומר קדיש על אמי זכרונה לברכה. ואז אמר בהתורה יתגדל ויתקדש שמה רבא כנדפס בהראשי פרקים. ונדל השמחה שהיה אז אי אפשר לספר אשרי מי שראה זאת.

באותו השבת שטה מעט ויין מחמת שמחת הנשואין כנהוג, והיה בשמחה

חיי מקום לדתי וישיבתו ונסיעותיו קיה מזהר"ן צה

גדולה ורקד הרבה כמעט כל היום כנזכר לעיל. ואז סמך עצמו על רבי יודל ורקד, והיו מזמרים אז נגון נאה והתעוררות של יראה, והוא רקד על-ידי זה הנגון. כי כן היה דרכו על-פי רב לרקד על-ידי נגון של התעוררות ויראה. והנגון יודע אצלנו, ואמר אז שהנגון הזה הוא נגון קריאה וכריו, שקורין אותם על-ידי נגון זה שיתקבצו כלם על החתנה. הינו שקורין כל הנשמות המתים הצדיקים הקדושים של משפחתו שהם הבעל-שם טוב ז"ל, וזקנו רבי נחמן ז"ל, ואמו הצדקת זכרונה לברכה, שכלם יבואו על החתנה כמבאר בזהר הקדוש (חלק ג ר"ט) שבשעת החתנה מתקבצים כלם.

ואז התפלל מנחה עמנו יחד במקום שאכלנו שם סעדת שחרית הינו בבית-המדרש. והתפלל מנחה חגור וכו', ואחר-כך ישב עמנו בשלש סעדות כנ"ל. והתחיל לומר בני היכלא וכו' והיה השלש-סעדות בדרך שמחה. ואמר אז מי שיכול לשתות יכול לכפר עוונות "אז אגוסר יהוד טיט אטרינק ויין קען ער מוחל עוונות זיין" ואמר כל התורה ויאמר ה' ס'לחתי וכו' ראשיתבות כוסי. ואחר-כך בערב התפאר שלא השתמש עדין בזכות אבות, ומה שהיה בארץ-ישראל היה אדרבא טובה להם:

ק"ח. (טו) בשנת תקס"ז נסע לנאווריש וואוסטריה וואסלאב ורובנא ושאר קהלות. והיה אז גם-כן בקהלת-קדש בראד, ושהה בדרך זה בערך חצי שנה. ואין שום אדם יודע מה עשה בנסיעה זו. כי לא קבל שם ממון בנסיעה זו, גם ברב המקומות שהיה שם לא ידעו ממנו כלל, כפרט בבראד שנקנס לשם לבדו בהעלם גדול וכו'. ובנסיעה זו נפטר אשתו בואסלאב שהיתה שם אצל הדאקטור [רופא]. ואנחנו היינו שם על חג השבועות, ואחר פטירת אשתו באותו הקיץ נשתדף מבראד. ואז פא עליו חולאת ההוסט [שעול] ואמר תנך שישתלק ובחדש אלול נשא אשתו השנייה:

ק"ט. (טו) ותנך אחר ראש-השנה תקס"ח נסע ללמברג ושהה שם עד אמצע הקיץ, ובה לביתו על פרשת בלק. כשנסע ללמברג נסע דרך וואלטשיסק ושם רצה לעבר על הגרענין [הגבול] ולא היה יכול לעבר ונתעכב שם יותר משני שבועות. פעם אחת חלם לו בלילה שעמדו חילות רבות מהקיסר שלנו וכן כנגדם חילות רבות מהקיסר דוין (אוסטריה), והקיסריות בעצמן היו שם. ובקש רבנו זכרוננו לברכה מאדון אחד שנייה אותו לעבר. ואמר אותך בודאי לא אניה לעבר למדינתנו. והדבר היה נראה

חיי

מקום דלתו וישיבתו ונסיעותיו קב מוזהר"ן

צו

שאמר לו שהוא מתגרא פן יבלבל שם המדינה וכו'. והלך ובקש מהקיסר דשם בעצמו, ואמר אני איני מתגרא אני מניחו לעבר לשם. והקיץ בבקר וספר להאיש שהיה עמו ואמר לו אני יודע שהיום אעבר הגרעניץ כי כך קלם לי, וכן היה שעבר אותו היום הגרעניץ. ובענין החלום הנ"ל יש עוד דברים פי נשפח הרב פי לא נכתב בזמנו:

קב. (ט) בשנת תק"ע נסע לאומין. בשנת תקע"א נסתלק שם. וכל המעשיות שיש בכל נסיעה ונסיעה, ובכל מקום שישב שם, קצתם כבר נרשמו במקום אחר, ורקם נשפח. חוץ מזה יש הרבה יותר מה שאין אנו יודעים קלל, כי בודאי אין שום אדם יודע תכן פגנות נסיעותיו הקדושים:

קבא. (יח) בשנת תקס"ה בין פסח לעצרת נסע לשאריגראד ושהה שם שני שבועות. וגם נסיעה זו היתה פליאה גדולה מאד ואמר לאנשים שלוו אותו: העולם מתעגעעים מתי יהיה הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה, שאלו היה הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה היה גם-כן מחפש יותר. ופתאום יצא משם, ואמר שבורח כמו מאש ואחר-כך היה שם שרפות גדולות כמה פעמים, ואמר אלו היו יודעים בני שאריגראד הטובה שעשיתי להם וכו' אף-על-פי-כן כל זה טוב מעפוש רחמנא לצלן.

ומוכן מדבריו שהצילם על-ידי ישיבתו שם מעפוש רחמנא לצלן. אלה מסעי בני ישראל אשרי הזוכה ויזכה לידע סוד אחד מנסיעותיו הפליאות מאד שלא היה להם שום טעם על-פי פשוט. ואמר בעת שנסע לנאורייטש אלו היו העולם יודעים ענין נסיעתי היו מנשקים הפסיעות שלי, בכל פסיעה ופסיעה של נסיעתי אני מקריע את כל העולם בלו לכף זכות:

קבב. (יט) בשנת תקס"ב פקיץ קדם שיצא מזלאטיפאליע לברסלב, היה באותו הקיץ בפרדיטשוב עם אביו הרבני החסיד הוותיק המפרסם מורנו רבי שמתה זכרוננו לברכה. ואז היה תקף המחלקת של הזקן הידוע, ובשעת המחלקת אמר הזקן הנ"ל שיביא אגרות מכל הצדיקים המפרסמים שכלם חולקים עליי, וכן היה בהפך ממש.

פי הגיעו אגרות מכל המפרסמים לרבנו הקדוש זכרוננו לברכה, וכלם החזיקו ידם עם רבנו זכרוננו לברכה באהבה רבה מאד, וכתבו מרורות להזקן הנ"ל. הינו הרב הגאון החסיד רבי לוי יצחק מפרדיטשוב, והרב החסיד רבי גדליה מליניץ, והרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרוננו לברכה, והרב החסיד רבי זאב מטשאריגראד, והרב הקדוש מורנו רבי אברהם קאליסקער מארץ-

חיי

מקום דלתו וישיבתו ונסיעותיו קב מוזהר"ן

צז

ודבר על לב הרב הגאון הקדוש אב-בית-דין דפרדיטשוב ואמר שאין נאה שיעשו זה הדבר בעירו ומחמת זה נתבלבל הדבר.

ורבנו זכרוננו לברכה היה אז אצל הרב הקדוש דפרדיטשוב, וקפלו בכבוד גדול מאד ובאהבה רבה ובחבה גדולה. פי הרב דפרדיטשוב החזיק ידו עם רבנו זכרוננו לברכה מתחלה ועד סוף אצל הדבר הנ"ל הינו החכם לא רצה שיהיה נעשה בעירו, מחמת שנמצאו אנשים שדברו על לבו הנ"ל. ומחמת זה נתבלבל הדבר. ואחר-כך נשפא רבנו זכרוננו לברכה מפרדיטשוב, נסע לטולטשין ושם נתועד רבנו זכרוננו לברכה עם אנשי ברסלב וקבלוהו לפה בהספמת הרב הקדוש מורנו ר' ברוך זכרוננו לברכה, ונכנס לשם בחצי אלול:

קבג. (כ) קדם שנסע לפרדיטשוב קבץ מגון עשרה אנשים וטען לפניהם עם הפעל דבר, ואיני יודע היטב ענין זה על בריו. ואמר שמאז והלאה כל מה שרוצה לעשות מניח עצמו הפעל דבר לארכו ולרחבו לקללו, ומחמת זה כבד מאד לעשות מה שהוא מצוה, אצל אף-על-פי-כן השם יתברך בעזרו. ומי שזכה להתקרב אליו היה רואה קצת מענין זה. ולא היה לרבנו זכרוננו לברכה שום מנוחה כל ימיו, אפלו רגע אחת. פי תמיד היה לוחם מלחמת השם בכל

ישראל, ומחתנו רבי ליבוש מנואלטשיסק, ומחתנו רבי אברהם דב מחמעלניק, כלם כתבו אגרות בכבוד גדול ובאהבה עצומה לרבנו זכרוננו לברכה, וכויו את הזקן הנ"ל מאד מאד. אבל הזקן הנ"ל לא שמע אליהם והיה מחזיק במחלקת חנם על לא דבר.

ובאותו הקיץ נסע רבנו זכרוננו לברכה לפרדיטשוב, ושם היה קבוץ של כמה גדולים. פי מחתנו הרב הגאון מנואלטשיסק עשה אז שם בפרדיטשוב נשואין לבנו מוזהר"ש זכרוננו לברכה, ונתועדו שם כמה וכמה גדולים, וקצתם אני יודע הלא הפה הרב הגאון מנואלטשיסק, ורבנו הגאון מורנו ר' יוסף יוסקא זכרוננו לברכה אב-בית-דין דקהלת-קדש יאס, והרב החסיד מורנו ר' זאב מטשאריגראד, והרב הגאון מורנו ר' משה זכרוננו לברכה אב-בית-דין דקהלת-קדש רבי חיים דקהלת-קדש קראסנע בנו של הרב הקדוש מורנו רבי חיים דקהלת-קדש קראסנע, והרב החסיד רבי יצחק זכרוננו לברכה מקאסנטין חדש, ועוד כמה גדולים. ונתועדו כלם שם לנדות ולהחרים את הזקן הנ"ל על שמכנה תלמיד-חכם אמתי, הינו את רבנו הקדוש זכרוננו לברכה. ודבר נגמר הדבר ביניהם בהספמת כלם ורצו לעשות כן, אצל איש אחד בפרדיטשוב בלבל את הדבר והלך

חיי מקום דתו וישיבתו ונסיעותיו קבר מוזהר"ן זצח

עת ובכל רגע וכו', שאני זקן שבקדשה וכו' :

כשהתחיל הזקן הנ"ל לחלק עליו אמר: ידעתי שיעמד עלי הס"מ וכו' אבל תמיה לי על שמסרו זאת לידו. ואמר דברי צחות פי אמרו רבותינו ו"ל מוטב שפיל אדם עצמו לגוב האריות ואל ימסר פניו שונאי, אבל מה עושים פשה שונא בעצמו הוא אריה פי וכו'. אך רבות מחשבות בלבוש ובעצת ה' היא תקום. ואמר שלעתידי לבוא יהיה צחוק גאה עמו אויף יענער וועלט וועט זיין אשיין שפילקען מיט איהם. אחר כך אמר רבנו ו"ל כמה תורות הנוגעות לענין המחלוקת של הזקן הנ"ל עין שם ותבין ברוך ה' אשר הצילנו ממנו ולהיות בחלקו של רבנו הקדוש ו"ל :

קבד. (כא) בשבת חנכה תקסט"ט, שהיה סמוך לביאתו מלמברג, פי בקנין תקסט"ח העבר בא מלמברג לביתו ואז באותו חנכה אמר התורה המתחלת ימי חנכה הם ימי הודאה בלקוטי תנא סימן ב'. ואז צוה לומר על השלחן (תהלים קכ"ז) : "שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו". וזמרו לפניו זה המזמור בליל שבת כמה פעמים אין מספר. וגם פעם אחת בהיותו יושב במעודו עדין היה מזמור גם כן המזמור לולי ה' כמה פעמים, ואחר כך הפך פניו אל העולם ואמר עדין אין אתם נחשבים

חיי מקום דתו וישיבתו ונסיעותיו קבו מוזהר"ן זצט

לתוף ליל שני. אך ביותר יותר הזהיר להיות אצלו על ראש השנה.

ואמר שעל ראש השנה הוא רוצה שיהיו כל אנשי שלומנו כלם כאחד אצלו, איש לא יהיה נעדר. וגדל האזהרה שהזהיר להיות אצלו על ראש השנה אין לשער והכפיל באזהרה זו כמה פעמים ואמר שכל ענינו הוא ראש השנה. גם בראש השנה האחרון פאומין דבר עמנו גם כן מזה מעלת מי שזוכה להיות אצלו על ראש השנה, ואמר בזו הלשון: מה אמר לכם אין דבר גדול מזה ובלשון אשכנז: "וואס זאל איך אייך זאגן, קיין גרעסיס דער פון איז ניט דא".

ואמר ואם אצל הצדיקים אחרים אינו כל כך חייב להיות אצלם דיקא על ראש השנה יקשה עלי עוד קשיא אחת (אזי נאף אקשיא). כלומר שאינו רוצה לתרץ ולומר השעם רק פאומר שבלא זה יש כמה קשיות עליו ויהיה עוד קשיא זו גם כן, מה שהוא מקפיד מאוד להיות אצלו על ראש השנה יותר משאר כל הצדיקים. פי אף על פי שאצל כל הצדיקים היו נוסעים על ראש השנה, אבל שום אחד מהם לא הקפיד ולא הזהיר כל כך במותו. ועוד מבאר במקום אחר (סוף ת"א) מה שאצוה לעשות ברוז וכו' ואמר אז שכל מי שזוכה להיות אצלו

על ראש השנה ראוי לו לשמח מאד, אכלו מצדנים וכו'.

ועוד שלש פעמים בשנה אמר תורה בקביעות. הינו שהיה נוסע לטשערין ולטיראויצע פעם אחת בחורף וישב שם על השלש סעודות ואמר שתי פעמים תורה, הינו בשבת שירה ועוד איזה שבת וגם בקיץ היה נוסע לשם אבל לא אמר תורה רק פעם אחת בטשערין בשבת נחמו.

כלל הדבר שאלו ששה פעמים הנ"ל הינו שלש פעמים בביתו ושלוש פעמים בדרך, היה אומר תורה בקביעות. והיין מזה לא היה לו שום קביעות לאמירת תורה פי לא היה יושב עמנו על הסעדה שלישית כלל. רק באלו השבתים הנ"ל.

אבל בכל השנה היה יושב תמיד בסעדה שלישית בחדרו לבדו, רק אף על פי כן שמענו ממנו תורה הרבה גם בכל השנה, רק שלא היה קביעות וזמן לזה. רק בכל עת שנודמן שאזכנו השם ותברך היינו זוכים לשמע מפיו תורה ונפלאה. לפעמים בליל שבת קדש ולפעמים בשבת פבקר, ולפעמים במוצאי שבת אחר הבדלה ולפעמים בימי החול. וכמה פעמים נדמן שמתוך שיחתו שהיה משיח ומספר עמנו הרבה מעסקי העולם. והיינו מדברים עמו כל מה שנודמן לתוף פינו. ואחר כך זכינו לשמע

ממנו תורה הרבה, והתורה היתה מעין כל השניות שספרנו עמו.

וזה היה שכיח מאד עד שהתחלנו להפיר פנינו ממש שכל שיתחו היא פלה תורה. וכל פעם שהיינו מטיים אנונינו היטב לשיחתו הקדושה, היינו שומעים שכל דבוריו הם תורה נפלאה עד שהתחלנו לכתב כמה שיחות שלו, אבל לא נכתב חלק מאלף וירבה. אשרי העת אשרי השעה אשרי הרגע שזכינו לעמד לפניו לשמע הבל פיו הקדוש. מי יתן לנו עכשו שעה כזו היינו מתגלגלים אלפים פרסאות בעפר כדי לזכות לבוא לפניו לשמע הבל פיו הקדוש העולה על כל הקדשות.

קבו. (כד) פעם אחד נסע למעדוועדיוקע ונתעכב בדרך ולא הגיע על שבת והכרח לשבות בכפר האלאווקיא סמוך למעדוועדיוקע. פי הסוסים נתנגעו ולא היו יכולים לילך ונתאחר עד שבא סמוך להדלקת נרות ממש לפקר הנ"ל. ואחר כך פשבא לביתו לכאן ספר לפנינו כל המעשה הזאת באריכות גדול.

ואמר שבעת שהלכו הסוסים סמוך לערב והוא היה רוצה שירוצו במהירות גדול אבל הם לא רצו לילך ואמר שהיה דומה כמו שבורחין בחלום שדומה להאדם שצריך לברוח ואי אפשר לו לברוח בשום אופן פידוע

בחוש שקף דרך החלום. כך היה לו אז והיה לו צער גדול מאד שלא יבוא לידי חלול שבת חס ושלום. ונדמה לו בשעת נסיעתו כמו שמולכין את האדם לגיהנם שאו בודאי הפחד גדול עד אין סוף, כן ממש פחד זה היה עליו מחשש חלול שבת חס ושלום.

ומכלל דבריו הבנתי קצת מלשונו עצם הפחד של האדם בשעה שמולכין אותו לגיהנם חס ושלום. ואי אפשר לצייר זאת בכתב כי כפל דבריו פעמים והפליג מעצם הפחד הגדול והנורא עד אין סוף ואין תכלית שנופל על האדם בעת שמולכין אותו לגיהנם חס ושלום. וממש פחד זה היה עליו אז מחמת שהיה מתגרא שלא יבוא לידי חלול שבת חס ושלום, והמעשה הזאת היתה פחרף קדם שבת שירה.

ויש בזה ספור שלם. פי עכוב של רבנו זכרוננו לברכה לא היה דבר ריק בפרט בעת שנסע על שבת שירה, וכבר היו אנשיו מקבצים שם מפמה עירות והוא היה צריך לומר תורתו הקדוש והנוראה מאד ולעשות ולתקן מה שהיה עושה ומתקן בתורתו הקדושה ועסקו עם אנשיו. ואמר שבכל עת הקבוצין שהוא צריך לומר תורה לפני אנשיו, אזי ממש הרעש והפחד שיש על כלל ישראל בערב יום-כפור לעת ערב בעת שהולכין לבית-הקנסת, ממש פחד ורעש זה

נופל עליו באותו השבת או יום-טוב שהוא צריך לומר תורה פרבים.

ואחר הרעש הגדול הזה שכבר היה מוכן לבוא על שבת שירה בדרך ממה שנים ופתאום נתעכב ושבת בכפר הוא ואנשיו שנסעו עמו, ועוד קצת אנשים שכבר באו לקראתו, כלם הכרחו לשבת בכפר הנ"ל. ולא היה להם מה לאכל ולשתות, והכרחו לאכל חלה של דגן ולקדש על החלה. כי לא היה שם פוס לקדש על היין שרה, ואפלו סקין ושום כלי אכילה לא היו להם. והוא זכרוננו לברכה ספר אחר-כך כל סדר השבת שהיה שם באריכות.

אחר שבת נסע למעדוועדיוקע, וביום שני היה חמשה עשר בשבט ועשו סעודה וישב אז עם אנשיו ואמר אז התורה שהיה צריך לומר לפניהם. אשרי הזוכה לידע דבר אחד ממה שעבר על רבנו זכרוננו לברכה בכל פעם, כי בכל מאורעותיו היו סודות נוראות נפלאות ועצומות מאד:

קבח. (כה) אחר שבא מלמברג לא נסע עוד על האוקריינע לומר תורה בדרך מוקדם מחמת החולאת, ופעם אחת היה מספר בשבת שירה מענין שבמים הקודמין היה נוסע על המדינה בעתים הללו והיה אומר שם תורה נפלאה וכו'. והיה מספר כמתעצב, ואמר שפשהיה יושב על העגלה היה ענין מיחד, וכשהיה בא

לעיר שנסע לשם ויצאו לקראתו ועשו לו כבוד היה נעשה ענין אחר, כשנכנס אל העיר היה ענין אחר, כשאמר תורה שם היה ענין אחר, אחר כך כשקבל מעות היה ענין אחר. וחשב פיוצא בזה כמה ענינים שבכל פעם היה ענין אחר, והמוכן מדבריו שהיה לו בענין הנסיעה עבודה מיחדת נפלאה ונוראה מאד בכל ענין בפני עצמו הן בהנסיעה הן בהכבוד וכו' וכו' כנ"ל:

נסיעתו לארץ ישראל

קבט. (כז) בתחלה קדם שנסע לארץ-ישראל נסע לקאמיניץ פמבאר

קבר בספר הנדפס (שפתי ת"י). ובנסיעתו לקאמיניץ אמר לרבי שמעון יש לפני נסיעה ואיני יודע להיכן, ושחק רבי שמעון איך נוסעים אם אין יודעים להיכן נוסעים, והשיב לו באמת איני יודע. והלך רבי שמעון והיכן עגלה וסוסים וכל צרכי הנסיעה ונסע עמו. ובנסיעתו עמו בקש מרבנו זכרוננו לברכה. שישע דרך כפר וואלחיוועץ. וקבל שם עוד איש אחד ונסע איש אחד ממש גם-כן עמם, עד שבאו למעוז'בוז'. ועדין לא ידעו להיכן נוסעים. ובבואו למעוז'בוז' לבית אביו ואמו הצדיקים זכרוננו לברכה ושמחו על ביאתו מאד, ענתה אמו זכרונה לברכה ואמרה לו בני מתי תלך לזנך הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה הינו על קברו הקדוש, השיב רבנו זכרוננו

חיי

נסיעתו לארץ ישראל קל

מוהר"ן

קב

לברכה, אם זקני רוצה לראות עמי
יבוא לקאן. אחר-כך בלילה שכב
לישן ובבקר עמדה אמו ובאתה אליו
ואמרה לו הלא זקנד כבר היה אצלך
ומתי תלך אליו הינו על קברו השיב
רבנו זכרוננו לברכה עכשו לא אהיה
על קברו בחזירתי אם ירצה השם
אהיה על קברו. וכן היה.

וקדם שבא למעז'בוז' נפל רבי שמעון
על ערש דני ובא למעז'בוז' בחולאת
חזק מאד והכרח רבנו זכרוננו לברכה
להשאיר אותו שם במז'בוז', ולא נסע
עמו לקאמיניץ. וכשהלך רבנו זכרוננו
לברכה אל רבי שמעון לפטר ממנו
ולנסע לקאמיניץ, לא רצה רבי שמעון
להניחו עד שהבטיחו על דבורו
הקדוש שבודאי בחזירתו ימצאנו
בחיים ושלום. וכן הוה.

וגם קדם שנסע מביתו אמר לרבי
שמעון התוכל לפע עמי ואמר לו
שבנסיעתו יתמהמה או שבויע או
שתים או חדש או רבע שנה או חצי
שנה או שנה תמימה, ובתחלה שתק
רבי שמעון זכרוננו לברכה, אך
כשראה שרוצה לנסע באמת אמר רבי
שמעון שיפקירי הכל ויסע עמו, אפלו
אם יתמהמה פמה. ונסע עמו כנ"ל.

ובמז'בוז' כשנפטר רבנו זכרוננו
לברכה ממנו קדם נסיעתו בשעה
שרבי שמעון היה משל על ערש דני
וענה רבי שמעון ואמר לרבנו זכרוננו
לברכה מתי אתראה פנים עמכם פי

חיי

נסיעתו לארץ ישראל קלב

מוהר"ן

קב

יראה ופחד גבוה ועצום ומרומם
ומנשא מאד מאד :

קלב. (ח) ונשמע מפיו הקדוש קדם
נסיעתו ממעדותיו וקוע לארץ-
ישראל בימי חג הפסח שאמר שהוא
רוצה לפע לארץ-ישראל כדי לקיים
שם כל התרי"ג מצוות לכלל יחד כל
המצוות התלויות בארץ, עם כל
המצוות של חוץ-לארץ ולכללם יחד
ולקיים ברוחניות. ואחר-כך יוכל
לקיים פראוי בגשמיות. ובכל אלו
הדברים יש שיחות וספורים הרבה
כמוכן מהאנשים שספרו זאת לפני.
אך אנכי לא הייתי בכל זה, על-כן
נחסר רבו ככלו ולא נכלתי ללקט
באמרים פי אם מעט דמעט.

ואמר שגם מטעם זה הוא נוסע
לארץ-ישראל כי מקדם כשהיה צריך
דבר מזקנו רבי נחמן זכרוננו לברכה
השוכב בארץ-ישראל היה שולח את
הצדיק רבי ישעיה ז"ל (מייאני) השוכב
בסמילע ועכשו וכו' ואינו יכול
לשלחו. על-כן הוא נוסע לארץ-
ישראל כדי לדבר עם זקנו זכרוננו
לברכה ולהעמיד עמו אפן איך יוכל
לידע ממנו תמיד מה שהוא צריך
לידע על ידו.

וכפי הנשמע שהיו לו פמה וכמה
טעמים בענין נסיעתו לארץ-ישראל
מלבד הנסתרות שלא גלה כלל. פי כל
דבר ודבר שעשה, לעולם לא עשה
דבר בשביל טעם אחד לבדו, רק בכל

קלב. (ח) בעת נסיעתו לארץ ישראל
נסע דרך ניקולאיב וחורסן
לאדעס ושבת בחג שבועות בחורסאן,
ואמר שם תורות נפלאות על פסוק
(תהלים קי"ז) : "יגם סערה לדממה", ועוד
פמה תורות. והיו שם אנשי הרב
מלאדי. והביאו לפניו תורות הרב
וסתר דבריו לפני אנשיו, והראה להם
שאינו כן כמו שאמר.

ובליל שבועות אחר שהיה געור כנהוג
הלך למקנה עם איש אחד מאנשיו,
וספר לי זה האיש שהלך עמו אז
למקנה בשבועות שאמר לו רבנו
זכרוננו לברכה בדרך הלוכו למקנה,
ושאל אותו בכל פעם אם שומע
קולות, והשיב שאינו שומע כלל.
ונתפלא מאד על שאינו שומע, ואמר
איך אפשר לכלי לשמע קולות בעת.
אחר-כך אמר אפשר הוא קול
הקאפליע [מקהלה] שאני שומע.
והשיב לו האיש הנ"ל שהוא אינו
שומע שום קול קאפליע ולא שום
קול כלל, וקמה מאד. והבין האיש
הנ"ל שהוא שומע קולות וברקים של
קבלת התורה.

אחר כך כשיצא מהמקנה אמר שנודע
לי עכשו בעת קבלת התורה בענין
הנאמר בזהר הקדוש (תקני דור ע"ג) אית
יראה ואית יראה וכו', ועכשו נודע לי
שיש עוד יראה שהיא גם-כן עוד יותר
ויותר אפלו מיראה עלאה הנזכר שם.
פי נודע לי עכשו יראה אלקות שהיא

הלא תוכלו להתמהמה בדרך פמה
כמו שאמר בביתו שאינו יודע פמה
יתמהמה, אמר לו שלא יתמהמה.
פי-אם שמונה זמים או עשרה זמים
לא יותר. שאל לו הלא אמרתם
בביתכם שאינכם יודעים פמה
תתמהמה בדרך. השיב לו: באמת
בביתי לא ידעתי, אבל עכשו אני יודע
שאני צריך לנסע לקאמיניץ, ולא
אתמהמה הרבה פי-אם כנ"ל, פי
באותו הלילה היה אצלי הפעל-שם-
טוב זכרוננו לברכה, ואז הודיע לי
להיכן לנסע, הינו לקאמיניץ. ונסע
מיד לקאמיניץ, ומה שעשה שם געלם
מצי'ן כל חי, ועדין לא נודע לשום
אדם בעולם עד ביאת הגואל במהרה
במינו אמן :

קלא. (א) כשבא מקאמיניץ אמר תורה
בשבת על פסוק (תהלים ס"ז) :
"דבקה נפשי אחרוך" תורה נפלאה
מאד, והתפאר בעצמו מאד ואמר ומה
כשבאתי רק מקאמיניץ אני אומר
תורה כזו, כשאבוא מארץ-ישראל על
אחת פמה וכמה שאזכה לגלות תורה
נוראה יותר ויותר וכו' וכו' :

קלא. (א) כשבא מקאמיניץ נפטר
אצלו ילדה אחת עליה
השלום. ענה ואמר כהנה וכהנה חס
ושלום נמות אצלי בשביל תנועה אחת
שיש חלוק ביני בין קדם היותי
בקאמיניץ ובין לאחר היותי שם, ה'
יצילנו :

דבר שעשה היה בו כמה וכמה אלפים ורכבות טעמים עליונים עמקים וגבוהים מאד מאד, ובפרט הנסיעה לארץ-ישראל שמסר נפשו על זה מאד מאד בלי שעור וערך במבאר קבר (בשבתו ה"ו).

ק"ד. (1) שמעתי בשמו שאמר קדם שנסע לארץ-ישראל שרוצה לנסע כדי להשיג חכמה עלאה, כי יש חכמה עלאה ותמאה, וחכמה תמאה כבר יש לו, ועדין הוא צריך להשיג חכמה עלאה, ובשביל זה הוא נוסע לארץ-ישראל. ונשמע מפיו הקדוש שאמר שתקף פשהלף ארבע אמות בארץ-ישראל תקף זכה להשיג כל מבקשו וחספו שנסע בשבילו לארץ-ישראל, וגם שמעתי מפיו הקדוש מעין זה מגדל השמחה והנחת שהיה לו תקף בשבא לארץ-ישראל שנתמלא רצונו ותשוקתו וכו'.

ק"ד. (1) אמר אז לרבי יודל שרוצה לנסע לארץ-ישראל, ורבי יודל ברה אותו. ואמר לו: רבנו, בודאי אתם רוצים לפעל שם איזה דבר גדול יהי רצון שהשם יתברך יעזר אתכם שתזכו לפעל שם מה שאתם רוצים. ונענע לו ראשו על ברכתו, אחר-כך אמר הייתי יכול לפעל מבקשי וחספי ועניני שאני רוצה לפעל בארץ-ישראל, הייתי יכול לפעל גם פה על-ידי תפלות ובקשות ותחנונים לבד ולא הייתי צריך לנסע לארץ-ישראל.

רק החלוק שפשאזפה להיות בארץ-ישראל אזפה לקבל השגתי על-ידי לבושים, אבל כאן בחוץ לארץ לא אוכל לקבל השגתי על-ידי לבושים, רק בלא לבושים. וזה החלוק שבין קדשת שבת לקדשת יום-טוב ופתח לו לר' יודל הנ"ל הסדור של האר"י וזכרנו לברכה, והראה לו בפנות שזהו החלוק בין שבת ליום-טוב, שבשבת האור מלבש בלבושין, וביום-טוב האור בלא לבושין פדוע:

ק"ו. (1) בעת שנסע לארץ-ישראל בתחלת נסיעתו מביתו שבת בכפר סקאליע ושם ראה את הצדיק המפורסם מורנו הרב מנחם מענדל מויטפסק וגלה לו ששם "אתה" מסגל על הים פמויבא בספרו בסימן רנו כמו שכתוב (תהלים ב"ט): "בשוא גליו אתה תשבחם" ויש עוד בזה לספר מה ששמעתי בשמו ואיני זוכר עתה וצריכין לחקר אצל אנשי-שלומו ששמעו מרבי שמעון בזה:

[אמר המעתיק שמעתי מאיש אחד ששמע מרבי שמעון שהפדוש הוא כך שאתה ראשי-תבות אל"ף תי"ו ה"א. על-כן צריכין לכתב חמשה מכתבים שקורין קוויטליף [פתקים], ועל כל קוויטל יכתב שתי התבות ורב חסד שגימטריא שלהם היא ארבע עשרה מאות שהיא אל"ף תי"ו כי ורב חסד גימטריא מאתים ושמונים, וחמשה פעמים מאתים ושמונים, עולה אלף

וארבע מאות. והחמשה קוויטליף הם ה"א וזה הוא שם אתה. ובשעת הרוח סערה חס ושלום ישליף חמשה קוויטליף שכתוב בהם ורב חסד לתוף הים ובודאי יועיל. ורבי שמעון אמר שהוא בעצמו השתמש בזה והועיל לו מאד, וקדם שנסע פעם שניה לארץ-ישראל היה פה ברסלב והלף להסופר וכתב לו כמה קוויטליף הנ"ל על גויל ובכתב אשורית]:

ק"ז. (1) בנסיעתו להתם תקף בנסעו מאדעס על הים השחור היה רעש גדול ורוח סערה גדולה, אז בא אליו מת אחד שנפטר בסמוך ושאל רבנו וזכרנו לברכה את האיש שהיה עמו הראית שהיה כאן הרה בפנים מנואלחוויץ וכו'. אף עכשו אין מעשה זו חדוש כלל כי אחר-כך היה עוסק בענין זה הרבה למקן נשמות המתים אלפים ורבבות. וזה היה עקר עבודתו כאשר נשמע מפיו הקדוש ועקר הסמלקותו היה בשביל זה פמבאר במקומו (לקח קבא) עין שם:

ק"ח. (1) מקדם לא היו נוסעים לארץ-ישראל הרה אדעס כי היו מתיראים לנסע הרה שם, והוא נסע תחלה על אדעס פשנסע לארץ-ישראל, ומאז והלאה נעשה הרה כבושה והכל נוסעים הרה שם. וכן כמה דברים שהוא התחיל בראשונה ואחר-כך הרגל העולם אתריו.

גם פשהיה בארץ-ישראל והיה על

הקברים, היה שם קבר של ינוקא שהיו מעולם מתיראים לכנס לתוף אותו המערה, פי אמרו שיש שם נחש. גם היה שם חדוש שהיה גדל אילן על המערה. והוא היה הראשון שלא חש על זה, ונכנס לשם ואחז שרש האילן בידו כי היה השרש פקרקע והיה הולף הרה חלל המערה, ולא היה שם שום נחש. ומאז והלאה הכל הולכים על אותו הקבר.

וגם אנכי בעצמי זכיתי להיות שם על אותו הקבר של הינוקא הנ"ל וראיתי כל זה בעיני תהלה לאל חיי:

ק"ט. (1) קדם שבא לארץ-ישראל היו לו יסורים גדולים ומניעות גדולות מאד אשר אי אפשר לבאר ולספר. ובסטנבול השליף עצמו לתוף קטנות מפלג מאד אשר אין לשער, והלביש עצמו במלבוש קרוע והלף יחף ובלא כובע העליון, והלף בחוץ והלף פאחד מן הפחותים שבפחותים, וכיוצא בזה ענינים רבים פאלה מעניני קטנות ופחיתות שעשה שם איזה זמן. ועשה מלחמה עם שאר אנשים בדרך צחוק, בדרך הנערים שמצחקים זה עם זה וכו' וכיוצא בזה שאר עניני צחוק ומטנות אשר אי אפשר לבאר ולספר.

גם נודמן שהיה שם בסטנבול מסביבותינו שני אנשים שהיו תחלה בארץ-ישראל וחזרו אז בעת שהיה רבנו וזכרנו לברכה שם בסטנבול

ספר	מספר	המידות	סז	שמות הצדיקים	כג

10. המשא ומתן או המלאכה שאדם מיצב בו כיום תעניתו, זה הדבר מציל אותו משונאים ומרוצחים.

11. מי שיש לו שונאים קשה לו לכוון דעתה בתפלה.

12. מי שעשה פרוז בין איש לאשתו, הינו שהולך לאיש ומניפה את האשה בפני הבעל, והולך אל האשה ומגנה את בעלה בעיניה, עד שנעשה פרוז ביניהם - על ידי זה נעשה טרוד במזונותיו.

13. כשהקדוש ברוך הוא ראה איזה צדיק שיש בן בידו לקרב בגי' אדם לעבודתו, אזי מצמיד עליו שונאים, כדי שייכל לקרב בגי' אדם; פי הצדיק שאין לו שונאים אין יכול לקרב, כמו בעת ביאת המשיח, ישבו בשלוחה - ואז אין מקבלין גרים.

14. על ידי הרהורי עבודה זרה שונאים באים ונתרוממים על אדם. כ. מי ששונאיו נתרוממים הוא נפל לתאות אכילה.

15. כשאדם מרגיש חפוף בגופו ידע שיש לו שונאים; ולפעמים שעל ידי מכות וחבירות שעשה בגופו, על ידי זה נצול משונאים, פי זה נתחלף בזה.

16. יש שני צדיקים, שאחד דבוריו הם בחרושה - והשני דבריו בקצירה, או אחד דבריו הקמת הברית לזיווג - והשני דבריו הם הממשיכים את הירע, ומהיום את הנלד בבטן אמו,

ומגדלין אותו. ככן כשיש מחלוקת בין שני צדיקים האלו אל יתערב דר בתוף דבורם שמדברים זה על זה, כדי שלא יקלל את המכון.

17. מי שיש לו שונאים יזיר מן היין, ועל ידי זה נעשה ראש להם.

18. סגלה להנצל משונאים, הן שונאים של מחלוקת, הן שונאים שפדרף שמתירא מהם: לומר כל הטעמים שפותרה, דהינו פשטא מנח זרקא וכו'.

מספר

א. המתלוצץ - מזונותיו מתמעטין.

ב. לשון חכמים מביא עשר.

ג. אין העשר מתקנים מפגי שאין מרחמים על הבריות.

ד. העמד בנסיון של נאוף יזכה לעשר גדול בין השונאים שלו.

ה. גדולה מלאכה, שהזהיר עליה הקדוש ברוך הוא שיעשה איזה מלאכה.

ו. כגון אנו - לזיון ואכלין.

ז. הרוצה שיתעשר, יעסק בבחמה דקה ובחרישין.

ח. אכילה ושתייה יהיה פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה כמה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו.

ט. קשה עניות בביתו של אדם יותר מחמשים מכות.

י. אין אשתו של אדם מתה אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ומזון ואין לו.

אבא יוסי בן חנן איש ירושלים. אבא יוסי בן יוחנן איש גוה. אבא יוסי המחוזי. אבא יוסי החורם. אבא יוסי החורגני. אבא יוסי בן אבאי. אבא יוסי בן דוסתאי.

יוסף אחיו של ישמעאל בן קמחית כהן גדול. יוסף בן אילים מצפורי כהן גדול. יוסף קטנתא. יוסף חפני. יוסף בן סימאי. רב יוסף צירונא. יוסף בן פפסס. יוסף מוקיר שבי. יוסף בר ר' יהושע בן לוי. רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל. רב יוסף בר אמרי. רב יוסף בר חנינא. רב יוסף בר נחוניא. יוסף בר חונאי. יוסף בר חנין. רב יוסף בר מניומי. רב יוסף בר אבדימי. רב יוסף בר חבו. יוסף בר רבה בר בר חנא. ר' יוסף בן אבין. ר' יוסף בר זבידא. יוסף הכהן. רב יוסף בר' אילעאי. רב יוסף סתם, בן ר' חייא. רב יוסף בר אבא. רב יוסף בר חמא. רב יוסף בריה דרבא. ר' יוסף בר' שמעיה. רב יוסף בריה דרב סלא חסידא. רב יוסף בריה דרב שמואל. רב יוסף מבי חתום. רב יוסף בר דוסאי. אבא יוסף הפנאי. אבא יוסף בר חנן. יוסתאי בר מתון.

יועזר איש צרידה. יועזר איש הבידה. רב יחזקאל. רב חייאל. ר' יילי בר יימר בר שלמנא. רב יימר מדיפתא. רב יימר. רב יימר בר שזבי. רב יימר בר חשווי. רב יימר סבא. רב יימר בריה דרב הלל.

ר' ינאי הקדמון. ר' ינאי רבה. ר' ינאי בר בריה דרב ינאי סבא. ר' ינאי זעירא. ר' ינאי בר שמעון ברבי. ר' ינאי חמוי דר' אמרי. ר' ינאי בר אמרי הכהן. ר' ינאי בר ישמעאל. ר' ינאי קפודקאה. ר' ינאי בר נתמני. ר' ינאי אחיה דר' חייא בר אבא. ר' ינאי בר שמואל בר ינאי. רב ינטה בר חנינא. יעבץ בן ר' יהודה הנשיא. ר' יעבץ.

ר' יעקב בן בתו של אלישע. ר' יעקב בן קורשאי. ר' יעקב סתם שבמשנה. ר' יעקב סתם דגמרא. ר' יעקב בר חנינא. ר' יעקב איש כפר חנניה. ר' יעקב דכפר חנן. ר' יעקב בר אחא. ר' יעקב אחיה דרב אחא בר יעקב. ר' יעקב בר ברמיה דרב אחא בר יעקב. ר' יעקב בר אחא בר אידי. ר' יעקב בר אבא. ר' יעקב בר רב אידי. רב יעקב בר פת יעקב. רב יעקב בר אידי בר אושעיא. רב יעקב בר אדא. ר' יעקב בר אדא בר עתליה. ר' יעקב בר יעקב. ר' יעקב בריה דבת שמואל. ר' יעקב בר גיורי. ר' יעקב גבולאה. ר' יעקב בר נתמני. ר' יעקב איש כפר נבוריא. ר' יעקב בר זבדי. ר' יעקב בר תחליפא. ר' יעקב מאפרתים. ר' יעקב הדייקא. ר' יעקב בר' ינאי. ר' יעקב מנהר פקוד. ר' יעקב דרומאה. ר' יעקב ארמנייא, ר' יעקב בר אבניא, ר' יעקב בר' בון. ר' יעקב בר חמא. ר' יעקב בר נפליטי. ר' יעקב בר אסי. ר' יעקב בר יוסי. ר' יעקב בר דאסי. רב

מסמך	המידות	מבין	ספר
מא	זרה, ובשביל נאוף, ובשביל צדיק שלא נספד בהלכה, ובשביל מקפחי פרנסת אחרים.	מא	מי שמחפש אחר אוצרות הוא מקרב מיתתו.
נא	על-ידי עניות נצול מדינה של גיהנום.	נא	מי שמנגע את עצמו יומם ולילה אחר פרנסה, ואינו מוצא את פרנסתו - תקנתו שיהיזר בני אדם בתשובה.
נב	על-ידי שמוש שמות הקדושים בא עניות ומיתה; ואפלו על מי שלש בידו למחות ואינו מוחה.	נב	מי שמשבר איזה כלי שלא במתכונן, בידוע שהוא חוטא.
נג	כשיש לו צעקת לגימא על חברו, ודומם - הקדוש-ברוך-הוא עשה לו דין.	נג	מי שלהוט אחר עבודת אדמה, בודאי אין בו תועלת.
נד	כשראה אדם שמזונותיו מצמצמין, יעשה מהם צדקה.	נד	בכל אשר תעשה תבקש את הצדיק שתפיל עליך.
נז	דאגה וטרדא על מזונותיו מכחישין כחו של אדם.	נז	השמחה המידית מסגל להצלחה.
נח	על-ידי נאוף בא עניות.	נח	הדרך-ארץ צריף חזיק.
נח	לפעמים פשאים להצדיק מזל על פרנסה או מקימים עליו איזהו מתנגדים, ועל-ידי-זה נתנים לו פרנסתם הראוי להם.	נח	המשתף שם-שמים בצערו כופלים לו פרנסתו; גם פרנסתו מעופפת לו בצפור.
סא	העוסק בבגן מתמסכן.	סא	בעון בטול תרומות ומעשרות השקר אבד, ובגוי אדם רצים אחר פרנסתם ואינם מגיעים.
סב	הצניעות מסגל לעשירות.	סא	מטר בשביל יחיד, ופרנסה בשביל רבים; ויחיד דאלים זכותה - קרבים דמי.
סג	משרבו הצרי-עין, רבו המקפחים פרנסתם של אדם.	סב	על-ידי קדוש על הין בא מטר ונשמע תפלתו.
סד	מזונות של אדם נתמעט פשאים דן את האדם לכף-זכות.	סג	המקום ספר תורה של אביו בביתו זוכה לעשר.
סו	גם כשמערב מים במשקיו.	סד	מטר - בזכות אדם אחד, ושדה אחת, ועשב אחד, ובזכות הארץ, וחסד ויסוריין.
סז	גם כשאדם שמע לעצת המסית.	סו	הגשמים נוצרין בשביל עבודה-בכשפים נעשה עני.
סח	גם כשעובר עברה להכעיס נעשה עני והעולם אין מאמינים לו שהוא עני.	סז	מי שעוסק בשמות הטמאה ובכשפים נעשה עני.
סח	גם כשעובר עברה להכעיס נעשה עני והעולם אין מאמינים לו שהוא עני.		

כה	שמות הצדיקים
לוי	לוי בר חייטא. ר' לוי בר חייא. ר' לוי בריה דר' זעירא. ר' לוי צנברנייא. ר' לוי בר יעקב. ר' לוי בר רבי. לוי בר טבריי. לוי בר יצחק. רב לוי בר היני. רב לוי בר ברכיה.
רב	רב לויטס איש יבנה. ר' לויטס חוואה. ר' לולאיני בר טבריי. לולניוס חברו של פפוס שנהרג על קידוש השם. רב לולניוס דרומי. בר לוליתא. רב לינטי. לחמא בר לואי. רב לילי בר מאני או בר ממל. ר' ליל בר אלם.
אות מ.	ר' מאיר. ר' מארי בר רב בינא. מארי בר אבוה. רב מארי בר מר. רב מרי. רב מארי ברב חסדא. מרי ברב הונא בר' ירמיה בר אבא. מרי בר איסק (ב"מ). רב מרי בר איסור גיורא, (רב מרי) בר רחל בת שמואל. רב מרי בריה דרב פהנא. מרי בר מר עוקבא. רב מרי בריה דרב אשי. אבא מר בריה דרב פפא. אבא מרי ריש גלותא. אבא מרי. אבא מרי אחוה דר' יוסי. מר ינוקא, ומר קשישא, בני רב חסדא. מר בריה דרבינא. מר בריה דרב יוסף. מר קשישא בריה דרבא. מר בר ישמעאל. מר בר אבא בריה דרבא. מר בר אבא אהבה. מר בר אידאי. מר בר אממר. (מר ברב אשי). מר בר רב אשי שחתם התלמוד, וטביימי חתם. מר בריה דרב סמא ברב אשי. מר בר המדורי. מר בר חייא. (מרי ברבא).
א	אבא. ר' אבא. ר' אבון. רב פהנא קמא. רב פהנא ב' (וי"א). רב פהנא בר נחוניא, שמעיה דרב יהודה. רב פהנא ברב נחמיה. רב פהנא בר רב חיינא סבא. רב פהנא חמוה דרב משרשיא. רב פהנא בר תחליפא. רב פהנא בר מלפיו. רב פהנא רביה דרב. רב פהנא ברב נתן. רב פהנא בר ירמיה. רב פהנא אחוה דרב יהודה בר פפרא. ר' פרוספדאי (ב"מ).
ל	לודא. ר' לוטי. לוי הסדר. לוי סתם הוא לוי בן סיסי. בר לינאי. ר' לוי סבא. ר' לוי סוכיה. לוי בר שמואל. ר' לוי בר שמואל בר נחמני. לוי בר בודי או בן ביריי. לוי בר בוטא. רב לוי בר לחמא או בר חמא. לוי בר הונא בר' חייא. ר' לוי בן פרטא. ר' לוי בן פגטי או בר פאטי. ר' לוי בן פיטום. רב לוי בר טרפון.

ספר	ממון	המידות	ע
עא. החלאת של כחישת הפשור הנקרא 'דאר', הפא על אַחד מִבְּנֵי־הַבַּיִת - הוא סימן לְדָלוּת.	ז. על-ידי צְדָקָה יִהְיֶה לָךְ הַרְחָבָה.		
עב. כְּשֵׁאִיזוּה בּוֹשֶׁה בָּאָה עַל הָאָדָם הוּא סִימָן לְדָלוּת.	זא. הַרְבֵּה שָׁנָה מְבִיאָ אֶת הָאָדָם לַיְדֵי עֲנִיּוּת.		
עג. מִי שֶׁהוּא שׁוֹנֵא מְמוּן, מְלַמְדִין אוֹתוֹ לְמַלְמְלָה הַדְרָף שְׁלֵף בָּהּ.	זב. הַעוֹסֵק פְּתוּרָה וּבִצְדָקָה זוֹכֵה לְעֲשִׂירוֹת.		
עד. לַפְעָמִים מִיתַת פְּרַת נִתְחַלֵּף עַל עֲנִיּוּת.	זג. אוֹקִירוּ לְנִשְׁכּוֹ כִּי הֵיכִי דַתְּחַעְתְּרוּ.		
עה. עֲנִי הוּא מְבַלְבֵּל כְּשֶׁפּוֹר.	זד. אִין הַבְּרָכָה מְצוּיָה פְּתוּף בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם אֵלָא בְּשֶׁבִיל כְּבוֹד אִשְׁתּוֹ.		
עו. על-ידי אוֹנְאָה נַעֲשֶׂה עֲנִי.	זה. הַמְלִיָּה בְּרַבִּית נְכָסֶיּוֹ מִתְמוֹטְטִין וְאִינָן עוֹלִין.		
עז. מִי שֶׁנַּעֲשֶׂה מַעֲשָׂיו בְּמַהֲרֹת, כָּלִי יִשׁוּב־הַדַּעַת - נַעֲשֶׂה פַעַל-חֹב.	זו. על-ידי שְׂמֻכְטְלִין זָמַר שֶׁל שְׁחוק, בָּא זוֹל.		
עח. מִי שְׂמַקְפֵחַ פְּרֻנְסָה לְאֶחָד כְּאִלוֹ הַרְגוּ.	זי. מִי שֶׁאִין לוֹ פְּרֻנְסָה נַעֲסֵק בְּתוּרָה, וְאֶחָר-כֵּן יִתְפַּלֵּל עַל פְּרֻנְסָה; בְּנֹדָא יִתְקַבַּל תְּפִלָּתוֹ.		
עט. לְעוֹלָם יִחְזִיק אָדָם בְּנִחְלַת אֲבֹתָיו, וְאֵל יִמְכַר וְאֵל יִחְלִיף אוֹתָם.	זיא. אִין לְאָדָם לְמַכַּר מִקְחוֹ הִרְאִישׁוּן.		
פ. מִי שֶׁהוּא תָּאָב מְמוּן, הוּא נָפֵל מִמְדַּרְגָּתוֹ.	זיב. מִי שִׁיזְרַד לְפְרֻנְסַת חֲבֵרוֹ נִקְרָא רִשָּׁע.		
פא. על-ידי כְּפִיָּה בָּא דָלוּת.	ק. לֹא יָבוֹא שׁוּם אֶחָד לְהִזִּיק אֶת חֲבֵרוֹ - אִם לֹא מִגְּאוּת לְבוֹ.		
פב. מִי שֶׁהוּא עֲנִי יִשְׁתַּדֵּל לְסַפֵּק מְזוּן לְדַרְשֵׁי ה'.	קא. נְשִׁירָה קָשָׁה לְעִנְיּוֹתָא.		
פג. אֲמוּנָה הוּא טוֹב לְפְרֻנְסָה.	קב. עֲשִׂירֵי הוּא בְּחִינַת זָכָר, וְעֲנִי הוּא בְּחִינַת נּוֹקְבָא.		
פד. כָּאָב עֵינַיִם הוּא סִימָן לְעִנְיּוּת.	קג. כָּאָב עֵינַיִם - סִימָן לְהִזְק.		
פה. על-ידי הַכְּנָעָה, בְּחַמּוֹתָיו שֶׁל אָדָם נִתְרַבֵּה.	קד. לְכֹל הַדְּבָרִים, הֵן חֲכָמָה אוֹ עֲשִׂר אוֹ בָּנִים - צְרִיף עֵסֵק בְּדַרְךְ הַטְּבַע; וַיִּבְקַשׁ רַחֲמִים שְׁיִצְלִיחַ בְּדַבְּרֵי הַעֵסֵק.		
פו. על-ידי צְדָקָה זוֹכִין לְפְרֻנְסָה.			
פז. מִי שֶׁנִּתְּן מְמוּן לְמַכְשָׁפִים, על-ידי-זֶה תוֹלִין לוֹ פְּרֻנְסָתוֹ בְּבֵית שֶׁל נְקָרִים.			
פח. דְּבִרְוֵי שֶׁל הַצְּדִיק מְבִיאִין פְּרֻנְסָה.			
פט. הַעֲצוּבוֹת מְפַסִּיד הַפְּרֻנְסָה.			

חלק שני

א. שָׁנָה שֶׁהִיא שְׁנַת מִשְׁאֵ-וּמְתָן הוּא סִימָן טוֹב לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף.

שמות הצדיקים

שמות הצדיקים	כו
מְבוּרָג. מְגַבִּילָה אַחוּי דְר' אַבָּא בַר כַּהֵן. ר' מוֹנָא. ר' מוֹנָא בַר תַּנְחוּם. מוֹנָבּוּ. ר' מַחְסֵיא בַר אִידִי. מְטִי. ר' מִנְאֶשָׁה. ר' מִנְאֶשָׁה בַר בְּרִיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױי. ר' מִנְשָׂא. ר' מִנְשָׂא בַר יְרֻמְיָה. ר' מִישׁוֹן בַר נַגְרָא. מְלָאִי אָבִיו שֶׁל ר' אֶלְעָזָר. ר' מְלוּף עֲרַבְאָה. רב מְלַפְנָא. רב מְלַפְזוֹ. רב מְמִין.	מְבוּרָג. מְגַבִּילָה אַחוּי דְר' אַבָּא בַר כַּהֵן. ר' מוֹנָא. ר' מוֹנָא בַר תַּנְחוּם. מוֹנָבּוּ. ר' מַחְסֵיא בַר אִידִי. מְטִי. ר' מִנְאֶשָׁה. ר' מִנְאֶשָׁה בַר בְּרִיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לױי. ר' מִנְשָׂא. ר' מִנְשָׂא בַר יְרֻמְיָה. ר' מִישׁוֹן בַר נַגְרָא. מְלָאִי אָבִיו שֶׁל ר' אֶלְעָזָר. ר' מְלוּף עֲרַבְאָה. רב מְלַפְנָא. רב מְלַפְזוֹ. רב מְמִין.
ר' מְנָא. ר' מְנָא בַר תַּנְחוּם. ר' מְנָא דְשֶׁאֲב. ר' מְנָא בְּצִיפּוֹרִין. ר' מְנָאָה. ר' מְנַאֲמָן. ר' מְנַהֲמָא בַר זְעִירָא. ר' מְנַהֲמָא. ר' מְנִי דְצוֹר. ר' מְנִי בְרִיָּה דְר' יוֹנָה. ר' מְנִי. ר' מְנִי בַר פִּטְיִשׁ. ר' מְנִי בַר חֲלֻקָּה.	ר' מְנָא. ר' מְנָא בַר תַּנְחוּם. ר' מְנָא דְשֶׁאֲב. ר' מְנָא בְּצִיפּוֹרִין. ר' מְנָאָה. ר' מְנַאֲמָן. ר' מְנַהֲמָא בַר זְעִירָא. ר' מְנַהֲמָא. ר' מְנִי דְצוֹר. ר' מְנִי בְרִיָּה דְר' יוֹנָה. ר' מְנִי. ר' מְנִי בַר פִּטְיִשׁ. ר' מְנִי בַר חֲלֻקָּה.
מְנַחֵם חֲבֵרוֹ שֶׁל הַלֵּל. מְנַחֵם בֶּן סִיגְנָאִי. רב מְנַחֵם. ר' מְנַחֵם בְּר' סִימָאִי. ר' מְנַחֵם בֶּן כְּפָרִי. ר' מְנַחֵם אַחוּיָה דְר' גּוּרְיוֹן. ר' מְנַחֵם דְמֵן גְּלִיָּא. מְנַחֵם יוֹדְפָאָה. ר' מְנַחֵם בֶּן גּוֹפְתָא. ר' מְנַחֵם אִישׁ כְּפַר שְׁעָרִים. ר' מְנַחֵם בַר תַּנְחוּם. ר' מְנַחֵם בֶּן מְבַסִּימָא אַחוּי דְיוֹנָתָן קוֹפְהָ. ר' מְנַחֵם בֶּן נִפְחָ. ר' מְנַחֵם טְלַמְנָא. ר' מְנַחֵם חֲתַנְיָה דְר' אֶלְעָזָר בַר אַבּוּנָא. ר' מְנַחֲמָה. מְנַחֵם בְּר' יְהוּדָה בַר לױי.	מְנַחֵם חֲבֵרוֹ שֶׁל הַלֵּל. מְנַחֵם בֶּן סִיגְנָאִי. רב מְנַחֵם. ר' מְנַחֵם בְּר' סִימָאִי. ר' מְנַחֵם בֶּן כְּפָרִי. ר' מְנַחֵם אַחוּיָה דְר' גּוּרְיוֹן. ר' מְנַחֵם דְמֵן גְּלִיָּא. מְנַחֵם יוֹדְפָאָה. ר' מְנַחֵם בֶּן גּוֹפְתָא. ר' מְנַחֵם אִישׁ כְּפַר שְׁעָרִים. ר' מְנַחֵם בַר תַּנְחוּם. ר' מְנַחֵם בֶּן מְבַסִּימָא אַחוּי דְיוֹנָתָן קוֹפְהָ. ר' מְנַחֵם בֶּן נִפְחָ. ר' מְנַחֵם טְלַמְנָא. ר' מְנַחֵם חֲתַנְיָה דְר' אֶלְעָזָר בַר אַבּוּנָא. ר' מְנַחֲמָה. מְנַחֵם בְּר' יְהוּדָה בַר לױי.
רב מְנִיּוּמִי. ר' מְנִיּוּמִי בַר חֲלֻקָּה. מְנִיּוּמִי בְרִיָּה דְרַב נַחוּמִי. מְנִימִין בַר חַיָּא. מְנִימִין גַּר הַמְצָרִי. מְנִימִין סַקְסַקָּאָה. מְנִימִין בַר אִיהִי. רב מְנַסְיָא בַר בְּרִיָּה דְרַב מְנַסְיָא. רב מְנַסְיָא בְּבֵא.	רב מְנִיּוּמִי. ר' מְנִיּוּמִי בַר חֲלֻקָּה. מְנִיּוּמִי בְרִיָּה דְרַב נַחוּמִי. מְנִימִין בַר חַיָּא. מְנִימִין גַּר הַמְצָרִי. מְנִימִין סַקְסַקָּאָה. מְנִימִין בַר אִיהִי. רב מְנַסְיָא בַר בְּרִיָּה דְרַב מְנַסְיָא. רב מְנַסְיָא בְּבֵא.
רב מְנַשָּׁה. רב מְנַשָּׁה בַר זְבִיד. רב מְנַשָּׁא בַר גְּדָא. רב מְנַשָּׁא בַר	רב מְנַשָּׁה. רב מְנַשָּׁה בַר זְבִיד. רב מְנַשָּׁא בַר גְּדָא. רב מְנַשָּׁא בַר
שְׂגוּבְלִי. מְנַשָּׁא בֶּן עֲזַת. רב מְנַשָּׁא בַר יְרֻמְיָה. רב מְנַשָּׁא בַר יְהוּדָה. רב מְנַשָּׁא בַר יַעֲקֹב. רב מְנַשָּׁא בַר תַּחְלִיפָא. רב מְנַשָּׁא בַר בְּרִיָּה דְרַבְּבֵא. מְנַשָּׁא בַר מְנַשָּׁה. ר' מְנַשִּׁי. ר' מְעַדְיָא. רב כְּרֻדְכִי. ר' מְרִיוּן. רב מְרִיוּן בַר אָבִין. מְרִימַר הַאֲחֵרוּן. מְרִימַר בַר חֲנִינָא. בַר מְרִינָא. רב מְרִינוּס אָבִיו שֶׁל רב שְׂבַתָּאִי. ר' מְרִינוּס בַר אוֹשְׁעָנָא. רב מְרִינוּס. רב מִשׁוֹן בַר נַגְרָא.	שְׂגוּבְלִי. מְנַשָּׁא בֶּן עֲזַת. רב מְנַשָּׁא בַר יְרֻמְיָה. רב מְנַשָּׁא בַר יְהוּדָה. רב מְנַשָּׁא בַר יַעֲקֹב. רב מְנַשָּׁא בַר תַּחְלִיפָא. רב מְנַשָּׁא בַר בְּרִיָּה דְרַבְּבֵא. מְנַשָּׁא בַר מְנַשָּׁה. ר' מְנַשִּׁי. ר' מְעַדְיָא. רב כְּרֻדְכִי. ר' מְרִיוּן. רב מְרִיוּן בַר אָבִין. מְרִימַר הַאֲחֵרוּן. מְרִימַר בַר חֲנִינָא. בַר מְרִינָא. רב מְרִינוּס אָבִיו שֶׁל רב שְׂבַתָּאִי. ר' מְרִינוּס בַר אוֹשְׁעָנָא. רב מְרִינוּס. רב מִשׁוֹן בַר נַגְרָא.
רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר חֲלֻקָּאִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בֶּן רְבָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר חֲנִין. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב אַחָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר רַב. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל רב אַחָא בַר רַב. רב מְשַׁרְשֵׁינָא מְרִיָּה דְרַב חַיָּא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרַב אָמִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב נָתָן. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב אִידִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרַב דִּימִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא מִתּוֹסַפְסַנְיָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר פְּקוּדִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב בִּיבְי. רב מִתּוּן. מְתִיא (אוּ מִתְמִיא אוּ מִתְמִיָּה) בֶּן שְׂמוּאֵל. רב מְתִיא בֶּן חֲרִשׁ. רב מְתַנְהוּ. מְתַתְּיָהוּ בַר יְהוּדָה. מוֹקְרָט, הַקְּבוּר יָחַד עִם יוֹנָתָן בֶּן עֲזַיָּאֵל.	רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר חֲלֻקָּאִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בֶּן רְבָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר חֲנִין. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב אַחָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר רַב. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל רב אַחָא בַר רַב. רב מְשַׁרְשֵׁינָא מְרִיָּה דְרַב חַיָּא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרַב אָמִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב נָתָן. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב אִידִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא מִתּוֹסַפְסַנְיָא. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בַר פְּקוּדִי. רב מְשַׁרְשֵׁינָא בְּרִיָּה דְרַב בִּיבְי. רב מִתּוּן. מְתִיא (אוּ מִתְמִיא אוּ מִתְמִיָּה) בֶּן שְׂמוּאֵל. רב מְתִיא בֶּן חֲרִשׁ. רב מְתַנְהוּ. מְתַתְּיָהוּ בַר יְהוּדָה. מוֹקְרָט, הַקְּבוּר יָחַד עִם יוֹנָתָן בֶּן עֲזַיָּאֵל.
נ. נַאנְאִי בְרִיָּה דְר' יוֹסֵף בַר רְבָא. נַאנְאִי נַגְרָא. ר' נְהוּרָאִי. ר' נְהוּרָאִי אַמּוּרָא. נְהוּרָאִי בַר שִׁינְיָא. אַבָּא נְהוּרָאִי. ר' נְהוּרָאִי סַבָּא. רב נְהִילָאִי. רב נְהִילָאִי בַר אִידִי. נְזִירָא בַר נְזִירָא.	נ. נַאנְאִי בְרִיָּה דְר' יוֹסֵף בַר רְבָא. נַאנְאִי נַגְרָא. ר' נְהוּרָאִי. ר' נְהוּרָאִי אַמּוּרָא. נְהוּרָאִי בַר שִׁינְיָא. אַבָּא נְהוּרָאִי. ר' נְהוּרָאִי סַבָּא. רב נְהִילָאִי. רב נְהִילָאִי בַר אִידִי. נְזִירָא בַר נְזִירָא.

כז	שמות הצדיקים	עא	המידות	מזון	ספר
ב	נחום הלבלר. נחום המדי. נחום הנקן. נחום איש גם זו. נחום איש קדש קדשים. נחום בר' סימאי. נחום בן ירמיה. ר' נחום אחיה דר' אילא. נחום בר נפח. ר' נחום בר פפא. נחום שמעיה דר' אבהו. ר' נחום. נחום איש גלילא. נחום בן קנה. נחומא בן אפקשיון. רב נחומי בר אדא. רב נחומי. ר' נחומי בר' זכריה. רב נחומי בר חיאי בר אבא.	המלאכים יודעים. לפי השנויים שנעשו במלאכים, הינו: לפעמים ישבים, לפעמים עמדים, לפעמים נשים, לפעמים אנשים, וכן שאר השנויים - כן השפע הבאה מן השמים נשתנה: לפעמים אש, לפעמים מים, לפעמים אבנים, וכן שאר השפעות; וכל אלו השנויים נעשים בעולם ובאדם. גם נשתנה רצונו לפי השנויים: לפעמים רוצה כן, ולפעמים רוצה רצון אחר.	הפרנסה לפי הזיווג. לפי הזקנים שפדור - כן הפרנסה. הרבית מפסיד היראה. המלוה ברבית אינו מוצא מי שילמד עליו זכות. מי ששומר את עצמו מלעבר על "לא תחמד", על-ידי-זה נצול מפעס ומגאווה, ומחסרון אמונה הבאה על-ידי פעס וגאווה. על-ידי משא-ומתן באמונה נתבטלים הקלותות. מי שצריך ללנות מאחרים הוא דומה לבהמה. מי שהוא סרסור, כשרוצה לסרסר שיקנה אדם גדול איהו דבר מאדם פחות, וראה שאין דבריו נכנסין באזני האדם הפחות שימכר את הדבר לאדם הגדול - אזי יתפלל הסרסור שיקנסו דבריו באזני הפחות וימכר הדבר לאדם החשוב. מי שהוא שולט ביצרו בניו אינם	מי שלהוט אחר עבודת אדמה, בא לידי אחד משלשה: או לידי שפיכות דמים, או לידי צרעת, או לידי שקרות. על-ידי היראה והחסד נצול מאש, וזוכה לפרנסה. על-ידי שהדין-תורה הולך ונתמעט, על-ידי-זה הפרנסה נתמעט; וכן להפך. על-ידי אסקמנות נשפע פרנסה גדולה לעולם; וזה פי יש במה דברים שלא מצינו להם מקרא מן התורה, וטרחו חכמינו זכרונם לברכה למצא להם אסקמטא בעלמא. לפעמים הקדוש-ברוך-הוא מתפאר בכשרים שבאמות כנגד השטן - כדי שייכל לתן פרנסה לישראל בלי קטרונג. על-ידי השתוקקות שאדם משתוקק לקבורת ארץ-ישראל, על-ידי-זה נשפע פרנסה גדולה. לסעדת מצוה נטריח אדם את עצמו אפלו בכקיעת עצים; ויכונן בכקיעת עצים שהוא כוקע ומפריד הרע מהטוב שבעץ הדעת, ועל-ידי-זה זוכה לפרנסה. על-ידי תשובה הפרנסה בנקל. מי שמקיים: "יהי מזון חברך חיוב עליך בשלף" - על-ידי-זה זוכה להתפלל בכונת הלב. גדול ההנהגה מיגיע פפו, שהוא מפיר בכבודו של מקום מה שאין	
בז	רב נחמן. רב נחמן בר יעקב. רב נחמן בר יצחק. רב נחמן ברב חסדא. רב נחמן בר גוריא. רב נחמן בר כהן. רב נחמן בר שמואל בר נחמן. ר' נחמן ברב זבדא. רב נחמן בר רבא. רב נחמן בר זכריה. רב נחמן בר מניומי. רב נחמן בן פרטא. רב נחמן בר ברוך. רב נחמן בר אבדימי. רב נחמן בר פפא. רב נחמן מנהרדעא. רב נחמן בר איקא. רב נחמן ברב אדא. נחמן סבא. רב נחמן דיפוי. רב נחמן בר הונא. רב נחמני כהן.	ר' נחמניה בן הקנה. קנה אבן גדור, בנו נחום. רב נחמני הגדול. ר' נחמניא בן אלנן איש כפר הפבלי (נחום אחי: נחמיה בן אלנן איש כפר הפבלי) גודגדא. ר' נחמניא חופר שיהין. ר' נחמניא בריה דרב יוסף. רב נחמניא בן יוסף בן פפסס. ר' נחמניא איש בקעת בית חורטן. ר' נחמניא. ר' נחמניא דבית חורטן.	רב נחמיה העמסוני. נחמיה איש בית דלי. ר' נחמיה. נחמיה איש שיהין. ר' נחמיה דיפוי. נחמיה. ר' נחמיה בר רב יוסף. ר' נחמיה חתניה דבי נשיאה. ר' נחמיה בריה דרב חנילאי. רבנא נחמיה. ר' נחמיה בר עוקבן. ר' נחמיה בר מר עוקבן בריה דר' יוסף. רבנא נחמיה אחיה דריש גלותא. רב נחמיה ריש גלותא. רב נחמיה בן אלעזר. רב נחמיה ברב שמואל בר נחמן. ר' נחמיה הספה. ר' נחמיה בריה דר' חיאי בר אבא. רב נחמיה ברב יהושע.	נירלי. ניותי. ר' נחמא בר סבא. ר' נחומי. נימוס. ניקומכי. ניקנור. נתיאי הארבלי. נתיאי איש תקוע. נתיאי תלמיד שמואל. ר' נסא. ר' נסא דקיסרין. ר' נפתלי. ר' נתן הפבלי. ר' נתן בן אבישלום. ר' נתן ברבי. רב נתן בר אושעיא. ר' נתן בר טובי. ר' נתן בר מניומי. רב נתן בר' ברכיה. רב נתן בר אמי. ר' נתן בר מר זוטרא. רב נתן בר שילא ריש טבחיא דציפורי. רב נתן בר אבא. רב נתן בר אבני. ר' נתן כהן. רב נתן בר מר עוקבא. רב נתן בר אסיא. רב נתן דרומאי. רב נתן. ר' נתן ביראה. רב נתן אביה דר' הונא בר נתן. רב נתן בן עמרם. נתן דצוויציתא. ר' נתנאל.	רב נחמן בר נחמן. רב נחמן בר יעקב. רב נחמן בר יצחק. רב נחמן ברב חסדא. רב נחמן בר גוריא. רב נחמן בר כהן. רב נחמן בר שמואל בר נחמן. ר' נחמן ברב זבדא. רב נחמן בר רבא. רב נחמן בר זכריה. רב נחמן בר מניומי. רב נחמן בן פרטא. רב נחמן בר ברוך. רב נחמן בר אבדימי. רב נחמן בר פפא. רב נחמן מנהרדעא. רב נחמן בר איקא. רב נחמן ברב אדא. נחמן סבא. רב נחמן דיפוי. רב נחמן בר הונא. רב נחמני כהן.
כח	נחום המדי. נחום הנקן. נחום איש גם זו. נחום איש קדש קדשים. נחום בר' סימאי. נחום בן ירמיה. ר' נחום אחיה דר' אילא. נחום בר נפח. ר' נחום בר פפא. נחום שמעיה דר' אבהו. ר' נחום. נחום איש גלילא. נחום בן קנה. נחומא בן אפקשיון. רב נחומי בר אדא. רב נחומי. ר' נחומי בר' זכריה. רב נחומי בר חיאי בר אבא.	ר' נחמניה בן הקנה. קנה אבן גדור, בנו נחום. רב נחמני הגדול. ר' נחמניא בן אלנן איש כפר הפבלי (נחום אחי: נחמיה בן אלנן איש כפר הפבלי) גודגדא. ר' נחמניא חופר שיהין. ר' נחמניא בריה דרב יוסף. רב נחמניא בן יוסף בן פפסס. ר' נחמניא איש בקעת בית חורטן. ר' נחמניא. ר' נחמניא דבית חורטן.	רב נחמיה העמסוני. נחמיה איש בית דלי. ר' נחמיה. נחמיה איש שיהין. ר' נחמיה דיפוי. נחמיה. ר' נחמיה בר רב יוסף. ר' נחמיה חתניה דבי נשיאה. ר' נחמיה בריה דרב חנילאי. רבנא נחמיה. ר' נחמיה בר עוקבן. ר' נחמיה בר מר עוקבן בריה דר' יוסף. רבנא נחמיה אחיה דריש גלותא. רב נחמיה ריש גלותא. רב נחמיה בן אלעזר. רב נחמיה ברב שמואל בר נחמן. ר' נחמיה הספה. ר' נחמיה בריה דר' חיאי בר אבא. רב נחמיה ברב יהושע.	נירלי. ניותי. ר' נחמא בר סבא. ר' נחומי. נימוס. ניקומכי. ניקנור. נתיאי הארבלי. נתיאי איש תקוע. נתיאי תלמיד שמואל. ר' נסא. ר' נסא דקיסרין. ר' נפתלי. ר' נתן הפבלי. ר' נתן בן אבישלום. ר' נתן ברבי. רב נתן בר אושעיא. ר' נתן בר טובי. ר' נתן בר מניומי. רב נתן בר' ברכיה. רב נתן בר אמי. ר' נתן בר מר זוטרא. רב נתן בר שילא ריש טבחיא דציפורי. רב נתן בר אבא. רב נתן בר אבני. ר' נתן כהן. רב נתן בר מר עוקבא. רב נתן בר אסיא. רב נתן דרומאי. רב נתן. ר' נתן ביראה. רב נתן אביה דר' הונא בר נתן. רב נתן בן עמרם. נתן דצוויציתא. ר' נתנאל.	רב נחמן בר נחמן. רב נחמן בר יעקב. רב נחמן בר יצחק. רב נחמן ברב חסדא. רב נחמן בר גוריא. רב נחמן בר כהן. רב נחמן בר שמואל בר נחמן. ר' נחמן ברב זבדא. רב נחמן בר רבא. רב נחמן בר זכריה. רב נחמן בר מניומי. רב נחמן בן פרטא. רב נחמן בר ברוך. רב נחמן בר אבדימי. רב נחמן בר פפא. רב נחמן מנהרדעא. רב נחמן בר איקא. רב נחמן ברב אדא. נחמן סבא. רב נחמן דיפוי. רב נחמן בר הונא. רב נחמני כהן.

מפגש	ספר	המידות	עב	שמות הצדיקים	כח
		מפגש			
א		על-ידי פחד האשה מפגלת.		המנוגא. בן ספר. ר' סוכה. סומה בר	עוקבא. רב עוקבא בר חמא. רב
ב		סגלה למפגלת נפלים: שתשא אצלה מגנט; גם תשא אצלה חתיכת עץ מקרב הצדיק; גם יתן צדקה.		פתכה. סומכוס. סורחב בר פפא. רב סחורה. ר' סידור. סילני. רב סימא	עוקבא בר חיינא מפרישנא. רב עוקבא מפשורנינא. עוקבן הבבלי.
ג		אשה שהיא מפגלת, תשא אצלה מי טל.		בריה דרב אידי. רב סימא בר אשי. ר' סימאי. ר' סימון. ר' סימון בן זבדי.	ר' עזרא בריה דר' אבטולס. ר'
ד		סגלה למפגלת: שתמכר עברה בעון שנאת חנם האשה מפגלת נפלים.		ר' סימון דתרי. ר' סימון בריה דרבי יהושע בן לוי. רב סימונא מרבנן סבוראי. רב סיסיי. רב סלא חסידיא.	ר' עזריה דכפר חנן. ר' עזריה בר' סימאי. ר' עילא. ר' עילאה. רב עילש. רב עינא. רב עינא סבא. עיפא.
ה		על-ידי תאות אכילה ושתיה שלה היא מפגלת.		רב סמא בר רב ירמיה. רב סמא בריה דרב מרי. רב סמא בריה דרבא. רב סמא בריה דרב ייבא. רב סמא בר יהודה. רב סמא ברב אסי. רב סמא בר חלקאי. רב סמא בר ריקתא. רב סמא בריה דרב משרשינא. רב סמא ברב אשי. ר' סמאי. סמליון. אבא סמוקיר.	רב עמרם. רב עמרם בריה דר' שמעון בר אבא. רב עמרם חסידא. רב ענן. רב ענן בר תחליפא. רב ענן בר חייא. רב ענן בר רבא. רב ענן בר יוסף. עניני בר נחשון. ענני בר ששון. עקבא בן מהללאל. עקבאי. רב ירמיה עקבאי. רב עקבאי. רבי עקיבא בן יוסף, (והוה הוי"ק בעשרה הויגי פלסתי). ר' עקיבא בן דוסא. רב עקיבא אמורא. עקילס הגר.
ו		האשה המפגלת נפלים לא חלה בקשוטי זהב.		רב סעורם אחוה דרבא. רב ספרא. רב ספרא בריה דרב ייבא. רב ספרא בר טוביה. רב ספרא ברב סעורם.	אות פ. ר' פדא. בר פדא. ר' פדיא. ר' פדת הדיקן. ר' פדת בן ר' אלעזר בן פדת. פוגא שמעיה דר' יוסי בר חנינא. ר' פזי בן פזי. בן פטירי. פליפי בר פרוטה. פלטנא דגיה. פלטיון איש רומי. פלימו. ר' פגדא.
ז		מי שאמר מסירות על חברו - לוסף שיהא מטלטל, ושוואים קמים עליו, וראה בעצמו מה שרצה לראות על חברו, וכל הנסמכין עליו נפלים, ומשפחת הנודף לקחין גדלתו.		אות ע. עאדא. רב עובדיה. עובד גלילאה. ר' עוזיאל בריה דר' נחוניא דבית חרין. ר' עוזיאל בר עוזיאל משמיה דעוזיאל רבא. ר' עוריא. עולא. רב עולא בריה דרב עילאי. רב עולא בר אשי. רב עולא בר אבא. עולא בר חנינא. עולא בר ישמעאל. רב עולא בר רב אידי. עולא בר מנשיא. עולא בר רב. עולא דקיסרין. עולא ביראה, עולא בריה דר' אלעזר. עולא שכפר. עולא חזנא. מר עוקבא. מר עוקבא בר חזיא. רבנא עוקבא. רב עוקבא ממישן. רב עוקבא בר אבא. עוקבן בר נחמיה ריש גלותא. ר'	פגחס איש חברה או איש הפירה. ר' פגחס בן ערובא. ר' פגחס בן זאיר. פגחס אחיו של שמואל הכהן. ר' פגחס בר חמא. ר' פגחס הכהן. ר' פגחס ברב חסדא. רב פגחס ברב מרי. ר' פגחס בריה דרב אמי. רב פגחס בר חנניא. ר' פגחס בר זפיי. ר' פגחס בן לוי. ר' פגחס דיפו. פגחס בן גבתא.
ח		מסור			
א		מי שאמר מסירות על חברו - לוסף שיהא מטלטל, ושוואים קמים עליו, וראה בעצמו מה שרצה לראות על חברו, וכל הנסמכין עליו נפלים, ומשפחת הנודף לקחין גדלתו.			
ב		מי שמוסר את הצדיק יורד מנכסיו.			
ג		מתר להרג את המוסר.			
ד		אסור למסר אפלו את הרשע להריגה.			
		מפגש			
		יצאים לתרבות רעה, ועל-ידיה ממונו נתפרק, ועל-ידיה לא נבוא לירי נסיון.			
		הדרכים מביאין את האדם ללשון הרע ועבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים; ואלו עברות מפסידין את הפרנסה.			
		על-ידי הממון שנתן לעניי ארץ-ישראל, על-ידיה ממונו נתקיים בקדו.			
		השרפות באים לעולם בשביל מעות עבודה זרה, לכלות אותם.			
		כשקם מלך חדש או שר חדש, אזי נתחדש ונשתנה הפרנסה.			
		מי שעסקו ומשאוו ומתנו עם האמות בעת חגם, או אפלו שלא בעת חגם - אלא שפרנסתו שמעמיד דברים לעבודה זרה שלהם, על-ידיה אשתו שופעת דם תכף סמוך לטבילתה.			
		מי שעשה פרוד בין איש לאשתו, הינו שהולך לאיש ומניפה את האשה בפני הבעל, והולך אל האשה ומגנה את בעלה בעיניה, עד שנעשה פרוד ביניהם - על-ידי זה נעשה טרוד במזונותיו.			
		מי שסחורותיו ונחלותיו מפזרים ואינם במקום אחד, לפעמים נצול על-ידיה מקריעה על מתו.			
		הסוחר הגדול שבעיר הוא הגר שבעיר.			

ספר משקה המידות עג

- ה. מצות מילה יש לה פח שיש לבגדי כהן גדול.
 ה. מי שנולד מהול, בידוע שפח המדמה שלו טוב ויפה.
 ו. מי שגמל חסד, שם אשר יקרא - יתקיים; בשביל זה קדם שיקרא שם לתינוק יגמל חסד, ועל-ידיה יתקיים השם.
- מפרסם חלק שני**
- א. יש מפרסמים שעקר הפרסום שלהם נעשה על-ידי המחלקת.
 ב. הנסיון הוא בשביל לגדל ולפרסם את האדם.
 ג. על-ידי המריבה גורמים שהתלמידים הקטנים נתפרסמים קדם זמנם; וזהו בחינת הפלת נפלים, שהולד יוצא לאויר עולם קדם זמנו. ועל-ידיה גורם עניות, ולפעמים גורם מיתות חס ושלום.
- מוהל חלק שני**
- א. צריך לחזר אחר מוהל צדיק וירא-שמים. פי ששהמוהל אינו טוב, יכול להיות שלא יהיה מוליד חס ושלום הנמול על-ידו; גם על-ידי שהמוהל אינו טוב, על-ידיה בא התינוק חס ושלום לידו חלי נפל.
 ב. אשה שאינה יכולה להתעבר מביט על הספין של מילה אחר המילה.
 ג. המוהל נתן הבנה להנמול בלמוד התורה.
- ה. מי שמהרהר בבת-אל נכר, על-ידי זה בניו לא יהיו לומדים.
 ב. מזל של אשה - כפי מזל האיש.
 ג. הזוג שהיא פנית נאה, על-ידיה נמשך צורה יפה ומתקנת לבניהם.
 ד. הבא על הגויה - כאלו נתחתן עמהם.
 ה. הבשמים מכניסין תאוה לאדם.
 ו. בת-כהן לישראל, ובת-תלמיד-חכם

שמות הצדיקים

- כט
- ר' פנחס פנקאי רבו של רב יוחנן בן נרבאי.
 רב פפא סבא. רב פפא בר חנן מבי צלוחית. רב פפא בר שמואל. רב פפא בר ריה דרב אחא בר אדא. רב פפא בר נחמן. רב פפא בר ריה דרב יוסף. ר' פפא בר אבא. רב פפא בר יעקב.
 פפוס בן יהודה. פפוס חברו של לוליינוס, רב פפי. ר' פפי השני.
 ר' פפיס בר פיקה. ר' פרוזדירה בר נחשא. ר' פרטא בר אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול. ר' פרגורי דקסרין. ר' פרידא. ר' פריא. ר' פרנא. ר' פונף. פשפשה. פתחיה על הקנין.
 אות צ. ר' צדוק. ר' צדוק תלמיד רבי. ר' צדוק בן חלוקה. ר' צפרא אבוי דרב צפרא.
 אות ק. בן קופיא. רב קטיעה בר שלום. בר קיפוף. קלא. ר' קריצפא. קנה אבן גדור. ר' קסרא. בר קפרא. בר קפתא. קננא. קורני. ר' קרני. ר' קורניס. ר' קיריס דקמא. קריספא.
 אות ר. ר' ראובן האיציטורבלי. רב (והא אבא אריבא). רב רב שבא. רב מדיפתא. רב אחוי דמר אחא. רב אבוה דרב משרשיא. רב בר ריה דשמואל. רב בר יודה. רבא בר בר חנא. רבא הקדמון. רבא סתם, הוא בר יוסף בר חמא. רבא בר ריה דרבה בר רב הונא. רבא בר איתי. רבא בר אהיני. רבא בר נתן. רבא בר שרשום. רבא בר רב פפא. רבא בר בר ריה דרב פפי. רבא בר לימא. רבא בר ישמעאל. רבא בר משרשיא. רבא בר אבא. רבא בר אחא בר רב הונא. רבא זעירא. רבא בר מחסיא. רבא בר קיסנא. רבא או רבה אחוה, (ואמר לה: אביה), דרב מרי בר רחל. רבא בר מניומי. רבא בר יונתן. רבא בר עילאה. רבא בר יצחק. רבא בר אהילאי. רבא בר נחמן. רבא בר זוטרא. רבא בר שמואל. רבא בר מרי. רבא בר בינא. רבא בר רב הונא זוטי. רבא בר עולא. רבא זוטי. רבא מפרזקי. רבא בר זמינא. רבא בר הלל. רבא בר חנן. רבא בר עזא. רבא בר שירא. רבא מקובי. רבא בר חנינא. רבא בר שבא. רבא בר ירמיה. רבא מפשרונינא. רבא בר שילא שאילתא. רבא בר זבדי. רבא בר אדא. רבא תוספאה. רבא בר חלקאי. רבא בר לינאי. רבא בר תחליפא. רב רבאי דמן רוב.
 רבה בר בר חנא. רבה סתם, הוא בר נחמני. רבה בר רב הונא. רבה בר הונא זוטי. רבה בר לינאי. רבה בר חנן בר רבא. רבה בר חנינא. רבה בר חננא או חנינא או חנינא סבא. רבה בר אבוה. רבה בר נחמן בר יעקב. רבה בר שמואל. רבה בר ירמיה. רבה בר יצחק. רבה בר טוביה בר יצחק. רבה

ליקוטי	תפילה כב	תפילות	קרב	ליקוטי	תפילה כב	תפילות	קרב
לפניהם וּלְשִׁמְשֵׁם וּלְהַטְפֵּל בָּהֶם וּלְעֲשׂוֹת כָּל צְרָכֵיהֶם וּרְצוֹנָם, לְמַעַן אֲזַכֶּה עַל יְדֵי זֶה שְׂיִהְיֶה לִי אֵיזָה שְׂיִכּוֹת וְהַתְקַרְבוֹת לָהֶם. כִּי אַתָּה יְדַעַת גְּדֹל רַחוּמֵי מַצְדִּיקֵי אֲמַת, עַד שְׂאִין לִי שׁוּם שְׂיִכּוֹת וְהַתְקַרְבוֹת לָהֶם, עַד שְׂאִפְלוּ כַּשָּׂאֵנִי זוֹכָה לְשִׁמְעַת דְּבוּר הַקְּדוֹשׁ מֵהֶם, אֵינּוּ נִשְׁמַע לְאֲזֵנֵי עַצְמִי קוֹל הַדְּבוּר, כִּי אִם קוֹל הַבְּרָה, הַנֶּאֱחָז וּמִתְדַבֵּק בְּקוֹל דְּקֻשָּׁה עַל יְדֵי חֻטְאֵי וְעוֹנוֹתַי הַמְרִיבִים. וְגַם אֶפְלוּ קוֹל אֲנַחְתִּי וְזַעַקְתִּי בְּעַצְמֵי אֵינִי זוֹכָה לְשִׁמְעַת הַיָּטִב, כִּי אִם קוֹל הַבְּרָה.	שְׂבִדוֹר הַזֶּה, בְּכֻלָּם אֲזַכֶּה לְהֶאֱמִין כַּאֲמַת וּבְאֲמוּנָה שְׁלֵמָה בְּלִי שׁוּם בְּלִבּוֹל וְנִטְיָה כָּלֵל, חֵס וְשְׁלוֹם, וְלֹא יִהְיֶה לִי שׁוּם הַרְהוּר אַחֲרֵיהֶם כָּלֵל. וְאֲזַכֶּה עַל יְדֵי הָאֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה לְמִלַּאת הָאֵרֶת הַיָּדִים הַקְּדוּשִׁים, וְאֲזַכֶּה לְמִלַּאת יְדֵי הַיּוֹם לִי.	וּתְעוֹרֵר רַחֲמֵיךָ עָלֵינוּ. וְתִשְׁלַח לָנוּ מְנַהִיג אֲמִתִּי רוּעָה נֶאֱמָן, שְׂיִהְיֶה לוֹ כַּח לְקַרְבְּנוּ אֵלֶיךָ כַּאֲמַת. וְנוֹזֵחַ לְהַפְלֵל בְּשִׁבְעָה רוּעִים דְּקֻשָּׁה שֶׁהֵם כְּלָלִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה, כְּלָלִיּוֹת אֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁתָהּ. וְתִמְשִׁיךְ עָלֵינוּ וְתִשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ אֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה עַל יָדֶם. וְעֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וּלְמַעַן הַשְּׁבַעָה רוּעִים שֶׁהֵם אֲבָרָהּ יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִשֵּׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף דָּוִד, וְלְמַעַן כָּל הַצְּדִיקִים שֶׁהָיוּ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר עַד עַתָּה, וְלְמַעַן הַצְּדִיקִים אֲמִתִּים שְׂבִדוֹר הַזֶּה וְלְמַעַן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ. וְתִשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ מִמְּעוֹן קְדוּשָׁתְךָ וְיִתִּיב לָנוּ בְּטוֹבךָ הָאֲמַת. וְתַחַנְנוּ בְּחִסְדֵיךָ הַגְּדוֹלִים וְתִמְלֵא רַחֲמִים עָלֵינוּ בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים. וְתִשְׁיֵב פְּנֵיךָ אֵלֵינוּ, וְתִקְבַּע וְתִטַּע בְּלִבְנוּ אֲמוּנַתְךָ הַקְּדוּשָׁה בְּשְׁלֹמוֹת, שְׂנוּכָה לְהֶאֱמִין בְּךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וּבְצִדִיקֵיךָ הָאֲמִתִּים, הֵן בְּצִדִיקִים אֲמִתִּים שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצֵי הַמָּה, הֵן בְּצִדִיקֵי אֲמַת וּמוֹכִיחֵי אֲמַת וּכְשָׂרִים אֲמִתִּים	וְהוֹשִׁיעֵנו בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים, וְשַׁלַּח לָנוּ צְדִיקֵי אֲמַת מוֹכִיחֵי אֲמַת, שְׂיִהְיֶה לָהֶם כַּח וְחֻקְמָה לְעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבֵיהֶם שְׂבִשְׂמִים, שְׂיַעֲסְקוּ לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכָהּ הַרְאוּ. וְיִהְיוּ יוֹדְעִים אֵיךְ לְכַל אֶחָד וְאֶחָד אֶת גְּדֹל עַצְמֵם הַפָּגַם שֶׁל כָּל חֵטָא וְעוֹן, בְּאִפְסֵי שְׂנוּבֵי מֵהֶם. וְיַחֲזִירוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. וְיִהְיוּ יְכוֹלִים לְרַצּוֹת אוֹתְךָ וּלְפַתּוֹתְךָ בְּעֵתְךָ, וּלְהַקְטִין לְפָנֶיךָ מְאֹד כָּל חֻטְאֵינוּ וְעוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, עַד שְׁתִּמְלֵא רַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְתִסְלַח לְכָל עוֹנוֹתֵינוּ וְתִמְחַל לְכָל פְּשָׁעֵינוּ וְחֻטְאֵנוּ, שֶׁחֻטְאֵנוּ וְשָׁעוּנוּ וְשָׁפְשָׁעֵנוּ לְפָנֶיךָ בְּכֻלָּל וּבִפְרָט, בְּדוֹר הַזֶּה וּבְדוֹרוֹת הַקְּדוּמִים, בְּגִלְגוּל זֶה וּבְגִלְגוּל אַחֵר - עַל כָּלֵם תִּמְחַל וְתִסְלַח אֵלֹהֵי סְלִיחוֹת. וְתִשְׁיֵב פְּנֵיךָ אֵלֵינוּ, וְתִרְחַם עָלֵינוּ תְּמִיד, וְתִכְנֶנֶה עִירְךָ יְרוּשָׁלַיִם קְרִיָה נְאֻמָּה בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ. וְתִשָּׂם שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. וְנוֹזֵחַ בְּרַחֲמֵיךָ עַל יְדֵי צְדִיקֵיךָ הָאֲמִתִּים לְתַקֵּן בְּשְׁלֵמוֹת שְׁנֵי הַחוֹתְמוֹת דְּקֻשָּׁה; חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, חוֹתֵם הַיָּדִין וְחוֹתֵם הַרְגִּלִין. וְתִמְתִּיק וְתִכְטֵל כָּל מִינֵי דֵינִים מְעָלֵינוּ וּמַעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם.	וְתַעֲזֹר לָנוּ בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים לְהַתְפַּלֵּל בְּכוּנָה גְּדוּלָה תְּמִיד, וּבִפְרָט בְּרִיחַ הַאֵיתָנִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים תְּמִיד.			

קטו	תפילות	תפילה כב	ליקוטי	קיד	תפילות	תפילה כב	ליקוטי

והושענא רבא עזרנו להתפלל אז בכת גדול ובכונה גדולה ועצומה. ותזמין לנו ברחמיך בראש השנה ויום שפור מתפללים ותוקעים הגונים וכשרים, שיהיה להם פח לרצותך ולפתותך ולעורר רחמיך. ותעזרנו לשמע קול שופר בראש השנה בכונה שלמה כראוי. ונזכה לקיים מצות שמיעת קול שופר בשלמות עם כל פרטיה ורקדוקיה וכונותיה ותרנג"ג מצות התלוים בה ובלב טוב ובשמחה גדולה, ונזכה לשמע קול השופר בעצמו ולא שום קול הברה. ויכנס קול השופר הקדוש בלבנו היטב וימשך עלינו קדשה גדולה על ידי כל הקולות הקדושים של השופר. ויתגבר ויתחזק קול השופר הקדוש בראש השנה "הן יתן בקולו קול עז". ויפל עלינו פחד וחרדה ואימה ויראה ובושה גדולה ועצומה מפניך על ידי קול השופר. כמו שכתוב: "אם תקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". וקול השופר יהיה הולך וחזק מאד, עד שיכניע וישבר ויכטל כל מיני עזות דסטרא אחרא, הן עזות הגוף הן עזות של העיני פנים שפדור. ונזכה לשמע כל הקולות הקדושים של השופר הקדוש בשלמות, הן קול תקיעה, הן קול שברים, הן קול תרועה. ונשמע היטב ונקבל בלבנו קדשת כל הקולות הללו, עד שיהיה נשבר עזות גופנו על ידי זה ויתעורר לבנו בתשובה שלמה

לפניך. ונזכה להיות "שמחים וטובי לב" בראש השנה בכל היום פלו, עד שנתעורר בככיה גדולה מתוך השמחה העצומה בשמך הגדול, ויקים פנו מקרא שכתוב: "ב'שמך יגילון כל היום, ובצדקתך ירומו. כי תפארת עזמו אתה ובכרונך תרום קרננו". רבוננו של עולם, אתה ידעת שכל קדשתנו תלויה בימי ראש השנה הקדושים שהוא התחלת השנה, יום ראשון בשנה, זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, אשר משם נמשך הקדשה על כל השנה פלה. חוס וחמל עלינו, ועזרנו וזכנו לקבל ראש השנה בקדשה גדולה ובשמחה גדולה, ותעזרנו שנזכה לטהר ולקדש מחשבתנו מאד בראש השנה בקדשה ובטהרה גדולה ועצומה מאד באמת כראוי בראש השנה, כאשר אתה ידעת איך צריכים להזהר לשמר את המחשבה בקדשה בראש השנה. ונזכה בזכות וכת צדיקי אמת שיהיה נשלם על דינו כל התקונים והיחודים והקדשות שצריכים לתקן וליחד למעלה בראש השנה ויום הכפורים, ולהמשיך קדשה עלינו ועל כל עמך בית ישראל מראש השנה על כל השנה פלה. "מרשית השנה ועד אחרית שנה". כי אתה ידעת כי בגלותנו המר הזה, בעוקבא דמשיחא, אין לנו שום פח והתחזקות דקדשה

כי אם על ידי ראש השנה הקדוש אשר נתת לנו ברחמיך מתנה טובה ויקרה. ואנחנו בענינו אין לנו שום שכל ודעת איך ובאיזה אופן להמשיך עלינו קדשת ראש השנה כראוי. אתה ידעת את לבבנו, קומה בעזרתנו בעת צרה הזאת באחרית הימים, ועזרנו והושיענו. וחמל נא עלינו, אדוננו אלהינו, אבינו מלפני צורנו וגואלנו, ורחם עלינו בזכות צדיקי אמת שפדור הזה, ובזכות צדיקי אמת הקדושים אשר בארץ הקמה, אשר אנו וכל עמך בית ישראל הולכים וסובבים, ומשפתחים על קבריהם וציון שלהם בכל ערב ראש השנה, ופורשים פנינו לפניך ומתפללים ומתחננים אליך בקינה בכריעה בהשתחויה בלב נשבר ונדבא. חוסה עלינו ברחמיך הרבים, ותעורר לב נשמת כל הצדיקים אמתיים אשר נשמתם בגבחי מרומים ברים המעלות בעולמות העליונים הקדושים. שכל נשמות הצדיקים הקדושים האמתיים ירדו למטה בראש השנה ויהיו עמנו בקרב עמך ישראל. ויעזרו אותנו להתפלל ולהתחנן בראש השנה, ולהכניע ולגרש השטן בראש השנה, ולשבר ולכטל כל מיני עזות דסטרא אחרא מעלינו ומעל כל עמך בית ישראל על ידי התפלות והתקיעות של ראש השנה הקדוש, עד שנזכה להמשיך עלינו ועל כל עמך בית ישראל קדשה

וטהרה מראש השנה על כל השנה פלה. ונזכה לתקן שני החותמות דקדשה חותם בתוך חותם בירח האיתנים, בראש השנה ויום הכפורים וסכות והושענא רבא ושמיני עצרת. ויעלו קולינו לפניך לרצון, ונזכה לשמחה דקדשה בשלמות תמיד. ותכתב ותחתם אותנו ואת כל עמך בית ישראל לחיים טובים וארוכים ולשלום, חיים של יראת שמים, חיים אמתיים, חיים שנזכה בהם לחיי עולם, לחיים נצחיים. רבוננו של עולם, אתה ידעת את לבבנו, כי צרכינו מרבים להאמר עד אשר לא יספיקו כל ימינו לפטרם. אבל אתה ידעת את כל אשר עם לבבנו, עשה עמנו למען שמך וילמען כל הצדיקים אמתיים וחמל עלינו ומלא משאלותינו לטובה ברחמים, הן מה שהזכרנו לפניך, הן מה ששקצרה ידינו ולשונונו להזכיר לפניך. ועשה מה שתעשה, באפן שנזכה כלנו לשוב אליך באמת ובלב שלם בתשובה שלמה כרצונך הטוב, ולא נסור מרצונך זמין ושמאל כל ימינו לעולם, ונזכה לילך ולעלות מהרה מדרגא לדרגא וממעלה למעלה בקדשה גדולה, עד שנזכה בחיינו להפגל בד באמת באור האין סוף כרצונך וכרצון צדיקיך האמתיים, עד שנזכה לתורת יי ולתפלת יי באמת. ולא נבוש בעולם הזה ולא נבלם לעולם הבא. "יי עז

ליקוטי	תפילה כג	תפילות	קטז	ליקוטי	תפילה כג	תפילות	קיו
לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום". יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך.	תפילה כג	מוסד על תורה כ"ג בליקוטי מוהרי"ן	בעזרתנו והושיענו למען חסדך. שנוזה לקדש ולטהר עצמנו בקדשת הברית בתכלית השלמות באמת כרצונך הטוב, ותגן עלינו ותעזרנו שנהיה נשמרים מפל דבר רע. שלא נהרהר ביום שום הרהור בעולם, ולא נבא לידי טמאה בלילה. ומצילנו ברחמיך הרבים מכל מיני פגם הברית שבעולם, ונעשה למענך ולא למעננו, עשה למען כל הצדיקים והחסידים האמתיים הקדושים והטהורים, אשר התגברו על יצריהם למען כבודך ועמדו בגסיונות גדולות ונוראות, וכפו את יצרם וקדשו את שמך, עד שזכו לקדשת הברית בתכלית השלמות כרצונך. ולמענם ולמען אבותינו אברהם יצחק ויעקב עשה, וחוסה עלינו ועזרנו והושיענו וקדשנו וטהרנו בקדשתך העליונה. באפן שנוזה גם כן לשמירת הברית באמת כרצונך הטוב.	איזה מהן אבקש קדם, על התדשות או על הישנות, על הנגלות או על הנסתרות על הפלל או על הפרט, על הגדולות או על הקטנות. כי גם הפגמים הקטנים שבקטנים בערכי, הם פגמים עצומים ונוראים, לפי עצם גדלתך ורוממותך.	רבוננו של עולם פתח פיה לאלם פמוני, למרחק פמוני, לנרדף פמוני. עזרני לפרש את לבבי המר לפניך, פי נפשי מרה לי מאד מאד עד אשר איני יודע איך אני יכול לחיות ולהתקיים אפלו שעה אחת מעצם מרירות לפי, פי פגמתי בהברית קדש במקור החיים.	רבוננו של עולם אתה ידעת. פי כל ימינו וישנותינו לא נספיקו להתודות ולהתחנן ולעשות תקונים לתקן אפלו פגם מחשבה והרהור אחד. פי אתה לבד ידעת עד היכן עד היכן מגיע פגם הרהור חס ושלום. מפל שפן וכל שפן פגם טפת קרי אחת לבטלה חס ושלום מי יוכל לתקן זאת. מי יוכל לעשות תקונים על זה, ולרצות ולפגם אותך על זה אשר על ידי זה הארכנו את הגלות, ועדין לא שבנו לארצנו. ועתה מה אומר ומה אדבר. ובאיזה לשון ובאיזה דבורים ובאיזה אפן אתחיל להתודות לפניך יי אלהי ואלהי אבותי. ואיך אקבל דבורים קדושים וטהורים לפרש שיחתי לפניך. "נאלמתי דומיה החשייתי	מטוב וכאבי נעפר. נאלמתי לא אפתח פי כי אתה עשית". פי השחרו פנינו מפני חטאתינו. ונחשכו עינינו מפני עונותינו. עד אשר בעונותי הרבים, מתגבר עלי העצבות והמרה שחורה בכל עת, ואין לי שום שמחה אמיתית אפלו בעת שאני זוכה לעשות איזה דבר שבקדשה בעבודתך וביראתך ובתורתך, ואני רחוק משמחה אמיתית בתכלית הרחוק. פי פגמתי באור פני מלך חיים, פגמתי בכל מיני שמחה קדשה, פגמתי באפני נהירין עד אשר על ידי עונותי הרבים מתעוררים בכל עת האפנין חשוכין עלינו חס ושלום, שהם עצבות ומרה שחורה, שהמה היו בעוכרינו. והמה הם רב עקר המניעות והבטולים מעבודתך באמת, ועל ידם פאו לנו כל הפגמים וכל המכשולות וכל החטאים שחטאנו ושעונו ושפשענו נגדך. פאשר אתה ידעת יי אלהינו, וכאשר גלית לנו על ידי חקמיך האמתיים שעקר כל העונות, ובפרט פגם הברית כאין על ידי עצבות ומרה שחורה חס ושלום. ועתה אבי שבשמים אל חי וקיים מאין אבקש עזר ותרופה למפתי האנושות מאד. "אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי". מאין אבקש הצלה ומנוס. מאחר שכל אחד תלוי בחברו, שמחה ושמירת הברית, ומאחר שלא זכיתי עדין לשמירת הברית בשלמות באמת פראוי, מהיכן אקבל שמחה. ומאחר שאני רחוק

ליקוטי תפילה כג תפילות קיה ליקוטי תפילה כג תפילות קיה ליקוטי תפילה כג תפילות קיה

משמחה וקדושה, אם כן איפוא מהיכן אקבל כח וגבורה לזכות לשמירת הברית.

על כן אצק ואשוע בקול מר אצק אליך. בקול צעקה בקול אנוחה בקול דמעה אתחנן לפניך. בכל מיני תחנונים אני מפיל תחנוני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי. בכל מיני בקשות אני מבקש לפני כסא כבודך, בכל מיני קולות אני קורא אליך, חוס וחמל עלי, חוס ורחם עלי, חוס וחנני, חנני ופדני, פודה ומציל הצילני, גואל חזק למענך פדני, שומע אנות אביונים שומע צעקתי ואנחתי, מרא דעלמא בלא, אל תתן לשחת נפשי, כי "מה בצע בדימי ברחמי אל שחת, היודך עפר הנגיד אמתך. הצילני מטיט ואל אטבעה אצלה משונאי וממעמקי מים". כי אין שום לשון בעולם שאוכל לפרש שיחתי על ידו. כי צרות נפשי גדלו ושבנו יותר ממטבע ביון מצולה ואין מעמד יותר מיורך בעמקי מים. ואם כל לשונות באלו דברו המשוררים דוד המלך ושאר צדיקים אמתיים על עצמם, על פגם קל אחד שהוא פגם קל שבקלים דק מן הדק, שאין פגם כזה נתפס בדעתנו כלל, אנכי מה אענה אבתריהו. אנכי מה אומר ומה אדבר. והלאו הייתי זוכה על כל פנים לדבר דבורים הקדושים בלב נשבר באמת, כמו שיצאו דבריהם מפייהם באמת

לאמתו, אף-על-פי שבאמת לא פגמו כלל. ואנכי פגמתי באמת הרבה מאד בלי שעור וערך, על כן אין לי שום תקנה ומבטח ומשען כי אם על זכות צדיקי אמת, צדיקי יסודי עולם אשר עליהם כל בית ישראל נשען, אשר עצם קדשתם וזכותם מספקת להרים ולהגביה ולקרב אפלו אותי אליך. ועל כחם הגדול לכד נשענתי, ועל תקפם וחזקם אני נסמך, אפלו בגלות הגדול והמר הזה. ועליהם תמכתי יתודתי לקרא אליך ולצעק אליך ממקום שאני שם. ובאתי לפניך לשטח את כפי אליך, ולהרים עיני למעון קדשך, ולהסתפל ולנחל להמון חסדיך. שתחס ותרחם עלי ותעלה אותי מטיט הון, ממצולות גם, מפל המקומות והענינים שירדתי לתוכם על ידי מעשי הרעים ומחשבותי המגנות. מתהו ובהו וחשך ותהום תעלה נפשי, ומפל מיני טמאות תטהרני. ומפל מיני קלפות וסטרין אתרנין תפדני ותצילני ברחמיך הרבים. ובכל מיני קדשות תקדשני. ובכל מיני ישועות והצלות תושיעני ותצילני. ותהיה עמי תמיד, ותעזרני שאקשר עצמי בקשר אמין וחזק אליך באמת.

ואקשר יחד כל רמ"ח אברי ושס"ה גידי ונפשי ורוחי ונשמת, בקשר אמין וחזק שיהיו כלם מקשרים יחד ואחוזים ודבוקים במחשבה קדושה

אחת לעבודתך וליראתך באמת, באפן שאזכה להיות סור מרע באמת. שאזכה להציל מפל מיני חטאים ועונות ופשעים. ומפל מיני הרהורים ומחשבות רעות ומפל מיני בלבולים ומפל מיני פגם הברית חס ושלום, ומפל מיני פגמים שבעולם. ותמחל ותסלח לי על כל חטאי ועונותי ופשעי שחטאתי ושעויתי ופשעתי לפניך מנעורי עד היום הזה. ותתקן כל הפגמים שפגמתי עד הנה. ומעתה תעזרני ותפני להיות קדוש וטהור באמת כרצונך הטוב. ותפני לקדש עצמי במתן לי, ואזכה לפרישות בקדושה גדולה באמת כרצונך הטוב. עד שאזכה חיש קל מהרה לקדשת הברית באמת. ותשפיע עלי ממעון קדשך שמחה וחדנה תמיד, ואזכה להיות בשמחה תמיד. "שוש אשיש ביי תגל נפשי באלהי". ואזכה לגיל ולשמח בישועתך תמיד. ותאיר עלי באור פניך. ותפני לפני מאירות. לאנפין נהירין. לפני של שמחה דקדושה, לאור פני מלך חיים. משמח נפשות עגומים, שלח עלי שמחה ממעונך ושמח נפשי האמללה והעלובה מאד. "שמח נפש עבדך כי אליך יי נפשי אשא. תודיעני אורח חיים, שובע שמחות את פניך, נעימות בימיך נצח".

וזכנו אבינו אב הרחמן, יי אלהים אמת, והיה בעזרנו שזוכה ברחמיך

העצומים לאמת ואמונה. חוסה עלי ברחמיך הרבים והצל אותי מפל מיני כפירות ומפל מיני פגם אמונה, שלא יעלה בלבי שום הרעה ושום קשיא ושום עקמימיות שבלב עליך ותברך, ועל הנגותיך, ועל האמתיים, ועל פשרי הדור האמתיים, ועל כל ספרי תורתך הקדושים והטהורים, ועל כל הדברים שבקדושה. רק אזכה להאמין בך ובצדיקיך האמתיים, ובקדושה ובקבליות עמך ישראל הקדוש, באמונה שלמה באמת בלי שום בלבול ונטיה כלל. ולא יעלה על דעתי שום הרעה עליהם כלל. ואזכה לעבד אותך תמיד באמת ובאמונה שלמה, עד שאזכה שיתגלה לי השגת אלהותך וידיעת רוממותך ותברך. ואזכה לחזות באור פני יי, לחזות פנעם יי ולבקר בהיכלו". ויקים בי מקרא שכתוב: "וימפשי אהיה אלוה", שאזכה לחזות אלהותך ולהשיג גדלתך ותברך, ולהפיר אותך בעולם הזה ובעולם הבא באמת ובאמונה שלמה כרצונך הטוב.

ובכן תעזרנו ברחמיך הרבים וחסדיך העצומים, ותפנו לשבר תאות מומן מאתנו. שלא יהיה לי שום תאוה ושום חמדה ושום השתוקקות לממון. ונזכה להיות שזנא בצע לשנא את הממון בתכלית השנאה. ותעזרנו בעת שאנו מכרחים לעסק באיזה עסק

ליקוטי

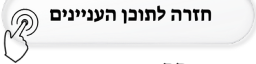
תפילה כג

תפילות

קב

ומשא ומתן, שנוזה לעשות המשא ומתן באמונה שלמה. ויגמיר דברינו תמיד, ולא נחליף ולא נשנה דבורנו לעולם אפלו בשביל הון רב. וכל הון דעלמא לא יוכל להטות לבבנו חס ושלום מן האמת והאמונה, לשנות או להחליף איזה דבור מדברינו חס ושלום. וככל היוצא מפינו בשעת המשא ומתן פן נעשה וינקים תמיד בלי שום שנוי בעולם. ותצילני ברחמיך הרבים שלא אהיה נבהל להון ולא אטריד את דעתי לרדף אחר הפונסה חס ושלום ביגיעות גדולות ובטרחות עצומות חס ושלום. רק תשפיע עלי ברחמיך, ותטע ותקבע בלבי אמונה ובטחון שלם באמת. ואהיה בוטח פני לך, ואדע ואאמין באמת, כי לא ממוצא וממערב וממדר הרים. כי לא בכוח יגבור איש. ואין יכלת כלל בכחי ועצם ידי לעשות חיל ועשירות כלל, רק הכל מאתך לך. "והעשר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל". ואאמין באמת ובאמונה שלמה שאתה יכל להזמין לי פרנסתי בשלמות בספה קלה. בלי שום יגיעות וטרחות וטרודות כלל. ולא אכלכל את מחשבתי בשביל טרדת הפונסה כלל, רק אזהר להיות חזק במדת האמונה והבטחון בך ותברך תמיד.

רבנו של עולם חס וחסנו, והיה בעזרי, ומלטני והצילני מתאוות ממון

ליקוטי

תפילה כג

תפילות

קבא

קלני מזרועי, על אלו הנופלים לעבודה זרה זאת של תאוות ממון חס ושלום. אשר שם תחובים כל העבודות זרות.

שומע תפלה שומע אנתה שומע צעקה, שמע קולנו ברחמים, מעמקי עמקים, אשר אנו מתאנחים וצועקים אליך שתעזרנו ותצילנו ברחמיך הרבים מתאוות ממון. "וי שמעה בקולי תהינה אזניך קשבות לקול תחנוני", שתעלה ותקים אותי להיות חזק ואמין לעמד על מעמד האמונה והבטחון להאמין בך באמת ובאמונה שלמה, עד שאזהר לשבר תאוות ממון לגמרי. ולא אטריד את דעתי כלל בפונסתי ולא אסמך על שום ספה ועל שום עסק כלל. רק אשים בטחוני עליך, ואסמך ואתחזק בבטחון בהשם יתברך לך. ואתה תרחם עלי, ותשפיע עלי בטובך הגדול שפע טובה וברכה ממקור ושרש ההשפעות שבקדשה. ותזמין לי פרנסתי קדם שאצטרך לה בספה קלה בלי שום יגיעה ועצבות כלל, ואזהר לשפע עשירות דקדשה להיות שמה בחלקי תמיד. ואל תצריכני לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם. ותצילני ברחמיך שלא אהיה בעל חוב כלל לעולם, ולא אצטרך ללוות מאחרים כלל. ולא ארדף אחר מותרות חס ושלום, ללות מאחרים חס ושלום. בשביל להנהיג משא ומתן גדול. רק

תרחם עלי ותשפיע עלי ברחמיך ותזמין לי פרנסתי בספה קלה בלי שום הלואה מאחרים כלל. ותשלח ברכה והצלחה והרוחה בכל מעשי ידי. ותזכני להיות ממעט בעסק, רק לעסק בתורה ועבודת יי באמת כל ימי חיי, אני וזרעי וזרע זרעי וכל עמך בית ישראל מעתה ועד עולם.

ותננו ברחמיך הרבים. ונכנו לקיים מצות מזוזה בשלמות הראוי פרצונך הטוב. עם כל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותרניג מצות התלוים בה וכלב טוב ובשמחה גדולה. ותעזרנו ותשמרנו ותגן בעדנו על ידי מצות מזוזה הקדושה שנוזה על ידי זה לשבר לגמרי תאוות וחמדת הממון, שלא יהיה לנו שום חמדה ותאוה לשום ממון ולשום חפץ של העולם הזה. מכל שכן וכל שכן שלא יעלה על דעתנו שום חמדה חס ושלום לממון וחפצי חברנו. ולא נחמוד ולא נתאהב בית רענו. שדהו עבדו ואמתו שורו וחמורו וכל אשר לרענו. ונזהר לעשות תשובה שלמה באמת על כל המחשבות והחמדות שהיה בלבנו עד עתה לממון וחפצי חברנו. ונזהר לתקן באמת כל הפגמים שפגמנו על ידי העון הגדול הזה של לא תחמד. ומעתה נזהר לשבר ולבטל כל אלו המחשבות והחמדות והתאוות של ממון וחפצים ולא יעלו עוד בלבנו כלל. ונזהר לאמת ואמונה בשלמות.

ליקוטי תפילה כג תפילות קבג
 ליקוטי תפילות קכב תפילות קכג

וברחמיך הרבים תקדש אתנו בקדשת מצות מזוזה הקדושה והנוראה, ועל ידיה תשמר צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם. ותמשיך עלינו קדשה וטהרה שנופה לקדשת הברית ולשכירת תאות ממון באמת. ונזכה לחיים טובים וארוכים ולששון ושמחה על ידי המזוזה הקדושה אשר זפית אותנו ברחמיך. ותברך את כל מעשי דינו, ותשמר אותנו ואת נפשנו ואת ממוגנו דקדשה ואת כל חפצינו אשר אתה משפיע לנו ברחמיך בכל עת. ותשמר ותציל אותם מפל מיני הזק שבעולם, ותצילנו מגנבות ואבדות ומפל מיני הפסד שבעולם, פי אל שומרנו ומצילנו אתה. וקומה בעזרתנו, והצל אותנו מפל מיני שונאים ומחלקת בגשמיית וברוחנית. ותבטל ברחמיך הרבים את כל מיני מחלקת מן העולם. ותשים שלום בין עמך ישראל לעולם. ותגלה האמת בעולם. ותציל אותנו ואת כל חברתנו ואת כל עמך בית ישראל החפצים לעבודך באמת, שלא יהיה כח לשום חולקים ומתנגדים אל נקדת האמת להפיל אותנו חס ושלום.

אתנו חס ושלום מעבודתך באמת, כאשר אתה לכד ידעת. ולפי גדל חלישותנו על ידי עונותינו הרבים אין לנו שום כח לעמד בנגדם בגשמיית וברוחנית פי רבים קמים עלינו, רבים מאד. גדולים בתורה גדולים בעשר. גדולים במעשים טובים הרבה יותר מאתנו, ואיך יכלו חלושי כח כמונו לעמד בפניהם. ומאין נבקש עז להצל מהם, פי כבר הפילו אותנו הרבה על ידי מחלקתם, כאשר לפניך נגלה הכל. ועתה מה אעשה אבי שבשמים, פי באמת אני יודע בנפשי שאיני פדאי וראוי להתקרב אליך באמת, פי פגמתי בנגדך הרבה מאד ומחמת זה הם נתעוררים עלי להלשין ולקטרג חס ושלום. אבל לפניך נגלה תעלות לבי, פי אף-על-פי-כן אני חפץ ומתגעגע לשוב אליך באמת. ואם אמנם פגמתי בכבודך, אתה חנון המרבה לסלח. אבל מה חטאתי בנגדם, ומה פגמתי בכבודם. לא נשיתי ולא נשו בי, ומדוע הם חולקים על חלושי כח נכאי לבב כמונו. "פי אתה אשר הפית רדפו, ואל מכאוב חלליך יספרו."

רבנו של עולם. דרךך אלהינו, לבקש את הנורפים, ולרחם על החלופים והעצפים. חוס וחמל עלינו, חוס ורחם עלינו. יהמו מעיד וחינותיך עלינו. פי נשארנו תומים ואין אב ואין מי יקום בעדנו. ואין לנו

על מי להשען פי אם על אבינו שבשמים, ועל זכות וכח הצדיקי אמת, שזכו לשלמות הברית בתכלית השלמות המעלה בתכלית הקדשה כרצונך הטוב. ולמענך ולמענכם עשה ולא לנו, ותעורר את הצדיקי אמת שימליצו טוב בעדנו, והם ילחמו לפנינו, וימשיכו אור קדשת פניהם הקדושים אלינו. ותגרש מפניהם ומפנינו כל מיני שונאים ומתנגדים אל האמת. ותכניעם ותשפילם עד עפר ותתן בלביהם שישוכו אל האמת, ותגלה להם האמת בכל מקום שהם, באפן שיזכו גם כן לידע ממעלת וגדלת קדשת הצדיקים האמתיים, ולהתדבק ולהתקרב לזרביהם, ולהתאבק בעפר רגליהם ולשחות בצמא את דבריהם, ולעסק בספריהם הקדושים שהניחו אחריהם ברכה פל הצדיקים האמתיים למען נזכה פלנו לשוב אליך באמת ובלב שלם, כרצונך הטוב. חוס וחננו ורחם עלינו והושיענו, ומלא משאלותינו ברחמים. והסר מעלינו אויב דבר וחרב ורעב ויגון. והסר שטן מלפנינו ומאחרינו.

ועזרנו שנופה לפור ממון בשביל עשית פל מצוה ומצוה. ולא יהיה שום ממון חשוב אצלנו נגד שום מצוה. ונזכה להוציא ממון הרבה בשביל פל מצוה ומצוה ובשביל פל דבר ודבר שהוא רצונך הטוב באמת

ולא נרגיש בלבנו פלל הפסד הממון בשביל שום מצוה ודבר שבקדשה שבעולם. ונקנה אותם פדמים יקרים ונפזר עליהם ממון הרבה בשמחה וחדוה גדולה ונזכה לקיים מצותיך ורצונך תמיד בגוף ונפש וממון. ונזכה לאמת ואמונה שלמה ולפנים דקדשה לאנפין נהירין לפנינו של שמחה, ויקים בנו ויזרענו מקרא שפתוב: "זה דור דרשיו מבקשי פניך יעלב סלה". ונזכה למדת הבטחון בשלמות באמת כרצונך הטוב כמו שפתוב: "בטחו בני עדי עד פי ביה יי צור עולמים".

רחם עלינו ברחמיך הרבים. ועזרנו שנופה להגיע לכל מה שבקשנו מלפניך, שנופה אני ורעי וכל עמך בית ישראל לקדשת הברית באמת. ולשבר תאות ממון לגמרי. ולהרחיק ולבטל ממנו כל מיני עצבות ומרה שחורה. ותסיר ממנו יגון ואנחה. ותכנו כלנו להיות בשמחה תמיד ותבטל כל מיני מחלקת מן העולם. ויקים מקרא שפתוב: "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך". ונזכה כלנו להיות בכלל צדיקים אמתיים שומרי הברית באמת, כמו שפתוב: "ועמך פלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר". ותמשיך עלינו ועל זרענו ועל פל עמך בית ישראל שפע טובה וברכה וחיים ושלום וששון ושמחה, גילה רנה דיצה וחדוה מעתה ועד

קכה	תפילה כד	ליקוטי	קכד	תפילה כד	ליקוטי
	תפילות		תפילות		

עולם. "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. שמחו בני וגילו צדיקים והריניו כל ישרי לב". אמן נצח סלה ועד.

תפילה כד

מוסד ע"י תורה כ"ד בליקוטי מוהר"ן

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו. ומה יפה ירושתנו. אשרינו שזכינו ברחמיך הרבים וחסדיך היקרים לקבל תורתך הקדושה. ולקיים מצותיך היקרות "הנחמדים מזהב ומפז רב". ובכן פאתי לשחר פניך יי אלהי ואלהי אבותי. שתחננו ברחמיך הרבים וחסדיך הגדולים, ותזכנו שנעשה כל המצות בשמחה גדולה ועצומה מאד. פאשר ראוי לשמח ולשוש ולגיל בך יי אלהינו. בכל עת שאנו זוכים לקיים ולעשות איזה מצוה, אשר כל מצוה ומצוה היא אחדותך, ואנו זוכים להתדבק בך ולהפיל בך יי אלהינו על ידי עשיית כל מצוה ומצוה. מה רב טובך אשר עשית עמי אשר זפיתני להיות מזרע ישראל ולא עשני גוי. ואתה מקיים מעפר דל, מאשפות תרים אביזן כמוני. ואתה מזכה אותי בכל יום ובכל עת לעשות מצות היקרות והחביבות. עזרנו ברחמיך הרבים שימשך עלינו שמחה גדולה ממי שהשמחה במעונו, שנזכה לשמח מאד באמת בעת שאנו זוכים לעשות מצוה, עד שנזכה תמיד לעשות מצוות

רבות בכל יום ויום בשמחה גדולה וחדונה רבה ועצומה מאד.

ותגן עלינו ברחמיך הרבים וחסדיך העצומים, ותשמרני ותצילני מעצבות ומרה שחורה, שלא יעלה ולא יבא ולא יגיע ללבי שום עצבות ומרה שחורה כלל. והסר ממני גגון ואנחה ברחמיך הרבים, ותהיה בעזרי ותושיעני ותזכני לפרש שיחתי לפניך בכל יום ויום. ואת כל אשר עם לבבי אשיחה לפניך, ואזכה להתודות בכל יום על כל חטאתי ועונותי ופשעי שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך. ולשוב עליהם באמת בכל לב ונפש בתשובה שלמה. ולבקש ולהתחנן מלפניך מחילה וסליחה וכפרה בלב נשבר ונדכה באמת פרצונך הטוב, ולקבל עלי קבלה חזקה ויכוונה באמת שלא אחטא עוד, ולא אשוב לאולתי. "אם און פעלתי לא אוסר". ואתה תעורר חסדיך ותמלא עלי רחמים. ותמהל ותסלה לי על כל חטאי ועונותי ופשעי. ותסיר העצבות והדאגות והמרה שחורה ממני. ותעזרני לבוא אחר כך לשמחה גדולה ועצומה באמת, באפן שאזכה להיות בשמחה גדולה תמיד, ובפרט בשעת עסק התורה והתפלה. ובשעת עשיית כל מצוה ומצוה אזכה שלא יעלה על לבי שום עצבות ודאגה משום חטא ועון, מכל שפן שלא יעלה על לבי שום דאגה ועצבות מעסקי פרנסה

ועניני עולם הזה חס ושלום. רק אסלק אז מדעתי ואשפח אז לגמרי כל מה שעבר עלי עד אותה השעה שאני זוכה לעסק בתורתך ולעשות איזה מצוה. ואזכה להמשיך עלי שמחה שלמה בשעת עשיית כל מצוה. "שוש אישי בני, תגל נפשי באלהי". עד שאזכה לעשות כל מצוה ומצוה וכל דבר שהוא רצונך, בשמחה שלמה וחדונה רבה באמת פרצונך הטוב. עד שאזכה על ידי עשיית המצות בשמחה. לברר ולהעלות כל ניצוצות הקדשה שנפלו בין הקלפות על ידי על ידי עונותי ופשעי המרבים שחטאתי לפניך בין בגלגול זה בין בגלגול אחר, לברר כלם על ידי שמחת המצוה בסוד אחד עשר סממני הקטרת. ונזכה להוציא כל החיות מן הקלפות עד שיתבטלו כלם לגמרי, ויהיו כאין וכאפס. ונזכה להעלות כל ניצוצות הקדשה לשרשם, להשלים על ידם קומת השכינה. ותרחם עלינו, ותהיה בעזרנו, שנזכה להעלות השכינה מהגלות על ידי עשיית המצות בשמחה גדולה. ויתגלה מלכותך על כל באי עולם. ויקבלו כלם את עול מלכותך, ותמלך עליהם מהרה לעולם ועד.

ובכן תרחם עלינו, אבינו מלפנו, ותמשיך עלינו קדשה וטהרה. ותתן פת וגבורה בכל מצוה ומצוה שאנו זוכין לעשות שתתעורר המצוה ותלך

בכל העולמות כלם. ותעורר את כלם לעבודתך וליראתך, עד שיתעוררו כל העולמות כלם וכל אשר בהם לעבודתך באמת, דומם צומח חי מדבר, אש רוח מים עפר, מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר בקרי, משלשול קטן שבים עד קרני ראמים, מלכי ארץ וכל לאמים שרים וכל שופטי ארץ, גדולים וקטנים, בנים ובנות, זקנים ונערים, "הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם" השמים ושמי השמים וכל צבאם, עולם העשיה והיציירה והבריאה והאצילות וכל אשר בהם, שפלים גלגלים מלאכים זיקים חשמלים שרפים ואופנים וחסות הקדש, מן תכלית נקדת המרפז של עולם העשיה, עד ראשית נקדת הבריאה שהוא תחלת האצילות. בכלם תלך המצוה שאנו זוכין לעשות בכל עת, ותעורר ותקיץ כלם לעבודתך באמת. וישובו כל העולמות וכל אשר בהם אליך באמת. ועל ידי זה יתעורר ברכה בכל העולמות כלם. ותקום מקרא שכתוב: "פותח את ידיו ומשביע לכל חי רצון". ותשפיע ברחמיך הרבים. ותמשיך שפע טובה וברכה בכל העולמות כלם. וימנך תסעדני, ותסיעני מן השמים ותמן בלבי שאכונ את לבי ודעתי ורצוני להמשיך עלי ברכת שכל מאתך, שתשפיע עלי קדשתך ותחנני מאתך דעה בינה

תקון הכפלי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הריני מקושר עצמי בפאמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שפדורנו ולכל הצדיקים האמתיים שוכני עפר קדושים אשר בארץ המה ויפטר לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פינא זכותו תפן עלינו, אמן.

והריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדהילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל: לכו נרננה ליהוה. נריעה לצור ישענו: ונקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו: כי אל גדול יהוה. ומלך גדול על-כל-אלהים:

מז * מכתם לדוד שמרני אל כיי- חסיתי בך: * אמרת ליהוה אדוני אתה טובתי בל-עליך: * לקדושים אשר-בארץ המה ואדירי בל-חפצי- כם: * ירבו עצבותם אחר מהרו בל- אסוף נספיהם מדם ובל-אשא את- שמותם על-שפתי: * יהוה מנת-חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי: * חבלים נפלו-לי בנעמים אף-נחלת שפרה עלי: * אברך את-יהוה אשר יעצני אף-לילות פרוני כליותי: * שויתי יהוה לנגדי תמיד פי מימיני בל- אמוט: * לכן שמח לפי ויגל בבודי אף-בשרי ישפן לכטח: * כי לא- תעזב נפשי לשאול לא-תתן חסדך חסידך לראות שחת: * תודיעני ארח חיים שבע שמחות את-פניך נעמות בימיך נצח:

כב * לדוד משפיל אשרי נשוי-פשע פסוי חטאה: * אשרי-אדם לא

יחשב יהוה לו עון ואין ברוחו רמיה: * כיהחרשתי בלו עצמי פשאתי בל- היום: * כי יומם ולילה תכבד עלי לדך נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה: * חטאתי אודיעך ועוני לא-כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי ליהוה ואתה נשאת עון חטאתי סלה: * על-זאת יתפלל בל-חסיד | אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא גיעו: * אתה | סתר לי מצר תצרני גיי פלט * אלהי-תהוה | פסוס כפרד אין הבין במתג-גורסן עדין לכלום בל קרב אליך: * רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד יסוכנו: * שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרנינו בל-ישרי-לב:

מזא * למנצח מזמור לדוד: * אשרי משפיל אל-דל ביום רעה ימלטהו יהוה: * יהוה | ישמרהו ויחיהו אשר ואשר בארץ ואל-תתנהו בנפש איביו: * יהוה יסעדנו על-ערש דני בל-משפכו הפכת בחילו: * אני אמרתי יהוה חנני רפאה נפשי כיי חטאתי לך: * אויבי יאמרו רע לי מתי זמות ואבד שמו: * ואם-בא לראות | שוא ידבר לבו יקבץ-און לו יצא לחוץ ידבר: * יחד עלי יתלחשו בל- שנאי עלי | יהשכו רעה לי: * דבר בליעל יצוק בו ואשר שכב לא-יוסף לקום: * גם-איש שלומי | אשר- בטחתו בו אוכל לחמי הגדיל עלי

עקב: * ואתה יהוה חנני והקימני ואשלמה להם: * בזאת ידעתי כיי חפצת בי פי לא-ירע איבי עלי: * ואני בתמי תמכת בי ותצילני לפניך לעולם: * ברוך יהוה | אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן | ואמן:

מב * למנצח משפיל לבני-קרן: * כאל תערג על-אפיקי-מים בן נפשי תערג אליך אלהים: * צמאה נפשי | לאלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים: * היתה-לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי בל-היום איה אליך: * אלה אזכרה | ואשפכה עלי | נפשי כי אעבר | בסף אדדם עד-בית אלהים בקול-רנה ותודה המון חוגג: * מה-תשתוחחי נפשי ותחמי עלי הוחילי לאלהים כיי-עוד אודנו ישועות פניו: * אלהי עלי נפשי תשתוחח על-פן אזכרך מארץ נהרן וחרמונים מהר מצער: * תהום-אל-תהום קורא לקול צנורך בל-משברך וגלך עלי עברו: * יומם | יצוה יהוה | חסדו וכלילה שירה עמי תפלה לאל חיי: * אומרה | לאל סלעי למה שכחתי למה-קדר אלך בלחץ אויב: * ברצח | בעצמותי חרפוני צוררי באמרם אלי בל-היום איה אליך: * מה-תשתוחחי | נפשי עוד אודנו ישועת פני ואלהי:

מג * למנצח אל-תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את-הבית

להמיתו: * הצילני מאיבי | אלהי ממחוקמי תשגבני: * הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני: * כי הגה ארכו לנפשי נגורו עלי עזים לא- פשעי ולא-חטאתי יהוה: * בל-עון ירצון ויכוננו עונה לקראתי וראה: * ואתה יהוה-אלהים | צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד כל-הגוים אל- תחן בל-בגדי און סלה: * ושובו לערב יחמו כפלב ויסוכבו עיר: * הגה | וביעון בפייהם חרבות בשפתותיהם כיימי שמע: * ואתה יהוה תשחק-למו תלעג לכל-גוים: * יעזו אליך אשמרה כיי-אלהים משגבי: * אלהי חסדו חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי: * אל-תהרגם | פן-ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגנו אדני: * חטאת-פימו דבר-שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומפחש יספרו: * פלה בחמה פלה ואינמו וידעו כיי-אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: * ושובו לערב יחמו כפלב ויסוכבו עיר: * המה יעוון יניעון לאכל אם-לא ישבעו וילינו: * ואני | אשר עזך וארגן לבקר חסדך כיהיית משגב לי ומנוס ביום צר-לי: * עזי אליך אומרה כיי-אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז * למנצח על-היחוד ידותון לאסף מזמור: * קולי אל-אלהים ואצעקה קולי אל-אלהים והאזין אלי: * ביום צרתי אדני דרשתי ידי | לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם

נפשי: ה אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְיֶה
אֲשִׁיחָה | וְתַעֲטֹף רוּחִי סֵלָה: ה אַחֲזֶנָּה
שְׁמֵרוֹת עֵינַי נִפְעָמָתִי וְלֹא אֲדַבֵּר:
ו חֲשַׁבְתִּי יָמַיּוֹם מִקֵּדָם שְׁנוֹת עוֹלָמַיִם:
ז אֶזְכְּרָה נִגְיַחַי פִּלְיָלָה עַם-לִבְכִּי
אֲשִׁיחָה וּיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ה הַלְעוּלְמַיִם
זִנְחָה | אֲדַגֵּי וְלֹא-יִסְיֵף לְרַצוֹת עוֹד:
ט הָאֶפֶס לְנֹצַח חֲסִדוֹ גָּמַר אֲמַר לְדָר
וְדָר: ה הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל אִם-קִפְצוּ בָאֵף
רַחֲמָיו סֵלָה: יא וְאִמַר חֲלוּתִי הִיא
שְׁנוֹת יָמַיִן עֲלוּן: יב אֲפִי אֶזְכֹּר
מַעֲלִילִיָּהּ פִּי-אֶזְכְּרָה מִקֵּדָם פְּלֹאֵף:
יג וְהִגִּיתִי בְכָל-פַּעֲלֶךָ וּבְעִלְיוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים בְּקֹדֶשׁ דְּרַבְּךָ מִי-
אֵל גְּדוֹל כְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה
פְּלֹא הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָף: טז גְּאֻלַּת
בְּזוֹרַע עֲמֹךְ בְּגִי-יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֵלָה:
יז רְאוּף מַיִם | אֱלֹהִים רְאוּף מַיִם יַחֲלוּ
אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: יח זָרְמוּ מַיִם | עֲבוֹת
קוֹל גִּתְנוּ שְׁחָקִים אַף-חֲצָצִיף יִתְהַלְכוּ:
יט קוֹל רַעֲמָךְ | בַּגִּלְגַּל הָאִירוּ בְּרָקִים
תִּבַּל רִגְזָה וְתַרְעֵשׂ הָאָרֶץ: כ פִּים דְּרַבְּךָ
וַשְׁבִּילֶךָ וְשִׁבְלֶךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ
לֹא נִדְּעוּ: כא נְחִית כִּצְאֹן עֲמֹךְ בִּיד-
מִשָּׁה וְאַהֲרֹן:
כב * תַּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים אֲדַגֵּי
מְעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר וְדָר:
כג בְּטָרָם | הָרִים יִלְדוּ וְתַחֲלוּל אָרֶץ
וְתַבַּל וּמַעוֹלָם עַד-עוֹלָם אַתָּה אֵל:
כד תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד-דִּבְכָּא וְתֵאמַר שׁוּבוּ
בְּגִי-אָדָם: ה פִּי אֵלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כָּנוּם אֲתָמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשַׁמּוּרָה
כִּלְיָלָה: ה זַרְמָתָם שְׁנֵה יִהְיוּ כְּפִקֵּר

מִסִּפְרָ כַּמְעַט וְגָרִים כַּה: יא וַיִּתְהַלְכוּ
מִגִּיז אֶל-גִּיז מִמַּמְלַכָּה אֶל-עַם אַחֵר:
יב לֹא-הָיִיתָ אָדָם לַעֲשָׂקֶם וַיִּזְכַּח
עֲלֵיהֶם מַלְכִּים: טו אֶל-תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי
וְלִנְבִיאֵי אֶל-תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רַעֲב עַל-
הָאָרֶץ כָּל-מִטְּהַלְחֵם שִׁבְרָ: ה שְׁלַח
לְפָנֶיהֶם אִישׁ לַעֲבֹד גַּמְכָּר יוֹסֵף:
יז עָנּוּ בַכְּבֹל וְגָלוּ בְּחֹל בָּאָה
נַפְשׁוֹ: יט עַד-עַתָּה בֹּא-דִבְרֹךְ אֲמַרְתָּ
יְהוָה צְרַפְתָּהּ: כ שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתְהַדְּרוּ
מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחֲהוּ: כא שָׁמוּ אֲדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-קִנְיָנוּ: כב לְאִסֹּר
שָׁרְיוֹ בְּנַפְשׁוֹ וּזְקִנְיוֹ יַחֲכֵם: כג וַיִּבְאֵר
יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם יַעֲקֹב גֵּר בְּאֶרֶץ-חֵם:
כד וַיִּסַּר אֶת-עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמְהוּ
מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לְכֶם לִשְׂנֹא עַמּוֹ
לְהַתְנַבֵּל בְּעַבְדָּיו: כו שְׁלַח מִשָּׁה עַבְדְּךָ
אֲהֲרֹן אֲשֶׁר בְּחַר-בוֹ: כז שְׁמוֹ-כֶם דְּבָרִי
אֲתוֹתַי וּמִפְתִּים בְּאָרֶץ חֵם: כח שְׁלַח
חֶשֶׁךְ וַיַּחֲשֹׁךְ וְלֹא-מָרוּ אֶת-דְּבָרֵי דְבָרֵי:
כט הִפְךָ אֶת-מִימֵיהֶם לְדָם וַיָּמַת אֶת-
דָּגְתָם: ל שַׁרְץ אֲרָצָם צִפְרֻדְעִים בְּחַרְדֵי
מַלְכֵיהֶם: לא אֲמַר וַיִּבְאֵר עָרַב כְּנָיִם
בְּכָל-גְבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בְּרֵד אֵשׁ
לְהַבּוֹת בְּאֶרֶצָם: לד וַיַּךְ גִּפְנֹם וְתַאֲנַתָּם
וַיִּשְׁבֹּר עֵץ גְבוּלָם: לה אֲמַר וַיִּבְאֵר
אֲרָבָה וְזָלַק וְאִין מִסִּפְרָ: לו וַיֵּאכַל
כָּל-עֵשֶׂב בְּאֶרֶצָם וַיֵּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
לז וַיַּךְ כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶצָם רֵאשִׁית לְכָל-
אוֹנָם: לח וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאִין
בְּשַׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לט שְׁמַח מִצְרַיִם
בְּצִאתָם פִּי-נִפְלַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פֶּרֶשׁ עֲנָן לְמִסְפָּה וְאֵשׁ לְהָאִיר לִילָה:

מ שָׁאֵל וַיִּבְאֵר שְׁלוֹן וְלַחֵם שְׁמַיִם
יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיִּזְכּוּ מַיִם
הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נְהָר: מב פִּי-זָכַר אֶת-דְּבָרֶךָ
קִדְּשׁוּ אֶת-אֲבֹרְהֶם עַבְדּוֹ: מג וַיִּצְאָ
עַמּוֹ בְּשִׁשׁוֹן בְּרִנָּה אֶת-בְּחִירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַיַּעֲמַל
לְאֵמִים יִירָשׁוּ: מה בְּעַבְדּוֹ | וַשְׁמָרוּ
חֲקָיו וְתוֹרָתוֹ יִצְּרוּ הַלְלוּיָהּ:
מז קִלְז * עַל נְהָרוֹת | כָּל שֵׁם יִשְׁכְּנוּ
גַּם-בְּכִינוּ כְּזִכְרָנוּ אֶת-צִיּוֹן:
כ ט עַל-עַרְבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיָנוּ כְּנֹרוֹתֵינוּ:
ג כִּי שֵׁם שְׁאֵלוֹנוּ שׁוּבֵינוּ דְּבָרֵי-שִׁיר
וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמַחָה שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן: ה אִיף נָשִׁיר אֶת-שִׁירֵי-יְהוָה עַל
אֲדָמַת נֶכֶר: ה אִם-אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק-לִשְׁוֹנִי | לְחַפֵּי
אִם-לֹא אֶזְכְּרֶכֶּי אִם-לֹא אַעֲלֶה אֶת-
יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמַחְתִּי: ז זָכַר
יְהוָה | לְכִנֵּי אֲדוּם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם
הָאֲמַרִים עָרוֹ | עָרוֹ עַד הַיּוֹסֵד כַּה:
ח בַּת-כְּבֹל הַשְׂדוּדָה אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלֵם-לְךָ
אֶת-גְּמוּלָךְ שְׁגַמְלַת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי |
שִׂיאָחוֹ וְנִפְץ אֶת-עֲלָלֶיךָ אֶל-הַסֵּלַע:
כ ט הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ-אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ הַלְלוּהוּ
בְּרַקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ בַגְּבוּרָתוֹ
הַלְלוּהוּ פֶרַח גְּדוֹל: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַת שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בַנְּבֹל וּכְבוֹד: ד הַלְלוּהוּ בַתֶּף
וּמְחוּל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעִגְבֹ: ה הַלְלוּהוּ
בְּצִלְצִלֵי-שִׁמְעַת הַלְלוּהוּ בְּצִלְצִלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשַׁמָּה תִהְלַל יְהִי הַלְלוּיָהּ:
ז יִתֵּן מִצִּיּוֹן וְשִׁיעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב יְהוָה
שְׁבוֹת עַמּוֹ, יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: ח תְּהַשְׁעַת
צְדִיקִים מִיְהוָה. מַעֲוֹם קַעַת צָרָה: ט וַיַּעֲזֹרם יְהוָה
וַיִּפְלְטֵם. וַיִּפְלְטֵם מִרְשָׁעִים וַיּוֹשִׁיעֵם כִּי חֲסוּ בוֹ:

מוהר"ן הניניא

בראשית סו

לְקוּמֵי

לו

סו

(תבאר התחלת התורה במפתח)

בראשית - לעיני כל ישראל. כי יש ענינו דמסבין על עינא, שהם רומי רבתי וזעירתיא, כמוכא (ברעא) מוסבא פתח דף רבא. וזה בחינת (קולת י): ושבו העמים אחר הגשם - זה מאור עינים, שהולך אחר הבבקה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם סא), שעל ידי הבבקה הולך ומסתלק מאור עינים. וזה בחינת שקיעת האור במערב, כי במזרח הנה זורחת ובמערב שוקעת, ומצא שמערב הוא שקיעת האור. וכל זה על ידי בחינת הבבקה, שעל ידיה מסתלק מאור העינים בג"ל, שהנה בחינת שקיעת האור בג"ל. כי מערב - ראשיהבות: רחל מבכה על בניה והשכינה בוכה ומיללת, כביכול, על ישראל, בחינת (ויבא לו): רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי אינו - שהיא בוכה על צרת ישראל, המפארים בנויים ואינם על מקומם. ועלין שקיעת האור במערב, כי על ידי הבבקה מסתלק מאור עינים, שהנה בחינת שקיעת האור בג"ל. וזה בחינת כח המערבי, ששם השכינה בוכה ומיללת על הרוב ביהמקדש, כי במערב שם רחל מבכה על בניה, בג"ל. ויש מאורי אור ומאורי אש (שם), והם זה לעפת זה; שכשש כח למאורי אור, אזי נכענין מאורי אש, וכן להפך, הם ושלום, שכשנכענין ומסתלקין מאורי אור, הם ושלום, אזי מתגברין מאורי אש. וזה בחינת הרוב ביהמקדש, בחינת (אכה א): מקורם שלח אש בעצמותי; כי מתגברין מאורי אש על ידי שמסתלקו מאורי אור, בבחינת: רחל מבכה על בניה; כי הבבקה היא בחינת הסתלקות מאורי אור בג"ל, ואזי מתגברין הם ושלום, מאורי אש, בחינת: מקורם שלח אש וכו', בג"ל:

וזה בחינת ההעלקמה, שנתעלם היפי והפאר של כל העולם. כי יש צדיק, שהוא היפי והפאר והחן של כל העולם כלו, בבחינת (בראשית לו): ויהי יוסף ופרתארו ופרתמראהו, בחינת (החלם מח): ופה נוף ממשו כל הארץ. כי זה הצדיק האמתי, שהוא בחינת יוסף, הוא ההודו והיפי של כל העולם, וכשהיפי היפי והפאר נתגלה בעולם, דהינו כשהה צדיק, שהוא היפי של כל העולם, נתפרסם ונתגדל בעולם, אז נתפחין העינים של העולם, שכל מי שנכלל בזה החן האמת של זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, דהינו שמתקרב אליו ונכלל בו, נתפחין עיניו וכולו לראות, והעקר להסתכל על עצמו, וכמבאר לעיל (שם), שעל ידי שמתקרב לצדיק אמת, שהוא בחינת (שם לו): צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית טו): ונהר יוצא מעדן להשקות את תגן, ומשם יפרד ויהיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן - זה בחינת: צדיק יסוד עולם, שהוא בחינת יסוד הפשוט; אשר משם יפרד ויהיה לארבעה ראשים - הניו בחינת הארבעה יסודות, שנמשכין מן הצדיק בג"ל. וכשמתקרב אליו, על ידיהו ראוי לו להסתכל בעצמו על כל המדות, אך הוא אוהו בהם, כי כל המדות נמשכין מן הארבעה יסודות, מידיו (שם), והארבעה יסודות נמשכין מן הצדיק בג"ל,

ועלין בשנתגלה זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, כל מי שמתקרב ונכלל בזה החן האמת, נתפחין עיניו, ורואה ומסתכל על עצמו, אך הוא אוהו בכל המדות שנמשכין מארבעה יסודות, שהם נמשכין מהצדיק בג"ל, ונס יכול לראות ולהסתכל בנדרת השם ולהסתכל בעולם, על ידי שנפתחו עיניו על ידי התגלות הפאר של הצדיק האמת בג"ל:

כי כשהה הצדיק נתגלה ונתפרסם בעולם, זה בחינת שם, דהינו שנחפרסם ויש לו שם בעולם, ובתוך זה השם של הצדיק האמת מלכש ומשקף שמו ותקדו, כי שמו משקף בשמנו (שם). ומצא, כשנתגדל שם הצדיק, נתגדל שמו ותקדו, וכל מה שנתגדל יותר שם הצדיק, נתגדל יותר שמו ותקדו, כביכול, כי שמו משקף בשמנו בג"ל. ויש ח' בחינת (ויבא לו): ח' אחר ושמו אחר; כי שמו ותקדו הוא אחרות פשוט, אך למטה משהלשל משמו ותקדו בחינת הארבעה יסודות, כי שמו אחר ותקדו הוא בחינת ארבע אוהיות השם, ועלין למטה משהלשל משמו ותקדו בחינת הארבעה יסודות. ומתחלה משהלשל מארבע אוהיות השם בחינת תלת גונו דעינא ובה עין, ואחר כך משהלשל לארבעה יסודות. ומקדם משהלשל לבחינת: צדיק יסוד עולם, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות. וזה: ראו כי קרא ח' בשם בצלאל (שם לו) (שם) - ראו דיקא, כי על ידי שנתגלה ונתגדל שם בצלאל, על ידיהו ראו, כי על ידיהו נתפחין העינים ורואין בג"ל. וזה: כי קרא ח' בשם בצלאל, הניו, כי ח' הוא בשם בצלאל, כי שמו משקף בשמנו, ועל ידיהו ראו בג"ל. כי כח הראות נמשך גסרין מבחינת השם, שהוא בחינת ארבע אוהיות, שמשם נמשך תלת גונו דעינא ובה עין בג"ל. וזה בחינת שבת - שין בת. שין - תלת גונו דעינא, ב"ח עין (דיקון ט) - כי שבת שקא דקראש בריך הוא (והו ידור דף מח). גם הצדיק הוא בחינת שבת, כמו שכתוב (במדב טז דף עבד): אנה הוא שבת דבכלי זמני. וזה: ראו כי ח' נתן לכם את השבת (שם טו) - ראו דיקא, כי שבת, שהוא שבא דקראש בריך הוא, הוא בחינת כח הראות, בחינת תלת גונו דעינא ובה עין בג"ל:

ועל כן בכל מקום שנוקר בגין ביהמקדש נוקר שבת, כמו שכתוב (יקרא טו): את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו. וכן בכל מקום שהזכיר על מלאכת המשקן, הוהיר מקדם על שבת, כי שבת מאור להבית המקדש, כי המקדש הוא גסרין בחינת עינים, כמו שכתוב (ויקרא לו): גאון עינכם, מהמיר עיניכם (עין כ"ב ב). ושבת היא בחינת הגונו המאירין במקדש, כי שבת היא בחינת כח הראות, שהם תלת גונו דעינא ובה עין, המאירין לבית המקדש, שהוא בחינת עינים. וזה בחינת מחין, כי מתחלה נעשה מבחינת שם ח', שהוא ארבע אוהיות, בחינת ארבעה מחין, בחינת (שם לו): ואמלא אותו רוח אלקים בהכנה ובתבונה וזכרת וכל מלאכה. חכמה, תבונה, ודעה, וכל מלאכה - זה בחינת ארבעה מחין (כ"ש בחו דף ע"ו בהקדמות), שהם נעשין מבחינת שם ח', כמו שכתוב: ראו כי קרא ח' בשם בצלאל, וימלא אותו וכו' בהכמה ובתבונה וכו', ואחר כך נעשה בחינת תלת גונו דעינא ובה עין, ואחר כך יסודות יסודות בג"ל:

(א) עין ודור בראשית כ"ב. (ב) עין ודור שם דף ע"ב. (ג) עין ודור שם דף ע"ב. (ד) עין ודור שם דף ע"ב. (ה) עין ודור שם דף ע"ב. (ו) עין ודור שם דף ע"ב. (ז) עין ודור שם דף ע"ב. (ח) עין ודור שם דף ע"ב. (ט) עין ודור שם דף ע"ב. (י) עין ודור שם דף ע"ב.

וְאֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה

שבתות ארוכות

וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה

הבטחה:

וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה
וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה

שבתות ארוכות

וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה וְאֵלֶּיךָ יִשְׁתַּחֲוֶה